

ภาคผนวก

รายงานผลการดำเนินงาน 6 เดือน

(สิงหาคม 2545 - มกราคม 2546)

รายงานการประชุมและกิจกรรม

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัต

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ

กรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัต

เรียบเรียงโดย

ทีมงานวิจัยโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ

ภาคผนวก

รายงานผลการดำเนินงาน 6 เดือน
(สิงหาคม 2545 - มกราคม 2546)

รายงานการประชุมและกิจกรรม
พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัด

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ
กรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัด

เรียบเรียงโดย
ทีมงานวิจัยโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ

ใบสรุปรายงานการประชุมที่มววิจัย

1. วันที่ 25 พฤศจิกายน 2545 รายงานการประชุมที่มววิจัย ครั้งที่ 1.
(F : ประชุมที่มววิจัย (1))
2. วันที่ 25-26 พฤศจิกายน 2545 รายงานการประชุมที่มววิจัย ครั้งที่ 2.
(F : ประชุมที่มววิจัย (ครั้งที่ 2 วันที่ 1))
(F : ประชุมที่มววิจัย (ครั้งที่ 2 วันที่ 2))
3. วันที่ 5-6 ธันวาคม 2545 รายงานการประชุมที่มววิจัย ครั้งที่ 3.
(F : ประชุมที่มววิจัย (ครั้งที่ 3 วันที่ 1))
(F : ประชุมที่มววิจัย (ครั้งที่ 3 วันที่ 2))
4. วันที่ 15 -17 ธันวาคม 2545 รายงานการประชุมที่มววิจัย ครั้งที่ 4.
(F : ประชุมที่มววิจัย (ครั้งที่ 4 วันที่ 1))
(F : ประชุมที่มววิจัย (ครั้งที่ 4 วันที่ 2))

ใบสรุปรายงานกิจกรรม

1. ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน มี 4 เวที ได้แก่
 1. วันที่ 10 ธันวาคม 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลเมืองงายและตำบลปิงโค้ง
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลเมืองงาย - ปิงโค้ง -
ลุ่มน้ำแม่ปิง)
 2. วันที่ 11 ธันวาคม 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลเมืองนะและตำบลทุ่งข้าวพอง
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลเมืองนะ
ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน)
 3. วันที่ 12 ธันวาคม 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลแม่ทะ
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลแม่ทะ -
ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน)
 4. วันที่ 18 ธันวาคม 254 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลเชียงดาว
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลเชียงดาว - ลุ่มน้ำแม่ปิง
ตอนบน)

2. ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน มี 4 เวที ได้แก่

1. 12 พฤศจิกายน 2546 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลเปียงหลวง
(F: เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลเปียงหลวง - ลุ่มน้ำแม่แตง)
2. วันที่ 13 พฤศจิกายน 2546 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลแสนไห
(F: เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลแสนไห - ลุ่มน้ำแม่แตง)
3. วันที่ 14 พฤศจิกายน 2546 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลเมืองแหง
(F: เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลเมืองแหง - ลุ่มน้ำแม่แตง)
4. วันที่ 15 พฤศจิกายน 2546 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ป่าชุมชน 3 ตำบล
(F: เวทีป่าชุมชนรวม 3 ตำบล - ลุ่มน้ำแม่แตง)

3. ลุ่มน้ำแม่จัดมี 12 เวที ได้แก่

1. วันที่ 21 พฤศจิกายน 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลน้ำแพร่
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ต. น้ำแพร่ - ลุ่มน้ำแม่จัด)
2. วันที่ 22 พฤศจิกายน 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลบ้านโป่ง
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลบ้านโป่ง - ลุ่มน้ำแม่จัด)
3. วันที่ 23 พฤศจิกายน 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลสันทราย
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลสันทราย - ลุ่มน้ำแม่จัด)
4. วันที่ 24 พฤศจิกายน 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลป่าดุ่ม
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลป่าดุ่ม - ลุ่มน้ำแม่จัด)
5. วันที่ 27 พฤศจิกายน 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลป่าโหนด
(F : เวทีโครงการสิทธิ - ตำบลป่าโหนด - ลุ่มน้ำจัด)
6. วันที่ 28 พฤศจิกายน 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลเขื่อนผาก
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลเขื่อนผาก - ลุ่มน้ำแม่จัด)

7. วันที่ 29 พฤศจิกายน 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลแม่ป๋อง
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลแม่ป๋อง - สุ่มน้ำแม่จัต)
8. วันที่ 30 พฤศจิกายน 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลทุ่งหลวง
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลทุ่งหลวง - สุ่มน้ำแม่จัต)
9. 1 ธันวาคม 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลโหล่งขอด
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลโหล่งขอด - สุ่มน้ำแม่จัต)
10. 3 ธันวาคม 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลเวียง
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลเวียง - สุ่มน้ำแม่จัต)
11. 4 ธันวาคม 2545 เวทีเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
กรณีตำบลแม่แวน
(F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลแม่แวน - สุ่มน้ำแม่จัต)
12. 11 ธันวาคม 2546 เวทีสังเคราะห์ข้อมูลสู่แม่จัต
(F : เวทีรวมสังเคราะห์ข้อมูลสู่แม่จัต 11 ตำบล)

รายงาน

การประชุมเพื่อการจัดทำแผนงาน 2 ปี

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ : กรณีลุ่มน้ำปิงตอนบน แม่แตงตอนบน และแม่จัน

วันที่ 25 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาประชาคม โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่

1 ทบทวนการดำเนินงานจุดอ่อนที่พบในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา : คุณนิคม พุทธา

1. การจัดทำระบบข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่เก็บ
2. การสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิผ่านสถานการณ์ปัญหา ยังขาดความรู้ในลักษณะของการเชื่อมโยงและทักษะของการเป็นวิทยากรในการนำกระบวนการ เพื่อดึงบทบาทและการมีส่วนร่วมจากผู้เข้าร่วม

สรุป

1. อยากหาคนนอกมาช่วยงานใน 2 เรื่อง คือ
 - 1) มา พัฒนาระบบข้อมูล
 - 2) เป็นวิทยากรในการนำเวทีให้กับทีมวิจัย 7 คน + ชาวบ้านอีก 42 คน (ไม่ใช้การอบรมเป็นครั้งคราวแล้วเลิกไป) และประกอบด้วยคนหลักอีก 5 คน และควรจะมีการปรึกษาหารือว่าจะเอาใครมาช่วยและช่วยได้อย่างไร
2. เป้าหมายคือการที่ให้ชาวบ้านหากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ความรู้ ทักษะ และความชำนาญอยู่ติดตัว ช่วง 6 เดือนที่สอง จะมีการวางแผนให้ทีมงาน อ. เพิ่มศักดิ์ + จี๊ว มาช่วยเรื่องการฝึกอบรมในเวทีและในสถานการณ์จริง โดยเอาทีมงานไปเสริมในแต่ละพื้นที่

2 ความคาดหวังระบบข้อมูลในช่วง 6 เดือนที่สอง

ข้อเสนอของพีวีเคชน

- ดูพัฒนาการของการละเมิดสิทธิและการใช้สิทธิเป็นตัวเดินเรื่องของประวัติศาสตร์ โดยการลำดับยุค เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของบริบทลุ่มน้ำ
- น่าจะให้ความสำคัญแก่ข้อมูลที่จะเอามาใช้ได้เลยในงานวิจัย

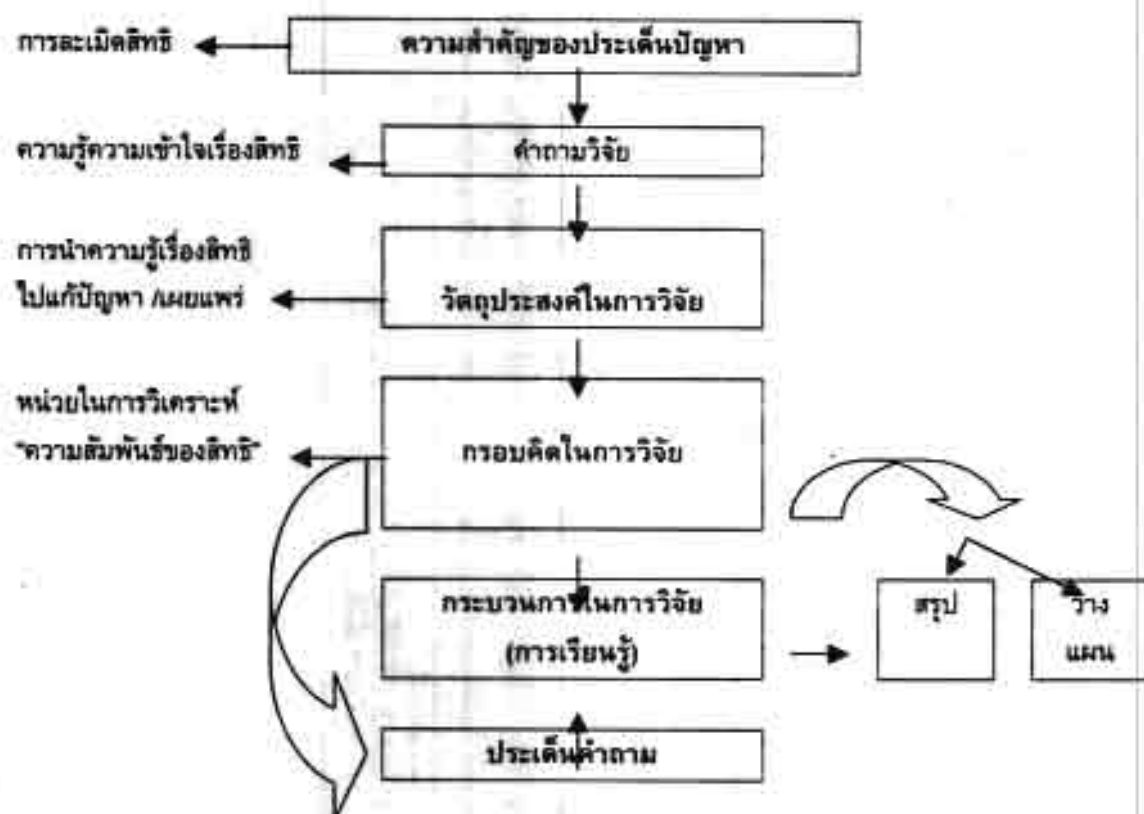
ผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดจากการดำเนินโครงการในช่วง 6/2

3 เดือนแรก	3 เดือนที่สอง	เป้าหมาย
1. ฐานข้อมูล	1. ฐานข้อมูล คือ ฐานข้อมูลการใช้ทรัพยากรของชุมชน (ชาวบ้านใช้ไหนไหนเขาจะรู้เรื่อง และสามารถอธิบายการใช้มันได้เป็นอย่างดี)	ทั้งหมดนี้เพื่อให้คนในท้องถิ่นเกิดการรวมตัวกันเพื่อเรียนรู้ในปัญหาของเขาให้ชัดเจนเพื่อให้ชัดเจนในภูมิปัญญาท้องถิ่นและจารีตประเพณี รวมทั้งการแก้ปัญหาในเชิงนโยบาย
2. คนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ	2. การรวมกลุ่มตามประเด็นปัญหา (ได้กลุ่มแกนนำ) (เครือข่ายลุ่มน้ำ + เครือข่าย 3 ลุ่มน้ำ)	
3. ปัญหาสถานการณ์ปัญหา	3. ชัดเจน 1) ประเภทของปัญหา 5 กลุ่มประเด็น ปัญหา 2) ผู้ถูกละเมิด + ผู้ละเมิด 3) พัฒนาการ/บริบท/ประวัติศาสตร์ของการจัดการทรัพยากร	
4. กระบวนการในการเรียนรู้ ความรู้ดั้งเดิม / ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4. สิทธิ / สิทธิชุมชน (ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ) 5. ความรู้ดั้งเดิม ภูมิปัญญาท้องถิ่น จารีตประเพณี (สิทธิประเพณีและสิทธิการใช้) 6. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและเกษตร 7. การจัดการองค์กรชุมชน	

การออกแบบกระบวนการในการจัดเวทีเพื่อให้ได้ข้อมูลตามกรอบ

1. ทบทวนบริบทของปัญหา / พัฒนาการของการใช้สิทธิและสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรที่ชาวบ้านมีอยู่เดิม
2. ค้นหาปัญหา ว่าอะไรที่เป็นปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่

3. ให้ข้อมูลชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมาย นโยบายการจัดการทรัพยากร และสิทธิ
4. ค้นหาคน+ รวมกลุ่มคนที่ จะเข้ามาร่วมขบวนการชาวบ้านในพื้นที่เพื่อเสนอแนวทาง และทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหามุมชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ชาวบ้านเผชิญในปัจจุบัน
5. วางแผนงานและหาแนวทางการทำงานร่วมกันต่อไป

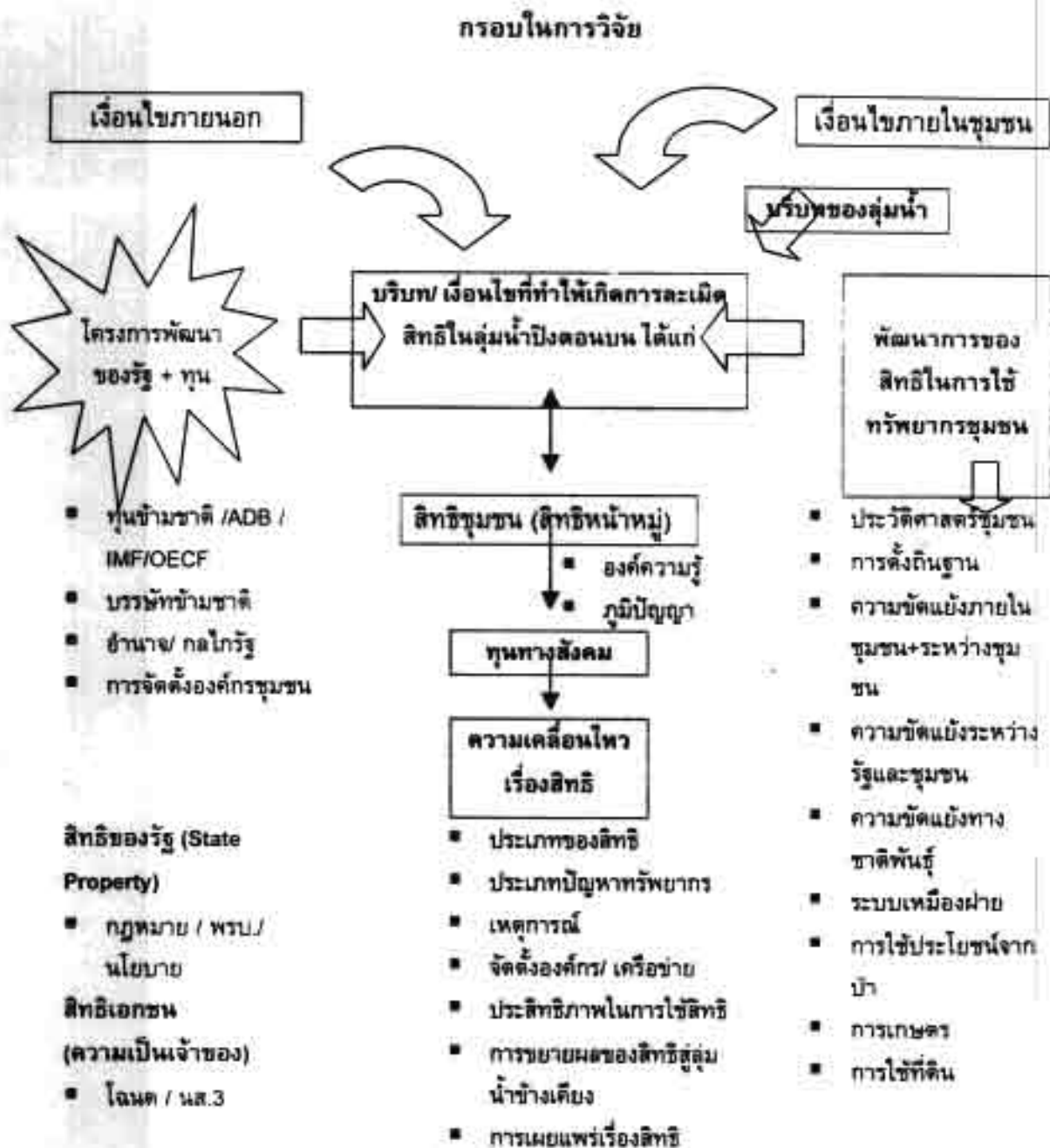

บททวนโจทย์ในการวิจัย

โจทย์เดิม “ชุมชนท้องถิ่นจะจัดการกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างผู้ วิจัยกับ กลุ่มเป้าหมายในชุมชนท้องถิ่นในเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสิทธิดั้งเดิม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ผ่านสถานการณ์ปัญหาที่มีผลกระทบต่อชุมชนควบคู่ กับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างไร และชุมชนท้องถิ่นจึงจะสามารถเสริมสร้างความเข้ม แข็งของชุมชนซึ่งจะก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนตาม ประเด็นปัญหาและพื้นที่เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ไปแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้อย่างไร และ สามารถเผยแพร่สู่สาธารณะ ตลอดจนขยายผลการเรียนรู้ไปสู่การแก้ไขปัญหในระดับนโยบาย ต่อไป อีกทั้งชุมชนท้องถิ่นจะนำความรู้ ประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิ เผย แพร่ไปสู่ระดับนโยบายได้อย่างไร”

ที่ประชุมปรับและทำความเข้าใจกับโจทย์การวิจัย สรุปได้ว่า

“ในสถานการณ์ปัญหาการละเมิดสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อ ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นจะมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนควบคู่ไปกับการ ปฏิบัติในชีวิตจริงได้อย่างไร จึงจะสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปแก้ไขปัญหาททรัพยากร ท้องถิ่นได้ อีกทั้งชุมชนท้องถิ่นจะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการแก้ไขปัญหาละเมิด สิทธิไปเผยแพร่และขยายผลไปสู่ระดับนโยบายได้อย่างไร?”

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้เพื่อทบทวนประวัติศาสตร์+บริบท ชุมชน (วิทยากรให้ชาวบ้านเขียน)

ตั้งแต่ พ.ศ.-พ.ศ.		ตั้งแต่ พ.ศ.-พ.ศ.		ตั้งแต่ พ.ศ.-พ.ศ.	
พ.ศ.	เหตุการณ์ (ใคร, ทำอะไร) ผู้ละเมิด+ผู้ถูกละเมิด	พ.ศ.	เหตุการณ์ (ใคร, ทำอะไร) ผู้ละเมิด+ผู้ถูกละเมิด	พ.ศ.	เหตุการณ์ (ใคร, ทำอะไร) ผู้ละเมิด+ผู้ถูกละเมิด

แนวทางการวางแผนการดำเนินงานปีที่ 2 (6/1)

อยากเห็นอะไร ภายใน 1 ปี	ทำอย่างไร
1. มีกลุ่มองค์กรที่ชัดเจน (ข้อมูลและแผนปฏิบัติการ) ■ ป่าชุมชน ■ ที่ดินในเขตป่า ■ น้ำ เหมืองฝาย	1) ค้นหาคน 2) เวทีย่อย (focus group) 3) ประเมินกิจกรรม / กลุ่ม (กลุ่มศึกษาปัญหา)
4) มีข้อมูลที่เป็นระบบ ■ ฐานชุมชน ■ สถานการณ์ปัญหา ■ การละเมิดทรัพยากร ■ กลุ่มองค์กร	1) ทบทวนข้อมูล 2) เวทีรายกลุ่มย่อย/ ประเด็น 3) เวทีกลุ่มย่อย 4) สนับสนุนประเด็น
5) มีปฏิบัติการรองรับ (ขยายฐานชุมชน)	1) อำเภอเวียงแหงมีป่าชุมชนเดิม 10 แห่ง ■ กฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ ■ กรรมการ/ องค์กร ■ กองทุน 2) อำเภอเชียงดาว : มีการขยายฐานการเรียนรู้ในเรื่องป่าชุมชน ■ ทำข้อมูล ■ การหาอาหารจากป่า 3) อำเภอพร้าว : พัฒนาป่าชุมชนเดิม 10 แห่ง ■ กฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ ■ กรรมการ /องค์กร ■ กองทุน

ที่ประชุมสรุปงานที่ต้องดำเนินงานต่อไป

1. การพัฒนาระบบข้อมูล
2. การออกแบบเวทีเพื่อการจัดเก็บข้อมูลแบบให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและมีประสิทธิภาพ
3. แผนปฏิบัติงานปีที่ 2-3

ปิดการประชุมเวลา 17.00 น.

นส. พชรินทร์ บัวลอย
 บันทึกการประชุม

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุม

1. นายนิคม	พุกธา	ผู้ประสานงานโครงการ
2. นายมังกร	ชัยชนะคารา	ฝ่ายข้อมูล
3. นายโอฬาร	อ่องพะ	ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิง
4. นางนุจิรัตน์	อ่องพะ	เจ้าหน้าที่ธุรการ / บัญชี
5. นายบุญมา	บัวแก้ว	ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จิด
6. นายณัฐนิต	วุฒิธรรมปัญญา	ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่แดง
7. นายวิเศษ	สุจินพรหม	ผู้ช่วยฝ่ายข้อมูล
8. นส. พชรินทร์	บัวลอย	อาสาสมัคร

รายงาน
การประชุมเพื่อการจัดทำแผนงาน 2 ปี
โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ : กรณีลุ่มน้ำปิงตอนบน แม่แตงตอนบน
และแม่จัน

วันที่ 25-26 พฤศจิกายน 2545
ณ ศาลาประชาคม โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ที่ประชุมได้ร่วมตั้งประเด็นอภิปรายถึงทิศทางการดำเนินงานในระยะต่อไปรวมทั้งได้ทบทวนกิจกรรม โจทย์วิจัยและเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

แผนกิจกรรมระยะที่ 1 (3 เดือนแรก) : คุณนิคม พุทธา

ประเด็นหลักในการทำงาน คือ การพัฒนาคน ที่เกี่ยวข้องในระดับชุมชน

1. ระดับหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้นำ และคณะกรรมการหมู่บ้าน กรรมการป่าชุมชน แม่บ้าน และอื่นๆ ได้แก่ พระ ครู นักเรียนเยาวชน
 - เนื้อหา พบปะป่าชุมชน , ความสำคัญของทรัพยากร, องค์ความรู้ในการจัดการป่า, เศรษฐกิจชุมชน, อำนาจการปกครองตนเองในส่วนท้องถิ่น
2. "คน" ในระดับตำบล ได้แก่ อบต. เทศบาล , วัด, โรงเรียนในระดับตำบล
 - เนื้อหา การจัดการเรียนรู้ในระดับตำบล เช่น คณะกรรมการป่าชุมชนระดับตำบล, การยกร่างแผนการจัดการป่าในระดับตำบล ได้แก่ แผนเสนอ อบต. เพื่อเป็นแผนพัฒนาตำบล, เสริมศักยภาพให้แก่หมู่บ้าน,
3. ระดับอำเภอ (ระดับลุ่มน้ำ) ได้แก่ แผนพัฒนาอำเภอ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบล
 - หนุนเสริมตำบล หมู่บ้าน
 - มีการไปเชื่อมสายจังหวัดเพื่อเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการป่าชุมชน , ผลักดันนโยบาย,
 - เชียงดาวเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ และหนุนโซนอำเภอรองได้แก่ พร้าวและเวียงแหง

สรุป

1. พัฒนาคนผ่านการเรียนรู้เรื่องป่าชุมชน

2. เนื้อหาการทำงานคือการพัฒนาผ่านการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับเรื่องสิทธิชุมชนผ่านชาวบ้านเป็นหลัก
3. วางกลไกล 3 ระดับเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับจังหวัด

หลังจากนั้นทีมวิจัยได้มีการปฏิบัติการในการวางแผน Action เพื่อกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันในระยะต่อไป

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุม

1. นายนิคม	พุทธา	ผู้ประสานงานโครงการ
2. นายมังกร	ชัยชนะคารา	ฝ่ายข้อมูล
3. นายโอฬาร	อ่องพะ	ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่ปิง
4. นางนุจิรัตน์	อ่องพะ	เจ้าหน้าที่ธุรการ บัญชี
5. นายบุญมา	บัวแก้ว	ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่จิด
6. นายวิเศษ	สุจินทร์หม	ผู้ช่วยฝ่ายข้อมูล
7. นส. พชรินทร์	บัวลอย	ทีมงานฝ่ายข้อมูล

สรุปและบันทึกการประชุมโดย
นส. พชรินทร์ บัวลอย

1. ผู้นำแม่ปิงตอนบน

1.1 กลุ่มปัญหา “ป่า”

ประเด็น	กิจกรรม	ลักษณะการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา	ผลลัพธ์ในการวิจัย
พัฒนาจิตอาสาสามารถรวมกลุ่มประเด็นปัญหาเรื่อง “ป่าชุมชน” และพัฒนาจิตอาสาสามารถและเพิ่มสมรรถนะแห่งวิถี การศึกษาศึกษาป่าชุมชนผู้นำ	1) จัดเวทีพูดคุย		- ผู้นำหมู่บ้าน - กรรมการป่า - แม่บ้าน / สตรี - กลุ่มเยาวชน - ผู้นำ อบต.	เดือนที่ 1-3	- ได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม - ได้หมู่บ้านต้นแบบเพื่อเห็นหมู่บ้านที่เกิดกลุ่ม ผู้นำเกิดการเรียนรู้ - เกิดกลุ่มสตรีได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องวิถีในการใช้ประโยชน์จากป่า
	2) สร้างหมู่บ้านป่าชุมชนต้นแบบ	1) ประชุมผู้นำ เพื่อคัดเลือกหมู่บ้านและชี้แจงความสำคัญของหมู่บ้านต้นแบบ 2) คัดเลือกและกำหนดหมู่บ้านป่าชุมชนต้นแบบ 3) ทำข้อมูลป่าชุมชนต้นแบบ 4 แห่ง - ข้อมูลทั่วไป - พัฒนาการของป่าชุมชน - แผนที่			

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษาผู้นำแม่ปิงตอนบน แม่ฮ่องสอนและแม่ไม

F : ประชุมกับงานวิจัย (2 วัที่ 2)

15-2-2546

ประเด็น	กิจกรรม	ลักษณะการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา	ผลลัพธ์ในการวิจัย
	10) สร้างแผนการเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากประโยชน์จากป่าของชุมชนแม่บ้าน	- จัดเวทีการเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของเกษตรกร - ศึกษาดูงาน - ทดลองปฏิบัติการในพื้นที่จากความรู้ที่ได้รับจากการดูงาน	- ประธานงานกลุ่มเป้าหมายและจัดเตรียมสถานที่ - จัดเตรียมวิทยากรและเนื้อหาการประชุม - จัดเวที - สรุปผลการดำเนินงานการประชุม+ร.ดูงาน	กลุ่มสตรีจากแต่ละหมู่บ้าน	
	11) สร้างแผนหลักดูตรวจถังอื่นของมาวชน				
	12) จัดเวทีพบปะประชุมภายใน 3 หมู่บ้าน	1) จัดเวทีให้ควมรู้ พบปะ. ปีประชุม 2) เข้าร่วมในเวทีระดับภาค จัดเวทีเพื่อเชื่อมภาคกรรณปฏิบัตินแต่ละหมู่บ้าน		ผู้นำ. กรรมการ. ศพ. ๒๕๔๖	
	13) จัดเวทีศึกษาดูงาน				

ประเด็น	กิจกรรม	ลักษณะการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา	ผลลัพธ์ในการวิจัย
	14) จัดตั้งชมเชวงน กลุ่มศึกษา การ ใช้ประโชชน งการของ กลุ่มแม่บ้าน	เอผู้หญิงมาระดมความเห็นใจเพื่อให้อ หญิงมำทำความเข้าใจเรื่องสิทธิในการ ทำความเข้าใจในชีวิตประจำวันของผู้ หญิง เช่น อหรร ป้า ได้นัก 5) จัดเวทีแลกเปลี่ยน 6) จัดศึกษาเชวงน 7) จัดเวทีสรุป 8) ทดลองและวางแผนในการปฏิบัติ 4 น	กลุ่มผู้หญิง ๑๑๗๗ คนแม่บ้าน ๒๗ บ้าน ๑๑๗๗		

2.2 กลุ่มปัญหา “น้ำ”

สิทธิในการใช้น้ำในกลุ่มแม่ปิง, แม่คง, แม่จิด	ประเด็น	กิจกรรม	ลักษณะการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา	ผลลัพธ์ในการวิจัย
สิทธิการประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิ	- เวทีเรียนรู้สิทธิ 6) ขยายพื้นที่แห่งพระสันตุปลา 7) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความหมายของน้ำกับสันตุปลา 8) สร้างแผนการฟื้นฟูสายน้ำแม่จิด, แม่ปิง - เวทีระดับหมู่บ้าน - เวทีระดับตำบล - เวทีรวมเชื่อมโยง - เรียนรู้ในแต่ละกลุ่มน้ำ 9) จัดเวทีทบทวนโครงการของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำของรัฐ ซึ่งเกี่ยวกับการจัดการน้ำของโรงเรียน และเชื่อมโยงพื้นที่อื่นและเกิดเวทีในพื้นที่ของตำบล) 10) การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับเวทีสาธารณะและการใช้ประโยชน์น้ำ			กลุ่มตัวแทนผู้ใช้บริการของแต่ละตำบล		

3. กลุ่มพ่อแม่แสดงตอนบน

3.1 กลุ่มปัญหา "ที่ดิน"

ประเด็น	กิจกรรม	ลักษณะการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา	ผลสัมฤทธิ์ในการวัด	
ผู้นำแม่แสดง	5) ทบทวนข้อมูลการละเมิดสิทธิชุมชน	3) มีการรวมกลุ่มชุมชน, มีการระเบียบในการจัดการ, การเดินขบวน, มีการจัดสรร	ชาวบ้านแม่ทิง, แม่แวน			
	6) จัดเวทีการเรียนรู้ที่ได้รับผลกระทบ 13 หมู่บ้าน	4) มีการจัดเวทีเพื่อแสดงศักยภาพในเวทีสาธารณะ โดยชุมชน (เป็น 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000)				
	7) เกือบที่ร่วมรัฐ ชุมชน					
	8) การจัดการที่เอื้อประโยชน์					

3.2 กลุ่มปัญหา “การเกษตร”

ประเด็น	กิจกรรม	ลักษณะการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา	ผลลัพธ์ในการวิจัย
ดูกรณิการเกษตรว่ามีการจัดการดินและน้ำอย่างไร (เห็นแล้วไม่รักที่ปี. ชาวบ้านอยู่กับระบบการเกษตรแบบดั้งเดิมได้)	5) มีการสัมมนา 6) พูดคุยเป็นรายกลุ่ม 7) ขอบเขตพื้นที่เกษตรที่คนที่นี่ประสบความสำเร็จ 8) การเชื่อมโยงกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม		เลือกกลุ่มที่สนใจด้านการเกษตรแบบดั้งเดิม เกษตรกรที่สนใจการที่คนที่นี่ประสบความสำเร็จแบบที่ตนเอง)		
องค์กรชุมชน-ส่วนรวมให้เกิดแผน อบต. ที่ส่งเสริมเกษตรองค์กรชุมชน	3) จัดเวทีส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้เรื่องสิทธิเกษตรกร 4) การหนุนเสริมองค์กรชาวบ้าน				

รายงานการประชุมทีมวิจัย

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ

: กรณีศึกษาลุ่มแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จันตอนบน

วันที่ 5-6 ธันวาคม 2545 ณ ศาลาประชาคม โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

วันแรก

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

วาระ การประชุม

1. ทบทวนภารกิจหลัก ทบทวนงานสี่เดือนที่ผ่านมา
 - กระบวนการในการสร้างการเรียนรู้
2. การทำงานด้านงานข้อมูล

1. ทบทวนภารกิจของทีมงานวิจัยและการทำเอกสารรายงานการวิจัย

สรุป/ ข้อเสนอแนะ ที่ได้จากการประชุมร่วมกับ สกว. ส่วนกลาง : คุณนิคม พุทธา

- การสร้างตัวชี้วัดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาถ้ามีการประเมินผลตามตัวชี้วัดได้ตามเกณฑ์หรือไม่ / เสนอแผนงานในระยะต่อไป การรายงานในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาจะต้องมีการวางกรอบในการเขียนรายงาน ที่ชัดเจนมากขึ้น
- สิ่งที่ส่วนกลางประเมิน คือ รายงานเวทีไม่ครบถ้วน, การเชื่อมประเด็นคำถามหลักของข้อมูลพื้นฐานทรัพยากรและฐานบุคคลไม่ชัดเจน
- สิ่งที่ต้องเพิ่มที่ปกจูลสารคือ ข้อความว่า "สนับสนุนโดย สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย"
- ขาดแผนปฏิบัติการของปีที่ 3
- ข้อมูลของสามเดือนที่ผ่านมาเห็นในเชิงกระบวนการแต่ไม่เห็นผลในการวิจัย
- ให้ทบทวนประเด็นและพื้นที่ในงานวิจัย (ถ้ามีมากเกินไปและมีผลกระทบต่อคุณภาพของงานวิจัยให้สามารถที่ปรับได้) เพราะงานวิจัย 3 ปีน่าจะได้ผลทั้งกระบวนการวิจัยและผลของงานวิจัยที่สามารถเชื่อมโยงกับบริบทในเชิงสังคมและนโยบายสาธารณะรวมถึงการเชื่อมโยงเครือข่ายงานวิจัย
- การทำรายงานเรื่ององค์ความรู้ชาวบ้านไม่จำเป็นต้องเลือกทุกพื้นที่แต่ควรเลือกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งในบางหมู่บ้านที่มีองค์ความรู้ที่ต้องการศึกษาอย่างชัดเจน

สรุปการทำงานที่ทีมวิจัยต้องพัฒนาในช่วง ธันวาคม-มกราคม 2545

1. ทบทวนงานเอกสารและปรับปรุงแก้ไขงานที่ผ่านมา
2. ปรับงานในช่วง 2 เดือนที่เหลือให้มีประสิทธิภาพ
3. ก่อนสิ้นเดือนธันวาคมต้องส่งแผนงาน 3 ปี และปรับแก้แผนงานทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการวิจัยของ สกว. (22 มกราคม 2545) (13 ชค. ส่วนกลางจะส่งแผน 3 มาให้) (23-24 ชค. ส่งร่างแผนงาน 3 ปี....อย่างช้าๆ ครั้งที่ 27 ชค.) (มกราคม ทีมประสานงานส่วนกลางเอาสัปดาห์มารวมแล้วเสนอแผนงาน สกว.)

ทบทวนกระบวนการในการทำงานและบทบาทหน้าที่ของทีมงานวิจัย : คุณนิคม พุทธา ทีมบริหาร

ทีมงานฐานข้อมูลจะต้องมีทีมงานในการ Review งานที่ผ่านมา, ประสิทธิภาพของงานข้อมูลตามกำหนดเวลา, สามารถผลิตเอกสารออกมาในเชิงคุณภาพ

ทีมวิทยากรนำกระบวนการ ที่ผ่านมามีการเตรียมประเด็นคำถามว่าต้องการที่จะได้ผลอะไรออกมาจากแต่ละเวที จากชาวบ้านหรือต้องการให้ชาวบ้านเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง รวมทั้งทักษะการจัดเวทีที่มีประสิทธิภาพ มีการดึงเอาบุคลากรภายนอกมาเสริม การใช้สื่อ การจัดรูปแบบของเวที ระยะเวลาที่ใช้

ทีมประสานงานชาวบ้านให้รู้จักตัวชาวบ้าน รู้ถึงความคิดของชาวบ้านซึ่ง

1. อาจจะต้องปรับกลุ่มเป้าหมาย / มีกรอบและตัวชี้วัดว่าใครบ้าง 5-10 คนในแต่ละประเด็น
2. ควรมีการทบทวนประเด็นในการศึกษา ปัญหาการวิจัย, การค้นหาคน, ค้นหากลุ่ม และศักยภาพของแต่ละกลุ่มคนทำงาน
3. ปรับพื้นที่การวิจัยให้ชัดเจน แม่แดง 3 ตำบล, แม่ปิง 6 ตำบล, แม่จิด เน้นความกระชับในเชิงคุณภาพ ไม่ใช่เชิงปริมาณ

อภิปราย

- งานวิจัยนี้ควรมุ่งที่จะค้นหากลุ่มเป้าหมายที่จะมาสร้างกระบวนการเรียนรู้และขับเคลื่อนประเด็นปัญหาที่ชัดเจนในชุมชน
- ต้องมีงานวิจัยที่มีตัวตนของชาวบ้าน ชาวบ้านมีความรู้และประสบการณ์ต่อเรื่องนั้นๆ และมีความคิดความอ่านเป็นต้นทุน สิ่งที่ขาดหายไปคือทักษะในการเชื่อมโยง การขีดเขียน การรายงาน การค้นคว้า การผลิตสื่อเพื่อสร้างการเรียนรู้
- เลือกประเด็นปัญหาในเชิงคุณภาพ เวทีการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องคนมากแต่ให้เห็นประเด็นปัญหาที่ต้องการทำวิจัยและตั้งคำถาม พุดคุย ศึกษาทำความเข้าใจระหว่างผู้

วิจัย (ชาวบ้าน) และผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นจริงๆ โดยลึกในประเด็นปัญหาที่แท้จริง มากกว่าที่จะเอามาทุกกลุ่มในเชิงปริมาณซึ่งไม่ใช่เป้าหมายที่แท้จริงในงานวิจัยชิ้นนี้

การปรับบทบาทหน้าที่คนทำงาน

1. ปรับอาจารย์มั่งกรเป็นวิทยากรกระบวนการ
2. คุณวิเศษและทีมงานรับผิดชอบงานด้านข้อมูล

ความคิดเห็น ของทีมที่ปรึกษา

1. งานวิจัยควรมุ่งเน้นพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน
 - 1.1. ต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่า ขีดความสามารถของชาวบ้านนั้นอยู่ที่ไหน จะร่วมกันสร้างขึ้นมาได้อย่างไร และจะใช้ประโยชน์จากขีดความสามารถดังกล่าวได้อย่างไร
 - 1.2. ทีมวิจัย ต้องเน้นบทบาทการเป็นผู้ให้การสนับสนุน
 - 1.3. การประเมินขีดความสามารถของชาวบ้าน เช่น ไปสำรวจดูว่า มีไครกลุ่มไหนในหมู่บ้านที่มีความรู้และประสบการณ์ ในด้านต่างๆ เช่น การใช้ประโยชน์จากป่า เหมืองฝาย หรือไครกลุ่มไหนที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหา
 - 1.4. การค้นหากลุ่มที่มีบทบาทนี้มีความสำคัญมาก ต่อการสร้างฐานชุมชน เมื่อค้นหากลุ่มเจอแล้ว ต้องคิดค้นกระบวนการที่จะพัฒนาขีดความสามารถ และที่สำคัญต้องเข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวบ้าน(คน /มนุษย์วิทยา) โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากร
 - 1.5. การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มชาวบ้าน ควรจะมีข้อตกลงร่วมกันว่า เขาควรจะเรียนรู้เรื่องอะไร ใช้กระบวนการไหน ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพปัญหา ความต้องการ
 - 1.6. มติของการเรียนรู้ 3 ระดับ
 - 1.6.1. ชาวบ้านเขาควรจะมีรู้จักตัวของเขาเอง ชุมชนของเขาเอง เรื่องที่อยู่ใกล้ตัว
 - 1.6.2. ควรจะเรียนรู้เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก เช่น กระแสสังคม แนวทางการพัฒนา ด้วยกฎหมาย นโยบายภาครัฐ
 - 1.6.3. สถานการณ์ของโลก เช่น ธนาคารโลก ADB เป็นต้น
2. การเรียนรู้
 - 2.1. ควรจะมีข้อมูลที่ยืนยันถึงตัวตนของชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน และการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา

2.2. สิทธิชุมชน จะมีประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่อชุมชนพึ่งตนเองได้ ในปัจจัยพื้นฐาน เช่น การเข้าถึงทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า โดยอาศัยทุนของชุมชน เช่น กลุ่มคนที่มีความรู้ ประสบการณ์ ความสามัคคี การผนึกกำลังกัน ความเข้มแข็ง เป็นรากฐาน

3. กระบวนการ

3.1. ต้องศึกษาความสัมพันธ์ในชุมชน อะไรเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยง ผนึกกำลัง ความเป็นปึกแผ่น การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทการจัดการความขัดแย้ง สิ่งที่น่าสนใจคือ จุดเริ่มต้นอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้มีการเริ่มก่อหวอด และการก่อหวอดนั้นมีการขับเคลื่อนอย่างไร ซึ่งตรงนี้อาจจะอธิบายได้ว่า เป็นกระบวนการสร้างความยุติธรรมในชุมชน

3.2. ตัวกฎหมายเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหความขัดแย้ง และก่อให้เกิดความยุติธรรม เป็น การกำหนดจากบนสู่ล่าง แต่เราไม่เคยที่จะรับฟังจากข้างล่างแล้วสร้างให้เป็นมาตรฐานของสังคม ตรงนี้สำคัญมาก กระบวนการเรียนรู้เรื่อง สิทธิ จะต้องถอดเอาความรู้ และประสบการณ์ ในการสร้างกระบวนการยุติธรรมของชาวบ้านออกมาด้วย

3.3. เราจะอธิบายตัวตนของภูมิปัญญาได้อย่างไร เช่น ความรู้ในการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต มันมีองค์ความรู้โดยตรงไหนด้วย เช่น การเก็บกินพืช ผัก ผลไม้ ในฤดูไหน เก็บเกี่ยวอย่างไร เป็นต้น

3.4. ความรู้ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมีอยู่แน่ เพียงแต่ว่าที่ผ่านมา ไม่ได้ถูก ถอดหรือดึงออก ให้เป็นระบบ หรือเป็นสื่อ (เอกสาร รูปภาพ) ให้เป็นเครื่องมือที่จะทำ ให้ชุมชนได้เรียนรู้และอธิบายให้กับสังคมภายนอก ตรงนี้อาจจะพัฒนาให้เป็นหลักสูตร ของการเรียนรู้ เช่น ชาวบ้าน ร่วมกันสำรวจและยืนยันว่าในป่านี้ ให้ผลผลิตที่เป็น อาหารให้กับชาวบ้าน ชาวบ้านได้ช่วยกันดูแลแหล่งอาหาร มีการสร้างกฎกติกาของชุมชน มีการปกป้องแหล่งอาหาร เป็นต้น

4. เป้าหมายของอาจารย์เสนอ

4.1. อยากให้ประเด็นออกมาเป็นเอกสาร ถึงความเป็นตัวตนของชุมชน

4.2. อยากให้มีการพัฒนาขีดความสามารถ ให้สอดคล้อง

4.3. ในอนาคตอยากให้สมาชิกสิทธิชุมชนระดับชาติ

5. ข้อสังเกต

5.1. ศึกษาจากเรื่องที่ใกล้ตัว เป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน การตั้งถิ่นฐาน การพัฒนาการของการแก้ไขปัญหา อย่าให้กฎหมายรัฐธรรมนูญไปท้อให้ชาวบ้านเป็นรายมาตรา แต่ควรจะอธิบายเนื้อหาของรัฐธรรมนูญนั้นอย่างเชื่อมโยงกับท้องถิ่น

5.2. ที่น่าสนใจก็คือ การศึกษากรณีตัวอย่าง สิทธิชุมชน เฉพาะกลุ่ม เช่น ชนเผ่า ประมงพื้นบ้าน ป่าชุมชน ลุ่มน้ำ

- 5.3. อยากเห็นผลงานวิจัยที่ได้จากการเรียนรู้
- 5.4. อยากเห็นผลการเรียนรู้ใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา
- 5.5. ควรทำแผนที่ คน เช่น แผนที่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ลุ่มน้ำ และวาดรูปคนลงไปว่า ใครมีความรู้เรื่องอะไร กระจายอยู่พื้นที่ส่วนไหนของชุมชน มีบทบาทอย่างไร
- 5.6. เนื่องานการจัดกระจาย ไม่เห็นพลังของการเป็นเครือข่าย
- 5.7. เห็นกระบวนการแต่ไม่เห็นผลลัพธ์
- 5.8. ไม่เชื่อมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น
- 5.9. ต้องทำข้อมูลตัวบุคคล ข้อมูลต้องชัด เป็นใครมาจากไหน มีความรู้เรื่องอะไร สื่อสารกับภายนอก
- 5.10งานข้อมูล ควรเป็นข้อมูลเชิงลึก ถึงตัวคน ชุมชน การเชื่อมโยงจากภายนอก เพื่อที่จะใช้ข้อมูลในการสร้างจิตสำนึก ฟังตนเองได้ สร้างฐาน พัฒนาและต่อยอด
- 5.11แกนนำ กลุ่ม องค์กรเครือข่าย ต้องปรับระบบความสัมพันธ์เชิงความคิด เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดว่าส่งผลกระทบกับใครเพิ่มขึ้นหรือลดลง มีการขยายฐานการเรียนรู้ อย่างไร เพื่อสถาปนาสถาบันสิทธิชุมชน ปรับความสัมพันธ์ทั้งในระดับพื้นที่ เช่น การเชื่อมโยงบทบาทของอบค.กับนโยบายของรัฐ สร้างการต่อเนื่องหรือขยายผล
- 5.12ปรับปรุงทีมข้อมูล ที่รับผิดชอบงานเอกสารรายงาน ข้อมูลประกอบการวิจัย
- 5.13ปรับปรุงทีมวิทยากรกระบวนการสร้างการเรียนรู้
- 5.14ปรับปรุงทีมบริหาร ให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 5.15อาจจะลดประเด็น ลดพื้นที่ ลดกลุ่มเป้าหมาย ทำงานวิจัยให้ลุ่มลึกเชิงคุณภาพ ขยับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม เลือกจุดที่เป็นยุทธศาสตร์ ทำทนายการเรียนรู้เรื่องสิทธิ
- 5.16การแบ่งพื้นที่อาจจะแบ่งเป็นพื้นที่เพื่อการวิจัย 3 ปี และพื้นที่รองรับเพื่อการขยายผล
- 5.17ประเด็น เลือกประเด็นหลักที่เป็นการวิจัย และประเด็นที่เลือกเป็นการขยายผลภายหลังจากการวิจัย
- 5.18การแบ่งงานควรแบ่งตามความถนัด ตามดูกันว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ ไม่ควรยึดเบียดงาน
- 5.19ทำให้งานวิจัยนี้เป็นที่พึ่งของคนในระดับรากหญ้า

อภิปราย : ความเห็นของทีมวิจัย

- การเลือกประเด็นและพื้นที่ คัด อ. เมืองคลอง ออก 1 แห่ง (ลุ่มน้ำแม่แดง) , เชียงดาว เหลือ 6 ตำบล , แม่จัต
- เลือกเอาเฉพาะตำบลที่ขับเคลื่อนและเรียนรู้ประเด็นเรื่องสิทธิ
- ต้องมองให้เห็นประสิทธิภาพของงานวิจัย

ภารกิจที่ต้องทำต่อ

1. ทบทวน + ปรับปรุง
 - งานข้อมูล 4 เดือน/ รายงาน 4 เดือนที่ผ่านมา
 - รายงานเชิงสังเคราะห์ (3/1 และ 3/2)
2. ปรับปรุงแก้ไขการทำงาน 2 เดือนที่เหลือ (ธันวาคม 2545 - มกราคม 2546)
3. ร่างแผนงาน 3 ปี กพ. 46-มค. 46 / กพ. 47-มค. 48 / กพ. 48-มค. 49
 - 13 ชค. เป็นต้นไป
 - วันที่ 24 ธันวาคม 2545 นัดส่งงาน สกว.
4. เวทีระดับตำบลทุกครั้งจะต้องมีเจ้าหน้าที่ระดับตำบลเข้าร่วม

แบ่งหน้าที่รับผิดชอบและการจัดปรับบทบาททีมงานวิจัย (ธันวาคม 2545-มกราคม 2546)

1. ทีมบริหาร นิคม, นุจิรัตน์
2. ทีมข้อมูล วิเศษ, พชรินทร์, คมกฤษณ์
 - วางกรอบข้อมูลและคำถามในรายละเอียด
 - ดูจากกรอบเดิมถ้าที่มีอยู่ไม่ไหวให้หาคนมาเพิ่ม
3. วิทยากร อ. มังกร, โอฬาร, บุญมา, บุญส่ง

หน้าที่ :

 - พัฒนาทีมวิจัยที่มีอยู่ให้เป็นทีมวิทยากรกระบวนการที่ชัดเจนและสร้างคนในพื้นที่ให้สามารถเป็นวิทยากรและขยายผลการเรียนรู้ไปสู่ชาวบ้าน
 - สร้างกระบวนการโดยมีทีมคนภายนอกมาเสริม 2 ลักษณะ
 - 1) การอบรมต่อเนื่องและติดตาม
 - 2) วิทยากรเฉพาะงาน
4. ทีมประสานงานโอฬาร, บุญมา, บุญส่ง
 - มีหน้าที่ประสานงานกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่
 - มีรายชื่อชาวบ้านเป็นกลุ่มประเด็นปัญหา กลุ่มเป้าหมายหรือรายชื่อชาวบ้านลุ่มน้ำ / แยกรายตำบล โดยแยกตามความสนใจในประเด็นปัญหา

2. การวางกรอบและรายละเอียดในการเก็บข้อมูล

2.1 ภาพรวมข้อมูลปาลุ่มน้ำปิงตอนบน

1. พื้นที่ลุ่มน้ำปิง.....ไร่ (พ.ศ.) ที่มา
2. ป่าอนุรักษ์
 - อุทยาน.....ไร่ (รายละเอียด+ที่มา)
 - อุทยาน.....ไร่ (รายละเอียด+ที่มา)
 - เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ไร่ (รายละเอียด+ที่มา)
3. ป่าสงวนแห่งชาติ.....ไร่
4. ชุมชนในลุ่มน้ำ.....ชุมชน
 - คนเมือง.....ชุมชน มีป่าชุมชน.....แห่ง
 - กะเหรี่ยง.....ชุมชนมีป่าชุมชน.....แห่ง ฯลฯ
5. พื้นที่ป่าชุมชน
 - ป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์
 - ป่าชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ
6. แผนที่
 - ประเทศไทย
 - ลุ่มน้ำ
 - ป่าชุมชน
7. ประเภทของป่า (เพิ่มเติมในข้อ 2)
8. ป่าชุมชนที่ประสบกับปัญหา
 - เขตอนุรักษ์ทับที่ป่าชุมชน
 - ปัญหานายทุนบุกรุกป่าชาวบ้าน
 - ความขัดแย้งระหว่างชุมชน/ แนวเขตไม่ชัดเจนในเขตป่า.....(ก็ชุมชน+ระบุรายละเอียด)

2.2 การสำรวจพื้นที่ป่าโดยใช้ป่าชุมชนเป็นหลัก

"ป่าชุมชน"

1. ชื่อป่าชุมชน
2. ประวัติความเป็นมา
3. เนื้อที่
 - ป่าชุมชนอนุรักษ์ ก็ไร่

- ป่าชุมชนใช้สอยกี่ไร่

4. อาณาเขตของป่า
5. รายชื่อคณะกรรมการ
6. กฎระเบียบของการจัดตั้งป่า
7. กิจกรรมที่ดำเนินการเกี่ยวกับป่า
 - ประเพณี, พิธีกรรม, ความเชื่อ

2.3 องค์ความรู้ในการจัดการป่าชุมชน

- 1) ความเป็นมาและพัฒนาการป่าชุมชน
- 2) ความรู้ในการแบ่งประเภทของป่า
- 3) ความรู้ในการจัดการป่า
 - คณะกรรมการ
 - กฎระเบียบ (กฎเกณฑ์ตามประเพณี, กฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร)
 - การจับกุมผู้ละเมิด
 - การฟื้นฟูป่า
 - การควบคุมไฟป่า
- 4) ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน
 - อาหารป่า ชนิด/ ประเภท, ระยะเวลาการเก็บ, การประกอบอาหารจากป่า
 - สมุนไพร, ชนิด, สรรพคุณ, สถานที่ใช้, วิธีการเก็บหา
 - ความรู้ในการใช้ไม้ใช้สอย
 - การขออนุญาตตัดไม้ วิธีการตัดไม้
 - เครื่องจักรสาน, ประเภทของไม้ใช้สอยชนิดต่างๆ, ลักษณะของการเอาไปใช้เป็นเครื่องจักรสาน
- 5) ประเพณี พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับป่า
 - พิธีการเลี้ยงผี
 - พิธีบวชป่า ฯลฯ
- 6) สรุป

2.4 องค์ความรู้ในการจัดการน้ำ

1. ชื่อระบบเหมืองฝาย
 - ประเภทฝาย (ดอกหลัก, หินทิ้ง, คอนกรีต) , ระบบนิเวศน์ป่าชุมชน

2. ประวัติความเป็นมาของการสร้างระบบเหมืองฝาย
3. ความรู้ในการจัดสรรน้ำ
 - ความรู้ในการขุดเหมือง, การคุณภาพพื้นที่นา, ขนาดของเหมือง
 - การระดมแรงงาน
 - การบริหารจัดการน้ำ
 - การแบ่งหน้าที่/ ตำแหน่ง/ คุณสมบัติ
 - การคำนวณปริมาณการใช้น้ำ และความเสียหาย, การคิดค่าใช้น้ำ
 - กฎระเบียบในการจัดสรรการใช้น้ำ
 - พิธีกรรมและความเชื่อ ข้อห้าม
 - การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเรื่องน้ำ
 - ปัญหาระบบเหมืองฝายและการแก้ไข
4. แนวโน้มของการจัดการเหมืองฝายในอนาคต
 - การเปลี่ยนแปลงระบบการใช้ที่ดิน
 - การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน /อาชีพเกษตรกร การระดมแรงงาน
 - โครงการจัดการที่ดินของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อระบบเหมืองฝายและหัวข้อเสนอ
 - พรบ. น้ำ / พรบ. ชลประทาน

2.5 การเก็บข้อมูลระดับลุ่มน้ำ

2.5.1 การจัดการน้ำ

1. ลุ่มน้ำ ชื่อ..... ความยาว..... กิโลเมตร
2. ชุมชนลุ่มน้ำ..... ชุมชน
3. มีฝายกั้นน้ำ ฝาย คือ.....
 - ฝายดอกไม้.....แห่ง
 - ฝายหินทิ้ง..... แห่ง
 - ฝายคอนกรีต....แห่ง
4. คณะกรรมการ คน
 - เหมืองฝาย..... คน
 - กลุ่มผู้ใช้น้ำ.....คน
5. ฝายจัดสรรน้ำ ในพื้นที่ทำประโยชน์
 - ทำนา.....ไร่
 - ทำสวน.....ไร่
 - อื่นๆ.....ไร่

รวม.....ไร่

6.แผนที่แสดงที่ตั้งของระบบเหมืองฝาย

7. ปัญหาของเหมืองฝาย

7.1 ประสิทธิภาพของฝาย

7.2 ฝายตามโครงการของรัฐ

7.3 ปัญหาทรัพยากรอื่นๆ

2.5.2 ที่ดิน

1. ที่ดินในลุ่มน้ำ..... มีเนื้อที่.....ไร่

2. การถือครองที่ดิน

ที่สาธารณะ.....แห่ง.....ไร่

ที่ดินในการถือครองของชาวบ้าน

มีเอกสารสิทธิ์.....ไร่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์.....ไร่

ที่ดินนายทุน.....แห่ง.....ไร่

3. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ทำนา.....ไร่

ทำสวน.....ไร่

ทำสวนส้ม.....ไร่

ทำไร่....ไร่

4.ประเด็นปัญหา

เขตนุรักษ์ทับที่ดินทำกิน ชุมชนได้รับผลกระทบ.... ชุมชน.....ครัว

เรือน

นิคมสหกรณ์..... ชุมชน.....ครัวเรือน

กรณีเหมืองลิกไนต์ ทับที่ดิน /ป่า/ ที่อยู่อาศัย

5.ผลกระทบและแนวทางแก้ไข

สรุปตามกรอบ

- ข้อมูลระดับลุ่มน้ำในเรื่อง ดิน น้ำ ป่า คือภาพรวมของแต่ละชุมชน ให้ผู้ประสานแต่ละพื้นที่รับผิดชอบ
- ข้อมูลระดับชุมชนในเรื่อง ดิน น้ำ ป่า ใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ทำความเข้าใจ ผู้ประสานงานอำเภอให้ตัวแทนชุมชนรับผิดชอบ

3. องค์ความรู้ ดิน น้ำ ป่า เน้นกรณีศึกษาโดยพิจารณาจากชุมชนต้นแบบ ให้ฝ่ายข้อมูลเป็นผู้รับผิดชอบ

อ.พริ้ว 8-9 ธ.ค. 45

ที่ดิน คือ ตำบลแม่ปิง บ้านศรีประตู่/ ห้วยทราย

น้ำ คือ บ้านป่าไผ่ กลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านเหล่า/แม่โก้น

ป่า คือ สันทราย/ไผ่แพรว

อ.เวียงแหง 13-14 ธ.ค. 45

ดิน คือ ระดับบุคคล พ่อเผ่าจองนัน

น้ำ คือ บ้านกองลม ต.เวียงแหง

ป่า คือ แม่แพลม (ปกากะญอ)

อ.เชียงดาว ประมาณ 20-21 ธ.ค. 45

ดิน คือ ปางมะโอ ,หัวทุ่ง (บ้านหัวทุ่ง)

น้ำ คือ ไป๋ออง ระบบการใช้น้ำมีชุมชนที่หลากหลายทางชาติพันธุ์

ป่า คือ ฝาย

วันที่สอง

ที่ประชุมได้พูดคุยกันต่อในเรื่องของการจัดทำฐานข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลจากงานเวทีระดับตำบล สรุปได้ดังนี้

1. แผนที่ตำบลแสดงข้อมูลพื้นฐาน ขอบเขตพื้นที่ป่า ลำห้วย ที่อยู่ การกระจายตัวหมู่บ้าน พื้นที่ทำกิน เหมืองฝาย ป่า ลำห้วย ที่ดินสาธารณะของหมู่บ้าน ที่ดินที่นายทุนถือครอง (และจำนวนการถือครอง ต่ำกว่า 50 ไร่ มากกว่า 50 ไร่ มากกว่า 100 ไร่ ฯลฯ) และการใช้ประโยชน์จากการถือครองที่ดินของนายทุน (ใช้วิธีการตั้งคำถามในการเก็บข้อมูล)
2. คน / กลุ่ม ในตำบล มีกลุ่มอะไรบ้าง เช่น แม่บ้านเกษตร เหมืองฝาย เยาวชน กลุ่มผลิต กลุ่มเศรษฐกิจ แปรรูป ใครเป็นแกนนำ มีสมาชิกกลุ่มกี่คน (ใช้วิธีการตั้งคำถามในการเก็บข้อมูล)
3. สถานการณ์ปัญหา ตัวปัญหา . สาเหตุ (ใครคือคู่กรณี) . ผลกระทบ, และที่ผ่านมา มีการแก้ไขปัญหากันอย่างไร . ในเวทีตำบลมีใครนำเสนอว่าจะแก้ไขต่อไปจะทำอย่างไร โดยให้ชาวบ้านนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา (ใช้วิธีการตั้งคำถามในการเก็บข้อมูล)
4. สร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิ โดยการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหของชาวบ้านโดยใช้ต้นทุนทางสังคมที่ชาวบ้านที่มีอยู่หรือการแสวงหาปัจจัยจากภายนอก เช่น ใช้วิธีการ mindmap โดยเอาประเด็นปัญหาเป็นโจทย์ในการระดมจากเวที (ใช้วิธีการระดมความคิด)

อะไรเป็นสิ่งที่เราอยากจะได้จากเวที : วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (วัตถุประสงค์+ผลที่คาดว่าจะได้รับ)

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	กระบวนการที่ใช้	เครื่องมือ	ระยะเวลา	ผู้ดำเนินรายการ	ชุดคำถามที่ใช้
1. ชาวบ้าน 25 คน สามารถอธิบายถึงข้อมูลพื้นฐานของตำบล สถานการณ์ปัญหาและทุนทางสังคม (ศักยภาพของชุมชน) ที่จะนำมาแก้ไขปัญหา					
• ข้อมูลพื้นฐานของตำบล	• แบ่งกลุ่มย่อย	• ใช้แผนที่ • mindmap	2 ชั่วโมง		1. ป่าอุทยานอยู่ตรงไหน? 2. ที่ดินเป็นของใครบ้าง (นายทุน)
• สถานการณ์ปัญหา	• แบ่งกลุ่มย่อย	• ใช้แผนที่ • mindmap	2 ชั่วโมง		
• ทุนทางสังคม (ศักยภาพของชุมชน)	• แบ่งกลุ่มย่อย		½ ชั่วโมง		

กำหนดการ

เวลา	กิจกรรม	ผู้ดำเนินการ / วิทยากร			
9.00-9.30 น.	ลงทะเบียน				
9.30-10.00 น.	ชี้แจงวัตถุประสงค์	อ. มังกร			
10.00-12.00 น.	แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อทำข้อมูลพื้นฐานตำบล (อาจแบ่งกลุ่มโดยใช้เกมเพื่อละลายพฤติกรรมผู้เข้าร่วมประชุม)	ผู้ประสานงานพื้นที่ + ผู้ประสานงานตำบล			
13.00-15.00 น.	แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อค้นหาสถานการณ์ปัญหา และค้นหาศักยภาพชุมชนในการแก้ไขปัญหา	ไอฟาร + ผู้ประสานงานตำบล			

15.30-16.00 น.	สรุปและปิดเวที	อ. มังกร หรือ ผู้ อาวุโสในเวที ประชุมเป็นผู้ปิด			

ข้อเสนอแนะ

- การอภิปรายจะเพิ่มเติมข้อมูลในเวทีระดับตำบลจะทำให้ข้อมูลสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น และจำเป็นต้องดูว่าใครมีทักษะ ความรู้และความชำนาญในเรื่องใด หรือสนใจเรื่องไหนเป็นพิเศษ
- เวทีแลกเปลี่ยนจะเป็นเวทีสังเคราะห์และสกัดข้อมูลไปในตัว หลังจากเวทีระดับตำบล
- การคืนข้อมูลให้ชาวบ้านตำบลหนึ่งควรจะเป็นผู้ถือข้อมูลที่ได้จากการทำรายงานเวทีตำบล เมื่อมีข้อมูลในมือก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์กับเวทีต่อไปได้
- การทำรายงานเวทีควรมีแผนที่ รูปภาพ ตาราง การโยง ให้เห็นภาพตามกระบวนการที่ได้รับจากการจัดเวที เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในเวทีได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการจัดเวที เช่น เอาฐานข้อมูลเรื่องเหมืองฝายให้แก่ อบต. เพื่อนำไปพัฒนาแหล่งน้ำในชุมชน
- ควรมีการสกัดและสังเคราะห์ปัญหาในระดับตำบล เป็นเรื่องภายในและอยู่ใกล้ตัวของชาวบ้าน รวมไปถึงกลไกในการแก้ไขปัญหาในระดับตำบล ใครเป็นตัวจักรสำคัญในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ โดยเริ่มจากการคนที่สนใจประเด็นปัญหาและการชักจูงโน้มน้าวจากผู้ประสานงานพื้นที่เพื่อให้เกิดการรวมตัวเพื่อให้เกิดกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหา นั้นๆ โดยเฉพาะ
- วิธีการคือ เอารายชื่อคนที่เคยร่วมเวทีมาวิเคราะห์ + คนทำงานต้องใช้ดุลยพินิจในการคิดเรื่องข้อมูลและมีชุดข้อมูลในมือในการเฝ้าประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องดิน, น้ำ, ป่า ฯลฯ
- การย้อนอดีตเพื่อเป็นฐานในการขับเคลื่อนปรากฏการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การจัดเวทีต้องเชื่อมโยงให้เห็นว่าเราจะสู้กับปรากฏการณ์หรือแนวโน้มสถานการณ์ปัจจุบันอย่างไร ในเวทีจะต้องค้นหาศักยภาพของชุมชนเพื่อเอาข้อมูลไปต่อรองในสถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน
- สมรรถนะแห่งสิทธิจะเข้มแข็งได้ก็ต่อเมื่อชุมชนเข้มแข็ง
- คนทำงานวิจัยต้องฝึกทักษะในการวิเคราะห์อย่างเชื่อมโยง
- ควรมีกรณีตัวอย่างที่เกิดในพื้นที่โดยการศึกษาจากประสบการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวในแต่ละเรื่อง และให้ชาวบ้านต่อชาวบ้านได้เรียนรู้และถ่ายทอดกันเอง โดยผู้ประสานงานพื้นที่เป็นผู้จัดฉาก

- การพัฒนาผู้นำต้องมีการพัฒนาทางความคิด เช่น การให้แกนนำชาวบ้านไปคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม , การทำจดหมายข่าว, จัดประชุมสัมมนา ฯลฯ
- กระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านจะต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้คู่กับสิ่งที่พบเห็นหรือเหตุการณ์ที่มีผลกระทบในชีวิตประจำวัน

ช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรม

1. งานที่ค้าง (อยู่ในเอกสารที่แจกชื่อ : ตารางปฏิบัติงาน โครงการสิทธิชุมชนลุ่มน้ำปิง, แดง, จิต)
2. ข้อสรุปและข้อเสนอในการจัดปรับเวที

แผนที่ตำบลที่ต้องการจากการจัดเวที คืออะไรบ้าง ?

ถ้าต้องการจับ 3 ประเด็นหลัก + แผนที่คนจะเอาหรือยัง (อาจจะต้องมีการออกแบบฟอร์มหรือแผนที่ที่ต้องการลงไปตามระดับหมู่บ้านหรือตำบล)

1. ชุมชนหมู่บ้าน
2. ลุ่มน้ำ / ลำห้วยสาขา / เหมืองฝาย
3. ที่ดินทำกิน, พื้นที่เกษตร, พื้นที่สาธารณะ
4. พื้นที่ป่า

เรื่องหารือที่ประชุม

1. เวทีที่เหลือ 28 เวทีขอปรับเวลาในการจัดกิจกรรม
2. ถ้าจัดเวทีตรงกันจะมีปัญหาหรือไม่
3. เสนอฝ่ายข้อมูลจัดเวทีเชิงเนื้อหาในระดับแกน + มีข้อมูลที่เป็นเอกสาร เรื่องดิน, น้ำ, ป่า
4. คู่มือการวิจัยภาคสนามจะอยู่ในช่วงประมาณ 6 เดือนแรกหรือปีที่ 1 โดยเอาผลการเรียนรู้ของหลักสูตรไปกร่างของ 6 เดือนแรกของปีที่ 2.

สรุปเวลาที่อยู่ในการจัดกิจกรรมที่เหลือ (ธันวาคม 2545-มกราคม 2546)

- 13-15 ธันวาคม 2545 คู่มือการวิจัย
- 16-18 ธันวาคม 2545 วางแผนงาน 3 ปี
- 20 ธันวาคม 2545 สรุปประเด็นดิน, น้ำ, ป่า (โดยคุณนิคม)

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุม

1. นายนิคม พุทธา	หัวหน้าโครงการ
2. นายมังกร ชัยชนะดารา	ฝ่ายข้อมูล
3. นายโอฬาร อ่องพะ	ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิง
4. นางนุจิรัตน์ อ่องพะ	เจ้าหน้าที่ธุรการ / บัญชี
5. นายบุญมา บัวแก้ว	ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จิด
6. นายณัฐนันท์ วุฒิชรรณปัญญา	ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่แดง
7. นายวิเศษ สุนทรพรม	ผู้ช่วยฝ่ายข้อมูล
8. นส. พัชรินทร์ บัวลอย	อาสาสมัคร
9. นายคมกฤษณ์ จันกลิ่น	อาสาสมัคร

สรุปและบันทึกการประชุมโดย

นส. พัชรินทร์ บัวลอย

รายงานการประชุมทีมวิจัย

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ

: กรณีศึกษาลุ่มแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จิดตอนบน

วันที่ 15 -17 ธันวาคม 2545 ณ โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

วาระการประชุม

1. ทบทวนเรื่องเอกสารข้อมูลและรายงาน

- ทบทวนเอกสารข้อมูลรายงานต่างๆ การปรับปรุงรายงานและปรับปรุงเป็นรายงาน6 เดือนภายในวันที่22 มกราคม 46 โดยการหาผู้รับผิดชอบเรื่องการทำรายงานพิเศษ, พัชรินทร์, นุจิรัตน์และคมกฤษณ์

2. ทำแผนในช่วงสองเดือนที่เหลือ

- การทำแผนในช่วงสองเดือนคือธค.และมค.เพื่อชี้แจงในการปรับปรุงจากแผนงานเดิม
- ประเด็นปัญหาและพื้นที่วิจัย รวมทั้งผู้ปฏิบัติงาน ความชัดเจนในพื้นที่

3. ทำแผนกิจกรรม 3 ปี

- ทำแผนกิจกรรม 3ปี เมื่อทำเสร็จต้องหาผู้มาวิจารณ์ปรับ แผนนี้สามารถปรับเรือเปลี่ยนแปลงได้ โดยการยอมรับแนวคิดของคนทำงานว่าในพื้นที่สามลุ่มน้ำมีประเด็นอะไรบ้าง สรุปออกมา แกนนำแต่ละกลุ่มปัญหาที่ชัดเจนออกมา และการใช้ฐานข้อมูลทรัพยากรที่จะเพิ่มในการทำให้ประเด็นปัญหามีความชัดเจน เชิงปริมาณ (เชิงประจักษ์) การตีความกรอบจากส่วนกลางเพื่อมาทำเป็นแผนสามปี และพื้นที่ในการทำวิจัยต้องชัดและแคบ โดยทำให้เสร็จภายในวันที่ 20 ธันวาคม 45 ผู้รับผิดชอบคือทีมงานทั้งทีม

1. ทบทวนเรื่องเอกสารข้อมูลและรายงาน

ที่ประชุมเริ่มการปรึกษาหารือจากประเด็นปัญหาสามลุ่มน้ำ เน้นในเรื่องของการละเมิดสิทธิ โดยสรุป เพื่อจะพัฒนาเป็นประเด็นการวิจัยต่อไป สรุปได้ดังนี้

1.1 ลุ่มน้ำจิด อ.พร้าว

- 1) ประเด็นการทำป่าชุมชน ความขัดแย้ง การละเมิดโดยชาวเขาในการทำลายป่า คูกรณีคือชาวบ้านที่สูง,นายทุนกับกลุ่มคนใช้น้ำพื้นที่ราบ (ประเด็นความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร เพื่อจะนำไปสู่การหารูปแบบการจัดการทรัพยากรร่วมกันผ่านการเรียนรู้และตัดสินใจร่วมกัน เพราะความขัดแย้งมีหลายคู่กรณีแต่มีความซับซ้อนคือมี

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จิด

1

ทั้งชุมชนกับชุมชนและชุมชนกับรัฐ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในประเด็นทรัพยากร
ด้านอื่นเช่นเรื่องน้ำด้วย)

- 2) ประเด็นเรื่องที่ดิน ต.แม่ปิง ความขัดแย้งระหว่าง สหกรณ์นิคมและชุมชน

1.2 ลุ่มน้ำแม่แตง อ.เวียงแหง

ประเด็นปัญหา

- 1) การประกาศขยายเขตป่าอนุรักษ์เข้าไปทับพื้นที่ป่าของชุมชนที่เคยใช้ประโยชน์
- 2) นายทุนบุกรุกป่าที่ชุมชนเคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นการปิดกั้นไม่ให้ชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์

1.3 ลุ่มน้ำปิงตอนบน อ.เชียงดาว

- ประเด็นเรื่องป่าชุมชนคือการประกาศเขตป่าอนุรักษ์กับพื้นที่ใช้ประโยชน์ของชุมชน และการเข้าไปใช้ประโยชน์ของคนในพื้นที่ป่า

2. ที่ประชุมทบทวนรายละเอียดของแต่ละประเด็นปัญหา

1. ลุ่มน้ำแม่แตง อ.เวียงแหง

- 1) ชุมชนลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนได้รับผลกระทบจากนายทุนเข้ามาบุกรุกทำลายป่าที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยจ้างชาวบ้านบางคนเข้าไปแผ้วถางป่าเพื่อนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ส่วนบุคคล เช่นทำการเกษตรเชิงพาณิชย์ เป็นการปิดกั้นไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าดังกล่าว
- 2) ชุมชนลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนได้รับผลกระทบจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเชียงดาว, อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดังและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาวทับที่ทำกินและที่อยู่อาศัยตลอดจนพื้นที่ป่าใช้สอยของชุมชนทำให้ชุมชนไม่มีสิทธิเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ป่าได้

2. ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

- 1) ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนไม่มีสิทธิเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเนื่องจากการประกาศเขตป่าอนุรักษ์(เขตอุทยานแห่งชาติเชียงดาวและอุทยานแห่งชาติศรีลานนา)ทับพื้นที่ป่าชุมชนที่ชาวบ้านได้เข้าไปใช้ประโยชน์มาก่อน การประกาศเขตอนุรักษ์ดังกล่าวได้เข้าไปกีดกันชุมชนจากทรัพยากรและเข้าไปทำลายฐานความรู้ของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทำให้ชุมชนเกิดความอ่อนแอ
- 2) โครงการพัฒนาของรัฐในเขตลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนได้ไปบั่นทอนศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากร (กรณี ฝ่ายยางยางเชียงดาว ฝ่าย ร.พ.ช. ฝ่ายชลประทาน)ซึ่งโครงการดังกล่าวเหล่านี้ไม่ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการจัดการน้ำต่อระบบเหมืองฝายของ

ชาวบ้านที่มีอยู่เดิม ตลอดจนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการ

3. พื้นที่ลุ่มน้ำแมงจืด

- 1) ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างชุมชนบนดอยกับชุมชนพื้นราบที่ส่งผลให้พื้นที่ป่าต้นน้ำแมงจืดเสื่อมโทรมลง เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การขยายพื้นที่การเกษตรเชิงพาณิชย์ มีผลทำให้เกิดการชิงการใช้น้ำและมีแนวโน้มว่าปริมาณน้ำจะลดลงถึงขั้นขาดแคลน ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ป่าต้นน้ำแมงจืดได้อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนาซึ่งกฎหมายอุทยานแห่งชาตินั้นได้จำกัดสิทธิของชุมชนในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและเกิดจากการปฏิบัติที่ลักลั่นระหว่างโครงการพัฒนาของรัฐเองกับชุมชนท้องถิ่นและชุมชนบนดอย อันส่งผลให้เกิดความปั่นป่วนตึงเครียดของชุมชนในลุ่มน้ำแมงจืดในการเข้าไปแก้ปัญหาความขัดแย้งในทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ชาวบ้านในเขตลุ่มน้ำแมงจืดชุมชนในเขตลุ่มน้ำแมงจืด ไม่มีสิทธิในที่ทำกินและพื้นที่สาธารณะที่จัดสรรโดยนิคมสหกรณ์เนื่องจากนโยบายและแนวทางการปฏิบัติของโครงการนิคมสหกรณ์ไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน กรณีความคลุมเครือของพื้นที่จัดสรรว่าอยู่ในความรับผิดชอบของนิคมพร้าวหรือกรมป่าไม้และความคลุมเครือในการออกเอกสารสิทธิ์ที่ออกโดยนิคมสหกรณ์

ประเด็นปัญหาาร่วมของทั้ง 3 ลุ่มน้ำ ได้แก่

1. การประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทับที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย ป่าใช้สอย.. ของชุมชนในพื้นที่ 3 ลุ่มน้ำ

ผลกระทบ

- 1) ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากร
- 2) กีดกัน/ปิดกั้น สิทธิของชุมชนในการควบคุมทรัพยากร
- 3) ทำลายองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิม
2. นายทุนจากภายนอกได้เข้ามาบุกรุกและถือครองที่ดินพื้นที่ในเขตป่าที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันและนำที่ดินเหล่านั้นไปทำการเกษตรเชิงพาณิชย์ที่ใช้สารเคมีอย่างเข้มข้น เช่น สวนส้ม สวนพริก สวนมะม่วงน้ำดอกไม้นาทุ้ง

ผลกระทบ

- 1) ปิดกั้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชน
- 2) สร้างความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างชุมชนกับกลุ่มนายทุน
3. โครงการพัฒนาของรัฐในเขตลุ่มน้ำแมงป่องตอนบนได้ไปปั่นป่วนตึงเครียดของชุมชนในการจัดการทรัพยากร (กรณี ฝ่ายยางยางเชียงดาว ฝ่าย ร.พ.ช. ฝ่ายชลประทาน) ซึ่งโครงการดังกล่าวเหล่านี้ไม่ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการจัดการน้ำด้วยระบบ

เหมืองฝายของชาวบ้านที่มีอยู่เดิม ตลอดจนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการ

4. ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างชุมชนบนดอยกับชุมชนพื้นราบที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่วัดล้อมไทรมลง เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การขยายพื้นที่การเกษตรเชิงพาณิชย์ มีผลทำให้เกิดการช่วงชิงการใช้น้ำและมีแนวโน้มว่าปริมาณน้ำจะลดลงถึงขั้นขาดแคลน ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่วัดล้อมไทรมลงอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนาซึ่งกฎหมายอุทยานแห่งชาตินั้นได้จำกัดสิทธิของชุมชนในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและเกิดจากการปฏิบัติที่ลักลั่นระหว่างโครงการพัฒนาของรัฐเองกับชุมชนท้องถิ่นและชุมชนบนดอย อันส่งผลให้เกิดความปั่นป่วนตึงเครียดของชุมชนในลุ่มน้ำแม่วัดล้อมไทรมลงในการเข้าไปแก้ปัญหาความขัดแย้งในทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ชุมชนในเขตลุ่มน้ำแม่วัดล้อมไทรมลงไม่มีสิทธิในที่ทำกินและพื้นที่สาธารณะที่จัดสรรโดยนิคมสหกรณ์เนื่องจากนโยบายและแนวทางการปฏิบัติของโครงการนิคมสหกรณ์ไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน กรณีความคลุมเครือของพื้นที่จัดสรรว่าอยู่ในความรับผิดชอบของนิคมไพร่หรือกรมป่าไม้และความคลุมเครือในการออกเอกสารสิทธิ์ที่ออกโดยนิคมสหกรณ์

ที่ประชุมเห็นว่าควรมีการจัดทำข้อมูลเชิงลึก ดังนี้

1. การประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทับพื้นที่ทำกินที่อยู่อาศัย ป่าใช้สอย

ลุ่มน้ำแม่วัดล้อม

อุทยานแห่งชาติศรีลานนา		ไร่
ถูกประกาศทับที่อยู่อาศัย		ไร่/ราย
ป่าชุมชนที่ได้รับผลกระทบ		ไร่
ประชากรในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ		ไร่

2. นายทุนบุกรุก ถือครองที่ดินในเขตป่า/การเกษตรเชิงพาณิชย์/สารเคมี

นายทุนคือใคร/ จากไหน ทำที่ไหน อย่างไร

ทำอะไร/ พื้นที่กี่ไร่/ บริเวณไหน

ลุ่มน้ำไหน มีเหมืองฝายอะไรบ้าง

3. รายงานที่จะต้องส่งให้แก่ส่วนกลาง

1. รายงาน สามเดือนหลัง
2. รายงานผลการดำเนินงาน 6 เดือน
3. รายงานสถานการณ์ ประเด็นปัญหา แนวทางแก้ไข
4. รายงานฐานชุมชน ทรัพยากร วัฒนธรรม องค์ความรู้ ภูมิปัญญา

รายงานในข้อ 1,2 ต้องมีความชัดเจนจากเวทีสรุป ซึ่งตอนนี้ยังไม่ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมไม่ออกมา เช่นประเด็นปัญหา คนที่จะเข้าร่วม ประสานงาน เพื่อทำกิจกรรมในลักษณะการศึกษาปัญหา เพื่อให้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่ากระทำตามเป้าหมายหรือไม่

การทำแผนสามปี ต้องมีความต่อเนื่องจากกิจกรรมเวที โดยการใช้โครงการสามปีเป็นตัวตั้งเพื่อเอาข้อมูลจากเวที การสังเคราะห์จากเวที และมีการต่อยอดจากฐานข้อมูลของโครงการที่ได้ทำไปแล้ว ซึ่งจะทำไปพร้อมกับการพัฒนาเครือข่าย การพัฒนาของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดเชียงคาว

อยากเห็นการมีส่วนร่วมของผู้นำ/ความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการและการบริหารจัดการ จัดการโครงการวิจัยสิทธิชุมชนร่วมกัน โดยอาศัยทุนเดิมที่มีอยู่แล้ว

ปิดการประชุมเวลา 17.00 น.

นายคมกฤษณ์ จันทลิ้น
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

วันที่สองและวันที่สาม

ที่ประชุมได้ร่วมกันทบทวนและวางแผนปฏิบัติการ 6/2 สามเดือนที่สองของปีที 1

ประเภทแผน	กิจกรรม	การดำเนินงาน	ช่วงเวลา						ผู้รับผิดชอบ
			กพ.	มีค.	เมย	พค.	มิย	กค.	
แผนสร้างคน	1. การอบรมทีมงานวิจัย	-จัดอบรมโดยเชิญวิทยากรจากภายนอกเข้ามาให้ความรู้แนะนำแลกเปลี่ยนโดยทีมงานวิจัยโดยเฉพาะฝ่ายข้อมูล จัดเตรียมหลักสูตรการอบรมประสานรูปแบบการอบรมกับวิทยากร							ส่วนกลาง
	2. อบรมทักษะในการทำกระบวนการวิจัย	-จัดอบรมโดยเชิญวิทยากรจากภายนอกเข้ามาให้ความรู้แนะนำแลกเปลี่ยนโดยทีมงานวิจัยโดยเฉพาะฝ่ายข้อมูล จัดเตรียมหลักสูตรการอบรมประสานรูปแบบการอบรมกับวิทยากร							
แผนสร้างองค์ความรู้	3. จัดเวทีทำแผนปฏิบัติการของแกนนำชาวบ้าน 3 สุ่มน้ำ /3 ครั้ง	-แต่ละสุ่มน้ำจัดเวทีทำแผนปฏิบัติการของแต่ละสุ่มน้ำ							
	จัดเวทีประมวลองค์ความรู้หมู่บ้านต้นแบบ 1) กรณีลุ่มน้ำปิง ▪ ถอดองค์ความรู้หมู่บ้านต้นแบบ 2) กรณีลุ่มน้ำแม่แตง ▪ เดินแซดป่า ▪ สัมมนา พรบ. แร่ 3) ลุ่มน้ำแม่จิด ▪ จัดชุมชนต้นแบบ 3 ตำบล								

	เวทีจัดทำกรรณการถ่ายทอด หมู่บ้านต้นแบบ								
	เวทีเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย ลุ่มน้ำ 3 ลุ่มน้ำ / 1 ครั้ง								
เดือนแรกของปี 2.	ทบทวนองค์ความรู้ ของลุ่มน้ำปิง								
	ลุ่มน้ำแม่แตง								
	5. สัมมนาเรื่องสิทธิ ชุมชนในกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับทรัพยากร เรื่อง								
	5.2 พ.ร.บ.เหมืองแร่ (แม่แตง)								
	5.3 ประมวลกฎหมาย ที่ดิน / สปก. (แม่จัน)								
	6. การติดตาม นโยบาย								
	6.1 พ.ร.บ.ป่าชุมชน								
	6.2 พ.ร.บ. น้ำ/ชล ประทาน								
	6.3 นโยบายที่ดินของ รัฐ								
	7. ติดตามโครงการ พัฒนาของรัฐ								
	7.1 เหมืองแร่ลิกไนต์ที่ อำเภอเวียงแหง								
	7.2 ฝ่ายยางเชียงดาว								
	7.3 โครงการฟื้นฟูสาย น้ำแม่ปิง								
	8. ศึกษาดูงาน								
	8.1 การจัดการที่ดิน โดยชุมชนที่บ้านศรีเตี้ย อำเภอบ้านไถ่ จังหวัด ลำพูน								
	ศึกษาดูงานเหมืองแร่ โปแตสจังหวัดอุดรธานี								

จังหวัดลำพูน.แม่เมาะ จังหวัดลำปาง									
8.3 การศึกษาการใช้ ประโยชน์จากป่า (อาหารจากป่า)บ้านทุ่ง ยาว จังหวัดลำพูน									
8.4 การศึกษาการใช้ ประโยชน์จากป่า (สมุนไพร)บ้านสัน กลาง อำเภอพร้าว									
8.5 การศึกษาดูงาน การจัดการป่าชุมชน พื้นที่อำเภอเชียงดาว									
8.6 การจัดการน้ำโดย รัฐ กรณีฝายยาง แม่ สาว จังหวัดเชียงราย									
8.7 การจัดการน้ำ ระหว่างชุมชนพื้นราบ กับชุมชนบนดอย รูป แบบการจัดการความ ขัดแย้งในพื้นที่ลุ่มน้ำ ตาช้าง อำเภอดอย สะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่									
8.8 ศึกษาดูงานการ จัดการความขัดแย้งใน ทรัพยากรกรณีสวนส้ม อำเภอฝาง 8.9 ศึกษาดูงานการ พัฒนาทรัพยากร ประเพณีพื้นบ้าน จังหวัดน่าน									

9. งานพัฒนาข้อมูล 9.1 ระบบข้อมูล 9.2 ฐานข้อมูล 9.3 การผลิตในรอบ 12 เดือน 9.4 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในรอบ 12 เดือน 9.5 ประเพณี / พิธีกรรมในรอบ 12 เดือน องค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากร 9.6 เอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 9.7 ข้อมูลชุดประเด็นปัญหา								
9.8 รายงานเวที(ทุกเวที) 9.9 ชุดรายงาน 3 เดือน/6เดือน/1ปี								
10. การสร้างขยายชุมชนต้นแบบ 10.1 ป่าชุมชน 10.2 เหมืองฝายน้ำ								
10.3 การเกษตร/ความหลากหลายทางชีวภาพ								
11. การจัดตั้งองค์กรเครือข่าย								
12. การขยายพันธมิตร/ภาคีเครือข่าย								

สรุปและบันทึกการประชุมโดย
นส. พัชรินทร์ บัวลอย

รายงาน
เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
วันที่ 10 ธันวาคม 2545
ณ วัดแม่ข้อน ต. เมืองงาย อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

นายอิศราร่องสะ : ผู้ประสานงานโครงการลุ่มน้ำปิง

วันนี้เรามาพูดคุยกัน 2-3 เรื่อง เรื่องของข้อมูลขั้นพื้นฐานของตำบล และมีพี่น้องของตำบล ปิงโค้งมาเข้าร่วมด้วย ก่อนที่จะเข้าการพูดคุยกันก็ขอให้ผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตัวกันก่อนว่าเป็นใครมาจากไหน ซึ่งอิศรา เริ่มตั้งแต่คุณวีระศักดิ์ ลาบวิสาน อยู่บ้านใหม่ หมู่ที่ 3 เป็นประชากรในพื้นที่ อำเภอยางเชียงดาว เป็นทรัพยากรคนหนึ่งของพื้นที่ที่มีจิตวิญญาณเป็นกุลของอำเภอยางเชียงดาว

เท่าที่ผมจดดูก็มีอยู่ 12 กลุ่มของ 2 ตำบล 11 กลุ่มก็มีประชาคม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แม่บ้าน แก่เมือง แก่ฝ่าย มีการรวมการประชุมชน มีทางเทศบาล อบต. หัวหน้าอำเภอเก็บน้ำ ทาง อสม. และผู้สูงอายุเข้าร่วม ก็ค่อนข้างจะมีความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายที่จะมาพูดคุยกันวันนี้ ในส่วนของวันนี้ผมคงจะไม่พูดอะไรมาก จะขอทางอาจารย์มังกรได้กล่าวพูดคุยกันก่อน แล้วก็มาเข้าสู่เรื่องของโครงการที่เราได้มาพูดคุยกันวันนี้ หลังจากนั้นก็ควรจะแบ่งกลุ่มของตำบลออกไป คงจะไม่มีการรวมกันแบบนี้ เหตุผลที่เราจะมาแบ่งกลุ่มพูดคุยกันวันนี้ก็เลยหลังจากอาจารย์มังกรพูดจบแล้ว เราจะมาพูดคุยกันว่ามืออะไรบ้าง

อ.มังกร ชัยชนะดารา

วันนี้ผมตั้งใจจะลองทบทวนที่ไปพูดในหลายเวที พูดยาวนี้มันจะทำให้สับสน เพราะฉะนั้นวันนี้จะพูดสั้นๆ ไม่เกิน 15 นาที เรามาลองทบทวนดู หลายๆท่านก็มาหลายเวทีแล้ว แต่ว่าอาจจะยังดูประเด็นบางอย่างอาจจะยังไม่ชัดเจน วันนี้จะทำให้ชัดเจนขึ้น ก็คือเรามาดูว่าที่เรากำลังทำอยู่ชื่อเขาชื่อโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ กรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แดงตอนบน และแม่จันตอนบน โครงการของเราเป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พอบอกว่าวิจัยก็รู้สึกว่าจะบ้านแอ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาก เพราะมันเป็นเรื่องของนักวิชาการอะไรทำนองนั้น แต่งานวิจัยอันนี้ ถ้ามาคิดกันใหม่ว่าเป็นการเรียนรู้ เรียนรู้เพื่อที่จะทำความเข้าใจปัญหา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจปัญหาต่างๆ มีความรู้ที่จะไปแก้ปัญหาได้ ก็จะเห็นว่าไม่ใช่เรื่องยุ่งยากสลับซับซ้อนอะไรมาก ทุกคนก็สามารถเข้ามาเกี่ยวข้องได้

เพราะงานวิจัยอันนี้เป็นการมุ่งว่าทุกคนมีปัญหาแล้วก็เรียนรู้ ทำความเข้าใจปัญหา แล้วก็คิดว่าต้องรู้ ต้องเข้าใจอะไรบ้าง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยกัน ลักษณะทำนองนี้ แต่นั่นบอกว่าสิทธิชุมชน ศึกษาที่หมายความว่าไปเน้นเรื่องของสิทธิ แต่ว่าเป็นสิทธิของชุมชน หรือสิทธิหน้าหมู่ของชุมชนที่จะร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ และที่เราแยกออกมาว่าเป็นภาคเหนือก็แสดงว่าโครงการนี้มีพื้นที่ภาคอื่นๆด้วย เป็นโครงการภายใต้โครงการใหญ่ คือโครงการสิทธิชุมชนศึกษาของท่านศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก ซึ่งในปัจจุบัน อ.เสน่ห์ จามริก ก็เป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิตามมติชนแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระองค์กรหนึ่งในรัฐธรรมนูญ ที่มีหน้าที่คอยรับเรื่องหรือแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิต่างๆ แล้วดูอีกนิตหนึ่งว่ากรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบน และแม่จัดก็หมายความว่าภาคเหนือของเรามุ่งศึกษาเฉพาะ 3 ลุ่มน้ำนี้คือแม่ปิงตอนบน ก็ได้แก่ในพื้นที่ของอำเภอเชียงดาว 6 ตำบลด้วยกัน เชียงดาวก็มี 7 ตำบล แต่ว่าที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน ซึ่งรวมกับอำเภอเวียงแหงอีก 3 ตำบล แล้วก็ส่วนของแม่จัดได้แก่อำเภอพร้าว แต่แทนที่เราจะไปบอกว่าเป็นการศึกษาในพื้นที่ อ.เชียงดาว พื้นที่อ.เวียงแหง และพื้นที่อ.พร้าว เราไม่พูดอย่างนั้น เพราะอยากให้มุ่งดูว่ามันเกี่ยวกับพื้นที่ลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำก็หมายความว่ามันมีลำเนา แล้วก็เวลาฝนตกเนี่ยฝนก็จะไหลจากลำเนาไปแอ่งด้านไหนก็เป็นลุ่มน้ำทางด้านนั้น ของทางเชียงดาวก็มีแม่น้ำสายย่อยต่างๆไหลลงไปแม่น้ำปิง ส่วนทางเวียงแหงก็ลงไปที่ดินน้ำของแม่น้ำแตง ก็เลยเรียกว่าลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน ส่วนของพร้าวนั้น แม่น้ำสายหลักคือ น้ำแม่จัด แล้วก็แม่น้ำห้วยต่างๆที่ไหลลงไปแม่น้ำแม่จัด คุณลักษณะของลุ่มน้ำก็เป็นอย่างนี้ เพราะว่าเมื่อมองในพื้นที่ของลุ่มน้ำ ก็จะเห็นว่ามันคิดปัญหาเรื่องตำบล เรื่องพื้นที่ปกครองออกไปส่วนหนึ่ง มันไม่ชัดเจน แต่ว่ามองในแง่ อยากจะให้คิดในแง่ที่มันเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ แล้วมันไม่สามารถไม่ดูเรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องป่า ได้ทั้งหลายๆด้าน คนที่อยู่ลุ่มน้ำเดียวกันก็สังเกตว่าจะมีวิถีความเป็นอยู่คล้ายๆกันทำนองอย่างนั้น ก็เป็นเรื่องที่เราจะมาทำความเข้าใจร่วมกันต่อไป แต่เรื่องของเราทางภาคเหนือ เราก็เน้นในเรื่องของดิน น้ำ ป่า เป็นตัวหลัก ในอันที่เราจะเรียนรู้ร่วมกัน ก็เท่ากับว่าโครงการสิทธิชุมชนศึกษา เราจะทำอะไรบ้าง เราก็ทำความเข้าใจง่าย ๆ ในท้องถิ่นมีชุมชนท้องถิ่นอยู่ ชุมชนท้องถิ่นจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ตัวเองว่ามีปัญหาอะไร มีอะไรเป็นจุดแข็ง หรือที่เราเรียกว่ามีศักยภาพอะไรบ้าง มีองค์ประกอบต่างๆอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นได้รู้จักตนเองได้ชัดเจนขึ้น รู้จักตนเองเพื่อที่จะไปเกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ในเรื่องดิน น้ำ ป่า เพราะว่าท้องถิ่นต้องอาศัยทรัพยากรเหล่านี้ในการดำรงชีวิต เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเรา การที่จะไปเกี่ยวข้องก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ สิทธิทั้งในแง่สิทธิมนุษยชนโดยทั่วไป ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ดี ที่ปรากฏมาแต่เดิมในท้องถิ่นก็ดี แต่ว่าโดยรวมแล้วจะเน้นในเรื่องของสิทธิชุมชน หรือสิทธิหน้าหมู่ ที่จะเข้าไปแก้ปัญหาของทรัพยากรร่วมกัน ส่วนสิทธิตัวบุคคลจริงๆเนี่ย มันต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ว่าเราไม่ได้

เน้นตัวนั้นเป็นตัวหลัก เราจะเน้นในเรื่องของสิทธิที่จะเข้าไปจัดการในเรื่องของทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ซึ่งทางเหนือของเรามักจะเรียกว่าเรื่องหน้าหมู ก็เป็นทั้งสิทธิชุมชน ถ้าเข้าใจง่ายๆ ก็คือเป็นสิทธิหน้าหมูของชุมชนที่จะเข้าไปจัดการเรื่องทรัพยากรของชาติ ที่นี้การที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริงพูดโดยรวมก็คือว่าเป็นการไปแก้ปัญหาของท้องถิ่น แต่ที่ท้องถิ่นจะเข้าไปแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง เราก็คงเข้าใจเหมือนกันว่าท้องถิ่นเนียเขาเข้มแข็ง เราจะทำให้เขาเข้มแข็งแล้วแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง โดยทั่วไปแล้วเราก็ได้ยินชุมชนเข้มแข็งถึงจะไปแก้ปัญหาได้ การจะไปแก้ปัญหาได้ต้องทำอะไรบ้าง ก็เท่าที่เราพูดกันโดยทั่วไปก็ต้องมีการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจ มีการฝึกกำลังร่วมกันแก้ไขปัญหา การจะแก้ไขปัญหาก็จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องสิทธิ อันนี้ในแง่ของโครงการเรา ไปเน้นเรื่องของสิทธิ ซึ่งเป็นตัวองค์ความรู้ที่สำคัญ สิทธิหลายๆเรื่องมันมีอยู่แล้วมาแต่ดั้งเดิมในท้องถิ่น กับที่มีปรากฏอยู่ในใหม่ตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือรัฐธรรมนูญ เช่นเขาบอกว่าชุมชนท้องถิ่น ยังสามารถที่จะเข้าไปดูแลรักษาทรัพยากรได้ สามารถจะเข้าไปใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้ และโดยบทบาทของรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึง จะเห็นว่าเราสามารถที่จะเข้าไปจัดตั้งป่าชุมชนต่างๆได้ แต่ว่าจะให้มันชัดเจนขึ้นมีกฎหมายรองรับได้ ทำให้เกิดความมั่นใจแท้จริงได้ จำเป็นที่จะต้องมีการราชบัญญัติป่าชุมชนเข้ามารับรองในตัวนี้ เพราะว่าในรัฐธรรมนูญนั้น ก็จะพูดแต่เรื่องหลักสำคัญของสิทธิในแง่กว้างๆ เขามักจะบอกต่อๆกันว่า ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ เพราะฉะนั้นถ้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องป่าชุมชนได้แท้จริงก็ต้องมี พ.ร.บ.ป่าชุมชน มารองรับอย่างในกรณีของป่าชุมชนแล้วก็หลายท่านก็ติดตามมาโดยตลอด กฎหมายก็มีคืบหน้าเป็นอันดับหนึ่ง แต่ว่าไปติดขัดที่ไหน ไปติดขัดที่สมาชิกวุฒิสภาไปกำหนดประเด็นกฎหมาย ขัดแย้งกับความต้องการของชาวบ้านอยู่เรื่องหนึ่ง เขาบอกว่าไปตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ไม่ได้ ก็มีผลกระทบต่อนพื้นที่ทางเหนือทั้งหมดซึ่งจะต้องร่วมกันผลักดันให้มีการแก้ไขตัวนี้ให้มันถูกต้องเสีย ว่าให้สามารถตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ได้ ถึงจะดำเนินต่อไปได้ ก็ต้องทำความเข้าใจเพื่อที่จะเคลื่อนไหวให้มันออกกฎหมายมาให้เป็นประเด็นกับชาวบ้านอย่างแท้จริง เฉพาะเรื่องป่าก็เห็นว่าเราพอใจในระดับหนึ่ง แต่มันยังมีปัญหาเรื่องที่ดิน ที่ทำกินมีปัญหาอยู่ เรื่องน้ำที่จะมี พ.ร.บ.น้ำออกมา ที่ถึงขนาดพูดกันทั่วไปว่าต่อไปไม่แน่นอน จะมีมีเตอร์ในทุ่งนา เพื่อที่จะดูว่าที่ไร่ที่สวนใครใช้น้ำไปก็ลูกบาศก์เมตร ต้องมีการเก็บกัน ซึ่งฟังดูแล้วมันไม่น่าจะเกิด แต่ถ้าติดตามให้ดีมันน่าจะเกิดขึ้นได้ เพราะฉะนั้นคนในท้องถิ่นก็คือพวกเราชาวบ้านจำเป็นที่จะต้องติดตามและเรียนรู้ เพราะถ้ากฎหมายออกมาแล้ว เตียวเขาออกมาอย่างไรมาแก้ที่หลังมันก็จะลำบาก ถ้ามันไม่สอดคล้องกับความต้องการของเรา เตียวนี้เราจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจตั้งแต่ก่อนที่จะกฎหมายจะออก ไม่อย่างนั้นถ้ากฎหมายออกมาแล้วกฎหมายก็ว่าอะไร ก็ว่าทุกคนจะสร้างความไม่รู้ของกฎหมายไม่ได้เวลามีปัญหาเกิดขึ้น ฉะนั้นถ้าเราจะรู้กฎหมายจริง เราก็จะต้องเข้าไปมี

ส่วนร่วมอย่างแท้จริงตั้งแต่ต้น ช่วงหลังๆนี้มีส่วนร่วม แต่ส่วนร่วมท้ายๆ มักจะเขียนออกมาว่าเสร็จแล้วร่วมประชาพิจารณ์ เราก็จะรู้อะไรที่มันร่างเสร็จแล้ว เราไปแก้ท้ายใหม่ ไม่ง่ายเลย ดูตัวอย่างง่ายๆก็ได้หลายท่านเข้าประชุม เราก็ประชุมอะไรไปเยอะแยะ แต่คนบันทึกบันทึกออกมาอาจจะไม่ค่อยตรงประเด็นกับที่เราพูด พอจะแก้แต่ละทีมันก็แก้ไม่ค่อยได้ แล้วบางทีเราก็มักจะปล่อยให้ผ่านไป แต่ว่าถ้าจะให้มันถูกต้องตั้งแต่ต้นเนี่ย มันก็จะไม่เป็นปัญหาที่ไปคอยแก้คอยแต่งเติมถ้อยคำหรืออะไรทั้งหลายเหล่านั้น ตัวอย่างของรายงานการประชุมซึ่งเราจะเห็นได้ว่า เขียนออกมาแล้วคิดมันก็ยุ่งยากในการแก้ไข ฉะนั้นก็อย่าให้มันผิด เราก็ต้องติดตามมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น เพราะฉะนั้นในเรื่องของเราเนี่ย การที่ชุมชนเข้มแข็งก็มีส่วนไปแก้ไขปัญหาค้างๆ มันมีเยอะทางด้านเศรษฐกิจก็มี ด้านอะไรก็มี แต่ของเราเนี่ยจะมานั่งในเรื่องของให้เรียนรู้เรื่องสิทธิทั้งที่เป็นสิทธิดั้งเดิมที่ปรากฏอยู่ในจารีตประเพณีหรือว่าวัฒนธรรมวิถีชีวิตอะไรของเรามานั่งตั้งแต่เดิม ทางเหนือเนี่ยมีเยอะ ซึ่งบางอย่างปัจจุบันก็ลืมเลือนไป เราก็ทบทวนกลับมาฟื้นขึ้นมา มาดูกันใหม่ ว่ามันน่าจะกลับมาใช้ประโยชน์ในปัจจุบันได้ กับอีกเรื่องหนึ่งมันปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแล้ว แต่ไม่มีมาพูด ไม่มีใครยกมาอธิบายหรือมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจอย่างแท้จริง เราก็อาจเสียประโยชน์ถ้าเราไม่รู้ แต่ถ้าเรารู้ทั้งสิทธิที่มีมาแต่เก่าก่อนกับสิทธิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ เราก็จะมีความมั่นใจมากขึ้น ใช้เป็นเครื่องมือที่จะไปแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเรา คือเรื่องดิน น้ำ ป่า ประเด็นหลักของโครงการก็มุ่งไปที่นี้ แต่เนี่ยการที่จะศึกษาปัญหาอะไรต่างๆอย่างนี้ ถ้าเรามาฟังมาพูด มาอะไรเฉยๆ ก็บอกว่ามันไม่รู้จริงหรอก มันไปแก้ปัญหาอะไรไม่ได้ ถ้าแก้ปัญหาได้จริงเนี่ยก็ต้องมาเรียนรู้ปะเอาความรู้มาลงมือปฏิบัติ ถ้ามารู้แค่ปฏิบัติก็คน คนเนี่ยจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ แต่คนคนเดียวปฏิบัติมันจะเกิดผลใหม่ ก็เป็นเรื่องของสิทธิหน้าหมู่บ้านหรือสิทธิชุมชน มันก็ต้องมีกลุ่มคนที่สนใจปัญหานั้นอย่างแท้จริงมาเรียนรู้ร่วมกัน แล้วก็เอาความรู้เนี่ยไปแก้ปัญหา แต่เนี่ยจะมารวมกลุ่มก็มารวมกลุ่มกัน ใครสนใจ เช่นเรื่องปัญหาที่ดินอย่างแท้จริงก็รวมกลุ่มที่จะแก้ปัญหาเรื่องที่ดิน ใครสนใจเรื่องน้ำ ในด้านต่างๆก็รวมกลุ่มกันในกลุ่มน้ำ ที่เกี่ยวกับน้ำก็มีดังหลายด้าน แต่ว่าที่เน้นมากในปัจจุบันก็คือป่าชุมชน ก็ต้องรวมกลุ่มกัน รวมกลุ่มกันแล้วหลายท่านในเรื่องป่าชุมชนที่เราขับเคลื่อนมาเนี่ยก็จะเห็นได้ว่า เราหลังจากรวมกลุ่มกันมีการรวมการป่าชุมชนดำเนินการ เราคิดว่าเราเข้าใจป่าชุมชนอย่างแท้จริง เราก็จะเห็นว่าหลังจากทำไปแล้ว มีอีกหลายเรื่องที่เรายังไม่รู้ เรายังไม่เข้าใจ เราก็จะต้องค่อยๆรู้ค่อยๆเข้าใจ เราจะเจอปัญหาอีกหลายประการที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน ก็ค่อยๆทำความเข้าใจไปแล้วก็เอาความรู้เนี่ยไปแก้ปัญหาไปเรื่อยๆ มันถึงจะเกิดความยั่งยืน ในอันที่จะดูแลรักษาป่า เราจะเห็นว่าอย่างป่าชุมชน เขาบอกว่า หมู่บ้านนั้นมีกรรมการป่าชุมชนแล้ว ถ้าไม่ทำอะไรเลย มันก็มีแต่ชื่อป่าชุมชนจะเกิดขึ้นอย่างแท้จริงไหม มันก็ไม่เกิด ก็แค่ไปปักป้ายบอกว่าในเขตป่าชุมชนของเราอยู่อย่างนี้ แต่ไม่มีคนไปคอยสอดส่องดูแลไปตรวจป่า ไปทำอะไรอื่นๆ มันก็ไม่ได้เกิดความเข้มแข็งขึ้นมาได้ แล้วนอกจาก

นั่นที่เราเข้มแข็งขึ้นมาอย่างแท้จริงเนี่ย เราบอกว่าตัวหลักสำคัญที่สุดของทรัพยากรคืออะไร การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนี้ แต่เดี๋ยวก่อนเราไปคุยกันก่อนว่า มันก็ไม่มีใครเห็นความสำคัญ มันก็ต้องพยายามฟื้นฟูความเข้าใจให้ได้ว่าในป่าชุมชนมันมีอะไรดี ๆ อีกเยอะ เช่นมีสมุนไพร นอกเหนือจากที่เราเจอเรื่องเห็ด เรื่องหน่อ เรื่องพิน มันยังมีสมุนไพรอยู่ในป่า ซึ่งถ้าเรารู้แท้จริงเราอาจจะพบว่ามันมีคุณเมหาศาล แล้วต่างชาติเนี่ยอยากได้ความรู้เหล่านี้ไป ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรในบ้านของเราเนี่ย เอาไปทำยามาขายเรา เนี่ยเขาก็ได้ประโยชน์จากตรงนั้น แต่ถ้าเรารู้คุณค่าที่แท้จริงแล้วเราก็จะหวงแหนมากขึ้น จะร่วมกันดูแลรักษามากขึ้น แล้วจะเป็นประโยชน์มหาศาลสิ่งดี ๆ เหล่านี้ อย่างคนที่ไม่เข้าใจเรื่องตัวยา ในป่าเดินเข้าไปในป่าแล้ว เราไม่รู้จักก็อาจเอามิดไปตัดเสีย อยากให้เขาารู้จักว่ามันเป็นสมุนไพรที่มีค่า ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการรักษาสุขภาพของเรา ก็คงไม่มีใครทำลายมัน แต่ถ้าไม่รู้คุณค่าเราก็สับทิ้งลูกเดียว เหมือนกับต้นหญ้าที่ขึ้นตามบ้านเนี่ย หญ้าบางชนิดก็มีคุณค่าเป็นตัวยา คนที่รู้จักรักษา คนไม่รู้จักถางทิ้งลูกเดียว ในป่าก็เช่นเดียวกันถ้าเรารู้คุณค่า รู้ประโยชน์ของป่าอย่างแท้จริงก็ทำการดูแลรักษาป่าแหล่งนั้นอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เรากำลังเรียนรู้ ความรู้ดั้งเดิมเราเกี่ยวกับสมุนไพรในป่าตามว่ามีไหม มันมีอยู่ แต่ถ้ามันไม่ได้รับการถ่ายทอดต่อไปหรือไม่มีการฟื้นขึ้นมา เราก็ไม่เห็นประโยชน์ของมัน เราก็ไม่สนใจที่จะดูแลรักษา ทั้งหมดเนี่ยมันเกี่ยวข้องกัน ทั้งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิดั้งเดิม สิทธิรัฐธรรมนูญ และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์หรือคุณค่าของทรัพยากร มันก็ต้องเข้ามาเรียนรู้ด้วยกันทั้งหมดแล้วเราจะรู้จักเข้าไปจัดการดูแลในเรื่องเหล่านี้ได้อย่างถูกต้องแท้จริง ก็จะเกิดประโยชน์ที่ยั่งยืนยาวนานต่อไป เพราะฉะนั้นโดยสรุปโครงการของเราเนี่ยเป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มุ่งให้คนที่มีความรู้ในท้องถิ่นอย่างเช่นปัญหาเรื่องดิน น้ำ ป่า มารวมตัวกันเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน แล้วเอาความรู้ไปจัดการปัญหาให้มันคลี่คลายไป ก็สามารถแก้ได้ แล้วปัญหาเหล่านี้ถ้าเราแก้ได้ก็จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น แล้วสุดท้ายก็สามารถที่จะพึ่งพาตัวเองได้ ก็เป็นทางเลือกหนึ่งในหลายๆทางเลือกที่เราจะมาเรียนรู้แก้ปัญหาาร่วมกัน แล้วปัญหาเรื่อง ดิน น้ำ ป่า มันเป็นปัญหาที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น เพียงแต่ว่าเรายังไม่ได้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริงเท่านั้นเอง แล้วเวทีวันนี้สุดท้ายก็อยากจะให้ได้คนที่สนใจปัญหาอย่างแท้จริง ก็ให้เห็นว่าปัญหาที่แท้จริงมันอยู่ในท้องถิ่น แล้วก็พยายามที่จะเข้าใจ เพราะเรื่องเหล่านี้มันเป็นเรื่องไม่ค่อยเป็นปกติในชีวิตเรา เอาคนมาจัดกลุ่ม ซึ่งถ้าเป็นเรื่องอื่น เช่นปลูกถั่วเหลือง ปลูกข้าว เราก็มีคนรวมกลุ่มช่วยงานกันอยู่แล้วมันก็สำเร็จไป บรรลุผลไปอย่างหนึ่ง แต่พอถึงขั้นเรามาฝึกวิถีคิด วิถีแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่ององค์ความรู้เนี่ย มันไม่ใช่วิถีปกติของชาวบ้าน เพราะฉะนั้นก็ต้องใช้ความพยายามพอสมควร ในการที่จะทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา เพราะว่าเดี๋ยวนี้ไม่ว่าที่ไหนก็ตามจะแก้ปัญหาคนในชุมชนในท้องถิ่นต้องมีการรวมตัว เป็นเครือข่าย เพื่อที่จะทำความเข้าใจ หรือเรียนรู้ตลอดเวลา แล้วเอาความรู้เนี่ยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา มันจะแก้ไขปัญหาได้ แล้วโดย

รวมในเวทีวันนี้ก็จะพยายามจะระดมกันออกมาให้ได้ ไล่กันมาตั้งแต่บางท่าน หลายท่านในที่นี้เป็นผู้นำชุมชน เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานป้าชุมชน ประธานประชาคม กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นนี้ เบื้องต้นก็ขอความกรุณามั่นเป็นความจำเป็น อาจจะเริ่มตั้งแต่ทำแผนที่ตำบล ทำอะไรก็แล้วแต่ให้มันครบกระบวนการเพื่อที่เราจะได้ค่อยๆเข้าใจร่วมกัน บางทีก็บอกว่าในตำบลเวลานี้ก็รู้กันอยู่แล้วทำไมจะต้องมาทำแผนที่อีก เดียวก็รู้ว่าท่านรู้ดี ท่านรู้พอหรือยัง ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า อะไรเป็นปัญหามันอยู่ที่ไหนอย่างไร เราจะป็นขั้นเป็นตอนไป แต่สุดท้ายขอให้ทุกคนตระหนักในปัญหา แล้วก็สนใจที่จะมาช่วยกันแก้ปัญหา แล้วก็ร่วมกันเรียนรู้ เป็นหนทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ การเรียนรู้ที่แท้จริงได้ ส่วนทางเจ้าหน้าที่โครงการก็เพียงมาสนับสนุนจัดเวทีให้ จัดทำเอกสารให้ ก็เป็นผู้ช่วยของท่าน เพราะคนที่จะทำวิจัยที่แท้จริง ก็คือผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ซึ่งศัพท์ทางวิชาการก็คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามารวมกลุ่มเรียนรู้ เรื่องนั้น แก้ไขปัญหาเรื่องนั้นอย่างแท้จริง เพราะถ้าแก้ปัญหारेื่องที่ชัดเจน อยากจะแก้ปัญหारेื่องที่ดิน จนกระทั่งสุดท้ายสามารถทำให้คู่แลร์รักษาที่ดิน ทั้งที่ดินสาธารณะประโยชน์ได้ สามารถทำให้ออกเอกสารสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ ประโยชน์ตกกับใคร ประโยชน์จะตกอยู่กับผู้ร่วมมือกันแก้ไข ผู้ที่ประสบปัญหาร่วมกันแก้ไข สุดท้ายก็แก้ไขปัญหาคิด ก็ทำให้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านมันอยู่ได้ หรือว่ากรณีที่ดินที่ยังไม่ออกเอกสารสิทธิ ก็สามารถออกเอกสารสิทธิได้ มันไปติดขัดว่าด้วยบทกฎหมายก็จำเป็นต้องรวมกลุ่มกันช่วยแก้ไข ให้กฎหมายนั้นมันเปลี่ยนแปลงไปตามที่เราต้องการ

ต่อไปเป็นการแบ่งกลุ่มเพื่อทำแผนที่แบ่งเป็น 4 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1. เมืองงาย	อยู่ศาลาล้างใหม่ 18 คน
กลุ่มที่ 2. เมืองงาย	อยู่หน้าวิหาร
กลุ่มที่ 3. ปิงโค้ง	อยู่ที่ศาลาประชาคม
กลุ่มที่ 4. ปิงโค้ง	อยู่โรงครัว

วันนี้ก็ขอให้แต่ละบทบาทนำเสนอแลกเปลี่ยนกัน ขอให้ช่วยกันทำในเรื่องของแผนที่ของตำบลตัวเอง อย่างกรณีเมืองงายแยกเป็น 2 กลุ่ม มีอยู่ 4-5 เรื่อง ที่จะขอให้ช่วยกันทำ หนึ่งลองทำแผนที่ของชุมชนในตำบลเมืองงายและปิงโค้งว่าถนนสายนี้หมู่บ้านตั้งอยู่ที่ไหนบ้าง และมีหมู่บ้านอะไรบ้าง ในตำบลมีลำห้วยหลักอะไรบ้าง ลำห้วยสาขาอะไรบ้าง ในกรณีตำบลเมืองงาย ห้วยแม่งายและติดลำห้วยแม่งายจะมีห้วยย่อยมาลงที่ห้วยงายอีก แล้วก็ยังมีอ่างเก็บน้ำที่ไหน อ่างเก็บน้ำแม่งายหรืออ่างเก็บน้ำระบบเหมืองฝายที่ไหนบ้าง ไม่ว่าจะเป็นฝายไม้ ฝายคอนกรีต หรือว่าฝายน้ำล้นก็ได้ แล้วก็ดูว่าแต่ละฝายเอาน้ำเข้านาที่ไหนบ้าง บ้านไหน นาก็ไร่ รับน้ำเท่าไรบ้าง แล้วก็พื้นที่ป่า ว่า

บ้านตัวเองมีป่าที่ไหนบ้าง ป่าอนุรักษ์หรือว่าป่าเขตอุทยาน สุดท้ายอยู่ที่การเกษตร อันสุดท้ายนี้ก็แล้วแต่ถ้าทำได้ ถ้าทำไม่ได้ก็ไม่เป็นไร แต่ให้เลือกอยู่ 4 ตัวนี้ เรื่องของแม่น้ำสายหลัก เรื่องของเหมืองฝาย เรื่องของป่า ซึ่งบอกว่าเหมืองทั้งหมดมี 4 กลุ่ม ซึ่งมีฟอหลวง กำนัน แก่เหมือง แก่ฝาย หัวหน้าอย่างเก็บน้ำ ทั้งเกษตร ประชาคม ก็ขอให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมหน้อย วาดเป็นแผนที่ออกมา แล้วหาคนนำเสนอ 1 คน

ช่วงนำเสนอผลที่ได้จากการแบ่งกลุ่มย่อย

กลุ่มที่ 1. ตำบลปิงโค้ง

ได้รับข้อสวัสดีครับท่านผู้เข้าร่วมอบรม สัมมนาเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผมเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 บ้านแม่ป๋าม ต.ปิงโค้ง ก็ร่วมกันหลายๆฝ่าย หลายๆ คน เขียนแผนที่มาตามที่เขากำหนดให้ คือต.ปิงโค้งเขตติดต่อกับอ.ไชยปราการ เริ่มจากไชยปราการก็เป็นบ้านหัวโท หมู่ที่ 6 การทำมาหากินของหมู่บ้านหัวโท คือส่วนใหญ่จะหาหินจากป่า พื้นที่ราบ นา ไม่มี แล้วก็มีมาหมู่ 9 ห้วยจะผ่าน ก็หาหินจากป่า หาหินจากไร่ นาไม่มี แล้วก็มีมาบ้านหัวหลัก หมู่ 7 หมู่ 7 นี้ก็มีไร่ หาหินกับไร่โครงการหลวง เพราะโครงการหลวงตั้งอยู่ที่นั่น ห้วยหลักก็มี 2 หมู่บ้าน คือบ้านห้วยลึก แยกออกมาเป็นบ้านคนเมืองก็คือนบ้านใหม่สามัคคี หมู่ 10 มาอีกบ้านก็หมู่ 8 บ้านปางไม้ บ้านปางไม้นี้ก็หาหินเรื่องหิน อีกบ้านบ้านปางเมืองหมู่ 2 มีพื้นที่ราบเยอะ มีสวนลำไย ค่อนั้นก็เป็นบ้านปิงคัง ไม่มีพื้นที่ทำกิน มีแต่ไร่ สวน แล้วก็เข้าไปทางสายพริ้ว มีแม่ป๋าม แม่ป๋ามนอก แม่ป๋ามใน แม่ป่ากู่ สันโป่ง ปางมะเภา กิ่งไฮ่ ปางมะกอ ห้วยน้ำริน กอดป่าปง ปิงโค้งมี 13 หมู่บ้าน มีเต้าแม่น้ำ แม่น้ำที่จะมาหล่อเลี้ยงต.ปิงโค้งนี้ก็เริ่มจากหมู่บ้านหัวโท คือเป็นลำน้ำแม่ก้อย มาลงที่ลำน้ำป๋าม บ้านออนนี้ลำน้ำป๋าม ลำน้ำป๋ามมาน้ำแม่ก้อย จากหัวโทมาชนกับลำน้ำแม่ป๋าม แล้วจากปางเมือง ปางไม้ อยู่ระหว่างครึ่งกลางที่มีน้ำแม่อีกแม่หนึ่ง คือน้ำแม่มาด น้ำแม่มาดนี้ก็มาชนกับน้ำแม่ป๋ามเหมือนกัน น้ำป๋ามก็มาชนกับน้ำปิง ลำน้ำปิงก็มาจากเมืองงาย ส่วนสาขาที่ย่อยๆก็มาจากห้วยปง ห้วยปลาตุก อย่างห้วยปลาตุก ลำน้ำห้วยโป่ง อันนี้มาจากปางมะเภา ถ้ามาจากกิ่งไฮ่ก็เป็นลำน้ำอีกแม่หนึ่ง ซึ่งกิ่งไฮ่ในเขตติดต่อกับสายพริ้วมา ก็มีน้ำหลายๆสายที่หล่อเลี้ยง ส่วนใหญ่น้ำสาขาย่อยก็มาลงที่น้ำปิง ปัจจุบันนี้ เมื่อก่อนเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา น้ำนี้จะลึกทุกแม่ โดยเฉพาะน้ำป๋ามจะท่วม แต่ปัจจุบันน้ำนี้จะข้ามได้ทุกที่ แม้แต่หลังฝายที่บ้านแม่ป๋าม เมื่อก่อนนี้เป็นน้ำที่เย็น สาเหตุคงจะสังเกตได้คือป่าน้อยลง เพราะคนหาหินจากป่าโดยไม่คำนึงว่าหาหินไปแต่ก่อนนี้ตัดไม้กัน จะต้องหาไม้ 4-5 ต้น เพื่อมาทำเดือนไม้ แต่วันนี้ยังไม่สำคัญเท่าการล้มป่า ถางไร่ แล้วก็เผาถ่าน เผาถ่านนี้จะเสียหายมากกว่า เพราะฉะนั้นพื้นที่ทำกินในปิงโค้ง พื้นที่นาจะอยู่ที่บ้านแม่ป๋าม ปางมะเภาส่วนอื่นจะเป็นไร่แทบทั้งสิ้น พื้นที่ทำกินก็ไม่มาก ส่วนพื้นที่ป่าก็ไม่มาก จะมี 2 ลักษณะ คือป่าปลูก ป่าปลูกก็คือสวนป่า แม่พา

อ้อยจะควบครึ่งกลางระหว่างต.ปิงโค้ง หมู่บ้านแม่ป๋าม บ้านแม่ไก่อ ส่วนสายตะวันตกทางน้ำป๋ามนี้จะเป็นป่าอุทยานแห่งชาติศรีล้านนา ฉะนั้นการป้องกันป่าชุมชนตามที่ผมเคยไปกับทางกรุงเทพ คือมันไปติดที่เขาไม่ให้ตั้งป่าชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่เขตอุทยาน เคยมีปัญหาในวุฒิสภา การตั้งป่าชุมชนจะต้องมีกฎหมายรองรับ แต่เมื่อก็มีคนปนว่ามีแต่เวทีเมื่อไหร่มันจะสิ้นสุด การเปิดเวทีนี้จะต้องเปิดไปเรื่อย ๆ จนกว่าความเห็นของแต่ละคนมารวมเป็นจุดเดียวกันถึงจะไปกันได้ เพราะเดี๋ยวนี้เราต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำก็ดีกว่าได้มาเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เมื่อมาก็ฟังอาจารย์มังกรเขาอธิบายได้ดี ผมก็คงจบแค่นี้ครับ

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ครับก็เห็นภาพรวมของปิงโค้ง หมู่ที่ 1 ก็จะเห็นได้ว่าเมื่อที่พ่อหลวงอธิบายว่า ถนนฟากนี้เมื่อก่อนเป็นน้ำแม่ป๋าม เป็นเขตสวนป่าปลูก ฟากทางขวามือทางนี้ก็เป็นเขตอุทยานแห่งชาติเขียงดาวประกาศเมื่อปี 2543 เป็นป่าอนุรักษ์ ทางฟากน้ำแม่ป๋ามก็เป็นป่าอนุรักษ์ของพระราชชาติศรีล้านนาประกาศปี 2532 จะเห็นได้ว่าแต่ละพื้นที่ป่าตรงนี้จะป็นป่าอนุรักษ์ทั้งหมดเลยก็เห็นภาพรวมพอสมควรอยู่ เดี่ยวดูของปิงโค้งอีกกลุ่มหนึ่ง

สวัสดิ์ครับ ผมเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 ปัจจุบันผมทำงานเกี่ยวกับร่วมกับเครือข่าย เป็นคณะกรรมการ และเป็นผู้ประสานของต.ปิงโค้ง พุดตามหลักแล้วอย่างที่พ่อหลวงได้พูด ต.ปิงโค้งส่วนใหญ่จะอยู่ในป่า มามองภาพรวมแล้ว ต.ปิงโค้งมีเขตป่าที่กว้างขวางทุกหมู่บ้าน ไม่มีหมู่บ้านใดที่ไม่มีป่า มีทุกหมู่บ้าน มีแต่ปิงโค้งบ้านเดียว หมู่ที่ 3 แปรตกกว่าเพื่อน มีป่าแต่ไม่มีป๋ามันแปลกใจมีแต่พื้นที่ทำกิน เพราะบ้านปิงโค้งเป็นสวนป่า ไม่มีป่าอนุรักษ์ ผมจะพูดบรรยายเรื่องป่า ข้างบนก็จะป็นหัวโท ผมจะพูดเหมือนพ่อหลวงพูด นี่ก็บ้านห้วยจะดำน บ้านห้วยลำหมู่ 7 บ้านแม่น้ำจี้ ผมจะพูดเน้นเรื่องน้ำ น้ำนี่เป็นสิ่งสำคัญ เหมือนกับสายเลือดที่หล่อเลี้ยงเรา มา ต.ปิงโค้งก็มีฝายอยู่หลายด้าน มีทั้งใช้ได้และใช้ไม่ได้ก็มี อย่างบ้านปางมะเภาที่มีอยู่ 2 ฝาย 3 ฝาย มีฝายแม่ปู้อันนี้ก็ใช้ทางการเกษตร บ้านดงมะปาที่ทางเข้าบ้าน เมื่อก่อนนี้น้ำแม่ปู้นี่เป็นน้ำใหญ่ เดี่ยวนี้หินมันพุนเพราะว่ามันไม่มีน้ำ ตามหลักหน้าแล้งเดือนเมษายนนี้น้ำมันขาดแคลน ระยะเวลาช่วงกลางพรรษานี้น้ำก็พอมีพอสมควร ที่เอามาใช้การเกษตรได้ ทำไร่นาได้ หลังจากเกี่ยวข้าวแล้ว บางส่วนก็ทำไร่ ทำสวน หรือว่าทำสวนหอม เป็นบางส่วนจะทำมากก็ไม่ได้เพราะน้ำไม่เพียงพอ สายหัวโป่งก็เหมือนกัน เมื่อก่อนนี้ยังจำได้ เมื่อก่อนนี้ยังเป็นหมู่ 4 ไม่ใช่หมู่ 11 ร่วมกับปางมะเภาอยู่ ก่อนที่จะเปิดอ่างที่น้องรู้ไหมครับว่าเป็นเป็นยังไปถึงน้ำแห้ง เพราะต้นไม้ แก้วริมไถห้วยชาวบ้านพากันล้มกันเลื้อยเพราะว่าน้ำจะท่วม พอล้มป่าแล้วปัจจุบันน้ำหัวโป่งไม่พอให้เห็นความคิดของคนเราแตกต่างกันว่า มองข้ามว่าน้ำจะท่วมแล้ว น้ำท่วมมันจะตาย ก็ตัดเอาไปใช้ประโยชน์ เอาไปขายให้นายทุน ผลประโยชน์อยู่ที่

นายทุนไม่ใช่คนทำ คนทำก็แค่เลี้ยงท้องเลี้ยงไส้ ที่นี้ปัญหาที่ว่าน้ำห้วยโป่งไม่เพียงพอ อีกต่อมาก็สร้างอ่างฟอรวางขึ้นมามาก ฟอหลววงก็เหมือนกัน คณะกรรมการหรือว่าแกเหมือน แกฝ่าย ปางมะเผาเนี่ยเขาดูแลเต็มที่ ก็ไม่แพ้นักลอบตัดไม้ ชุนหัวน้ำไม่มีไม้ตะเคียนล้มเพียวไร ไม่มีเตี้ยวนี้ แต่ก่อนนี้ไม่มีว่าต้นไม้ใหญ่นี้ไ้จะไหลกันเยอะ แต่เตี้ยวนี้ไม่มีแล้วน้ำ ก็รู้สึกว่ามันค่อยเพียงพอ เอามาช่วยฝ่ายหัวโป่งยังไม่มี อันนี้แหละคือปัญหา ถ้าเราไม่ดูแลไม่รักษาป่าไว้ให้ลูกหลานเรา ต่อไปลูกหลานเราจะลำบาก จะหากินอะไร ป่าไม่มีหลายอย่าง อย่างสวนป่าเนี่ยอย่างฟอหลววงอินทรวาป่าธรรมชาติป่าอุทยานเนี่ยมันคนละอย่างกัน ป่าธรรมชาติมันมีหลากหลาย มีทั้งยาสมุนไพร อาหารทุกอย่างอยู่ในนั้น นก ไม้ ก็ได้กินผล ถ้าเป็นสวนป่าหมดสิทธิ์ นกก็ยังไม่ได้กินผล เพราะเป็นป่าไม้สักหมด นกจะกินไม้สักก็ไม่ได้ จะกินผลไม้ ไม้อย่างอื่นที่กินได้ ถ้าเป็นสวนป่าของไม้สักเนี่ยนกก็ยังไม่มี สัตว์ป่าก็จะไม่มี ชาวบ้านจะทำมาหากินก็ไม่มี ไม่เหมือนป่าธรรมชาติ ที่เราดูแลรักษามันมีทุกอย่างอยู่ในนั้น แม้แต่เห็ดก็ยังมีย ถ้าเป็นสวนป่าโดยเฉพาะป่าสักเนี่ยเห็ดก็ยังไม่ออก มันแตกต่างกันระหว่างกลไกของรัฐกับของชาวบ้านที่ดูแลมันแตกต่างกันอย่างนี้แหละ เรื่องยาสมุนไพรก็เหมือนกัน ไม่มี เขาถางหมด ไม่มีอะไรสักอย่าง เหลือแต่แผ่นดิน ที่เราปลูกใหม่มันก็ดี ไม่ใช่ไม่ดีแต่ที่ผืนดินที่เราปลูกมันจะไม่มี แต่ป่าธรรมชาติมันมีทุกอย่าง ยังมีถึงปัจจุบัน ขณะนี้ทุกอย่างมีแต่ห้วยก็ยังมีหน่อ เห็ด ยาสมุนไพรทุกอย่าง แล้วมาอีกบ้านหนึ่งที่เป็นบ้านหมู่ 2 เขาก็มีฝ่ายเหมือนกัน มีฝ่ายอ่างบ้านคง อันนี้คือบ้านหมู่ 3 บ้านคง ก็มีหลายหมู่บ้านที่มีฝ่าย มีปางมะเผา แม่ปาม ปางเพื่อง มีอ่างแม่หางบ้านแม่หาง แล้วก็อีกฝ่ายหนึ่งที่ปางมะเผาที่ใช้ไม่ได้ ฝ่ายแม่ป่าดู่ที่หลังโรงเรียน เตี้ยวนี้ดินอยู่ข้างหลังฝ่าย เมื่อก่อนนี้ฝ่ายที่ปางมะเผามีถึง 2-3 เมตร เตี้ยวนี้ไม่มีสักเมตร เพราะมันทำหลังฝ่าย เพราะมันเดินขึ้น 4-5 ฝ่ายเนี่ยเราก็เสียตายนเงินงบประมาณที่สร้างไว้ เหมือนกับว่าเอาเงินไปทิ้งไม่ได้รับผลประโยชน์อะไรสักอย่าง เป็นฝ่ายคอนกรีต สร้างไว้โดยเปล่า การเกษตรก็ไม่ได้ใช้เพราะว่าดินมันเค็ม ที่เรียกว่าดินมันเอนจึงใช้ไม่ได้ในปัจจุบันนี้ ผมขอบรรยายจบแค่นี้

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ก็เห็นแล้วนะครับในส่วนของปิงโค้ง อันที่ขาดตกหล่นไปหรือว่าไม่มีน้ำก็มี ก็เอามาเสริมแต่งให้มันเต็มของปิงโค้ง ก็พี่น้องเมืองงายก็คงจะเห็นสภาพปัญหาของปิงโค้งด้วย เพราะในปิงโค้งเนี่ยมันเป็นดงไม้สัก แต่ก่อนไม้สักทางเชียงดาว แม่ปามมีเยอะ เป็นจุดจุดหนึ่งที่มีความหลากหลายของไม้สักค่อนข้างจะสูง แล้วพอหมดแล้วทางป่าไม้ก็มาปลูกไม้สักต่อ ซึ่งการปลูกปามันไม่เหมือนป่าธรรมชาติ มันมีความแตกต่างกันอยู่ ผมเองก็ยังไม่สรุปอะไร ในส่วนของด.ปิงโค้ง จะดูของเมืองงายอีก 2 แผนที่ก่อน

กลุ่มที่ 2. ค. เมืองงาย

ก็สวัสดิ์และครอบครัวพี่น้องที่เข้าร่วมในวันนี้ ผมก็น้องใหม่ที่เข้ามาสู่วงการ ก็คิดว่าก็ขอพี่น้องทุกคนให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มออกมาลักษณะอย่างนี้ ก็ได้วิถีทางร่วมแรงร่วมใจกัน ว่าคิดว่าเห็นออกมา ผมคนบ้านแม่ป๋าม ถ้าพูดออกไปไม่ตรงตามที่พูดก็ขอโทษไว้ ณ ที่นี้ด้วย พื้นที่ด.เมืองงายทั้งหมดที่อยู่ในเขตปากมี 10 หมู่บ้าน ขณะนี้มี 11 หมู่บ้าน รวมทั้งหนองกระแตะ แต่ว่าหนองกระแตะนี้ตัดออกไปแล้ว แต่ที่เข้าเครือข่ายด้วยกันมี 10 หมู่บ้าน พื้นที่ของด.เมืองงาย มี 2 อย่างหลักๆ มีอ่างน้ำแม่งาย กับอ่างน้ำแม่ข้อน ซึ่งแต่ก่อนนี้ ด.ปิงโค้ง หรือ ด.อื่นก็ไม่มีอ่างน้ำ แต่เมื่อมีอ่างน้ำแล้วก็มีอ่างน้ำห้วยแม่งายกับแม่ข้อนเนื่องจากบ้านเราไม่มี เข้าสู่ทิศทางเข้าสู่ในภาคของด.เมืองงาย พี่น้อง เข้าสู่ในพื้นที่ของด.เมืองงาย แต่ละหมู่บ้าน อันนี้ก็แยกเข้าไปทางสหกรณ์ บ้านแม่ข้อน บ้านใหม่ อันนี้จะเข้าทางปากทางเมืองงาย ก็ทะลุไปถึงบ้านสวรรค์และทะลุไปถึงสี่แยกพระธาตุ อันนี้ก็พื้นที่ของด.เมืองงาย อย่างเมื่อก่อนเข้าไปทางบ้านหนองบัว คอนนี้ก็เลยไปทางบ้านนาหวาย แล้วเขตทางเหนือติดกับทุ่งข้าวพวง ทางตะวันออกติดกับห้วยบง ทางด้านทิศตะวันตกติดกับเมืองคอง ทางทิศใต้ติดกับด.เชียงดาว พี่น้องก็คงรู้อ่างแม่ข้อนไหลเชื่อมลงมาจากที่สูงคือที่ป่าลงมาพื้นที่ข้างล่าง มีแม่น้ำหรือว่ามีฝายที่ก่อกำเนิดจากฝายเส้นนี้มีฝายโค้งเหล้า ฝายบ้านใหม่ ฝายแม่ข้อนสรุปแล้วมันมี 10 ฝายด้วยกันที่รับน้ำจากฝายแม่ข้อน แต่ส่วนน้ำแม่งายนี้ก็สร้างพร้อมกันก็กินน้ำทั้งหมด 8 ฝาย 8 ฝายนี้เป็นฝายใหญ่ ก็คิดว่าเส้นทางต่างๆที่เส้นน้ำลงมานี้ก็โดยพื้นที่นี้ก็เป็นการเกษตร ที่ทางลงมาก็เป็นพี่น้องทางสบงาย เป็นแอ่งน้ำสุดท้ายที่พื้นที่การเกษตร หลังจากที่พี่น้องได้ทำการเกษตรเป็นที่เรียบร้อย น้ำทุกหยดทุกหยาดที่ไหลลงสู่แม่น้ำปิง ให้เป็นโครงการว่าทำด้วยใจให้อยู่ในเครือข่ายที่ว่าจะทำอะไรให้น้ำแม่ปิงอุดมสมบูรณ์ ก็จะต้องเกิดมาจากคันสายปลายเหตุคันสายก็เกิดมาจาก หนึ่งคือไม่มีการตัดต้นไม้ทำลายป่าอย่างเก็บน้ำก็จะซับน้ำได้ตลอดถึงน้ำแม่งายด้วย แล้วก็ตลอดถึงพื้นที่การเกษตร ถ้าใครยังไม่ใช้น้ำในช่วงนี้ ทางฝายแม่ข้อนก็จะประกาศกักเก็บน้ำ แล้วก็มีเปิดเป็นระยะ ถ้าเราจะเปิดก็ต้องไปเปิด ถ้าเปิดตามอำเภอใจก็คิดว่าน้ำในอ่างก็คงจะไม่เพียงพอ เพราะฉะนั้นพื้นที่ที่พี่น้องจะทำนี่ก็เป็นพื้นที่การเกษตร นี่ก็พื้นที่การเกษตรของพี่น้องสหกรณ์ บ้านสหกรณ์บ้านปู้มือง นี่ก็พื้นที่การเกษตรหมู่ 2 หมู่ 3 คู่อาร่วมกัน สำหรับฝายแม่งายมีอยู่ 8 แต่ที่มันเป็นฝายใหญ่ เส้นฝายหลักลงมาก็ยกยะ ในพื้นที่ของเกษตรตำบลเมืองงายนี่ก็เป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นก็คิดว่าน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ก็อยู่คู่กับมวลชนของเรา อยู่กับมนุษย์ของเรา เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าน้ำใช้กันไม่เหลือก็จะเกิดความแห้งแล้ง ก็คิดว่าในภาพของกลุ่มที่ 2 ก็ขอพูดให้พี่น้องฟังเพียงคร่าวๆ แต่ละความอาจไม่ชัดเจน เดียวกลุ่มที่ 1 อาจจะพูดต่อ

นายโอฟาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

เราก็เห็นแล้วว่าคงไม่คิดว่าเมืองงายจะมีฝ่ายเยอะขนาดนี้ ก็เพื่อมารู้มาเห็นว่าคนเมืองงายมีเหมืองฝายที่รองรับเขื่อนา เข้าทุ่ง เข้าปุม 20 กว่า ปุม ซึ่งก็มีการจัดการโดยคณะกรรมการอ่างและกรรมการหมู่บ้าน ค่อยไปเชิญกลุ่มต่อไป

ตัวแทนตำบลเมืองงาย

ครับนี่ก็เมืองงายกลุ่ม 1 ผมนายสมเดช ตำบลเมืองงายที่เป็นชุมชนมีอยู่ 5 หมู่บ้าน ที่จริงเรามี 11 หมู่บ้านด้วยกัน ลำน้ำหลักของเมืองงายมีอยู่ 2 สาขา คือ 1 ลำน้ำแม่งาย 2 ลำน้ำแม่ขื่อน นี่คือน้ำเมืองงาย นี่คือน้ำแม่ขื่อน ลำน้ำย่อยก็มี 4 สาขา อันนี้ไม่ได้ว่าลงในนี้ สาขาที่มีห้วยโป่งขาม น้ำห้วยแม่วัน น้ำห้วยหก น้ำแม่งายมีฝายทั้งหมดอยู่ 12 ฝาย แม่ขื่อนฝายใหญ่มีอยู่ 6 ฝาย มันเป็นป่าไม่ค่อยสมบูรณ์ก็เลยใช้สอยไม่ได้ บ้านสวรรค์หมู่ที่ 11 อันนี้ไม่มีป่าชุมชน บ้านใหม่ก็ไม่มีป่าชุมชน บ้านป่าสักก็มีป่าชุมชน แต่ใช้ไม่ได้เพราะไม่สมบูรณ์ บ้านหนองบัว บ้านม่วงโง้มใช้ป่าร่วมกันก็เลยเป็นป่าสงวน ป่าชุมชนหมู่ที่ 1 กับหมู่ที่ 5 พื้นที่นี้มี 100 กว่าไร่ แต่ใช้ไม่ได้ ที่ใช้ไม่ได้เพราะเป็นป่าไม้ไม่ใหญ่ เพราะไม้ใหญ่เขาตัดไปหมดแล้ว คนมาก็หลงไม่ได้เห็นแล้วเพราะเขาตัดไปหมดแล้ว บ้านสวรรค์นี่จะเป็นสวนมะม่วงไม่มีป่า แต่พื้นที่ป่ามันไม่มีไม้ใหญ่ เป็นป่าไม่สมบูรณ์ สบงาย น้ำค.เมืองงายพอใช้ ดีแล้วแต่ขาดป่าอย่างเดียว น่าจะให้คนเมืองงายได้ป่าชุมชนที่เป็นป่าจริง ๆ ไม่ใช่ป่าที่ใช้ทุกวันนี้ ครับผมก็มีแค่นี้ครับ

โอฟาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ครับก็คงจะเห็นภาพรวมของแผนที่ตำบลเมืองงาย และของปิงโค้ง ถ้าเอามารวมกัน มันก็จะออกไปทางบ้านสบบ้านปิงโค้ง จะ

ต่อมาเป็นจุดเดียวกัน เคียววันพุงนี้ผมก็จะขึ้นไปบ้านเมืองนะ บ้านทุ่งข้าวพวง ก็จะเป็นเหมือนกันแหละ แล้วจะเอาแผนที่เนี่ยมาติดต่อกัน แล้ววันมะรืนก็จะเป็นแม่ละ เชียงดาว ก็ทำแผนที่เหมือนกันเนี่ย มันจะเป็นแผนที่ของอำเภอทั้งหมด แล้วก็เห็นว่าแต่ละตำบล แต่ละหมู่บ้านเนี่ยมันมีห้วย มีป่า มีการจัดการน้ำอย่างไรบ้าง ซึ่งที่ทำมาแล้ว 2-3 ตำบล ที่เสนอแผนมาก็เห็นแล้วว่า เรารู้จักตำบลตัวเองขนาดไหน บางที่เราอาจจะมองเห็นในส่วนของบ้านตัวเอง อย่างบางที่เราไปข้ามหมู่บ้าน เรายังไม่รู้ห้วยนั้นห้วยอะไร ส่วนที่มากุญเรื่องแผนที่มันมี 2 ส่วน ส่วนหนึ่งอยากให้เราเห็นภาพของตำบลเราอีกทีหนึ่ง เพราะบางครั้งดูเหมือนว่าเราจะเห็นทั้งหมด แต่ความเป็นจริงบางอย่างเราก็ไม่เห็นเหมือนกัน บางคนก็จะเห็นแค่จุดของตัวเอง บางคนก็จะเห็นแค่อย่างตรงนี้ บางคนก็จะเห็นแค่อย่างแม่ขื่อน ซึ่งตอนนี้เราจะเห็นแล้วว่าภาพรวมของค.เมืองงายมันประกอบด้วยหลายอย่าง ประกอบ

ด้วยอย่าง 2 อย่าง ประกอบด้วยเหมืองฝาย 18 ฝาย แต่มีอ่างมาเพิ่มก็เป็น 22 ก็เห็นว่าบางที่มีป่าชุมชน บางที่ก็ไม่มี บางที่ก็เป็นป่าเสื่อมโทรม บางที่ก็เป็นป่าอนุรักษ์ ซึ่งในส่วนภาพรวมเราก็เข้าใจในแต่ละของตำบลไปแล้ว แล้วก็คืออย่างปิงโค้งก็ได้มาเห็นทางเมืองงาย ทางเมืองงายก็ได้มาเห็นทางปิงโค้ง ได้เห็นภาพรวมด้วยกัน ก่อนที่จะได้เข้าสู่กิจกรรมอีกช่วงหนึ่ง แผนที่เก็บไว้เดี่ยวจะได้ใช้ต่อช่วงบ่ายเหลืออีก 1 กิจกรรม เห็นว่าทุกคนมีการมีงานกัน หลายๆครั้งที่เราพูดคุยกันว่าเรามาประชุมกันบ่อย แต่ถ้าดูว่าการประชุมมันก็เป็นแค่การประชุม แต่ถ้าเห็นแล้วมันจะเป็นลักษณะของการพูดคุยกัน แต่บางคนไม่เคยเข้าร่วมประชุม ไม่กล้าพูด พอพูดคุยกันแล้วมันจะเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง เหมือนปัญหาของตำบลก็เหมือนกัน ทุกครั้งที่เรามาพูดเราก็มาพูดเรื่องปัญหาเนี่ย ถามว่าจากนี้ไปเราจะทำอย่างไร อย่างที่อาจารย์มังกรพูดเมื่อเช้าว่าตอนนี้เราช่วยกันเรียนรู้เรื่องของตัวเอง เรื่องของปัญหาตัวเอง ในขบวนการแก้ปัญหาบางที่มันก็แก้ไม่หมด แต่บางอย่างมันก็ต้องใช้ระยะเวลาในการแก้ไขพอสมควร เดี่ยวจะใช้กลุ่มเก่า 4 กลุ่ม เอาแผนที่กลับไปแล้วก็นั่นเก็บไว้เดี่ยวจะเขียนเป็นแผนกระดาษเป็นเอกสารมาให้อีกที ช่วยปายนี้จะใช้หัวข้อเดียว ขอให้ช่วยทบทวนปัญหาของแต่ละตำบลของใครของมัน เป็นปัญหาหลักๆ ปัญหาป่า ปัญหาดิน ปัญหาน้ำ อย่างเมื่อที่เมืองงายก็เสนอไปแล้ว เรื่องของป่าชุมชน มาดูว่าสถานการณ์ปัญหาของแต่ละตำบลมีอะไรบ้าง ปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เราต้องการ เรื่องป่า เรื่องต่างๆเนี่ย มันอยู่ที่ไหนของตำบล สมมติว่าเสนอไปป่าของตำบลเมืองงายที่ต้องการป่าชุมชน แล้วป่าชุมชนเนี่ยจะทำอะไร กรณีบ้านสรรหรือบ้านสบงาย ถ้าจะทำจะทำที่ไหน ขอให้เขียนลงในแผนที่ให้ด้วย ระบุในแผนที่ให้ชัดเจนหน่อย แล้วในแต่ละกิจกรรมมีใครบ้างที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพวกเรา กรณีของการปลูกกูดัดไม้ มีใครบ้างที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับนายทุนหรือว่าใครไม่ต้องระบุชื่อ ผมอยากให้มันเห็นว่าปัญหาสิทธิของเราเนี่ย อย่างกรณีถ้าอาจารย์มังกรนั่งอยู่เนี่ยผมนั่งอยู่เนี่ยมันไม่มีปัญหากัน แต่ว่าเมื่อใดผมไปผลักอาจารย์มังกรล้ม ผมก็จะเมิดสิทธิ อาจารย์มังกรล้ม มันก็เหมือนกัน ถ้าเราอยู่ธรรมดาเราไม่มีอะไรมันก็ปกติ แต่ถ้าอยู่แล้วมีคนมาทำอะไร แล้วก็เป็นการละเมิดสิทธิ ซึ่งเมื่อเข้าที่อาจารย์พูดมี 2 อย่าง สิทธิที่เป็นสิทธิส่วนบุคคล ถ้าผมผลักอาจารย์มังกรตกตรงนั้น ผมก็จะละเมิดสิทธิอาจารย์มังกร แต่ถ้าผมล้มโต๊ะนี้ลงผมก็จะละเมิดสิทธิของคนทั้งหมด ก็คือว่าเป็นหน้าหมู่ของพวกเรา ถ้ามีคนมาทางปากก็คือนั่นคือการละเมิดสิทธิ แต่เป็นสิทธิของชุมชน เพราะบ้านนั้นเป็นผืนป่าที่ชาวบ้านต้องใช้ประโยชน์ร่วมกัน ก็มีใครบ้างที่เกี่ยวข้อง แล้วก็ในส่วนของเราที่มานั่งกันตรงเนี่ยใครบ้างที่จะสนใจเข้าร่วมแลกเปลี่ยน เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ เดี่ยวเราจะพูดคุยกันเป็นรายกลุ่ม จะไม่ค่อยมีเวทีตำบลแล้ว สมมติว่ากลุ่มของปิงโค้งสนใจพูดคุยเรื่องการจัดการป่าชุมชน ก็ดูว่าพวกเราใครบ้างที่สนใจ แล้วก็นัดหมายกันทำกิจกรรม จะเดินติดป้าย จะทำแนวกันไฟ หรือจะมีกิจกรรมอะไรก็ได้ จากนั้นต่อไปเราจะลงสู่กิจกรรมแล้ว เวทีที่จะมาพูดคุยจะเป็นหลังจากเสร็จกิจกรรมแล้วจะกลับมาทบทวนกัน เรามาคุยกันหลายครั้งแล้วต้องลงไป

ปฏิบัติบ้าง ปฏิบัติแล้วก็กลับมาพูดคุยกันว่ามีปัญหาอะไรบ้างแล้วก็ลงไปทำต่อ อันนี้ก็เป็นการเรียนรู้ เรื่องสิทธิ เรียนรู้สิทธิเป็นของตัวเองบ้าง หลังจากนั้นไปอยากได้กลุ่มคนที่ชัดเจน ใครที่จะเรียนรู้ของ นโยบายน้ำ กฎหมายน้ำ เรื่องของระบบเหมืองฝาย ใครที่จะเรียนรู้เรื่องของป่าชุมชน ซึ่งที่พอหลวง สมบูรณ์เกริ่นเนี่ย เราได้นั่งฟังด้วยกันแล้ว ปีที่แล้วก็ได้ไปที่หน้าทำเนียบด้วยกัน ก็อยากจะเห็นเป็น ขึ้นเป็นตอน มีอยู่หัวข้อใหญ่และมี 4 หัวข้อทบทวนปัญหาของตำบลว่ามีอะไรบ้างที่เป็นปัญหาของเราแล้วเราจะทำอะไรบ้าง ถ้าจะทำทำที่ไหน แล้วใครบ้างที่จะมาเกี่ยวข้องร่วมกัน

อ.มังกร ชัยชนะดารา

คือตอนท้ายเนี่ยใครบ้างที่จะเข้าร่วมเรียนรู้ เราต้องเน้นไปว่าคนที่มาเกี่ยวข้องเข้าร่วม โครงการ ก็คือคนที่มีปัญหาเป็นอันดับแรกเลย มีปัญหาเช่นเราอยู่ในบ้าน ป่าเราลดน้อยลงไปตาม ลำดับ มันก็จะไม่มีป่าไว้ใช้สอยหรือใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ก็แสดงว่าทุกคนได้รับผลกระทบ พอได้รับแล้วเกิดอยากจะรักษาป่า ก็ต้องมารวมกลุ่มเข้ากลุ่มกัน หนึ่งในผู้ที่รับผลกระทบหรือมีปัญหาโดยตรง สองคนซึ่งอาจจะไม่ได้มีปัญหาโดยตรงแต่ว่าสนใจอยากจะร่วมแก้ปัญหา นั้น เพราะตระหนักว่า มันเป็นการร่วมกัน อย่างคุณวีระศักดิ์นี้อาจจะไม่เกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติมากนัก แต่ว่า มองเห็นว่าถ้าชุมชนไม่ช่วยกันแก้ไขเนี่ยมันจะเดือดร้อน เดือดร้อนมาถึงตัวเราในทางอ้อมด้วย คือ หนึ่งในผู้ที่ได้ผลกระทบจากปัญหานั้นอย่างแท้จริง หรือที่เรียกว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง สองเป็นผู้ สนใจจริงจังกับปัญหานั้น แล้วเห็นว่ามันเป็นปัญหาของชุมชน เป็นปัญหาของส่วนรวม ก็อยากจะ ร่วมแก้ไข ร่วมเสียเวลาด้วย แต่เนี่ยต้องใช้ว่าเรียนรู้ ไม่ใช่ว่าเรียนรู้เฉยๆ ร่วมกันเรียนรู้เพื่อที่จะนำ ความรู้ไปแก้ไขปัญหา เพราะฉะนั้นเรียนรู้ถามว่ามาแล้วใช้แก้ปัญหาได้จริงหรือเปล่า มันก็รู้บ้างไม่รู้ บ้าง แต่ว่าไม่รู้จริงหรอก จะเห็นว่าเรียนรู้เนี่ยมันต้องใช้เวลาพอสมควร การเรียนรู้อาจจะทำได้หลาย ทางเช่น มาแลกเปลี่ยนกันอย่างนี้ แต่ถ้าแลกเปลี่ยนกันอย่างนี้ความรู้จริงๆอยู่ที่ตัวท่าน เพียงแต่ว่า ไม่มีโอกาสพูดก็ได้มาพูดมาฟังเอง ไม่ได้อยู่ที่ผมอยู่ที่ท่านมาแลกเปลี่ยนกันเมื่อไหร่ อย่างตำบลบาง คนรู้แต่ว่าไม่เคยรู้ไม่เคยคิดไปนับว่ามันมีกี่ฝ่ายในลำน้ำ ก็เห็นว่าที่เราว่ามี 2 อันมันมีตั้ง 6 อัน 7 อัน ก็จะเรียนรู้เพิ่มขึ้นก็อยู่ที่ตัวท่านเองมาแลกเปลี่ยนกัน เคี้ยวเราจะแลกเปลี่ยนกันต่อจะรู้ว่าอะไรอยู่ที่ ไหน จะมีใครคิดจะแก้หรือไม่แก้ คิดว่ามันตระหนักถึงร่วมกันมากน้อยแค่ไหนเพียงใด แต่เนี่ยมันก็ อาจจะจัดเวทีอย่างนี้ อาจจะสัมมนาแลกเปลี่ยนกันหรือรวมไปถึงอาจจะไปศึกษาดูงาน หรือลองดู ปฏิบัติอะไรก็ตามที่เป็นการเรียนรู้ทั้งสิ้น แล้วนำเอาผลการเรียนรู้มาใช้เพื่อแก้ปัญหา ทั้งเรียนรู้และ แก้ปัญหาต้องใช้เวลา เพราะฉะนั้นต้องการคนที่เริ่มต้นและเข้าใจจริง แต่ว่าเวลานั้นสุดท้ายก็แก้ได้ เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เข้ามาเรียนรู้โดยตรงเพราะเป็นปัญหาของเขา เพราะเป็นโครงการที่เน้นว่า อัค คาหิ อัคโน นาโต คนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน มันไม่มีใครให้เราไปพึ่งพาได้ตลอด ถ้าไปพึ่งพาเขา เขาก็

คิดคำตอบแทนกลับ ไม่ลูกหนึ่งก็ลูกหนึ่งนั่นแหละ เราต้องพึ่งพาตัวเองเป็นหลัก อันนี้เป็นหลักพื้นฐานของการแก้ปัญหา แต่เขาพึ่งพาตนเองไม่ได้แปลว่าพึ่งพาตนเองทั้งหมด แต่อย่างน้อยก็เริ่มตระหนักในปัญหาและพยายามที่จะช่วยตัวเองอยู่ในระดับหนึ่ง จนกระทั่งมันมีบางเรื่องเท่านั้นที่มันเกินกำลังของเราที่จำเป็นต้องไปพึ่งพาทายนอก มันถึงจะเกี่ยวข้อง แต่สิ่งแรกเราต้องพยายามรู้และเข้าใจปัญหาที่ชัดเจน ก็อยากจะเน้นไว้ตรงนี้ วันนี้อาจจะยังได้คนไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่เวทีนี้มีคนมา 40 กว่าท่าน ในเรื่องของปิงโค้งส่วนหนึ่งเมืองงายส่วนหนึ่ง มีใครบ้างที่ตั้งใจจริงจังจริงๆในปัญหานี้ๆ ได้ทุกคนก็ยิ่งดี แต่ถ้าเห็นว่ามันไม่พร้อมอย่างแท้จริงก็ไม่เป็นไร แต่ว่าเอาคนที่มีความตั้งใจและเห็นจริงๆ เข้ามามีส่วนร่วม เราจะได้กลุ่มแกนที่ชัดเจนและแน่นอน ไม่อย่างนั้นที่ท่านเห็นเราจัดเวทีทุกครั้งน่าเบื่อ เพราะอะไร เพราะคนมันไม่แน่นอน จากเวทีหนึ่งมาอีกเวทีหนึ่งไม่ได้มาซะแล้ว เปลี่ยนคน ปัญหามันเลยไม่ต่อเนื่อง เพราะเราจะแก้ปัญหา มันต้องค่อยๆต่อเนื่องกันไป กว่าที่จะเข้าใจเหมือนอย่างผมถือเอกสารขออิมฟูลวงสมบูรณ์เนี่ย มันเป็นของเวที คส.คอ. ประชาธิปไตยอย่างไร เนี่ย เพื่อที่สรุปปัญหาความต้องการของคนเชียงใหม่ใน 24 อำเภอ แล้วกว่าจะขับเคลื่อนความคิดของแกนนำชาวบ้าน เราได้มาเป็นเอกสาร อันนี้ต้องใช้ความอดทนอย่างสูง ผมเองผ่านเวทีท้ายๆมา 2-3 เวที ตามไม่ทันเหมือนกันนะ เพราะมันพัฒนามาถึงกลุ่มสุดยอดแล้ว มันเป็นความบกพร่องของผม ผมก็เป็นตัวแทนของพ่อหลวงดิบนะในส่วนนี้ เฉพาะเรื่องนี้ผมเป็นหัวหน้า คส.คอ. ของอ.เชียงดาว แต่ตอนนี้ในทางปฏิบัติ ไม่ใช่ผมแล้ว เพราะผมไม่ค่อยได้เข้าร่วมเวที ก็อาจจะเป็นพ่อหลวงคณิต พ่อหลวงสมบูรณ์ ท่านวีระศักดิ์ หรือใครต่อใครต่อไป ก็ช่วยกันเข้าเวที เพราะฉะนั้นเวทีนี้ถ้ามันคดหล่น แล้วบางทีเวทีต่อเนื่องผมก็ตามไม่ทันแล้ว เพราะฉะนั้นเราก็อยากได้คนที่สนใจจริงๆ แล้วก็ค่อยๆตามเรื่องไปต่อว่า ต่อไปข้างหน้าพอถึงเรื่องที่คืบ เราก็ต้องหาคนที่รู้เรื่องปัญหาที่คืบจริงๆมาให้ความรู้ความเข้าใจ ปัญหาเรื่องน้ำก็เอาคนที่รู้เรื่องกฎหมายน้ำมาอย่างชัดเจน มากกว่าผมมากกว่าอาหาร เพราะว่าเราไม่ได้เรียนรู้ปัญหานี้มาอย่างโดยตรง เราก็ฟังมาก็รู้แต่ไม่ได้ปฏิบัติ ก็ไม่รู้จริง เอาคนที่เขาลงมือเอาจริง ถามอะไรเขาก็ตอบได้อย่างชัดเจน มันก็จะได้รับความรู้เชื่อมโยงไป แม้กระทั่งเรื่องป่าชุมชน ถามว่าวิทยากรที่รู้เรื่องป่าชุมชนอย่างแจ่มชัดมันมีไม่กี่คน ที่รู้แบบทุกส่วนของป่าชุมชนมองไปข้างหน้าได้ไกล อย่างเราทุกวันนี้ก็เรียนแบบมองไปข้างหน้าได้เล็กน้อยๆ ก็ตามมันไป ตามไปจนเจอปัญหาก็กัก แก้อย่างไรก็ช่วยกันคิด บางอย่างก็แก้ไม่ค่อยออก เวลามีการละเมิดในบางพื้นที่ เช่นชาวเขาไปปลูกป่าชุมชนของบางหมู่บ้าน แล้วบังเอิญมีเจ้าหน้าที่รัฐรู้เห็นเป็นใจ ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนกันนะ เพราะการละเมิดของสองฝ่ายเกิดมีปัจจัยอื่นเข้ามายุ่ง อันนี้ก็ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจอีกขั้นตอนหนึ่งที่ต้องแก้ไข คงต้องใช้เวลาสัก 30 ระดมปัญหาเอา ปัญหาที่มันยิ่งยวดจริงๆ คงขอแผนที่ดินเพราะว่าต้องแลกเปลี่ยนกัน ถ้าไปรวมอยู่ที่เดียวกัน มันก็จะมีคนพูดอยู่ 2-3 คน

นายวีระศักดิ์

ก่อนหน้านั้นมานาน เกี่ยวกับเรื่องดิน น้ำ ป่า เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเราทั้งนั้น ต่อไปนี้พื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลเมืองยางนี้ เอาใกล้ๆตัวจะเห็นได้ว่าเรามีแม่น้ำอยู่ 2 แม่น้ำที่ใช้อยู่ทุกวันนี้พวกนี้ใช้อย่างอิสระเสรี แต่ถ้าให้อิสระอย่างเต็มที่ ก็จะมีคณะกรรมการเดินเข้าไปเก็บสตกทำน ต่อกันไปนี้ด้วยกฎหมายจะได้ก่อก่อออกมา ออกมาชำระเงินจากการที่ท่านใช้น้ำ อย่างมีเตอร์คนที่ มีที่ 2 ไร่ ใช้น้อยก็เสียน้อย ใช้นาก็เสียมาก 10 ไร่ 20 ไร่ก็ขยายต่อไป ต้องชำระต้องเสียเงิน นี่รัฐธรรมนุญเขากำหนด ต่อไปต้องเดินตาม เพราะฉะนั้นขบวนการเรียนรู้เนี่ยเราต้องแก้ไขสิ่งเหล่านั้นให้ได้ ก็คือการรวมตัวกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตรงนี้ ปล่อยใครชำระได้ไหมทั้งที่มันเป็นธรรมชาติ ถ้าไม่ยอมให้สิ่งเหล่านั้นเกิดต้องเอาใจใส่ต้องเข้าร่วมขบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนร่วมกัน แล้วนำเสนอโดยเกาะกันเป็นทีมงาน โดยเรื่องนี้คณะทำงานองค์กรเอกชนหรือของรัฐในเรื่องที่ดินได้ถูกต้อง อันนี้ผมขออนุยกอบเพื่อเสริมคณะทำงาน ต่อไปนี้เราต้องพบกับปัญหานั้น บางทีคนที่อายุมากๆอาจจะเสียชีวิตไปแล้ว แต่ลูกหลานต้องมาเดินสู่ระบบนโยบายรัฐที่วางไว้ตามที่รัฐธรรมนุญระบุไว้ว่าจะทำในลักษณะอย่างนั้น ต่อไปท่านจะใช้น้ำอย่างอิสระเสรีนั้นไม่ได้ ในขณะที่เรามองเห็นอยู่ตอนนี้ทำไมมันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ทำไมเราจะต้องมีการ ประเด็นแรกตอนนี้ผู้ที่ใช้น้ำมีอยู่สองแง่ ในตำบลเมืองยางเสียเงินแล้ว ท่านมีกี่ไร่ต้องเสียตามนั้นแล้วต่อไปนี้เขาจะต้องให้ท่านคิดมีเตอร์ ไม่ใช่สองไร่ก็เสียสองไร่ ใช้ตัวเลขเท่าไรก็ขึ้นไปตามนั้นแหละ คนมีมากก็เสียมากนั้นเป็นส่วนธรรมชาติ ถ้าไม่ต้องการก็ต้องมาลงในลักษณะอย่างนี้ เพื่อเกิดการเรียนรู้ ไม่ใช่เฉพาะเรื่องน้ำ เรื่องดินก็เหมือนกัน ดินมีลักษณะกำลังทำอะไรอยู่ตอนนี้เราจะเห็นได้จากสื่อต่างๆ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อะไรต่างๆที่บอกให้เราบอกว่าในขณะนี้ นายทักษิณกำลังจะแปลงที่ดินจากเกษตรกรรมหรือจากคนยากคนจนผู้มีอันจะกินอะไรต่างๆ ก็คือที่ดินของคนจนจะตกไปอยู่ที่ของคนรวย แต่ในข้อเท็จจริงนั้นมันไม่ใช่ จากการที่เราเห็นกฎหมายระบุเอาไว้ สปก.ระบุชื่อใครในตอนแรกก็ยังเป็นของคนนั้นอยู่ แม้จะขายมันก็เปลี่ยนชื่อไม่ได้ เรื่องดิน เรื่องป่า ข้าราชการใหญ่ในตอนนี้นักเราต่อสู้กันอยู่ในลักษณะอย่างนี้ หลายคนต้องเสียชีวิตเกี่ยวกับเรื่องนี้ เราจะเห็นได้จากนักต่อสู้เราท่านหนึ่ง ก็คือป่าไม้ ท่านเสียชีวิต ท่านต่อสู้ไว้เรื่องนี้มากมาย เราในฐานะที่เป็นผู้เข้าร่วมอุดมการณ์กับท่าน ต้องมีความเข้าใจในเรื่องกฎหมายกับเรื่องป่าที่เป็นสิทธิของเรา เราจะทำอย่างไร ถ้าเราบอกว่าคณะทำงานภาคองค์กรเอกชน อยากจะทำเพราะได้เงินมันไม่ใช่เพราะบุคลากรเหล่านี้คือผู้เสียสละ คือเป็นผู้มีจิตวิญญาณเป็นสาธารณะกุศลต่อพี่น้องประชาชน ถ้าไม่มีใครเริ่มก็ไม่มีผู้ตาม ผู้จะตามต้องเป็นผู้เสียและผู้เริ่มด้วย ถึงจะเกิดองค์กร องค์กรใหญ่ๆทั้งสองตำบลเอาไว้ ก็คงจะเข้าสู่เรื่อง ก็ต้องขอภัยคำพูดผิดเมื่อที่ ในงานเขาบอกว่าพบทวนปัญหาของตำบลก็ยังมียู่ 4 ประเด็น

ประเด็นที่หนึ่งมีอะไรบ้างที่เป็นปัญหา ต่อไปปัญหานั้นอยู่ที่ไหน ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง และใครบ้างที่เข้าร่วม เข้าเรียนรู้ในกระบวนการที่เกิดปัญหาของแต่ละตำบล ในกลุ่มที่ 1 ของตำบลเมืองยาง ก็มีย่อย 4 ประเด็น เป็นประเด็นหลักๆ ประเด็นที่หนึ่ง ก็คือยาเสพติด ถ้าถามว่ายาเสพติดที่เกิดขึ้นนี้อยู่ที่ไหน ความงานที่สั่งไว้ เขาบอกว่าระบอบอยู่ที่บ้านแม่จอน และบ้านห้วยโป่งขาม เราดูชื่อไม่ได้เขาบอกว่าในภาพรวม ในตำบลนี้ เกิดขึ้นอยู่ตรงนี้ โดยข้อเท็จจริงมันเกิดขึ้นอยู่ตรงนี้ ใครคือผู้ที่เกี่ยวข้องก็มันมีผู้ค้าในหมู่บ้าน มีผู้เสพในหมู่บ้าน ผมก็มีผู้เสพแต่มันจำกัดคน 2 คน 3 คน ทุกหมู่บ้านในตำบลนี้เป็นผู้เสพ เราปฏิเสธเรื่องนี้ไม่ได้ แล้วต่อไปทำอย่างไร ถึงจะหาทางแก้ไขในสิ่งเหล่านี้ ใบบางเขาสั่งไว้ทำอย่างไร เราต้องจัดขบวนการ ใครคือขบวนการ แยกในในแต่ละบ้านหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้มีอำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ของแต่ละหมู่บ้าน ถามว่าถ้าสมมติว่าเราจะให้ใครเข้าไปเป็นผู้ร่วมขบวนการแก้ไขไปที่ 4 ของใบบางเท่ากับบุคคลากรที่มีความสำคัญในหมู่บ้านของท่าน เพื่อนำเสนอในเรื่องเหล่านั้นสมมติว่าเอานายก. นายก.เนี่ยพอมีความรู้บ้างก็เชิญนายก.เข้าไปแสดงความคิดเห็น ต่อคณะกรรมการต่ออำเภอ ระดับจังหวัด ระดับชาติ นั่นเป็นเรื่องหนึ่งของยาเสพติด ก็พอจะสรุปได้คร่าวๆในลักษณะอย่างนี้ ประเด็นที่สองขอตามหาพื้นที่ด.เมืองยางดูที่บอกว่าทำกินมีปัญหา ก็เพราะว่าในพื้นที่ของเราส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ พื้นที่ปัญหามันเกิดอยู่ในลักษณะพื้นที่อย่างนี้ แล้วจะทำอย่างไร เราก็บอกว่าเราต้องการยกเลิกเขตปฏิรูป โดยจัดการทำอย่างไร ก็จัดทำเป็นกลุ่มเพื่อนำเสนอผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยใครจะเข้าร่วมขบวนการปฏิรูปโดยตรงนี้ ก็คือคนที่พื้นที่ยอมรับของหมู่บ้านนั้น ที่มันเกิดปัญหา แล้วก็นำเสนอมา โดยตำบล โดยอำเภอ โดยจังหวัด แล้วก็เข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการกันว่าจะต้องนำเสนอในลักษณะอย่างไร เพื่อให้เกิดปัญหาที่ดินนี้เสร็จสิ้นไป เขาบอกว่าการจัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่ตรงนี้ของเราไม่มีเกือบทุกหมู่บ้าน หมู่ที่ 1,2,3,4 นี่คือป่าชุมชนยังไม่ได้เกิดเราก็ทราบในตอนนี้ เรายังเสนอเรื่องผ่าน สภาผู้แทนราษฎร ผู้แทนราษฎรส่งเข้าไปสมาชิกวุฒิสภาถ้าไม่ไปติดต่อโดยตรงนั้นไม่รู้ว่าจะเกิดขึ้นในลักษณะอย่างไร แล้วทำอย่างไรถึงจะให้เกิด มันก็ต้องจัดการในองค์กร เพราะเราจะต้องติดตามในลักษณะอย่างนี้เพราะว่าพื้นที่ของทุกตำบลตอนนี้พื้นที่มันอยู่ในเขตป่าสงวนและป่าอนุรักษ์ เขตทหาร ในพื้นที่ของเรา เขาถามว่าใครคือผู้ที่เกี่ยวข้อง เขาก็บอกคณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานประชาคม จัดประชุมในหมู่บ้านเป็นแกนหลัก แล้วมานำเสนอต่อคณะทำงานในระดับอำเภอ แล้วก็เข้าไปเป็นระดับชาติต่อไป ถามว่าใครคือผู้ทำในลักษณะอย่างนั้น เราก็บอกจะตั้งคณะกรรมการผู้เสียสละเข้าร่วมขบวนการเรียนรู้ คนมีความรู้มีเยอะแต่ผู้เสียสละไม่มี เพราะฉะนั้นเราต้องค้นหาในพื้นที่ของเรา ใครที่มีความรู้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะเป็นองค์กรแต่งตั้ง ต่อไปราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ มันเกิดขึ้นที่ไหนในพื้นที่ของเรา เราคิดว่าทำอย่างไร เราก็บอกว่ามันต้องมีตลาดรองรับพืชผลทางการเกษตรทุกชนิดที่มันเกิดขึ้นในพื้นที่ว่าอยู่ที่ไหน ว่าพื้นที่นี้มันเกิดตรงนี้ แนวทางจะต้องทำอย่างไรก็บอกว่าให้ความรู้

แต่ถ้าเกษตรกรไม่วิเคราะห์ล่วงหน้าว่าจะปลูกอะไร ปลูกมากก็ได้น้อย เพราะมันล้น ไม่ปรับปรุงกันก็
เป็นปัญหา เพราะฉะนั้นต้องมีคนวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรต่อไปหาอย่างไรรจะให้คนไปเรียนรู้ใน
เรื่องเหล่านี้ เราค้นหาคนต้นแบบอยู่ ที่เป็นเกษตรกรตัวอย่าง เพื่อเรียนรู้เป็นแกนหลัก แล้วนำมา
ขยายในพื้นที่ตำบล ผมคิดว่าแค่นี้ก็น่าจะเป็นเรื่องที่ในกลุ่มที่ 1 ของตำบลเมืองยาง แล้วมองเห็น
ภาพโดยรวม และสรุปได้เป็นอย่างดี

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ค่อนข้างจะชัดเจนในส่วนของการประเด็นปัญหา ในส่วนของสาเหตุ ในส่วนของปัญหาที่โชน
บ้างหลักๆ ใครจะทำบ้าง ในแต่ละส่วนมันเป็นปัญหาระดับนโยบาย 3 อำเภอตกลงกัน มีแม่แดง
เชียงดาว เวียงแหง ที่ผ่านมา ผมได้มีโอกาสสนทนากับคุณสุทธิเดช ที่ดินอำเภอ เท่าที่รู้มาว่าข้างบนมี
สปก.แล้ว สปก.จังหวัดยังไม่ได้ทำ คุณสุทธิเดชให้คำปรึกษาว่าต้องมีการทำหนังสือชี้แจงไปที่ สปก.
จังหวัดเพื่อให้มีการยกเลิกเขตปฏิรูปออก ก็ทักษิณจะเปลี่ยน สปก.ให้เป็นองค์กรอิสระกัน หลายๆ
ส่วนเรื่องของน้ำ ซึ่งจะมีการออกกฎหมายน้ำ การตั้งทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กรมทรัพยากรแห่งชาติ
และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรายละเอียดจะคุยกันอีกทีว่าถ้าจะเริ่มจะทำอะไรบ้าง ก็เตรียมเอกสารส่วนหนึ่งมา
ก็จะมาพูดคุยเรื่องความคืบหน้าของป่าชุมชนด้วย สำหรับหมู่บ้านที่มีการจัดการป่า และหมู่บ้านที่
กำลังจะเริ่ม เราค่อยมาเรียนรู้ด้วยกันอีกทีหนึ่ง ต่อไปก็เชิญกลุ่มของปิงโค้ง สลับกันเชิญปิงโค้งหมู่ 2

ตัวแทนกลุ่มตำบลปิงโค้ง หมู่ 3.

ครับสวัสดิครับ เรื่องปัญหาทุกปัญหาคงจะเหมือนกัน ปัญหาของพื้นที่ ด.ปิงโค้งซ้ำ
ร้ายแรงกว่าชาวเขาบางพื้นที่ เราจะมาว่าชาวเขาเป็นพวกรุนแรงนั้นไม่ใช่ เพราะเราให้มองภาพรวม
เดี๋ยวนี้ชาวเขาเขาเปลี่ยนวิถีทางแล้ว เขารู้ระบบของเขา เมื่อก่อนนี่เมื่อมาอยู่ปางมะเข เป็นคนจีน
เดี๋ยวนี้เขาเปลี่ยนระบบใหม่ เขาไม่ทำแล้วไร่เลื่อนลอย เขาเปลี่ยนระบบ เขารู้ตัวว่าน้ำแห้ง อย่าง
บ้านผม เมื่อผมเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผมไปขอองค์กรของแอคต้า เอาให้บ้านถือคป่าบาง 6 กิโลเมตร ผมไปขุด
ท่อ 3 ครั้ง ขุดเข้าขุดออก 3 ครั้งจะถึงบ้านถือคป่าบางได้ เป็นที่ลำบาก เดี่ยวนี้ชาวเขาเขารู้ตัวว่าการ
ทำลายป่านั้นน้ำมันแห้ง เขาก็เลยยุติกัน ก็ทำเท่าที่ทำได้ แล้วปัญหาที่ดินมีปัญหาล้ายๆกัน ที่ดิน
ในเขตป่าอุทยาน ที่ดินทำกินยังไม่มีเอกสารสิทธิ น้ำไม่เพียงพอทำการเกษตรเนื่องจากป่าถูกทำลาย
ป่าหมด น้ำแห้ง ต้องการขยายพื้นที่ป่าชุมชน ด.ปิงโค้ง ขออนุญาตออกจากป่าชุมชนและป่าสงวน
ชาวบ้านยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ป่าชุมชน อยากให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชนและเจ้า
หน้าที่ของป่าไม้ไปจัดเวทีทุกหมู่บ้านเพราะบางหมู่บ้านไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องป่าหรือกฎหมายป่า
ถ้าเราออกกฎหมายป่ามันไม่ทันกันก็ต้องทำไปเรื่อยๆ เราต้องดูแลป่าของเราไปก่อน เพราะกฎหมาย

เดียวมันอยู่ที่ไหน เราก็รู้กันอยู่ เราเข้าไปทำเนียบ 2-3 ครั้ง แล้วมันติดที่ ส.ว. พูดตรงๆเลยมันเลย ไม่ผ่าน แต่ความจริงมันผ่านแล้ว แล้วหมู่บ้านกลุ่มเป้าหมายที่จะทำป่าชุมชน เป้าหมายที่ป่าถูกทำลายเราจะไปเจาะลงที่นั่น เอาเป็นป่าไป วันนั้นผมไปประชุมที่ลำพูนเขาก็บอกว่ามีแผนป่าชุมชน ต้นแบบแค่เราหาแล้วมันไม่มีป่าชุมชนต้นแบบ ก็ไม่มีเราก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จะคิดอย่างไร จะบังคับก็ไม่ได้ อันนี้ก็สำคัญ ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องป่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. และประชาคม คณะกรรมการ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มเยาวชน ผมก็มีแค่นี้ครับ

นายโศฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ก็ค่อนข้างจะเป็นปัญหาเหมือนกันหลายๆที่ ก็มีประเด็นปัญหาหลักๆอยู่แต่จะมีแตกย่อยออกไปก็คือองค์การป่าชุมชนกับเรื่องของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งเดี๋ยวตอนสุดท้ายจะสรุปอีกที เชิญเมืองงายหมู่ 2 ครับ

ตัวแทนกลุ่มตำบลเมืองงายหมู่ 2.

คือปัญหาของเมืองงายที่แรกก็เรียกว่ามี 2-3 ปัญหา พอตัดก็ปรึกษาหารือกันกลุ่ม 2 ก็บอกว่าเอาปัญหาเดียวพอ ก็ดิน น้ำ ป่า ถ้าป่าดี ก็ดินดี น้ำดี หลายหมู่บ้านก็อยากให้มีการป่าชุมชนทุกหมู่บ้าน ในด.เมืองงาย ปัญหามันก็มีอยู่หลายประเด็นที่เราว่าอยากจะให้มีการป่าชุมชนทุกหมู่บ้าน ปัญหาแรกก็คือว่า แต่ละชุมชน แต่ละหมู่บ้านยังไม่เข้าใจในการจัดการป่าชุมชน ทุกหมู่บ้านของด.เมืองงายที่ผมได้เคยเข้าไปประสานงานและเอาหนังสือไปให้เขามาเกี่ยวกับป่าชุมชน เขาก็ไม่มา ก็ไม่เข้าใจจริง ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องป่าชุมชนหลายอย่าง อยากให้แกนนำทุกหมู่บ้านมาร่วมกันจัดการป่าชุมชน แล้วก็ส่งเรื่องเข้าไปหาทางอำเภอ วันนี้โศฬารก็คงได้แบบฟอร์มมาแล้ว อยากจะให้ทุกหมู่บ้านมีป่าชุมชน แล้วอีกปัญหาคือปัญหาเขตติดต่อเขตป่าที่เราจะทำป่าชุมชนมันเป็นป่าอนุรักษ์แล้วก็มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต่างๆ พ.ร.บ.ป่าชุมชนตามที่ผมรู้เขาไม่ผ่าน ไม่ใช่หมายถึงว่าเราทำป่าชุมชนไม่ได้ แต่เราต้องทำก่อน เพราะว่าพ.ร.บ.ป่าชุมชนออกมานี้จะนับถอยหลังไปอีก 5 ปี เราจัดการในเรื่องป่าชุมชนนะ ถ้าไม่ถึง 5 ปีก็ยังจัดตั้งป่าชุมชนไม่ได้ แต่เราต้องรักษามาถึง 5 ปีก่อนด้วย ถ้าพ.ร.บ.ป่าชุมชนออกมา สมมติว่าพ.ร.บ.ป่าชุมชนออกมาอย่างสมบูรณ์แบบอย่างมีหน้าที่ เราจะเริ่มปีหน้ามาทำป่าชุมชน มันก็คงไม่ทันการณ์แล้ว เพราะมันจะนับถอยหลังไป 5 ปี เราก็ต้องรอไปอีก 5 ปีกว่าเราจะมีป่าชุมชนกับเขา นี่แหละผมอยากจะให้แกนนำทุกหมู่บ้านเราในด.เมืองงายมาร่วมกันจัดตั้งป่าชุมชนให้ได้ สำหรับหมู่บ้านที่อยากจะให้มีการป่าชุมชน ที่ผมพูดเมื่อกี้เหมือนจะเป็นบ้านใหม่ ที่อยากได้ป่าชุมชนควบกับอ่างเก็บน้ำ เขาอยากจะดูแลหมด อย่าง ด.เมืองงายหมู่ 1 เขาอยากจะดูแลป่าหรือว่าจัดการป่าชุมชนนี่แหละ ออกไปทางทิศตะวันตกควบอ่างเก็บน้ำ

แม้งาย อยากจะมีส่วนนี้ก็จะไม่มีปัญหาท่านทำได้ครับ เรายังหาป่าไม่ใช่ไปทำลายป่า แต่ป่าใช้สอยของเราเนี่ยเราว่าเราทำป่าชุมชนขึ้นมา เราได้ พ.ร.บ.ป่าแล้ว วันข้างหน้าเรากันมาเป็นป่าใช้สอยได้ จากผู้นำแกนนำของหมู่บ้านยังไม่เข้าใจ คือผมได้คลุกคลีกับป่าชุมชนกับเครือข่ายลุ่มน้ำแม่ปิงมา 4 ปีแล้ว เมืองยางเราก็กำลังดำเนินไป ถ้าพูดว่าไปเชียงใหม่กำลังจะถึงแก่งป็นเต้าอยู่ 4 ปีแล้วนะครับ เพราะว่าป็นเพราะผู้นำ แกนนำ ที่จะจัดตั้งป่าชุมชนบางหมู่บ้านยังไม่เข้าใจ แล้วสมาชิกเขายังไม่เข้าใจใหญ่ ไม่ใช่เราจัดตั้งป่าชุมชนได้ปึ๊บ แกนนำชาวบ้านต้องมาประชุมชาวบ้าน ต้องรับสมาชิกเข้ามาเป็นผู้ดูแลรักษาป่า มันก็ไม่ใช่ธรรมชาติเรื่องของป่าชุมชน ผมขอพูดแค่นี้

ตัวแทนกลุ่มตำบลปิงโค้ง

ที่เขียนมาทั้งหมดเหมือนกับ 2 กลุ่ม อันไหนที่ไม่เหมือนก็พูดกัน ที่เหมือนก็มีโครงบ้างที่ไปหน้าทำเนียบด้วยกัน ที่รัฐสภาขอยกมือด้วย ผมก็ขอสวัสดิกับคณะกรรมการป่าชุมชนของเรา และก็ทางก้านั้น คือปัญหาที่จะพูดหมู่เราก็พูดไปหมดแล้ว อย่างไรก็ตามเรื่องป่า เรื่องน้ำ เรื่องยาเสพติด คืออยากจะเอาเป็นหลัก อยากจะเชื่อมโยงเข้าไปปัญหานี้ เราก็พูดกันไปหมดแล้ว คืออยากให้พวกเราในทุกจุดที่เราดำเนินโครงการอยู่ คือต.ปิงโค้ง และต.เมืองยาง จะประสบปัญหาอย่างเดียวกันหมดเกี่ยวกับที่ดินทำกิน ผ่านเอกสารสิทธิ ทุกอย่างทุกหน่วยงานก็พยายามผลักดัน เพื่อจะให้ได้ซึ่งเอกสารนั้น แล้วเกี่ยวกับเรื่องป่า ป่าถูกทำลายนี้มันรวมกันทุกจุด ทุกหมู่บ้านจะมีหมด เน้นมาที่หมู่บ้านผม รู้สึกว่าจะเยอะหน่อย ปีนี้ประมาณ 400-500 ไร่ ก็ชาวบ้านเราที่แหละ ไม่ไปโทษนายทุน คือชาวบ้านเราไปถาง ถางเสร็จก็เอาไปขายให้เขา แล้วก็ไปโทษนายทุนหาว่าเขาบุกรุกป่า ที่จริงก็เป็นชาวบ้านเราที่แหละที่ถางแล้วเอาไปขายต่ออีกทอดหนึ่ง แล้วก็เป็นการเชื่อมโยงเกี่ยวกับเรื่องน้ำ เมื่อป่าบ้านเราถูกถาง ถูกทำลายน้ำก็เหือดแห้งหายไป ก็ไม่เพียงพอที่จะเอามาทำเกี่ยวกับการเกษตร อันนี้ก็เป็นปัญหาใหญ่ แล้วถ้าไปเกี่ยวกับยาเสพติดมีทุกหมู่บ้าน ยาเสพติดนี้ไม่เว้นเลยสักหมู่บ้าน คือจะมีปัญหาทุกหมู่บ้าน เรื่องยาเสพติดนี้เมื่อก่อนจะมีบขของทาง อบต.จัดตั้งตำรวจหมู่บ้านขึ้นมา คือช่วงนั้นจะเป็นผลดี มีผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการ ภายในหมู่บ้านได้ออกตรวจตรากันมา เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดหลายอย่าง แล้วก็ได้มีปัญหามันมาอยู่หลายจุดเหมือนกัน ภายในพื้นที่ของต.ปิงโค้ง และเมืองยาง มีผลกระทบอย่างที่บ้านสรรในคราวก่อน คือทางพ่อหลวง คณะกรรมการก็ทำไปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้ ทำได้ ตอนสุดท้ายก็ให้คณะกรรมการ ผู้ใหญ่บ้านเตือนรื้อนเหมือนกัน คืออยากจะฝากคณะกรรมการและผู้นำของเราเกี่ยวกับยาเสพติด คือจะฝากทั้งหมดก็คงไม่ได้ ก็อยากจะฝากเตือนลูกหลานของใครของมัน ช่วยกันดูแล ใครที่จะเข้ามาว่าร่วมเรียนรู้ก็คือผู้นำหมู่บ้านของเรา ก็คือการแนะแนว ติดต่อประสานงาน โดยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำองค์กรต่างๆ ก็มีคณะกรรมการหมู่บ้าน อบต. ประชาคม แม่บ้าน เยาวชน อสม. พระภิกษุสงฆ์ แก่เหมือง แก่ฝ่าย อันนี้ก็

ถือว่าผู้ที่เข้าร่วมกันคลี่คลายปัญหาตัวนี้ได้เหมือนกัน ถ้าหากว่าผ่านบุคคลเหล่านี้แล้วก็เข้ามาชี้แนะ ชักนำก็ยังไม่เข้าใจ มีพูดกันว่าถ้าทำปทุมชนเราจะได้อะไร บางคนก็ไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องปทุมชน บางคนก็ว่าปทุมชนทำไว้ให้คณะกรรมการเท่านั้นแหละ 5-6 คน เวลาประชุมก็มีแต่พวกนี้ เวลาเป็น เงินเป็นทองกันมาชาวบ้านไม่รู้เรื่อง มันก็จะเป็นอย่างนี้ แต่ตัวนี้มันขึ้นอยู่กับคณะกรรมการของเรา ถ้าหากว่าจะเข้าถึงชาวบ้านจริงๆ เพื่อจะให้รู้เกี่ยวกับเรื่องป่า เรื่องน้ำของชุมชนในหมู่บ้านของเรา จะต้องมีส่วนร่วมเข้าไป ภาครัฐก็สำคัญเหมือนกัน คือตัวนี้เราจะต้องเข้าร่วมด้วย ถ้าปล่อยเฉพาะ ชาวบ้านศาลาสาทำไปเอง โดยไม่มีภาครับเข้ามาช่วยคือตัวนี้เราไม่สามารถที่จะพากันไปรอดได้ คุณ ท่าน สส. สว. ก็ช่วยเราผลักดันเรื่องกฎหมายปทุมชน เราพูดมาตลอด 4-5 ปี ก็เลยไม่สามารถที่จะ ไปยับยั้งกฎหมายปทุมชนมาสู่พี่น้องประชาชนได้ คือตัวนี้อยู่ที่พวกเรา วันนี้ก็เป็นสิ่งที่ดี ทั้งปิงโค้ง และเมืองงาย ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของปทุมชน ของเรา ของ ตำบล

อ.มังกร ชัยชนะดารา

จะเห็นว่าจากการระดมปัญหากัน ก็เห็นว่าปัญหามันแยกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพยากรโดยตรง ดิน น้ำ ป่า แล้วก็อีกกลุ่มหนึ่งที่รู้สึกว่ามีทั้ง 2 ตำบลพูดถึงเรื่องยาเสพติด อันนี้ ก็เกี่ยวข้องกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า โดยตรง แต่ว่าเชื่อมโยงทางอ้อมนะ เป็นปัญหายิ่งยวดอีก ปัญหาหนึ่ง โดยหน้าที่ของโครงการนี้เราคงจะไม่เกี่ยวข้อง เรื่องนี้โดยตรงแต่ว่าก็ไม่ละเลย เราก็ต้อง จากเวทีนี้แล้ว ก็จะมีเวทีสังเคราะห์ข้อมูลซึ่งอันนั้นจะเอามาเฉพาะแกนนำ ที่เรากำหนดไว้ตำบลละ 2 ท่าน และอาจจะเพิ่มอะไรอีกก็ลองดูที่กำลังปรึกษากัน ตามงบประมาณก็จะมีให้สำหรับแกนนำ ตำบล ที่ตั้งไว้ตำบลละ 2 ท่าน เพื่อจะมาสรุปให้ตกลงไปว่าขณะนี้อย่างของลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน (เชียงดาว) 6 ตำบล เมื่อจัดประชุมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ระดมความคิดมาหลายขั้นตอนแล้ว รวมถึงเวที ตำบลที่ทำอยู่ขณะนี้ สุดท้ายแล้วมันมีปัญหายิ่งยวด ก็มีผู้สนใจจะเข้าไปแก้ไขอย่างจริงจัง มีปัญหา อะไรบ้าง อยู่ที่ไหน เราอาจจะได้สรุปให้มันชัดเจนลงไป แล้วก็ตั้งไปสูการค้นหาข้อมูล องค์ความรู้ อื่นๆหลายๆด้าน เพื่อจะไม่แก้ปัญหาคือตัวนั้น เพราะว่าเราคิดว่ามาถึงขั้นนี้แล้วก็พอจะช่วยกันสรุปได้ เฉพาะข้อมูลก็คือสรุปว่ามันมีปัญหอะไร ที่ไหน แล้วก็มีคนที่เป็นแกนนำออกมาไปเกี่ยวข้องหรือ ร่วมในการศึกษาแก้ไขปัญหาก็แต่ละตำบลก็จะไม่เหมือนกัน บางตำบลอาจจะใส่ใจพิเศษในเรื่องน้ำ บางตำบลเรื่องป่า บางตำบลมีทั้งน้ำ ทั้งป่า ปัญหาที่ดินนี้อาจจะกระจายตัวอยู่ทุกตำบล มากบ้าง น้อยบ้าง เราก็มาประมวลดู แล้วก็ดูว่าจะขับเคลื่อนกันอย่างไรบ้าง ให้ได้องค์ความรู้ด้วย เชิญผู้เข้ามา ถ่ายทอดความรู้ให้เราส่วนหนึ่ง เราก็เก็บข้อมูลของเราอีกส่วนหนึ่ง อย่างปัญหาที่ดิน แม้แต่ ไชยปราการได้ระดมเก็บข้อมูลไว้ส่วนหนึ่งกับ สกน. ก็พบว่ายังคงหล่นอีกเยอะ แล้วลำพังไชยปราการคนเดียว

ทำไมไหวหอรอก แล้วหลายท่านที่เข้าร่วมตอนแรกก็รีบร้อนลงๆด้วย หลายเรื่องก็ยังไม่เรียบร้อยดี เราต้องมาช่วยกันในส่วนนี้ เพราะอะไร เพราะการจะไปต่อสู้เรียกร้องสิ่งต่างๆ ลำพังมืออย่างเดียวมันคงไม่พอ แล้วมือเบ้นี้มันเป็นเรื่องสุดท้าย เพราะมันใช้ค่าใช้จ่ายสูง ค่าใช้จ่ายของแต่ละท่านนั้นแหละ เวลาที่เสียไป ระดมความรู้สึกที่ขุ่นมัว มันมีค่าทั้งนั้น ถูกไหมครับ อยู่บ้านสบายกว่า ต้องไปเผชิญแดด เผชิญฝน เผชิญความเครียด ความหงุดหงิดใจ ร้อยแปดมันมีผลกระทบทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นถ้าไม่จำเป็นจริงๆก็คงไม่มีเรื่องม็อบเข้ามาเกี่ยว ม็อบจะเป็นมาตรการสุดท้าย แต่ลำพังมืออย่างเดียวก็น่าไม่เกิดประโยชน์ ถ้าเราไม่มีข้อมูลที่หนักแน่นเพียงพอ ที่จะเข้าไปแก้ไข ปัญหา เมื่อตอนเช้าที่มีการเปิดเทปให้ฟัง ใครจะไปหักล้างความคิดของคุณแก้วสรวได้ แต่ถ้าชาวบ้านเราเนี่ยรวมตัวกันเรียนรู้แล้วก็เชิญผู้รู้ในเรื่องนั้นมีเหตุผล มีข้อมูลเพียงพอถึงจะไปหักล้างเขาได้ เพราะเขาเชื่ออย่างนั้น แต่เนี่ยเราจะให้ไปแก้กฎหมายยกเลิกกฎหมายอันนั้นอันนี้ เราต้องมีข้อมูล ถ้าแก้กฎหมายแล้วมันจะคืออะไร เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างไร มันก่อให้เกิดความเป็นอย่างไร ซึ่งต่อไปข้างหน้าปัญหาของประชาชนจะไปอาศัยคนที่ปรารถนาดีไม่ได้ คุณแก้วสรวก็บอกไว้แล้ว บอกว่า พ.ร.บ.ป่าชุมชนมันไม่ได้เกิดกับชาวบ้านเรา มันเป็นเรื่องนักวิชาการ ซึ่งเขาก็พุ่งเจาะจงกับนักวิชาการไปค้นหาแล้วไปกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความต้องการ เวลาทำจริงก็เป็นผลงานของนักวิชาการ ของเอ็นจีโอ ก็ไปลงที่ตัวนั้น แต่ที่จริงทั้งสองส่วนมันก็สัมพันธ์กันอยู่ นักวิชาการก็ไปอาศัยฟังจากชาวบ้าน ความต้องการของชาวบ้าน แล้วก็สรุปความคิด ถามว่าเอาไหมอย่างนี้ ชาวบ้านก็ร่วมมาตั้งแต่ต้นว่า กฎหมายอย่างนี้ไม่เอามันแก้กันมาหลายครั้งหลายหนแล้วนะ ร่างพ.ร.บ.ป่าชุมชนเนี่ย มันไม่ใช่ร่างมาปุบระจิบเลยไม่ใช่ มีหลายกลุ่มมาดูแล้วว่าอย่างนี้เอา อย่างนี้ไม่เอา เราก็เลือกที่จะสรุปลงตัวว่าเป็นก็มาตราที่ข้อ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังถูกเป็นข้ออ้างอยู่ ว่าเนี่ยมันไม่ใช่ ชาวบ้านหรือกรมมันมีคนอีกพวกหนึ่งที่ปรารถนาดีเข้ามากระตุ้น อันนี้เรื่องต่อสู้ แต่ถ้าชาวบ้านรวมตัวจริง ชาวบ้านต้องการจริงๆอย่างนี้แหละ ชาวบ้านก็เรียนรู้ขับเคลื่อนมาโดยตลอด จวนสรุปได้แล้วจะเอาอย่างนี้แหละ ถ้ามันหนักแน่นอย่างนั้นจริงๆ คนอื่นเขาคงฟัง แล้วเรารวมตัวกันได้ต่อไป อบค. สจ. สส. ก็บอกว่าคุณต้องไปแก้ตรงนี้ให้ผม ผมจะเลือกคุณ ถ้าคุณไปแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ดิน คุณต้องพิจารณากฎหมายน้ำ เป็นอย่างนี้ก็เรียกว่าชาวบ้านทันแล้ว ทันแล้วก็ทำสัญญากันได้ ตกลงอย่างนี้ผมจะเลือกคุณ คุณรับปากแล้วนะ ถ้าคุณไม่ทำตามนี้ผมจะลงชื่อทำหมิ่นชื่อถอดถอนคุณ ฟังดูแล้วมันง่ายในกฎหมายรัฐธรรมนูญเขาให้สิทธิไว้ง่าย แต่ในทางปฏิบัติมันไม่ง่าย มันไม่ง่าย เพราะหนึ่งชาวบ้านรวมตัวกันไม่ติด สองรวมกันแล้วก็ไม่รู้รวมกันไปทำอะไร รวมไปทำไร่ทำสวน แต่รวมกันไปต่อสู้เรื่องกฎหมายนี้ชาวบ้านยังไม่พร้อม คือยังไม่พร้อมแท้จริงแต่เราเตรียมความพร้อมได้ ก็คือทำกิจกรรมรวมกลุ่มกัน แล้วตรงนี้เราก็น่าจะเรียนรู้ปัญหากันอย่างแท้จริง ในเรื่องเกี่ยวกับน้ำ เราก็แก้ปัญหานี้ในท้องถิ่นได้ แต่ถ้ารู้สึกไปอีกอย่างว่ามันไม่ใช่แค่จัดสรรน้ำหมู่บ้าน หรือใน

ตำบลเราแล้ว มันไปเชื่อมโยงกับตัวอื่น มันจะมีกฎหมายน้ำเข้ามาเกี่ยวแล้ว เราจะจัดทำน้ำในระบบเหมืองฝายดั้งเดิม หรือระบบอื่นเข้ามาก่อน อยู่ๆก็มีคนเก็บค่าน้ำขึ้นมา จะมีคนไปวางระบบที่ทุ่งนา ถ้าเราไม่รู้ทันเราก็ก่ออย่างเดียว ตามเขา เขาว่าอย่างไรก็ว่าตาม ตามกันไปอีกหน่อยมันก็เลืกความคิดอย่างนี้ เราก็เข้าไปมีส่วนร่วม รัฐธรรมนูญก็บอกไว้อย่างชัดเจนว่าต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทุกเรื่อง แต่ประชาชนยังไม่รู้สิทธิตัวนี้ เราก็ต้องเอามาเสริมให้รู้ว่ารัฐธรรมนูญเขาบอกให้เรามีส่วนร่วม ในการกำหนดแผนทางเศรษฐกิจ แผนทางสังคม แผนแก้ปัญหาเรื่องทางการเมืองด้วย ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม คนที่รู้จักยังไม่ค่อยยอม เองง่าย ๆ อบรมเนี่ยมันมีที่แห่งให้ประชาชนเข้าไปร่วมอย่างแท้จริงในการทำแผนแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน ตำบล ก็ยังไม่ทำ รู้ดีว่ามันเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ แต่เอาจริงเข้าอบรมก็ทำไม่รู้ไม่ชี้ แต่เขาก็ทำแผนโดยลำพัง ทำไปแล้วไม่เคยมีประชาพิจารณ์ในระดับตำบลเลย ว่าทำไปชาวบ้านรู้ไหม มันเป็นความต้องการของชาวบ้านไหม แต่มีส่วนร่วมยังรู้สึกทำไม่ได้ แต่ถามว่าทำได้ไหม ทำได้ถ้ามีกลุ่มก่อนที่ชัดเจน กลุ่มเยาวชนชัดเจน กลุ่มน้ำเหมืองฝายชัดเจน กลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่นชัดเจน มันก็จะเกิดกลุ่มผนึกกำลังเข้าด้วยกัน ได้ประชาคม ถ้าไม่มีกลุ่มประชาคมก็ไม่มีผล พอหลวงก็เข้าร่วมได้อยู่แล้ว แต่ทำให้มันเป็นกลุ่มเป็นก้อนเป็นตัวแทนที่มีส่วนร่วม ที่จริงพอหลวงก็พยายามให้มีส่วนร่วมชาวบ้านก็มีส่วนร่วมพอหลวงไปคนเดียวก็มี มันเป็นระบบที่เลียนแบบกันตามๆกันมา ถ้าระดับบนมันทำอย่างนี้ระดับล่างมันทำอย่างนี้ระดับบนก็เขวอยู่หลายเรื่อง บางเรื่องก็ไม่สอดคล้อง บางทีก็อาจจะถูกใจก็ได้ อย่างแปลง สปก.ให้เป็นโฉนดก็เอาไปขายมีราคา เพราะทุกวันนี้ที่สปก.มันไม่มีราคา ชาวบ้านก็ต้องการจะขาย ถ้าคนมีปัญหาเรื่องที่ดินเขาจะรู้เลยว่าเมื่อไหร่ก็ตามที่มันสามารถซื้อขายกันได้ง่าย ในสุดท้ายมันจะหลุดมือไปจากเกษตรกร หลุดไปโดยสิ้นเชิง เกษตรกรจะต้องไปบุกรุกป่า เอาที่ดินมาทำกินใหม่ หรือไม่เช่นนั้นก็ยอมเสียสิทธิของตนเอง จากการเป็นเจ้าของที่ดินกลายเป็นผู้ดูแลที่ดินที่ตัวเองขายไปรับจ้างเขา ก็ขึ้นอยู่กับนายจ้างเราก็ต้องเอาอกเอาใจนายจ้าง ว่าต้องรับใช้เขาดีๆ ไม่งั้นเขาจะเอาออกจากที่ดินตัวเองเมื่อไหร่ก็ได้ สิทธิเราก็เสียไป สิทธิในความเป็นคนส่วนหนึ่งเสียไป อันนี้มันเป็นประเด็นเกี่ยวข้องเชื่อมโยงทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามมันเห็นปัญหา ปัญหาบางอย่างก็อาจจะ ถ้าดูจากแผนที่ที่ทำตอนเช้า ตัวปัญหาที่กำหนดยังไม่สัมพันธ์กัน เพราะว่าเช่นยังไม่มีการเรียโรอย่างแท้จริงว่าอ่างเก็บน้ำ 2 อ่าง ของเมืองงาย เนื้อที่ดำเนินงานลึกๆแล้วมันมีปัญหาอะไรหรือเปล่าในการจัดสรรน้ำ ในการดำเนินการต่างๆ รวมทั้งต่อไปข้างหน้า อันนี้ยังไม่มีปัญหา มองไปข้างหน้ามันจะมีไหม เราจะเตรียมการแก้ไขอย่างไรในเรื่องการจัดการน้ำในตำบลของเราเอง วันนี้ไม่ทราบ ยังไม่มีคนหยิบเอามาพูดอย่างแท้จริง ซึ่งในเวทีสังเคราะห์ข้อมูลมันต้องพยายามรู้จากตัวนี้แหละ เพราะฉะนั้นแกนนำตำบลที่แต่ละท่านเคยอาสาไว้ก็ต้องเตรียมข้อมูลลงไปในลักษณะลึกที่เกี่ยวกับดิน เกี่ยวกับน้ำ เกี่ยวกับป่าอย่างแท้จริง ป่าชุมชนมันเป็นเรื่องก้ำกึ่งหน้า เรามีฐานอยู่แล้วที่ลุ่มน้ำปิง แล้วก็สรุปได้ว่าบ้านที่

มีป่าแล้วจะทำอะไรต่อ กฎหมายเขากำหนดไว้อย่างไร ก็ต้องทำให้มันสอดคล้อง คือบ้านที่มีป่าชุมชน อยู่แล้วก็อาจจะขาดข้อมูลตั้งหลายเรื่อง หลักฐานถูกต้องหรือยัง บางประการชัดเจนไหม กฎหมาย กำหนดให้เตรียมการว่าต้องเป็นสมาชิก ลูกบ้านต้องสมัครเป็นสมาชิก ทำเหมือนอย่างนี้ ถ้าจะเข้าใจ เรื่องป่าชุมชนง่ายๆนะ เหมือนกับกองทุนหมู่บ้าน เริ่มด้วยคนในบ้านสนใจจะตั้งป่าชุมชน คนที่มี สิทธิสมบูรณ์คือสมาชิกของป่าชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องมือทำให้คนในหมู่บ้านช่วยกันรับผิดชอบ ไม่ใช่ว่าทำกันอยู่ทุกวันนี้ป่าชุมชนเป็นของหมู่บ้าน แต่คนทำจริงๆมี 10-20 คน เทน้อยกันอยู่แค่นั้นแหละ เพราะคนอื่นเขารับประโยชน์ ไปหาเห็ด หาหน่อ ยังงี้มันก็ต้องเอาเข้าร่วม ต่อไปเขาอาจจะ บอกใครที่จะมาเป็นสมาชิกต้องมีเงินออมเอาไว้เป็นทุน สำหรับเอาไว้ดำเนินการเรื่องป่า อาศัยงบ ส่วนอื่นมันไม่พอ มันก็ช่วยตัวเองได้ระดับหนึ่ง ไม่ใช่ทั้งหมด ถ้าเราเป็นผู้หาว่าอะไรๆมันก็ข้างนอกหมด ก็ไม่เข้าสู่ในคอนเซ็ปท์ว่า อัดดาหิ อัดโน นาโต คนแค่นั้นที่ฟังของคน มันก็จะกลายเป็นว่ามีแค่ ป่าชุมชนบ้านเรา ก็ยังเข้าไปฟังคนอื่นเขาทำให้

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายอิฟาร ส่องพะ
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน
เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
วันที่ 11 ธันวาคม 2545
ณ วัดห้วยแก้ว ต.ทุ่งข้าวพอง อ.เชียงดาว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

อ.ไพรัช ไหมชมภู

สถานการณ์ตอนนี้ไม่เอื้อให้คนมาพูดกัน เพราะแต่ละคนก็มีภาระกิจเยอะ เมื่อก่อนประชากรสัก 30 ปี ผ่านมา ฤดูหนาวนี้นั่งผิงไฟกันเป็นกลุ่ม ชาวไทอยู่ในยั้งแล้ว ไปเอาฟืนเมื่อคืนก็นั่งผิงไฟด้วยกัน อันนี้แหละคือการเกิดองค์ความรู้ใหม่ ตอนนี้ถ้าเขามานั่งผิงไฟก็หาว่าเขายี้เกียจ ถ้ามีลูกสาวก็จะไม่ยกให้ ใครเป็นลูกเขยจะนั่งผิงไฟไม่ได้ นั่งผิงไฟเกิดความรู้ใหม่ ฉะนั้นสถานการณ์มันไม่เอื้อให้เรามาพูดกัน แต่วันนี้เป็นโครงการเป็นการตอบแทน คิดเสียว่าพวกเรา มาพูดมาคุยกันเกิดองค์ความรู้ใหม่ จะมีอะไรแลกเปลี่ยนกันไหมครับ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผมก็อยากให้พ่อแม่พี่น้องเข้าใจเรื่องรัฐธรรมนูญกันมากขึ้น เรื่องสิทธิ เรื่องอะไรต่างๆ ถ้าอยากจะรู้อะไรอีกเชิญผมไปเป็นกลุ่มเป็นก้อน ไปพูดไปคุยกันที่บ้าน ไปพูดเรื่องรัฐธรรมนูญ เรื่องอะไรต่างๆ ผมมองเห็นว่าพ่อแม่พี่น้อง บางครั้งก็เสียเปรียบ คิดเสมอว่า ณ วันนี้จะให้คนรวยเห็นใจคนจนอย่างไร ณ วันนี้จะให้ข้าราชการเห็นใจราษฎรอย่างไร ถ้าทำ 2 เรื่องนี้ได้ บ้านเมืองโลด ตอนนี้เขาไม่เข้าใจเรา เมื่อวันก่อนที่กรุงเทพฯ ที่พี่น้องไปตั้งแคมป์ที่หน้าทำเนียบ คืนวันที่ 4 ไม่รู้ใครเอาหม้อข้าวหม้อแกงโยนลงไปในคูน้ำ เขาไม่เข้าใจ ที่ชุมนุมที่ศาลากลางคราวที่แล้ว ผมขับรถไปพูดกับพวกข้าราชการบนศาลากลางว่าวันนี้มาทำอะไร มาทำความเข้าใจความสับสน ไม่สะดวกในการทำงาน รถเข้ายากรถติด มาทำไม นี่แหละคนไทย เหมือนกันแต่ไม่เข้าใจเหมือนกัน ผมเคยรายงานตัวว่าผมจะทำให้ราชการเข้าใจราษฎร จะทำให้คนรวยเข้าใจคนจน เราต้องช่วยกัน เกาะกลุ่มกัน ร่วมเวทีกันพูดคุยกัน เพราะผมบอกแล้วว่าองค์ความรู้ดั้งเดิมของพ่อแม่พี่น้องมีอยู่จริง แต่ใช้กับสถานการณ์บ้านเมืองอะไรต่างๆในสังคมเรามันใช้ไม่ได้ ครับก็ขอบคุณครับ

ในช่วงนี้ใครจะเรียนถามอะไรอาจารย์ไพรัชก็เชิญครับ ก็มีกันหลายองค์ด้วยครับ ประชาคม แก่เหมือนแก่ฝ่าย แม่บ้าน ป้าชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านทุกคนในตำบล และที่มานั้นเดินโหนที่สงสัยหรือว่าจะสอบถามเรื่องทำความเข้าใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าทางพี่น้องจะมีอะไรสอบถามอ.ไพรัช เขาก็จะตอบให้หมด ทั้งเรื่องฝ่ายปกครองและกฎหมาย

ผมว่าถ้าจะก้าวลงไปเรื่องคนรวยคนจน ผมว่ายากที่สุดขนาดหนัก คนรวยมันคิดจะสาวได้สาวเอาอย่างเดียว คนจนนี้พูดได้คำเดียว คนจนมันไม่มีน้ำยาอะไร อยู่ในอำนาจเขาหมดอำนาจคนรวย อำนาจของกฎหมายทุกอย่างมันจะอีกนาน มันค่อยเป็นค่อยไป ก็คงจะได้อยู่

อ.ไพรัช ใหม่ชมภู

คือเอื่อกันอยู่ พ่อแม่พี่น้องคุยกันนั้นแหละ เมื่อก่อนนี้พูดไม่ได้เรื่องการบ้านการเมือง มา นั่งคุยกันไม่ได้ หาว้าเป็นคอมมิวนิสต์เดี๋ยวนี้มันทำได้หมดรัฐธรรมนูญ ณ วันนี้จะทำให้ช่องว่างคนจนคนรวยมาเข้าใจกัน รัฐธรรมนูญเอื้อได้มากๆเลย อันที่สองพระราชดำรัสของในหลวง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเอื้อให้คนจนเยอะ อันที่สามพวกนักวิชาการต่างๆก็มาช่วยกัน

ชาวบ้าน

อันนี้ผมว่านะ อย่างในการต่างๆเนี่ยพยายามจะเอาจนฟังผมเป็ขนาดเลย จะมีวิธีไหนที่ทำ ได้มันต้องมีใบเสร็จเซ็นก่อน

อ.ไพรัช ใหม่ชมภู

ทราบได้ว่ามันยังมีอำนาจอยู่ เราว่าความยุติธรรมมันเกิดขึ้นไม่ได้ มันยังงิ มันจะต้องอยู่ในกรอบครึ่งกลางอยู่ เมื่อเราจะแกก็ไม่รู้จะแก้ตรงจุดไหนก่อน

ชาวบ้าน

มันจะต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กรุ่นใหม่ รุ่นเก่าเนี่ยมันอยู่ในสมองเราแล้วพวกนี้มันจะอยู่ในสันดานแล้ว มันจะขุดออกไม่ได้แล้ว เพราะใครขึ้นมาแล้วมันก็จะจ้องจะกินอย่างเดียว แล้วประชาชนผลมันตกที่ไหน ตกที่ศาสนาสาขายมียายมา เพราะฉะนั้นก็ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กขึ้นไป เปลี่ยนสภาพของมัน เปลี่ยนทัศนคติของมัน ผมว่าถึงจะได้ผล พวกเก่านี้หมดสิทธิแล้ว เพราะว่ามันอยู่ในสันดานมันแล้ว สันดานมันขุดได้สันดานมันขุดไม่ได้ เพราะมันอยู่ตรงนี้แล้วย้ายไปอยู่ตรงนั้นมันก็ไปกินตรงนั้นอีก ผมก็ประชาชนคนหนึ่งที่มีมองเห็นว่าระบบไม่ว่าตำรวจหรือว่าอะไรก็แล้วแต่เพราะว่าทำผิดแล้วย้ายหลุมนี้ไปหลุมนี้ มันก็ไปกินตรงนั้นอีก สร้างความรำคาญให้ตรงนั้นอีก มันต้องไปอยู่ทางใต้แล้วเอาทางใต้ขึ้นมาทางเหนือ มันก็เหมือนกันหมด เราต้องปลูกฝังรุ่นใหม่มันถึงได้ผล ย้ายไปภาคเหนือกินภาคเหนืออีก ย้ายไปอีสานก็ไปกินอีสานอีก กินนครพนมอีก กินมุกดาหารอีก มันไม่มีสิ้นสุด ผลสุดท้ายตกที่พวกเราอีก ศาสนาสาพวกหาเข้ากินคำ หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดินอยู่เนี่ย เพราะถ้าโดนเรื่องอะไรก็ย้ายหมด แม้แต่ลงขั้วรถไปชนกันสิ รวยแล้วนี่ถูกทวงแล้วนี่ ชนคนรวยเจ็บหรือตายไปสิ คนรวยขับ

รดไปชนเขาเนี่ยคนมีสตางค์ก็อ้าวถูกหอยแล้ว หอยอะไรก็ไม่รู้ เนี่ยระบบราชการมันเป็นอย่างนี้ สมัยก่อนใครกล้าพูดเล่น แถวนี้ข้าราชการใหญ่คับฟ้าเลย ทุกคนในโลกนี้เจริญขึ้น ทางคมนาคมก็สะดวกขึ้น ถ้าไม่พูดก็หาว่าหัวแข็ง หัวหมอ ตำรวจเนี่ย ถ้าเราจะใช้สิทธิของเราอีกหัวหมออีก เขียนใบสั่งตรวจเลย 4-5 คาว ไปเสียค่าปรับเต็มที่ ถ้าเราไปเถียงหน่อย เนี่ยคือระบบราชการ ไม่รู้จักตัวเองว่าเป็นข้าประชาชน เป็นผู้รับใช้ประชาชน พอได้เป็นข้าราชการใหญ่แล้วก็เป็นเจ้านายประชาชน ประเทศที่เขาเจริญแล้วเนี่ยเขาจะต้องประชาชนเป็นใหญ่ ตามที่ผมไปมานะ อันนี้มันไม่ยุติธรรม เพราะว่ากินภาษีอากรของประชาชน ทำไมไม่ทำงานให้ประชาชน ทำไมมาเป็นเจ้านายประชาชน อันนี้มันหมดไปแล้ว สมัยนี้ไม่มีแล้ว ระบบเจ้าขุนมูลนายไม่มีแล้ว มันหมดไปตั้งนานแล้ว ทุกวันนี้มันไม่ได้ นี่ผมก็เคยเห็น ผมส่งสารดาตีสายายมียายมา ผมก็คนบ้านนอกไปอยู่ในเมืองที่เจริญ ก็ต้องกดดันเหมือนกัน

อ.ไพรัช ใหม่ชมภู

เท่าที่ผมอยู่วงการราชการมา สถานการณ์มันค่อนข้างจะดีขึ้น ขบวนการตรวจสอบก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าสิทธิของทุกคนมันไปขัดกับกฎหมายใหม่ อย่างกฎหมายป่าชุมชนที่เราจัดตั้งเนี่ย ไม่รู้ว่ามันจะเป็นรูปธรรมไหม สมมติว่านายก.จะปลูกบ้าน ไปเลื่อยไม้สัก 10-15 ต้น เอามาปลูกบ้าน ก็ไปเจอเจ้าหน้าที่ ขึ้นโรง ขึ้นศาล ไปบอกฟ้องบอกแม่นายคนนี้ก็ไม่มีเงินทำอะไร เราจะหาวิธีไหนที่ให้คนกับชุมชนได้มีสิทธิอย่างเต็มที่ ที่ผมพูดเมื่อที่วาระรัฐธรรมนูญออกมาใช้ได้ 5 ปี ปัญหาเดี๋ยวนี้คือกฎหมายถูกแก้ตามรัฐธรรมนูญอีกที อย่างป่าไม้ที่รัฐธรรมนูญก็บอกว่าสิทธิดั้งเดิมชุมชนมีสิทธิในการอนุรักษ์ทรัพยากรและใช้ประโยชน์ เพราะฉะนั้นจะมีสองอย่างคือ อนุรักษ์และรักษา และอันที่สองคือใช้ประโยชน์ ที่นี้การใช้ประโยชน์เนี่ยกฎหมายป่าไม้ที่รัฐธรรมนูญเขาเอื้อก็เป็นแบบนี้ จะคลี่คลายลงต่อเมื่อพ.ร.บ.ป่าชุมชนออกมา ทนเอาอีกนิด ถ้าตามว่าถ้ากำหนดหมายป่าชุมชนไม่ออก ไปตัดไม้มาปลูกบ้านบ้านก็ไม่มีความจำเป็นมาก เอามาปลูกสัก 2-3 กีบ ถือว่าผิดกฎหมายใหม่ ผิดกฎหมายป่าไม้แน่นอน แต่ชุมชนเราอนุรักษ์ไว้ไหม ไม่ใช้อย่างเดียวมันตั้งอนุรักษ์ด้วย ถ้าในป่าชุมชนมีการอนุรักษ์ มีกฎระเบียบของหมู่บ้าน ป่าไม้ก็ทำอะไรไม่ได้ ผมยกตัวอย่างบ้านปางบง เขามีป่าของเขา เขารักษาป่ามาตลอด อันนี้แสดงให้เห็นว่าเขาอนุรักษ์มาตลอด และได้มีกฎระเบียบของหมู่บ้าน วันหนึ่งก็มีป่าไม้ไปตัดป่าบ้านเขา เขาก็เอากรรมการหมู่บ้านจับ 6 ต้น ขนาดหนักประณีประนอมกันไป นายอำเภอก็ต้องออกเงินให้กรรมการไปหลายหมื่นเหมือนกัน ก็เป็นเงินของกรรมการป่าบง เขาก็อนุรักษ์ป่าของเขาต่อ ที่นี้ถ้าชาวบ้านเขาอยากจนมาก มาหาผู้ใหญ่บ้านมันมีกฎระเบียบของหมู่บ้านแล้วขอสัก 4-5 ต้น ได้ไหม เขาก็บอกว่าเราเคยอนุรักษ์ป่ามาก่อน ก็หนักจะเป็นเบา ถ้าสถานการณ์

อย่างนั้นะ แต่ขณะนี้จะพยายามให้พระราชบัญญัติป่าชุมชนออกเร็วๆ ถ้าออกมาแล้วก็เป็นเรื่องสิทธิของเราแล้ว

ชาวบ้าน

คือว่ามันเอาเปรียบกับราชการ แต่ราชการบางคนค้าไม้โดยตรงเลย เอาไม้รถไปขายก็ไม่ถูกจับ ชาวบ้านไปเอา 2-3 กีบ จับ

อ.ไพรัช ใหม่ชมภู

เดี๋ยวนี้มันดีขึ้นมากแล้ว

ชาวบ้าน

เมื่อก่อนนี้ผมขึ้นมาบ้านโล๊ะใหม่ๆ เขาก่อนหินป่าไม่ได้ เพราะมันจะเจอไม้สัก เป็นแถบเลย ถนนขึ้นไปนาห้วยนี้ละ ผมมาครั้งแรกปี 2515 มันจะเป็นแถบเลยไม้สักนี่ มันไม่ไปถูกต้นไม้ก่อนเลย เดี๋ยวนี้ไม่มีสักต้นเลย ตอนนั้นกำลังตัดถนนมาใหม่ๆเลย ป่าสักเยอะเลย เดี๋ยวนี้หาต่อยังไม่ได้เลย แต่ยังมีอีกนิดหน่อย ขนาดคอในดินเขาก็ขุดเอาไป

ชาวบ้าน

ถ้าชุมชนเรามารวมกลุ่มกันได้ ถ้าต่างคนต่างอยู่ไม่ช่วยกัน บ้านนั้นเมืองนั้นมันก็ไม่เจริญ ยกตัวอย่างว่าในหมู่บ้านผมสมัยก่อนเมื่อผมเป็นเด็ก ยายเขาขายไม้ รัฐบาลให้โอกาสนายทุนค้าไม้หลายร้อยไร่ เมื่อก่อนนั้นแต่เดี๋ยวนี้นายทุนยังมาตัดไม้บ้านเราก็แค่พูดกับป่าไม้คนเดียว จ่ายเงินจ่ายทองกันเป็นหมื่นเป็นแสน ตอนนั้นถ้าเราวิเคราะห์อย่างบ้านผมถ้าคนไหนจะมาตัดไม้ นายทุนจะต้องพูดคุยกับคณะกรรมการป่าทั้ง 50 คน อันนี้มันจะผ่านไหม เขาก็อยากอุบไว้คนเดียว เขาก็จ่ายเงินแล้วมันก็จบ ชาวบ้านก็พูดไม่ได้ มีแต่ตาตุคือทำอะไรไม่ได้ คือสิทธิของเราไม่มี แต่ที่นี้สิทธิของเรามีแล้ว สิทธิชุมชนที่เรามีอยู่เราดูแล ถ้าใครจะมาทำลายป่าของเราก็ต้องพูดคุยกับคณะกรรมการของเราทั้ง 50 คน ถึงจะได้ ถ้าสมาชิก 50 คนนี้ยอมไหม หรือว่า 50 คน หรือ 100 คนนี้ยอม มันก็ลุ่มจมนะนั่นผมคิดว่าน่าจะรวมกลุ่มกัน ชุมชนเข้มแข็ง เพราะว่าตอนนี้มันมีกลุ่มทุกกลุ่ม อย่างกลุ่มเหมืองฝ่ายเขาว่าจะทำการดูแลฝ่ายของเขา จะทำฝ่ายไม้ ฝ่ายคอนกรีตอันนี้ก็แล้วแต่เขา มีการใช้ไม้ในบ้านคือว่ามีที่ประชุมผู้นำไม่มาชาวบ้านก็ทำอะไรไม่ได้สักอย่าง แต่ละบ้านอันนี้พูดถึงภาพรวม คือว่าชาวบ้านไม่มาลุกบ้านมาได้อะไรเสียอะไร เอาไปพูดเขาก็ไม่ยอมรับ ในการประชุมนี้ก็อยากให้ผู้นำ ฟอหลวง ทำนั้น อยากให้ไปรับรู้ว่าเป็นหมู่บ้านของเรามันเป็นยังไง อยากให้รับรู้ดูแลด้วย เพราะว่าชาว

บ้านจะมาพูดเป็นหลักออกไปไม่ได้ ประสานไปเขาก็ไม่เอาไม่รับรู้ อยากฝากว่าการประชุมผู้ใหญ่บ้านต้องมา

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานโครงการลุ่มน้ำปิง

ก็ฟังอ.ไพรัชพูดไปแล้วนะครับ เรื่องของสิทธิ เมื่อวานวันที่ 10 เป็นวันสิทธิมนุษยชนโลก กรณีมาตรา 46 เขาว่าชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน มันเป็นไม้กั้นหมา สำหรับคนที่มีปัญหากับป่าไม้ เท่าที่ผ่านมามันก็ชัดเจนแล้วว่าถ้าชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าเนี่ยป่าไม้จับเพราะว่าผิดกฎหมาย แล้วสุดท้ายมันเขียนไว้ว่าทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติไว้สูงสุด ก็คือว่าถ้าย้อนมาตามกฎหมายอีกตัวหนึ่ง ซึ่งหมู่เราคงจะเข้าถึงกฎหมาย ในมาตราที่ 6 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญเนี่ย บอกไว้ว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของราชอาณาจักรไทย กฎหมายข้อบังคับ กฎระเบียบต่างๆที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญถือว่าไม่มีผลบังคับใช้ กฎหมายออกมามีอย่างนี้ หมายถึงว่าถ้ากรณีชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากป่าแบบยั่งยืน ไม่ใช่ใช้แบบหมดแล้วหมดไป ถ้าถูกจับขึ้นมาหรือยังแล้วเจ้าหน้าที่เขาเอากฎหมายมาอ้างไม่ได้ เอาความเป็นธรรมมาอ้างเราก็อ้างในส่วนนี้ได้ แต่ถ้าเขาไม่เอามาอ้างเราก็ไม่ต้องมาอ้างกับเขา คือเขาจะว่าให้เรา หมายถึงว่ามาตราที่ 46 เนี่ย ถือว่าบังคับใช้ไม่ได้ ในกฎหมายระบุเช่นนั้น อันนี้ก็เอามาเล่าสู่กันฟังเพื่อจำเป็นได้ใช้เดี่ยวจะแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ค.เมืองนะ 2 กลุ่ม ค.ทุ่งข้าวพวง 2 กลุ่ม หลังจากได้ห้วยหลักห้วยสันเขาแล้ว ห้วยอื่นๆก็ใส่ไปแล้วมันมีเหมืองฝาย มีวังที่ไหนบ้าง แล้วสุดท้ายพื้นที่ป่าของตำบลเราอยู่ไหนบ้าง ที่เป็นป่าชุมชนก็ดี ป่าอนุรักษ์ก็ดี ป่าอุทยานก็ดี คอนนี้กระจายกลุ่มเลย เมืองนะ 1 เมืองนะ 2 ทุ่งข้าวพวง 1 ทุ่งข้าวพวง 2

ตัวแทนกลุ่มที่ 1.

ผมนายเชมชาติ ช่างงาม บ้านห้วยเป้า ตำแหน่งประธานผู้สูงอายุบ้านห้วยเป้า ผมจะมาอธิบายแผนที่ที่ ค. ทุ่งข้าวพวง นี่ก็มาจากถึงขะเมืองงายออกมา เจอกับเขื่อนซีแห่งลงมา เจอบ้านโรงวัว ภูธรแล้วก็ตชด. อันนี้ก็หนทางเข้าเวียงแหงขุนคลอง เข้ามามาเจอกองร้อย เข้าไปถึงขุนคองเจอโรงเรียน แล้วก็เข้าเขตเวียงแหง พอออกจากแม่ลามามาเจอสะพาน มาทางลำน้ำแม่ปิง อันนี้ห้วยแม่จา ออกมาประจบกับน้ำแม่ปิง อันนี้ลำห้วยเล็กๆน้อยๆของน้ำแม่จา อันนี้หมู่บ้านห้วยดินตั่ง อันนี้ลำห้วยดินตั่ง อันนี้ลำห้วยทรายขาว ถัดไปก็บ้านทุ่งข้าวหลวง ห้วยทรายขาวแล้วมาเจอบ้านแม่ฮี แล้วก็ลงมาน้ำแม่ปิง ลงมาฝายชลประทาน แล้วก็ฝายขุนชวน ลงมาเจอกับห้วยดินตั่งก็เข้ามาวัด อันนี้หนทางห้วยดินตั่ง หนทางเข้าบ้านทุ่งข้าวพวงบ้านหลวง แล้วมาถึงหัวสะพานบ้าน

แล้วมาถึงบ้านนอก บ้านลุ่มลา เข้าบ้านริมถนนสายนอกทางหลวง แล้วมาถึงห้วยกองมูล ขึ้นคอยไป ลงมาเจอสะพานห้วยเป้า จากบ้านห้วยเป้าลงมาเจอห้วยน้ำขุ่น ลงมาก็ถึงบ้านห้วยเป้า แล้วก็ถึงทาง แยกบ้านห้วยเป้าเข้าบ้านแม่ก่อนโนน แล้วผ่านลำน้ำแม่ปิง เหนือจากนั้นไปก็เป็นเขตของต.เมืองนะ อนามัยใหม่อยู่ที่นี่ ป่าไผ่อยู่ที่นี่

ตัวแทนกลุ่มที่ 2.

ผมนายสินวล เป็นกรรมการป่าชุมชนบ้านห้วยเป้า นี่เป็นแผนที่ตั้งชุมชน หมู่บ้าน แล้วก็ต.ทุ่งข้าวพวง ต.ดงป่าพรวม อันนี้คือ เราจะเอาต่อเขต ต.เมืองงาย แล้วก็ต.ปิงโค้ง ต.ทุ่งข้าว พวงจะไปสิ้นสุดต่อเขตบ้านแม่จา หมู่ 4 คือต.ทุ่งข้าวพวงติดต่อเขตต.เมืองงาย อันนี้คือสะพานข้าม ลำน้ำปิงที่บ้านแม่จา แยกขึ้นมาจากถนนสายเชียงดาว-เวียงแหง แล้วก็มียี่ตี่ตั้งของตำบลแม่จา อันนี้ ลำน้ำปิงที่สะพานหางบ้าน แม่จา จากหมู่บ้านแม่จານี้ก็เป็นหมู่ 4 ซึ่งตั้งขึ้นมา ก็มีหลายเผ่า ลีซอ มูเซอ ขึ้นจากใต้สะพานขึ้นมาจะเป็น คชด.335 อันนี้ก็แม่น้ำแม่จาโนย แล้วก็ขึ้นไปบ้านลีซอ แล้วก็ เลยไปทางขวาคือถนนไปทุ่งข้าวหลวงเป็นหมู่ 5 เขตติดต่อกับต.ปิงโค้ง แล้วก็ขึ้นมาประมาณสัก 3 กิโลเมตร ก็มาเจอกับวัดดอนเวียง หมู่บ้านห้วยตีนตั้งอยู่หมู่ 7 จากนั้นบ้านทุ่งข้าวพวง หมู่ 3 แล้วก็ มี สถานีอนามัย โรงเรียน ป่าไผ่ จากทุ่งข้าวพวงมาก็มีหนทางเข้าบ้านแม่ก่อนโนนจะมีลำน้ำปิง ขึ้นจาก ถนนนาหวายก็มาถึงเขตทุ่งข้าวพวง ติดต่อกับเขตปากทางมาถึงหมู่บ้านห้วยเป้า เป็นหมู่ที่ 1 ที่เห็นคือ สะพานข้ามห้วยเป้า จะมีถนนเส้นเล็กๆเข้าไปทางตะวันออกคือสำนักห้วยเป้า จากนั้นขึ้นมาจะมี สะพานแยกเข้าวัดห้วยเป้า อันนี้คือภาพรวม ขึ้นไปเป็นโรงเรียนห้วยเป้า ที่ลำน้ำห้วยเป้า สำหรับ บ้านห้วยเป้าหมู่ 1 ต.ทุ่งข้าวหลวง เขตติดต่อกับบ้านห้วยไล่ คือ ต.เมืองนะ อันนี้คือภาพรวมของทุ่ง ข้าวพวง มันก็ผิดไปหลายอย่าง อบต.ก็ไม่ได้เขียนลงไป อบต.จะอยู่บ้านห้วยตีนตั้ง จากลำน้ำห้วย เป้าก็จะถึงสายน้ำทุ่งข้าวพวง ฝ่ายนี้จะอยู่ห้วยตะเคียน จากปากทางเข้าไปประมาณ 150 เมตร มี ฝ่าย 2 ลูก

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

เท่าที่จบเมื่อที่เราลงมาทบทวนดู อันที่สำเนาเงินคือลำน้ำปิง ฝ่ายที่กั้นลำน้ำปิงมี 3 ฝ่าย ฝ่ายท่ากว๊าง ฝ่ายทุ่งข้าวพวง ฝ่ายทุ่งยาว ฝ่ายเจ็ก แล้วก็ลำห้วยที่ลงน้ำปิงมีอยู่ 4 ห้วย ประกอบ ด้วย 1 ลำน้ำแม่จา 2 ลำน้ำแม่ก่อน ก็มีกอนกลาง กอนหลวง กอนน้อย แล้วก็ฝ่ายข้ามน้ำก่อน ก็คือ ฝ่ายต้นดู้บ ฝ่ายต้นไร่ ก็มีลำน้ำห้วยเป้า น้ำปิง ไม่มีฝ่าย แล้วก็มียี่ตี่ลงน้ำปิง มีฝ่ายลูกหนึ่ง คือฝ่าย น้ำขุ่น แล้วก็ฝ่ายน้ำห้วยตะเคียน ไหลลงมาอีก 2 ฝ่าย สรุปว่าก่อนบ้านห้วยตีนตั้งมีฝ่ายไหม สรุปว่า หัวใจเลือดเนื้อของคนทุ่งข้าวพวงมีน้ำเส้นหลักมีน้ำแม่ปิงเป็นหัวใจหลัก มีฝ่ายกั้นน้ำปิง 4 ฝ่าย 1

ฝ่ายท่ากว้าง อยู่ที่บ้าน 2 ฝ่ายทุ่งข้าวพวง 3. ฝ่ายทุ่งยาวอยู่บ้านห้วยทรายขาว 4 ฝ่ายเจ๊กชวน แล้วก็น้ำห้วยที่ไหลลงน้ำแม่ปิงมีน้ำแม่จา น้ำแม่ก่อน น้ำห้วยเปา น้ำซุ่ม ก็ค่อนข้างจะชัดเจนต่อไป เห็นแล้วว่าภาพรวมของฝ่าย แผนที่นี้จะเข้าไปหาหน่วยงานของลุ่มน้ำปิง เพื่อจะรวบรวมต่อข้างบน แล้วก็ข้อมูล ถ้ามันพร้อมทุกอย่างทางโอพารเขาจะไปทำ ข้อมูลทุกอย่างลงตัวแล้ว ต่อไปตำบลเมืองนะ

ตัวแทนกลุ่มที่ 3.

ผมเป็นสมาชิก อบต. หมู่ 1 ต.เมืองนะ สำหรับแผนที่โดยสังเขปของต.เมืองนะ จะทำโดยสังเขปไม่มีนามัย ไม่มีโรงเรียน ผมจะเน้นที่ยาวๆนี่คือสัญลักษณ์ของแต่ละอย่าง ฝ่ายจะใช้สีเขียว แม่ น้ำใช้สีแดง ถนนสีดำ ภูเขาสีน้ำเงิน อ่างเก็บน้ำวงกลมสีแดง เริ่มตั้งแต่บ้านเมืองนะมา เพราะบ้านเมืองนะเป็นจุดเริ่มต้นของแม่น้ำแต่ละสาย บ้านเมืองนะติดกับสหภาพพม่า สำหรับน้ำที่เราใช้ทุกวันนี้ออกจากคอยมาหลายสายเหมือนกัน มีสายน้ำแม่ปิงที่ออกจากคอยห้วย เส้นนี้จะยาวไปเรื่อยๆ เส้นที่สอง แม่ น้ำวัดก็จะติดกับน้ำปิงที่ห้วยสะพานที่บ้านเมืองนะ เส้นที่สามติดกับแม่ปิงเหมือนกัน อีกที่น้ำห้วยออกจากคอยห้วยเหมือนกัน อีกเส้นหนึ่งที่เราใช้อยู่ทุกวันนี้ก็เป็นน้ำห้วยทกออกจากลำน้ำแม่จี อันนี้ไม่ได้มาจากคอยห้วย สำหรับน้ำห้วยทก คูแหล่งน้ำ ก็ผ่านหมู่บ้านเมืองนะ หมู่ 1 ผ่านหมู่ 5 คปงอ่าง สำหรับบ้านเมืองนะ ที่เขียวๆ ก็เป็นเขตป่าชุมชนของบ้านเมืองนะ เราจะแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนบนนี้ตั้งแต่ฝ่ายเมืองนะ ฝ่ายน้ำปิง ฝ่ายน้ำนะ ฝ่ายบน ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เราจะไม่ให้ใครตัดไม้ทำลายป่าเพราะเป็นเขตอนุรักษ์ของเรา สำหรับฝ่ายที่จะใช้ทำนาของบ้านแม่จะก็มีอยู่ฝ่ายน้ำดีลูกบน ฝ่ายน้ำดีที่อยู่ใกล้สะพาน อีกลูกอยู่ลุ่มสะพาน จากนั้นไปก็คือฝ่ายน้ำนะ น้ำที่ใช้ทุกวันนี้เป็นฝ่ายลูกบน อีกฝ่ายหนึ่งฝ่ายน้ำเขียงอยู่ใกล้สะพานที่ไปแกน้อย สำหรับเมืองนะก็จะมีฝ่ายแค่นี้ ต่อไปลงมาถึงบ้านหนองเขียว บ้านนี้ไม่มีแหล่งน้ำ อาศัยต่อจากอูโหนดัย จะมีประปาภูเขา จากผาแดงลงมาก็มาเลี้ยงที่บ้านอูโหนดัย แล้วก็อ่างเก็บน้ำ ก็เป็นจุดเด่น มาถึงบ้านหนองเขียวไม่มีอะไร บ้านรินหลวงก็ไม่มีอ่างน้ำเหมือนกัน มีน้ำห้วยน้ำน้อย อยู่ริมถนน จากนั้นมาสู่นาหวายทางตะวันตก ผมได้ถามทางคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านนาหวายแล้ว เขาก็ว่าเป็นเขตอุทยานเขียงดาว สำหรับป่าชุมชนบ้านนาหวายก็จะไปตะวันออกทางทิศเหนือบ้านนาหวาย ซึ่งไปติดกับป่าชุมชนบ้านน้ำรู จะติดกับนาหวาย น้ำรู สำหรับนาหวายมีอ่างเก็บน้ำอยู่ที่หนึ่ง ลงมาทางผ่านอุทยานผ่านน้ำตก จะมีฝ่ายลูกหนึ่ง เป็นฝ่ายน้ำล้น ลูกที่สอง ก็ลุ่มอุทยานเหมือนกันเป็นฝ่ายน้ำล้น สำหรับนาหวายก็คงไม่มีอะไรเยอะ ที่เห็นๆนี่ก็เป็นป่าชุมชนของนาหวาย น้ำรูก็มีอ่างเก็บน้ำไหลลงมาสู่น้ำซุ่ม จะมีฝ่ายอยู่ 3 ลูก เมื่อมารวมกันแล้วก็ป็นน้ำซุ่มลงมา เรามาพูดถึงบ้านโละป่าหาร เขาบอกว่ายังไม่มีการป่าชุมชน ก็จะข้ามมาถึงบ้านโละมาถึงเมืองงาย สำหรับเมืองงาย อาศัยอยู่ตามน้ำรู มาโดยตลอด มีฝ่ายอยู่ 1 ฝ่าย รพช.บีมน้ำมาใช้เป็นประปาหมู่บ้าน ฝ่ายชลประทานลูกหนึ่ง แล้วก็ฝ่ายน้ำ

ฉัน ฝ่ายที่ชาวบ้านสร้างมามีลูกหนึ่ง สำหรับไป่องางเขตป่าชุมชนก็มีแล้ว เขตป่าชุมชนก็เขียวๆนี่ เป็นเขตป่าชุมชนไป่องาง มาถึงบ้านห้วยไค้ บ้านห้วยไค้อาศัยใช้น้ำอยู่ 2 ที่ น้ำซึม กับน้ำห้วยไค้หรือ น้ำรู เราจะมาถึงน้ำซึมก่อน น้ำซึมฝ่ายหนึ่งก็เป็นฝ่ายคอนกรีต ที่สองเป็นฝายน้ำล้น ลูกที่สามก็ฝายน้ำล้นเหมือนกัน ซึ่งชาวบ้านทำขึ้นมาเอง สำหรับห้วยไค้ก็มี 12 ฝ่าย ห้วยไค้อาศัยสำหรับป่าชุมชน ห้วยไค้ไปถึงขุนห้วยไค้ มี 3 หมู่บ้าน เขตป่าชุมชนก็ป่าไทร เป็นขุนห้วยไค้ ลงมาติดกับห้วยเป้า อันนี้ก็ขึ้นไปถึงบ้านโละป่าหาร สำหรับแผนที่ผมจะไม่เน้นหมู่บ้าน ไม่เน้นอนามัย มีแหล่งน้ำกับป่าชุมชน เพราะว่าตามที่ย่านนี้แล้วมีที่ตั้งของชุมชน มีหมู่บ้าน หมู่บ้านก็ได้บอกไปแล้ว แล้วห้วยก็บอกไปแล้ว เหมืองฝาย และพื้นที่ป่าชุมชนดังที่ท่านได้เห็น ป่าชุมชนก็เป็นสีเขียวๆ สังเกตได้ง่ายจากที่เขียนไว้นี้ ฝ่ายจะเป็นสีเขียว แม่น้ำสีแดง ถนนสีดำ ภูเขาสีน้ำเงิน อ่างเก็บน้ำวงกลมสีแดง สำหรับผมกลุ่มที่สองของดงเมืองนะก็มีแค่นี้

ตัวแทนกลุ่มที่ 4.

ก็สวัสดิ์พ่อแม่พี่น้องพ่อหลวงทุกคน และผู้สูงอายุ กรรมการของแต่ละหมู่บ้าน หมอนายเสาร์ สุธา ผู้ประสานงานป่าชุมชน ด.เมืองนะ เขตสีแดงนี่จะเป็นถนน ถ้าเป็นป่าไม้จะเป็นบ้านนี่เป็นลำน้ำ นี่บ้านมูเซอ อันนี้บ้านแกน้อย บ้านไชยยาหมู่ 9 และหมู่ 2 อันนี้ห้วยเจ็จอัน อันนี้ห้วยน้ำห้วย คอยหล่อเลี้ยงนี่คอยห้วย นี่บ้านจองคำบ้านเมืองนะ นี่เมืองนะเหนือ พี่น้องทางเมืองนะ เขาก็มีป่าชุมชน มาเส้นนี้ก็ป็นหนองวัวแดงหมู่ 12 ถัดไปเป็นบ้านหนองเขียว หมู่ 12 บ้านใหม่ สามัคคีหมู่ 10 ที่ไค้ลงมาที่นี้บ้านละหว้าอยู่ที่หลังโรงเรียน พอลงทางบ้านในหลวงมา ก็มีทางแยกไปบ้านหนองฮือ นั้นไปบ้านอรุโณทัย อันนี้ก็หัวผาออก ลงมาเป็นบ้านรินหลวง อ้อมลงมาเป็นน้ำรู ลงมาก็เป็นต้นน้ำบ้านนาหวาย นี่เป็นอ่างน้ำบ้านนาหวาย นี่เป็นป่าชุมชน นี่เป็นหัวบ้านต้นมะไฟ ลงมาเส้นนี้ก็คอยพระธาตุนาหวาย อันนี้เป็นหมู่บ้านนาหวาย ลงมามี คชค. อนามัย มีอุทยาน มานี้เป็นตำรวจภูธร ลงมาเป็นห้วยน้ำตก ลงมาถึงป่าชุมชน บ้านโละป่าหาร บนนี้เป็นบ้านสันติสุข ของป่า เลี้ยวดินแดงเข้าไปก็เป็นทุ่งดินคำ นี่เป็นน้ำตกน้ำรู บ้านทุ่งแก้ว อันนี้เป็นบ้านน้ำรูหมู่ 6 ขึ้นมานี้เป็นอ่างน้ำบ้านน้ำรูที่ติดต่อบ้านรินหลวง ที่พี่น้องบ้านน้ำรูเป็นป่าชุมชนได้จัดการไว้ ลงเส้นนี้ไปก็เป็นบ้านป่ายางงาม เลี้ยวแยกขวาไปก็เป็นบ้านเขื่อนผาก ถ้าไปนี่ก็เป็นป่าชุมชน น้ำจะลงมาเส้นนี้ ลงมาสู่แม่น้ำปิง นี่ก็เป็นห้วยห้วยไค้ นี่เป็นบ้านห้วยไค้ที่ลงมานี้เป็น อบต.นี่ก็เป็นบ้านหมู่ 7 แล้วนี่ก็เป็นป่าชุมชน น้ำห้วยไค้ถ้าขึ้นไปนี่ก็เป็นขุนห้วยไค้ นี่เป็นหนทางไปเมืองงาย ไปจนถึงแกน้อย ไปจนถึงหัวผาออก นี่ก็เป็นน้ำปิง นี่เป็นห้วยดินผา ห้วยยาว ห้วยม่วง ห้วยผักไผ่ อันนี้ก็ห้วยฝ่ายของพ่อแม่ พี่น้องบ้าน อันนี้ก็ห้วยหก อันนี้ก็ห้วย ฝ่าย รพช.ที่ฝ่ายแม่บ้านเขาทำ น้ำที่ผ่านมามาตามนี้ นี่ก็เป็นไป่องางของหมู่ 5 บ้านไป่องาง

นายโอฟาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ด.เมืองนะห้วยหายไปเยอะมาก หัวใจของด.นี้คือน้ำปิง เหมือนกันเหมือนกับทุ่งข้าว
พวง มีฝ่ายกันน้ำปิงทั้งหมด 5 ฝ่าย ในด.เมืองนะ 1 ฝ่าย ฝ่ายน้ำล้น ฝ่ายน้ำปิงลูก1ลูก2ฝ่ายรพช.
บ้านอาง ฝ่ายชลประทานบ้านอาง ฝ่ายน้ำล้นบ้านอาง รวมเป็น 5 ฝ่ายทั้งหมด แล้วก็ยังมีน้ำห้วยสาขา
อยู่ทั้งหมด 5 ห้วยหลัก 1 น้ำแม่ละ น้ำแม่ละนี้ก็มีฝ่าย ฝ่ายน้ำแม่ละนี้เป็นฝ่าย แล้วก็ยังมีน้ำแม่เกียง
ฝ่ายน้ำเกียง แล้วก็ยังมีน้ำเสือง ไหลลงน้ำปิง มีห้วยผักไผ่ มีห้วยม่วง มีห้วยอีกหลายห้วย แล้วที่สำคัญ
คือน้ำห้วยหก แล้วก็น้ำหกแยกซ้ายแยกขวา อีกฝ่ายก็คือน้ำซุ่ม มี 3 น้ำที่ไหลลงน้ำซุ่ม 1 น้ำรู 2 น้ำ
ห้วยไล่ 3 ห้วยน้ำตก น้ำรูมีฝ่าย 3 แก่น ฝ่ายน้ำล้น ฝ่ายลูกหนึ่ง ฝ่ายน้ำล้นชาวบ้าน แล้วก็อ่างเก็บ
น้ำ มีสองอ่าง บ้านนาหวาย บ้านน้ำรู บ้านนาหวายไหลลงอุทยานก็มีถึงสองฟากด้วยกันมีฝ่ายนา
อางกับฝ่ายนาหลวง ก็เห็นแล้วว่า ผมคิดว่าส่วนของพี่น้องชาวบ้านเนี่ยทุ่งข้าวพวงกับเมืองนะก็เห็น
แต่ละห้วยแต่ละฝ่ายแล้ว บางห้วยก็มีบางที่ก็มี สิ่งที่เราพูดถึงแผนที่ของตำบลไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ
หมู่บ้าน เรื่องน้ำ เรื่องของฝ่าย เรื่องของห้วย เพื่อที่จะให้แต่ละตำบลได้เห็นภาพของตัวเอง
บางคนมองข้ามตัวเอง เวลาของดูเจ้าหมู่บ้านเราเนี่ย เห็นแต่คน แต่ทรัพยากรสิ่งที่อยู่ในชุมชน
เป็นเหมือนเป็นฝ่าย เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ บางครั้งมันก็ไม่ดี ก็ตำบลทุ่งข้าวพวงก็ดี ตำบลเมืองนะก็ดี บาง
ครั้งเวลาเราดูเนี่ย ถ้าเข้าใจของบางคนก็ดี แต่ถ้าได้เห็นของเมืองนะด้วยได้เห็นของทุ่งข้าวพวงด้วย
อย่างตำบลทุ่งข้าวพวงไม่เห็นสวนส้มและนาทุ้ม อย่างตำบลเมืองนะ สวนส้มของเมืองนะก็ไม่เห็น
สวนส้มของโป่งอางก็ไม่เห็น ซึ่งเวลาบางครั้งเรามองปัญหาของตำบลเนี่ย มันต้องมองภาพรวม แม้
ว่าที่นี่จะได้แค่ไหนก็ตาม เพราะว่าตอนแรกเรื่องป่าเรามาพูดเรื่องปัญหากัน แต่เท่าที่ดูพวกเราแล้ว
เนี่ย เมืองนะกับทุ่งข้าวพวงก็อาจจะต้องห่างหายไปบ้าง เพราะว่าจากนี้ไปแล้วเนี่ย กิจกรรมทั้งหมด
ในเรื่องทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า เมืองฝ่าย จะแยกคุยเป็นจุดแล้ว กรณีของเมืองฝ่าย ถ้ามีรายชื่อ
แล้วเนี่ยเวลาเรียกมาพูดคุยเนี่ยมันจะง่ายขึ้น ไม่ต้องเรียกมารวมอย่างนี้อีกแล้ว กรณีพูดเรื่องป่าเรา
จะพูดกันที่ไหน กรณีเรื่องคนแก่คนเฒ่า กรณีเรื่องแม่บ้านก็รู้แล้วว่าจะพูดที่ไหน จากนั้นไปเวทีตำบลก็
จะจัดจางไปแล้ว ถึงเวลาที่จะต้องลงมือปฏิบัติแล้วหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของป่า เรื่องน้ำ
เพราะว่าที่เราเคยพูดกันมาตลอด ณ วันนี้แล้วปี 2546 มันมีการปรับโครงสร้างของทางราชการที่เขา
เรียกว่าปฏิรูประบบราชการ มันมีกลุ่มแทรกซ้อนขึ้นมา เขาเรียกว่ากลุ่มทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เมื่อ
ก่อนมีกรมชลประทานก็ส่วนกรมชล จะมียกกลุ่มน้ำขึ้นมา กลุ่มทรัพยากรน้ำแห่งชาติสังกัด
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มน้ำมี 5 ที่ ร่างกฎหมายขึ้นมาแล้วก็ควบคุมการใช้
น้ำทั้งหมดที่เป็นของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นน้ำฝน น้ำตก น้ำห้วย น้ำคลอง ถ้าเป็นเรื่องของการก่อสร้างจะ
เป็นเรื่องของกรมชล เรื่องจัดเก็บค่าน้ำเป็นของลุ่มน้ำ ซึ่งตอนนี้เรายังพูดไม่ได้ ก็สิ่งที่เห็นตรงนี้ก็
ข้อมูลหนึ่งจะเอาไปคุยไปคุยกันว่า ถ้ามีการจัดเก็บค่าน้ำขึ้นมาจริงๆ กลุ่มเมืองฝ่ายเรากลุ่มที่มี

เหมือง มีฝ่าย จะทำอะไร จะปรับตัวอย่างไรได้บ้าง เท่าที่ผ่านมา 2-3 ปีที่แล้ว มันมีการชุมนุมกัน ที่หน้าโรงแรมเวสติน ตอนนั้นเราก็ไปด้านเขา บ้านอ่างกับบ้านม่วงฉ่อง บ้านคง 3 บ้าน หลังจากเสร็จแล้วรัฐบาลมีนโยบายเอาเงินต่างชาติมาก่อนหนึ่ง แล้วก็เอามาตั้งเป็นสำนักงานทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ โดยมีคณะอนุกรรมการลุ่มน้ำแม่ปิงเป็นผู้จัดการในการทำงาน ซึ่งเกี่ยวกับโครงการแม่ น้ำ ปิง ตอนนี้ก็คงจะเป็นข้อมูลเพื่อที่จะเก็บเอาไว้ใช้ประโยชน์ ของทางส่วนชาวบ้านเรา เพราะว่าชาว บ้านเราต้องไปกำกับดูแลเรื่องเหล่านี้ เพราะเป็นเรื่องของน้ำ เรื่องของป่า

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายโอฬาร อ่องพะ
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 12 ธันวาคม 2545

ณ วิทยาลัยแม่ละ ตำบลแม่ละ อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

กำหนดปรมา

เป้าหมายทำโครงการรุ่มน้ำดังที่เขียนบนกระดานเอาหมู่บ้านละ 3 ท่าน แต่บางหมู่บ้านก็ไปอาจไม่ได้มาบางหมู่บ้านก็ยังมาไม่ครบ ผมเช็ดคุที่ลงลายชื่อไว้ว่าบ้านใดที่มาแล้วไม่รู้ตัวผมจะอ่านลายชื่อแล้วให้ท่านขึ้นเป็นบ้านๆ ไปขอเชิญหมู่บ้าน 1 มา 4 คน หมู่ 2 มา 3 คน หมู่ 3 มา 5 คน หมู่ 4 มา 3 คน หมู่ 5 มา 2 คน หมู่ 6 ไม่มา หมู่ 7 มา 3 คน หมู่ 8 มา 3 หมู่ 9 มา 3 หมู่ 10 มา 3 หมู่ 11 ไม่มา หมู่ 12 มา 1 คน คนประสานงานจดหมายไม่ถึงหมู่บ้านพอตีพ้อหลวง 12 อยู่บ้าน หมู่ 13 มา 2 วัดอุปประสงค์สัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งบรรดาพ่อแม่พี่น้องเป็นตัวแทนของตำบล ตัวแทนของหมู่บ้าน ไม่ว่าที่ผมพูดก็ดี อ.มังกรพูดก็ดี โอฬารพูดก็ดี มีอะไรไม่เข้าใจให้ซักถาม ถ้าเข้าใจแล้วทางอ.มังกรเขาจะแบ่งกลุ่มนี้ไม่ได้ทราบว่าเขาวางแผนให้หมดทางอาจารย์ไม่ได้เขียนไว้ให้ว่ามี 1-2-3-4-5 ก็ยังไม่ได้เขียนให้ก่อนที่จะเปิดประชุมนี้ผมก็ขอชี้แจงข่าว โดยเฉพาะข่าวของ ต.แม่ละนี้ อันที่หนึ่ง ไฟพระฤกษ์ที่มีการแข่งกีฬาในจ.เชียงใหม่เรา เขาเรียกเชียงใหม่เกมส์ครั้งที่ 33 ซึ่งขณะนี้ไฟพระฤกษ์นี้กำลังเดินทางมาจากอ.เวียงแหง จะมาถึงเขตอ.เชียงดาวประมาณ 4 โมงครึ่ง จากนั้นหน้าที่ของคนวิ่งไฟพระฤกษ์ก็มี ต.เมืองนะ ต.เมืองาย ต.ทุ่งข้าวพวง ต.ปิงโค้ง ต.เชียงดาว จะเข้ามาถึงที่ว่าการอำเภอประมาณ 1 ทุ่ม เพราะอำเภอเชียงดาวเราเนียไม่ทำเหมือนอำเภออื่นคือ อ.เวียงแหง อ.ไชยปราการ เขาเอาใส่ถ่วงผ่านไปผ่ามาเอามาไว้ที่อำเภอ ถึงวัน เวลาที่ถึงกำหนดให้เอาส่งไปให้อำเภออื่นเนียก็มีคนะทำงาน คณะวิ่งจากส่วนกลางของจังหวัดรับจากอำเภอขึ้นรถไปเลยไม่มีวิ่งไม่มีฉลองแต่เชียงดาวเราเนียจะวางคนที่ถือคบเพลิงไฟพระฤกษ์ ถึง 40 คน โดยหน่วยงานกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้าหลายคนที่จะได้วิ่งต้องซื้อชุดกีฬาชุดหนึ่ง 2,000 บาท ชุดหนึ่ง 3,000 บาท ชุดหนึ่ง 5,000 บาท หมู่ที่ได้วิ่งที่นี้ในเชียงดาวกำหนดให้กำหนดไม่ต้องซื้อ โดยเปลี่ยนจากชุดกีฬามาเป็นชุดวอมนธรรมดา คนไหนที่เป็นกำนันก็จะมีแล้วโดยเฉพาะอบต.เก่า คณะวิ่งเนียจะมาจากส่วนราชการ โรงเรียน ทหาร ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบางส่วน สมาชิกอบต.บางส่วนอย่างผมนี้เขาให้ถือตั้งแต่โรงเรียนเวดดิถึงปายทุ่ง

กะลา ก็ได้ไปประชุมร่วมกันเมื่อวานนี้ไม่ได้รวมเฉยๆ คนไหนไม่ได้ซื้อชุดต้องออกเงินคนละ 300 บาท ได้ไปวิ่งนิดเดียวต้องเสียเงิน 300-500 บาท อย่างดีก็กำนันวันก็ 2,000 บาท เงินทุกบาททุกสตางค์จะเอาจัดฉลองไฟพระฤกษ์ ตอนกลางคืนฉนั้นก็เชิญชวนทางค.แม่เนไปกิจข้าวก็ได้มีการแสดง 20 ชุด โดยนักเรียนต่างๆ ที่นี้วันที่ 13 ค.แม่เนจะรับของเชียงดาวตั้งแต่น้ำปืมปดท.มาถึงอบค.แม่เน จะมีคนวิ่ง 4 คน แล้วเราจะส่งให้อำเภอมแม่แดงณ อบค.แม่เน เขาจะมารับเอาที่ตรงนั้น เชิญไฟพระฤกษ์ เชิญธงสัญลักษณ์ เชิญธงชาติขึ้นรถไปเริ่มที่อ.แม่แดง เรื่องที่ 2 ของค.แม่เนเหมือนกันเราก็ได้ประชุมประชาคม รวมตัวกันรวมกลุ่มกัน ที่เราดูกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตัวผมเองเป็นคนออกหนังสือเชิญ วันนี้จะให้ท่านไปคอนเล็กประชุม ส่วนที่ 2 มาจากประชาคมของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 5 ท่าน รวม 13 หมู่บ้าน อันดับที่ 3 มาจาก อบค. อันนี้อบค.เรื่องประชาคมนี้ย้ายบุญธรรม เขาเป็นประธานเขาเป็นคนออกหนังสือเองและมีผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านจะเชิญ ประธานแม่บ้านเข้ามาจะนั่นแล้วรวมแล้วหมู่บ้านหนึ่งจะมี 8 คน วันที่ 16 ที่จะถึงอันนี้เป็นการรวมที่แจ้งให้ทราบ อีกประการหนึ่งที่จะแจ้งให้บรรดาพี่น้องบ้านสบคามรวมกันไปปรึกษาหารือกัน อันนั้นคือกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรซึ่งรายละเอียดทั้งหมดจะพูดในวันที่ 16 ให้ท่านไปเตรียมอยากจะบอให้พี่น้องที่อยู่ในหมู่บ้านของท่านมีกองทุนฟื้นฟู ส่วนมากจะมีอยู่ 2 กองทุน อย่างน้อยคือแม่บ้านกลุ่มหนึ่ง พ่อบ้านกลุ่มหนึ่งขอฝากพ่อหลวงแต่ละบ้านบอกให้ประธานกองทุนฟื้นฟู เข้ารับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมกลุ่มรวมองค์กรเพื่อจะขอเงินในวันที่ 16 ด้วย ถ้าได้มาอีกหมู่บ้านไหน 2 คน ก็จะเป็น 10 คน ฉะนั้นเราไปประชุมวันนั้น 130 คน ครบสำหรับวัตถุประสงค์วันนี้ทางโครงการลุ่มน้ำ รายละเอียดทั้งหมดทางอ.มังกร เขาจะมาเป็นที่วิทยากรบรรยายให้เราฟังแลกเปลี่ยนกับพวกเราเกี่ยวกับหลายเรื่องๆ ซึ่งอ.มังกรจะมาพูดให้ฟัง แต่อันอันแรกที่ผมขอประชาสัมพันธ์คือตัวผมเอง คณะอนุกรรมการเขาเรียกสภาคือสำนักงานจัดการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ แต่เป็นอนุกรรมการในลุ่มน้ำปิงตอนบน ตั้งแต่เขื่อนภูมิพลขึ้นมาแล้วได้มาเป็นประธานของกลุ่มสกก.กลุ่มผู้ใช้น้ำ ดิน ป่าของแม่ปิงส่วนนี้ สายน้ำแม่ปิงนี้จะมีอยู่ 2 ที่ ตั้งแต่เขื่อนภูมิพลขึ้นมา เขาเรียกบ้านเราส่วนที่ 1 ลงไปทางลำปูนจะเป็นส่วนที่ 2 เลยแบ่งเป็น 2 ส่วน โครงการก็คงจะเป็นคล้ายๆ กัน โดยตอนฝ่ายโดยเกี่ยวกับน้ำ เรื่องเหมือง เรื่องฝาย ซึ่งเป็นสิทธิของโครงการตามรัฐธรรมนูญที่เขียนไว้ เมื่อเรามีรัฐธรรมนูญเสร็จเรียบร้อยแล้วองค์กรเราเนี่ยจะต้องเข้มแข็งต้องมารวมตัวกันเพื่อขอส่วนต่างๆ ซึ่งวันที่ 16 ไม่ผมจะพูดอีกที เงินทั้งหมดมาจากไหนเชียงดาวของเราเป็นเมืองที่โชคดี เป็นอำเภอที่โชคดีคณะกรรมการทุกส่วน เงินทุกก้อน สถาบันการเงินที่มาจากหลายๆ หน่วยงานก็ดีขึ้นเราเนี่ยจะเข้าไปเป็นคณะกรรมการร่วมด้วยทุกองค์กร เช่นปดท. ที่มีเงินอยู่ 2-3 พันบาทที่เราเคยคุยกันมา ท่านอ.มังกรเนี่ยเป็นประธานสภามีรายละเอียดจะมาคุยกัน อาจารย์จะมาพูดให้ฟังซึ่งคณะรัฐมนตรีนายกเขาก็ตั้งไว้ว่า น้ำแม่ปิงเขาจะพัฒนาโดยเฉพาะอำเภอแม่แดง เชียงดาวจะเป็นขุนน้ำแม่ปิงที่จะได้ศึกษาพัฒนาเป็นอันดับหนึ่ง

และงบประมาณเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเรื่องน้ำคงจะไม่ค่อยมีปัญหา ซึ่งเราจะคุยกันในวันนี้และต่อไป แล้วก็ที่ผ่านมา คำขอของเราได้คุยกันเรื่องนำมาหลายครั้งพอสมควรแต่บางคนก็เข้ามาร่วมบางคนก็ไม่ได้เข้าร่วม ในประเทศไทยเราทั้งหมดจะมีอยู่ 25 ลุ่มน้ำ ฉะนั้นน้ำปิงจะเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งผมได้ประชุมกับคณะรัฐมนตรีหลายท่านที่เข้ามาประชุมในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 1 ที่ผ่านไปแล้วเขาก็เห็นว่าเดือนนี้ภายในเดือนนี้คณะรัฐมนตรีทั้งหมดโดยการนำของนายกจะเข้ามาประชุมในพื้นที่ของเชียงดาวเวียงแหง 2 อำเภอ ถึงเวลาใกล้ๆ มาเราจะบอกกันอีกทีหนึ่ง นายกท่านบอกไว้ว่าถ้าเกี่ยวกับน้ำ เกี่ยวกับป่า เกี่ยวกับดิน จะเสียงบประมาณปีหนึ่งเป็นหมื่นๆ ล้าน ท่านก็ยอมเพราะว่าจำเป็นต้องพัฒนา ถ้าปล่อยไปคงจะเสียหายมากกว่านี้ อาจจะถึงวิกฤตจนแก้ไขไม่ได้แต่ตอนนี้ในจังหวัดเชียงใหม่เรายังมีแนวทางที่แก้ไขดีขึ้นเรื่อยๆ เปรียบกับ 5 ปี ที่แล้วงานเหล่านี้ก็จะมีหนักพอสมควร นี่ก็ขอแจ้งให้พี่น้องได้รับทราบเรื่องเกี่ยวกับดิน น้ำ ป่า ท่านก็คงจะได้ยินทีวี ได้ยินวิทยุก็เป็นทีวีพากวิจารย์กันจะแปลงที่ดินเป็นทรัพย์สิน แปลงที่ดินเป็นทุนดำเนินการ วิธีการเรายังไม่พูดมันลึกเกินไปเรามาว่าในการพัฒนาที่ดินว่ามารวมกันวันนี้ประมาณ 10 บ้าน ว่าแนวคิดของท่านจะพัฒนาหมู่บ้านของท่านอย่างไร ในแนวคิดของท่านบ้านศาลาคิดว่าจะพัฒนาตำบลเป็นอย่างไร ต้องเตรียมการเพื่อการเข้าสู่ในรูปแบบแบ่งกลุ่มอีกทีหนึ่ง ยิ่งโครงการที่ขอไปจากคส.คอ. ของจังหวัดเชียงใหม่ขอเราได้ว่าวิเคราะห์แผนงานออกมาทั้งหมดมีอยู่ 5 แผน ที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม คน เงินทุน แล้วก็คุณภาพของคน 5 อย่าง นี่แล้วได้เอาออกมาแล้วก็มาแบ่งหน้าที่กันเป็นคนเขียน อย่างเชียงดาวเรามีตัวแทน 7 คน เยอะกว่าที่อื่น ที่อื่นมีแค่ 5 คน เรามี 7 คน 7 คนนี้จะแบ่งทางอ.มังกร ทางพ่อหลวงคนใดที่จะได้อยู่ที่สิ่งแวดล้อม องค์การที่จะขอ ขอดินขออะไรก็แล้วแต่เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องน้ำ อ.มังกร กับพ่อหลวงคนละจะเป็นคนเตรียมแผน ส่วนผมจะเป็นคนเขียนเรื่องพัฒนาคน พัฒนาคณะของผมนี้ได้วางแผนเสร็จเรียบร้อยภายในปี 2546 ถึงปี 2549 รวม 4 ปี ด้วยกัน ถ้าทำตามแผนได้เงินตามแผนจะได้เงินอยู่ประมาณ 3 ร้อยกับสิบล้าน ภายใน 4 ปี ก็จะมีแกนนำของจังหวัดเชียงใหม่เราอยู่ 48,000 คน บรรดาพี่น้องเราเห็นเงินแล้วก็คงจะว่ามันเยอะพอสมควรไม่รู้จะทำอย่างไร งบประมาณ 4 ปี ปีไหนเท่าไรๆ ก็ทำตามขั้นตอนที่ 48,000 คน ลองเอาไปหารเงิน 3 ร้อยกับสิบล้าน เราได้คนละเท่าไร เงินน้อยสำหรับคนๆ เดียวต่อคนหนึ่งใช้คนละไม่กี่พันบาท ที่นี้เราจะได้นักที่เข้มแข็ง ผู้นำที่เข้าใจ ผู้นำที่จะลงไปพัฒนาหมู่บ้านได้ตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญใหม่ มีสิทธิทุกอย่างในรัฐธรรมนูญเดียวให้ อ.มังกรพูดให้เราฟังเพราะอาจารย์ถนัดเรื่องกฎหมายเรื่องรัฐธรรมนูญดี ผมก็ขอจบแค่นี้เชิญ อ.มังกรต่อเลยครับ

อ.มังกร หัยชนะคารา

สวัสดิ์ผู้นำหมู่บ้าน พ่อหลวงและผู้นำอื่นๆ เมื่อที่บังเอิญทำกำนันได้แนะนำผู้เข้ามาเข้าร่วมประชุมวันนี้เกือบครบผมเห็นหมู่บ้านอื่น ผมเห็นเขตป่าปางมะโอมาที่หลังก็ขอกรุณขึ้นแนะนำตัวด้วยครับ ปางมะโอมา 5 คน แล้วมีบ้านอื่นเพิ่มหรือเปล่าครับ มีก็ช่วยแนะนำตัวด้วยครับ ก็จะได้รับความพร้อมกันเพราะเข้าใจว่าทางค.แม่ละ นี่ก็เข้มแข็งมาครบผมเองต้องชื่นชมกับทางค.แม่ละ เพราะว่ามีผู้นำโดยเฉพาะกำนันที่เข้มแข็งก็จะเชื่อมร้อยหมู่บ้านต่างๆ เข้าด้วยกันเพราะว่าการจะเข้าปัญหาของท้องถิ่นมันต้องเริ่มที่ท้องถิ่นต้องเข้มแข็ง แล้วท้องถิ่นที่จะเข้มแข็งเนี่ยมันต้องมีผู้นำที่เชื่อมร้อยเอาไว้กันได้ หลายเรื่องที่ผมมานั่งฟังวันนี้ก็ต้องขอบคุณท่านกำนันเป็นอย่างดีเพราะว่าผมเองก็เป็นประธานสภาอบต. แต่ผมยังไม่รู้เรื่องวิ่งไฟพระฤกษ์เลยเพราะไม่ได้เข้าไปที่ อบต.เท่าไร แล้วเขาคงจะกำหนดคนไว้แล้ว หลายๆ เรื่องฟังมารับทราบชัดเจนวันนี้ ต้องชื่นชมด้วยความจริงใจ เพราะที่ตำบลโพนก็ตามที่มีกำนันที่เข้มแข็งก็จะเชื่อมร้อยในหมู่บ้านต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันได้ โดยเฉพาะประการแรกก็คือข่าวสารข้อมูล ถ้าทุกท่านได้รับทราบข่าวสารข้อมูลชัดเจนก็จะทำให้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ถูกต้องก็ถ้าเราไม่จะไปทำอะไรได้ก็มันไม่รู้ เพราะฉะนั้นสิ่งแรกก็ทำให้ข่าวสารข้อมูลให้ชัดเจนเสียก่อน อันนี้เป็นสิ่งแรกที่ให้เห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะเชื่อมร้อยหมู่บ้านต่างๆ เข้าด้วยกันทางเชียงดาวจะรู้สึกไม่ค่อยมีประชุมอะไรทำนองนี้เท่าไรเพราะฉะนั้นข่าวสารข้อมูลมันก็จะจัดกระจายต่างหมู่บ้านก็ต่างทำ ยังไม่มีแผนไปโครงการอะไรที่เป็นขึ้นเป็นอัน ที่มีตอนนี้ก็จะเห็นมีตำบลละด้านเรื่องทำน้ำดื่มสะอาด ซึ่งน้ำดื่มสะอาดของเชียงดาวโครงการตำบลละด้านของเรารู้สึกว่าจะทำน้ำดื่มสะอาด มีกรรมการที่เขารับรองกันก็ให้มาจากหมู่บ้านต่างๆ ทั้ง 16 หมู่บ้าน ก็มาจากพ่อหลวง 1 คน อบต. 1 คน แล้วก็ผู้แทนชุมชน แม่บ้านหรือว่าใครก็ได้ในส่วนชาวบ้าน 1 คน ก็จะเป็นองค์ประกอบถึง 48 คน ที่ไปดูแลตำบลละด้านภายใต้การนำของพ่อหลวงวิฑูล มหาเทพพ่อหลวงหมู่ 12 บ้านโรงวัว ก็ดูกิจทำนองนี้ มันไม่เคยมีมาก่อนก็ยังไม่ว่ารูปการจะออกมาอย่างไรก็เป็นของใหม่ ทำได้สำเร็จก็ถ้าทำไม่สำเร็จก็ถือว่าเป็นเรื่องเรียนรู้เอาเป็นว่าการเรียนรู้มันก็ลองผิดลองถูกบ้างอยู่ ถูกก็ทำผิดก็แก้ไขอันนี้เราไม่ต้องไปกังวลมากสิ่งสำคัญที่สุดคือการเชื่อมร้อยทุกๆ หมู่บ้านเข้าด้วยกันได้อย่างไรเสร็จแล้วก็เชื่อมทุกตำบลเข้าด้วยกันให้เป็นลักษณะทั้งอำเภอก็จะทำให้เกิดความเข้มแข็งขึ้น ผมมาเกริ่นนำแค่นี้แล้วก็จะเข้าเรื่องที่เรามาวันนี้ วันนี้ก็เป็นการจัดเวทีประชุมระดับตำบลของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ แล้วก็มีตัวอย่างกรณีลุ่มน้ำแม่ปิง แม่แดงและแม่จัด ก็หมายความว่าโครงการนี้ครอบคลุมพื้นที่ใน 3 ลุ่มน้ำ แม่ปิงตอนบนก็ได้แก่เชียงดาวเรา แล้วก็แม่แดงตอนบนได้แก่เวียงแหงกับเมืองคองแล้วก็ลุ่มน้ำแม่จัดได้แก่ อ.พร้าว ถ้าพูดแบบเข้าใจง่ายๆ ก็คือพื้นที่อำเภอ แต่ว่าเราไม่ได้พูดว่ามันเป็นอำเภอเราพูดว่าเป็นลุ่มน้ำ ก็อยากจะให้มองเห็นลักษณะที่เกี่ยวกับลุ่มน้ำ ว่ามันเชื่อมร้อยกันอยู่ด้านบนกว่าเป็นพื้นที่ปกครองแต่เนื่องจากว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติ

มันต้องมองในลักษณะของลุ่มน้ำก็หมายความว่าให้แม่น้ำร่วมกันก็ถือว่าเป็นลุ่มน้ำหนึ่ง ทาง
อำเภอเชียงดาวก็ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนเป็นแม่น้ำสายหลัก แล้วก็มีแม่น้ำย่อยอีกหลายสาขา
เรียกว่าลุ่มน้ำปิง ทางเวียงแหงก็อาศัยลำน้ำแม่แดงสายหลักแล้วก็มีสายน้ำย่อยอีกเยอะแยะ อัน
นั้นก็ถือว่าเป็นแม่น้ำแม่แดงตอนบน แล้วก็มีลุ่มน้ำแม่จอกพร้าว อันนี้โครงการของเราปรับปรุง
ไป 3 พื้นที่ด้วยกัน ในโครงการของเราไปทำอะไรบ้างเราก็จะเรียนรู้ในเรื่องของ 3 เรื่อง ที่สัม
พันธ์กัน ผมจะพยายามไม่พูดยาวเพราะถ้าพูดยาวมันจะทำให้สับสนก็พูดกันให้ชัดๆ ลุ่มน้ำ
ต่างๆ เนี่ยก็จะมีชุมชนท้องถิ่นก็พวกเรารวมตัวกันเป็นหมู่บ้าน ตำบลเป็นชุมชนท้องถิ่น แล้ว
ชุมชนท้องถิ่นก็เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในชุมชนก็คือเรื่องทรัพยากรในท้องถิ่นของเราเนี่ยเกี่ยว
ข้องกับทรัพยากรคือ เรื่องดิน น้ำ ป่า อันนี้ใครอยู่ในท้องถิ่นแล้วบอกว่าไม่เกี่ยวข้องเพราะมัน
เป็นไปไม่ได้ เพราะเราต้องอาศัยดิน อาศัยน้ำ อาศัยเป็นเครื่องยังชีพในการทำการเกษตรใน
การหาอาหาร หาผักหาอะไรจากป่า แต่ว่าการเกี่ยวข้องมันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทั่วไป แต่ว่าใน
ปัจจุบันนี้มันจะต้องมีการเรียนรู้ เพื่อจะเข้าไปจัดการในเรื่องของทรัพยากร ให้มันเกิดสมดุล
ยั่งยืนแล้วก็เป็ธรรมชาติ การจะทําย่างนี้ได้จำเป็นต้องเรียนรู้ และในประการสำคัญที่สุดคือเรียน
รู้เรื่องอะไร ก็เรียนรู้เรื่องสิทธิเพื่อจะได้ไปจัดการในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ ให้มันถูกต้อง
ฉะนั้นเราก็จำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องสิทธิที่มีอยู่ดั้งเดิมในท้องถิ่นอาจจะผ่านทางจารีตประเพณี พิธี
กรรม แล้วแต่ที่มันมีในท้องถิ่นของเรากับสิทธิที่อยู่ในตัวบทกฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในเรื่องของรัฐธรรมนูญตัวอย่างที่ชัดเจนของรัฐธรรมนูญในมาตราที่ 46 เขาบอกว่าชุมชนท้องถิ่น
สามารถจะไปดูแลรักษาแล้วก็ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างนี้เป็นต้น แต่บ่งเอี่ยวรัฐ
ธรรมนูญ มันเป็นกฎหมายแต่มันยังจะต้องมีกฎหมายรอง เขาก็จะบอกว่าทั้งนี้กฎหมายบัญญัติ
เขาก็จะบอกอย่างนั้นแต่ว่าถ้ามันมีกฎหมายรัฐธรรมนูญอยู่ เราสามารถเอามาใช้เป็นกรอบหรือ
เป็นพื้นฐานขั้นต้นได้อย่างที่เราจัดการเรื่องเกี่ยวกับป่าชุมชน หลายคนว่ากฎหมายป่าชุมชนมัน
ยังไม่ออกมาแต่ว่าอาศัยสิทธิทางรัฐธรรมนูญก็สามารถที่จะเข้าไปจัดการ ก่อให้เกิดให้เกิดป่าชุม
ชนในเบื้องต้นได้แต่ว่ามันยังไม่ยั่งยืนแท้จริง มันจะต้องรอดำกฎหมายออก เพราะฉะนั้นเราก็
จะเอาความรู้อันนี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติดิน น้ำ ป่า เพราะฉะนั้น
โครงการของเรา เราก็จะเราก็จะเรียนรู้ 3 ส่วน ประกอบกันเป็นตัวหลักก็ได้รู้ว่าชุมชนท้องถิ่นก็
คือรู้จักตัวของเรา เรียนให้รู้ว่าเรามีศักยภาพอย่างไร มีอะไรบ้าง มีความเข้มแข็งอะไรบ้าง มี
จุดอ่อนอะไรบ้าง จุดอ่อนเราก็แก้ไข จุดแข็งเราก็เอามาใช้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็
คือเรื่องการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนต่างๆ ที่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องดิน ก็น่าจะรวมตัวกันก็น่าจะ
ปรึกษากันเรื่องดิน ใครที่มีปัญหาเรื่องป่าก็รวมตัวก็ปรึกษาเรื่องป่า มีปัญหาเรื่องน้ำ ก็รวมตัว
กันปรึกษาเรื่องน้ำศึกษาไปทำอะไร ศึกษาเพื่อจะเกิดความรู้ ความเข้าใจแล้วก็จะนำไปแก้
ปัญหา ก็เป็นปัญหาเฉพาะถิ่น ที่นี้ตามหลักของการแก้ปัญหาในอดีตเราแก้ปัญหาแบบไหน
แบบพอรู้ความต้องการ รู้ปัญหาแล้วเราก็โยนเรื่องให้กับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น เข้าไปแก้ไข

ปัญหาแต่ว่าวิธีการ ไม่ใช่วิธีการของโครงการนี้ก็คือ เมื่อเรารวมตัวกันแล้วศึกษาเรียนรู้เข้าใจ แล้ว เราก็มุ่งที่จะแก้ปัญหาด้วยตัวของเราเอง แต่ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่มีพื้นฐานทางความรู้ มีพื้นฐานทางข้อมูล เข้าไปใช้ให้เกิดประโยชน์ซึ่งก็ถือว่าถ้าเราทำอย่างนี้ มันจะช่วยให้เราสามารถแก้ไขปัญหาค้างๆ ได้อย่างยั่งยืน แต่ถ้าเป็นการแก้ปัญหาแบบเดียวกับคนอื่นนี้ บางทีเราก็ไม่ได้รู้ รู้จะใช้อย่างแท้จริงในปัญหานั้น เพราะฉะนั้นของเราเองก็ต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ เรียนรู้เรื่องสิทธิเรื่องอื่นๆ อีกหลาย เรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อรู้แล้วก็ต้องเอาไปแก้ไขปัญหานั้น นี่คือวัตถุประสงค์หรือหลักของโครงการนี้ที่เราจะเรียนรู้ร่วมกัน ที่เรามาในวันนี้ก็เป็นเวทีระดับตำบล ที่จริงเพื่อนเราทำไปหลายครั้งด้วยกันมันอยู่ในช่วงตอนของ 6 เดือนแรกมาถึงเดือนนี้ก็เข้ามาถึงเดือนที่ 5 แล้วเหลือเดือนเมษายนอีกเดือนหนึ่งก็เป็นเดือนที่ 6 ถ้าครบทั้งเดือนแล้วในทุกพื้นที่ ที่เราไปเกี่ยวข้องกับทั้งที่เชียงดาว เวียงแหง แล้วก็พร้าวเราจะต้องได้กลุ่มคนที่ชัดเจน มีปัญหาที่ชัดเจนว่ามีใครสนใจที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหอะไรที่อยู่ในพื้นที่ จากนั้นเราก็จะมาจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่ไปเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหได้เรียนรู้และได้เข้าใจพอรู้ แล้วก็จะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเอาผลความรู้ไปแก้ไข แก้ไขแล้วก็เรียนรู้ไปเรื่อยๆ ภายในระยะเวลา 3 ปี เราก็คิดว่าเราจะแก้ไขปัญหของท้องถิ่นได้ระดับหนึ่ง เพราะว่าถ้าจะแก้ไขปัญหจริงๆ มันต้องใช้เวลา อันนี้เป็นเพียงพื้นฐานหลังจาก 3 ปี แล้วผู้ที่เกี่ยวข้องมีหลักการพื้นฐานต้นๆ ว่าต่อไปนี้เวลามีปัญหาแล้วเราจะต้องรวมตัวกันทำอะไร อย่างไร ไปเสนอแนะที่ใคร อย่างไร เราจะต้องร่วมกันแก้ไขกันอย่างไรบ้าง ตัวอย่างเช่น เรามีปัญหาเรื่องป่าไม้ถูกทำลาย หลายท่านรู้ว่าป่ามันเป็นต้นกำเนิดของน้ำ สมมติว่าป่าไม้ถูกทำลายจะแก้ไข มันต้องแก้ไขหลายวิธีส่วนหนึ่งก็คือการตั้งป่าชุมชน พอมีคนสนใจจะตั้งป่าชุมชน ก็ต้องมาเรียนรู้ร่วมกันว่าการตั้งป่าชุมชน ตัวบทกฎหมายเขาตั้งกำหนดไว้อะไร อย่างไร เพราะว่าทรัพยากรธรรมชาติถ้าเราพึ่งแต่ไปดูแลเฉย โดยไม่ใช่ประโยชน์หลายคนก็อยากจะทำอย่างเช่นป่าอนุรักษ์ ถ้าบอกว่าอนุรักษ์ไว้เฉยๆ ชาวบ้านเข้าไปใช้ก็ได้ก็ไม่มีใครอยากเข้าไปอนุรักษ์ เพราะฉะนั้นก็ต้องว่าเรียนรู้เพื่อจะใช้ประโยชน์และถ้าเรารู้คุณค่าของป่าอย่างแท้จริงแล้วต่อไปข้างหน้าทุกคนก็รู้ว่าในป่านอกจากจะมีเห็ด มีหน่อ มีอะไรที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน ยังมีตัวพืชสมุนไพรอีกเยอะ มีสิ่งที่มีค่าอีกเยอะ พอรู้แบบนี้แล้วก็จะไม่มีใครทำลาย ทุกวันนี้หลายคนไม่รู้ว่ไอ้ตัวนี้มันเป็นสมุนไพรที่มีค่า ก็มักจะไปสนใจไปตัดทิ้งบ้าง หรือว่าไปทำอะไรอย่างไร ที่ไม่ใช่ร่วมกันดูแลรักษา ที่นี้ถ้าเรารู้ว่าป่าของเรามีค่ามหาศาลทุกคนก็จงหวงแหน ก็จะไปช่วยในการจัดการดูแลรักษาให้มันเกิดประโยชน์ทั้งชีวิตของตัวเองและชีวิตของลูกหลานของเราต่อไป ในเวทีวันนี้กิจกรรมก็อย่างที่ท่านกำหนดพูดไว้ตอนต้นว่าจริงๆ แล้วเราต้องบอกประสบการณ์เขาตั้งแต่ต้น แล้วคุณโอฬารก็จะมาแนะนำกิจกรรมในขั้นต่อไป กิจกรรมวันนี้ก็เป็นเรื่องง่ายๆ แต่ท่านไม่ควรจะเชื่อไปเสียก่อนคือเราจนเริ่มต้นด้วยการให้ แต่ละท่านแบ่งกลุ่มย่อยและจัดทำแผนที่ตำบล.....ว่าไปเกี่ยวข้องกับพื้นที่อนุรักษ์อะไรทั้งหลายเราจะรู้เรื่องส่วนนี้

ร่วมกัน เสร็จแล้วเราก็จะระดมปัญหาว่าในพื้นที่ของเรามันมีปัญหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติอะไรบ้างที่เราคิดว่าจำเป็นต้องร่วมกันแก้ไข เพื่อที่ว่าเราจะได้ตัวปัญหา ได้คนที่จะไปเก็บปัญหาแล้วจากนั้นเราก็จะได้ดำเนินการในขั้นต่อไปข้างหน้าก็คือว่าจัดกิจกรรมให้มันชัดเจนลงไปว่าตำบลแม่นะ สนใจอะไรในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาดินหรือปัญหาน้ำ หรือปัญหาป่าหรือมากทุกปัญหาก็แล้วแต่ บางคนก็อาจจะสนใจเรื่องเดียวคือ ชาติน้ำ ก็อยากจะเข้าใจว่าทำอะไรถึงจะให้มันน้ำใช้ในการเกษตร บางตำบลก็อาจจะสนใจในเรื่องป่าด้วย น้ำด้วย เพราะพื้นที่ไม่เหมือนกัน บางหมู่บ้านก็มีป่า บางหมู่บ้านก็ไม่มีป่า อะไรทำนองนั้นจากนั้นเราก็เริ่มกิจกรรมในขั้นต่อไป การดำเนินกิจกรรมจะครบมาก็จะต้องว่า 1. มีปัญหาชัดเจนในพื้นที่ว่าเป็นปัญหาอะไรทั้งปัญหาเฉยๆ ทำอะไรได้ไหม ทุกคนรู้ปัญหาถ้าไม่มีคนก็ทำอะไรไม่ได้ เราก็ต้องมีคนที่สนใจจะเข้าไปแก้ปัญหาที่นั่นด้วย เพราะว่าเราถือหลักของโครงการถือหลักหัวใจของโครงการคือว่า อัตตาหิ อัตตาโน นาโถ ตามหลักเราชาวพุทธ พระพุทธเจ้าท่านก็สอนไว้แล้วว่า คนเป็นที่พึ่งแห่งตน เราก็มาเปลี่ยนความคิดอันนี้ใหม่ เพราะความคิดในอดีตเรามักจะพึ่งพาหน่วยงานข้างนอก เพราะฉะนั้นปัญหาดังๆ มักก็แก้ได้ไม่ค่อยถาวร แล้วแต่ว่าเขาจะจัดสรรงบประมาณให้เมื่อไหร่ แล้วแต่ว่าเขาจะสนใจโครงการของเราเท่าไร โครงการบางโครงการเช่น การสร้างเขื่อน สร้างอ่าง บางที่เป็นสิบๆ ปี จนผู้เสนอโครงการลืมไปหมดแล้ว ว่าสมัยหนึ่งพ่อก้านนั้นในยุคหนึ่งสมัยนั้นว่าไปเสนอโครงการไว้จะอะไรไว้ อ้างมาอีกทีว่าโครงการนี้มาตั้งแต่สมัยไหน จำไม่ได้แล้ว ถ้าโครงการอย่างนั้นบอกว่าเราต้องการให้เขาสร้างเขื่อน แล้วเราก็จะเรียนรู้ในเรื่องของเขื่อนด้วยตัวของเราเองเลย ผลออกมาก็เขื่อนที่สิ่งที่เราไม่ต้องการ สุดท้ายไปแล้วมันก็เป็นสิ่งที่เราต้องการดูตัวอย่างง่ายๆ ว่าในบางพื้นที่เรามีฝายตอกหลัก คือฝายดั้งเดิม เราก็ไม่ใช่งบประมาณมากมายอะไร เพียงแต่ชาวบ้านต้องเหนื่อย ต้องไปซ่อมต้อง ไปบำรุงตลอด แต่ก็ใช้ได้ดีมาโดยตลอด วันดีคืนดีเราบอกอยากได้เขื่อนคอนกรีต เขาก็มาทำให้ที่จริงมันอาจจะใช้งบแค่ล้านเดียว แต่เอาเขื่อน 5 ล้านมาให้ แล้วสุดท้ายเขื่อนนั้นมันก็แก้ปัญหาไม่ได้แท้จริง เกิดดิน เกิดทรายมาอยู่หน้าเขื่อน แล้วต่อไปข้างหน้ามันก็ไม่มีใครดูแลเพราะเราได้ร่วมกันทำตั้งแต่ต้นกับบอกว่ามันเขื่อนกรมชลฯ คนที่จะมาลอกดิน ลอกทรายก็กรมชลฯ ก็มักจะโดนปัญหาแบบนั้น แต่ที่มันเป็นลักษณะของน้ำ เป็นฝายตอกหลักดั้งเดิมมันเป็นฝายของเรา เวลาจะซ่อมจะบำรุงเราก็จัดการเอง มันก็ดำเนินเป็นประเพณี พิธีกรรมสืบเนื่องกันมาแล้วอาศัยการจัดการผ่านทางพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเลี้ยงผีฝาย อะไรทั้งหลายเชื่อมโยง เชื่อมร้อยกันเอาไว้ทุกคนยังรวมตัวกันอยู่ แล้วก็มีการจัดสรรน้ำทุกคนถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน มันก็ดำเนินการมาได้เป็นร้อยๆ ปี แต่ว่ากักตุนไปมีเขื่อนกรมชลฯ คราวนี้ต้องมีคนมาเปิดประตูน้ำ เขาก็เลยบอกว่าเป็นการจัดการน้ำแบบเวลา น้ำเวลาก็เกิดขึ้นมันไม่ใช่แบบดั้งเดิมแล้วคนที่เข้าไปจัดการบางทีก็เป็นชาวบ้าน ปัญหามันก็จะเกิดตามมาเป็นลูกโซ่อันนี้เป็นแค่ตัวอย่างหนึ่งแค่นั้น มันยังมีปัญหาอีกร้อยแปดที่เราจะต้องเรียนรู้ เราเรียนรู้เพื่อจะฟื้นศักยภาพ ฟื้นความสามารถของชาวบ้านให้กลับคืน

มาเขาบอกว่าชาวบ้านมีความสามารถ มีความรู้ไหม เราก็ย้อนกลับว่าไม่มีความรู้ ความสามารถ แล้วชุมชนมันอยู่ได้อย่างไรเป็นพันๆ ปี ถูกไหม ที่เราอยู่ทุกวันนี้เราอาศัยรัฐบาลหรือหรือเปล่า โดยทั่วๆ ไป มันไม่ใช่เราอาศัยตัวเองเป็นที่ตั้ง ที่อาศัยรัฐบาลก็พวกมนุษย์เงินเดือนทั้งหลาย มันอาศัยรัฐบาลก็ไม่ใช่รัฐบาลแท้ก็อาศัยภาษีชาวบ้านนั่นแหละ เพียงแต่รัฐบาลเก็บไปแล้วไปจัดการกลับมาสู่ตัวเรา อีกทีหนึ่งก็ไม่ใช่ทั้งหมดถูกไหม ก็ทำให้เกิดความแตกต่างความไม่เสมอภาคทำให้ปัญหาท้องถิ่นถูกละเลย แต่ว่าถ้าต่อไปข้างหน้าการตามรัฐธรรมนูญเขาบอกไว้แล้วว่าเขาจะให้ชาวบ้านหรือว่าชุมชนท้องถิ่น หรือประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องการเมืองการปกครอง เรื่องปัญหาสังคมอะไรทั้งหลายก็เข้าไปมีส่วนร่วม แต่เท่าที่ผ่านมาเราไม่ได้ถูกให้ไปมีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วมที่แท้จริงก็คือเราต้องรวมตัว รวมกลุ่มศึกษาปัญหาความต้องการที่แท้จริงแล้วก็ลงทำดูจนกระทั่งพบว่าปัญหาบางอย่าง มันเกินกำลังของเรา เราถึงจะส่งไปให้คนอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่เขาเกี่ยวข้องกับแก้ไขปัญหอะไรที่เราแก้ไขได้เราก็แก้ไขของเรามาในท้องถิ่นมันก็สามารถแก้ไขฉบับพลันไว้ขึ้น ยกตัวอย่างง่ายๆ ก็ได้ตัวอย่างเช่น เตียนนี้ในท้องถิ่นมันมีองค์กรปกครองท้องถิ่นเช่น อบต. อยู่ในพื้นที่เวลามีปัญหาก็แจ้ง ปัญหาอะไรเกิดขึ้น แต่ก่อนเราทำยังไง ทางเกษตรตำบลมาสำรวจข้อมูลส่งไปที่เกษตรอำเภอ เกษตรอำเภอส่งไปกระทรวง กว่าจะกลับไปทีหนึ่ง เราต้องการเมล็ดพันธุ์ชนิดหนึ่ง มันก็ไปได้อีกชนิดหนึ่ง แล้วก็ไม่มีการวางแผนยังงี้ มันนอกฤดูกาลไปแล้วไว้อีกนี่ก็กลายเป็นความต้องการ แต่ปัจจุบันปัญหาเหล่านี้มันแก้ไขได้ในท้องถิ่น มันก็สามารถจะตอบสนองได้ไวขึ้นตรงความต้องการมากขึ้น ถ้าเราไปปล่อยให้ อบต. ทำกันโดยลำพังมันก็จะจะไม่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน ชาวบ้านต้องรวมตัวกันให้มีส่วนร่วมในอันที่จะไปทำแผนตำบลทำอะไรทั้งหลาย อย่างที่ทางต.แม่ระเตรียมพร้อมในเรื่องประชาคมตำบลถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เพราะจะเกิดให้รวมตัวรวมกลุ่ม แล้วก็มีการจัดทำแผนทำอะไรที่ค่อนข้างเป็นระยะยาว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีหน้าที่ตอบสนองประชาชนก็จะต้องจัดทำแผนแก้ปัญหาจัดทำโครงการ จัดทำเตรียมงบประมาณทั้งหลายให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน แต่ที่นี้ถ้าชาวบ้านไม่รวมตัวมันก็อย่างที่ผ่านมา มันจะมีคนไม่กี่คนที่เข้าไปสรุปปัญหาแทนแต่ถ้ามีการรวมตัวกันอย่างแท้จริง ปัญหาที่จะชัดเจนขึ้นก็จะแก้ไขปัญหาได้ชัดเจนขึ้นถูกต้องตามวัตถุประสงค์มากขึ้น อันนี้คือวัตถุประสงค์ของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาแล้วโครงการอันนี้ชื่อเต็มๆ มันเป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการถ้าเข้าใจง่ายอีกนิดหนึ่งก็หมายความว่าเอาแค่เป็นรูปธรรมก็คือว่าชาวบ้านที่มีปัญหาในเรื่องอะไรก็รวมตัว รวมกลุ่มกันเรียนรู้ปัญหานั้น การเรียนรู้ปัญหามันก็มีทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องในเรื่องสิทธิแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสิทธิชุมชนหรือสิทธิหน้าหมู่บ้านที่จะรวมกัน เพราะว่าการจัดการเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า เราพุ่งไปที่การจัดการร่วมในสิ่งที่เป็นประโยชน์พร้อมกันมากกว่าเป็นการจัดการรายบุคคล ถ้าจัดการรายบุคคลเรื่องเอกสารสิทธิ เรื่องอะไรทั้งหลายมันก็

พลาดรวมตัวกันยาก อันนั้นมันมักจะไปบอกว่าตัวใครตัวมัน อะไรทำนองนี้มากกว่าแต่อย่างไร เราก็ไม่ละเลยมันอาจจะมียะไรบางอย่างเข้าไปเกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ที่กฎหมายมาเป็นเหตุ ตัวอย่างเช่นประกาศเขตอุทยานทับที่ แล้วก็ชาวบ้านเดือดร้อน ชาวบ้านก็ต้องรวมตัวกันอย่าง น้อยก็มีการสำรวจศึกษาข้อมูลว่าในพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน ตำบล มันมีพื้นที่ที่ไร้ก็แปลงเป็นของ ใคร อย่างไร มันมีเขตอุทยานที่ไหนหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือว่ามันตกหล่นอะไรอย่างไร ปัญหามันจะได้ชัดเจนทีเดียวขึ้น เท่าที่ผ่านมาในอดีตส่งเรื่องเข้าไป หลายๆ เรื่องก็ไม่สมบูรณ์ เช่น จำนวนไร่ จำนวนงาน ชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องก็ตกหล่นบ้าง เราก็อาจจะเอามารวมตัวกัน ศึกษาทำให้มันชัดเจน เรื่องไปแล้วฝ่ายหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องก็จะได้ทำแผนหรือทำอะไรให้ มันชัดเจนขึ้น ทุกวันนี้ก็ยื่นเข้าไปเขาก็ต่อไป ต่อไป แต่ที่นี้ว่าการแก้ไขปัญหามันก็ไม่ใช่ว่าเอามารวมตัวกันศึกษาเท่านั้น มันจะต้องเอามาทดลองปฏิบัติ แล้วก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในสังคม ขึ้น การเคลื่อนไหวต่างๆ ก็อย่างเช่นรวมกันแล้วปัญหามันมันเป็นปัญหาระดับเล็ก มันก็รวมตัวกันหมู่บ้านก็อาจจะแก้ได้ ใหญ่ขึ้นมาก็อาจจะไปรวมตัวกันในระดับตำบล ถ้าใหญ่ขึ้นอีกก็ รวมตัวกันในระดับอำเภอ แล้วปัญหามันก็จะไปรวมตัวเชื่อมร้อยข้ามอำเภอ ข้ามจังหวัดเป็น ระดับประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่ดินมันไม่ใช่ปัญหาในหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง หรืออก มันเป็นปัญหาส่วนรวมทั้งหมดหรือที่เราขับเคลื่อนผ่านมาในเรื่องป่าชุมชน เอาจริง ๆ เข้าเรารู้ปัญหาชัดในพื้นที่แต่พอจะได้ออกกฎหมายเข้าใช้ห้าหมื่นคนลงชื่อก็แล้ว อะไรก็แล้ว ก็ ยังไปติดขัดเรื่องห้ามตั้งเขตป่าชุมชนในเขตป่านุรักษ์ตามมติของสว. ซึ่งยังคาราคาซังกันอยู่ใน ขณะนี้ เพราะว่าแต่ก่อนนี้ปล่อยไปตามนั้นมันก็เท่ากับว่าหลายพื้นที่ตั้งป่าชุมชนไม่ได้ เพราะว่า ป่าส่วนใหญ่เป็นป่านุรักษ์ที่นี้ถ้าเราบอกว่าย่างมันเดะรอเขาไปออกกฎหมายอะไรก็ตามใจ มันก็จะเป็นปัญหาต่อเราตลอดไป ถ้าไม่ได้แก้ที่ส่วนนี้ อย่างนี้มันก็ต้องคิดจำนวนคนมากที่ เรียนรู้เข้าใจร่วมกัน แม้แต่ที่บอกว่าเขาห้ามตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์มันหมายความว่าอย่างไร คำว่าเขตอนุรักษ์กินความแค่ไหนอย่างไรแล้วก็ข้อห้ามนี้มันจะมีผลกระทบอย่างไร หรือแม้กระทั่ง ปางช้างท่านก้านันพูดถึงสำนักงานทรัพยากรแห่งชาติ อันนี้ก็ต้องติดตามดูเหมือนกันว่าต่อไป ข้างหน้ามันจะเป็นอย่างไร เพราะว่าการศึกษาเราเข้าไปมีส่วนร่วมมันก็คิดแล้ว เราจะได้รู้เท่าทัน ตั้งแต่ต้นว่ากฎหมายมันจะออกอะไรในรูปไหนเพราะว่าสุดท้าย ถ้ามันเป็นอย่างที่ชาวเขาว่า ชาวเขาว่าอะไรต่อข้างหน้าดีไม่ดีจะมีมิเตอร์ในนา ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมาเราก็เดือดร้อน แต่ว่าเรา เข้าไปร่วมตั้งแต่ต้นเราก็รู้ตั้งแต่ต้นว่าถ้าเขาจะออกมาอะไรอย่างไร เราจะมีส่วนเสนอแนะให้ เขาแก้ไขมันถึงจะมาสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านมากกว่าที่จะปล่อยให้เขาออกไป โดยลำพัง เพราะว่าปัญหาเหล่านี้อย่างเรามีปัญหาเรื่องน้ำ แต่ถ้าเราไปศึกษาไปแก้ปัญหาเรื่อง น้ำ เราก็จะโยนให้หน่วยงานราชการศึกษาและแก้ปัญหา หน่วยงานราชการเขาจะมาลี้กซึ่งต่อ ปัญหาของชาวบ้านไม่ลี้กซึ่งเขาจะออกมาตรวจการอะไรออกมามันก็ เขาไม่ได้เดือดร้อนด้วยนี้ เพราะคนเดือดร้อนคือชาวบ้านที่ใช้น้ำ เพราะฉะนั้นชาวบ้านที่ใช้น้ำต้องเข้าไปมีส่วนร่วมตอนนี้

ก็อาศัยผู้นำท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนนี้ที่จะเข้าไปติดตามเรื่องต่างๆ แทนชาวบ้าน ผมก็คงจะเกริ่นนำแค่นี้เพื่อที่จะให้เข้าใจโครงการนี้มากขึ้นว่ามีการรวมตัวรวมกลุ่มศึกษาปัญหาเราเรียนรู้ แล้วก็เอาความรู้นั้นมาแก้ไขแล้วก็ส่วนที่เป็นหน่วยงานของผมก็คือว่าทางโครงการสิทธิชุมชนศึกษาก็ไปจัดสรรงบประมาณมาช่วยเพื่อไปจัดเวทีมีค่าอาหาร ค่าเดินทาง เราก็จะได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันไม่ให้เสียเวลาเปล่า แล้วได้ความรู้ ความคิดก็ไปดำเนินงานต่อบางเรื่องเราก็อาจจะนำไปเสนอของบประมาณบางส่วนเรามาช่วยหรือว่าขจัดงบประมาณบางส่วนของเราโครงการนี้อามาช่วยสนับสนุนให้ คือพูดง่ายๆ คือฝ่ายพวกผมเป็นฝ่ายสนับสนุน ส่วนฝ่ายที่จะเรียนรู้แล้วจะศึกษาปัญหาแท้จริง คือชาวบ้านผู้มีปัญหาเดือดร้อนเกี่ยวกับเรื่องดิน น้ำ ป่า แต่ถ้าเราได้ปัญหาแต่ไม่ได้โครงการนี้ก็ต่อไม่ได้ เพราะว่าผู้ที่ได้รับผลจากโครงการก็คือ ตัวชาวบ้านที่จะต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่ม แล้วผลจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก็จะเข้าใจในปัญหาอื่นๆ เพิ่มเติมเข้าไปด้วยนอกเหนือจากเรื่องดิน น้ำ ป่า อันนี้จะเป็นผลต่อไปข้างหน้าต่อไปก็จะรู้จักการจัดทำแผนวิธีการจัดทำโครงการเสนอเข้าไปในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวิธีคิดอื่นๆ อีกส่วนในเรื่องที่เป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิชุมชนหรือสิทธิมนุษยชนรวมทั้งปัญหากฎหมายถ้าเรามีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่ดิน ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายน้ำ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้ เราก็จะไปเชิญวิทยากรที่เป็นผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ เอามาถ่ายทอดให้ในแต่ละกลุ่มต่าง ๆ อันนี้ก็เป็นโครงการแนะนำคร่าวๆ ส่วนรายละเอียดท่านได้จดมาชาวท่านลองไปอ่านดูท่านจะเข้าใจมันมีอยู่หน้าหนึ่งหน้า 5 หรือหน้า 7 มันมีตารางบอกเค้าโครงให้เห็นชัดว่าโครงการนี้เป็นอะไรอย่างไร เอาไปอ่านดูแล้วจะเข้าใจโครงการวิจัยนี้มากขึ้นก็ต่อเมื่อมาร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันศึกษา ตระหนักผลจะแก้ไขค่อยๆ ขยับตัวไปที่ละขั้นตอน ตอนนี้อยู่ในขั้นของ 6 เดือนแรกที่จะต้องสรุปมาให้ได้ว่ามีปัญหาก็ไหนมีใครบ้างจะเข้ามาเกี่ยวข้องในการแก้ไข จากนั้นถึงจะเคลื่อนตัวได้ ถ้ามีปัญหาก็ไม่มีคนผลงานนั้นก็แก้ไขอะไรไม่ได้ ผมก็ขอแค่นี้จากนี้คุณโอฬารจะมาดำเนินการต่อไปในการแบ่งกลุ่มแล้วก็ทำกิจกรรม

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ตอนนี้ชื่อที่ทางพ่อท่านเขียนให้มี 13 หมู่ แต่ว่าผมจะแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม มี 2 กลุ่มนะครับ มีหมู่ 11 ไม่มา ผมจะแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ว่าจะทำอะไรเดี๋ยวค่อยว่ากัน ผมจะอ่านชื่อจะครับถ้าใครอยู่กลุ่มไหนก็ กลุ่ม 1 อยู่ที่นี่ กลุ่ม 2 อยู่ข้างหลัง กลุ่ม 3 อยู่ที่ศาลาจะมีอยู่ 2-3 เรื่อง ที่จะให้ช่วยกันพูดคุยกันตอนช่วงเช้า ก่อนที่จะไปเรียนรู้ปัญหาอะไรก็แล้วแต่เนื้อส่วนหนึ่งคนในตำบลน่าจะรู้ถึงตัวบทสำคัญทั้งหมดก่อน เพราะว่าไปพูดคุยกันมาทางเวียงแหงก็ดี ทางพร้าวก็ดี ทางเชียงดาวก็ดี ปรากฏว่าบางคนก็รู้แค่บ้านของตัวเอง บางคนก็รู้ไม่หมดก็มาเรียนรู้ด้วยกันอีกทีหนึ่งขอแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ขอช่วยกันระดมทำแผนที่ของตำบลแม่ปิงขึ้นมา 1 ชุด ในแผนที่ของด.แม่ปิง 1 ชุด จะประกอบด้วย 4 อย่าง เป็นถนนหลัก

กับเป็นหมู่บ้านที่ตั้งของตำบลทั้งหมดคือหมู่บ้าน 1 ถึงหมู่บ้าน 13 แล้วก็มีหมู่บ้านแต่ละที่มันมีลำห้วยอะไรบ้าง น้ำอะไรบ้างที่ไหลลงน้ำปิง น้ำปิงอยู่ที่ไหนแต่ละห้วย ห้วยแม่ใหญ่ ห้วยแม่น้อย แล้วก็แต่ละห้วยมันมีเหมืองฝายที่ไหนบ้าง เหมืองฝายก็ตั้งอย่างน้ำล้นก็ดี ว่ามันมีไหนบ้าง แล้วก็ป่าชุมชนของชาวบ้านว่ามันมีที่ไหนบ้างก็มีทั้งหมด 4 หัวข้อ

ช่วงการนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1.

ตามที่เราได้ร่วมเวทีสัมมนาที่ผ่านมาแล้วก็แบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มผมก็เป็นกลุ่มที่ 1 ก็จะชี้แจงแนวเขตโดยสังเขป อันนี้คือทิศใต้จะครบเริ่มจากแก่งบ้านเต่าก็เป็นหมู่บ้าน บ้านแก่งบ้านเต่าหมู่บ้าน 9 ค.แม่ละ มีเขตป่าชุมชน ผ่านมาก็จะเป็นบ้านสบคาบ หมู่ 6 เลี้ยวไปทางขวามือก็เป็นหมู่บ้าน 7,8 ขึ้นมาเหนือสักหน่อยก็เป็นบ้านห้วยใจ หมู่ 4 เลยจากหมู่บ้าน 4 มากก็เป็นหมู่บ้านแม่ละ แล้วก็เลี้ยวขวาไปบ้านแม่ละ หมู่ 5 อันนี้เป็นแผนที่โดยสังเขป เลยจากนั้นมาก็เป็นแม่ละหมู่บ้าน 2 แล้วก็หมู่บ้าน 3 บ้านจอมศรี จากหมู่บ้าน 3 จอมศรีตรงขึ้นไปจะไปถึงหมู่บ้าน 2 แม่ละ แล้วก็หมู่บ้าน 1 บ้านมาบง บ้านทุ่งกะลา เป็นเขตติดต่อ ต.เชียงดาว ซ้ายมือก็จะเป็นหมู่บ้าน 1 บ้านปางมะโอ แล้วขึ้นถนนห้วยใจ ซ้ายมือก็จะเป็นหมู่บ้าน 11 หมู่ 12 ย้อนไปจอมศรีอีกทีขึ้นไปจะไปหมู่บ้าน 12 บ้านสันป่าเกี๊ยะ นี่บ้านหมู่บ้าน 11 หมู่ 13 บ้านแม่ละ แม่ซ้าย นี่ก็แผนที่โดยสังเขปที่ต่างคนต่างเขียน แหล่งที่สำรวจเหมืองฝายชุมชนหมู่บ้านต่างๆ หมู่ 1 มีป่าชุมชน 5,000 ไร่ มีลำห้วย 3 ห้วย มีห้วยสองขวัญ ห้วยแม่ละ ห้วยผีหลอก มีลำน้ำเหมือง 3 เหมือง มีเหมืองแพะ เหมืองกลาง ห้วยแม่ละ ห้วยผีหลอก มีลำน้ำเหมือง 3 เหมือง มีเหมืองแพะ เหมืองกลาง เหมืองทุ่งกะลา ติดกับลำน้ำปิง มีอ่างเก็บน้ำ 1 อ่าง อ่างรพช. หมู่ 2 มีฝาย 2 ฝาย มีฝายน้ำแม่ละ ฝายน้ำเหมืองกลาง หมู่ 3 มี ป่าชุมชน 1,500 ไร่ มี 2 จุด มีลำห้วย 2 ลำห้วย ลำห้วยแม่ละ ลำห้วยแม่ละ มีอ่างเก็บน้ำ 3 อ่าง อ่างห้วยปูลอง อ่างห้วยไร่ ห้วยปูลองอีกลูกหนึ่ง มีฝาย 4 ฝาย 1 ฝายลูกหิน 2 ฝายหลวง 3 ฝายน้อย 4 ฝายขี้เหล็ก หมู่ 4 มีป่าชุมชน 1,000 ไร่ มีลำห้วย 1 สาย มีลำห้วยสำนักสงฆ์สายเดียว หมู่ 5 มีป่าชุมชน 700 ไร่ มีลำน้ำห้วย 2 ห้วย 1 ลำน้ำ ห้วยแม่ละ 2 ลำน้ำห้วยแม่ละ 3 อ่าง 1 แห่ง หมู่ 6 สบคาบ มีป่าชุมชนจำนวน 3,000 ไร่ มีลำห้วย 2 ลำห้วย มีห้วยแม่คาบ ห้วยปากด้วย มีอ่างเก็บน้ำ 2 อ่าง 1 อ่างปูลอง 2 อ่างห้วยห้วย มี 6 ฝาย 1 ฝายลุ่ม 2 ฝายโปงเมย 3 ฝายหลวง 4 ฝายห้วยทก 5 ฝายแพะ 6 ฝายลูกช้าง หมู่ 7 บ้านแม่ฮั่นนอก มีป่าชุมชนจำนวน 1,000 ไร่ มีน้ำห้วย 2 ห้วย ห้วยสบฮั่นมีฝาย 1 ฝาย ฝายแม่ฮั่นนอก หมู่ 8 แม่ฮั่นในมีป่าชุมชนจำนวน 3,500 ไร่ มีห้วย 4 ห้วย มีห้วยแม่ฮั่น ห้วยนาช้าง ห้วยแม่ตอง ห้วยแม่เอ็ง มีฝาย 1 ฝาย ฝายหลวง หมู่ 9 ปางมะโอ มีป่าชุมชนจำนวน 1,500 ไร่ มีลำห้วย 3 ห้วย ห้วยปางหลวง ห้วยปางโน มีน้ำตก 1 แห่ง น้ำตกปางเหมย หมู่ 10

แก่งบ้านเต้า มีป่าชุมชน จำนวน 9,000 ไร่ มีน้ำห้วย 1 แห่ง ห้วยแก่งว้าง มีอ่างน้ำ 3 แห่ง
อ่างพรหม อ่างห้อยม่วง อ่างห้วยน้ำริน หมู่ 11 ว่าง หมู่ 12 มีป่าชุมชนจำนวน 2 จุด จุดแรก
1,500 ไร่ จุดสอง 1,100 ไร่ มีลำห้วย 3 แห่ง ห้วยปางกวด ห้วยแม่หมั่น ห้วยแม่กอบ มีน้ำตก 2
แห่ง น้ำตานางอาย 2 น้ำตกคาคนางหลวง หมู่ 13 มีป่าชุมชนจำนวน 7,500 ไร่ มีลำห้วยแม่
สาย มีฝายเก็บน้ำประปาภูเขา มีฝายพลังน้ำ นี่ก็เป็นรายละเอียดของกลุ่ม 1 ก็มีแค่นี้

ตัวแทนกลุ่มที่ 2.

ผมชื่อประพันธ์ นันตะ เป็นหัวหน้าเหมืองฝาย ผมก็ขอชี้ไปตามแผนที่เพราะ
ว่าแผนที่เขียนจากฝีมือชาวบ้าน เส้นเขียวๆ นี่ เป็นสายน้ำปิงเป็นถนน อันนี้เป็นถนน
เชียงใหม่-ฝาง นี่ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ หมู่ 1 ป่าบง หมู่ 2 แม่ะ หมู่ 3
บ้านจอมศิริ ทางเหนือถนนนี้มี 3 หมู่บ้าน อันนี้เหมืองขอย นี่น้ำปิง มาถึงก็น้ำแม่ะ จาก
น้ำแม่ะมาฝายหลวง ฝายหินจากฝายหินก็มาถึงฝายหลวง จากฝายหลวงก็มาหากลุ่มต้นแผน
กลุ่มต้นแผนมาหาทางที่เข้านาออกมาถึงลงน้ำปิง เส้นแดงนี้เป็นน้ำแม่ะอันนี้เป็นเส้นน้ำแม่ะ
ทางเหนือนี้ก็ป้างป่าปง ทางตะวันตกบ้านป่าบงก็เป็นเขตสปก. มาอีกนิดก็เป็นเขตสปก.เขตสบ
คาบ ถึงวันนี้ก็เป็นบ้านหมู่ 11,12,13

ตัวแทนกลุ่มที่ 3.

นายฉลอง พุทธา: อยู่บ้านแม่ฮ้อยในหมู่ 8 ถนนเชียงใหม่-ฝาง เส้นแดงนี้น้ำปิง
อันนี้เป็นถนนปากทางสบคาบ แล้วเข้าไปหาบ้านหมู่ 7 นี่คือแม่ฮ้อยนอก เส้นสีแดงนี่คือลำน้ำ
ห้วยแม่ฮ้อย สามแยกไม่ถึงห้วยแม่ฮ้อยผ่านห้วยแม่ฮ้อยไปถึงจอมทด นี่คือเขตป่าชุมชนคอยจอม
ทด นี่คือถนนใหญ่เข้าสู่หมู่บ้านหมู่ 8 แม่ฮ้อยในจะผ่านโรงเรียนแล้วก็มาถึงวัดแล้วก็ลงไปสมแม่
ะ นี่ก็ลำห้วยแม่เอี้ยงหลวง จากแม่เอี้ยงจะแยกไปหาดอยจอมทดนี่แยกแม่คอง ลำห้วยแม่คอง
เข้าไปดอยจอมทดเหมือนกัน จุดใหญ่ของลำน้ำแม่ฮ้อยที่เกิดขึ้นมาทุกวันนี้คือดอยจอมทด ดอย
จอมทดนี้จะมาเลียถึงแม่ฮ้อยนอกหมู่ 7 แล้วตอนนี้โครงการที่ว่าจะทำอ่างก็ยังไม่รู้ว่าจะทำได้
ไม่ได้ จะเลียถึงแม่ะนี่คือลำน้ำแม่ะ นี่ถนนตัดผ่านจากแม่ะถนนเส้นดำ นี่ก็เป็นจุดสำคัญ
ของบ้านแม่ บ้านแม่ฮ้อยนอกจะมีฝายหลวง ฝายหลวงจริงๆ มันจะมีอยู่ 1 ฝายทุกวันนี้ชำรุด
แล้วกำลังต้องการงบประมาณอยู่ บ้านแม่ฮ้อยในจะมีอยู่ 35 ฝาย ผมเน้นมาจะมีฝายสำคัญๆ ที่
ผมหมายถึง จะมีฝายหลวงแม่คอง ฝายหลวงแม่เอี้ยง ฝายหลวงแม่มาข้า ฝายหลวงห้วยหก
ฝายห้วยป่าไร่ แล้วก็มีฝายสำคัญก็คือฝายแม่ฮ้อยใน หมู่นี้ก็ฝายใหญ่จริงๆ ทุกวันนี้ นอก
นั้นก็เขตทำกินคือ เขตสปก. แล้วก็ดอยจอมทด เขตป่าชุมชนทั้งหมดจะมีประมาณ 3,500 ไร่
ถนนเชียงใหม่-ฝาง จะพูดถึงด้านตะวันตกก่อน บ้านแก่งนี่แล้วก็สมาก้อมก้อ ขึ้นไปนี่ก็ไปปาง
มะโอ แลยปางมะโอกี้วัดบุญเทียนแล้วก็โค้งไปข้างปางศาล ปางโน ปางห้วยเอี้ยง บางใหม่ ขึ้น

มาเจอห้วยมะปราง บ้านห้วยโจ้ ขึ้นไปก็สำนักสงฆ์ ไปอีกปางมะ มาทางนี้ก็ปางแม่ซ้าย มี
 หอยมบ้าน ที่เขี้ยวๆ นี่ก็เป็นน้ำ มาเส้นนี้ก็เป็นบ้าน ถนนที่จะมาถนนหลักเขี้ยวใหม่-ฝาง นี่ก็
 โรงเรียนแม่ละ ข้ามสะพานมาก็เป็นวัด เป็นจอมคีรีเลี้ยวซ้ายเป็นกรอบงามขึ้นมา แยกเข้าโรง
 เรียนจากโรงเรียนก็เป็นวัดจอมคีรี นี่ก็เป็นฝายน้ำล้น กลางบ้านนั้นบนบ้านมีฝายน้อยจากหมู่ 2
 มาหาหมู่ 1 ปางบง ขึ้นก็เป็นโรงเรียนและโรงเรียนมาก็เป็นกลางทุ่ง จากกลางทุ่งก็ขึ้นไปหาสปก.
 จากสปก.ก็ป่าชุมชน ลงมานี้ก็น้ำแม่ละ น้ำแม่ละข้ามสะพานมาก็มาหาปางบงจากปางบงขึ้นมาก็
 ป่าเกียะน้ำก็ไปทางแม่ละมาน นี่ก็เป็นแผนที่โดยสังเขปของ ต.แม่ละ นีถนนเขี้ยวใหม่-ฝาง
 ผ่านมานี้ก็เป็นสะพานน้ำบึงข้ามสะพานน้ำบึงมาก็เป็นโรงเรียนบ้านสบอ้อ สีเขี้ยวนี้ก็เป็นลำน้ำ
 แม่อ่อนลงมาสู่ลำคาวมาถึงนี่ก็เป็นโรงเรียน แล้วก็อนามัย แล้วก็วัดตรงนี้ก็หมู่บ้าน เป็นลำ
 ห้วยแม่อ่อนนี่ถนนตัดในหมู่บ้าน เข้ามาเป็นหมู่ 5 แม่ละ นี่ป่าไม้ก็ห้วย นี่เป็นที่ทำกินของหมู่
 บ้านแม่ละ นี่ก็ไปแม่อ่อนโนแล้วก็เข้าสู่ในหมู่บ้าน นี่ก็ป่าชุมชนของบ้านแม่ละ จากโรงเรียนก็ไป
 หาวัด จากวัดก็จะไปถึงบ้านแม่อ่อนแล้วก็ไปบ้านลือขอ ตรงไปก็ไปบ้านผมเสร็จแล้วก็ถึงจอมทด
 เพราะน้ำแม่อ่อน น้ำแม่ซ้ายมาจากจอมทดหมดเขตติดต่อเมืองพร้าว ทางใต้ก็ อ.แม่แตง ทาง
 ตะวันตกก็หมู่ 7 บ้านแม่อ่อน ทางเหนือติดบ้านห้วยบงและบ้านแม่ละหมู่ 5 พื้นที่ป่าทั้งหมด รวม
 ทั้งที่คำกินที่อยู่อาศัยของหมู่บ้าน และเขตป่าสงวนป่าต้นน้ำรวมทั้ง 3,500 ไร่ สำหรับแม่อ่อนใน
 ก็มีเท่านี้ครับ อันนี้ก็หมู่บ้านแม่ละ มี 3 หมู่บ้าน มีลำน้ำหลัก 5 สาย บ้านแม่ละ บ้านแม่ละ
 หมู่ 5 มี 4 ฝาย สายน้ำหลักๆ มี 5 ฝาย แม่ละ แม่ละ บ้านแก่ง แม่คาม แม่เอ็ง เหมือง
 ฝายหลักๆ มี 52 ฝาย ฝายหมู่ 3 มี 7 ฝาย หมู่ 5 มี 1 ฝาย หมู่ 6 มี 6 ฝาย หมู่ 7 มี 1 ฝาย หมู่ 8
 มี 35 อย่างน้ำมี 13 อย่าง หมู่ 3 มี 4 อย่าง หมู่ 1 มี 3 อย่าง หมู่ 4 มี 1 อย่าง หมู่ 5 มี 1 อย่าง หมู่ 6 มี 2
 อย่าง หมู่ 7 มี 1 อย่าง หมู่ 8 มี 1 อย่าง ป่าชุมชนมี 5,500 ไร่ หมู่ 3 มี 600 ไร่ หมู่ 1 มี 1,000 หมู่ 4
 มี 1000 หมู่ 5 มี ... หมู่ 6 มี 300 ไร่ หมู่ 7 มี 600 ไร่ หมู่ 8.... หมู่ 10 มี 900 ไร่ หมู่ 11 มี 470
 ไร่

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่บึงตอนบน

ก็เป็นอันที่ทราบกันแล้วว่าทั้งตำบลที่ผ่านมา รู้เฉพาะในบ้านตัวเอง เพราะว่าสังเกตดูตั้งแต่
 แด่ออกมาเฝ้าเสนอ หมู่ 8 ก็รู้เฉพาะหมู่ 8 หมู่อื่นก็จะรู้เฉพาะหมู่อื่น ที่ผ่านมาก็เราจะพูดถึง
 ตำบลแม่ละ มันก็จะรู้แค่ของตัวเอง แต่สิ่งที่ก็จะเห็น เห็นแต่ละฝายก็เห็นแล้วว่าแต่ละส่วนมันมี
 ความแตกต่างกันอยู่ ถ้าเรามองภาพรวมของตำบลปัญหาของตำบลเราควรจะมองทั้งหมด
 เพราะที่ผ่านมามองต.แม่ละมันจะมองเป็นจุด ก็เห็นแล้วว่าแต่ละจะมันมีอย่างไรบ้าง มี
 ฝายที่ไหนบ้าง มีป่าที่ไหนบ้าง แต่ละแบ่งมีการจัดการอย่างไรบ้าง ก็ในส่วนแผนที่ก็คงไม่สรุป
 อะไรมาก แต่คิดว่าทุกคนคงจะเห็นแล้วว่าในช่องแบ่งกลุ่มมันปะปนกัน เพราะแต่ละคนก็มาจาก
 แต่ละบ้านกว่าจะใช้ความรู้ที่ตัวเองสะสมมาขึ้นสุดแล้วมันได้ แต่ถ้าพูดถึงตำบลมันต้องมีการ

วางแผนการพูดการคุย การกำหนดเส้นแต่บางกลุ่มก็ละแต่ก็เขียนใหม่ บางกลุ่มเขียนแล้วก็ไม่พอมันก็ได้สอนหลายอย่างในการจัดระบบแผนที่ เรื่องของการเห็นภาพรวมของตำบล จะสรุปย่อๆ สิ้นน้ำเงินนี้น้ำปิงไม่มีถนนไม่มีบ้าน มีห้วยที่ลงน้ำปิงทั้งหมด ปางมะโฮดลงน้ำแก่ง 1.น้ำแก่งลงน้ำปิง 2.น้ำแม่คาบลงน้ำปิง น้ำแม่เมะน้ำแม่ซ้ายลงน้ำแม่เมะ แล้วแม่เมะอีเส้นลงน้ำปิง น้ำแม่เมะ น้ำแม่เมะ น้ำแม่คาบ น้ำบ้านแก่ง อีกฟากถนน น้ำแม่ฮ้อ มีน้ำแม่เอียงลงมาหาแม่น้ำแม่ฮ้อ น้ำแม่นาซ้าย ห้วยแม่ยะมีห้วยแยกเป็นห้วยน้ำดิบ ในตำบลแม่เมะมีอยู่ 7 ลุ่มน้ำย่อยก็ไหลลงสู่แม่น้ำปิง นี่เราเรียกว่าลุ่มน้ำปิง นี่เราเรียกว่าลุ่มน้ำ น้ำแม่เมะ น้ำแม่เมะมาจากแม่ซ้ายไหลมาหาจอมศรีแล้วก็ลงน้ำปิง น้ำแม่คาบก็ผ่านบ้านแม่คาบ น้ำบ้านแก่งก็มีปางมะโฮเข้าสมทบ แม่ฮ้อก็มีน้ำแม่นาซ้าย น้ำแม่เอียง น้ำแม่ตอง แล้วก็มีห้วยแม่ยะลงน้ำปิง ห้วยน้ำดิบ ห้วยแม่มองยมี 7 ห้วย แต่ละก็มีฝ่ายกันเราก็กวักกันไปซึ่งเดียวจะไปเช็คดูออกก็

อ.มังกร ชัยชนะดารา

คนแม่เมะชีวิตส่วนใหญ่ก็อยู่ในเมือง ซึ่งจะมาอยู่ในชนบทก็ถือว่ามีเรื่องของการรับรู้ของท้องถิ่นน้อย แต่จากแผนที่จะรู้สึกได้ว่าคนที่ท้องถิ่นรู้จักชุมชนตนเองดีในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังเป็นไปลักษณะใครคุ้นเคยในฝั่งไหนก็จะรู้เรื่องในฝั่งนั้นมาก แล้วก็หลายคนที่ไม่ได้เป็นผู้นำก็ยังไม่ได้รู้จักท้องถิ่นครบถ้วน จะเห็นได้ว่าอย่างแม่น้ำย่อย สายหลักในค้นพบว่ามี 7 ลุ่มน้ำย่อย แต่สรุปได้แค่ 5 เห็นไหมก็ยังตกไป 2 คือหมายความว่าคนเรารับรู้ไม่เท่ากัน ก็กำหนดกฎเกณฑ์บอกว่าเขาสายใหญ่ๆ สายย่อยไม่คิดก็ยังคงตกอยู่กับการที่รู้ไม่เหมือนกันบางครั้งมันก็เป็นปัญหาทำให้เกิดเงี่ยงเพราะฉะนั้นแค่ทำให้เรามองเห็น เราสัมผัสได้เราจะต้องได้มันก็ยังมองได้ไม่ครบถ้วน ปัญหาที่ซ้อนกันอยู่ที่เรามองเห็นมันยังมีอีกเยอะ มันจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เพื่อที่จะหาทางแก้ไขถ้าเราไม่รู้ซึ่งมันก็เห็นกันไม่ได้ อย่างเช่น เรามองคูน้ำ ก็เห็นลำน้ำย่อยสายนี้ แต่เราไม่เคยมาทบทวนร่วมกันว่าในลำน้ำนี้อดีตมันเป็นยังไง ปัจจุบันมันเป็นยังไง ต่อไปข้างหน้าจะมีปัญหาอะไรบ้าง เป็นน้ำกำลังแห้งลงฝ่ายบางฝ่ายกำลังทรุดโทรมต้องการซ่อมแซมแก้ไขหรือว่าจะมีปัญหาคามาข้างหน้า ไอ้ที่เขาจัดให้เป็นลุ่มน้ำเขาต้องการคุณภาพของลุ่มน้ำว่ามันมีปัญหาอะไรอย่างไร ร่วมกันด้านเพราะปัญหามันเชื่อมข้ามระหว่างหมู่บ้าน ข้ามระหว่างตำบล ถ้าเราเอาพื้นที่หมู่บ้านเป็นตัวกำหนดพื้นที่ตำบลเป็นตัวกำหนดบางที่มันแก่งกันได้ ถ้าเรารวมกลุ่มลุ่มน้ำใช้ลุ่มน้ำสายเดียวกัน มาร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน บางที่มันอาจช่วยแก้ปัญหาได้ดีขึ้น หรือว่ามองปัญหาได้ชัดเจนขึ้น ถ้าเรามองแต่ละสายจะเห็นภาพชัดเจนขึ้นแล้วมารวมเป็นปัญหาใหญ่ ก็จะเห็นภาพปัญหาการจัดการน้ำของตำบลแม่เมะชัดเจนขึ้นอย่างน้อยในภาพก็จะเห็นว่าแม่เมะอุดมสมบูรณ์ในแง่ของสายน้ำ มีทั้งแม่น้ำย่อยและอลงลงไป

เยอะแต่ว่าในขณะที่เดียวกันมันก็มีปัญหารองรับอยู่ ซึ่งน่าจะค้นหาให้เจอ แนวทางของเราจะค้นหาปัญหาแบบนี้แล้วก็ร่วมกันแก้ไข

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานโครงการลุ่มน้ำปิงตอนบน

ถ้าแต่น้ำปิงแบ่งครึ่งกลางคิดว่าสองข้างนี้ เรื่องของทรัพยากรเรื่องของปัญหาก็เยอะเหมือนกันทางเหนือ ตก ออก ได้ ถ้าเอาน้ำปิงเป็นครึ่งกลางดูว่าแถบตะวันตกและทางตะวันออกที่ไหนทรัพยากรเยอะ ทางตะวันตกเยอะ พูดถึงปัญหาทางนี้บ้านแม่เซอ ป่าโหล หมู่ 12 บ้านสันป่าเกี๊ยะ ทางก็มีปัญหาคือบ้านแม่ซ้ายตัดไม้ ดูทางทิศตะวันออก ตอนนั้นเราก็เห็นแล้วว่าทางสองส่วนเนี่ยมันมีปัญหาอยู่ ซึ่งวันนี้นะจะไม่ลงมาหาปัญหาคือเราจะพูดกันอีกที ทางใต้คืนป่าสงวนป่าเชียงดาว ทางเหนือคือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ปัญหาในพื้นที่ก็คือไฟป่า เขตทางนี้คืออุทยานศรีล้านนาตอนนี้นะเราก็รู้ถึงปัญหาเรื่องของไฟป่าที่ดี เรื่องของการตัดไม้ แล้วก็เรื่องของพี่น้องชาวเขาอีกส่วนหนึ่งทางนี้ก็คือเรื่องที่ทำกินกับเรื่องไฟป่า จะโยงลงมาเรื่องของทางชุมชนเพราะสิ่งที่เรากำลังคุยกันมาเมื่อก่อนเรื่องของทางประกาศเขตป่า ทุกครั้งผมก็มาพูดที่ในเรื่องของป่าชุมชนว่า ความเคลื่อนไหวของมันในตอนนี้หลังจากวันที่ 15 ธันวาคม 2544 ที่หน้ารัฐสภา ไม่รู้ว่าที่นั่นตรงนี้ใครได้ไปนอนหน้ารัฐสภาบ้างมี 6 คน ก็หลังจากวันที่ 15 มีนาคม ถึงวันนี้วันที่ 12 ธันวาคม 2545 ผ่านมาได้ 1 ปีนี้สส.พิจารณากฎหมายป่าชุมชนคะแนนเสียง 341 ต่อ 0 เมื่อสมัยยุคทักษิณจากนั้น สส.ส่งเรื่องมาให้สว.พิจารณา สว.เห็นชอบร่างกฎหมายป่าชุมชนแล้วก็ตั้งกรรมธิการสว.ขึ้นมา อยู่ประมาณ 24 คน อันนี้ไล่ขึ้นมาตั้งแต่นายกทักษิณเป็นนายกใหม่ๆ ได้มีการหยิบยกกฎหมายป่าชุมชนขึ้นมาพูด เนื่องจากมันตกในสมัยนายกชวน หลังจากนั้นแล้วมีการพิจารณา พรบ.ป่าชุมชน สว.200 คน มีมติออกมา 105 ต่อ 54 เสียง ไม่ให้จัดตั้งป่าชุมชนในป่าอนุรักษ์ 105 คน ต่อ 54 คน ไม่เห็นด้วยที่จะตั้งป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์คำว่าป่าอนุรักษ์คือ 1 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 2 เขตอุทยานแห่งชาติ 3 เขตป่าสงวน ป่าสงวนเป็นป่าต้นน้ำ ชั้นหนึ่ง A ของแม่น้ำเรามีอยู่ 1.ปางมะโอ 2.ปางแม่ระ 3.ปางแม่ซ้าย 4.ปางไธสง 5.ปางช้าง...รวมไปถึงเขตอุทยานแห่งชาติล้านนา รวมถึงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตอย เชียงดาว ห้ามจัดตั้งในป่าชุมชนป่าอนุรักษ์ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2544 จนมาถึงวันนี้วันที่ 12 ธันวาคม 2545 ผ่านมาได้เกือบ 1 ปี ทางกรรมธิการสมาชิกสว. ทั้งหมดมีอยู่ 30 คน มีมติสิบกว่าคนเรื่องชาวบ้านลงกรุงเทพฯ ไปพูดคุยว่าจะเอาอย่างไรกันกับเรื่องนี้ ประเด็นหลักก็คือทำในเขตป่าอนุรักษ์ได้ไหม ตอนนั้นก็เป็นที่ทำกินส่วนหนึ่งแล้ว แล้ววันที่ 28 พย. ก็ในส่วนของการทางเชียงดาวก็ได้ลงไปประชุมที่กรุงเทพฯ ร่วมกับ 4 ภาค ก็ปรากฏว่าเขาก็ไม่เห็นด้วยเหมือนเดิม ก็มีท่านแก้วสรร สว.ตาก มีหลายๆ คน วันนั้นก็เจอท่านสว.อมร วิวัฒน์ ท่านก็ไม่เอา วันก่อนสภาปิด จะเปิดสภาอีกทีก็เดือนกุมภาพันธ์ 2546 กุมภาพันธ์ปี 46 กฎหมายป่าจะเข้ามาประมาณเดือน มีนาคม 2546 ถ้าสส.เห็นชอบก็ประกาศเป็นกฎหมาย กฎหมายป่าชุมชนที่ว่า

ด้วยไม่ให้มีป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ ถ้าสส.เห็นชอบกับสว. แต่ถ้าสส.ไม่เห็นชอบจะต้องมีการตั้งกรรมาธิการทั้งสองฝ่ายคือ สส.12 คน สว.12 คน พิจารณามาตรา 18 มาตรา 18 บอกไว้ว่าป่าชุมชนจัดตั้งในป่าอนุรักษ์ได้แนวโน้มนี้อันนี้ 80/10% กฎหมายป่าชุมชนจะส่งออกมาในเดือนพฤษภาคม แล้วจะจัดตั้งป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ได้ ก็เลยมาถึงการทำแบบฟอร์มการขึ้นทะเบียนขอจัดตั้งป่าชุมชน พอกฎหมายประกาศแล้ว จะมีคณะกรรมการป่าระดับจังหวัดขึ้นมาชุดหนึ่งจะเป็นคนรับเรื่องเหล่านี้ไว้ เพื่อพิจารณาว่าให้จัดตั้งได้หรือไม่ได้ มันมีข้อเสียอยู่อย่างหนึ่งเหมือนกับคราวที่แล้วเราเคยคุยกันครั้งหนึ่งว่าถ้าป่าชุมชนได้ป่าอนุรักษ์ ดูว่าตั้งปี 45 ไปจนถึงปี 47 ก็สามารถเคลียร์ตามกฎหมายได้ แต่ช่วงที่รอนี้ก็เพราะว่าจะตั้งกฎหมายป่าชุมชนไปเหมือนเดิมมันยังไม่เต็มที่ อันนี้คือแบบฟอร์มการขึ้นทะเบียนป่าชุมชน พอกฎหมายประกาศจะมีคณะกรรมการป่าระดับจังหวัดขึ้นหนึ่งจะเป็นคนรับเรื่องเหล่านี้ไว้ เพื่อพิจารณาว่าให้จัดตั้งไว้ได้หรือไม่ได้ มันมีข้อเสีย มันมีข้อเสียอยู่อย่างหนึ่งเหมือนกับคราวที่แล้วเราเคยคุยกันครั้งหนึ่งว่าถ้าป่าชุมชนได้มีป่าอนุรักษ์ ดูว่าตั้งปี 42 ไปจนถึงปี 47 ก็สามารถเคลียร์ตามกฎหมายได้ แต่ช่วงที่รอนี้ก็เพราะว่าจะตั้งกฎหมายป่าชุมชนไปเหมือนเดิมมันยังไม่เต็มที่ อันนี้คือแบบฟอร์มการขึ้นทะเบียนป่าชุมชน ซึ่งจะขอให้หมู่บ้าน ค.แม่ะที่มีการจัดตั้งป่าชุมชนกลับไปทำมาอีกทีเลือกเอาเพื่อเป็นข้อมูลในการขึ้นทะเบียนป่าชุมชนของอ.เชียงดาวทั้งหมด 54 ป่าจะขึ้นได้จริงๆ ก็ประมาณไม่ถึง 20 ป่า เพราะบางทีก็เริ่มใหม่ แต่ให้ทำไปก่อนเดี๋ยวจะอธิบายทีละข้อเผื่อใครที่ไม่เข้าใจ 1.ข้อมูลพื้นฐานชื่อบ้านอะไร ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ประวัติอย่างไรบ้าง ประชากรหญิง-ชายกี่คน แจ้งที่ตั้งอาณาเขตอยู่ในเขตที่ดินโฉนดที่ดินกี่เป็นลุ่มน้ำแม่แม่ะ อย่างกรณีบ้านแม่ะ ปาง ก็เป็นลุ่มน้ำแม่ะ แม่ะจะเป็นลุ่มน้ำแม่ะอะไรจะเข้าแม่ะก็ว่าไป ทิศเหนือติดกับไหนออก ตก ติดกับที่ไหน อยู่ในป่าประเภทอะไร กับอุทยานหรือว่าป่าสงวนถ้าป่าสงวนทางนี้ก็เป็นป่าลุ่มน้ำ ทรัพยากรของชุมชนลำห้วย ลำเหมือง ชื่ออะไร มีเหมืองกี่เหมือง ฝ่ายก็ฝ่าย ที่ดินมีทั้งหมด แบ่งเป็นกี่นาเท่าไร่ ที่สวนเท่าไร่ ที่บ้านเท่าไร่ เพราะมันมีความสำคัญส่วนหนึ่งในการจัดตั้งป่าชุมชนจะต้องบอกขอบเขตป่าชุมชนว่า มีป่าใช้สอยกี่ไร่ มีอนุรักษ์กี่ไร่ แล้วจะดูเปรียบเทียบกับพื้นที่ป่าว่ามันมีอยู่ไหม 2.ข้อมูลป่าชุมชน ป่าชุมชนซึ่งป่าอะไร พื้นที่กี่ไร่เป็นป่าใช้สอยกี่ไร่ ป่าอนุรักษ์กี่ไร่ พื้นที่ป่าตั้งอยู่ในป่าอะไร ป่าสงวน ป่าต้นน้ำ ป่าอุทยาน ด้านหลังเป็นแผนที่ แล้วก็ประวัติความเป็นมาของป่าชุมชน ป่าชุมชนเริ่มจัดตั้งมาปี 2517 ได้มีการเดินตรวจป่าทำแนวกันไฟ มีการตรวจป่าโครงสร้างของคณะกรรมการป่าชุมชน ใครเป็นประธานรองประธาน เสร็จญูญิก และรายชื่อกรรมการป่าชุมชน ที่สำคัญคือกฎระเบียบป่าชุมชน เริ่มจากกฎหมายป่าชุมชนให้อำนาจกับชาวบ้านค่อนข้างจะเยอะเรื่องกำหนดกฎระเบียบกฎเกณฑ์ ถ้ากฎหมายป่าชุมชนผ่านเขาจะบังคับให้ใช้ตัวนี้เป็นหลัก ต่อไปกิจกรรมที่ดำเนินการผ่านมาแล้วตั้งแต่ปัจจุบันทำอะไรบ้าง แล้วก็แผนการจัดการป่ามีไหม งบประมาณเท่าไร แล้วก็สุดท้ายผู้ให้ข้อมูล อีกอย่างหนึ่งคือ

บางทีกรอบแล้วมันไม่ใช่ก็กลับมาดู ผลมันก็ได้ถ้าเรามีเวลาเราแก้ไขได้ฉะนั้นแต่ละบ้านน่าจะใช้เวลาประวัติหมู่บ้าน เรียบร้อยหรือเปล่า ก็ทำให้เรียบร้อย รายชื่ออะไรทั้งหลาย เพราะสุดท้ายสามารถทำได้ตามร่างพรบ.ก็จะเกิดประโยชน์มากเท่าที่ดู เช่นป่าชุมชนบ้านไหนก็ตามก็ต้องมีสมาชิกอย่างทุกวันนี้ที่เราเป็นอยู่ เป็นทำนองว่าเราตั้งป่าชุมชนในบ้านเรา สมมติว่าทุกคนเป็นสมาชิก เหมือนไปดูแม่บ้านใครที่แต่งงานแล้วก็ไปสมาชิกแม่บ้านหมด แต่ผลที่เกิดขึ้นคือแม่บ้านมีอยู่ 200 ครั้วเรือน จริงๆ แล้วไม่ได้แสดงตัวเป็นสมาชิกทั้ง 200 ครั้วเรือนหรอก เพราะว่าไม่มีความเข้มแข็งพอคนที่ไปทำางก็อยู่หัว ๆ ยี่สิบสามสิบ รายที่ทำอย่างแข็งขัน สมาชิกมันต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นป่าชุมชนเราจะเน้นไปที่สมาชิก พอตั้งป่าชุมชนแล้ว ก็ต้องมาขึ้นทะเบียนกันเป็นสมาชิกของป่าชุมชนบ้านนั้น แล้วมันอาจจะมีการไกลตัวอื่นเช่น เราเป็นสมาชิกของป่าชุมชนบ้านนี้ก็แสดงว่าหนึ่งเราต้องช่วยกันดูแลรักษาป่าของเรา เราจะได้ประโยชน์จากป่าของเราทั้ง 2 ส่วน ไม่ใช่ได้ประโยชน์อย่างเดียว ไม่ช่วยดูแลมันมันไม่ได้ต้องมีสองส่วน การจะช่วยดูแลในระยะยาวถ้ากฎหมายป่าชุมชนออกมันมีกองทุนป่าชุมชนอยู่ มีอบต. อยู่ที่จะเป็นฐานงบประมาณเบื้องต้น แต่ฐานที่ดีที่สุดไม่ใช่อยู่ที่กองทุน แล้วก็ไม่ใช่อยู่ที่อบต. ฐานที่ดีที่สุดคือชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของป่าชุมชนนี้ ถ้าเขาเห็นคุณค่าของป่าที่ได้ประโยชน์จากป่าแท้ เขาก็จะร่วมกันเป็นการยอมรับแล้วเอาประโยชน์จากยอมรับไปเป็นกรรมการป่าไปพิทักษ์รักษาป่าก็ได้ ในเบื้องต้นป่านั้นก็จะเข้มแข็ง ตามหลักทำไม่ถึงให้มีการยอมรับเกิดขึ้น เพราะการเป็นสมาชิกที่ 1 คือกริดทะเบียนนี้เป็นสัญญาเบื้องต้นที่จะบอกว่าข้าพเจ้าเป็นสมาชิกดิน จริงแท้แค่ไหนมีเงินออมไหม เกี่ยวข้องกับเงินไหม ถ้าเกี่ยวข้องกับเงินแปลว่าจริง เพราะว่ายอมถูกมัด คือมันจะพัฒนาไปอย่างนี้ ไม่ได้แปลค่าขณะนี้ทำให้เป็นอย่างนี้ แต่หมายความว่าถ้าความเข้มแข็งมันต้องมีสมาชิกแน่นอน แล้วก็ต้องมีคนที่ร่วมกันสละเหมือนกองผ้าป่า ดูแลรักษาป่าก็ทำไม่ทำศาลาวัดได้ แล้วป่าซึ่งมันให้เป็นแหล่งอาหาร แหล่งยา แหล่งฟืน มันถึงดูแลไม่ได้นั้นก็เห็นว่าทุกคนยังมองไม่เห็นว่ามันเป็นของหน้าหมู่บ้านจริง เราต้องพยายามทำให้มันเป็นของหน้าหมู่บ้านจริง พอทำอย่างนี้จริงแล้วทุกอย่างจะมันคงแล้วมีหลักประกันได้ แล้วการต่อสู้เคลื่อนไหวมันจะเข้มแข็ง แต่ว่ามันจะค่อยๆ พัฒนาแต่ตอนนี้เราบอกว่าป่าเชียงดาวมี 54 ป่า มันก็ไปตัดกันเลย เกรด A เกรด B เกรด C เอาแค่ 3 เกรด ก็เหมือนกันป่าด้านปางมะโอ อาจจะอยู่เกรดเอ ป่าบ้านทุ่งหลุก จะอยู่เกรดซีหรือเปล่าไม่รู้ เพราะมันตั้งกรรมการไว้เฉยๆ ไปติดแนวเขตไปติดแนวป่าครั้งแรกเห็นมันไม่มีกิจกรรมอะไรสักอย่าง ไอนั้นมันก็ตัดไม้กลางคืนกันโครมๆ แล้วก็ไม่มีใครดูแลใน 3 ป่า นี่ไม่ใช่ว่ามันมีการการแล้วไปกำหนดเขตแล้ว ไปตรวจป่าบอกมีป่าชุมชนมันไม่ใช่ มันต้องดูแลมีคนไปเอาใจใส่มีสมาชิกจริงทุกคนเอาใจใส่ ทำตามกฎกติกา แล้วจากนั้นก็มีการเรียนรู้คุณค่าของป่าเช่น บอกว่าป่าบ้านเราใครค้นพบสมุนไพรมากกว่ากัน มีหมอยามีหมู่บ้านใดไปสำรวจตรวจสอบแล้วพบว่ามียาอยู่ 50 ชนิด อีกคนหนึ่งมาดูลอกว่าไม่ใช่มี 70 ชนิด อีกคนมาดูลอกว่า 100 ชนิด อะไรบ้างก็เกิดการเรียนรู้ป่าก็กลายเป็นทั้งแหล่ง

ก็อาศัยผู้นำท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนนี้ที่จะเข้าไปติดตามเรื่องต่างๆ แทนชาวบ้าน ผมก็คงจะเกริ่นนำแค่นี้เพื่อที่จะให้เข้าใจโครงการนี้มากขึ้นว่ามีการรวมตัวรวมกลุ่มศึกษาปัญหาเราเรียนรู้ แล้วก็เอาความรู้นั้นมาแก้ไขแล้วก็ส่วนที่เป็นหน่วยงานของผมก็คือว่าทางโครงการสิทธิชุมชนศึกษาก็ไปจัดสรรงบประมาณมาช่วยเพื่อไปจัดเวทีมีค่าอาหาร ค่าเดินทาง เราก็จะได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันไม่ให้เสียเวลาเปล่า แล้วได้ความรู้ ความคิดก็ไปดำเนินการต่อบางเรื่องเราก็อาจจะนำไปเสนอของงบประมาณบางส่วนรามาช่วยหรือว่าจัดงบประมาณบางส่วนของเราเองเอามาช่วยสนับสนุนให้ คือพูดง่ายๆ คือฝ่ายพวกผมเป็นฝ่ายสนับสนุน ส่วนฝ่ายที่จะเรียนรู้แล้วจะศึกษาปัญหาแท้จริง คือชาวบ้านผู้มีปัญหาเดือดร้อนเกี่ยวกับเรื่องดิน น้ำ ป่า แต่ถ้าเราได้ปัญหาแต่ไม่ได้โครงการนี้ก็จะต่อไม่ได้ เพราะว่าผู้ที่ได้รับผลจากโครงการก็คือ ตัวชาวบ้านที่จะต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่ม แล้วผลจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก็จะเข้าใจในปัญหาอื่นๆ เพิ่มเติมเข้าไปด้วยนอกเหนือจากเรื่องดิน น้ำ ป่า อันนี้จะเป็นผลต่อไปข้างหน้าต่อไปก็จะรู้จักการจัดทำแผนวิธีการจัดทำโครงการเสนอเข้าไปในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวิธีคิดอื่นๆ อีกส่วนในเรื่องที่เป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิชุมชนหรือสิทธิมนุษยชนรวมทั้งปัญหากฎหมายถ้าเรามีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่ดิน ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายน้ำ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้ เราก็จะไปเชิญวิทยากรที่เป็นผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ เอามาถ่ายทอดให้ในแต่ละกลุ่มต่าง ๆ อันนี้ก็โครงการแนะนำคร่าวๆ ส่วนรายละเอียดท่านได้จดหมายข่าวท่านลองไปอ่านดูท่านจะเข้าใจมันมีอยู่หน้าหนึ่งหน้า 5 หรือหน้า 7 มันมีตารางบอกเค้าโครงให้เห็นชัดว่าโครงการนี้เป็นอะไรอย่างไร เอาไปอ่านดูแล้วจะเข้าใจโครงการวิจัยนี้มากขึ้นก็ต่อเมื่อมาร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันศึกษา ตระหนักผลจะแก้ไขค่อยๆ ขยับตัวไปที่ละขั้นตอน ตอนนี้อยู่ในขั้นของ 6 เดือนแรกที่จะต้องสรุปมาให้ได้ว่ามีปัญหาก็ไหนมีใครบ้างจะเข้ามาเกี่ยวข้องในการแก้ไข จากนั้นถึงจะเคลื่อนตัวได้ ถ้ามีปัญหาก็มีคนผลงานนี้แก้ไขอะไรไม่ได้ ผมก็ขอแค่นี้จากนี้คุณโอฬารจะมาดำเนินการแบ่งกลุ่มแล้วก็ทำกิจกรรม

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ตอนนี้ชื่อที่ทางพ่อท่านเขียนให้มี 13 หมู่ แต่ว่าผมจะแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม มี 2 กลุ่มนะครับ มีหมู่ 11 ไม่มา ผมจะแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ว่าจะทำอะไรเดี๋ยวค่อยว่ากัน ผมจะอ่านชื่อจะครับถ้าใครอยู่กลุ่มไหนก็ กลุ่ม 1 อยู่ที่นี่ กลุ่ม 2 อยู่ข้างหลัง กลุ่ม 3 อยู่ที่ศาลาจะมีอยู่ 2-3 เรื่อง ที่จะให้ช่วยกันพูดคุยกันตอนช่วงเช้า ก่อนที่จะไปเรียนรู้ปัญหาอะไรก็แล้วแต่เนื้อส่วนหนึ่งคนในตำบลน่าจะรู้ถึงตัวบทสำคัญทั้งหมดก่อน เพราะว่าไปพูดคุยกันมาทางเวียงแหงก็ดี ทางพร้าวก็ดี ทางเชียงดาวก็ดี ปรากฏว่าบางคนก็รู้แต่บ้านของตัวเอง บางคนก็รู้ไม่หมดก็มาเรียนรู้ด้วยกันอีกทีหนึ่งขอแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ขอช่วยกันระดมทำแผนที่ของตำบลแม่ปะขึ้นมา 1 ชุด ในแผนที่ของด.แม่ปะ 1 ชุด จะประกอบด้วย 4 อย่าง เป็นถนนหลัก

เอา 500 บวกกับ 200 มาประชุมร่วมกัน ถ้าดูแบบเผินๆ จากอันนี้ 54 บวก 341 มันก็ 395 แล้ว
 เครื่องหนึ่งของ 700 คือ 350 เพราะฉะนั้นกฎหมายน่าจะผ่าน โดยเหตุผลถ้าเป็นปรกติแต่ตอนนี้
 ทุกอย่างเรามองดูว่ามันมีการเคลื่อนไหว มันไม่หยุดนิ่งอย่างเช่น สว. ที่ไม่เห็นด้วยกับกฎหมาย
 นี้ เขาก็เคลื่อนไหว เราก็พยายามดึงพวก 54 มาเป็นพวกเขาให้มากขึ้น ก็สร้างกระแสอะไรทั้ง
 หลายในขณะเดียวกันภาคประชาชนก็ไม่หยุดนิ่ง ถูกโหม ไม่หยุดนิ่ง เคลื่อนไหว ปัญหามันอยู่
 ที่ว่าภาคประชาชน รวมตัวกันได้ไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ก็อาศัยกำลังหลักคือ ปาชุมชนพวกเพดที่
 เป็นกรรมการหลักๆ ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในภาคประชาชนแท้ๆ ยังไม่ได้ออกกำลังอย่างเต็มที่ ต้อง
 ออกกำลังอย่างเต็มที่มันถึงจะทำให้แนวโน้มของสว. มีมากขึ้น สส. ก็เพิ่มกำลังขึ้นการแก้ไขมัน
 ต้องสอดคล้องสเปกตรัมของชาวบ้านมากขึ้น เขาถึงบอกว่าการที่เราจะไปมีส่วนร่วมแล้วจะ
 ทำให้กฎหมายเป็นตามที่เรตองการมันอยู่ที่การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน ถ้าประชาชน
 หยุดนิ่งเขาก็บอกว่าประชาชนไม่สนใจ ในเมื่อไม่สนใจเขาจะทำอะไรก็ดีปัญหามันอยู่ตรงนี้ที่เรา
 มาเรียนรู้ร่วมกันเรื่องสิทธิเรื่องอะไร ก็หวังว่าสุดท้ายภาคประชาชนจะเกิดการรวมตัวเกิดการ
 เคลื่อนไหวที่จะเรียกร้องในสิ่งที่ถูกต้อง ในสิ่งที่กฎหมายรัฐธรรมนูญให้การคุ้มครองอยู่เพื่อให้
 ได้ตามความประสงค์ของชาวบ้าน ต้องการคือตัวนี้เพราะชาวบ้านมันเหมือนไม่ซิก ถ้าไม่รวมตัว
 กันให้เข้มแข็งก็ไม่มีทางที่จะทำอะไรให้ได้ตามที่ชาวบ้านต้องการแท้จริง เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญ
 มีอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องแบบฟอร์ม ผมอยากจะให้เห็นว่ามันเป็นเรื่องสำคัญ สำคัญตรงไหนปาชุม
 ชนมันจะมี 2 ส่วน ส่วนหนึ่งปาไม่ก็เข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งมักจะเป็นปาที่เขาอยู่เดิมแต่เก่าก่อน
 ถือว่าเป็นปาที่เขาใช้คือปา....ซึ่งปาไม่ไปตั้งไว้ในส่วนนั้นภาคราชการได้เข้าไปแนะนำ เสนอ
 แนะนำงบประมาณสนับสนุนมีกลไกหลาย ๆ อย่างที่เขาจะทำเอกสารมีหลักฐาน เพราะสุดท้าย
 เวลาที่มีกฎหมายปาชุมชนออกมาแล้ว มันจะไปต่อสู้กันที่เอกสารตัวนี้ต้องให้ความสำคัญ เพราะ
 ในร่างพรบ. ปาชุมชนกับบอกไว้เลยว่าจะตั้งปาชุมชนได้ต้องมีอะไรบ้าง หลักใหญ่ๆ ก็มีตาม
 เอกสารอันนี้เพราะฉะนั้นเราจะต้องทำเอกสารให้สมบูรณ์ ให้ถูกต้องก็เหมือนอย่างที่เขาบอกว่า
 ประชาชนห้าร้อยหมื่นชื่อสามารถจะเข้ากัน เพื่อเสนอกฎหมายตามที่ประชาชนต้องการได้ แต่
 รายชื่อต้องถูกต้อง ต้องมีบัตรประจำตัวถ้าเขาไปเจอตายแล้วเขาจัดออกหมด ชิดๆ พอมันขาด
 ไปเหลือแค่สี่หมื่นห้าพันชื่อกฎหมายมันก็ล้มเหลว อันนี้เสนอออกไปแล้วเขาก็ไม่ยอมรับเขา
 บอกว่ามันไม่ถูกต้อง เพราะมันไม่ครบห้าหมื่นชื่อเพราะฉะนั้นการต่อสู้กันมันต้องไปต่อสู้ใน
 เอกสาร เพราะฉะนั้นแต่ละบ้านก็มีปาชุมชนแล้วต้องให้ความสนใจของเอกสารด้วยไม่ใช่ไม่
 สำคัญนะ เพราะฉะนั้นเอกสารบ้านไหนที่พร้อมแล้วก็น่าจะส่งมาก่อนเพื่อว่ากำลังของทางผู้นำ
 ปิงมันมีจำกัด สุดท้ายต่างๆ ก็ไม่มีเวลา พอไม่เวลาก็โยนส่งทิ้งๆ ไปตามที่มาเพราะไม่ได้ตรวจ
 สอบมันอาจจะมียุทธผิดพลาด เช่นปามันควรจะมีแค่ 5000 ไร่ มันกลายเป็น 50000 ไร่ ใน
 เอกสารก็บอกมันเป็นไปได้อย่างไรปามันมีไม่ถึง มันจะทำให้ช้าเพราะฉะนั้นถ้าเป็นไปได้ควร
 จะเร่งทำเอกสาร แล้วก็ปรับปรุงไปพัฒนาไปบางส่วนท่านอ่านเอกสาร ท่านบอกว่าคิดว่าใช้แค่

อาหาร เป็นแหล่งใช้ประโยชน์ใช้สอย แล้วก็กฎหมายเป็นไปได้ตามที่เราต้องการก็สามารถเอา
 ไม่มาใช้สอยได้ ถ้ามันผ่านตัวนี้อีกตัว ซึ่งมันก็จะยากอยู่เหมือนกัน แต่ว่าเขาอาจจะมิกติกา
 ไม่ใช้ตัดอย่างแต่ก่อน สมมติว่าจะตัดที่บ้านนี้มือหนึ่งหมื่นไว้เป็นเป็นป่าใช้สอยตัดไม่ได้ ใน
 จำนวนเท่านั้นลูกบาตรเมตร จำนวนเท่านั้นต้น อาจจะมีมิกติกาออกวิธีการที่ใช้จะต้องทำอย่างไร
 จะต้องปลูกซ่อมปลูกเสริมที่รอบบิหมันมันทำได้เท่าไร เขาอาจจะมิกกฎเกณฑ์ มีคนดูแลชัดเจน
 มันก็จะเกิดความยั่งยืนแท้จริง บางประเทศเขาก็ทำอย่างบังคลาเทศมันเคยมาดูงานที่ลุ่ม
 น้ำปิง ผมบอกที่จริงคนไทยเคยไปดูงานที่บังคลาเทศ เขามีป่าชุมชนรัฐบาลเขาออกโฉนดให้
 เขาออกโฉนดให้ที่บ้านนี้กำหนดว่าจะดูป่าชุมชน 100 ไร่ ใครบ้างจะดูแลเขาออกโฉนดคุ้มครอง
 เลย รัฐฯ ไม่เกี่ยวเข้าไปยุ่งไม่ได้อันนั้นเป็นของบ้านเขาจริงๆ เลย เราก็หวังว่าสักวันประเทศ
 ไทยอาจจะมียาว 1000 ไร่ เป็นของบ้านแม่ละ อันนี้ของบ้านบ้าง ทุกคนก็ดูแลไปใช้ประโยชน์
 ไป มีการตรวจสอบได้ ก็หวังว่ามันจะไปจุดนั้น แต่การจะไปจุดนั้นทุกคนต้องเหนื่อย ทุก
 คนต้องมีส่วนร่วมเป็นเรื่องสำคัญ แล้วที่สำคัญเหนืออีกโคที่เราจะมาทำแผนที่จะเห็นได้ว่าไธ้ตัว
 แผนที่มันจะช่วยให้เรารู้แท้จริงเราก็ยังรู้จักบ้านของเราไม่ดีพอ บางคนรู้นึกบางคนรู้น้อยกว่า
 แต่ถ้านี้ถ้าเราทำทั้งหมดเราสามารถทำกิจกรรมร่วม อย่างที่ท่านท่านนายมาอยู่ทุกวันนี้ให้มีตัว
 เชื่อมร้อยได้ไหม ในหมู่บ้านก็เป็นชายหมู่บ้านที่เข้มแข็ง มีกลุ่มมีองค์กรต่างๆ ชัดเจนเชื่อมโยง
 กันอยู่ พอมาถึงระดับตำบลก็เชื่อมโยงกันทั้งตำบลผืนดินนั้นก็มาพูดกันที่หลัง ตอนนี้อย่าให้มัน
 รวมตัวกันได้ก่อน หมู่บ้านไหนไม่เข้มแข็ง ตำบลไหนไม่เข้มแข็ง แล้วถ้ามันไม่เข้มแข็งต่อมันขาดทุน ขาด
 ทุนตรงไหนเพราะว่าตอนเนี่ยมันมีกองทุนเยอะแยะ ผมก็ไม่รู้ว่ามันมีกองทุนที่จริงมันมีอีกเยอะที่ผม
 ไม่รู้ แล้วกองทุนต่างๆ เขาจะไปเน้นว่าต้องมีกลุ่มมีชายที่เข้มแข็ง ถึงจะสอยเงินเขามาได้
 เครือข่ายต่างๆ ของกองทุนฟื้นฟูไปตั้งกลุ่มได้เลยง่ายสุด ที่จริงก็ไม่ง่าย แต่ถ้ามันเป็นเพียง
 เบื้องต้นก็ทำให้ได้เป็นกลุ่มใหญ่ 50 คน แต่ว่าถ้ามันไม่เข้มแข็งจริงมันโดยธรรมชาติมันมีอยู่แล้ว
 แม้กระทั่งป่าชุมชนก็อาจจะจะเป็นชายป่าชุมชน อย่างบ้านห้วยน้ำ ป่าชุมชนเขามีอ้อมทรัพย์ของ
 เขาผมว่ามันก็เข้าทำดีเหมือนกัน ในป่าชุมชนเขามีกลุ่มอ้อมทรัพย์อีกกลุ่มหนึ่งของแม่บ้านก็มี
 กลุ่มอ้อมทรัพย์ของหลายๆ กลุ่มก็มีกลุ่มอ้อมทรัพย์ แล้วก็เอามาเชื่อมร้อยกันในหมู่บ้าน บ้าน
 เขามี 300 กว่าหลังคาเรือน มันก็จะเชื่อมร้อยทำให้เข้มแข็ง อย่างไรก็ตามเรื่องของเรานั้นยังไม่
 จบในวันนี้มันต้องต่อผมก็ขอนัดหมาย วันที่ 23 ธค. ก็จะเชิญแกนนำของแม่ละ 2 ท่าน ที่จะไป
 สังเคราะห์ข้อมูลก็คือ หมายความว่าทางเชียงดาว 6 ตำบล เราก็เหลือ ต.เชียงดาว อีก ต.หนึ่ง
 แค่นี้พอวันที่ 23 ก็ครบทุกตำบลแล้ว วันที่ 23 ก็เชิญแกนนำตำบลที่ได้ติดต่อกันไว้ไปร่วมกัน
 สรุปข้อมูล สรุปข้อมูลว่าที่จัดเวทีมาทั้ง 6 เวที มันมีปัญหาหลักๆ อยู่ที่ตำบลไหนที่เกี่ยวข้องกับ
 ดิน น้ำ ป่า แล้วก็จะตัวคนที่ชัดเจนที่จะได้แก้ไขปัญหาคือใคร มาดูที่กระดานเมื่อถึงของแถวนี้ก็
 เป็นเรื่องป่า เรื่องน้ำ แต่เรื่องที่ดินก็คงไม่ละเลยหรอก แต่ว่าต้องหาตัวมันให้ชัดเพื่อที่จะมาเรียนรู้
 เพื่อที่จะขับเคลื่อนในปัญหาเหล่านี้คือ อย่างเรื่องป่าชุมชนเราก็มีป่าแล้วตั้งแล้วเกือบทุกบ้าน

ยังจะต้องมาทำอะไรอีก ยังตั้งทำอีกเยอะจนกว่าเราจะเห็นคุณค่าของป่าเราแท้จริง ถ้าทราบได้
 ยังไม่เห็นค่าป่าอย่างแท้จริง ยังเห็นแก่ไปเอาเห็ด เอาหน่อแค่นั้นมันยังไม่มั่นคงหรอก ต้องเห็น
 ว่ามันมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ เห็นอีกหลายอย่างว่าทำไมฝรั่งมันถึงอยาก
 เหลือ อยากเข้ามาล้วงข้อมูลจากปกเขตร้อนนี้เหลือเกิน เราเองยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าของป่า
 อเมริกาสนใจ อังกฤษสนใจเพราะอะไร เพราะมันมีทรัพยากรสินมหาศาลอยู่ในป่า ด้วยบางชนิด
 ถ้ามันได้ไปก็อาจจะไปเพาะเนื้อเยื่ออาจจะไปทำอะไรต่างๆ อีกหลายอย่างเพื่อเอามาผลิตเป็นยา
 ขยายเรา ผลิตเป็นเครื่องสำอางขยายเรา จากมูลค่าบาทเดียวกลายเป็นร้อยบาท เราก็เสร็จ
 เหมือนทุกวันหลายคนก็ ใครจะมาซื้อที่ดินก็ไม่รู้เป็นใครก็ช่างเถอะขอให้เอาเงินมาซื้อเถอะ วัน
 หนึ่งที่ดินของเราอาจจะเดินเข้าไม่ได้ เพราะอาจจะไม่ใช่คนไทยคนไทยไปดูตามชายทะเลหลาย
 ที่คนไทยเข้าไม่ได้เพราะมันไม่ใช่ที่ดินคนไทย วันที่ 23 ก็เชิญแกนนำของ ค.แม่ละ 2 ท่าน เข้า
 ไปร่วมเวทีที่ลุ่มน้ำปิงทั้งตำบล แล้วจากนั้นจะแจ้งให้ทราบต่อไปอี หลังจากเรามีกลุ่มต่างๆ
 กลุ่มศึกษาปัญหาที่ดิน กลุ่มศึกษาปัญหาน้ำ กลุ่มศึกษาเกี่ยวกับป่า กลุ่มศึกษากับกลุ่มเกษตร
 ทางเลือก องค์การชุมชนอย่างไรก็ดีแล้วแต่ ปัญหาเป็นอะไรอย่างไรก็ดีแล้วแต่ ปัญหามันอะไร
 อยากรู้ ของ ค.แม่ละก็อาจจะจะมี 2 หรือ 3 ปัญหาบางตำบลก็อาจจะจะมี 1 ปัญหาแล้วเวลาที่ไม่
 อยากรู้ให้มีปัญหาเพราะมันรีบไม่ไหว คนที่จะไปสนับสนุนมันมีน้อย หน้าที่ของพวกเราก็คือไป
 สนับสนุน แต่หน้าที่ไปรวมกลุ่มศึกษา รวมกลุ่มแก้ปัญหาก็คือ ผู้ที่มีปัญหา ผู้ที่ได้รับ
 ประโยชน์ของการศึกษา ตอนนี้ก็ได้เวลาอันสมควรก็เรียนเชิญท่านท่านนั้น กล่าวปิด

กำหนดพรหมมา

กำหนดพรหมมาพูดเปิดการประชุม ก่อนจะปิดขอแจ้งให้ แล้วก็ขอพ่อหลวงบ้านทุกบ้าน
 เป็นธุระให้หน่อยก็คือเราจะได้ประชุมวันที่ 16 เกี่ยวกับกองทุนวันที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจล้าน นี
 เป็นหัวข้อที่ประชุมวันนั้น และอย่างอื่นอีกเยอะพอสมควร วันนี้เราจะอยู่กันจนถึงค่ำ นี่เป็น
 ของพ่อหลวงบ้านโดยผมจะเป็นผู้เสนอหมู่บ้านละ 5 อันนี้จะป็นของประชาคมให้พ่อหลวงกับ
 ประชาคมไปตรวจว่าจะเรียนใครที่เป็นประชาคมในหมู่บ้านเอา 5 คน จะเป็นกลุ่มอะไรก็ได้ที่เรา
 มีชื่ออยู่แล้ว แต่ทางเราไม่สามารถจะเอามันขึ้นมาได้ จะจ่ายให้พ่อหลวงไปใบหนึ่ง จะจ่ายใบสี
 ฟานีอีก 5 ใบ ให้พ่อหลวงปรึกษากับประชาคมหมู่บ้านแล้วก็เขียนลายชื่อ ขอความกรุณาส่งถึง
 มือไม่ใช่ว่าพ่อหลวงไปเขียนชื่อเขียนควาไว้บ้านพ่อหลวง ไม่ใช่ว่าเอาไปให้ประธานประชาคม
 ประธานแม่บ้านของส่งถึงมือในวันที่ 16 ในส่วนของอบต.ก็จะเข้าหมดทั้ง 26 คน เจ้าหน้าที่อีก
 ประมาณ 6-7 คน ที่จะเข้าร่วมด้วย ทางนั้นอบต.เขาจะมีหมายเหตุ ครบเราดำเนินการเรื่อง
 เราขึ้นหัวข้อประชุมไว้ โดยอ.มังกรก็ดี โธพาก็ดี พวกที่เข้าร่วมก็ดี เหมือนกับ อ.มังกรพูดว่ามัน
 ไม่มีจบ อันไหนที่ดีที่สุดก็ให้มันดีอันไหนที่เลวที่สุดก็ให้ทำดีเพราะเราเกิด เราแก่ เราเจ็บ เรา
 ตาย รุ่นเรานี้ถือว่าดีที่สุด อีกรุ่นก็อาจจะว่าที่เราทำไปมันไม่ดี อาจจะมีขึ้นมาเป็นรุ่น ๆ เหมือน

กับการพัฒนาประเทศ เมื่อก่อนก็เป็นระบบเจ้าแผ่นดินเป็นคนรอง เปลี่ยนจากนั้นมาก็เป็นคุณ
ภาพสูงสุดเป็นทหารก็มาเป็นประชาธิปไตย ประชาธิปไตย เราได้พัฒนาต่ออีก
เยอะไม่ใช่จบแค่นี้อนาคตเรายังไม่พูดถึง แต่เมื่อเราอยู่จำเป็นจะต้องพัฒนาไปตามกาลเวลาแต่
การพัฒนาตอนนี้มันน้อย เพราะว่ามันมีค่าพาหนะ ค่าอาหาร ถ้าคนไหนขยันอบรม ขยันคิด ที่
จะว่าไปอีกก็จะได้ทำงานไปอีก บางคนทำแล้วหาย มันก็อยู่ที่หมู่บ้านจะเจริญหรือไม่เจริญก็อยู่ที่
คณะกรรมการเหมือนกับ อ.มังกรพูดไม่ใช่อยู่ที่องค์กรไม่ใช่อยู่ที่เครือข่าย อยู่ที่บ้านใครบ้านมันที่
จะต้องไปทำความเจริญให้หมู่บ้านของเรา เช่น หลายๆ อย่างที่เราจะพูดกันวันที่ 16 นี้ ขอให้ตัว
ผม ประชาคมและอบต.มาฟังรายละเอียด เรื่องเชื่อมเครือข่ายองค์กรชุมชน เรื่องงบประมาณแต่
ละแห่งไปที่ไหนจนเขาเรียนกำนันร้อยล้าน พันล้าน เงินมันไม่มีจริงถามอ.มังกร อย่างพอช. ตั้ง
ให้สามพันห้าร้อยล้านแล้วจะให้ผมพูดสามล้านมันก็เป็นไปไม่ได้ เราก็พูดไปตามนั้นส่วนจะได้
หรือไม่มันก็อยู่ที่ปัญหาชุมชน ชุมชนเข้มแข็งไหม มีข้อมูลไหมเหมือนกับ อ.มังกร อธิบายได้ ก็
เวลาก็พอสมควร ผมก็ขอขอบคุณพี่น้องทั้ง 12 หมู่บ้านที่ให้ความร่วมมือได้ดี ไม่รู้ว่าหมู่ 11
นี้จะร่วมมือหรือไม่รอถึงวันที่ 16 ถ้ายังไม่ให้ความร่วมมือ เราจะจำเป็นมีมาตรการที่จะต้องไป
แก้ไขว่าเป็นยังไงไม่ให้ความสำคัญ ไม่ให้ความร่วมมือ 12 หมู่บ้าน จะ...ไปไว้หมู่ 11 โห่ ให้เขา
2 คนหาไปตั้งไว้งบประมาณให้เขาขอคนเดียว มีเรื่องมีราวไม่ต้องมาอ้าปาก 12 หมู่บ้านก็เอา
ชนะบ้านเดียวไม่ได้ผมก็จะออกจากร้าน เราจะต้องให้ความร่วมมือกันเป็นพิเศษให้ความสนใจ
หรือเราไปโทษเขาฝ่ายเดียวไม่ได้ ตามผู้ประสานงาน 2 คน อาจจะไม่ให้ถึงมือเขา พอหลวง
กองให้ไปไหมให้ใคร ผู้ประสานเราไม่ต้องฝากครูไปให้ฝากชาวบ้าน ฝากครูไปอาจจะลืม คิดว่า
เขาคงไม่คิดจะไม่มา คิดว่าคงจะไม่ได้ประสานงาน สำหรับวันนี้เลิกจากประชุมแล้วก็ขอให้เดิน
ทางโดยสวัสดิภาพ แล้วก็ทำหน้าที่ของเราเท่าที่เราทำได้ 1.จะมาเป็นผู้นำจะต้องเสียสละ 2.เรา
เป็นผู้นำแล้วเราจะต้องทำให้ดีที่สุด ไม่ใช่เราแข่งกันเราก็ไปแข่งด้วย เมื่อเราได้เป็นได้ไปใช้
หมู่บ้านเราแล้วก็ทำงานให้ดี เราจะต้องพัฒนาไปอีกเยอะพอสมควร เช่น รับเลือกหัวหน้า อบต.
เลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เลือกผู้นำ ส่วนมากใกล้เขาจะเลี้ยงเหล้า ถ้าจะเลือกอบต. อีก 3 เดือน
เลี้ยงตั้งแต่วันนี้ไปเลย เริ่มเลี้ยงเหล้า ชาวบ้านเขาไม่รู้ว่าเสียสละจริงไม่จริง ไปกินเหล้ากับเขา
ทุกๆ วัน หย่อนบัตรให้เขาเลย เขาได้เป็นแล้วเขาอาจจะลืมท้องกิน ลืมพวกเราไป เหมือน สส/
สจ.เหมือนทุกอย่าง อยู่ในระบบการเลือกตั้ง ขอรบกวนเวลาพี่น้องแต่ก็ขอสวัสดิ

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายไธฟาร ช่องพะ
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน
เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
วันที่ 18 ธันวาคม 2545

ณ ศาลาประชาคมฯ ต.เชียงดาว อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

วันนี้ก็เป็นกิจกรรมสืบเนื่องมาจากการจัดเวทีใหญ่ของโครงการสิทธิชุมชนหลายคนก็เคยมาเวทีการวิเคราะห์สถานการณ์ 3 ลุ่มน้ำ เช่น ภาพรวมของน้ำแม่ปิงทั้งหมด ทั้งอำเภอและตำบล หลังจากนั้นแล้วในส่วนของโครงการสิทธิก็ได้มีการลงไปจัดเวทีในระดับของตำบลซึ่งจัดมาทุกตำบลแล้ว เหลือเชียงดาว ตำบลเดียว ก็อาศัยวันที่ 18 มาจัดเวทีแล้วก็บังเอิญว่ามาตรงกับอำเภอจัดงานปีใหม่ ขออาจารย์มังกรพูด

อาจารย์มังกร ชัยชนะดารา

ก็สวัสดิ์ทุกท่านที่จริงวันนี้เชิญมากกว่านี้ แต่มาแค่ครึ่งเดียวก็ไม่ใช่ไร เพราะว่าอาจจะติดธุระกัน เพราะว่าชีวิตของเกษตรกรท้าววันว่างไม่ได้ ไม่เหมือนข้าราชการ ข้าราชการมาทำงานแต่ละวันก็ 8 โมงเช้า ถึง 4 โมงครึ่ง แต่เกษตรกรนี้ตั้งแต่ตี 4 ตี 5 ไปจนกระทั่ง 6 โมง 7 โมง กลางคืน เสาร์ อาทิตย์ก็ไม่มีวันว่าง อันนี้คือความแตกต่าง ที่เราก็กันวันนี้มันอยู่ในโครงการ สิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบน และแม่จันรายละเอียดก็อยู่ในจดหมายข่าวทั้งสองฉบับ จดหมายข่าวนี้เขาจะลงเดือนละฉบับ แต่มันยังมีปัญหาบางอย่างทำให้ออกมาไม่ทัน ท่านที่เข้ามาเกี่ยวข้องก็จะได้อ่านทุกฉบับ โครงการนี้ในเอกสารให้รายละเอียดไว้เยอะ ผมก็จะพูดที่เข้าใจง่าย ๆ สั้น ๆ ก็คือว่ามันเป็นโครงการการที่มุ่งจัดกระบวนการเรียนรู้ ของคนที่สนใจในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับดินกับน้ำ กับป่า ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น คนในท้องถิ่น หรือเรียกว่าชุมชนในท้องถิ่นเราที่สนใจในประเด็นปัญหาเหล่านี้ เราก็จะจัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องของสิทธิในเรื่องขององค์ความรู้ต่าง ๆ เมื่อรู้และเข้าใจแล้วก็เข้าไปจัดการ เรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องป่า ทำอย่างไรมันถึงจะยั่งยืน แล้วก็เกิดความเป็นธรรม มันก็จะส่งผลกระทบต่อของท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถที่จะแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้ การที่จะนำไปสู่อันนี้ได้เราก็ต้องมุ่งหาคนที่สนใจหรือใส่ใจในเรื่องของดิน น้ำ ป่า แล้วก็มีใจร่วมกัน แล้วก็มารวมตัว

กันเป็นกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหาเหล่านั้น ปรึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ แล้วก็นำความรู้ความเข้าใจไปแก้ไข เพียงแต่ว่าประเด็นของเรามันเรื่องประเด็นของสิทธิเพราะฉะนั้น เราก็จะเลือกเฉพาะปัญหาที่มันมากระทบต่อสิทธิของเราอย่างแท้จริง ซึ่งในทางวิชาการเขาว่าจะเกิดสิทธิ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่อาจจะไม่เข้าใจ แต่ที่จริงแล้วมันมีปัญหาอยู่แล้วตัวอย่างเช่น เดิมเราสามารถไปหาเห็ด หาหน่อ ในป่าใกล้หมู่บ้านของเราเป็นปรกติมาตั้งแต่ ปู่ ย่า ตา ทวด แล้ววันดีคืนดีป่าไม้ก็มาประกาศบอกว่าเขตนี้ เป็นเขตป่าอุทยาน พอประกาศเป็นเขตป่าอุทยานได้ปั๊บ โดยกฎหมายเราก็เข้าไปไม่ได้ ตามว่าอย่างนี้ยะมันมาละเมิดสิทธิของเราหรือเปล่า ถ้าเป็นแต่ก่อนนี้สมัยที่ชาวบ้านเรายังเป็นเบี้ยล่าง เราก็รู้สึกว่ามีรัฐบาลเขาจะประกาศอะไรยังงี้ก็ช่างเขาเถอะ เราเป็นคนชั้นล่างก็ทำตามทุกอย่าง แต่ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญเขาให้ความคุ้มครองเรื่องของสิทธิเหล่านี้อยู่ ซึ่งเราจะต้องเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจ เพราะฉะนั้นถ้าถามคำตอบจริง ๆ ถ้าเราคิดจริง ๆ ถามว่า ก็เดิมเราเข้าไปหาเห็ด หาหน่อได้ตามปกติ แล้ววันดีคืนดีมันเข้าไปไม่ได้มันเกิดอะไรขึ้น มันกระทบต่อวิถีชีวิตของเรามั้ย กระทบนะ เพราะแต่ก่อนเราหาของกินเหล่านี้ได้อย่างถูกต้อง แล้วอยู่ ๆ อะไรมันเกิดขึ้นก็ไม่รู้ บอกว่ามันไม่ถูกต้อง มันกระทบ เราถือว่ามันเป็นการละเมิดสิทธิ หรือว่าเราเห็นมีการตัดไม้ทำลายป่าอยู่โดยทั่วไป ซึ่งชาวบ้านจริง ๆ แล้วนี่ถามว่าตัดไม้ทำลายป่ากันมากมายอย่างแต่ก่อนหรือเปล่า ไม่ใช่อย่างแต่ก่อนแล้ว แล้วส่วนใหญ่เราก็จะสำนึกขึ้นมาว่าถ้าขึ้นทำอย่างนี้ต่อไปรุ่นลูกหลานของเราก็คงไม่ไหวแล้ว แล้วก็เห็นชัดเจนที่สุดก็คืออะไร น้ำมันแห้งลงไปโดยลำดับ ทางแถบบ้านเรามากจะพูดทำนองว่ากว่าจะรู้จัก น้ำบึงก็แห้ง แล้วก็เริ่มมาสู้สำนึกขึ้นแต่ว่าการตัดไม้ทำลายป่าก็ลดน้อยลง แต่ถามว่ามันยังมีอีกหรือเปล่านั้นมันก็ยังมียอยู่ แต่ส่วนใหญ่ มันไม่มีอยู่ เพราะชาวบ้านไปทำเองเพราะมีคนหนุนหลัง เพราะลำพังถ้าชาวบ้านไปทำเอง ก็ทำในลักษณะงบประมาณจำกัด ป่าก็มีมาแต่เดิม ถ้าลำดับชาวบ้านไปตัดมาทำที่อยู่อาศัยหาพิน ทาอะไรมันก็ไม่ถึงกับกำหนดป่าอยู่ทุกวันนี้ ส่วนใหญ่ที่กำหนดเฉพาะว่าเสื่อมยงค์ แล้วมีคนมาหนุนเสริมก็ตัดมันแล้วเอาทุกชิ้นทุกแห่งที่เขากำหนด แล้วลำพังชาวบ้านถามว่าไม่ตัดโดยลำพังได้ไหม ส่วนใหญ่จะทำลำบาก มันมักจะที่กำหนดไว้ทุกวันนี้ก็คือ เหตุที่จะคิดวันดีที่สุกก็คือเขตอุทยานนั้นแหละ เพราะมีคนคุ้มครองให้เสร็จ ชาวบ้านก็จำเป็ที่จะเกิดการรวมตัวกันเพื่อดูแลรักษาไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่าการดูแลรักษาอีกส่วนหนึ่งก็คือตั้งเป็นป่าชุมชน เพราะเท่าที่ไปเปิดเวทีหรือพูดคุยกันในพื้นที่อย่างทีพร้าวกิมี่ ที่เวียงแหงกิตี เขาก็พบเหมือนกันหมดก็ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เห็นสอดคล้องว่าอยากจะกันเขตป่าต่างที่ใกล้บ้านของเขาให้เป็นป่าชุมชน ซึ่งว่าต่อไปข้างหน้าจะได้เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญก็ใช้อย่างน้อยก็หาเห็ด หาหน่อ แต่ที่จริงมันไม่ใช่แค่นั้นหรอก แต่ละป่าชาวบ้านก็มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการป่าหรือว่าดูแลรักษาผลประโยชน์จากป่าด้วยองค์ความรู้ที่เขาถืออยู่มาแต่ดั้งเดิมได้ อย่างผมไปเวียงแหงผ่านมาไม่กี่วันไปก็มีเพื่อนร่วมคณะไปด้วย ไปถอดองค์ความรู้ที่บ้านแม่แพม ด.เวียงแหง เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง ผมก็ได้ความรู้ใหม่สำหรับผมหลายท่านก็อาจ

จะไม่ไหม ที่นั่นเขาบอกว่าเขาไม่มีปัญหาเรื่องน้ำผึ้ง เพราะว่าวิธีการตีผึ้งของเขาต่างกับคนข้างล่าง เขาตีผึ้งเขาปาดเอาเฉพาะหัวน้ำหวานแต่ตัวรังผึ้งมันยังอยู่เพราะฉะนั้นผึ้งมันจะมีน้ำผึ้งก็ต่อเมื่อมันมีตัวผึ้ง ผึ้งมันจะไปแสวงหาน้ำผึ้งมา ที่นี้ว่าถ้าเราใช้ไฟรม ไรตัวแมก็จะทิ้งรัง ตัวอ่อนก็ไม่เติบโตเพราะเขาเอามากินอร่อยดี เอามากินแล้วมันจะมีอะไรเหลือ ผึ้งมันก็ลดปริมาณลง โอกาสที่จะไปหาน้ำผึ้ง มันก็น้อยลง อะไรเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่ถ้าชาวบ้านได้รวมตัวกัน แล้วก็เรียนรู้มันก็จะทำให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรยั่งยืนไปด้วย รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ อีกหลายปัญหาที่เรามีท้องถิ่นก็ไม่สนับสนุน ถ้าเราไล่ย่นไปจากแม่ยาย ฝ่ายไชยปราการแล้วก็เชียงดาว พัวัว แล้วก็เวียงแหงด้วยซึ่งหลายคนอาจจะไม่ตระหนัก แต่ถ้าท่านมีโอกาสไปเห็น แล้วก็เกิดรู้สึกขึ้นมาทันทีเลย โดยเฉพาะกรณีพวกสวนส้มขนาดใหญ่ ท่านไปดูเถอะมันเกิดอะไรขึ้น ผมเองไปเห็นครั้งแรกก็คือฝางก็ตกใจ นั่นมันภูเขาทั้งลูกมันเป็นสวนส้ม แล้วการเป็นสวนส้มเขาเรียกว่าเกษตรเชิงพาณิชย์ ค่าผลึก จิ้ง ๆ แล้วปรากฏว่ามันไม่ใช่คนท้องถิ่น ตัวนายทุนอาจจะเป็นคนมาจากที่อื่น เช่นได้หวันบ้าง แล้วพวกนี้ถามจริง ๆ เขสนใจอะไรในท้องถิ่นเรา เขาก็สนใจอย่างเดียวทำยังไงให้เขามีสวนส้มเยอะ ๆ แล้วก็เอาส้มไปขาย เปลี่ยนส้มมาเป็นเงิน แล้วเขาก็ไม่เดือดร้อน เพราะที่นั่นไม่ใช่ประเทศของเขา ไม่ใช่บ้านเมืองของเขา ต่อไปถ้าที่ดินมันจะเสียหายมันจะเป็นยังไง เขาก็ย้ายที่ใหม่ ไปหาที่ปลูกส้มใหม่ดินตรงนั้นมันก็เสียไปแล้ว อย่างเช่นเขาบอกว่าปลูกส้มไประยะยาวนาน ดินที่ใช้ปลูกส้มมันต้องใช้สารเคมีเยอะ มันจะเกิดเชื้อราขึ้นมาชนิดหนึ่งซึ่งทำให้ดินเสีย แล้วก็ทำอะไรไม่ได้ แล้วก็ก่อนที่ดินจะเสียผมไปที่ฝางที่สวนส้ม เขาบอกชาวบ้านซึ่งอยู่ห่างจากบริเวณสวนส้มในรัศมีประมาณ 1 กิโลเมตรไม่ได้ มันเริ่มจากดินก่อนมันเหม็น มันฉืดอย่างเหมือนกับฝนตกมันไม่ได้ฉืดเหมือนชาวบ้านฉืด มันใช้เครื่องฟ่นลมที่สูง ๆ ถ้าเราไปอยู่ใกล้ ๆ ลึก 10 เมตร เราต้องหลบเพราะละอองมันจะมาถึงเรา แล้วคนที่ฉืดก็ไม่ใช่คนไทย ส่วนใหญ่ก็เป็นพม่าบ้าง พวกแรงงานต่างด้าว อยู่ในครัวเรือนขนาดเล็กตาตาของเราเนี่ย อยู่กันตั้งหลายร้อยคน แออัดเบียดเสียด พระเขาก็บอกว่าปีหนึ่งตายไปตั้งเยอะ เพราะท่านรู้ว่าพวกนี้เป็นพุทธ เวลาตายก็ต้องนิมนต์พระไปทำพิธีเกี่ยวกับศพ เพราะสารเคมีที่สูดเข้าไปในสายเลือดมันก่อปัญหา แล้วชาวบ้านในที่สุดก็อยู่ไม่ได้ก็ตั้งอพยพออกไป ในที่สุดก็ทนไม่ได้ ทนไม่ได้มันก็เกิดการละเมิดสิทธิขึ้นมาทางอ้อม เพราะว่าสารมีตั้งแต่กลิ่นที่มารบกวนเขาจนเขาไม่สามารถอยู่ในชุมชนนั้นได้ แล้วก็เริ่มตระหนักแล้วว่าน้ำมันเสียทั้งน้ำใช้และก็น้ำดื่ม เพราะว่าน้ำมันซึมลงใต้ดิน แล้วมันก็ไปตามสายธารใต้ดินมันก็ซึมลงไปที่บ่อน้ำ บ่อน้ำก็เริ่มมีกลิ่น ในที่สุดก็เกิดการรวมตัว เพราะฉะนั้นเราต้องเริ่มติดตามข่าวสาร ฝ่าย แม่ยาย ไชยปราการ จะมีการรวมตัวกันในเรื่องนี้ อย่างแข่งขันขึ้นแต่เป็นการรวมตัวกันที่ค่อนข้างจะจะเป็นประเด็นปัญหาที่ต่อสู้ลำบากหน่อย เพราะต้องต่อสู้กับนายทุนข้ามชาติ ซึ่งมักจะสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่น ถ้าไปคุยที่ฝางคุยกับชื่อเจ้าของสวน อย่าให้เอ่ยถึงเลย เป็น ส.ส.บ้าง เป็นรัฐมนตรีบ้าง มีชื่อเป็นเจ้าของ บ้านเรามันยังไม่เกิดปัญหา ถ้าเริ่มตระหนักถึงปัญหา แล้ว

ก็ไม่เห็นไม่รู้ มันก็จะเตรียมป้องกันได้ แต่ว่าถ้าเกิดปัญหาไปแล้วมันไม่จ่ายมันจะยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่มีที่เป็นที่เปล่าบ้าง พื้นที่อื่นบ้าง ขายได้ก็จะขาย เขาเรียกแปลงพื้นที่ให้เป็นทรัพย์สินที่หักเงินกำลังจะทำอยู่ขณะนี้ อย่างเช่นตอนนี้กำลังมีการต่อสู้กัน ซึ่งเราก็ต้องเรียนรู้ ถ้าจะถามเกษตรกรถามชาวบ้านทั่วไปก็บอกว่าดี ที่ ส.ป.ก. ออกโฉนดได้ก็ดีมันจะได้มีราคา มันก็ถูกส่วนหนึ่ง แต่ถูกเฉพาะร่าง เพราะช่วงโซ่ไหมที่ทำให้ที่เราเข้าไปละห้าพันหากพันกลายเป็นหลายหมื่นขึ้นมาใคร ๆ ก็ชอบแต่ผลข้างหน้าอะไรมันจะเกิดขึ้น มันหลุดจากมือเราไปแล้ว เขาจะทำอะไรก็ได้ เพราะว่าที่นั่นถ้ามีใบก็ได้อาณาดี มันก็ไม่อยู่ในมือคนไม่มีเงิน มันก็จะเปลี่ยนพอมันเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินได้ มันก็ขายเพราะเงิน ทั้งหมดนี้ท้องถิ่นจะต้องเรียนรู้ เรียนรู้เพื่อที่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แล้วก็เรียนรู้เพื่อจะแก้ปัญหาในระยะยาว ถ้าเป็นยังงั้นสุดท้าย คนท้องถิ่นเองจะเป็นคนที่รับผลกระทบจากสิ่งเหล่านี้ เสามาตั้งแต่ที่เปลี่ยนมือแล้ว ก็กลายเป็นว่าที่นั่นไม่ได้เป็นของเราอีกแล้วมันจะกลายเป็นอะไรนะ ลดความถึงลงไปนิดแล้วที่มีคนมาหลอกส่อจะให้ขายที่ดิน ที่ไม่มีใบ เสร็จแล้วเขาก็บอกตรง ๆ เลยขายจนแบบพอใจ ซึ่งจริง ๆ มันเปลี่ยนสถานะของบุคคล จากเจ้าของกลายเป็นผู้รับใช้ ที่เขาจ้างให้เฝ้าสวนต่อ ซึ่งมันก็เป็นวัฏจักรที่มองเห็นหมด เพราะมันมีกระแสภายนอกมาเป็นตัวหลอกส่อแทนที่ชาวบ้านจะมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเดี๋ยวนี้ก็อยากสวย อยากงาม อยากมี อยากเป็น เหมือนอะไรที่เขาเป็นทั้งหลาย ถ้าเปรียบทางบ้านผม ก็บอกว่าเห็นช้างขี้ก็ขี้ตามช้าง แต่อย่าลืมว่าคนมันจะขี้ขนาดของช้างมันคงไม่ไหว มันก็เป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจ โครงการสิทธิชุมชนศึกษากี่มืองอันนี้ แต่ว่าเป็นเฉพาะเรื่อง ดิน น้ำ ป่า ที่มันเกิดปัญหขึ้นในท้องถิ่น แล้วคนท้องถิ่นก็ตระหนักถึงแล้วจึงเกิดการรวมตัวขึ้นมาว่าสนใจแล้ว เราจะแก้ปัญหาอันนี้ หน้าที่ของพวกผมก็มีว่าจัดเวที เลี้ยงอาหารกลางวันมีค่าเดินทางให้ สนับสนุนงบประมาณบางส่วนเท่าที่พอจะสนับสนุนได้ไม่ถึงกับมากมายอะไร อย่างเรื่องป่าชุมชนก็อาจจะมีการสนับสนุนได้บางส่วน อย่างเช่นอาจจะมียาอาหารกลางวันให้สำหรับคนที่ไปตรวจป่าหรือว่าไปกำหนดแนวเขตป่า แล้วสุดท้ายถ้าท้องถิ่นเกิดความรู้ ความเข้าใจ งบประมาณมันก็อยู่ในท้องถิ่นส่วนหนึ่ง อย่างเช่นองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ซึ่งก็อาจจะสนับสนุนงบในเบื้องต้นได้ แต่ว่างบเหล่านั้น ถ้าจะเอามาใช้ได้ มันก็ต้องท้องถิ่นเกิดความเข้าใจ แล้วเอามาใช้ถูกทิศถูกทาง ไม่อย่างนั้นแล้วเนี่ย มันก็ลงไปเรื่องเดียว ไม่ถนนก็ไฟก๊ิง ไฟไฟก๊ิงก็ประปาอะไรก็ใช่ เขาเรียกโครงการพื้นฐาน มันก็มีความจำเป็นส่วนหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันมันก็มีความจำเป็นที่ไปแก้ปัญหาส่วนอื่นเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเราก็มักจะละเลย ทั้ง ๆ ที่งบประมาณส่วนนั้น มันก็ไม่มากมายอะไรเป็นงบที่เราเทียบแล้วก็คือว่า แค่นิด.เชียงดาว 16 หมู่บ้าน เองบสร้างถนนสักเส้นหนึ่งไม่ต้องสร้างมันเอามาใช้เรื่องทรัพยากรก็พอแล้ว ปีหนึ่ง ค.เชียงดาว ก็ตั้งไว้สัก 2-3 แสนก็พอที่จะไปทำให้เกิดป่าชุมชนที่ค่อยพัฒนากันไปได้ตามรูปแบบได้เพราะมันไม่ใช่ใช้งบมากมายอะไร หรือเอามาใช้ในการศึกษาทำความเข้าใจปัญหาให้แท้จริงได้ ตัวอย่างเช่น อีกเรื่องหนึ่งมันเป็นปัญหาส่วนตัวของผม

เพราะผมก็มีความปรารถนาดี ตั้งคณะกรรมการเตรียมวางแผน แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ อุปโภค บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร เพราะว่าเราต้องการมองผลระยะยาวมันก็ไม่ง่ายที่จะให้เกิดความเข้าใจมันก็จะต้องมีการสำรวจแหล่งน้ำกันอย่างแท้จริง มีอุปสรรคอะไรต่าง ๆ การใช้น้ำ แล้วต่อไปเราต้องไปกำกับ สามารถกำกับ และควบคุมได้ที่เราปลูกพืชกันตั้งหลายรอบ จำนวนแปลงมากมายมันลดปริมาณลงบางส่วนได้ไหม มาวางแผนการจัดการกันใหม่ บางที่การขาดแคลนน้ำมันก็จะลดลง แต่ต่างคนแย่งกันปลูกเกิดขึ้น 1 ผลผลิตมันมาราคามันก็ตก น้ำก็ขาดแคลนอย่างเช่นปีไหนถั่วเหลืองดีราคาก็แรงปลูกกันทั้งหมด โดยที่เราไม่รู้ว่ถั่วเหลืองต้องใช้น้ำปริมาณเท่าไร มันก็คงเป็นพืชที่ไม่ใช้น้ำมากมายนัก แต่ก็ใช้น้ำยังปลูกมากก็ใช้น้ำมาก ใช้น้ำมากมันก็มีผลตามมาน้ำก็ขาดแคลนพอน้ำขาดแคลนผลผลิตมันได้มีสมบูรณ์เพราะมันขาดน้ำมันก็จะป็นวัฏจักรในตัวของมันซึ่งก็อาศัยการจัดการที่ถูกต้องเข้ามาแก้ปัญหาโดยการจัดการหรือการแก้ปัญหาตามว่าอยู่ที่ใคร อยู่ที่รัฐบาลทั้งหมดหรือเปล่า คำตอบมันไม่ใช่ปัญหามันอยู่ที่ตัวเราเป็นเบื้องต้น แล้วปัญหาใหญ่ที่สุดก็คือวิธีคิดเราจะทำอย่างไรให้ชาวบ้านย้อนมาหาวิธีคิดใหม่ เริ่มต้นตั้งแต่คิดว่าปัญหาใหญ่ที่สุดก็คือวิธีคิดเราจะทำอย่างไรให้ชาวบ้านย้อนมาหาวิธีคิดใหม่ เริ่มต้นตั้งแต่คิดว่าปัญหาใหญ่ที่สุดก็คือวิธีคิดเราจะทำอย่างไรให้ชาวบ้านย้อนมาหาวิธีคิดใหม่ เริ่มต้นตั้งแต่คิดว่าปัญหาใด ๆ ก็ตามที่เป็นปัญหาของเรา ตัวเราเป็นเบื้องต้นที่มีส่วนแก้ปัญหาไม่ได้โยนปัญหาให้ผู้อื่น ถ้าเราไม่คิดอย่างนี้มันแก้ไม่ได้ ดูตัวอย่างเรื่องขยะเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องเล็กที่จะเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด ปัญหาขยะถ้าทุกคนคิดว่าเป็นปัญหาของเรา แล้วร่วมกันแก้ไขแท้จริงปัญหาจะลดแต่มาบอกว่าเรื่องขยะนี้เป็นเรื่องของเทศบาล เรื่องของ อ.บ.ค. ขอโทษขยะมันก็กองอยู่อย่างนั้น และแล้วก็จะเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีใครไปแก้มันหรอก เพราะทุกวันนี้ที่แก้ปัญหาขยะที่เชียงใหม่ไม่ได้เพราะอะไร เพราะไม่มีใครคิดว่ามันหาขยะมันเป็นปัญหาของตัวเอง ทุกคนก็คิดว่าเทศมนตรีเลือกสมาชิกสภาเทศบาลไปแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของพวกนี้จะไปแก้ไขทุกคนก็ทำหน้าที่อย่างเดียวกันก็เพิ่มขยะ ไม่ได้ลดปริมาณขยะ มันก็ยังเพิ่มขึ้น ๆ ถ้าท่านสนใจเรื่องขยะของตัวเอง ขยะก็อาจจะป็นเหตุรบราฆ่าฟันกันได้ซึ่งมันก็มีให้เราเห็นอยู่ ส่วนแนวโน้มนั้นจะมากขึ้นถ้าแก้ไม่ถูกทิศถูกทาง แต่ถ้าบอกว่าปัญหาขยะเป็นปัญหาของทุกคน เริ่มต้นตั้งแต่ทุกคนลดปริมาณขยะ ขยะมันก็น้อยลง ทุกคนเริ่มมาคิดไปในแนวทางที่ถูกต้องมันก็จะแก้ปัญหาได้ แล้วมีอยู่วันหนึ่งผมไปที่ไหนก็ฝากบอกว่าเราเป็นชาวพุทธวิจจะอันหนึ่งก็มีบอกไว้ว่า อตฺตภาสิ อตฺตภาโน นาโถ คนใดเป็นที่พึ่งแห่งตน เองง่าย ๆ คนที่ชนบทคนที่จะรวยได้ก็เริ่มต้นจากขยัน 1 ขยันรู้จักทำมาหากิน อดออม ถ้าไม่เริ่มตรงนี้ไม่มีทางที่จะรวยได้ อย่างสามล้อถูกหวย รวยคราวเดียวแล้วหมดไป 3 เดือน 6 เดือน เกลี้ยงกลับไปถีบสามล้อเหมือนเดิม นี่มันก็เป็นตัวอย่างแต่ก็ไม่ใช้ทุกกรณีหลายคนก็เกิดสภาพแบบนี้ได้ เพราะฉะนั้นโครงการของเราที่มุ่ง เป็นโครงการที่กระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเริ่มตระหนักถึงปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องป่า ซึ่งเป็นฐานชีวิต

ของคนในท้องถิ่น ทุกคนที่นั่งอยู่ในที่นี้ หลายท่านก็จะเติบโตมาด้วย อาศัยดิน อาศัยน้ำ เป็นตัวก่อเกิด แล้วก็มองย้อนในอดีต เป็นพื้นที่ที่มีมนุษย์ขึ้นมา มากเพื่ออาศัยธรรมชาติ เป็นตัวหลัก ฉะนั้นทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลายมันก็มีไว้เพื่อมนุษย์ใช้ ปัญหามันอยู่ที่ว่ามนุษย์จะใช้อย่างไรให้ทรัพยากรธรรมชาติมันอยู่ยั่งยืนได้ตลอดไป แล้วในขณะเดียวกันก็มีการจัดการให้มันเกิดความเป็นธรรมขึ้นมาในสังคมไม่ใช่ว่าใครมีเงินก็สามารถจะเข้าถึงได้มากกว่าคนจน แต่ถ้ามีป่าชุมชนแล้วขอโทษคนรวยก็มีสิทธิ์จะไม่ยึดคนจนก็เข้าถึงคนรวยก็เข้าถึงแต่คนรวยเข้าถึงทางอ้อมคือคนจนไปหาอาหารในป่าแจ้งคนรวยก็มาซื้อเอาเมื่อเราตระหนักถึงความสำคัญขอทรัพยากรแล้ว เราก็มาคิดว่าเราจะจัดการแก้ปัญหาอย่างไรแต่ที่นี้จะเข้าไปจัดการแก้ปัญหาต่าง ๆ มันก็จำเป็นต้องอยู่ในสังคมซึ่งก็มีกฎกติกา กฎกติกาที่เรียกรวม ๆ กันว่าเป็นสิทธิหรือว่าเป็นจารีตประเพณีต่างจารีตประเพณีมันก็เหมือนกฎหมาย แต่ว่ามันเป็นกติกาซึ่งสังคมยอมรับซึ่งกันและกันอยู่เอามาใช้ในการจัดการแก้ปัญหาเรื่องป่า เรื่องดิน เรื่องน้ำ อันนี้คือเป้าประสงค์ของโครงการที่นี้ที่เขาบอกโครงการวิจัยเอาท่านทั้งหลายเข้ามามีส่วนร่วมท่านก็อยู่ในฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเป็นผู้มีส่วนร่วม มันก็ไม่ใช่เรื่องยุ่งอะไรมันก็แก้วามรวมกลุ่มกัน แล้วก็ค้นหาปัญหาต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็มาเรียนรู้ทำความเข้าใจ เกิดความรู้ความเข้าใจก็เอามาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ ปฏิบัติแล้วก็มาทบทวนว่าที่ทำไปแล้วมันถูกต้อง หรือไม่ถูกต้องมันผิดพลาดมันก็เอามาเป็นบทเรียนที่จะสรุปในการแก้ปัญหา โดยสุดท้ายแล้วชุมชนท้องถิ่นก็ได้เกิดความรู้ ความเข้าใจเรียนรู้เรื่องสิทธิทั้งตัวกฎหมาย สิทธิรัฐธรรมนูญ จารีตประเพณี องค์ความรู้ดั้งเดิม ที่เคยมีมาแต่เก่าก่อนโดยเฉพาะแง่ความรู้ขององค์ความรู้ดั้งเดิมตัวอย่างชัด ๆ ในเรื่องระบบเหมืองฝาย เขาถือว่าชุมชนล้านนาเป็นชุมชนที่เชี่ยวชาญมีความรู้ความเข้าใจดีมากในเรื่องของการจัดการน้ำมาตั้งแต่ต้นอย่างฝายวังไฮอายุยาวนานก็ร้อยปีแล้ว หลายร้อยปีแล้ว แล้วมันก็ช่วยให้ชุมชนในหมู่บ้านเป็นหลักก็อย่างบ้านม่วงข้อง บ้านคง เป็นทุ่งหลุกได้อาศัยแหล่งน้ำวันนี้สามารถทำการเกษตรได้หลายราย ทั้งปลูกข้าว ปลูกผัก เลี้ยงชีวิตชุมชนท้องถิ่นมาตลอดแต่เมื่อเราเพื่อจัดการปัญหาเราเองโยนปัญหาให้ผู้อื่น อย่างเช่นไปเรียกร้องฝ่ายบางนี่ขึ้นมา เราก็ต้องติดตามดูต่อว่าฝ่ายบางจะเกิดผลกระทบอะไรยังไปบ้าง อะไรเหล่านี้ซึ่งมันเป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ เพราะถ้าเราไม่เรียนรู้สุดท้ายองค์ความรู้ดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเหมืองฝายมันก็จะหายไป คนที่ติดตามข่าว มันมีข่าวหนึ่งซึ่งมันจบลงด้วยดี เมื่อประมาณหลายเดือนมาแล้วที่นายทุนได้หัวน มาติดต่อกับรัฐบาลไทยผ่านทางหน่วยงานที่เราเรียกว่า B.O.I ที่ส่งเสริมในเรื่องของการลงทุน เอาเงินเข้ามาถึงสามหมื่นล้านเพื่อจะขอดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการเพาะเนื้อเยื่อในกล้วยไม้ ทำไมพวกที่ปลูกกล้วยไม้เดือดร้อน แต่รัฐบาลเขามองว่าเดือนึงสามหมื่นล้านแอมามาก่อน เพราะรัฐบาลเราขาดเม็ดเงิน แต่ถ้าเอามาแล้วมันก็ได้สามหมื่นล้านตรงนั้น แต่จะเสียหายอย่างยับเยิน เพราะค่านายทุนได้หัวนมาตั้งแหล่งปฏิบัติการทำการเรื่องนี้ไปแล้วอะไรจะเกิดขึ้น คนไทยที่เพาะปลูกกล้วยไม้ซึ่งมีความรู้พัฒนามาโดยลำดับสุดท้ายก็ไม่มีใครอยากทำ

ถ้ามีความรู้แล้ว สุดท้ายมันก็ไม่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้ เพราะไม่มีใครอยากทำทุกคนก็ละทิ้ง แฉงในที่สุดความรู้ในการปลูกกล้วยไม้ตกไปอยู่ในอำนาจของใคร ก็อยู่ในอำนาจของนายทุนได้หัววัน คนไทยก็จะกลายเป็นเสียประโยชน์ในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นคนที่ปลูกสร้างไม้ก็จะยอมไม่ได้ ก็เกิดการรวมตัวกันประท้วงรัฐบาล ก็สุดท้ายก็ตกไปที่รัฐบาลกำลังมีมติว่าจะรับเรื่องนี้ไปเสีย อันนี้ก็เป็นตัวอย่าง ความรู้หลายเรื่องมันจะสูญหายหรืออีกอย่างที่กำลังฮือฮาในปัจจุบันก็เรื่องเหล่าเสรี เหล่าเสรีนี้ก็ไม่เห็นมีใครถนัดเลยแต่หลังจากติดตามแล้ว โอ้โหผลมันมหาศาลเลย เรื่องเหล่าเสรี มันสามารถที่จะมาแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้ สามารถจะฟื้นฟูความรู้ดั้งเดิมก็ถือว่าเยี่ยมยอดของคนไทย ที่ว่าเยี่ยมยอดก็บางที่เราอาจจะมองไม่เห็น ผมเคยอ่านข่าวของญี่ปุ่น เขามีการประชุมนานาชาติปรากฏว่าเขาเอาเหล่าท้องถิ่นไปเลี้ยงผู้ว่าประชุมสอบไปสอบมาไม่ใช่เหล่าญี่ปุ่น กำเนิดมันคือเหล่าไทย จำชื่อไม่ได้ เป็นเหล่าไทยสมัยที่คนญี่ปุ่นมาติดต่อกับชาย มาเคยเป็นขุนนางในราชสำนักสมเด็จพระนาราย เมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อหลายร้อยปีก่อน เขาก็ได้สูตรในการผลิตเหล่า เอาไปทำที่ญี่ปุ่น แล้วญี่ปุ่นเขาเปิดโอกาสให้ชุมชนทำได้ ปรากฏว่าเยอะแยะ มีเป็นร้อย ๆ ชุมชนเลยที่ทำได้อย่างนี้ แต่ความสืบเนื่องเขาก็พัฒนามาโดยลำดับ ช่วงที่เขาพัฒนาเหล่าถึงขั้นที่เขาขึ้นโต๊ะนานาชาติได้ไหนมันไม่ใช่ถูก ๆ ราคาก็เจ็ดหมื่น มันก็เทียบกับวายุชนิดเป็นแสนได้ แต่ที่ถามว่าเรื่องเหล่า เหล่านี้ในท้องถิ่นเราทำได้ไหม เราทำไม่ได้ เพราะถ้าเราผลิตแล้วมันกลายเป็นเหล่าเถื่อนพอเป็นเหล่าเถื่อนมันก็ลักลอบกันผลิต แล้วมีใครอยากจะพัฒนาสูตร มีใครอยากจะทำอะไร ถ้าเราทำให้ชุมชนท้องถิ่นทำเรื่องนี้มันก็ต้องมีสูตร ทำแป้งหมักชนิดพิเศษขึ้นมา ถึงเตี้ยวนี้มันก็ยังมีความต่างอยู่ แป้งหมักที่แพร่กับแป้งหมักเมืองคอน มันไม่เหมือนกัน อย่างน้อยขนาดมันก็ไม่เหมือนกัน แป้งหมักเมืองคอนลูกเท่าซารูปา มีการใส่ทั้งพริกทั้งกระเทียมตัวสำคัญ ๆ มันอยู่ในป่า ก็รักษาป่าชุมชนไว้ ถ้าป่าหายเผดื้อ ๆ แป้งหมักก็เสียสูตร เพราะพืชพรรณนี้มันปลูกไม่ได้ พืชบางอย่างมันอยู่ในป่า มันมีคุณภาพอย่างหนึ่ง พอเราเอามาปลูกในบ้าน อากาศมันคนละชนิด เวลามันเติบโตขึ้นมามันไม่ได้คุณภาพเหมือนเดิม เพราะฉะนั้นอย่างฝรั่งจะเอาสมุนไพรไทยไปปลูกในเขตเขาก็ไม่มีทางสำเร็จ เพราะของเรามันเขตร้อน ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ อากาศมันไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นที่มันมันไม่เกิดไปเหมือนกัน ไม่เชื่อ ไทยลองส่งลูกไปอยู่เมืองนอกตั้งแต่เด็กก่อนเราจะขายลองให้มันมาเยี่ยมเราซิ ผมว่ามันไม่เหมือน คุณภาพของเนื้อของเราอาจจะแน่นกว่าของฝรั่ง มันอาจจะฟ้าว สมองอาจจะดี กล้ามเนื้ออาจจะไม่ดี ไม่เชื่อลองดูพวกเยอรมันที่มาจากไทย สังเกตพวกหม่อมเยอรมันเนื้อ ๆ ทั้งนั้น วัยประมาณ 40 ขึ้นไปลองมาเทียบกับไทย คนไทยยังพอจะเป็นสาวอยู่ แต่เยอรมันนี้ทั้งผิวดกกละ เนื้อนุ่ม เพราะพวกนี้กินเบียร์ นี่ก็เป็นความแตกต่าง แตกต่างต่อไปนี้เราก็รออยู่ เพราะสุราพื้นบ้านมันยังไม่ถูกกฎหมาย เขาก็พยายามแก้ไขกันอยู่ แต่ตอนนี้ที่ถูกแล้วก็คือ วาย ที่เราเรียกว่า "สาโท" เตี้ยวนี้ผลิตได้แล้ว แต่ต้องมีเงื่อนไขมีรายละเอียดนิดหน่อย ก็ง่ายที่เราจะเอามาทำ เตี้ยวนี้ก็มี วันก่อนผมไปร้านข้างนอกมันเขียนว่า ไวท์ วาย ไวท์ ก็แปลว่า ขาววายก็แปลว่า

อ๋อ... แต่เราดู ๆ ไป ดู ๆ มา ไม่ใช่สาเหตุผลิตจากข้าวเหนียว เป็นไวรัสนิดหนึ่งที่ทำจากข้างหรือทำจากผลไม้ก็ได้ เติบโตก็ขายทั่ว ๆ ไป เหล้าอย่างแม่บ้านที่เขาทำก็มีปัญหา ผลิตอะไรออกมาแล้วมันไม่มีตลาด ขายไม่ค่อยได้ นั่นก็เพราะว่าไปผลิตสิ่งที่ชุมชนไม่ใช่ สิ่งแรกก็ต้องผลิตสิ่งที่ชุมชนใช้ ใส่ตั้งแต่ในหมู่บ้านก็ซื้อเอามากินมาใช้ ในตำบลซื้อมากินมาใช้ เมื่อมีคุณภาพแข่งขันก็ได้ ค่อยเอาออกไปนอกตำบลมันก็เริ่มที่ตัวนี้ ถามว่าอะไรดีที่สุด ลองผลิตเหล้าเถอะ ขายได้ทุกตำบล ไม่มีชุมชนไหนที่ไม่ซื้อกิน จะไปแข่งกันที่ราคาต่างหาก ผลิตเท่าไรก็ไม่เหลือ อย่างอื่นยังพอเหลือ เหล้าเหลือกับดีซันอีกได้มีราคาถูกมันอยู่ยั้งติใหญ่ อันนี้มันก็จะช่วยให้ท้องถิ่นแก้ปัญหาได้ระดับหนึ่ง คือ ทั้งหมดที่พูดมันอยู่ในโครงการนี้ทั้งสิ้น เว้นแต่ว่าเราจะเก็บเอามาศึกษาหรือไม่เท่านั้นเอง แล้วก็ในแต่ละพื้นที่ซึ่งเราเรียกว่าลุ่มน้ำ แทนที่จะเรียกว่า อ.เชียงดาว อ.เวียงแหง อ.พร้าว บนกระดาดที่เขาเขียนเป็นกรีสลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน , ลุ่มแม่น้ำแดงตอนบน , และลุ่มแม่น้ำจิด อันนี้เราอยากจะมีมุมมองภาพใหม่ว่าแทนที่เราจะมองเป็นอำเภอ เป็นตำบล มองมาเป็นลุ่มน้ำ เพื่อจะให้คนในท้องถิ่นได้มองเห็นว่า ทำไมเราเรียกที่เชียงดาวว่าลุ่มน้ำปิงตอนบน ก็เพราะแม่น้ำสายหลักก็คือน้ำปิง ก็อยู่ในช่วงตอนบน ใส่มาตั้งแต่เมืองนะ ใส่มาจนมาจบที่แม่น้ำที่แก่งมิดคนค้าเป็นลุ่มแม่น้ำปิง 11 ต่อพียงเรามีแม่น้ำย่อยหลายสายไหลลงมา คนทั้งหมดนี้จะมีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน เพราะอาศัยแหล่งน้ำสายหลักเดียวกัน แต่ว่าถ้าเรามองในพื้นที่ปูป เราพูดเรื่องป่าอยู่ ต.เชียงดาวเหมือนกัน เพราะที่ป่าม่วงมีองค์กรทุกเข้าไปก็ไม่สบายใจแล้วทั้งที่ตำบลเดียวกัน เกิดปัญหาเพราะอะไร เพราะเขาเขตปกครองมาจัดตั้งขึ้นคนทุกทุก นั้นคนม่วงมีองนั้นคนแม่เตาะ ก็เกิดปัญหา แต่ถ้าคิดว่าเราอยู่ในลุ่มน้ำเดียวกันในความรู้สึกว่าเลือดสุพรรณ มันก็จะเกิดขึ้นเป็นคนกลุ่มเดียวกัน แล้วก็เลือดเชียงดาวเหมือนกัน เพราะฉะนั้นในพื้นที่ของเชียงดาวมองในลักษณะลุ่มน้ำ ก็จะเหลือแค่ 6 ตำบล เว้นเมืองคอง เพราะเมืองคองโดยภูมิศาสตร์ก็ไม่ใช่ปัญหาที่เชียงดาว กว่าจะขึ้นไปคนที่ไม่รู้จกบอกว่ามันไม่น่าจะอยู่ในพื้นที่ อ.เชียงดาวเลย และโดยภูมิศาสตร์แล้วใช้เป็นลุ่มแม่น้ำแดง เมืองคอง อยู่กันของลุ่มน้ำแม่แดง ซึ่งไปสัมพันธ์กับทางเวียงแหง เวียงแหงมี 3 ตำบล เวียงแหง แสนไห เปียงหลวง 3 ตำบล รวมกันเมืองคองเป็นลุ่มน้ำแม่แดงตอนบน พอไปลุ่มแม่น้ำแดงเราไปดูลุ่มน้ำปูป สมมุติว่าถ้าเกิดปัญหาเรื่องลิกไนท์ ที่เวียงแหงมันก็มองเห็นภาพเพราะว่ามันอยู่ต้นน้ำแม่แดง ถ้ามีการจัดทำเหมืองลิกไนท์น้ำแม่แดงจะขุ่นมากเลย แล้วจะเกิดผลกระทบ น้ำแม่แดงก็จะเหือดแห้ง เพราะว่ามันขุดลงไปใบกิน เป็นหลายร้อยเมตรนะลิกไนท์เนื้อ มันไม่ใช่อยู่ที่ผิวดิน ลองไปนึกดูว่า 100 เมตรมันจะขนาดไหน ขุดไปได้ดินแล้วก็ทำแร่ที่เขาทำ คิดดูว่า 100 เมตรหลุมมันจะขนาดไหน เราขุดบ่อน้ำขนาด 20 เมตร มองแทบจะไม่เห็นกันบ่อ ถ้าเป็น 100 เมตร อะไรมันจะเกิดขึ้น คือเรามองภาพอย่างนี้มันจะเห็นความเชื่อมโยงกันไปหมด ไม่ใช่ว่าไปขุดลิกไนท์ที่เวียงแหงแล้วจะทำให้เรามีไฟฟ้าใช้ที่เชียงดาว นี่คือปัญหาที่เกิดขึ้นมา เราก็จะกลายเป็นผู้สนับสนุนลิกไนท์เข้าไปด้วย ผลกระทบก็จะเกิดตามมาเป็นลูกโซ่ ผลกระทบมันจะอยู่ที่แม่แดง น้ำก็จะไปใช้ที่เชียงใหม่

คุณภาพมันก็จะแย่ลงไปด้วย มองอย่างนี้มันก็จะเห็นความเชื่อมโยงกันไปหมดพอไปพรวัว พรวัวมี 11 ตำบล แม่น้ำสายหลัก คือ แม้จัต เพราะฉะนั้นเราก็จะถือว่าคนแถวนั้น เป็นคนลุ่มน้ำ แม้จัตก็เป็นการมองกันใหม่ ไม่ใช่มองกันในลักษณะพื้นที่ปกครองไปมองในลักษณะลุ่มน้ำ ซึ่งมัน จะเห็นความเชื่อมโยงกันชัดเจนขึ้น ที่เขียนไว้ว่ากรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบน และ แม้จัต ก็มองกันในสภาพ แต่ถ้ามองในแง่การปกครองในพื้นที่เราเกี่ยวข้องกับทั้งหมด 21 ตำบล ที่ ไปสนับสนุนในเรื่องอย่างนี้ แต่สุดท้ายแล้วมันไม่ได้แปลว่าเราจะไปทำอย่างนี้ทั้ง 21 ตำบล แปล ว่า มันจะมีใคร กลุ่มไหนที่สนใจในเรื่องป่า เรื่องดิน เรื่องน้ำ ก็อาจจะเหลืออยู่ไม่มาก แต่ก็อยาก จะให้เป็นโครงการที่ทำยาวนาน ตามโครงการที่กำหนดไว้ในเวลาทั้งหมด 3 ปี ขณะนี้ก็เข้ามาสู่ เดือนที่ 5 เดือนที่ 6 ก็เป็นเดือนมกราคม 2546 แล้วอยู่ในช่วงมองการที่ต้องทำให้มันชัดเจนว่า ในพื้นที่มีใครบ้างที่สนใจปรึกษา ปัญหาอะไรแล้วก็ตั้งใจที่ศึกษาและเรียนรู้อย่างจริงจัง เพราะผล ของการเรียนรู้ไปแก้ปัญหาของท้องถิ่น โดยหวังว่า 3 ปี จะทำให้คนที่เข้ามาเกี่ยวข้องสามารถ มองเห็นความสำคัญของทรัพยากร รู้จักวิธีการที่จะไปจัดการหรือแก้ปัญหา แล้วในขณะเดียวกัน ก็จะมีความรู้ความเข้าใจไปแก้ปัญหาของท้องถิ่นในเรื่องอื่น ๆ ได้ด้วย ซึ่งสุดท้ายแล้วถ้าคนท้องถิ่นสามารถแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้พึ่งพาตนเองได้ อันนี้แหละเขาถึงจะเรียกว่าชุมชนเข้มแข็ง เวลาพูดว่าชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็งสุดท้ายก็คือว่า ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ แก้ ปัญหาของตนเองได้ ถ้าพึ่งพาตนเองไม่ได้ แก้ปัญหาท้องถิ่นไม่ได้ไม่สามารถที่จะเรียกว่าชุมชน เข้มแข็ง ก็เหมือนเรามีลูก ถ้าลูกมันพึ่งพาตนเองได้ มันแก้ปัญหาในชีวิตของมันได้ เราก็ว่าลูก ของเราเข้มแข็ง ถ้ายังแบมือของเงินพ่อแม่ตลอดอันนี้ก็อ่อนแอ แล้วท่านก็จะเอาความคิดของคน ที่เรียนมหาวิทยาลัย พ่อจะมองเห็น ใครที่อุตสาหกรรมส่งลูกจบมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ส่งไปให้ อ่อนแอ เพราะมันแบมือของเงินมาตั้งแต่เรียนประถมจนกระทั่งจบมหาวิทยาลัย แต่ว่าบังเอิญ เด็กคนนั้นพึ่งพาตนเอง คือดิ้นรน จบ ม.ปลาย พ่อแม่ส่งไม่ได้ ก็ไปรับจ้างเป็นเด็กปั๊มบ้าง เป็น เด็กตามร้านเสริมฟ้าง ขายอาหารบ้าง พวกนี้เข้มแข็ง เข้มแข็งแต่อาจจะไม่ค่อยมีเกียรติ แต่ว่า เข้มแข็งเพราะว่าเขาสามารถที่จะดิ้นรนต่อสู้ชีวิตได้ ดูชาวที่ดอนเศรษฐกิจมันแยเมื่อปี 40 มีคน ผูกคอตายเยอะดูแล้วตลก พวกผูกคอตาย พวกไหน พวกจบปริญญาโท เคยมีเงินเดือนกินหลาย หมื่น วันดีคืนดีเขาได้ออกจากงาน ไม่รู้จะทำอะไรกิน ทั้ง ๆ ที่ทรัพย์สินก็มีกันมูลค่าเป็นล้านทั้ง นั้น ทั้งรถ ทั้งบ้าน ฆ่าตัวตาย เข้มแข็งไหม คือว่าไม่เข้มแข็ง แต่ถ้าชาวบ้านเจอปัญหาแบบนั้น ชาวบ้านเจอปัญหาหนักกว่านั้น บางคนก่อหนี้ขึ้นทุกปี ๆ ถูกทวงเข้าทวงเย็นก็เห็นเข้มแข็งอยู่ ไม่เห็นไม่เห็นไปผูกคอตายตรงไหนเลย นี่คือความแตกต่าง คือทั้งหมดก็เป็นเรื่องที่อยู่ในโครงการ ของเราเกี่ยวข้อง ก็คือเรื่องภาคเหนือที่บอกว่าโครงการสิทธิชุมชน ศึกษาภาคเหนือเพราะโครง การนี้เป็นโครงการระดับประเทศ มีทำกันที่ภาคใต้ ภาคอีสาน แล้วก็ภาคเหนือ แต่ละภาคเขาจัด กรณีศึกษาขึ้นแตกต่างกัน มันมีอยู่ในเล่มเขียนหน้า 2 เช่นเดียวกับเรื่องโปแตสที่คุณออก นภาคอีสาน ในเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ลองมาอ่านดูในหน้า 2 นี้มีอยู่ ให้ท่านไปอ่านดูรายละเอียด

แต่หัวใจหลัก ๆ ก็เป็นอย่างที่พูด แล้วที่เราไปเห็นว่าแทนที่จะเป็นสิทธิธรรมดา มันเป็นสิทธิชุมชน คำว่าสิทธิชุมชนทางเหนือพอจะเข้าใจง่ายก็คือสิทธิหน้าหมู่บ้าน เราพยายามไปเน้นในปัญหาของสิทธิหน้าหมู่บ้าน อย่างเช่นเราส่งเสริมสิทธิชุมชนตามที่ปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่บอกว่าชุมชนต้องค้น สามารถที่จะเข้าไปดูแลรักษาจัดการเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติแล้วก็ใช้ประโยชน์ได้ อย่างเช่น เราสามารถที่จะจัดตั้งป่าชุมชน และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนได้อันนี้ก็มีการรับรองอยู่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพียงแต่ว่าในส่วนของกฎหมายในรายละเอียด มันยังไม่ได้ตั้งกฎหมายรองรับ แต่ว่าสิทธิมันมีอยู่ เมื่อเราไปจัดการให้ป่าชุมชนมันขึ้นมาก็กลายเป็นสิทธิหน้าหมู่บ้าน ก็ไม่ใช่เป็นของคนใดคนหนึ่ง คนในชุมชนนั้นก็ร่วมกันใช้ประโยชน์ของป่าชุมชน เพราะฉะนั้นเรื่องสิทธิชุมชนเข้าใจง่าย ๆ แบบดั้งเดิมก็คือสิทธิหน้าหมู่บ้าน แต่ความหมายที่ชัดเจนยังไม่มีใครสามารถที่จะระบุตายตัวไปได้ว่าสิทธิชุมชนคืออะไรกันแน่ แต่ว่าเห็นแต่ภาพรวม ๆ ของมันอย่างทางเหนือก็คือสิทธิของชุมชนแบบสิทธิหน้าหมู่บ้านอะไรที่เป็นของหน้าหมู่บ้าน คนเหนือจะให้ความเคารพมักถูกร่วมกัน อย่างเขาถ้าทำให้ขาด กลายเป็นขาดหน้าหมู่บ้านก็เป็นขาดสำคัญ แต่ขาดเดียวนี้มันไม่ค่อยจะเป็นขาดหน้าหมู่บ้านเมื่อไหร่กลายเป็นขาดของครอบครัวนั้น ขาดของครอบครัวนี้ ปัญหามันก็จะเลือกเกิด ต้องพยายามนึกถึงตัวนี้ของทางเหนือ ความสำคัญคือหน้าหมู่บ้าน ทำให้มันเกิดหน้าหมู่บ้าน กองทุนหน้าหมู่บ้าน เป็นใครที่เห็นภาพ แต่ว่าเป็นกองทุนของรัฐบาลส่งเงินมาให้ ขอโทษเถอะ เตรียมถูกกันไม่รู้ว่าจะไปใช้หรือเปล่านั้นไม่ค่อยแน่ใจ ต้องทำให้มันกลายเป็นกองทุนหน้าหมู่บ้าน มันก็จะเห็นความสำคัญต้องเข้าร่วมกัน ในการที่จะดูแลและใช้ประโยชน์ นี่ก็คือทั้งหมดที่จะพูดในเวลาสั้น ๆ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ แล้วที่มากันวันนี้ มันไม่ได้เป็นเวทีแรกของโครงการโครงการเขากิจกรรมอันนี้มาตั้งแต่เดือนสิงหาคม ไปจัดเวทีที่พร้าว ที่เวียงแหง และที่เชียงดาว ทั้งเวทีระดับอำเภอ หลายเวทีด้วยกัน มาถึงวันนี้เป็นเวทีระดับตำบล เพื่อเราจะได้ภาพปัญหามันชัดเจนว่าในพื้นที่ของลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนหรือเชียงดาว มีปัญหาหลัก ๆ อะไรบ้าง แล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องป่า และมีคนที่ใส่ใจจะร่วมกัน แก้ไข ถ้ามันมีแต่ปัญหา แต่ไม่มีคนที่สนใจเอามาเป็นปัญหาตนเองแล้วเราก็ไม่เอามาเกี่ยวข้อง เพราะว่ามันไม่มีใครไปจัดการสุดท้ายแล้วมันก็มีทั้งปัญหา แล้วก็ยังมีทั้งคน โครงการนี้คนอื่นจะเข้ามาเกี่ยวข้องได้ในแง่ที่ว่ามาสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ บางเรื่องก็เชิญวิทยากรเกี่ยวกับเรื่องป่าชุมชนต่อไปข้างหน้า เราก็เชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของกฎหมายที่ดินกสิกรรม ป่ากสิกรรม มันไม่เกี่ยวข้องกันกับเรื่องใหม่ เขาก็เชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความเข้าใจกับเรื่องนั้น แต่ทั้งหมดเมื่อมันก็อยู่ที่คนที่เขามาร่วมเรียนรู้ร่วมกัน แล้วก็ทำอย่างไร เราฐานะที่เป็นชาวบ้านถึงจะมั่นใจว่าจริง ๆ แล้วเราก็มีความรู้มีศักยภาพมีทุนของเราอยู่ส่วนหนึ่ง ไม่ให้เก่งได้อย่างไร เวลานั้นเจ้าหน้าที่ยกมาส่งเสริมการเกษตรมา สุดท้ายแล้วเขามาส่งเสริมแต่เรื่องพื้น ๆ แต่คนเก่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่เกษตร เกษตรกรยังเก่งกว่าอีกสามารถจะรู้จัดแปลว่าจะใช้ปุ๋ยแบบไหน ใช้น้ำแบบไหน บางทีเจ้าหน้าที่มาส่งเสริมผิดด้วยซ้ำไป ขึ้นเกษตรทำตามก็แข็ง แล้วหลายเรื่องมาส่ง

เสริมผิด ๆ แล้วเราก็ค่อยตามก็พังกันไปแถบ ๆ แล้วก็กลับมาค่อยคิดใหม่ อย่างเช่น ท้องถิ่น เชียงดาว สิ่งที่ทำนสนใจมากก็คือพันธุ์ข้าวเหลือง น่าจะมีการทบทวนดูว่าพันธุ์ที่รัฐบาลมาส่งเสริม กับพันธุ์พื้นเมืองอันไหนมันดีกว่ากัน แล้วถ้าเราค่อยตามเขาไปทุกอย่าง พันธุ์พื้นเมืองมันหายไป ของดี ๆ ก็หายไปด้วย มันกลายเป็นว่าเดี๋ยวนี้จะมีปลูกข้าวปลูกอะไรมันไม่มีพันธุ์ท้องถิ่น เลย พันธุ์ท้องถิ่นที่ดีที่เขาพยายามจะเก็บกันอย่างเมล็ดพันธุ์ ข้าวไร่ บางพันธุ์มันกินแล้วอร่อย เหมาะกับการขบเคี้ยว ซึ่งจะต้องเรียนรู้ ถ้าเราไปค่อยตามเขาหมดไปเชื่อตัวเอง แล้วมันเหลือ หรือ ใครจะเก็บไว้พันธุ์เหล่านี้ ในที่สุดเราอาจจะพบมันอยู่ในอเมริกา เขามาเก็บเมล็ดพันธุ์หรือ ธนาคารเมล็ดพันธุ์ เขาก็ปรึกษาไว้ไม่ยอมศึกษา เอามาแยกภาพรวม ๆ ว่าองค์ประกอบมันเป็นยังไง แล้วในที่สุดมันก็จะเกิดพืชผักที่ทุจริตขึ้นมา เพราะมีการตัดต่ออะไรต่าง ๆ ผมคงแค่นี้แหละ เดี่ยวโอฬารเขาก็จะมา มาวิธีการก็ง่าย ๆ ซึ่งบางทีท่านอาจจะว่าทำไมของง่าย ๆ แต่มันจะเกิดการเรียนรู้อย่างดียิ่ง อย่างเช่นเรานั่งกันอยู่อย่างนี้ เดี่ยวก็จะมีการทำแผนที่ตำบลร่วมกัน เราจะได้ว่าใน ต.เชียงดาว เขาจริง เราว่าเรารู้จักตำบลเราดีพอก็ตามว่าเรามีแหล่งน้ำอยู่ที่ไหนบ้าง ฝ่ายอยู่ที่ไหนบ้าง ผมเชื่อสำหรับคนคนเดียวไม่สามารถจะบอกได้ครบถ้วน เดี่ยวเราก็ไปทำต่อในเรื่องนี้ เราก็จะถามความคิดปัญหาออกมา ตัวความรู้ทั้งหมดทุกวันนี้อยู่ในตัวท่านไม่ได้อยู่ที่ใคร อยู่ที่ท่านจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขึ้นมา แล้วระดมเมื่อท่านสามารถค้นพบปัญหาได้ เราก็สามารถจะสืบต่อหรือดำเนินกิจกรรมต่อไปได้

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ใช้เวลานิดเดียว จะพูดคุยกัน กลุ่มที่แบ่งกันไปหมู่บ้านไหนที่มา 3 คน เดี่ยวกระจายออก จะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม แบ่งเป็นซีกซีกหนึ่งอยู่ศาลาน้ำ ซีกทางใดอยู่กลุ่ม 1 ให้มันกระจายบ้านไป จะพูดคุยกันอยู่ 3 เรื่องกันนี้ คงใช้เวลาหลังกินข้าวเสร็จก็อาจจะเสร็จขอช่วยกันทำแผนที่ขึ้นมา ชุดหนึ่งของ ต.เชียงดาว แต่ละกลุ่มก็จะทำของตัวเองไป แผนที่ของ ต.เชียงดาวก็ประกอบด้วย 3 ส่วน 1 เป็นที่ตั้งของชุมชนหมู่บ้าน ว่า ต.เชียงดาวเรามีหมู่บ้านตั้งอยู่ไหนบ้าง 16 หมู่บ้าน ลำน้ำหลักลำน้ำปิงไหลผ่านจากไหนไปไหนบ้าง แล้วก็มันมีลำห้วยย่อยไหม ห้วยน้ำลู่ ห้วยแม่ก๊ิด ห้วยแม่เตาะ ห้วยแม่จร ห้วยแม่กะ แล้วแต่ละห้วยแต่ละน้ำปิงมันมีเหมืองฝาย มีฝายอะไรที่น้ำปิงบ้าง สำหรับสาขามีไหม น้ำแม่ก๊ิด น้ำแม่ลู่อยู่ตรงไหนบ้าง นี่คือแผนที่ที่ขอช่วยกันทำหน่อย เราทำเท่าที่ตัวเองรู้จัก กรณีอย่างบ้านอื่นไม่มาทำให้เขาได้ก็ดี อันที่ 2 เราว่าปัญหาของ ต.เชียงดาวเรามีอะไรบ้างที่เป็นปัญหาหลัก ๆ สมมติว่าปัญหาป่า ปัญหาดิน ปัญหาน้ำ ปัญหามันอยู่ตรงไหน ก็คือเอาปัญหาไปใส่ในแผนที่ของบ้านแม่เตาะมีปัญหาเรื่องป่า กับเรื่องที่ดินก็เขียนที่บ้านแม่เตาะว่ามีปัญหาอะไรบ้าง แล้วสุดท้ายดูว่าคนกลุ่มเราที่นั่งกันตรงนี้ 14 คน ใครบ้างที่จะสนใจในการแก้ไขปัญหา แก้ไขปัญหาอะไร ขอแบ่งกลุ่มออกไป 2 กลุ่มแล้วช่วยกันทำ 3 หัวข้อนี้ ถ้าแบ่งกลุ่มแยก 2 ใครถึงบ้านไหนไม่มีก็ได้ดังกันมา กลุ่ม 1 อยู่ที่นี่ กลุ่ม 2 อยู่เกาะกลางน้ำ

เหมือน เรื่องแผนที่แล้วก็เรื่องการค้นหาปัญหาของตำบลยังไม่พูดถึง แนวทางแล้วสรุปว่าเฉพาะกลุ่มเรามีใครสนใจปัญหาบ้าง ก็ใช้เวลามาชั่วโมงหนึ่ง เวลานั้นน้อยบางบ้านก็ไม่ได้มาก็ทำเท่าที่ได้ เติ๋ยวจะขอแต่ละกลุ่ม เชิญกลุ่ม 1 ก่อน

ตัวแทนกลุ่มที่ 1.

ก็ขอสวัสดิ์ผู้ที่เข้าร่วมประชุม ผมก็ชื่อนายคำสุข หน่อคำ เป็นสมาชิก อบต. หมู่ 3 บ้านม่วงข้อง ต.เชียงดาว วันนี้ก็ได้มาเป็นตัวแทนกลุ่มก็ในแผนที่ของ ต.เชียงดาว ก็แบบย่อ ๆ เส้นแตนนั้นก็ เป็น ถนนเชียงใหม่-ฝาง ตามอำเภอเชียงดาว บ้านก็มีทั้งสองฝั่ง บ้านทิศตะวันตกและทิศตะวันออก ทิศตะวันออกจะมีน้ำปิง นี่เป็นต้นน้ำปิงบ้านของเรานี้ก็เป็นต้นปิงก็เริ่มตั้งแต่หมู่ 2 บ้านคอน นี่ทิศตะวันตกน้ำไม่มีปัญหา เรื่องไม่ ไม่มีป่า ไม่มีที่ทำกิน และไม่มีเอกสารสิทธิ์ แล้วก็มาหาหมู่ 1 หมู่ 14 นี่ก็อย่างน้อย น.พ.ค. มาที่นี่ทุ่งละครมีป่าชุมชน นี่ก็เป็นเส้นทางที่จะเดินทางเข้านี่จะเป็นสายน้ำ นี่ก็เป็นถนนเข้ามาม่วงข้องก็มีฝ่ายวังไฮ ฝ่ายยาง คอนฝ่ายยางก็กำลังสร้างเกือบจะเสร็จแล้ว นี่ก็เป็นพื้นที่ของหมู่ 3 ปัญหาก็คือ ขาดเอกสารสิทธิ์ ขาดน้ำขึ้นที่สูงซึ่งไปหล่อเลี้ยงพืชไร่ หรือว่าสวนลำไย คอนน้ำมันอยู่ล่าง แต่ตัวมันอยู่บนก็ขาดน้ำที่พาขึ้นไป เพราะฉะนั้นก็ถ้ามีงบประมาณเหลือทางเราก็จะจัดงบประมาณขึ้นไป ถ้ามีงบประมาณ ข้ามมานี่ก็เป็นถนนสายบ้านดง มาทางนี่ก็เป็นบ้างตง หมู่ 7 แล้วก็ข้ามมาทางนี้ ถนนสาย เชียงใหม่-ฝาง นี่ก็มีน้ำแม่ก็คด เข้ามานี่ก็จะเป็นบ้านดำ จากบ้านดำก็น้ำแม่หินน้ำที่เป็นสินน้ำเงินแล้วก็มาหมู่ 6 เชียงดาว เข้ามาก็จะเป็นบ้างตงที่เราอยู่ นี่ก็เป็นหมู่ 7 นี่ก็จะเป็นป่าชุมชน นี่ก็ถนน อบต. ก็มีแม่น้ำ นี่ก็จะเป็นถนนทุ่งหลุกผ่านงบประมาณในการดำเนินการกิจกรรม จัดไม้ทำลายป่าของนายทุนและชาวเขา นี่ก็เป็นหมู่บ้านของทุ่งหลุกนี่ก็มีปัญหา เข้ามานี่ก็เป็นบ้านแม่กะ น้ำแม่กะ ข้างไปก็หมู่ 16 จากทุ่งหลุกก็ขึ้นไป หมู่ 16 ขึ้นไปทางบนคอยก็จะมีป่าชุมชน บ้านแม่เกาะ ในต.เชียงดาว พื้นที่ก็จะถึงแค่แม่เตาะจากนั้นไปก็จะเป็น ต. แม่ะ นี่ก็ห้วยแม่เตาะ ก็ขาดปอน้ำขึ้นเงิน ในเอกสารสิทธิ์ที่สำคัญ ก็คือเอกสารสิทธิ์ นี่ถ้าแผนที่ในตำบลเชียงดาวก็มีย่อ ๆ แค่นี้ แล้วถ้าเราลองดูก็จะรู้ว่าขาดแคลน หลายอย่างไม่ว่างงบประมาณ ไม่ว่าเอกสารสิทธิ์ คอนนี้ก็ทราบข่าวว่าท่าน ก็จะได้มาหาคำตอบได้ นี่ก็คือปัญหาของตำบลเชียงดาวของเรา เราก็ต้องมาร่วมกันแก้ไขปัญหาว่าหมู่บ้านไหนขาดอะไร นี่ก็ในนามของกลุ่ม 2 ก็ขอชี้แจงเท่านี้"

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

เห็นภาพรวมของ ต.เชียงดาว เติ๋ยวค่อยมาสรุปพร้อมกัน ไปดูอีกกลุ่ม

ตัวแทนกลุ่มที่ 2

ก็สวัสดิ์ทุกท่าน ที่เข้าร่วมสัมมนาในวันนี้ ผมนายมานิตย์ ยาสัทธี เป็นสมาชิก อบต.เชียงดาว หมู่ 15 จะมาอธิบายแผนที่โดยสังเขปของ ต.เชียงดาว มี 16 หมู่บ้าน ก่อนข้างจะลำบากใจสังเกตดูพื้นที่ในหมู่บ้านข้างบนก็จะเป็นเนื้อที่ของหมู่บ้าน เริ่มจากหมู่ 14 จะขอบอกทิศก่อน มีทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศทางตะวันตก ทิศทางตะวันออก สำหรับหมู่ 14 นี้จะอยู่เหนือสุด ลงมาก็จะเป็นหมู่ 1 นี้ก็ถนนดำ ๆ นี่จะเป็นถนนเชื่อมโยงกันหมดในเขตตำบลเชียงดาวทั้ง 16 หมู่บ้าน ลงมาก็จะมาหาหมู่ 2 ข้ามหมู่ 2 ก็ลงมาหา หมู่ 15 ข้ามน้ำปิงไป เชื่อมมาจากหมู่ที่ 5 มาหาหมู่ 4 หมู่ 3 มาข้างนอกก็จะมาหาหมู่ที่ 2 ขึ้นไปถึงบ้านเก่า หมู่ 5 แล้วกันไปก็คิดนาเลย วันนี้น้ำเราไม่มา ออกมาถึงเชียงดาวหมู่ 6 จากนั้นก็เลยไปหมู่ 7 หมู่ 7 เลยมาอีกหน่อยก็เป็นหมู่ 9 เลยไปหาที่เป็นหมู่ 16 เลยมาเป็นหมู่ 11 มาหาบ้านเราก็จะเป็นหมู่ 6 ล่องไปทางใต้ก็เป็นหมู่ 8 แม่ก็จะท่านจะสังเกตว่าที่เป็นสีดำจะเป็นแนวเขตป่า นี่เป็นแนวป่าทิศตะวันตกมาอีกก็จะเป็นหมู่ 5 สำหรับ เส้นแดง ๆ นี่จะเป็นลำห้วยลงมานี้ก็จะเป็นลำห้วยแม่สุ ลงมานี้ก็หมู่ 1 มาหมู่ 15 ลงมาก็เป็นน้ำปิง นี่ก็เป็นห้วยแม่ก็คิด ห้วยแม่ก็คิดนี้มาจากบ้านเก่า มาหาหมู่ 12 แล้วก็หมู่ 4 แล้วก็มาถึงอ่างแล้วลงสู่ลำปิง แล้วก็มาเจอกันที่หมู่ 14 สำหรับสายใต้มีห้วยแม่เตาะไหลจากหมู่ 16 ลงมาไหลลงมาสู่ลำปิง ลำปิงนี้ไหลมาจากหมู่ 2 หมู่ 2 นี้จะมีฝายลูกยาง จะสร้างเสร็จก็ประมาณปี 2546-2547 ตอนนี้กำลังดำเนินการไปเกือบ 70 - 80 % แล้ว มาทางนี้ก็เป็นฝายวังไฮ ฝายวังไฮนี้จะผ่านเขตหมู่ 3 แล้วก็ผ่านไปหาหมู่ที่ 5 ผ่านหมู่ 7 หมู่ 9 ซึ่งในแผนที่นี้ หมู่ 3 หมู่ 7 หมู่ 9 นี้ได้เปรียบ น้ำนี้ก็ไหลเป็นสาย ๆ การใช้น้ำในกิจการต่าง ๆ จะต้องอาศัยบ้านเหล่านี้ บางครั้งปัญหามันก็ไม่มี เพราะว่าเดิมมันเป็นป่าธรรมชาติอยู่แล้ว ถ้าเราขาดลงกันไม่หมดบางคนเขาก็ไม่เข้าใจ แต่ถึงยังใช้ส่วนน้อยมันก็ไม่มีปัญหา อย่างหมู่ 15 เขาไม่ได้ใช้เขาก็ไม่ว่า เพราะว่าเราไม่ได้เอาไปขาย ส่วนมากก็จะเอามาทำกิจกรรมต่าง ๆ ฉะนั้นปัญหาที่ค่อนข้างจะยากก็คือการขาดน้ำ ขาดป่า ขาดเอกสารสิทธิ ขาดที่ทำมาหากิน น้ำสายข้างบนจะขาดน้ำ ไม่เหมือนข้างล่างขาดป่าจะใช้อะไรจากป่าก็ไม่มี แล้วก็ขาดเอกสารสิทธิ ไม่มีใบ มันมีปัญหา ขาดพื้นที่ทำมาหากิน บ้านเราส่วนมากจะเป็นบ้านใกล้อ่าง ค่อนข้างจะลำบาก ที่ต้องการที่สุดก็ต้องการงบประมาณต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหาดังนี้ให้มันดีขึ้น ฉะนั้นอะไรทุกอย่างมันก็ต้องมีปัญหา

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานโครงการลุ่มน้ำปิงตอนบน

ก็เห็นภาพรวมในส่วนของ ตำบลเชียงดาว 2 กลุ่ม อันนี้ก็เป็นแผนที่ที่พูดเมื่อกี้ สีดำนี่ก็เป็นถนนเชียงดาวขึ้นไปก็เป็นปิงโค้งนี่ก็เป็นแม่ละ สีน้ำเงินเป็นน้ำปิง ที่เป็นห้วยก็เป็นสี มีอยู่ทั้งหมดห้วยที่ไหลลงน้ำปิงของ ต.เชียงดาว 1 แม่ลำลุ น้ำแม่ลุกก็ฝายแม่ลุก อยู่ข้างบนลูกหนึ่งแล้วก็ลงน้ำปิง น้ำแม่ก็คิดน้ำแม่ก็คิดอยู่ที่บ้านเก่าไหลผ่านหมู่ 15 มาลงน้ำปิง น้ำแม่ก็ ชิกนี้เมื่ออยู่ 4 ห้วย น้ำแม่ก็คิดก็มีน้ำแม่มาลงสมทบ ชิกนี้ก็มี 4 ห้วยด้วยกันมีห้วยแม่ลุก แม่ก็คิด แม่ก็คิด แม่ก็คิด ชิกทางตะวันออก แม่ปาม แม่เตาะ แม่สืบ แม่เตาะมีห้วยแม่จร ผาตาย แม่จรเข้าแม่เตาะแล้วก็ลง

น้ำปิง แต่ละน้ำฝ่ายมีฝ่ายเดียว น้ำปิงก็มีฝ่ายวังไฮกันอยู่ฝ่ายหนึ่ง แล้วก็มีฝ่ายยางอยู่ตรงนี้ ทำกันน้ำปิงแบบเขตทางน้ำ เพราะว่าทั้งหมดของ อ.เชียงดาว มีฝ่ายวังไฮลูกหนึ่ง ฝ่ายยางลูกสอง ฝ่ายลูกแพรว ลูกที่สาม ฝ่าย.....ก็เห็นแผนที่ของตำบลเชียงดาวแล้ว ปัญหาที่ออกมามี 2 ปัญหา แนวทางเลือก ปัญหาที่หนึ่ง กรณีของบ้านซึกทางตะวันตกซึ่งมันเป็นแหล่งทรัพยากรค่อนข้างที่ราบแล้ว ก็มีพี่น้องชาวเขา ก็มีปัญหาคือ นายทุนจ้างชาวเขาถางป่า ตัดไม้ นี่เป็นปัญหาอยู่ อีกส่วนหนึ่งก็คือที่ทำกินอยู่ในเขตป่า นี่ไม่รวมทางบ้านคอย ที่ดินมี 2 ส่วน คือที่ดินอยู่ในส่วนของทหาร อีกส่วนหนึ่งอยู่ในเขตป่าที่ประกาศอุทยานทับที่ไว้ ในส่วนของบ้านคองกับบ้านทุ่งละครเคยมาพูดคุยกันครั้งหนึ่งแล้ว เรื่องของที่ดินในเขตทหารไม่รู้ว่าแต่ละงานอยู่ที่ไหน มีแต่งตั้งหมายและรายชื่อมาให้ อีกส่วนหนึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกัน กรณีของ หมู่ 2, หมู่ 4, หมู่ 13 ในบริเวณตรงนี้ก็ค่อนข้างจะเป็นแนวใหม่ ที่ผ่านมามีป่าชุมชน ความหมายของหมู่บ้านกับชุมชนมันต่างกัน ชุมชนก็คือว่าแต่ละหมู่บ้านรวมกันเป็นชุมชนก็มีหรือว่าแต่ละชุมชนจะมี 2 - 3 หมู่บ้านก็มี ในส่วนของ อ.พร้าว ตอนนี้กำลังจะเริ่มทำป่าชุมชน แนวทางการวิจัยของสมาคมของตำบล หมายถึงว่ากรณีของ ต.บ้านโป่ง อ.พร้าว 6 - 7 บ้าน รวมตัวกันทำป่าชุมชนอย่างเดียว คือว่ามันเป็นป่าอยู่ในเขตบ้านคองนี้บ้านเขารวมตัวกันทั้งตำบลเลย ก็ค่อนข้างจะเห็นภาพชัดเจนในเรื่องของประเด็นปัญหาสองสามเรื่อง สำหรับเรื่องของแนวทางที่ อ.มังกรเคยพูดการทำป่าชุมชนของเชียงดาว เป็นป่าชุมชนของตำบล ใครมีอะไรจะชักถามแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหา 2 - 3 เรื่องเพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จร่วมกัน

ชาวบ้าน

อย่างประชาชนดูแลเรื่องป่าแล้วมีป่าไม้บอกว่าประชาชนทำผิดกฎหมาย อยากให้ช่วยอธิบายให้เข้าใจหน่อยว่ามีสาเหตุมาจากไหน ?

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

คำถามมี 2 ประเด็น เรื่องของป่าชุมชนส่วนหนึ่งและเรื่องของความเข้าใจ ที่ผ่านมามีทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นป่า เป็นดิน เป็นน้ำก็ดี มันเป็นเรื่องที่ชุมชนใช้ประโยชน์มาก่อน อย่างกรณีของ ต.เชียงดาว ปัญหาค่อนข้างจะไม่รุนแรงเหมือนทาง ต. เมืองนะกับ ต. ทุ่งข้าวพวง มันมีกฎหมายตัวหนึ่งในส่วนของหมู่บ้านมีการจัดการป่าชุมชนครั้งแรก ได้ร่วมกันเรียกร้องกฎหมายป่าชุมชน กฎหมายป่าชุมชนก็คือว่าเป็นกฎหมายที่ให้ชาวบ้านได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรควบคู่ไปกับการดูแลรักษา เท่าที่ผ่านมามีสิ่งที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าไม่ได้ ในส่วนของกรมป่าไม้ก็ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามาดูแลรักษาด้วยกัน แต่เราจะรู้ว่าการใช้ประโยชน์มันก็สามารถใช้ได้ระดับหนึ่ง กรณีการเรียกร้องขึ้นมาว่า ที่ผ่านมามีการประกาศเขตป่าต่าง ๆ มันประกาศได้อยู่ ยกตัวอย่างกรณีแม่เตาะ อยู่ในเขตอุทยานป่าศรีล้านนาพื้นที่ป่าสวนป่า

ซึ่งแม่เกาะอยู่มาประมาณ 60-70 ปีแล้ว แล้วก็อุทยานแห่งชาติศรีล้านนา ซึ่งมาประกาศอุทยาน
เข้าไปทับพื้นที่ทำกิน กับพื้นที่ป่าของชาวบ้าน เมื่อปี 2532 ก็คือว่ามันเป็นการเข้าไปละเมิดสิทธิ
ของชาวบ้านที่จะต้องเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า ก็มีการเรียกร้อง ร่างกฎหมายขึ้นมา โดยเฉพาะ
กฎหมายป่าชุมชน เพื่อให้เป็นเครื่องมือชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์และเข้าไปดูแลรักษาเน้นการ
รักษาเราไม่เน้นการใช้ประโยชน์ กฎหมายเรามี 2 ส่วน 1 กฎหมายป่าไม้ เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่
ที่ป่าไม้ได้บังคับ คือ กฎหมายป่าไม้ 2484 ทกลิบกว่าปีผ่านมาแล้ว กรณีของอุทยานแห่งชาติศรี
ล้านนาบังคับใช้กฎหมายปี 2504 กฎหมายอุทยานแห่งชาติ ซึ่งได้ปฏิบัติแล้ว อย่างที่หนังสือ
เล่มสีเขียวที่แจกไปตอนแรกมันบอกเรื่องสิทธิของชุมชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็น
กฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายแรกของประเทศแล้วกฎหมายในมือก็เป็นกฎหมายลุ่ม
มาตรา 46 บอกว่าบุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนดั้งเดิมย่อมมีสิทธิเข้าไปใช้ประโยชน์และอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ นั่นก็หมายความว่าเรามีสิทธิเข้าไปดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าได้ ทั้ง
นี้ไต่ขังยื่นและสมุด นี่คือเขาเขียนไว้แล้วแต่กฎหมายมันเขียนไว้เป็นกฎหมายหลัก แต่
กฎหมายลูกที่มันจะวิ่งตาม แต่มันตามไม่ทัน เพราะว่ามันมีปัญหาหลายๆ อย่าง ซึ่ง อ.มังกร จะ
ขยายให้โดยเฉพาะเรื่องกฎหมายแต่ละอย่างมันตามไม่ทัน แม้แต่การแก้ไขเขตปฏิรูปที่ดินกับ
การเกษตรเขต สปก.ของ อ.เชียงดาว ก็แก้กันมาเกือบ 5-6 ปี ก็แก้ไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่กฎหมายแก้
ไปแล้วเปิดโอกาสให้คนเข้าไปใช้ประโยชน์จากที่ดินด้วย มีกำหนดกฎเกณฑ์มันกำหนดไว้ในนี้
หมด แล้วกฎหมายไหนมาแก้พื้นที่ สปก.ไม่ยกยกเล็ก แม่แดง เชียงดาว เวียงแหง 3 อำเภอ
เป็นพื้นที่ สปก.ตั้งแต่ปี 2522 อยู่ ซึ่งตอนนั้นมันไปไกลกว่าสิ่งที่กฎหมายลูกแล้ว กฎหมายลูก
มันตามไม่ทัน มันมีกลไกการเมืองที่มันซับซ้อนอยู่ กรณีอย่างเราเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าโดย
พื้นฐาน ถ้าเข้าไปหาเห็ดหาหน่ออย่างที่ว่ามันไม่มีปัญหา แต่ถ้ากรณีเอาไม้มาสร้างบ้านสร้าง
เรือนมันก็ทำให้บางคนถูกจับกุมเพียงแต่ถ้ามันเป็นจำเป็นต้องใช้เราก็คงต้องใช้ ถ้าคนจำเป็นต้องใช้
ไม่สามารถเข้าไปใช้ได้ก็ไม่ว่าจะเอาที่ไหนมาใช้เหมือนกัน นี่ก็เป็นหลักการโดยข้าง ๆ ตอนนี
กำลังอัดเทป กันอยู่ ในเรื่องของกฎหมาย โดยการจับกลุ่มมันไม่ค่อยเห็น เพียงแต่ว่าสิ่งที่มันขาด
หายที่ว่าสิทธิของชาวบ้านที่จะต้องไปใช้ประโยชน์ในเรื่องที่ดิน ยกตัวอย่าง อย่างบ้านผาหลาย บ้าน
กะเหรี่ยง อยู่มาเมื่อสมัยเขาลากไม้ สมัยสัมปทานป่าเขต อยู่มานานแล้ว มากับสัมปทานแล้วก็มา
ประกาศอุทยานแห่งชาติปี 32 ก็เพราะว่าหมู่บ้าน ที่ดินทำกิน แล้วก็ป่าเขตอุทยานหมด แต่เขาก็
ไม่จับเพียงแต่เวลาเข้าไปทำไร่ ทำสวน มันทำไม่เต็มใจ แล้วก็ก็มีปัญหาที่เขาพูดคุยกันเรื่อง
เรียกร้องสิทธิที่ทำกินเอกสารสิทธิ ปัญหาทั่วเชียงดาว มันเป็นสองเขต ด.เชียงดาว 1 เป็นเขต
สปก. มี 22 ประกาศควบคุม แม่แดง เชียงดาว เวียงแหง ประกาศไปก่อน แล้วค่อยไปถอนออก
ที่ละแปลง เขาบอกว่าอย่างนี้ ปราบกว่าประกาศไปแล้วมันถอนออกที่ละแปลงไม่ได้ เพราะว่า
หนึ่งคนไม่มี งบประมาณไม่มี จำเป็นต้องประกาศทับคุมไปก่อน 2.มีการประกาศเขตป่าอนุรักษ์
ป่าอนุรักษ์ก็หมายถึงอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว ป่าต้นน้ำชั้นหนึ่ง A

ประกาศเขตป่า รัฐ ตำบลเชียงดาว มีอยู่ 2 เขตป่าอนุรักษ์ 1.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า บ้านทุ่ง
ละคร หัวทุ่งบ้านท่า โรงวัว 2.เขตอุทยานแห่งชาติศรีล้านนา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าประกาศมี
27 อุทยานแห่งชาติศรีล้านนาประกาศมี 32 ก็มี บ้านคง ทุ่งหลุก แม่เตาะ ม่วงม้องบางส่วน 4 -
5 บ้าน เวลาเขาแก่กฎหมาย สมมุติว่าเขาจะมามีเอกสารสิทธิ เขาก็จะมาดูว่าที่แปลงนี้ไปมี
กฎหมายเขตป่าอนุรักษ์ เขาก่อนป่าอนุรักษ์ออกแล้วไปติดเขตสปก. ไปทำได้ มัน 2 - 3 ชั้น
ซ้อนกัน มันไม่เหมือนกับถ้าที่ที่เอกสารสิทธิ์ก่อนมี 22 มีปัญหาเพราะเขต มี 22 พอแก้ไข
ปฏิรูปเสร็จแล้ว ต้องไปแก้เขตป่าอนุรักษ์ที่มันไปทับที่อีก ซึ่งที่ผ่านมามาตราการก็ออกตลาด ผ่า
กลุ่มไปก่อน มีครั้งหนึ่งที่เชียงดาวเข้าไปทำคงได้มา เมื่อวันที่ 11 พ.ค. ปี 2542 ที่ไปขึ้น
ทะเบียนที่ว่าอำเภอแล้วได้ใบนี้มา เขาบอกว่าเป็นใบถือครอง ใบแจ้งการครอบครองที่ตามมติ
คณะรัฐมนตรี ผ่านมา 3 ตั้งแต่ปี 2532 มาถึง 2542 ก็ 10 ปี เวลาได้ยื่นแบบสำรวจ มันไม่ใช่ว่า
กลไกของราชการมันช้า ยังมาตอนนั้นกรมป่าไม้แยกออกไป เป็นกรมอุทยานกรมป่าไม้ ก็เลย
ยุบไม่รู้จะไปสังกัดอยู่ที่ไหนหลายที่ เงินมันทำให้การแก้ไขปัญหามันเคลื่อนไปไม่ได้ กรณีของ
หมู่บึงกันป่าไม้ ทบ.5 จะยุบ จะไปลงกับกระทรวงไหมอีก กระทรวงไหมก็ไม่รู้ว่าจะไปอยู่กรม
อะไรอีก กรมป่าไม้กระทรวงเก่าจะเหลือแค่ป่าไม้จังหวัดแล้วป่าไม้จังหวัดมีเจ้าหน้าที่ แต่ก่อน 5
- 6 ร้อยกว่าคน ตอนนี้เหลืออยู่ 100 คน ป่าไม้ก็ยุบ และโอนมาเป็นกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ มี
กรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร 2 กรม 1 กรมอุทยานแห่งชาติทางบก 2 กรมอุทยานแห่งชาติ
ทางทะเล ก็จำเป็นต้องช่วยกันดูแลอีกครั้งหนึ่งในเรื่องของป่า ของดิน อย่าง พรบ.ป่าชุมชนจะ
ออกมากระทรวงอะไร จะเข้ามาไม่รู้? แต่ถ้ามีการแก้ไขปัญหในระดับหนึ่ง ในส่วนของพื้นที่
หนึ่งคนที่เชียงดาวจัดงานมหกรรมทรัพยากร ป่า ดิน น้ำ วันที่ 4 - 7 ตุลาคมที่ผ่านมาก็มีรัฐ
มนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากร นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ ในส่วนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ในส่วนของเครือข่ายก็ตีไปยื่นหนังสือให้มีการพิจารณายกเลิกเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อการเกษตร
ออก เพราะว่าที่ผ่านมามีทางซ้ายก็เป็นโฉนด ทางขวาก็เป็นโฉนด มาตรงกลางไม่เป็นอะไร
ซักอย่าง เป็น สปก. ซึ่งที่ผ่านมามันเป็นอย่างนี้ ปรากฏว่าเมื่อมาถึงสำนักงานปฏิรูปจังหวัดแล้ว
มันไม่ขยับ มันติดอยู่ตรงนั้น เรื่องนี้ถ้ามีเวลาคงจะต้องไปนั่งพูดกับคุณสุทธิเดช ซึ่งเป็นที่ดิน
อำเภอ วันนั้นก็มานั่งคุยกันที่นี่ ว่าเราจะทำกันอย่างไรบ้าง เพราะว่าตอนนี้เตรียมยกเลิกเขต
ปฏิรูปแล้ว เพราะว่ามันไม่คนขยับ ในส่วนที่สอง เรื่องของที่ดินที่อยู่ในเขตป่าที่ถูกประกาศทับ
ไม่รู้ว่ามีใครได้ไปอยู่ที่หน้าศาลากลางด้วยกันบ้าง มี ทุ่งหลุก แม่เตาะ บ้านไตรสภาวคาม ม่วง
ม้อง มีไม่กี่บ้านที่ไปในตำบลเชียงดาว ส่วนมากที่ไปจะเป็นบ้างทางเหนือมาก ทางเมืองนะ เมือง
งาย ทุ่งข้าวพวง ปิงโค้ง ก็หลังจากที่ประชุมศาลากลาง เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาดินในเขตป่า
มันก็ใช้เวลาเป็นเดือน 30 วัน ที่หน้าศาลากลางปรากฏว่าเป็นส่วนของที่ดินในเขตป่าของเราได้
รับการเจรจาแลกเปลี่ยนผลจากการเรียกร้องขึ้นเป็นมติดคณะรัฐมนตรี วันที่ 9 เมษายน 2545
เพื่อขึ้นทะเบียนรายชื่อ เพื่อที่จะมีการสำรวจวัดและเพิกถอนพื้นที่ป่าออกจากที่ทำกินชาว

บ้าน และในนามของ 30 หมู่บ้านที่เข้าร่วมด้วยกันคราวที่แล้ว ก็ในส่วนของการหลาย ๆ ที่ ณ ตอนนั้นก็ผ่านมากครั้งปีแล้ว ปรากฏว่าที่ทำได้สูงสุดก็คือว่า ให้มีการจับกุมชาวบ้านที่ทำกินในเขตป่าอย่างกรณีของแม่เตาะ บ้านดง หุ่งหลุก หมู่บ้านที่ขึ้นทะเบียนไว้ก็จะยกเลิกเพิกถอนการจับกุม แต่ถ้าชาวบ้านไม่เข้าไปทางใหม่ ถ้าเข้าไปทางใหม่ก็ช่วยเหลือไม่ได้ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ทำกินเก่าก็ได้รับการคุ้มครองจากมติ ครม. อยู่ นี่ก็คือการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ในส่วนของที่ดิน และ สปก. มาแล้วสู่กันฟัง ป่าจำแนก เป็นที่ สปก. ที่ออกจากป่าจำแนกแล้วแต่ก่อนจะเป็นเขตของสำนักงานปฏิรูป เขต สปก. เลย แต่ไม่ได้ใน สปก. อยู่ในเขต สปก. แต่ออกไป สปก. ไม่ได้ หมายถึงว่า การประกาศเขต สปก. แต่ไม่ได้หมายถึงว่าไม่ได้ประกาศให้เขตนั่นเป็นเขต สปก. 4 - 01 ประกาศว่า ทั้งหมดนี้ คือ สปก. เวลาจะออกโฉนดออกไม่ได้

ชาวบ้าน

ถนนเส้นนี้ในหมู่บ้านสายวัดนี้มีโฉนดแล้วเหลือจากบ้านสารวัตรไปไม่มีใบอะไรสักอย่าง ขนาดพื้นที่ติดกัน มันคล้าย ๆ เหมือนกับว่าติดที่ผ้างี้ ๆ ที่ชุมชนอยู่มาถึง 60 - 70 ปีแล้ว ก็ไม่มีใบอะไรสักอย่างถ้าที่บ้านทุ่งละคร และบ้านคอน หมู่ 1 หมู่ 2 17 กรกฎาคม 2545 นายศรีทน แสงอ่อน อันนี้ปัญหาซื้อขายรับรองผู้ถูกยึดอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งอาจหาญได้แค่ดำเนินคดี 53 ราย ก็ยังไม่จับ อันนี้มีคนทำไว้ชุดหนึ่งทำดีขนาด ถ้ามีคนตามผมว่าแก้ไขปัญหาคราวที่แล้วได้แล้ว ปัญหาคือทำคนเดียวแล้วไม่มีคนช่วย เซ็นต์ชื่อ นายสมพร นี่คือ ภาพกติกากการประกาศเขต กำหนดเขตท้องที่อำเภอเชียงดาว ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน ปี 2520 ที่เห็นเชียงดาวกับแม่แตง นี่คือเขตปฏิรูปทั้งหมดไม่ได้ แยกออกว่านี่คือหมู่บ้าน นี่คือการทำกิน ก็ชัดเจนว่าประกาศคุมแล้วค่อยมาหารเอาออกคำว่าหารออก มันผ่านมาแล้วหารออกไม่ได้ นี่เป็นของบ้านคอนหมู่ 2 คณะกรรมการได้หาข้อมูลร่วมกับ นพค.32 โดยการกีดแนวเขตที่ทำกินที่อยู่อาศัยให้ราษฎรแล้ว โดยประกอบด้วย บ้านแท่นดอกไม้ และ อ.เชียงดาวได้ตกลงเมื่อ ปี 2535 ดัง 36 ราษฎรได้ขอบเขตที่ทำกินอยู่อาศัยจาก นพค. 32 ในส่วนเชียงดาวมันก็มีชี้แจงกัน ? ปัญหามันค่อนข้างที่จะชัดเจนการนำการเข้าสู่การแก้ไขปัญหามันไกลเกินที่ดินมาก แล้วเวลามาพูดคุยกันมันก็ไม่มีใครมาพูดคุยด้วย กรณีกฎหมายของ ? มาพูดคุยแล้วก็หายไปซึ่งเราก็ทำตามหน้าที่เท่าที่มีหน้าที่ แล้วก็ขึ้นอยู่กับว่าเขาจะออกให้หรือไม่ก็อยู่ที่ทางรัฐบาล ปัญหาที่ผ่านมา เอาอาจจะฝากความหวังไว้กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเกินไป ยังมีการแก้ไขปัญหาป่าที่ดินในเขตป่าที่เมืองนะ เมื่อไหร่ไปก็ถามบางที่มันเป็นปัญหาของชาวบ้าน ชาวบ้านจะต้องพักเองบ้างไม่ใช่ว่าโอนให้เขาเสร็จแล้วก็รอว่าเมื่อไหร่จะได้มันก็ไม่ใช่ ชาวบ้านเองก็ต้องมีขบวนการด้วยสำรวจสอบสวนด้วย ถ้ายังงั้นปัญหาก็แก้ไขไม่ได้ เมื่อไหร่ก็มีแต่เอกสาร แล้วคนที่เอาเอกสารนี้ไปยื่น คนเขียนด้วยว่าเป็นใครแต่เวลาไปยื่นไม่พูดไปคุย มันไม่มีใครไป ก็ขอฝากไว้เป็นประเด็นของเชียงดาว เรื่องของที่ดิน ที่

ดินเขตสปก.กับที่ดินในเขตป่าบางส่วน ซึ่งถ้ามีเวลาอาจจะเชิญผู้รู้ ที่เป็นหน่วยงานราชการเองก็
ดี คนทำงานเองก็ตีมาพูดมาคุยแลกเปลี่ยนกันเพื่อจะได้หาทางช่วยกันแก้ไขปัญห

อ.มังกร ชัยชนะดารา

ปัญหาเรื่องที่ดินมันเป็นปัญหายาวแล้วก็ต้องทำความเข้าใจอย่างใช้เวลา เพราะฉะนั้น
เราน่าจำลองเริ่มของตำบลเชียงดาว ปัญหาอะไรที่สามารถคิดว่าจะทำได้ก่อน เป็นอันดับหนึ่ง คือ
เป็นปัญหาสำคัญแล้วคิดว่าทำได้ คุณลักษณะจะเป็นแบบหนึ่งแล้วค่อยเชื่อมโยงไปหาปัญหาที่
สองที่สาม ตัวอย่างเช่น เอาเรื่องป่าชุมชน ซึ่งเคยทำกันบ้างแล้ว จะทำสืบเนื่องต่อไปจะทำอะไร
อย่างไรเอาเป็นปัญหา แล้วก็คนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องป่า โดยทั่วไปมันมักจะไปเชื่อมโยงกับปัญหา
อื่น ๆ ด้วยเท่าที่ดูที่ปรากฏอยู่ในนี้ ที่นี้ก็บอกว่ามีเวทีนี้มีชั้นล่างที่มีป่าหรือไม่มีป่า ตัวนั้นก็
ต้องห่วง เพราะว่าบ้านใครมีป่าก็สามารถที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องได้ ตัวอย่างเช่น ที่ไปเวที ที่ ค.
เวียง อ.พร้าว ปรากฏว่าใน ค.เวียง มันไม่มีป่า เพราะเป็นเขตเทศบาล ทั้งตำบลเลย ก็ปรากฏ
ว่าเขามีปัญหาเฉพาะเรื่องน้ำ ก็คือว่ามีลำน้ำย่อยก็คือแม่โก่น กับสลวง ก็ปรากฏว่ามันอยู่ปลาย
น้ำก็มีปัญหาในฤดูแล้งไม่มีน้ำใช้ แต่ว่ามันก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะปัญหามันอยู่ที่ต้นน้ำ เขาก็บอก
ว่าเขาก็ยินดีที่จะเข้าร่วมแก้ปัญหาของเขาโดยที่จะเข้าไปรวมกลุ่มที่ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับเรื่องป่า
ที่มันอยู่เหนือขึ้นไป เพราะว่ามันจะได้ขับเคลื่อน แก้ปัญหาตัวมันเพราะเขารู้ว่าเขาจะมีน้ำมัน ก็
อยู่ที่จะสร้างอ่างสร้างเขื่อนอย่างเดียว สร้างอ่างสร้างเขื่อนก็มันไม่มีน้ำ ถ้ามันไม่มีน้ำสร้างอ่าง
สร้างเขื่อน มันก็ไม่มีประโยชน์ เพราะไม่มีน้ำเขาก็มอง เห็นว่าต้องไปร่วมกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ
ป่าชุมชนที่ต้นน้ำ เขาก็ยินดีเป็นกลุ่มผู้หญิงเสียเป็นส่วนใหญ่ เพราะแม่บ้านมาเยอะบอกต่อไป
เลยวันไหน เวลาไหน พร้อมเสนอในคณะนี้ แต่ว่าไว้ที่เหลืบอกเฉพาะบางวันที่เขาว่าง แต่มีเค
นบอกทุกเวลา ที่เขาจะร่วมแก้ปัญหา วันนี้เป็นตัวอย่างว่าถึงบ้านเขาไม่มีป่า แต่เขาก็รู้ว่าปัญหา
เรื่องป่ามันสลับสนกับน้ำ ถ้าจะทำให้บ้านเขามีน้ำใช้ในฤดูแล้งก็ต้องหาทางทำให้ป่ามันสมบูรณ์
เพื่อว่าจะได้เป็นแหล่งของน้ำ แล้วต่อไปถ้ามีความจำเป็นต้องสร้างอ่างก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ว่า
ถ้าสร้างอ่างแล้วมันไม่มีน้ำ น้ำมันก็ไหลลงอ่างมันก็ไม่มีความประโยชน์ เขามองเห็นปัญหาอย่างนี้เขา
ก็ยินดี เราก็เช่นเดียวกัน สมมุติว่าเราจะทำเรื่องป่าชุมชนบ้านเราบ้านไหนที่ไม่มีป่าแต่ว่ามันจะ
สามารถเชื่อมโยงกับบ้านที่มีป่าได้ ก็ต้องเข้ามาร่วมตั้งแต่ต้นอย่างร่วมตั้งแต่เริ่มร่วมเป็น
กรรมการ จะขับเคลื่อนอะไรยังไงก็ทำความเข้าใจกันตั้งแต่ต้น ๆ เพราะเรื่องป่าชุมชนเขาห่วงอยู่
อย่างหนึ่งก็คือว่าเวลาพูดถึงเรื่องนักชุมชนเราก็นึกอย่างเดียวว่าประชุมเสร็จแล้วก็ตั้งคณะ
กรรมการแล้วก็ไปปักป้ายอยู่แนวเขตบอกว่านี่เป็นป่าชุมชนได้แล้ว มันไม่ใช่มันแค่เริ่มต้นแค่
หนึ่งในร้อยของการเริ่มต้นป่าชุมชนเพราะป่าชุมชนสุดท้ายที่สำคัญที่สุดทำอะไรถึงจะให้ชุม
ชนนั้นเห็นความสำคัญของป่าและสร้างกันดูแลรักษาไม่ไปละเมิดกฎกติกาที่ออกไว้ ถ้าทุกคน
เห็นความสำคัญของป่าคนมันก็ไม่ไปละเมิดเมื่อไม่ไปละเมิดแล้วงบประมาณสำคัญไหมมันก็แทบ

จะไม่มีคามจำเป็น เพราะว่าทุกคนเข้าใจแล้วว่าป้าชุมชนเราจะช่วยกันดูแลรักษาอย่างไรกัน จะไปหาเห็ด หาหน่อ ก็เอาเฉพาะแต่กินในครัวเรือน หรือว่ามากกว่านั้นก็กินได้อีก 2 ทาง 3 ทาง ก็พออาจจะเอามาขาย แต่ไม่ใช่อย่างแต่ก่อน แต่ก่อนมีหมู่บ้านอื่นเข้าไปเอาหน่อที่บ้านคงเล่นกันที่เป็นจำรวบักอ๊อฟ เงามาขนาดนั้นแล้วมันจะมีอะไรเหลือ ระยะเวลาให้มันก็จะมีเห็ดโตมันก็จะไม่มีหน่อ อย่างนั้นแหละเป็นปัญหา รุ่งมันจะต้องทำที่ละชั้นทีละตอนกว่าจะให้คนเห็นความสำคัญของป้าชุมชนถามว่าเด็กเข้าไปเกี่ยวไหม เด็กก็เกี่ยวช้อง แม่บ้านก็เกี่ยวช้อง เช่นป่าแห่งหนึ่งที่ลำพูนบ้านทุ่งยาว เขาเอาแม่บ้านเข้าไปร่วมที่จะศึกษาดูว่าในป่าของเรามีพืชอาหารอะไรบ้าง ซึ่งเด็กรุ่นหลังจะไม่รู้จักแล้ว เพราะรุ่นหลังใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับโรงเรียนไม่ได้มีเวลาที่จะติดตามพ่อแม่เข้าไปในป่าคนรุ่นก่อนจะเรียนรู้ภูมิภาคของป่าจากการที่เด็กถ้าเป็นเด็กผู้หญิงก็ตามพ่อแม่เข้าไปหาเห็ดหาหน่อหาพืชผักในป่า ลูกหมอมือก็ติดตามพ่อไปดูไปรู้จักสมุนไพรต่าง ๆ มันก็รู้คุณค่า แต่ถ้าป่าของเราสามารถทำให้คนรู้ว่าบ้านเรามีสมุนไพรชั้นยอดประเภทผักกระเทียมโรง ชื่อสะพานควายคนเขาก็รู้ว่าใครคนนี่มักใช้ นี่พญาเสือโคร่ง คนก็จะรู้จักตามจริงหญ้ายาวชนิด เราบูเอง เรายังไม่รู้จักมันทั้งหมด อาจจะมียารักษาเอ็ดสอยอยู่ในป่าบ้านเราก็ได้ เพราะมันอาจจะเป็พวกคันเห็ด ซึ่งคนที่ไม่รู้มากก็ว่าไอ้มันอยู่ที่นี้เอง หลงหาไปชะ 7 จังหวัดเลยไม่เจอมานะที่อำเภอนี้ ตำบลนี้ ถ้าเรารู้คุณค่าจริง ๆ ก็เกิดประโยชน์ อย่างเขาคเคยมีเรื่องเล่าว่าสมัยพุทธกาลหมอชีวกจะเป็นแพทย์ประจำตัวของพระพุทธเจ้า เขาก็เล่าตำนานว่าสมัยแก่เรียนเป็นหมอ อาจารย์ที่สอนก็บอกว่าเขาอย่างนั้นก่อนจะจบให้เดินทางจากจุดนี้ไปอีกจุดหนึ่งแล้วกลับมาจะถามคำถาม ก็ถามคำเดียวบอกว่า บอกมาซิว่ามีพืชอะไรบ้าง มีต้นไม้อะไรบ้างที่ไม่สามารถใช้เป็นยาได้ หมอตอบว่าไม่มี ทุกอย่างเป็นยาหมด แสดงว่าเขารู้แล้วต้นอะไรให้ทำอะไรยังงี้ แต่เราทุกอย่างถามหมด เพราะเราไม่รู้คุณค่า เพราะฉะนั้นเช่นเดียวกันถ้าเรารู้คุณค่าของป่ามันก็บอกว่าป่าเรานอกจากเป็นแหล่งต้นน้ำแล้ว มันยังเป็นพืชสมุนไพร มีตัวยา มีอาหาร การจะทำให้คนเรียนรู้แบบนี้ได้ มันต้องไปจากมีคนริเริ่ม แล้วก็มีความรู้เก๋าซึ่งมันหายไป เดี่ยวนี้รู้สึกว่ามีผู้หญิง รุ่น 20 ปี หลายคนไม่รู้อะไร กินอะไรเข้าไปก็ไม่รู้ว่ากินอะไรเข้าไป มันก็ไม่ค่อยรู้คุณค่าที่แท้จริง การจะทำอะไรอย่างนี้มันก็ต้องใช้เวลา นี่แหละการที่ทำให้ป่ามันฟื้นกลับที่ได้ก็ต้องเห็น ไม่ใช่แค่ว่ามีป้ายที่ปักเขตเขียนแผนที่แล้ว เขียนกฎกติกาแล้วบอกบ้านเรามีป่าชุมชนแล้วไม่ใช่ เพราะว่าคนมันจะไม่เกิดสำนึก ว่าป่าบ้านเราเขาทำอย่างไร มันมีคุณค่าอย่างไร นอกเหนือจากเป็นแหล่งที่จะดูดซับน้ำเอาไว้ยามฤดูแล้ง อย่างเขาบอกว่าหมอประเวศเขาบอกว่า คุณลองไปขุดต้นไม้ใหญ่ ๆ ดูซิถ้าใครไปขุดต้นไม้ใหญ่ให้มันเสร็จ รากของมันงามาค่อมันยาวเท่าไร เป็นสิบกิโล ทั้งรากใหญ่รากน้อย เรามาต่อกันรากแต่ละรากมันดูดซับน้ำไว้ ทั้งในยามฝนตกมันก็ดูดซับน้ำให้ชะลอ ยามหน้าแล้ง รากมันก็จะคายน้ำขึ้นข้างบนไปปล่อย ทำให้อากาศมีความชุ่มชื้น และขณะเดียวกันเมื่อเราปล่อยน้ำออกมาตามดินสังเกตน้ำค่อย ๆ ปล่อยระบายออก เพราะฉะนั้นสมัยก่อนที่มีป่าเยอะมากก็ไม่รู้สึกว่าเป็นไม้แห้ง ๆ เดี่ยวนี้

หน้าแล้งลองคิดป่าไปเรื่อย ๆ ดินหน้าแล้วมันแตกเพราะมันไม่มีน้ำอยู่ในพื้นดิน น้ำบาดาลดูดลงไปก็ไม่เจอเพราะมันก็ลึกลงไปเรื่อย ๆ มันจะสัมพันธ์กันหมด เพราะฉะนั้นมันถึงบอกว่าจะลองทำ ทำไปอย่างต่อเนื่องยาวนานแล้วก็ต้องทำความเข้าใจที่แท้จริงของมัน ป่าชุมชนมันถึงจะเกิดได้ นี่ผากเป็นประเด็นไว้ เพราะว่าหลายคนมักจะไปมองเขาบ้านเราก็มีการทำป่าชุมชนแล้ว บ้านเราก็ไปปักค่ายแล้ว ประชุมชาวบ้านแล้วบอกว่าดึกามีบ้านมีป่าชุมชนแล้ว ถ้าทำแค่นี้แล้วก็พอมีกฎหมายออกมาเขาบอกไม่พลาด? ไม่พอที่จะผ่านซึ่งคอนทักนี้ เกี่ยวกับป่าชุมชน เคียโอพารเขาจะมีแบบสำรวจแบบสอบถามให้ตอบสำหรับหมู่บ้านที่มีป่าชุมชน ฉะนั้นของเรานี้วันนี้เอาแต่เพียงว่าตกลงเอาเขตของด.เชียงดาว เท่าที่ฟังรายงานแล้วเราคิดว่าเราจะเริ่มที่ประเด็นปัญหาไหนที่คิดว่ามีหมู่บ้านต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมประเด็นเรื่องที่ดินก็เป็นประเด็นหนึ่ง แต่ว่ามันเป็นประเด็นที่จะขับเคลื่อนแทนที่เอาเรื่องที่ดินก็เอาแค่ขอรายชื่อคน ซึ่งส่วนหนึ่งก็มีอยู่แล้วที่พ่อหลวงวิสุตย์ได้เป็นประธาน ซึ่งเขาก็มีส่วนนั้นแล้วก็ต้องทำกันไปซึ่งมันก็จะต้องต่อเนื่องกันไป แต่เอาว่าเอาคนที่มานั่งอยู่ในที่นี้ ที่หลังจากนำเสนอกันไปแล้ว คิดว่าตำบลเชียงดาวเรามีปัญหาแรกที่เกี่ยวกับดินน้ำป่าก็อยากจะทำร่วมกันก่อนในลักษณะอะไร อะไรที่เป็นปัญหาแรก ที่มี 1 เพื่อที่ดินทำกิน คุณอัมพร อยู่หมู่ 2 เรื่องป่าชุมชนเลย ๆ แต่ที่เขาเห็นว่าป่าชุมชนตำบลเพราะว่าหมู่ 2 หมู่ 15 ให้มีป่ากับเขาก็อยากจะให้เกิดภาพอีกลักษณะหนึ่งคือแทนที่จะเป็นป่าชุมชนของหมู่บ้านที่อยากจะได้ป่าชุมชนตำบลท่านอื่นมีเรื่องอื่นอีกไหมที่เห็นว่าเป็นปัญหาที่เราสนใจแล้วก็คิดว่าเป็นปัญหาสำคัญจะทำงานกันอยากร่วมกันใน ด.เชียงดาว ที่ดินทำกิน ป่าชุมชน แล้วมีอย่างอีกไหม ม่วงฉ่องนี้ไม่มีความรู้สึกว่าย่างข้างนี้มันจะมีปัญหา คิดว่าจะมีไหม ได้ถามพ่อหลวงอาทิตย์หมู่ 4 ก็ว่ามันมีปัญหาแล้ว เพราะว่ามันไม่ว่าช่วงไหนที่จะมีปัญหา เราลองไปดูซิไปดูคอนกรีต ตัวคอนกรีตที่เป็นฐานของอุกยาร่วมกันสูงก็เมตร ระดับแนวบนของกริตมันเป็นแนวไหนของหลัก

ชาวบ้าน

นี่ก็มีปัญหาเขาก็กำลังนำท่วมที่ดิน แล้วก็ต้องการให้เขาซื้อหมดแล้วเขาซื้อไม่ยอดเขาซื้อไปแค่ครึ่งหนึ่งแล้วที่ดินก็จะเหลือครึ่งหนึ่งแกอยากให้เราซื้อหมดนี่คือปัญหาของแกตอนนี้ถ้ามันจะแห้งหรือไม่มันก็ยังไม่เกิดขึ้น ถ้ามันเกิดขึ้นมา ที่หลังกลุ่มน้ำมันเกิดแห้งขึ้นมา หลังฝู่มฝายบางขึ้นมาหรือว่าฝายวังได้ เกิดมันแห้งขึ้นมาที่นี้จะเดือดร้อนมากแต่เขาบอกว่าน้ำจะเลี้ยงฝายตลอด ถ้าเกิดว่ามันไปแล้วไฟจริง อันนี้ต้องทำความเข้าใจเขาว่าฝายยาง มันก็เหมือนฝายวังไฮทุกอย่างสมบูรณ์อย่างน้ำตื้นเขิน ถ้าหน้าฝนทางลมมันก็จะวิ่งตามธรรมชาติ แต่หน้าแล้งน้ำปิงเรามามันก็ไหลตลอด แต่มันจะน้อยลง คือถ้าเขาพองตัวยางขึ้นน้ำปิงมันไหลลงมาดินเลย ๆ เหมือนธรรมชาติ เพียงแต่ว่าต้องการให้น้ำฤดูแล้งมันมากก็เก็บแต่ไหลโดยธรรมชาติไม่ได้ก็เก็บน้ำส่วนไหนไว้ แต่ถ้าฤดูฝนมา มันก็ไหลแรงน้ำปองมันไหลแรงเขาก็จะกันไว้เขาจะแพบ

ตัวยางไว้มันก็เหมือนฝ้ายยาง ขรรษชาติ เพียงแต่ว่าฤดูแล้วตีวงการให้น้ำมันเยอะกว่าฤดูฝน เขาก็จะปล่อยไหลเหมือนฝ้ายฝองไซ

อาจารย์มังกร ชัยชนะดารา

ที่คุณอัมพรพูดถึงหมายถึงตามที่เรารู้จักจากข่าวสารข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของโครงการ ตัวปัญหายังมองไม่เห็น ประเด็นสำคัญก็อย่างที่หนานสุขพูด รอให้มันเกิดปัญหาก่อนจึงค่อยมาช่วยกันแก้กันที่ตึกคือ คัดส่งหน้าเสียดยาให้มันเกิดปัญหา เพราะเวลามันเกิดปัญหามันก็ยาก แต่ที่นี้เราไม่สนใจหรือว่าเราอยากเรียนรู้ต้องทันปัญหาที่มันจะเกิดขึ้นตามมา ตัวอย่างเช่น สมมุติว่าเรามีสำน้ำสายย่อยเราก็จะมีฝ้ายไปตอกหลักฝ้ายเดิมที่เราไปทำมาส่วนใหญ่มันไม่ค่อยมีปัญหาฝ้ายเดิม ๆ คือหมายความว่าในแง่ของน้ำมันไม่มีปัญหามันมีปัญหาเฉพาะเหนือ ต้องซ่อมฝ้ายย่อยกับเปลือกเพราะเมื่อก่อนใช้ไม้ไปลงแรงเอากระสอบมาถมมาซ่อมฝ้ายนี่คือปัญหา ในที่สุดชาวบ้านก็จะต้องแก้ปัญหาโดยบอกให้กรมชลมาสร้างเขื่อนคอนกรีต แล้วปัญหาก็ครั้งแรก ก็ก็ตีเรียบร้อยเพราะว่ากรมชลมีความรู้ความเข้าใจ แล้วสุดท้ายเขื่อนคอนกรีตที่มีทั้งหมดมีสัก 10 เขื่อน แล้วถามว่าใช้ได้ทั้ง 10 เขื่อนหรือเปล่ามันก็จะเกิดปัญหาคตามมา ซึ่งในนี้ก็บอกมาเรียนรู้หลังที่มันมีปัญหาแล้วแต่ที่นี้เรายังไม่เห็นปัญหามันเรายังไม่เกิด ไม่สนใจจะไปเรียนรู้ เอาความรู้เหล่านั้นมาแก้ตัวเอง ตัวอย่างอย่างที่ว่าขั้วพวกก็มีฝ้ายคอนกรีตทั้งหลายฝ้ายเฉพาะใน ลักษณะฝ้ายคอนกรีตมันไม่เหมือนกับบางฝ้ายมันก็เช่นช่องระบายมันเป็นลักษณะหนึ่ง แต่ทำไปไม่เหมือนกันมันก็อาจจะพอแก้ปัญหारेื่องดินมูล ทวายมูล หน้าฝ้ายได้ แต่หลายฝ้ายถ้าใช้ไประยะหนึ่งดินมันมูลแล้วก็ทำประโยชน์อะไรไม่ได้เลย เขื่อนคอนกรีตหรือฝ้ายนั้น แต่ว่าถ้าชาวบ้านรวมตัวกันศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือแก้ฝ้ายผู้มีความรู้ในเรื่องฝ้ายถ้าเอาจุดเนของฝ้าย ตอกหลักมาประยุกต์ใช้กับเขื่อนหรือฝ้ายคอนกรีตของราชการ มันอาจจะเพราะว่าออกแบบใหม่ มันอาจจะได้ฝ้ายคอนกรีตที่แก้ปัญหาคได้หมดก็ได้ไม่แน่ เข้อยากจะให้ในท้องถิ่นมีคนใดมีความรู้เก่า ๆ เอามาเชื่อมร้อยกับความรู้ใหม่ ๆ เพราะว่าราชการในอดีต แต่ปวงชนในอดีตเขาไม่สนใจก็ระบุมิปัญญาชาวบ้านที่ผ่านมามีในอดีตเข้าไม่เคยคิดว่าจะต้องมาขอความรู้จากชาวบ้านเพื่อเอาไปออกแบบฝ้ายคอนกรีตให้มันสอดคล้องกับท้องถิ่น เขาจะสนใจอย่างเดียวราชการเนี่ย สนใจว่าดีแล้วมีโครงการดูซิว่าโครงการนี้มันได้เงินเท่าไรหรือตัวอย่างเช่น ทุ่งหลุมมาขออยากจะทำทำถนนช่วงจากบ้านดงไปเชื่อมคอนกรีตตรงนั้นมันเป็นลูกรังก็ต้องการแค่นั้นแหละ หกร้อยกว่า เมตร แต่ว่า อ.บ.จ. บอกไม่เอาหกร้อยกว่าเมตรมันน้อยผลจะให้ 1 กิโลเมตรเพราะ 1 กิโลเมตรมี 1 ด้านบาท ผมต้องการรวม 1 ด้านบาท เพราะฉะนั้นจะไปทับคอนกรีตก็ไม่เป็นไร แต่เรามาถึงถึงการสูญเสีย สูญเสียว่าถ้าเขาทำหกร้อยเมตรแล้วก็ย้ายไปทำที่จุดอื่นให้มันได้อีก 400 เมตรทุ่งหลุมจะได้ถนนประหยัคงบประมาณ อ.บ.ค.ไปได้เท่าเท่าไรหลายปีเพราะ อ.บ.ค.ทำอย่างเก่งก็ไม่เกิน 200 เมตรต่อปี มันประหยัคงบแต่เขาก็ไม่ยอมทำ เพราะว่ามันเป็นโครงการที่จะต้องเชื่อม

ยาว แต่ที่เฝ้าถามความจำยอมของชาวบ้านมันเป็นอย่างไร เขาจะเบียดสิทธิทางอ้อมะยังงี้ก็ไม่ใช่เงินเราเพราะฉะนั้นก็เอาไว้ก่อน 1 กิโลกรัม 1 กิโลกรัม สมมุติว่าถ้าผมไม่ต่อต้านอะไรจะเกิดขึ้นกับผม ชาวบ้านก็ตำหนิ ก็บอกว่าเขาจะเอาถนนลาดยางมาให้ก็ไปเอาไปขัดขวางเขาเสียก็เพราะหวั่นอีกมันก็รวบไม่ได้ มันมาละเมิด ถามว่าเราอี๊ดอี๊ดไหม เราก็อี๊ดอี๊ดกับบอกพวกเรายังไม่ได้ก็เอาเป็นว่าต่อจากคอนกรีตเหนือขึ้นมาทางบ้านคงแล้วก็ข้ามย้ายมาเส้นนี้ก็ได้ เราบอกว่ามีถนนไขว้ข้างทางถึว่ามี 2 เส้นเราก็ถามอยู่อย่างนี้ เขาก็ไปลาดโอเราทับไป โอเราทับไปบางที่มันผิดกฎหมายนะ ผิดกฎหมายในแง่ที่ว่าถนน อ.บ.ค. หายไปดูซิถามว่าถนนคอนกรีต อ.บ.ค. อยู่ไหนไม่มีมันเส้นนั้นมันถูกทับหมดแล้วกลายเป็นถนนลาดยางไปแล้ว ตามหลักก็คือไม่ได้ แต่มันก็เกิดภาระอีกเช่นเดียวกันถามว่าฝ่ายผางเขาไม่ได้ทำทันทีใช่ไหม ตั้งแต่สมัยคุณเจริญ เชาว์ประยูร เป็นรัฐมนตรีเป็นเวลาตั้งเกือบ 20 ปี กว่าจะมาทำการก่อสร้างแล้วเป็นงบเท่าไรงบถึงร้อยแปดสิบล้านกว่าล้าน งบวันนั้นถ้าเกิดมันไม่สามารถจะตอบสนองประโยชน์ของการกักเก็บน้ำเพื่อการใช้ทางการเกษตรทางใต้ฝ่ายใต้เท่าที่เขากำหนดไว้ใครเสียหายถ้าเราคิดแบบทั่วไปไม่เห็นมีใครเสียหายเลยเงินก็อยู่ในกระเป๋ารเรา ใช้เงินร้อยแปดสิบล้านกว่าล้านถ้ามาเฉลี่ยให้ อ.บ.ค. เชียงดาว อ.บ.ค. สามารถหรือในท้องถิ่นสามารถเอาไปพัฒนาอะไรต่าง ๆ ได้ตั้งเท่าไรคิดไฟกิ่งทุกหมู่บ้าน สร้างอาคารโรงเรียนได้ก็หลังเราต้องคิดอย่างนี้จะแก้ปัญหาอื่น ๆ น้ำประปาบ้านเรามันก็ไม่มีปัญหา สร้างมันชนิดประปาใหญ่ ชนิดสิบล้านไปเลย ใช้ได้สองบ้านสบาย ๆ ต่อไปถึงบ้านทุ่งละครหรือบ้านหัวทุ่งก็ยังได้เห็นใหม่จากเงินอันนี้ อันนี้มันจะเริ่มจากท้องถิ่นต้องใส่ใจแล้วก็ร่วมคิดร่วมนึกถึงปัญหาเหล่านี้ ไม่จำเป็นประมาณที่มันทุ่มลงมาบิหนึ่งตั้งหลายหมื่นล้าน มันเหมือนต๋าน้ำพริกละลายแม่น้ำ มันไม่เกิดประโยชน์หรือเกิดประโยชน์น้อยมันไม่คุ้มค่า แต่ที่นี้บอกความประสงค์จริง ๆ ของฝ่ายวังโฮ เขาต้องการแต่เพียงว่าทำยังไงให้ฝ่ายวังโฮมันไม่ต้องซ่อมทุกปีแต่ว่าการใช้ประโยชน์ยังใช้อยู่เหมือนเดิม คือสามารถมีน้ำผ่านลำเหมืองเข้ามาบ้านคงผ่านม่วงข้อง บ้านคง ทุ่งหลุกได้ในพื้นที่เกษตรเท่าเดิมสมมุติว่าคิดอย่างนี้ แล้วชาวบ้านรวมตัวกันจริงจัง มันก็อาจจะใช้งบแค่ 10 ล้านเห็นใหม่่ว่าความต่างมันเกิดความว่าอย่างนี้เป็นปัญหาไหม ถ้าเราไม่เห็นเราก็อันไม่มีปัญหาแต่ถ้าเราเห็น เราก็บอกใช้สิบล้านกับร้อยแปดสิบล้าน แล้วมันได้ประโยชน์เท่ากันเราต้องกลับมาคิดสิ่งเหล่านี้ใหม่ แต่ก่อนเราไม่ได้คิดอย่างนี้ แต่ก่อนเราคิดว่าปัญหาของเราโยนให้ผู้อื่นแก้ คนอื่นเขาจะเองบที่ไหนมาแก้ต้องไปทุจริตคอร์รัปชั่นก็เรื่องของเขาแต่ที่นี้รัฐธรรมนูญเขาบอกให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทุกส่วน ๆ ทั้งเรื่องการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สาธารณสุขต่าง ๆ ก็เข้ามาส่วนร่วมหมด ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วเงินที่มันลงมาทำให้ประเทศเราเจริญเพราะอะไร เพราะเงินหมื่นล้านมันลงมาเป็นประโยชน์กับชาวบ้านอยู่แต่สมมุติว่าพันล้านเราเสียหายถึงเก้าพันล้าน ให้เก้าพันล้านมันเป็นประโยชน์ไม่เฉพาะตัวเราเป็นประโยชน์ต่อลูกหลานเราด้วยในอนาคต

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

อันนี้ฝ่ายวังไฮเหนือฝ่ายวังไฮนี้ก็ฝ่ายผาง สร้างประมาณปี 42-43 จะเสร็จปี 47 ฝ่ายยางนี้กรมส่งเสริมพลังงานกระทรวงวิทยาศาสตร์ เมื่อปี 2542 ฟ้องบ้านแม่วังน้องได้เดินทางไปประชุมคนที่โรงแรมเพชรอินทร์ ค่อย้านเงื่อนไขเงินกู้ของ A.D.B. A.D.B. คือแหล่ง จากต่างชาติเป็นธนาคารพัฒนาเอเชีย ของประเทศญี่ปุ่น A.D.B. กับระหว่างไทยไปขอกู้เงินของ A.D.B. มาจำนวนหนึ่งหกร้อยล้านเหรียญสหรัฐตามเอกสาร กู้มาเพื่องานปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ปราบกว่า A.D.B. ตั้งเงื่อนไขให้ประเทศไทยอยู่ 2-3 เรื่องซึ่งตอนนี้เป็นไปแล้วสองเรื่อง เรื่องหนึ่งก็ยังไม่ มี ทาง A.D.B. บอกว่าประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างเกษตรใหม่ ทราบทั่วว่าการปรับเปลี่ยน ธกส. เรียกว่าการปฏิรูป ธกส.ใหม่ ปี 2545 ธกส.เปลี่ยนชื่อการธนาคารเพื่อการเกษตรไปเป็นธนาคารเพื่อ...? แต่ใช้ตัวย่อ ธกส. อยู่ก็คือหนึ่งการเงินของ A.B.B. แล้ว ไม่ใช่เป็นธนาคารเพื่อการเกษตรแล้วอันที่ 2 ประเทศไทยจะต้องมีการออกกฎหมายขึ้นมากฎหมายนี้ก็เพราะว่ากฎหมายน้ำ โดยนิยามกฎหมายน้ำหมายถึงว่าน้ำเป็นของรัฐการจะออกกฎหมายน้ำได้จะต้องมีกระทรวงมีสังกัดมีที่มาที่ไปประเทศมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปฏิรูปราชการ 1 ตุลาคม 45 มีกระทรวงขึ้นมากกระทรวงหนึ่ง คือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในกระทรวงทรัพยากรมีกรมอยู่หนึ่งกรม น้ำ มีแล้ว กรมน้ำตั้งขึ้นมาเพื่อที่จะทำกฎหมายน้ำออกมาเขาเรียกว่า พ.ร.บ.น้ำ ทำขึ้นมาเพื่อจะให้หนึ่งน้ำเป็นของรัฐ ต้องเขาบอกว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ น้ำฟุ่มเฟือย ต้องมีการควบคุมและจำกัดการใช้ น้ำ หมายถึงว่าในระบบอุตสาหกรรมเป็นตามที่มี ? ในอุตสาหกรรมมีการผลิตอย่างใหญ่ในภาคกลาง พวกนี้คุณจะต้องออกกฎหมายจัดเก็บค่าน้ำให้บริษัทให้เงินค่าน้ำ ปัญหา อุทยาน รีสอร์ท อุตสาหกรรม จ่ายค่าน้ำคืนให้ อันที่สองระบบเกษตรกรรมเป็นปัญหาอยู่ตอนนี้ เพราะว่าในเรื่องการจัดเก็บค่าน้ำมันรวมไปยังภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ถ้าไม่ลงภาคเกษตรกรรมไม่มีปัญหา ตอนนี้ก็คือน้ำยังมีการพูดคุยกันอยู่ แต่ความคืบหน้ายังไม่รู้ ก็มีแล้วกรมน้ำแล้วตอนนี้ พรบ.น้ำเตรียมจะออกแล้ว หมายถึง ว่ากรณีการก่อสร้างที่เป็นงบประมาณหลังปี 2546 ก็คือว่าตั้งแต่เดือน ปีนี้เป็นต้นไปเป็นงบประมาณปี 2546 ตั้งแต่กันยายนถึงตุลาคม ปี 2547 ตกอยู่ในเงื่อนไขของเงินกู้ ABB. หมายความว่าถ้าสร้างอะไรมาแล้ว หนึ่งชุมชนต้องคืนทุนการใช้ทรัพยากรต้องคืนให้กับรัฐ แต่ถ้าใครไม่เป็นคนเก็บ รัฐจะมีการจ้างบริษัทที่รักษาโดยจ้างให้บริษัทเอกชนมาเป็นคนดำเนินการ มาจัดการสัมปทาน ระบบหนึ่ง อันที่สองได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำมาชุดหนึ่ง คณะกรรมการลุ่มน้ำปิงนี้คือตั้งมาแล้วที่สิ้นน้ำเงินตั้งแต่บริเวณแม่เตาะไปถึงแม่ฮ้อยที่ทางซ้ายมือ ไม่ใช่ที่ชาวบ้านเป็นที่นายทุนหมดแล้ว แล้วเป็นที่นายทุนระดับรัฐมนตรีช่วยรัฐมนตรีว่าการของประเทศไทยหมดเลย เขียนรายนี้คือ ฝ่ายยาวแก่ทำเป็นฝ่ายประตูหิน 7 ชั้น เท่าที่ดูแล้วมันเป็นฝ่ายยาว ก่อนที่จะถือฤกษ์แฉเปิดน้ำ กรมชลประทานจะให้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแล กรรมการไม่มีปัญหา ชาวบ้านเราแต่คนที่ถือฤกษ์แฉที่เปิดประตูเข้าไปแล้วเปิดน้ำ คือเจ้าหน้าที่ของเขา ถ้ากรรมการให้เปิด

เขาก็ไม่มีกุญแจจะเปิดยังไง ถ้าเข้าไปก็ทำลายของราชการ เขาก็บอกว่าจะยกให้ชาวบ้านดูแล แต่....? มันเกิดบ้านพักขึ้นมาเกือบ 10 หลังแล้ว เป็นบ้านพักของเจ้าหน้าที่หมดแล้ว ใครบอกว่า ความ....? โอนให้ของ อบต. ก็โอนให้กรมชลดูแล ถ้าโอนให้ อบต. แต่คนถือกุญแจ ต้องเป็น อบต. ถือเป็นคนของเขาถือ คาย เขาจะเปิดปิดเมื่อไหร่ก็ได้ อันนี้ป่าไม้ว้า ไม่ได้ชัดขวางไม่ได้ชัด แยังแค่ข้อมูลต้องเอามาแลกกันการนี้ถ้ารู้อย่างเดียวมันก็เป็นอย่างเดียว ถ้ารู้หลายอย่างมันก็รวม กันแล้วก็จะได้วางแผนได้ถูก

ชาวบ้าน

แต่ตอนนี้ปัญหาที่ชาวบ้านถามว่า ทำด่างน้ำดำผ่านทวงม่วงช่องก็ผ่านไซ้ใหม่ ?

นายโศฬาร อ่องพะ

ถ้าผ่านม่วงช่องก็เลาะเส้นเก่าเลาะริมเหมืองน้ำ นี่จะไม่มีประโยชน์? การเวรคืนที่นาไม่ ได้ระบุไว้ในแผน 3.ถ้าลากไปทางนี้ก็เป็นคลองส่งน้ำแล้วก็คนที่ใช้น้ำไม่ใช่เป็นคนบ้านเราเป็น ที่ของคนแถวนี้ดึงน้ำขึ้นไปใช้ได้หมด

อ.มังกร ชัยชนะดารา

อีกประเด็นหนึ่ง เรื่องที่ สปก. โดยเฉพาะกรณีของบ้านทุ่งหลุก แม่เตาะ ถามว่าก่อนที่จะ เป็นพื้นที่ สปก. มันก็เรียกร้องกันมานานที่ยากจะได้เอกสารสิทธิ แต่สุดท้ายเขาจัดที่เหล่านั้น เป็นที่ สปก. เพราะเหตุผลอะไรแน่ เหตุผลมันคล้าย ๆ กับถนนเส้นทางทุ่งหลุกขึ้นไปผาสายถาม ว่าเขาทำเพื่อชาวเขาจริงหรือไม่ทำดีเหลือเกิน ซึ่งยังไม่มีคำตอบ แต่เป็นที่น่าสงสัยและความรู้ สึกที่ชุมชนท้องถิ่น หรือชาวบ้านควรจะทำก็คือ พยายามสงสัยเพราะความสงสัยมันจะเป็นการ รักษาผลประโยชน์ ผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่บังเอิญเราไม่เห็นทางตรง แต่เขาคิด ว่าเออไม่ใช่เงินเรา มันเป็นเงินหลวง เราจะแยกอย่างนี้ แล้วถามว่าเงินหลวงมาจากไหนก็ไป จากกระเป๋าร้านนั้นแหละ ไปตรงบ้าง ไปอ้อมบ้าง ไปอ้อมก็ตัวอย่างเช่นไปซื้อสินค้าแล้วมีภาษีมูลค่า เพิ่ม ทางตรงก็อย่างเช่นภาษีรายได้ส่วนบุคคลอย่างข้าราชการก็หัก ใครได้รับค่าจ้างมาก ๆ ก็ หัก ณ ที่จ่าย อย่างนี้เรียกทางตรง แล้วสุดท้ายที่เหล่านั้นสุดท้ายจะอยู่ในมือเกษตรกรเท่าไรก็ ต้องดูต่อ หรือแม้กระทั่งข้อมูลสุดท้ายที่ได้รับมาจากเกษตรอำเภอ เมื่อประมาณ 4 ปีที่แล้ว เขา ว่ารู้หรือเปล่าว่าที่ทุ่งหลุกมันมี สปก.....แปลง แปลงหนึ่งเขาจัดเสร็จแล้ว แต่อีกแปลงมีอยู่เขา ไม่บอกว่าเป็นตรงไหน แต่ถ้าเข้าใจจริง ๆ เป็นเส้นที่ของทุ่งหลุกกับแม่เตาะไม่รู้แปลงไหน แล้ว แปลงตรงนั้นทำไม จนบัดนี้ยังไม่มีการจัดสรรให้มันเป็นพื้นที่ สปก. เหตุมันตัวไหนกันแน่พื้นที่ใคร หรือต้องรอให้มีคนไปกว้านซื้อจนเรียบร้อยหมดแล้ว ถึงจะมาจัดเป็นพื้นที่ สปก. ก็เป็นประเด็นที่ว่า ทำไม เรื่องที่ดินทำกินอะไรทั้งหลายมันไม่ใช่เขาเราอยากจะได้เอกสารสิทธิ อย่างที่เป็นอยู่ทุกวัน

นี่ มันรวมไปถึงเรื่องที่เราต้องติดตามข่าวสาร เรียนรู้แล้วสุดท้ายรักษาประโยชน์ สมมุติว่ารัฐจะ
มาจัดที่บริเวณนั้น พื้นที่ สปก. ด้วยเจตจำนงค์ที่จะให้ประโยชน์มาตกกับชาวบ้านจริง อันนี้มันไม่
มีปัญหาชาวบ้านเขาไปบุกเบิกทำที่หากินไว้คนละหลาย ๆ ปี ส่วนใหญ่มันจะเป็นแปลงเล็ก ไม่
ใช่แปลงใหญ่ ที่ รพก.เดิมที่ทุ่งหลุก เตียนนี้ก็รวมที่ผาหลายด้วย ลองไปดูเถอะมันเป็นอนิสงที่โชคดี
ของชาวเขาเลย เผ่าลีซอมีคนหนึ่ง 30 ไร่ 40 ไร่ อันนั้นแหละเป็นอนิสง เพราะพวกนั้นไม่เคยคิด
ว่าบุกเบิกแล้วจะได้เอกสารสิทธิหรอก แต่บังเอิญมันโชคดีพลอยได้ตามไปด้วย เขาก็เลยสบาย
ไปในขณะที่คนท้องถิ่นแท้ ๆ ได้กันอย่างเก่งก็ 10 ไร่ คนที่ได้มากหน่อยก็กว่านั้นแล้วก็มีที่บาง
แปลงกลายเป็นสิทธิของข้าราชการซึ่งโดยหลักไม่มีสิทธิ์ มีชื่อปลัดอำเภอบางคนในบางแปลง อย่าง
นี้ก็ได้ไม่ทำประโยชน์อะไรเป็นที่ทิ้งลูกวังนี้เฉพาะที่ดูแบบผิวเผิน เพราะฉะนั้นคนทุ่งหลุกกับแม่
เตอะน่าจะติดตาม ว่ามันแปลงไหน พื้นที่มันตรงไหน แล้วมันเป็นของใครบ้างในบริเวณนั้น เพื่อ
ที่จะให้ประโยชน์มันตกอยู่กับชาวบ้าน เพราะสุดท้ายแล้วมันจะเป็นที่ของคนอื่นไปหมด เามา
ทำไม สปก. มันไม่มีประโยชน์เขาก็สวมรอยเฉย ๆ นี่ก็ฝากไว้ บังเอิญเวทีของเราทำอะไรไม่ถึง
เพราะเขาบอกแล้วว่าเวทีของเราโครงการของเรา เรามุ่งว่ามันมีปัญหา เราเห็นปัญหาแล้วเราได้
ใจที่อยากจะร่วมกันแก้ไขตอนนี้เท่าที่จับประเด็นได้ ประเด็นที่จะต้องขับเคลื่อนต่อ คือ เรื่องฝ่าย
บางก็ยังเป็นเรื่องที่ก้ำกึ่งกันอยู่ ก็อาจจะไปหาคนที่เขาใส่ใจ อาจจะดูว่าถ้าเป็นไปได้ก็หยิบ
ประเด็น นี้มาเป็นประเด็นศึกษาประเด็นหนึ่ง แต่ในเวทีนี้ไม่มีใครหยิบยกมา ม่วงฉ่องก็ไม่เดือด
ร้อนหมู่ 7 บ้านคอนก็ไม่ได้เดือดร้อน เพราะได้รับการเวนคืนที่ดินอย่างถูกต้องแล้ว ก็มีคนที่เดือด
ร้อนแล้วไปอยู่ หมู่ 4 ฟอหลวงอาทิตย์ เขามีที่อยู่ถาวรนั้นก็เป็นที่เดือดร้อนของบุคคล แต่ใน
ลักษณะของหน้าหมู่บ้านของส่วนรวมมัน ยังมีอยู่เพียงแต่ว่าเรายังไม่พบเราค่อยว่ากันทีหลังอีกที
แต่ตอนนี้เอาเรื่องที่ดิน หากิน เรื่องป่าชุมชน แล้วมีประเด็นอื่นไหมถ้าไม่มีจะได้รวมลึกไปนิด
หนึ่ง เราก็ไม่ได้ดูว่าสำน้ำสายย่อยต่าง ๆ ของพื้นที่ ต.เชียงดาว ที่มีฝ่ายปัจจุบันมันมีปัญหา
อะไรอย่างไร จะร่วมกันแก้ไขอย่างไรเพื่อสืบทอดถ้าเราเรียนรู้ปัญหาไม่ใช่ว่าอยู่ ๆ ก็บอกว่า
อยากจะให้ชุมชนเราสร้างเขื่อนมาสร้างฝายคอนกรีต ถ้าสุดท้ายชาวบ้านบอกอยากได้ฝาย
คอนกรีตแต่ก็น่าจะรู้ก่อนว่าฝายคอนกรีตแบบไหนที่ชาวบ้านต้องการเพื่อเราจะได้ประโยชน์ไม่
ใช่บอกว่าต้องการอันนี้โยกให้สำน้ำมันแค่กว้าง 20 เมตร ฝายมันก็อาจจะบานไปใหญ่โต เพราะ
ต้องการใช้บดบดลำน้ำจริง ๆ แล้วชาวบ้านแก้ปัญหาได้ใช้บดบดลำน้ำก็พอแล้ว อย่างนี้ก็แก้ปัญหา
อย่างนี้เราก็จะสูญเสียประโยชน์อยากให้มองในแง่ไหน ไม่ทราบว่ามีไหมเรื่องน้ำเรื่องเหมืองฝาย
มีใครยกปัญหามั้ย เวทีนี้บังเอิญมันไม่ครบทุกหมู่บ้านก็ขึ้นกระดานไว้สองปัญหา ปัญหาที่หนึ่ง
เรื่องที่ดินหากินอันนี้มันเป็นเรื่องพูดกันยาวก็เอาไว้ขับเคลื่อนในเวทีที่มันมีกลุ่มอยู่แล้ว อันนั้นก็
จะขับเคลื่อนต่ออาจจะหลายท่านที่ต้องเกี่ยวข้อง แต่ที่ชัด ๆ ก็คือเรื่องป่าชุมชนก็มีผู้ยกปัญหา
ว่าป่าชุมชนในพื้นที่ ต.เชียงดาวก็ทำกันแล้วหลายหมู่บ้าน แต่ว่าแนวคิดของ ต.เชียงดาว มักจะ
พูดกันใน อ.บ.ค.ส่วนหนึ่งว่าอยากจะให้มันเกิดมาสุดท้าย เป็นป่าชุมชนของหมู่บ้านต่าง ๆ แต่

สุดท้ายมันเป็นภาพรวมของป่าชุมชน ค.เชียงดาว ถ้าออกมาอย่างนี้ได้การใช้บ อ.บ.ค. มันจะง่ายเพราะว่าไม่ต้องไปเลี้ยงกันคืออย่างนี้ทุกวันมันที่อยู่ที่ผ่านมาตั้งแต่ สมัย อ.บ.ค.ชุดแรก เช่นตอนนั้นท่านกำนันแสนาก็เป็น อ.บ.ค. โดยตำแหน่งในฐานะพ่อหลวงบ้านม่วงผ่อง พ่อหลวงดิบ ก็ในฐานะพ่อหลวงบ้านหัวทุ่ง 2 ท่านก็เสนอโครงการมาอยากจะไปส่งเสริมเรื่องป่าชุมชนในพื้นที่บ้านหัวทุ่ง บ้านม่วงผ่อง สุดท้ายเขาบอกว่า บ้านอื่นเขาไม่ได้ประโยชน์ เงินสามหมื่น เอาทั้งนั้นมาอีก 5 หมู่บ้าน เอา 15 ไปหารสุดท้ายทุกบ้าน จะเหลือแผ่นป้ายทำอะไรไม่ได้เลย แล้วเขาก็ไม่ใช่ด้วย คือมันเกิดจากความไม่รู้สึกว่าได้ประโยชน์ร่วมก็พอมีคนมาเสนอบอกว่าหารก็หารก็แล้วสุดท้ายมันเสียไปเฉย ๆ เงินมันไปเพียงเขาจ่ายทำอะไรก็ได้ อันนี้มันเป็นบทเรียนของ ค.เชียงดาว ก็อาจจะต้องเกิดความคิดใหม่ แต่เรื่องป่าชุมชนก็อยากจะดูว่าเรามีทั้งหมด 16 หมู่บ้าน ป่าชุมชนเรามี 16 หมู่บ้าน เรามาทบทวน หมู่ 1 มีป่าหรือเปล่า ทุกละคร นพ. หมู่ 2 ไม่มี หมู่ 3 มี หมู่ 4 ไม่มี หมู่ 5 มีป่า แต่ไม่รู้ว่าเป็นชุมชนหรือยังหมู่ 16 เขตอนุรักษ์ก็เอามาทำได้ถ้ามันอยู่ใกล้ชุมชน การทำป่าชุมชนแนวคิดในขณะนี้เขาถือว่าชาวบ้านเคยไปใช้ประโยชน์จากป่านั้นไปตั้งไหนก็ถือว่านั่นแหละคือสิทธิดั้งเดิม ที่เราเคยได้มาไปถึงไหนที่ไม่ผินไป ไปเป็นปรกติถึงไหนก็ถึงนั่นแหละนั่นแหละคือแนวเขตป่าชุมชนของชุมชนนั้นหรือหมู่บ้านนั้น เพราะเราเคยใช้แล้วอยู่ ๆ มันมีเส้นอะไรมาเขียนบนกระดาษ แล้วมามีผลบังคับกับชาวบ้านเข้าไปไม่ได้เข้าไปก็ถูกจับ หมู่ 7 มีป่าแล้ว หมู่ 8 มีเป็นหย่อม ๆ หมู่ 9 มี หมู่ 10 เป็นป่าไว้สำหรับการท่องเที่ยว หมู่ 11 มี หมู่ 12 ไม่มี หมู่ 13 ไม่มี หมู่ 14 มี หมู่ 15 ไม่มี หมู่ 16 มี เราจะเห็นว่าตรงภาพนี้ อันนี้ก็ถือว่าที่จริงถือว่าอันนี้สามารถทำได้คือไปขอพื้นที่ดิน นพ. ค. ก็ยังเป็นปัญหาอยู่เองที่มีก็มี หมู่ 3,5,7,8,9,10,11,14,16 หมู่ 10 นี่ยากหน่อยก็มี ก็ได้ง่าย ๆ ว่าครึ่งหนึ่งมีป่าที่จะเป็นป่าชุมชนได้ อีกครึ่งหนึ่งยังมีปัญหา อันนี้แนวทางของ ค.เชียงดาว ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน และ อ.บ.ค. มีความคิดเห็นร่วมกันที่จะให้เป็นป่าชุมชนตำบลคือรักษาป่าร่วมกันใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่ในรายละเอียดอาจจะเห็นว่าหมู่ 4 ใกล้กับหมู่ 3 และใกล้กับหมู่ไหนบ้างก็เอามาดูแลป่าร่วมกัน แต่ก็สามารถมาหาเห็ด หาหน่อ ร่วมกันได้ เพราะการใช้สอยประโยชน์ในป่า ในเรื่องหาเห็ด หาหน่อ หาพิน มันไม่มีปัญหา อันนี้เป็นเรื่องทั่วไปแต่ว่าที่มีปัญหาการไปทำไม้ในป่า คำว่าทำไม้มันคลุม ถึงว่าการตัดไม้เอามาสร้างบ้าน ซึ่งป่าชุมชนเขาต้องการแบ่งว่าเป็นป่าไม้สอยกับป่าอนุรักษ์ ป่าอนุรักษ์ก็มักจะเป็นป่าต้นน้ำที่เราว่าร่วมกันดูแลแต่เราไม่ไปใช้ประโยชน์ ไม่ไปปลุกถามมันไม่ไปทำให้มันเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการทำไม้ก็ยังมีปัญหาอยู่ แต่ว่าเป็นปัญหาลองไม่ใช่ปัญหาใหญ่ ปัญหาใหญ่ก็คือว่า กฎหมายป่า ที่มันผ่าน ส.ส. แล้ว แล้วมันไปติดที่ ส.ว. แล้ว ส.ว. มันก็มีอยู่ข้อหนึ่ง บอกว่า ห้ามตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ ซึ่งพื้นที่ของเชียงดาว แก๊สเบเปอร์เซ็นต์ เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ มันเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มันก็จะตั้งป่า ชุมชนไม่ได้ตรงนั้นในแง่ของชาวบ้านมันเป็นกลลวง กลลวงก็คือว่ากฎหมายบางที่มันออก

มาเหมือนกับเป็นประโยชน์ของชาวบ้านแต่มันมีเขาอาจจะออกกฎหมายมาร้อยมาตราแต่มันมี
 ถ้อยคำ 2-3 บรรทัดเท่านั้นเองทำให้กฎหมายทั้งฉบับไร้ผลเลย เขาบอกว่าตีหมดป่าชุมชน แล้ว
 บอกคุณห้ามตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์จับ มีร้อยมาตรา แก้อิสระแก้มาตรฐานมันใช้ได้สักมาตรา
 หนึ่ง เพราะว่าทุกอย่างมันตั้งอยู่ในเขตอนุรักษ์ นี่ก็คือเหตุผลว่าทำไมพวกพี่เขาคึงป่าชุมชน
 เป็นต้นไม้ชุมชนไปเรียกร้องไปแสดงพลังให้ทาง ส.ส.,ส.ว. มองเห็นว่าชาวบ้านเขาเดือดร้อน
 และต้องแก้ตัวนี้ แล้วปรากฏว่านักวิชาการหลายคนผมก็รู้จัก และก็คุยกันรู้เรื่อง ก็คุยกันรู้เรื่อง
 เคยพิมพ์หนังสือชนิดพิมพ์หนังสือแปลเรื่องมวลชนถือกำปั้นชกอย่างนี้เลย สุดท้าย เขายังบอกว่า
 ไม่เห็นด้วยที่จะให้ไปตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ซึ่งเป็นปัญหา หลายคนในที่นี้ไปมาแล้วก็รู้จัก
 โดยที่พบรู้จักตัวเขา เป็นคนมีเราต้องดูว่าใครอยู่ในฝ่ายคนดีคนไม่ดี คนดีก็คือว่าเขาไม่ไปยุ่ง
 ประโยชน์ส่วนคนถ้อยอย่าง ส.ว.บางคนซัดเข้าไปทำไมในเขตป่าถือว่าไม่มีไม่ชัดเจนแต่แล้วสรร
 เป็นนักกฎหมายมหาชน เขามองในประเด็นกฎหมายมากกว่าและเขาอาจจะมีความคิดที่เขา
 เห็น เขาอาจจะไปเห็นชาวบ้านในสมัยที่บุกป่าก็ได้เขาไม่เห็นชาวบ้านตอนรักษาป่าเห็นภาพเด็ก
 ๆ แล้วมันอาจจะยังตัวของมันโดยหลักมันต้องโอฬารต้องไปพาแก้วสรรมาดูป่าที่เขาดูแลรักษา
 มันจะได้เปลี่ยนความคิด เพราะฉะนั้นของเขี้ยวขวามันก็มีการขับเคลื่อนและมีป่าชุมชนและป่าที่
 เข้มแข็งเช่นป่าหมี 3 ป่าหมี 14 หมี 9 หมี 7 ก็ชี้ให้เห็นว่ามีการเคลื่อนไหวเรื่องป่าชุมชนอยู่ แต่
 มันมีอยู่ประเด็นหนึ่งที่ป่าชุมชนในพื้นที่ของ อ.เชียงดาว ซึ่งมีทั้งหมด 54 ป่า มันก็พัฒนาไปแต่
 เรามองว่าป่าที่เข้มแข็งแล้วเป็นระดับป่าชุมชนระดับ ก. ที่พอทำอะไรได้บ้างแต่ยังไม่ชัดเจนก็
 เป็นระดับ ข. ที่เพิ่มริเริ่มก็เป็นระดับ ค. ระดับ ก. ก็มีอยู่ส่วนหนึ่งสัก 1 ใน 3 ชาติองค์ประกอบอยู่
 อย่างหนึ่ง คือป่าชุมชน เขาบอกว่ามันจะดำเนินการได้สมบูรณ์ ตัวกรรมการควรจะมีแม่บ้านเข้าไป
 ไปมีส่วนร่วมด้วยเพราะว่าแม่บ้านก็คือผู้ที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าเป็นหลักแม่บ้านปัจจุบัน
 หลายหมู่บ้านก็ไปใช้ประโยชน์ที่ต่าง ๆ ไม่ได้เข้าป่าแต่ส่วนใหญ่แล้วแม่บ้านจะเป็นผู้เข้าไปหา
 เห็ดหาหน่อเพราะฉะนั้นจะรู้คุณค่าของป่าดี และรู้ว่าที่ไหนมีอะไรที่มาใช้ประโยชน์ได้ หมู่บ้านต่าง
 ๆ ก็อาจจะขับเคลื่อนเอาแม่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการของป่าชุมชนด้วย คือแบ่ง
 หน้าที่กันไม่ได้แปลว่าแม่บ้านจะต้องไปตรวจป่า ไปทำแนวกันไฟแต่อย่างน้อยคนตระเวนป่าก็
 ต้องมีคนทำอาหาร เพราะฉะนั้นเราต้องไปปรับปรุงทำให้ป่าชุมชนต่าง ๆ มีแม่บ้านเข้าไปมีส่วน
 ร่วมด้วย กับอีกเรื่องหนึ่งที่ยังเป็นจุดอ่อนของกลไกกลการดำเนินงานของป่าชุมชน ยังไม่ได้ทำให้
 สมบูรณ์ตาม พรบ.ป่าชุมชนที่เขาเน้นคือป่าชุมชนสุดท้ายตามกฎหมายมันจะคล้าย ๆ กับกอง
 ทุนหมู่บ้านคือหมายถึงตอนเริ่มตั้งก็คนหรือบ้านมีส่วนร่วม แต่ตอนที่จะดำเนินการ หรือจัดการ
 กับป่าชุมชนแท้ ๆ สมาชิก เพราะฉะนั้นป่าชุมชนและต้องพัฒนาไปสู่การเปิดรับสมัครสมาชิก
 อาจจะมีระเบียบมีอะไรสอดมาเพราะว่ามันจะก่อให้เกิด ความผูกพัน และพันธะสัญญาต่อกัน
 เหมือนแม่บ้านทุกหมู่บ้านไปสรุปรวมว่าใครที่แต่งงานแล้วเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้าน แล้วการ
 มีส่วนร่วม มันไม่มี คนที่ทำงานตัวแทนของกลุ่มแม่บ้านก็คือกรรมการแม่บ้าน กับคนที่

กรรมการแม่บ้านมาขอช่วยงานได้ มันไม่เกิดความผูกพันอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นกรณีเดียว
กันป่าชุมชนสุดท้ายแล้วกฎหมายมันจะออกมาว่าต้องมีการรับสมัครสมาชิกมีวางระเบียบมีกฎ
เกณฑ์ออกมาสมาชิกต้องมีบทบาทหน้าที่อะไรบ้างทำหน้าที่เลือกคณะกรรมการและกรรมการ
ต้องไปทำอะไรบ้าง แล้วมันก็เท่ากับผูกพันตัวผู้ที่เป็นสมาชิกคือผู้ที่จะได้ประโยชน์อย่างแท้จริง
จากป่าชุมชนร่วมกัน ยังมันทำให้เกิดความผูกพัน ก็เวทีรวม ๆ ก็นี้ป่าชุมชนบ้านทุ่งหลุก
เพราะฉะนั้นคนทุ่งหลุกก็ต้องสิทธิใช้ประโยชน์จากป่า ตอนไปดูแล ตอนไปรักษาทำยังงั้นมันก็จะ
มาคิดชัดไม่มีเงินทุน ไม่มีงบประมาณ ไม่มีอะไรตามมหาด แต่ถ้าบอกว่าทุกคน เป็นสมาชิก
กลุ่มเงินมันก็อยู่ที่ชาวบ้านแล้วนี่ โหน ๆ ก็บอกว่าไม่เอาประโยชน์จากป่า คุ้มอย่างงี้ มีบาง
หมู่บ้านเขาทดลองดูว่าป่ามีให้ประโยชน์แค่ไหน ทุกคนที่ไปหาเห็นหาหน่อ เมื่อหามาได้แล้ว
ช่วยเอามาซึ่งด้วยว่าวันนี้ได้เห็นมาก็กิโด ได้หน่อมาก็กิโด ได้ซึ่งมาก็รังเป็นราคาเท่าไร และ
โดยรวมทั้งปี เห็นทั้งปีก็ทุกคนไปหาน้ำหนักรวมกันก็ตันก็กิโด ก็ร้อยกิโด คิดเป็นมูลค่าเท่าไร
หน่อได้มาก็กิโด กิโดละเท่าไร เราจะพบว่ามันให้มูลค่ามหาศาล ถ้ามีการทำจริง ๆ เป็นเงิน
แสนแต่ละป่า เพราะฉะนั้นมันก็ถือว่าคนเข้าไปมันก็ใช้ประโยชน์ เมื่อได้ประโยชน์แล้วทำไมไม่
คืนประโยชน์ให้กับชุมชน มันก็จะหาทางคืนว่าคืนประโยชน์จากชุมชนเช่นผู้เป็นสมาชิก แล้วไป
หามาได้ หาหน่อมาได้สิบหน่อ 1 หน่อก็เอามาเข้ากองกลางเพื่อขายระดมทุน ซึ่งมันจะเป็นวิธี
ช่วยตนเอง มันก็จะนัดปัญหาเรื่องงบประมาณไปได้ส่วนหนึ่งทุกวันนี้มันก็ไม่ถูกต้อง ที่ว่าเรามีป่า
ชุมชนมีงบประมาณไหม เราจะออกตรวจป่าแล้ว จะของงบประมาณค่าอาหารห้วยละ 20 บาท ออก
ไปตรวจป่า 30 ชุด 20 เป็น 30 เป็น 600 บาท มีไหมไม่มีไม่ออกไปตรวจป่ามันกลายเป็นว่าไม่
ได้พึ่งตนเองกลายเป็นว่าไปพึ่งภายนอกตัวนี้คือการอ่อนแอ ที่นี้ถ้าบ้านไหนทำให้เห็นคุณค่าได้
ประโยชน์และพึ่งตนเองได้ปัญหาเรื่องเงินมันก็เป็นเรื่องรอง ไม่ใช่เรื่องใหญ่ แต่ว่าอย่างไรก็ตาม
เขาถือว่าระยะเริ่มต้นก็คล้าย ๆ ว่าเขาปัจจัยภายนอกมาเป็นเครื่องมือเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้
กับปัจจัยภายในแต่ถ้าปัจจัยภายในมองเห็นแต่ปัจจัยภายนอกเป็นตัวหลักมันไม่มีทางเข้มแข็ง
ได้ นี่เป็นประเด็นที่ซึ่งกรรมการเครือข่ายป่าจะต้องค่อย ๆ พัฒนาไปนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่นี้พอมา
เป็นประเด็นนี้ แม่บ้านที่จะเข้าร่วม ศึกษาหรือสนใจในเรื่องป่าชุมชนที่นี้ก็มีหมู่บ้านที่มีไหมหรือว่า
บ้านอื่นที่ไม่มีป่าที่มานั่งอยู่ในที่นี้ก็มีหมู่ 2 กับหมู่ 15 บันใจที่จะร่วมเข้าเป็นมาร่วมเรียนรู้และ
ร่วมมีบทบาทเกี่ยวข้องกับ เครือข่ายป่าชุมชนใหม่ มันจะมีบ้านอื่นอีกไหมที่นอกจากหมู่ 2 กับหมู่
15 และที่นี้เองอยู่ที่นี้และไม่มีป่าบ้านอื่นมีไหม เอาไว้แค่นี้ก็แล้วกัน ที่เราจะทำต่อก็คือว่าเรื่องป่า
ชุมชนมันมีการขับเคลื่อนแล้ว ใน ต.เชียงดาว แล้วลักษณะของ ต.เชียงดาว โดยเฉพาะ อ.บ.ค.
ที่นี้เป็นแหล่งที่ถูกนิยามมากที่สุดเพราะเขาจะบอกว่าในบรรดา 6 อ.บ.ค. ที่มีอยู่ทุกวันนี้เขาบอก
อ.บ.ค.เชียงดาว ลำห้วยที่สุดเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ เพราะ อ.บ.ค.อื่นอย่างเมืองนะเขาก็จัดบ
แล้วเป็นแผนเพื่อดูแลรักษาป่าที่ ต.เมืองนา แม่เน่ กำนันพรหมมาก็ขับให้ อ.บ.ค.อยู่ในมือ ก็
สามารถจะทำให้เขาใช้บริหารจัดการเรื่องป่าชุมชนได้ก็ต้องเข้มแข็งหลายเรื่องด้วยไม่ใช่แค่เรื่อง

เศรษฐกิจชุมชนอะไรท่านกำนันพรหมมาว่าเต็มที่ตอนนี้ยิ่งเต็มที่ใหญ่เวลา.....? ต้องขอเซนต์
 ชื่อนะ ก็คือสามารถคุมประธานบริหารได้ เพราะประธานบริหารมันเป็นคนสนิทกับกำนัน คือ
 มีการเชื่อมโยง ของเราในขณะนี้ก็ได้ท่านสมพร อ.บ.ค. บ้านทุ่งละครก็เป็นชาวบ้านคนหนึ่งกับ
 ท่านกำนันเสนาะก็คุยกันได้รู้เรื่องมันไม่มีปัญหาใน ต.เชียงดาว ขณะนี้มันสามารถคุยกันได้ และ
 คนที่อยู่จน อ.บ.ค.ก็มีตำแหน่งหลัก ๆ ก็ไม่ใช่พวกใครบุกป่าได้มันก็พอจะดูแลป่าได้ เพราะ
 ฉะนั้นเรื่องป่าชุมชนของ ต.เชียงดาว มันอาจจะเป็นไปได้ ถ้า อ.บ.ค. เข้ามามีส่วนร่วมก็
 กรรมการป่าชุมชนทุกหมู่บ้าน เอา อ.บ.ค. เข้ามาร่วมแล้วก็เอาบ้านซึ่งยังไม่มีป่าชุมชนส่วนหนึ่ง
 เอามาร่วมเป็นกรรมการกับร่วมดูแลป่ากับบ้านท่าสี่เหลิกหมู่ 4 กับ หมู่ 3 หรือหมู่ 1 กับหมู่ 14
 เข้าดูแล แต่ไม่ใช่ในลักษณะปัญหาของหมู่ 1 กับหมู่ 14 ก็คือว่า หมู่ 1 อยากจะไปแบ่งป่าของ
 หมู่ 14 อย่างนี้มันคงไม่ได้คือพื้นที่ป่ามันยกมาไม่ได้ ป่ามันอยู่หมู่ 14 มันก็อยู่หมู่ 14 แต่ว่าหมู่
 1 น่าจะเข้าไปเป็นกรรมการร่วมแล้วก็ให้โอกาสคนหมู่ 1 เข้าไปใช้ประโยชน์ แต่ปัญหาหมู่ 1 กับ
 หมู่ 14 ยกขึ้นมาเฉย ๆ ปัญหามันลึกซึ้ง ฉะนั้น อ.บ.ค. เชียงดาวความคาดหวังผมในฐานะ อ.บ.
 ค. คนหนึ่งก็คาดหวังว่า อ.บ.ค. เชียงดาว จะก้าวกระโดดคือป่าชุมชนจะถือว่าเป็นของตำบลแนว
 ทางนะตอนนี้ยังไม่ใช่ แนวทางก็คือ ว่ายังเป็นทั้งตำบลมาช่วยกันดูแลรักษา คนหมู่ 9 ก็สามารถ
 จะไปใช้ป่าหารายได้ ทุกวันนี้ยังตะขิดตะขวงใจเวลาจะไปใช้ประโยชน์ที่หลายก็ใช้กันอยู่ได้คง
 ไปหาเห็ดหาหน่อได้ เพราะว่ามันเป็นป่าเก่าที่อยู่ในพื้นที่ทุ่งหลุมมาก่อน แต่มันไม่มีครั้งมาก
 ว่าความตกลงความเข้าใจกันชัดเจน นี่ก็คือความคาดหวัง แล้วก็หวังว่าทุกท่านที่อยู่ในที่นี้ส่วน
 หนึ่งก็คงจะเป็นใจที่จะเข้าร่วมโครงการที่จะขับเคลื่อนต่อไปเพราะตอนนี้ โครงการสิทธิชุมชน
 ศึกษามันอยู่ในขั้นที่จะกำหนดประเด็นปัญหาให้ชัด ป่าชุมชนเป็นปัญหาหนึ่งมีอีกหลายปัญหา
 ชัดแล้วก็เอาคนที่เข้ามาเกาะกลุ่มกันเพื่อศึกษาเรียนรู้แล้วก็ไปเชื่อมโยงกับ 3 ลุ่มน้ำ เข้าด้วย
 กัน เพราะเวลาจะขับเคลื่อนปัญหาค้าง ๆ ลำพังเฉพาะหมู่บ้านเฉพาะตำบลมันแก้ไม่ได้โดย
 เฉพาะปัญหาเรื่องที่ดินจะเห็นได้ชัดเจนต้องใช้พลังมหาศาลแล้วปัญหามันไม่ได้หยุดเพียงแค่นี้
 เช่นมันจะต้องต่อไปข้างหน้า เราจะต้องไปเรียนรู้เรื่องการผลักดันให้ออกกฎหมายให้ที่ดินอยู่ใน
 มือของเกษตรกรทางทางสนับสนุนให้มีการจัดเก็บภาษีที่ดินราคาสูง ๆ เพื่อที่ดินจะได้หลุดจากมือ
 ของนายทุนไม่ให้นายทุนไปกว้านซื้อที่ดิน เราจะต้องดูแลการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ไม่ให้
 เกษตรเชิงพาณิชย์ที่เป็นอันตรายตามพื้นที่เข้ามาด้วยอย่างเขาเปลี่ยนที่นาเป็นนาุ้ง เราก็เห็นผืน
 ๆ ถ้าไม่กระทบเราแต่น้ำเสียจากนาุ้งไปไหนสมมุติว่าไปไหนมันอยู่ที่ทุ่งข้าวพวงอีก 2 แล้วมัน
 ไม่ไหลมาเชียงดาวหรือโซ่ไหม มันต้องเชื่อมโยงปัญหาย่างนี้หรือปัญหาอื่น ๆ บอกว่าเขา
 ระเบิดเขาจะขุดแร่ลิกไนท์ที่เมืองแหง เชียงดาวห่างเวียงแหงตั้ง 80 กิโลเมตร ไม่เกี่ยวได้ยังงี้อย่าง
 น้อยมันก็ผ่านถนนที่แม่จา เมืองงาน เข้ามาไม่ว่ามันจะข้ามไปทางพร้าวดีไม่ดีมันจะออกมาทาง
 เชียงดาวล่องใต้ผ่านแม่แดงไปแม่วิม เพื่อจะไปแม่เมาะที่ลำปาง แล้วถนนมันไม่ทอดหรือลิกไนต์
 มันบนที่ต้องเป็นสิบตัน ยี่สิบตันถนนก็ชำรุดเสียหายแล้วเวลามันระเบิดมันทำอะไรที่แม่เมาะ

ถามว่าระบบนิเวศ อากาศต่าง ๆ มันจะกระทบไหม อะไรมันก็เชื่อมโยงหมดถ้าเราไม่เชื่อมโยงหรือไม่เข้าใจปัญหามันก็แก้ปัญหไม่ได้ มารวมตัวกันเวลาแก้ปัญหาแก้ปัญหาก็แก้ด้วยกันไม่อย่างนั้นแล้วเราก็จะถูกหลอกไปวัน ๆ ถูกหลอกไปเรื่อย ๆ แม้กระทั่ง จะแปลง ส.ป.ก.เป็นโฉนดมันก็ไม่แน่อาจจะเป็นเกมส์หลอกก็ได้กองทุนหมู่บ้านก็ไม่แน่ใจ เพราะว่ากองทุนที่แท้จริงเขาบอกว่าล้านเดียวไม่พอหนี้สินมันก็หมุนอยู่ในหมู่บ้านมีหมู่บ้านไหนที่มีหนี้สินต่ำกว่าสิบล้านไม่มีมันก็เพียงแต่เอามาหมุนเวียนผ่อนลมหายใจของคนเท่านั้นเอง เอาหนี้ตัวหนึ่งไปใช้หนี้ อีกตัวหนึ่งทั้งหมดก็คือความประสงค์ของโครงการนี้ ที่มาวันนี้ก็เพื่อจะมาฟังให้ชัดว่า อ.เชียงดาวจะมีปัญหาอะไรแล้วเราจะเอายังไงกันแน่ แล้วปัญหาคำต่าง ๆ มันไม่หยุดอยู่แค่นี้หรอกเช่นเราเริ่มที่ป่าชุมชน หลังจากเรารวมกลุ่มพูดคุยกันมันจะไปเชื่อมโยง มันอาจจะมามีปัญหาน้ำ ปัญหาเรื่องที่ดิน ปัญหาเรื่องอื่น ๆ ตามมาจากการเรียนรู้ เพราะคนมารวมกลุ่มเข้าด้วยกัน มันก็จะแลกเปลี่ยนความคิดเชื่อมร้อยถึงตัวปัญหาอื่น ๆ แล้วการแก้ปัญหาของท้องถิ่นก็จะดีขึ้น ผมจะปิดเวทีเลยเพราะส่วนหนึ่งก็ขับเคลื่อนเรื่องป่าชุมชนอยู่แล้ว แล้วก็ไปขับเคลื่อนกันต่อไป ในโครงการนี้ของ อ.เชียงดาว ก็จะมีตัวแทนอยู่ส่วนหนึ่งซึ่งเราจะเชิญมาร่วมเวทีวันที่ 23 เพื่อที่จะมาสรุปมาทำความเข้าใจตรงกันร่วมกันว่าเอาประเด็นเรื่องป่าจะทำอย่างไรต่อ ประเด็นเรื่องดินจะทำอย่างไรประเด็นเรื่องน้ำจะทำอย่างไรแล้วก็ขับเคลื่อนต่อไป บางเวทีก็จะเชิญ....? มารับรู้ร่วมกัน บางเวทีก็จะทำเฉพาะกลุ่มแกนหลายพื้นที่ ที่เวียงแหง ที่พร้าว เชียงดาวก็จะมีการจัดให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายป่าชุมชนเกี่ยวกับกฎหมาย ที่ดิน กฎหมายน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเข้าใจยาก เรื่องน้ำจะเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก เรื่องน้ำครั้งแรกที่ฟังดูเหมือนเป็นเรื่องตลกที่เขาบอกว่า วันหนึ่งจะมีมิเตอร์ในนา เราฟังครั้งแรกก็ว่าตลกมันเป็นไปได้ยังไง คือเรามองมิเตอร์แบบมิเตอร์ประปาก็คดกแล้วมันจะมีมิเตอร์ขนาดไหนแล้วตัวมิเตอร์ก็ราคาเป็นล้านมันถึงจะเกิดได้แก่ มันไม่ใช่อย่างนั้นหรอกเขาจะคำนวณพื้นที่นาไว้ว่าพื้นที่ทำการเกษตรมันมีกี่ไร่ต้องใช้น้ำเท่าไรแล้วคำนวณเรากำน้ำไว้ แล้วจะแต่งตั้งอาจจะเป็นเอกชนมาประมูลมาจัดเก็บค่าน้ำหรือว่าอาจจะไหนมาให้กับ อบต. เข้าไปจัดการน้ำ คือ หล่อลอบบอกว่านี่เป็นประโยชน์ของ อบต.นะ ไปเก็บค่าน้ำ อบต. จะได้มีเงินมาพัฒนาท้องถิ่น อันนี้ อบต. จะต้องเข้าใจหนักแน่น เงินเหล่านั้นมันคุ้มหรือเปล่า มันเป็นประโยชน์หรือเปล่า ทุกวันนี้ก็เดือดร้อนแล้ว ใครจะสร้างบ้านก็ไปขอเลข ปวดหัวแล้วแต่ก่อนนี้เขาสร้างบ้านแล้วไปขอเลขที่อำเภอไม่มีปัญหา อำเภอก็ให้มาเลย เดี่ยวนี้ก็ผลัดไป อบต. เพราะตาม พรบ. ควบคุมอาคารเขาบอกว่าท้องถิ่นมาทำตามเรื่องนี้ต้องได้รับอนุญาตก็บ้านมันสร้างไปแล้วก็มันไม่รู้ แต่บังคับเออให้ไปขอเลขจะทำยังไง ก็ไม่รู้จะทำยังไง ทั้งหมดนี้ท้องถิ่นต้องรับรู้ ต้องทำความเข้าใจแล้วก็ร่วมกันแก้ไขปัญหา การจะแก้ไขปัญหานั้นต้องฟังตนเองเป็นหลัก สองเราต้องเรียนรู้เพื่อให้เกิดปัญญา ปัญหามันอยู่ที่ตัวเราไม่ใช่เอาปัญญาคณอื่นมาใช้ ยืมสมองคนอื่นมันจะไปดียังไง มันก็แล้วแต่เขาจะให้อะไร ซึ่งมันไม่มีประโยชน์อย่างแท้จริง เราจำเป็นที่จะต้องนอกจากจะเรียนรู้แล้วมีปัญญาแต่ไม่มืพล้ง มันก็ใช้ไม่

ได้ มันก็ต้องมีทั้งปัญหามีทั้งพลัง พลังของชาวบ้านก็คือการตั้งกลุ่ม รวมตัวเป็นเครือข่ายแล้วก็ขับเคลื่อนแก้ปัญหาด้วยกัน ตามจริง ๆ ถ้าเขาไม่ไปชุมนุมที่ศาลาจังหวัดเป็นหมื่น ยึดยึดหักฉีกฉีก จะมาหรือเปล่า ทักฉีกก็ไม่มา รัฐบาลไหนก็ไม่มา มาเขามาจับเรื่อง รับเรื่องแล้วจะทำได้ทันทีหรือเปล่า เขาก็พูดว่าชาวบ้านล้มหรือยังจะเอาจริงหรือเปล่า ชาวบ้านก็ต้องแสดงพลังว่าเอาจริง มีกลุ่มศึกษาปัญหาหระคมคนทำอะไรได้บ้างที่รัฐบาลโอนมาว่าจะแก้ปัญหาให้คนแล้วถามว่าที่เชียงดาวมีปัญหา แยกแยะว่าจะอะไรบ้าง คุณตอบได้ผมจะแก้ปัญหาให้คุณแล้วถามว่าเขามีสิทธิถามอย่างนี้ไหม เขาก็มีสิทธิจะถาม แต่ท้องถิ่นบอกว่าไม่ได้ทำอะไรเลย รัฐบาลไม่มีกำลังคนที่จะมาทำเรื่องนี้ รอไปก่อนรอให้เราตั้งกรมตั้งหน่วยงานมารับเรื่องนี้ไปสำรวจให้ก็จบ เพราะที่ผ่าน มาเราไปเขาซื้อเข้าเส้นแล้ว เขาก็บอกว่าจะให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้กับท้องถิ่นปลัดอำเภอลงไปสำรวจพื้นที่เสร็จหรือยัง ทุ่งหลุกก็ถูกไม่ครบแปลงได้ที่สำรวจเขาออกไปให้ว่า เออเป็นจริงตามที่เราเขียนไปว่าของเราข้างหลังเขียนเป็นแผนผังไว้ ว่ากว้างเท่าไร ยาวเท่าไร ก็ทุกวันนี้เราเขียน อย่างเดียว ยังไม่มีส่วนราชการลงมาบังคับให้ แต่ถ้าชาวบ้านตั้งตัวมดทำอะไรได้เราก็ทำได้ใน ส่วนนี้ มันก็จะไวขึ้น ลูกเล่นมันมี 108 ที่รัฐบาลจะทำกับประชาชน ถ้าประชาชนไม่รู้เท่าทันเวลา จะดูรัฐบาล ไม่ต้องไปดูไกลก็ดูเพื่อนกันเอง เราไม่ทันมันมันก็หลอกเราพอมมาเป็นท้องถิ่นกับใน เมือง ท้องถิ่นไม่ทันในเมือง ในเมืองก็หลอก อย่างเช่น เขาบอกว่าผืนน้ำ ผืนน้ำแม่ปิงหรือผืนน้ำ แม่แดงแล้ว เข้าเขื่อนแม่กลวงเขาฟังดูก็ดูดีว่าผืนน้ำ แต่ผืนน้ำได้แค่ไหน จะขโมยน้ำจากท้องถิ่น ไปใช้กับนิคมอุตสาหกรรม ถ้าเราไม่ทันเราก็ไม่ต่อต้าน เราไม่ต่อต้านน้ำทางการเกษตรมันก็ถูก ใช้ไปอย่างมากมาย ก็จะไม่เหลือไว้ในท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ต้องติดตามโดยตลอด แล้วโดยเฉพาะกฎหมายน้ำเขบอกโอกาสพลาดได้มีตลอดเวลา แล้วรัฐเขาก็ทำมาแล้วประชาชนก็ถือว่า เขามีเงิน มีกลไก ก็จะช่วยจัดการหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเช่นเรื่องกฎหมายน้ำ เขาพยายามมา หลายครั้ง มาครั้งหลังนี้ก็คือเอากำนันผู้ใหญ่บ้านตั้งเป็นคณะกรรมการน้ำ เพื่อปิดบังกระบวนการ เขาเป็นอย่างไร ฟังแล้วถามว่ามีโอกาสแสดงความคิดเห็นแค่ไหน ฟังก็คือฟังเวทีทั้งหลาย เขาก็รู้กันหมดแล้ว ส่วนใหญ่ที่จับไม่ศัก็พูดมากอยู่แล้ว โอกาสให้คนในเวทีพูดสองชั่วโมงได้พูด สักสิบห้านาทีก็คิดแล้ว มันจะมีแค่ไหนแสดงความเห็น ถ้าเป็นความเห็นต่อต้านเขาก็ไม่เคยเข้า ประชุม เขาก็เชิญเฉพาะกลไกของรัฐที่เขาไปแล้วก็เอารายชื่อเข้ามาใช้ได้เลยว่าเวทีนี้ป้องกันได้ จัดการน้ำเขาได้เชิญคนมาร่วมเวทีหลายครั้ง เริ่มแล้ว เวทีนี้มีใคร มีทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน มาฟังแล้วไม่มีกิริยา ต่อต้าน แสดงว่าเห็นด้วยกับที่เจ้าหน้าที่เขาพูดเขาอ้างได้ไหม เขามี สิทธิที่จะอ้างได้ ก็ฝากไว้เป็นประเด็นด้วยก็สมควรแก่เวลาแล้ว แล้วคิดว่าเขาก็เข้าใจในสิ่งที่เรา ทำกันอยู่นี้มากขึ้น โครงการนี้ก็คาดหวังกันว่า ถ้าพวกผมทำรายละเอียดชัดเจนถูกต้องตามข้อ กำหนดโครงการนี้ก็จะอยู่ใน 3 ปี แต่ตอนนี้อยู่ในช่วงเดือนที่ห้าเดือนที่หกต้องสรุปงานให้เขาได้ เห็นชัดว่ามันเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นแล้วเราทำได้ โครงการนี้ถึงจะไปได้ 3 ปี สุดท้ายก็หวังว่า ท้องถิ่นจะมีความเข้มแข็ง คือแก้ปัญหาตนเองได้ และพึ่งพาตนเองเป็นหลัก สองประการ ชุมชน

จะเข้มแข็ง ชุมชนต้องพึ่งพาตนเองและปัญหาตนเองได้ การจะทำอย่างนั้นได้ต้องมีการเรียนรู้ มีการพัฒนาศักยภาพ ข้อดีข้อเด่นของชุมชน เรามีความรู้เก่า ๆ ความรู้ดั้งเดิม จารีตประเพณี มันก็ถูกฟื้นฟูขึ้นมาหมด เพื่อเชื่อมร้อยคนในท้องถิ่นเข้าด้วย ตอนนี้คนในท้องถิ่นเชื่อมร้อยได้อย่างเดียว 2 เรื่อง 1.ประเพณีงานศพในท้องถิ่น เราที่รู้สึกว่าเป็นโดยไม่ได้นัดหมายกัน 2.พื้นฐานการเศรษฐกิจ การเกษตรกลุ่มถั่วเหลืองก็เกาะกลุ่มกันอยู่ ไม่เป็นชายเป็นกลุ่ม กลุ่มนั้นคนก็ไปหว่านกันอยู่อย่างนั้น ข้อมูลข่าวสารการนิเทศทั้งดีทั้งร้ายก็มาจากกลุ่มนั้น ก็หวังว่าท้องถิ่นจะเอาประโยชน์ของงานมาใช้ โดยทุกคนรู้หน้าที่ ถ้าท้องถิ่นรวมตัวกันบอกว่าปัญหามันอยู่ที่นี้ทุกคนวิ่งเข้าใส่ปัญหาโดยไม่ต้องบอกกล่าว มันแก่ได้จะทำอย่างนั้นได้ไหม เช่น เขาบอกว่าพวกเราไปช่วยกันสร้างเวทีที่วัด ผมไปก็เป็นตัวประกอบทันทีเลย เพราะผมไม่รู้หน้าที่ ผมต้องรอให้เขาส่งวิทยุมาไม่ผ่านไหน ชาวบ้านเขาแบ่งหน้าที่กันเสร็จ คนนี้ช่างคุม คนนี้ตัดไม้ จะทำอะไรมัดขัดเงิน

ชาวบ้าน

สมมติว่าป่าชุมชนบ้านเรามีแล้วคนต่างบ้านมาบุกรุก มาเอาไม้ข้าวหลาม มาตัดไม้ทำลายป่าเราจับได้ไหม

อ.มังกร ชัยชนะดารา

มันอยู่ที่ความเข้มแข็งถ้ากฎหมายป่าชุมชนออกมาแล้วเขาก็ลงอำนาจของคณะกรรมการชัดเจน แต่ตอนนี้อาศัยความเข้มแข็งของชุมชนก็หมายถึงว่า กรรมการป่าชาวบ้านรวมตัวกันเต็มที่ก็รวมพลังอย่างเช่นที่บ้านปางง บ้านปางงมีลูกจ้างป่าไม้มาขโมยตัดไม้ ปรากฏว่าพ่อหลวงแกแข็งสามารถปรับสินไหมได้หลายหมื่น โดยที่ข้าราชการส่วนสูงไม่กล้ามาต่อรองอะไรเลย เพราะถึงต่อรองแล้วมันจะสาวต้องยอมให้ปรับ พ่อหลวงสามารถปรับได้ มันขึ้นอยู่กับว่าชุมชนเข้มแข็งไหม ถ้าชุมชนเข้มแข็งชุมชนก็ทำอะไรก็ได้ แต่ถ้าชุมชนอ่อนแอต่อไปเขาก็ไม่เชื่อแล้วถ้าชุมชนเข้มแข็งแท้ ยาบ้าก็จะลดลง แต่ทุกวันนี้เครือข่ายยาบ้ามันเข้มแข็งเพราะฉะนั้นชุมชนก็อ่อนแอโดยลำดับ แล้วท่านก็ไปจุดเด่นของเครือข่ายยาบ้ามีอะไร มันมีหลายเรื่อง มันทำให้ชุมชนสู้ไม่ได้ในขณะนี้ ก็ขอบคุณทุกท่านขอจบเวทีเท่านี้ครับ

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายโอฬาร อ่องพะ
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันอังคารที่ 12 พฤศจิกายน 2545

ณ ห้องประชุมวัดห้วยไคร้ ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

กล่าวเปิดเวที : นายมังกร ชัยชนะดารา

มีกำหนดการมาให้มาก่อนคือหนังสือเชิญประชุม แต่บังเอิญว่าในช่วงนี้ถ้าท่านดูในหนังสือเล่มนี้ในหน้าที่ 4 จะเห็นว่าทีมงานประกอบด้วย นายนิคม พุทธา ผู้ประสานงานโครงการหรือพูดแบบชาวบ้านว่าหัวหน้าโครงการและก็มีผมชื่อ มังกร ชัยชนะดารา เป็นฝ่ายข้อมูล และคุณโอฬาร อ่องพะ เป็นผู้ช่วยฝ่ายข้อมูล และก็มีคุณเนจจิรน์ อ่องพะ อยู่ที่สำนักงานเป็นเลขานุการ ชุกรการ บัญชี และมีอยู่ท่านหนึ่งอยู่ทางเวียงแหงถือว่าเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน ก็มีคุณบุญส่ง ที่เรียกกันโดยทั่วไปหรือชื่อเป็นทางการว่าดร.ฐิติ วุฒิชรรม ปัญญา และที่ทางที่อำเภอพร้าวก็มีคุณบุญมา บัวแก้ว เป็นผู้ประสานงานที่ลุ่มน้ำแม่จัด บังเอิญท่านหนึ่งที่ผมเว้นชื่อไปคือ นายสืบ ศรีบุญยัง ผู้ประสานงานพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน หลายท่านที่พอจะรู้จักก็อาจจะทราบข่าวแล้วว่า เป็นประธานเครือข่ายป่าชุมชน อำเภอเชียงดาว ซึ่งดูแลถึง 54 ป่าด้วยกัน ก็บังเอิญต้องอาวธุบินเสียชีวิตไปตั้งแต่เมื่อวันที่ 7 เป็นหนึ่งในทีมงานทำให้พวกเราต้องอยู่อยู่กับงานนี้ เอกสารต่าง ๆ ก็เลยยังไม่เรียบร้อยในแง่ของหนังสือเชิญหรือกำหนดการ คุณบุญส่ง ก็ช่วยประสานงานติดต่อให้เรียบร้อยในวันนี้ เวทีนี้ในลักษณะที่เวียงแหงก็มี 3 เวที ตำบลละครั้งในเบื้องต้นนะครับ ก่อนจะเข้าสู่จุดนี้ก็อยากจะแนะนำโครงการสักนิดหนึ่ง จริง ๆ เอกสารก็มีในมือของทุกคนแล้วนะครับ โครงการที่เราดำเนินการอยู่นี้ชื่อทางการเรียกว่า "โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ" คำหลักก็คือสิทธิชุมชน แล้วก็แยกมาเป็นกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัด แทนที่จะพูดว่าเป็นเรื่องของพื้นที่เชียงดาว พื้นที่เวียงแหง พื้นที่พร้าว เราไม่เรียกแบบนั้นก็เพราะว่า เราต้องการจะมุ่งไปที่ลักษณะของลุ่มน้ำ ก็หลายความว่าในลุ่มน้ำหนึ่ง ๆ แบ่งโดยสันเขาที่น้ำตกและก็ไหลลงมาเป็นแอ่งกะทะ เป็นลำน้ำสายหลัก อันนี้คนที่อาศัยอยู่กันก็จะมีลักษณะการทำมาหากินซึ่งสุดท้ายก็ก่อให้เกิดวัฒนธรรม จารีตประเพณี ที่คล้ายคลึงกันในแต่ละลุ่มน้ำ เราก็ถือบริบทลุ่มน้ำเป็นหลัก แต่ว่าโดยพื้นที่จริง ๆ มันก็ใกล้เคียงกัน เพราะลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนก็เป็นพื้นที่ของอำเภอเชียงดาว มีอยู่ด้วยกัน 6 ตำบลด้วยกัน จริง ๆ เชียงดาวมี 7 ตำบลแต่ตำบลเมืองคองมาอยู่ทางลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนก็จะมาร่วมกับทางเวียงแหง ซึ่งเวียงแหงมี 3 ตำบล มองในแง่ของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัด

ลุ่มน้ำก็กลายเป็นว่าเวียงแหงมี 4 ตำบล ส่วนทางลุ่มน้ำแม่จันททางอำเภอพร้าวมีด้วยกัน 11 ตำบลด้วยกัน ฉะนั้นถ้ามองในแง่พื้นที่คือ เชียงดาว เวียงแหง พะว้า มองในแง่ของลุ่มน้ำก็คือลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัน ตัวโครงการอันนี้ก็มีอยู่ทั้งภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายละเอียดก็มีอยู่ในหน้า 2 ของเราทางภาคเหนือแบ่งเป็น 2 ส่วนคือเป็นที่เรากำลังพูด ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัน อันนี้เป็นหนึ่งโครงการจะพูดกันถึงเรื่อง ดิน น้ำ ป่า ระบบการเกษตร และการจัดการขององค์กรชุมชนจะเน้นอยู่ 5 ประเด็นหลัก แต่ว่าถ้าในพื้นที่มีปัญหาอื่นที่สนใจ อย่างจะเรียนรู้ร่วมกันเราก็จะเพิ่มเติมลงไปได้ อย่างเมื่อสักครู่นี้พูดถึงเรื่องสุขภาพ อย่างนี้ถ้าคนเวียงแหงสนใจเราก็จะขับเคลื่อนในปัญหาสิทธิทางด้านสุขภาพด้วย แต่ประเด็นหลักเราเน้นเรื่องทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าเป็นหลัก ทั้งนี้การเกษตรมันก็เกี่ยวข้องกับดิน น้ำ ป่า แล้วถ้าพูดถึงการเกษตร ดิน น้ำ ป่า ไม่พูดถึงองค์กรกลุ่ม การรวมกลุ่ม การรวมตัวกัน มันก็จะแก้ปัญหาอะไรไม่ได้ก็เลยพูดครบทั้ง 5 ประเด็น แล้วก็ทางภาคเหนือส่วนหนึ่งจะเน้นเรื่องการจัดการน้ำ โดยเฉพาะในเรื่องกฎหมายน้ำ ปัญหาเรื่องน้ำที่ผ่านมาคลองชลประทานของที่ทางรัฐบาลไปทำไว้ ซึ่งมันจะทำให้ระบบการจัดการน้ำเปลี่ยนไปจากเดิม เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาอยู่ เป็นเรื่องทางแม่แตงตอนล่างกับลุ่มน้ำแม่กวงในพื้นที่ดอยสะเก็ด หางดง เป็นอีกส่วนหนึ่งส่วนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เห็นก็มีลุ่มน้ำชีมูล ภูสีฐาน แม่น้ำหนาว ก็มีการจัดการป่า ทรัพยากรแร่และที่ดินเค็ม เป็นเรื่องของแร่โปแตชไมโซแรลิกไนต์ ทางภาคใต้ก็มีโครงการอยู่หลายจังหวัดรายละเอียดอยู่ในหน้า 2 เพียงแต่จะแจ้งให้ทราบในเบื้องต้นว่า โครงการสิทธิชุมชนนี้มีอยู่หลายภาคทั้งภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในประเด็นหลัก ๆ ก็จะเกี่ยวข้องกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า แร่ธาตุต่าง ๆ และโครงการนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากที่ทางท่านอาจารย์เสน่ห์ จามริก ซึ่งในปัจจุบันท่านก็เป็นประธานสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นองค์กรอิสระองค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ ท่านได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมานานเป็นเวลา 20 กว่าปี ตั้งแต่สมัยที่ท่านเป็นอาจารย์อยู่ที่ธรรมศาสตร์ ท่านเคยเป็นรองอธิการบดีตั้งแต่สมัย ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นอธิการบดี ท่านทำวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมายาวนาน หลังจากที่ท่านได้จุดหนึ่งท่านก็มองเห็นว่า ประเด็นปัญหาสิทธิมนุษยชนจริง ๆ แล้วมันก็มาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยตรง แล้วถ้าจะทำให้เข้าใจและรู้จริงขึ้นมา ก็ต้องมุ่งไปสู่การปฏิบัติว่าน่าจะลงพื้นที่และทำให้ชาวบ้านเกิดการรวมตัวรวมกลุ่มกัน แล้วก็ศึกษาปัญหาทำความเข้าใจปัญหาโดยผ่านปัญหาที่มันเป็นจริง เป็นปัญหาที่เป็นจริงก็อย่างเช่น สมมุติว่าเรามีปัญหาเรื่องป่าไม้ และชาวบ้านอยากจะทำป่าชุมชน ก็นำคนที่มีความสนใจจริงตั้งใจจริงมารวมตัวรวมกลุ่มกันในแต่ละหมู่บ้าน แต่ละตำบลเพื่อจะดำเนินการในเรื่องนี้ เวลาท่านดำเนินการอะไรสักอย่างแน่นอนมันไม่ใช่จะราบรื่นเสมอไป ท่านก็จะเจอปัญหาเรื่องกฎหมายบ้าง ปัญหาเรื่องเจ้าหน้าที่ไม่ให้ความร่วมมือบ้าง ปัญหาชาวบ้านด้วยกันเองไม่เข้าใจกันเอง มันล้วนแต่เป็นปัญหาที่ต้องมี

การแก้ไขทั้งนั้น ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การที่จะทำให้มันเกิดปทุมชนตามที่ชาวบ้านต้องการอย่างแท้จริง ก็ต้องเข้าใจปัญหาเหล่านี้แล้วก็มาร่วมกันแก้ไข ผลสุดท้ายถึงจะได้ปทุมชนมาตามที่ต้องการได้ เพราะว่าคำพังอยู่ ๆ ที่ทางราชการจัดการพื้นที่ให้ ซึ่งให้เลยว่าพื้นที่นี้เป็นปทุมชน มันไม่เกิดปทุมชน มีเพียงแต่ชี้ให้เห็นว่านี่เป็นปทุมชน ซึ่งให้ทำแต่มันไม่มีคนทำ ไม่เข้าใจปัญหามันก็เลยเหมือนอย่างที่เกิดขึ้นกับบ้านเราในทุกวันนี้ ตัวอย่างเช่น ราชการมีตั้งเรื่องประชาคมหมู่บ้าน ก็มาตั้งวางกฎเกณฑ์ไว้ แล้วถามว่าประชาคมเกิดขึ้นไหม มันก็เกิดบ้าง ไม่เกิดบ้าง เพราะมันไม่มีการขับเคลื่อน มันก็มีแต่ตั้งอยู่แค่นั้น แต่ว่าถ้าประชาคมอีกแบบหนึ่ง อย่างสมมุติว่า ชาวบ้านเขามีปัญหาเขาร่วมมือกัน บ้านเหนือบ้านใต้มีปัญหาาร่วมกันมาปรึกษากันอย่างนี้ประชาคมเกิดแน่ เพราะชาวบ้านมีปัญหาที่มีการรวมตัวกันเพื่อจะแก้ปัญหา อย่างนี้ประชาคมเกิดขึ้นทันที ทั้งพ่อหลวง อบต. แก้ววัด แก้วเมืองฝ้าย ประธานแม่บ้าน ก็มารวมตัวกัน เหมือนเวลามีงานวัดที่ไม่มีใครสั่ง แต่ก็รู้กันทันที แต่ถ้ามีใครมาสั่ง มีตำแหน่งนั้น ตำแหน่งนี้มันก็หยุดไม่มีการเคลื่อนไหว เพราะว่าไม่มีความเข้าใจ แต่ทั้งนี้ทางราชการตั้งแล้วมาชี้แนะ มีงบประมาณให้ค่อย ๆ ทำการขับเคลื่อน มีการประชุมปรึกษาหารือทำความเข้าใจประชาคมมีหน้าทียอย่างนี้ ตัวประธานต้องทำอย่างนี้ แล้วพอบทบาทประธานมาซ้อนกัน เพราะในหมู่บ้านมีทั้งประธานประชาคมหมู่บ้าน พ่อหลวง เวลาเรียกประชุมทำอย่างไรก็เกิดปัญหา เตียวประธานประชาคมมาอ้างสิทธิของตนเองผมเป็นประธานประชาคม มีสิทธิที่จะเป็นประธานในที่ประชุมมีสิทธิเรียกประชุมก็อาจจะสับสน ดังนั้นต้องทำความเข้าใจ อันนี้ก็เหมือนกันถ้าเราจะเข้าใจเรื่องสิทธิหรือว่าสิทธิชุมชนอะไร มันก็จะต้องมีการลงมือปฏิบัติ มันถึงจะเกิดความเข้าใจแท้จริง เพราะฉะนั้นโครงการของเราเชื่อว่าโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ถ้าเรียกกันเต็ม ๆ โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แล้วคำว่า วิจัย ก็ไม่ต้องไปคิดมันมากนัก หรือเรียกแบบชาวบ้านว่า เป็นโครงการที่จะมาเรียนรู้ร่วมกัน วิจัยก็เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ เกิดความเข้าใจใหม่ ๆ ขึ้นมา เอาชาวบ้านที่สนใจปัญหาอะไรก็มารวมตัวกัน เรียนรู้ปัญหานั้นร่วมกัน เรียนรู้อะไรก็บันทึกเอาไว้แล้วค่อย ๆ ขยับความรู้ให้มันแน่นขึ้น คีขึ้น สามารถไปแก้ปัญหาได้ ดังนั้นแหละเป็นผลวิจัยที่เกิดขึ้น

เพราะฉะนั้นโครงการของเราก็อย่างที่ได้กล่าวมานี้ เนื่องจากว่าเรามองเห็นว่าการเข้าใจเรื่องสิทธิชุมชนมันต้องผ่านในทางปฏิบัติ ก็คือจะต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหา การศึกษาทำความเข้าใจก็ต้องมีการประชุมปรึกษา มีผู้มาถ่ายทอดให้ความรู้ความเข้าใจในบางเรื่องที่ชาวบ้านยังไม่เข้าใจ และก็เรียนรู้ร่วมกัน และก็นำไปปฏิบัติก็จะเข้าใจปัญหามากขึ้น หวังว่าโครงการนี้ถ้าสัมฤทธิ์ผลขึ้นมาในระยะเวลา 3 ปีข้างหน้า มันก็จะช่วยให้ท่านรู้จักแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง เมื่อมีปัญหาก็มาร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยเชื่อว่าชาวบ้านมีความรู้มีปัญญาของตนเองอยู่ ถ้าทำอย่างนี้ได้ 1. งบประมาณจะลด

ลง 2. สิ่งต่าง ๆ ที่ทางราชการสร้างมาให้ก็จะสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง

โครงการนี้เป็นโครงการสิทธิชุมชน คนจะมาอธิบายคำว่าสิทธินั้นอธิบายยาก บอกให้เข้าใจง่าย ๆ คืออะไรที่มันมากระทบกับชีวิตของเราก็คือการละเมิดสิทธิ เช่น เขาประกาศป่าเป็นเขตอุทยาน อยู่ ๆ เขาก็มาขีดเส้นป่าไว้เราเคยเข้าไปได้ก็ไม่สะดวกเหมือนก่อน อันนี้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิโดยความเข้าใจโดยทั่วไป ก็คือชาวบ้านเขาเคยอาศัยบ้านนั้นมาชั่วลูกชั่วหลานไม่เคยเดือดร้อน วันดีคืนดีกฎหมายประกาศออกมาไม่มาไต่ถามดูก่อน ไม่มาตรวจสอบความคิดเห็นของชาวบ้านไปประกาศออกมา เมื่อเป็นเขตอุทยานไปหาเห็ด หาหน่อก็ไม่ได้ ถ้าตามกฎหมายจริง ๆ หินสักก้อนก็เอาออกมาไม่ได้ ใบไม้สักใบก็เอาออกมาไม่ได้ แต่ปัจจุบันนี้ยังมีการอนุโลมกันอยู่ ก็เคยมีบางหมู่บ้านที่เชียงดาว ไปหากบที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยจับปรับไปก็หลายพันบาท แบบนี้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในวิถีชีวิตของเรา สิทธิมีความเป็นเจ้าของทั้งหลาย รวมทั้งความคิดด้วย การที่จะทำให้คนเราเสียสิทธิสิ่งแรกก็ต้องทำให้คนไม่เป็นคนก่อน อย่างเช่น คนเพื่อนกับคนบนดอย คนบนดอยมีความรู้สึกว่าเขาเสียสิทธิบางอย่างไป ทำให้เขารู้สึกว่าเขาความเป็นคนขึ้นมา สิทธิส่วนนั้นหายไป คือคนเราถ้ารู้สึกว่าคุณอื่นเขามีความเป็นคนเหมือนกับเรา เราก็จะรู้สึกว่าเรามีสิทธิพื้นฐานเหมือนกับเรา เราไม่ไปละเมิดสิทธิเขาเขาก็ไม่มาละเมิดสิทธิเรา ลักษณะนี้เป็นสิทธิชุมชนเป็นสิทธิหน้าหมู่ หรือเราจะรักษาป่าชุมชนเราจะรักษาเพื่อให้คนทั้งชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และรักษาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ทำให้ป่านั้นอุดมสมบูรณ์ต่อไป เพื่อให้ป่านั้นเกิดความยั่งยืนมั่นคง พื้นฐานนั้นเป็นอาหารของชาวบ้าน เขาบอกว่าป่าชุมชนสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ดีกว่าที่ทางรัฐบาลให้กองทุนต่าง ๆ มา กองทุนนำไปสู่หนี้สินแต่ป่าชุมชนไม่ได้สร้างหนี้สิน พอมีป่าชุมชนก็มีสมุนไพร มีอะไรมากมาย ชาวบ้านก็ไม่ถูกคัดสิทธิถ้าขยันหมั่นเข้าไป แต่ก็ต้องทำตามกติกา มันต้องมีการคิดร่วมกันใช้อย่างเหมาะสม หลังจากมีป่าชุมชนแล้วก็ต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันว่าเราจะดูแลรักษาป่าอย่างไร เรื่องไฟป่าเป็นอย่างไร มันเป็นเรื่องที่จะต้องมีการเรียนรู้ทำความเข้าใจร่วมกันเราทรัพยากรเป็นเรื่องธรรมดา ทรัพยากรทั้งหลายเรื่องดิน น้ำ ป่า มีเพื่อให้มนุษย์ใช้ เพราะฉะนั้นเราจะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันว่า เราจะใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไรตรงนี้ เมื่อมีการนำไปใช้แล้วก็ต้องมีการปลูกซ่อมปลูกเสริม ที่ผ่านมามีแต่ใช้แต่ไม่มีซ่อมเสริม แต่ถ้าต่อไปถ้าชุมชนมีการปลูกปลูกร่วมกันดูแลและเอาใจใส่เรื่องของป่าแล้ว การฟื้นตัวของป่าก็จะมีใช้ไปจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน

เมื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องสิทธิมากขึ้น สิ่งที่มีงานวิจัยของอาจารย์เสนอให้ต้องการมากคือ ทำให้ชาวบ้านเรียนรู้เรื่องสิทธิตามกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งสิทธิอื่น ๆ ที่เราเคยมีมาก่อนในอดีต ตามจารีตประเพณี ให้ฟื้นขึ้นมา เพราะคำว่า สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญพูดไว้กว้าง ๆ แต่ว่าอธิบายจากการปฏิบัติยาก จะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่พี่น้อง

ต้องการ ฟัน้องเข้าใจตัวนี้เราจะต้องรักษาเอาไว้ ถ้าเราไม่มีตัวนี้มันก็จะทำให้สิทธิของเราสูญ
 เลี้ยวไปแล้วลูกหลานของเราจะลำบาก อย่างเช่นถ้าพี่น้องชาวบ้านทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าไปจัด
 การทรัพยากรในพื้นที่ที่ชุมชนเคยดูแลรักษามาก่อนได้ อย่างนี้คือสิทธิชุมชน ในความเข้าใจ
 ของเรา ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้เราควรยึดมั่นตัวนี้ แล้วก็เรียนรู้พยายามอธิบายให้คนอื่นเข้าใจใน
 ส่วนนี้ อย่างเช่นเรื่องป่าชุมชน ก็เป็นการพยายามทำความเข้าใจเรื่องสิทธิชุมชนอย่างหนึ่ง
 ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ชาวบ้านที่เขาจัดตั้งป่าชุมชนมารวมตัวกันมีการเข้ารายชื่อ 50,000 รายชื่อ
 เพื่อให้ออกกฎหมายป่าชุมชนออกมา สุดท้ายพอถึง ส.ว. ท่านก็ไม่เห็นด้วยให้มีการจัดตั้งป่า
 ชุมชนในเขตนุรักษ์ ชาวบ้านก็เดือดร้อน ต้องต่อสู้ว่าเป็นป่าเขตนุรักษ์หรือป่าอะไร ก็เป็น
 ป่าชุมชนได้ เพราะคำว่าป่าชุมชนนั้นมี 2 ส่วน 1. คืออนุรักษ์ 2. คือใช้สอย แต่พวกที่ต่อต้าน
 เข้าใจว่าป่าชุมชนที่ชาวบ้านเป็นเจ้าของ พร้อมทั้งจะตัดไม้เมื่อไรก็ได้ไปขายให้นายทุน ก็ไม่
 สร้างความเข้าใจผิดก็เลยไม่ให้ป่า แต่ถ้าเราทำใหม่ ป่าชุมชนก็คือป่าที่มีทั้งส่วนที่เป็นการ
 อนุรักษ์และใช้สอย และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เป็นธรรมกับทุกคน เป็นสิทธิชุมชนเป็นสิทธิ
 หน้าหมู่ ไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่งถ้าทำอย่างนี้ได้ ส.ว. ก็ยอมรับได้กฎหมายก็ผ่าน

ทุกวันนี้กฎหมายบอกว่าสิทธิของทุกคนเท่าเทียมกัน แต่ความจริงไม่ใช่ เช่น ข้าราชการ
 การกับชาวบ้านก็มีสิทธิไม่เท่ากัน ถ้ารถของชาวบ้านไปชนกับรถของกำนัน สิทธิของกำนันก็มี
 มากกว่าเพราะรู้จักคนมากกว่า สิทธิก็มากกว่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่พัวพันกันหมดในชีวิต
 ของเรา สิ่งนี้จึงเป็นเรื่องของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาที่จะทำไ้ในแต่ละพื้นที่เกิดการเรียนรู้
 และเข้าใจ ปัญหาาร่วมกัน

ซึ่งเราได้จัดเวทีมาแล้วหลายครั้ง เวทีวิเคราะห์ลุ่มน้ำแม่แดงตอนบนจัดมาครั้งหนึ่ง
 โดยเอาตัวแทนจากตำบลละ 20 คนมารวมกัน จากนั้นก็ทำความเข้าใจปัญหาร่วมกัน เอาไป
 เชื่อมร้อยของปัญหาลุ่มน้ำแม่แดงตอนบน ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน และแม่จิด และก็มาสรุปบท
 เรียนวิเคราะห์สถานการณ์แต่ละลุ่มน้ำ อีกครั้งหนึ่งโดยพยายามขับเคลื่อนมาตลอดเพื่อให้เกิด
 ความเข้าใจอย่างต่องแท้ในเรื่องที่เราจะทำ

1. ต้องการให้รู้ว่ในพื้นที่มีปัญหาที่เกี่ยวข้องวิถีชีวิต ดิน น้ำ ป่า ไร่ ไร่บาง อยู่ที่ไหน
 ปัญหาเหล่านี้มีชาวบ้านสนใจจะเข้าร่วมในการแก้ไขมากน้อยแค่ไหน เพราะถ้ามีปัญหาไม่มีคน
 แก้ไม่ได้ หรือเมื่อมีปัญหาเรื่องน้ำก็โยนให้กรมชล ฯ ก็แก้ไม่ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นจะต้อง
 เรียนรู้ร่วมกัน เรารู้ปัญหาเราก็ต้องได้คนซึ่งมีส่วนได้เสียกับปัญหานั้น

2. ให้ได้คนที่เข้ามาเรียนรู้ นำความรู้ไปปฏิบัติค่อยขับเคลื่อน ค่อย ๆ แก้ไข
 ปัญหาไปทีละขั้น จากบางเรื่องเป็นปัญหาระดับท้องถิ่นบางเรื่องเป็นปัญหาระดับชาติ เราก็
 ต้องมาเรียนรู้ร่วมกันแล้วช่วยกันค่อย ๆ ขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่แนวทางแก้ไข

นายณัฐหิต วุฒิธรรมปัญญา : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่แดงตอนบน

งานวิจัยสิทธิชุมชน ดิน น้ำ ป่า และเกษตรกรรมนั้น จัดผ่านมาแล้ว 3 เดือน มีประเด็นปัญหาใหญ่ ๆ คือ

1. ปัญหาทรัพยากรดิน ปัญหาคืออุทยานทับที่ทำกินของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน ทั้ง 3 สุ่มน้ำ คือ สุ่มน้ำจืด แม่ปิง และแม่แดง
2. ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายจากประชาชน การแก้ไขปัญหাপ่าไม้ทางกลุ่มพร้าว เชียงดาว เวียงแหง กำลังผลักดันว่าควรให้มีการจัดตั้งป่าชุมชนทุกตำบล ให้ทุกหมู่บ้านมีป่าใช้สอย มีป่าอนุรักษ์ และสร้างเวทีการเรียนรู้ ความเข้าใจ เพื่อมาพบปะกันพูดคุยกัน
3. การจัดการทรัพยากรน้ำ ชาวบ้านขาดน้ำในการทำเกษตร อุปโภค บริโภค ส่วนปัญหาใหญ่ คือรัฐจะจัดเก็บค่าน้ำในการทำเกษตร ในปัจจุบันเราทำการเกษตรไม่ต้องเสียค่าน้ำ เสียเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก่เหมืองฝาย แต่ในอนาคตเราจะต้องเสียประมาณไร่ละ 20,000 บาท ซึ่งบางคนอาจจะไม่ได้รับข่าวสาร ทำให้ไม่มีความรู้ในเรื่องนี้

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ทำแผนที่ของตำบล เบียงหลวง

- ถนนมีกี่สาย
- ชุมชน / หมู่บ้าน
- แม่น้ำ / ลำห้วยสาขาย่อย
- เหมืองฝาย / อ่างเก็บน้ำ

ช่วงนำเสนอแผนที่ของตำบลเบียงหลวง

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

มอบหมายให้แต่ละกลุ่มไปช่วยกันคิดค้นปัญหาที่มีในตำบลเบียงหลวงว่ามีอะไรบ้าง จัดระดับความสำคัญของปัญหา และค้นหาสาเหตุของปัญหา

ช่วงตัวแทนกลุ่มนำเสนอประเด็นปัญหา

ตัวแทนกลุ่มที่ 1.

ปัญหา

1. ปัญหาที่ทำกินอยู่ในเขตป่าอุทยาน

2. ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร
3. ปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย

สาเหตุ

1. ป่าอุทยานประกาศทับที่ทำกิน
2. ฝ่ายกั้นน้ำไม่แข็งแรง ถาวร สำเหมืองไม่ดี
3. การทำไร่เลื่อนลอย ทำให้ป่าหมดสภาพ

วิธีการแก้ไข

1. ยกเลิกเขตป่าอุทยาน
2. อยากรไ้งบประมาณมาสร้างฝายให้ถาวร สร้างเหมือนคอนกรีต
3. ให้มีการจัดตั้งป่าชุมชน

ตัวแทนกลุ่มที่ 2

ปัญหา

1. ที่ดินทำกินไม่เพียงพอ
2. ที่กักเก็บน้ำชลประทานชำรุด
3. การตัดไม้ทำลายป่าแถมดันน้ำแม่แดง

สาเหตุ

1. เขตป่าอุทยานทับที่ทำกินของชาวบ้าน
2. ประชากรเพิ่มขึ้น
3. การทำลายป่าทำให้เกิดน้ำท่วม เมื่อเกิดน้ำท่วมน้ำมากฝายก็ชำรุด
4. ประชากรมีการตัดไม้ทำลายป่ามากขึ้น

ตัวแทนกลุ่มที่ 3

ปัญหา

1. ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์
2. ป่าทับที่ทำกิน
3. ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ
4. ขาดแคลนน้ำในการเกษตร
5. สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
6. การทำลายป่าต้นน้ำ

สาเหตุ

1. ที่ดินไม่มี นส.3
2. พ่อค้าคนกลางกดราคาพืชผล
3. คลองส่งน้ำไม่ดี

4. สารเคมีตกค้าง

5. การทำลายแหล่งต้นน้ำ

ตัวแทนกลุ่มที่ 4

ปัญหา

1. ที่ทำการเกษตรไม่เพียงพอ
2. ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์
3. ป่าไม้ถูกทำลาย
4. ฝ่ายส่งน้ำชำรุด

สาเหตุ

1. แหล่งน้ำถูกทำลาย (ทรัพยากรป่าไม้)
2. ที่ทำกินส่วนใหญ่เป็นเขตป่าสงวน

นายไอสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

สรุปปัญหาที่ได้

1. ปัญหาเรื่องที่ดิน ในด้านเอกสารสิทธิ์ ที่ดินถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ
 - 1.1 ที่ดินที่เป็นเขตป่า
 - 1.2 ที่ดินที่อยู่นอกเขตป่า
2. การตัดไม้ทำลายป่า
3. เรื่องน้ำ และชลประทาน

ที่ทำกินถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ หมู่บ้าน ลำห้วย ที่นา ที่สวน และป่าใช้สอย ปัญหาของชาวเชียงดาว เวียงแหงจะมีเรื่องของที่สวน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ที่มีทั้งใบเอกสารสิทธิ์และไม่มีเอกสารสิทธิ์ การที่ชาวบ้านไม่สามารถเอาเอกสารสิทธิ์ได้นั้นก็เพราะ เขตอำเภอแม่แตง เชียงดาว เวียงแหง ถูกประกาศให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร เมื่อปี พ.ศ. 2520 โดยประกาศจะประกาศครอบคลุมทั้ง 3 อำเภอ และจากการประกาศนี้ทำให้พื้นที่บางส่วนนั้นไม่มีเอกสารสิทธิ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่มีอยู่ก่อน พ.ศ. 2520 จะมีใบเอกสารสิทธิ์ ส่วนพื้นที่ที่เข้ามาอยู่อาศัยหลัง พ.ศ. 2520 จะไม่มีเอกสารสิทธิ์ และในตอนนี้พื้นที่อำเภอเชียงดาวเรามีการขับเคลื่อนตัวกันเสนอให้กรมป่าไม้ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรให้เพิกถอนเขตพื้นที่ สปก. ออกจากพื้นที่ของชาวบ้าน เรื่องนี้ได้ส่งเข้าไปในจังหวัดแล้ว ซึ่งทางจังหวัดจะเข้ามาสำรวจกันต่อไปและเพิกถอนเขตที่ถูกประกาศคลุมอยู่ แต่ตอนนี้จังหวัดยังไม่สามารถที่จะดำเนินการได้เนื่องจากรอกระทรวงไหมอยู่ รอการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง และอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องของป่าชุมชน

แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อนำเสนอประเด็นปัญหาในพื้นที่

1. ปัญหาที่ดินและป่าชุมชน หมู่บ้าน ในตำบลเปียงหลวงจะช่วยกันทำอย่างไร
2. ในตำบลเปียงหลวงมีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาดิน และป่าชุมชนด้วยกัน ในอำเภอเวียงแหงมีกี่หมู่บ้าน ที่เข้าร่วมโครงการ การแก้ไขปัญหาดินในเขตป่าของสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือคือ
 - 1) บ้านม่วงเครือ ตำบลเปียงหลวง
 - 2) บ้านกองลม ตำบลเมืองแหง
 3. บ้านปางป๋อ ตำบลแสนไห

ช่วงนำเสนอประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ไข

ตัวแทนกลุ่มที่ 1.

ปัญหาที่พบ

- ปัญหาที่ทำกิน หมู่บ้านเข้าร่วมแก้ไข คือ 1. บ้านม่วงเครือ 2. บ้านห้วยไคร้

วิธีแก้ไข

1. อยากให้หมู่บ้านเข้าร่วมประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน
2. อยากให้ 2 หมู่บ้านร่วมประชุมกันจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เพื่อหาแนวทางป่าชุมชนให้ชัดเจน

ตัวแทนกลุ่มที่ 2.

วิธีแก้ไขปัญหา

1. จัดตั้งกลุ่ม และอบรมให้ความรู้ในเรื่องปัญหาที่ทำกิน
2. สร้างความเข้าใจให้ประชาชนรู้ถึงความสำคัญของป่า

หมู่บ้านที่จะเข้าร่วมโครงการป่าชุมชน คือ 1.เปียงหลวง 2. บ้านม่วงเครือ 3. บ้านใหม่มะกายอน 4. บ้านห้วยไคร้

นายมังกร ชัยชนะดารา

สรุปจะเห็นว่าเราจะค้นหาปัญหาของตนเองเป็นเรื่องที่ยากไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะว่าเราจะเริ่มต้นเราจะแก้ไขปัญหานั้นตั้งแรก คือเราต้องรู้ว่าเรามีปัญหาอะไรอยู่ อย่างในขณะนี้ปัญหาปัญหาของเรายังไม่ชัดเรายังไม่รู้ว่าปัญหาที่เราจะไปแก้ไขมันคืออะไรกันแน่ การที่จะแก้ไขปัญหานั้นต้องมีความชัดเจน ว่าเรามีปัญหาอยู่และก็ต้องดูว่า ใครบ้างที่อยากจะเข้ามา

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ การศึกษาผู้นำแม้งดงบนบน แม้งดงดงบนและแม้งดง

F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลเปียงหลวง - ผู้นำแม้งดง 15-2-2548

แก้ไขปัญหานั้น และถ้าอยากแก้ไขจะต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปแก้ไขปัญหานั้น ปัญหามันถึงจะแก้ไขได้ แต่ถ้าเราเริ่มเรียนรู้เรื่องป่าชุมชน อย่างน้อยเราก็ต้องมีความเข้าใจเบื้องต้น ส่วนในการที่เราจะไปขับเคลื่อนนั้นเป็นเรื่องที่ 2 สมมุติเช่น มีตัวแทนของหมู่บ้านมาร่วมประชุมปรึกษาหารือในวันที่ 15 หลังจากเข้าใจในวิธีการ ขั้นตอนแล้วก็กลับเข้าไปในหมู่บ้านทำความเข้าใจให้ตรงกัน การที่เราเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นของหมู่บ้าน หมู่บ้านมีสิทธิเด็ดขาดเลยในการจัดการต่าง ๆ ใช่หรือไม่ใช่ จะต้องทำความเข้าใจให้มันชัดเจนว่าป่าชุมชนที่แท้จริงมันคืออะไร

หลักใหญ่ ๆ คอว่าชุมชนจะช่วยกันดูแลรักษาและก็มีสิทธิที่จะเข้าไปใช้ประโยชน์ แต่ในการใช้ประโยชน์จะต้องเป็นการไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ไม่ใช่ใช้ประโยชน์ให้มันหมดไป เพราะที่ผ่านมานั้นมีแต่ช่วยกันใช้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราจะต้องเรียนรู้ หลังจากเรียนรู้ทำความเข้าใจแน่นอนแล้ว มันก็จะเกิดพลังร่วมของคนในชุมชนที่จะเข้าไปดูแลรักษา

อย่างที่เขายกมาว่าเราจะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น จะต้องมี 5 ร. คือ 1. ร่วมคิด 2. ร่วมตัดสินใจ 3. ร่วมทำ 4. ร่วมรับประโยชน์ 5. ร่วมตรวจสอบ ถึงจะเป็นกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายณัฐนิติ วุฒิธรรมปัญญา
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันพุธที่ 13 พฤศจิกายน 2545

ณ ห้องประชุมวัดคูขัยทาราม ตำบลแสนไห อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

นายมังกร ชัยชนะดารา

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ ที่ต้องใส่คำว่า ภาคเหนือ ลงไปด้วย เพราะว่าโครงการนี้เป็นโครงการทั้งประเทศมีภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ รายละเอียดจะอยู่ในวารสารข่าวหน้าที่ 2 ก็จะทำให้แยกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือส่วนที่ 1 ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนและลุ่มน้ำแม่จิด จะทำการศึกษาเรื่อง ดิน น้ำ ป่า ระบบการเกษตรและองค์กรชุมชน 5 ส่วนด้วยกัน ส่วนที่ 2 ศึกษาเรื่องลุ่มน้ำแม่แตงตอนล่างและลุ่มน้ำแม่กวง ส่วนนี้จะศึกษาเรื่องการจัดการน้ำ โดยเฉพาะในกรณีที่กรมชลประทานมาสร้างเขื่อนกั้นน้ำตามแม่น้ำ ลำน้ำที่ทางดง คอยสะกิดจะทำการศึกษาว่าเกิดปัญหาอะไรขึ้นบ้าง ก่อนหน้านี้การจัดการเรื่องน้ำมันสะดวก พอมีเขื่อนกรมชลประทานกั้นน้ำเข้ามามันก็เกิดปัญหาหลายเรื่องด้วยกันเขาจึงจำเป็นต้องศึกษา เพื่อฟื้นศักยภาพของชุมชน ว่าจริง ๆ แล้วชุมชนสามารถจัดการเรื่องน้ำด้วยตนเองได้ ปัญหาที่ไม่มีมากสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองเหล่านี้ก็เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไปปัญหาเรื่องน้ำจะเป็นปัญหาเรื่องที่ใหญ่ ที่ไปพูดที่ไหนใครเขาก็ไม่เชื่อว่าวันหนึ่งถ้าชาวบ้านตั้งตัวไม่ทันเขาจะจัดเก็บค่าน้ำ ถึงขนาดว่าในนาต้องมีเตอร์ ดังนั้นเราจึงต้องติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ทัน ต่อไปนี้จำเป็นทรัพยากรที่ต้องใช้ได้โดยสะดวก แต่ว่าชาวบ้านต้องตั้งรับทันถ้ากฎหมายมันออกระหว่างที่รอกฎหมายออกจะต้องแก้ไขชาวบ้านได้ตามต้องการ เช่น ถ้านำไปใช้กับสนามกอล์ฟ รีสอร์ทหรือโรงงานอุตสาหกรรมจะจัดเก็บค่าน้ำเราไม่ว่า แต่ถ้าต้องมาจัดเก็บค่าน้ำเรื่องทำการเกษตรอันนี้ก็มากไป เพราะแค่ต้นทุนในการทำการเกษตรมันก็สูงอยู่แล้ว ยังจะมาเพิ่มต้นทุนทางการเกษตรอันนี้อีกมันก็มากไป แต่ก็ต้องระวังให้ดีเพราะอะไรมันก็เกิดขึ้นได้ ถ้าชาวบ้านเราไม่ทันสถานการณ์และตอนนี้ในทุกพื้นที่เขาจะมีคณะกรรมการฝายนโยบายน้ำเข้ามาตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ขึ้นไว้แล้ว เพื่อจะนำไปสู่การสนับสนุนกฎหมายที่ทางรัฐจะร่างขึ้นมา ฉะนั้นชาวบ้านจะต้องตามสถานการณ์ให้ทันถ้าเข้าไปร่วมได้ก็เข้าไปร่วมชนิดที่ว่าเข้าร่วมให้ตรงกับปัญหาที่เราต้องการ ไม่ใช่เข้าไปร่วมแล้วเขาจัดเก็บค่าน้ำเราก็เอาด้วย เขาก็จะว่าเราไม่ทันเขาตกเป็นเครื่องมือให้เขา แต่ว่าค่าน้ำในอนาคตมันต้องมีการพูดกันเพราะว่า น้ำมันมีจำกัดและนับวันก็จะยิ่งลดน้อยลง แต่การใช้น้ำกลับเพิ่ม

ขึ้นไม่ว่าจะเป็นในด้านการเกษตรหรือว่าอุตสาหกรรม ทั้งหลายก็จะตามมา เพราะวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นวิถีชีวิตแบบการเกษตรใช้น้ำเป็นหลัก

ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคอีสานเขาก็มีเรื่องป่า แร่ เรื่องดินเค็ม แต่ว่าแร่ของเขาจะเป็นแร่โปรแตส เรื่องแร่โปรแตสของเขาก็เป็นปัญหา ทางภาคใต้ก็มีหลายจังหวัดที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งสามารถดูได้ในเอกสาร

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนและลุ่มน้ำแม่งัด ทำไมเวลาพูดถึงไม่พูดกันว่า กรณีอำเภอเชียงดาว กรณีอำเภอเวียงแหง กรณีอำเภอพร้าว เราไม่พูดเช่นนั้นโดยตรงก็เพราะว่าถ้าเราพูดแบบนั้น ก็หมายถึงพื้นที่ทางการปกครองแต่ที่เราพูดแบบนี้ก็เพราะว่า เรามองในแง่ลักษณะของลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำมันมีต้นเขาเวลาฝนตกลงมาฝนก็จะไหลจากต้นเขาลงมาที่แอ่งด้านใดด้านหนึ่ง ถ้าไหลลงมาทางแอ่งแม่แตงเราก็เรียกลุ่มน้ำแม่แตงก็ให้เกิดแม่น้ำสายใหญ่เราก็เรียกลุ่มน้ำแม่แตง ก็แบ่งเป็นแม่แตงตอนบน (ทางเวียงแหง) แม่แตงตอนล่าง (ทางอำเภอแม่แตง) ทางเชียงดาวก็มีลุ่มน้ำใหญ่ไหลลงสู่ลุ่มน้ำปิงโดยตรงเราก็เรียกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ส่วนทางพร้าวก็มีลุ่มน้ำแม่งัดเป็นแม่น้ำสายหลักก็เรียกลุ่มน้ำแม่งัด เพราะคนที่อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำเดียวกัน มักจะมีวิถีชีวิตเหมือนกัน เพราะฉะนั้นก็ต้องทำให้คนหันมามองมาศึกษาด้วยกันก็จะง่ายต่อการทำความเข้าใจ เพราะปัญหาก็จะคล้ายคลึงกัน เพราะฉะนั้นเรามามองในแง่ของการศึกษา เราก็ต้องจัดพื้นที่ไปตามลุ่มน้ำ มันก็จะเกิดแนวความคิดใหม่ขึ้นมาแก้ปัญหาเรื่องทรัพยากร เราจึงต้องใช้ชื่อว่าลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนและลุ่มน้ำแม่งัด เพื่อให้เกิดตามความคิดแนวใหม่ขึ้นมาในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรในสภาพของลุ่มน้ำและต่อไปในอนาคตเขาจะเน้นเรื่องลุ่มน้ำเป็นเรื่องใหญ่

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือนี้เป็นโครงการย่อยในโครงการใหญ่ ซึ่งใช้ชื่อเดียวกันโดยมีท่านอาจารย์เสน่ห์ จามริก เป็นหัวหน้าโครงการ ท่านเป็นประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรอิสระองค์กรหนึ่ง เช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญ กกต. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินแห่งชาติ ที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ เพราะว่าปัญหาสิทธิมนุษยชนเป็นปัญหาใหญ่ และอาจารย์เสน่ห์ จามริก อดีตท่านเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมัย ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นอธิบดี ท่านได้ศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนมาจนถึงปัจจุบัน หลังจากท่านศึกษาไประยะหนึ่งท่านก็เข้ามาสนใจเรื่องป่าชุมชน ผลของการศึกษาค้นคว้าพบว่าสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านเรียนรู้เรื่องสิทธิกันอย่างแท้จริง เข้าใจแท้จริงต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพราะฉะนั้นถ้าสามารถให้พื้นที่มีการรวมตัวรวมกลุ่มกันแล้วก็เรียนรู้เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งใกล้เคียงวิถีชีวิตของชาวบ้านก็จะเข้าใจเรื่องของสิทธินี้ได้ดี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสิทธิชุมชน คำว่า สิทธิ และ สิทธิชุมชน มันเป็นคำใหม่ หลายท่านก็อาจจะสงสัยถ้าให้อธิบายเรื่องสิทธินั้นเป็นเรื่องยาก แต่ถ้าบอกว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศักดิ์ศรีของความเป็นคนจะเข้าใจง่ายกว่า หรือเข้าใจว่าอะไรที่เข้ามามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเราล้วนเป็นเรื่องของสิทธิทั้งนั้น ตัวอย่างเช่น เมื่อสมัยก่อน

เราสามารถเข้าไปหาเห็ด หาหน่อได้โดยสะดวก แต่วันดีคืนดีก็เข้ามาประกาศเป็นเขตอุทยาน เราก็ไม่สะดวกแล้ว ซึ่งตามกฎหมายจริงๆ เราจะไปหาเห็ดหาหน่อไม่ได้แล้ว อันนี้ถือว่ากฎหมายเข้ามาขัดเส้นทำให้เกิดสิทธิของเรา อันนี้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนหนึ่งที่เราต้องเรียนรู้และเข้าใจ และถ้าเราเรียนรู้แล้วก็เข้าใจมากขึ้น ถ้าเราสามารถต่อสู้ในทางกฎหมายได้จนกระทั่งไปตั้งป่าชุมชนในเขตอุทยานได้ อนุรักษ์ได้ สิทธิของเราก็จะฟื้นกลับมาเราสามารถเข้าไปหาเห็ดหาหน่อได้ จึงถือว่าเป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษากัน ถ้าเราพูดถึงคำว่าสิทธิชุมชนหลาย ๆ คนก็อาจจะงง แต่จริงแล้วในวิถีชีวิตของเรามีตัวนี้อยู่แล้ว แต่ว่าเราไม่ได้พูดว่าสิทธิชุมชนเราพูดว่า "หน้าหมู" ก็หมายความว่า แต่ก่อนบ้านใกล้บ้านไกลก็เข้ามาดูแลรักษาป่า ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เราก็จะฟื้นฟูสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา หรือแม่น้ำไหลผ่านบ้านไหน หมู่บ้านนั้นสามารถตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาได้ ไร่ข้าวพันธุ์ปลา ไร่ใช้ประโยชน์จากสายน้ำ สิ่งเหล่านี้เป็นการฟื้นฟูสิทธิชุมชน ถ้าจะถามกันว่าสิทธิชุมชนมันคืออะไรไม่มีใครที่จะหาคำตอบหรือคำอธิบายได้ชัดเจน แต่ในรัฐธรรมนูญก็ได้มีบทบัญญัติเรื่องสิทธิชุมชน แต่ว่าในรายละเอียดจริงๆ มันอยู่ที่พี่น้องทุกคนว่าจะให้มันมีความหมายว่าอย่างไร ถ้าพี่น้องเข้าใจและปกป้องรักษาทำความเข้าใจมันก็จะเป็ประโยชน์และจะทำให้ความหมายมันชัดเจนขึ้น

เรามาเปิดเวทีการเรียนรู้ก็เพื่อจะทำให้เข้าใจในสิ่งเหล่านี้ และก็เพื่อศักยภาพของเราที่จะเข้าไปดูแล เข้าไปใช้ประโยชน์สิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นหลักที่โครงการเกิดขึ้น อย่างเช่น เราก็รู้แล้วว่าป่านี้แต่ก่อนเราได้ใช้มันเสียจนเกินเหตุจากทุกคนต่างช่วยกันใช้ โดยไม่คำนึงถึงอะไรต่าง ๆ แต่ต่อมาเราก็เริ่มรู้แล้วว่าป่ามันเริ่มลดพื้นที่ลง น้ำมันก็เริ่มน้อยลง มันก็เริ่มเข้ามากระทบกับวิถีชีวิตมากขึ้น ในหลายพื้นที่ก็เริ่มตระหนักถึงปัญหาพื้นฐานนี้เป็นการฟื้นความคิดขึ้นว่าจะทำอะไรถึงจะรักษาป่าไว้ได้ ป่าชุมชนก็เป็นแนวทางหนึ่งในการดูแลรักษาป่า การรักษาทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า คงไม่ใช่การรักษาไว้เฉย ๆ เพราะว่าวิถีชีวิตของเราเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ ใช้ประโยชน์จากสิ่งนี้ เกิดมาเป็นตัวเป็นตน เกิดมาเป็นชุมชน ขึ้นมาได้ก็อาศัย ดิน น้ำ ป่า นี่เป็นหลัก ซึ่งในระยะหลังนี้ความเข้าใจของเราก็เข้าใจชัดเจนขึ้นว่าทรัพยากรเหล่านี้เกิดขึ้นมาเพื่อไว้ให้มนุษย์ใช้ไม่ใช่ไว้รักษาไว้ลอย ๆ การรักษาไว้ลอย ๆ คงไม่มีใครรักษาอย่างป่าไม้รักษาไว้ในเขตอุทยาน รักษาไว้ลอย ๆ แต่ว่าเราไม่ได้ใช้ตามที่เราชอบหรือเราก็ไม่ยอม เพราะมันขัดกับวิถีชีวิตต่างๆของเรา ปัญหามันมีอย่างเดียวว่าเรารักษาไว้เพื่อไว้ใช้ประโยชน์ แต่ที่นี้ว่าเราจะรักษาไว้เพื่อใช้ประโยชน์อย่างไรเท่านั้นเอง ที่จะใช้ประโยชน์ให้มันยั่งยืน แต่ก่อนเราใช้มันไม่ยั่งยืนเราทำการเกษตรเพิ่มขึ้นแต่ป่าลดลง ทำให้น้ำก็พลอยแห้งลงไปด้วย ทางเวียงแหงอาจจะยังไม่รู้สึกมากเพราะว่าน้ำมันยังอุดมสมบูรณ์อยู่ แต่ต่อไปข้างหน้าถ้าเราไม่หาทางคิดแก้ไขต่อไปข้างหน้าเราเดือดร้อนแน่ๆ อย่างตอนนี้บ้านผมทุ่งหลุก เชียงดาวเขาก็ไม่นึกว่าน้ำป่ามันจะพัดพาเอาพืชผลทางการเกษตรเสียหายได้ เพราะเหตุการณ์นี้มันไม่เคยเกิดขึ้น แต่ตอนนี้มันเป็นอย่างไรป่าไม้เริ่มลดลง เพราะว่าต้นไม้แต่ละต้นถ้าลองเอารากผอมมาต่อกันยาวเป็นสิบๆกิโลเมตรต่อต้นหนึ่ง มันไม่ใช่สั้นๆ มันขดวนอยู่อย่างนั้น ทั้งราก

แก้วรากฝอย รากเหล่านี้มันดูดซับน้ำไว้มหาศาลเลยในแต่ละต้น มันดูดน้ำไว้ตอนฝนตกชะลอน้ำไม่ให้ไหลเต็มที่และต้นมันยังปะทะกระแสน้ำได้ด้วย ลดความแรงของกระแสน้ำลง ซึ่งพอหน้าแล้งมันก็ค่อย ๆ คายน้ำออกมาซึ่งความชุ่มชื้นของดินมันมีตลอดเวลา แต่ที่นี้พอต้นไม่ลดลงแล้วความชุ่มชื้นอันนี้มันก็ไม่มีสิ่ง เหล่านี้เป็นเรื่องที่จ้องทำและเกี่ยวข้องกันซึ่งเราต้องมีซึ่งต้องเร่งให้ชาวบ้านมาตระหนักและมาเรียนรู้ในสิ่งเหล่านี้ มาทำให้ทันสถานการณ์ปัญหา ซึ่งโครงการสิทธิชุมชนศึกษาก็มุ่งไปที่ตัวนี้ จะทำอย่างไรให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่จะเกิดขึ้น และรวมตัวกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญห เหล่านี้ร่วมกัน หลักใหญ่ๆที่มาจัดเวทีอย่างนี้ ก็เพื่อให้ชาวบ้านคิดถึงปัญหาที่เรา กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ และจะเผชิญต่อไปข้างหน้าแล้วก็รวมตัวกัน รวมกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมา ใครสนใจเรื่องดินก็รวมกลุ่มกัน ใครสนใจเรื่องป่าก็รวมกลุ่มกันทำเรื่องป่า ใครสนใจเรื่องน้ำก็รวมกลุ่มกัน ศึกษาเรื่องน้ำ หันไปศึกษาปัญหาของเรามันก็เกิดปัญหขึ้น เกิดความคิดขึ้นทำให้เกิดการมองเห็น ความคิดและปัญหามันเป็นทุนที่ยั่งยืนดีกว่าทุนอื่น ๆ เรามีปัญหาเราก็แก้ไขปัญาเองได้ ทุกวันนี้ที่ผ่านมาในอดีต เราไม่ได้แก้ไขปัญาแบบลยปัญา เมื่อเกิดปัญาขึ้นกับเราก็โยนให้คนอื่น อย่างเช่น พุดกันง่าย ๆ เราอยากได้น้ำเราก็โยนให้กรมชลประทานมาช่วยสร้างเขื่อนให้ เมื่อเขามาสร้างเขื่อนให้เราก็สร้างได้ถูกใจบ้างไม่ถูกใจบ้าง ใช้ได้บ้างใช้ไม่ได้บ้าง ตัวอย่าง เชียงดาวเรามีฝายหนึ่งที่มาหล่อเลี้ยงเป็นแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตร 3 หมู่บ้าน คือบ้านม่วงข้อง บ้านดงและบ้านทุ่งหลุก เกษตรกรหลายร้อยครัวเรือนได้ใช้น้ำจากแหล่งน้ำนี้มาเป็นระยะเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว ซึ่งเตียนนี้ยังใช้ประโยชน์ได้อยู่ วันดีคืนดีชาวบ้านเกิดเบื่อก็จะไปซ่อมฝายก็คือฝายคอหลักที่ต้องมีการซ่อมการเปลี่ยนหลักใหม่ ชาวบ้านต้องจำแนกดินชนดินมาชาวบ้านก็เบื่อก็รวมตัวกัน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ก็รวมตัวกันโดยการแนะนำของ สส.ว่าอยากได้เขื่อนมากก็เก็บน้ำ เขาก็โยนเรื่องไปให้กรมชลประทาน เข้ามาแก้ไขในเรื่องนี้ เขาก็เอามาให้เหมือนกันเป็นฝายยาง เขื่อนยาง เป็นเขื่อนที่มีท่อยางวางอยู่บนเขื่อน สูดน้ำเข้าไปเพื่อให้มันพองตัวกับน้ำปล่อยน้ำลงมาได้ โครงการ 180 กว่าล้านแต่ยังไม่แน่ว่ามันจะใช้การได้จริงหรือเปล่า ตอนนั้นก็เริ่มมีปัญาที่ว่าต้นคอนกรีตมันสูง ทำให้น้ำมายังไงมันก็ไม่สามารถลดลงมาได้ มันก็ท่วมอีกหลายพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียงก็อาจจะได้รับผลกระทบจากส่วนนี้ได้ และก็ยังไม่แน่ว่าจะมีปัญาอื่นตามมาอีกหรือเปล่า แต่ที่เสียค่ายก็คือเงิน 180 กว่าล้านถ้ามันไม่ได้ประโยชน์ ถ้ามานึกว่า 3 หมู่บ้านเดิมนี้ถ้าเรานำเงินมาแจกให้เราก็สามารถแก้ปัญาความยากจนได้แล้วสมมุติว่า 200 ครัวเรือน เรานำเงิน 180 ล้านมาแจกให้ก็ตกครัวเรือนละเกือบล้านบาท ซึ่งสามารถแก้ปัญาได้จริงมากกว่า เป็นต้น ซึ่งเราจะต้องเรียนรู้กันเพราะถ้าเราเพียงแต่ว่ามีปัญาโยนปัญาให้คนอื่นแก้ เขาก็แก้ได้บ้างไม่ได้บ้างหรือบางทีแก้แล้วอาจไม่ตรงกับความต้องการ เสียงบประมาณไปโดยใช่เหตุแต่ที่แท้จริงแล้ว เรื่องฝายกั้นน้ำภูมิปัญาเก่าเ็นมาศึกษา แทนที่จะไปสร้างเขื่อนใหญ่ๆ เราแก้ปัญาโดยใช้พื้นความรู้ดั้งเดิมมาปรับประยุกต์ใช้ประโยชน์เข้าด้วยกัน ซึ่งเรื่องนี้จะต้องมีการศึกษาปัญา

ร่วมกัน บางครั้งเราไปดูเขื่อนคอนกรีตที่มาทนผ่ายดั่งเดิมในหลายพื้นที่ บางเขื่อนก็แก้
 ปัญหาไม่ได้ ก็เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามขึ้นมาอีกน่าจะมีการศึกษาดูว่าแบบไหนที่สามารถแก้ปัญหา
 ได้ดีกว่าไม่ใช่แค่คิดว่าแค่แก้ปัญหาแค่นี้เรายกให้คนอื่นแก้ โดยหลักการแล้วโครงการนี้ก็จะไป
 มุ่งอยู่อันหนึ่งตามหลักที่ว่า เป็นชาวพุทธ ตามหลักชาวพุทธเราคงจะได้ยินคำอยู่คำหนึ่งว่า อั
 ตาติ อัตโตนา คือ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนพระพุทธเจ้าท่านบอกเราไว้ตั้ง 2,000 กว่าปี แต่เรา
 ไม่ค่อยตระหนักถึงกัน ถ้าเรายึดตัวนี้เป็นที่พึ่งเราก็มีแต่ความเข้มแข็งเราก็สามารถแก้ปัญหา
 ได้และรวมกลุ่มรวมตัวกันต่อไป ต่อไปเมื่อมีปัญหามันแก้ยากขึ้น เช่น ปัญหาในหมู่บ้านใด
 หมู่บ้านนั้นก็แก้ได้ แต่ถ้าเป็นปัญหาหลายหมู่บ้าน ก็ต้องมีการเชื่อมกันถึงจะแก้ไขปัญหาได้
 เพราะถ้าเป็นปัญหาหลายหมู่บ้านก็เป็นปัญหาระดับอำเภอ ปัญหาหลายปัญหามันไม่สามารถ
 แก้ในระดับอำเภอได้ มันต้องแก้ในระดับชาติถึงจะแก้ได้ ตัวอย่างเช่น ปัญหาป่าชุมชนในขณะ
 นี้หลายพื้นที่อาจจะเข้าใจว่า กฎหมายป่าไม้มันครอบคลุมอยู่เราจะไปสร้างป่าได้อย่างไร
 เราก็อาศัยช่องทางในรัฐธรรมนูญที่เขาให้สิทธิชุมชนไปจัดการเรื่องป่าไม้ ซึ่งในหลายพื้นที่ที่มี
 การอนุโลมให้ทำร่วมกันได้ แต่ถ้าทำให้มันถาวรและคงทนมีทางเดียว ต้องให้มีกฎหมายรอบ
 รับ ต้องให้มีการออก พ.ร.บ. ป่าชุมชนให้ได้ ปัญหา พ.ร.บ. ป่าชุมชนหมู่บ้านเดียวหรือหนึ่ง
 อำเภอไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนให้มีการแก้ปัญหาได้ มันเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติ ซึ่งต้องม
 ีการผนึกกำลังกันระดับชาติในที่สุดก็นำไปสู่การเข้าชื่อกัน 50,000 ชื่อ ใช้ช่องทางของรัฐธรรมนูญ
 เข้าชื่อเสนอกฎหมาย ที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน ขอ
 พิจารณาออกกฎหมายออกมา ซึ่งต้องใช้เวลาเป็น 10 ปีในการร่างกฎหมายที่จะผ่านออกมา
 ผ่านมาหลายรัฐบาลจนถึงรัฐบาลสุดท้าย ส.ส.เห็นด้วยชาวบ้านชอบและก็เห็นด้วยซึ่งอาจจะไม่
 เต็มร้อยแต่ก็พอใจ พอไปถึง สว. เขามองว่ากฎหมายนี้ผ่านได้แต่ห้ามตั้งป่าชุมชนในเขตป่า
 อนุรักษ์ ปัญหาก็คงเกิดขึ้นมาทันที เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศเป็นป่าอนุรักษ์ เพราะ
 ป่าเสื่อมโทรมป่าที่ไม่ใช่ป่าอนุรักษ์มันแทบจะไม่มีเหลือ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ
 มันอยู่ในพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าบ้าง เขตอุทยานบ้าง แล้วถ้ากฎหมายนี้ไปปิดช่องเสีย
 ชาวบ้านก็มีป่าชุมชนไม่ได้ยุติ ก็เลยต้องมีการเรียกร้องขับเคลื่อนกันต่อไป จะเห็นได้ว่ามัน
 ไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย ๆ แต่ที่นี้ถ้าให้ชาวบ้านขับเคลื่อนกันง่ายพร้อมเพรียงกันหมดมันก็สามารถแก้
 ไขได้ตอนนี้ก็อยู่ในขั้นตอนนี้ ขั้นตอนต่อไปจะอย่างไรให้ สว.เห็นว่าป่าชุมชนมันเป็นทั้งป่า
 อนุรักษ์และป่าใช้สอย ใช้ประโยชน์ มีคำว่ารกรักษ์อยู่ในตัวของมันอยู่แล้ว ไม่ใช่ว่าพอมีป่าชุม
 ชนแล้วใครอยากทำอะไรก็ตามอำเภอใจไม่ใช่ ใครอยากจะทำก็ทำไม่ได้ มันมีคำว่า
 อนุรักษ์อยู่ในป่าชุมชน ด้วยการใช้อย่างนั้นก็แล้วแต่พื้นที่ เช่น พื้นที่ต้นน้ำเราก็ตัดต้นไม้
 ไม่ได้แถบต้องมีการเลี้ยงผีขุนน้ำ เพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ อันนี้ก็มาแต่ดั้งเดิม
 เป็นจารีตประเพณีดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราจะต้องมีการรื้อฟื้นและทบทวนสิ่งเหล่านี้
 ขึ้นมา ชาวบ้านเขาก็ดูแลรักษาของเขามาตั้งแต่ดั้งเดิมแต่อะไรคือตัวปัญหา ปัญหาใหญ่ๆ
 คือระบบเศรษฐกิจของชาติที่ส่งเสริมให้แต่ก่อนนี้คนปลูกพืชก็เพื่อเลี้ยงชีพให้อยู่ได้ เป็นการ

ปลูกพืชเพื่อการดำรงชีพแต่ต่อมาระบบเศรษฐกิจมาบอกให้มีการปลูกพืชเพื่อขาย มันก็เกิดการแย่งกันมีการปลูกพืชเพื่อขายกันก็มีการขยายพื้นที่กันเพิ่มมากขึ้น รับก็ล้มเหลวในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้ผลเท่าที่ควร มันก็เกิดการล้มเหลวต่าง ๆ ขึ้นมาตามกันหมด จนกระทั่งในหลวงมีกระแสพระราชดำรัสออกมาว่าให้เน้น "เศรษฐกิจเพียงพอ" ก็พอเพียงแค่นั้นไม่รู้ จนกระทั่งนายกทักษิณ เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระองค์ที่ทรงบอกให้เน้นเศรษฐกิจแบบพอเพียง โลกาก็ว่านี่เป็นปัญหาสำคัญที่จะทำให้ภาคการเกษตรย่อยยับ ทุกวันนี้ยังพัฒนาที่ยั่งยืนบางท่านอาจจะมรดกส่วนใหญ่ไม่ใช่ทุกคน การครองชีพก็ลดลงเงินก็ไม่ค่อยจะมีใช้ การพัฒนาเศรษฐกิจมันไม่เอื้ออะไรให้กับท้องถิ่น แต่เราสามารถมีป่าชุมชนช่วยได้ เป็นแหล่งอาหารคนสามารถไปหาเห็ดหาหน่อหาพืชสมุนไพรหาพืชมานำมาใช้ได้ ไม่ต้องไปใช้เตาแก๊สก็สามารถประทังชีวิตอยู่ได้โดยไม่อดอยาก ถ้าเทียบกันระหว่างคนในเมืองกับคนชนบท อุตสาหกรรม อุตสาหกรรม นาโค แล้วก็ไม่ใช่ที่เราจะไม่พึ่งพาเงินรัฐ แต่เราต้องเรียนรู้ปัญหาของตนเองให้ถ่องแท้ และช่วยตนเองในระดับหนึ่งแล้วอะไรที่มันเกินกำลังเราถึงจะบอกเขา และอย่างน้อยเราก็ควรจะรู้ปัญหาของตนเองและเราต้องการให้รัฐบาลมาช่วยแก้อะไรให้ตรงจุด เพราะถ้าเราบอกแต่ปัญหาแต่เราไม่ช่วยเขาคิดเขาก็คิดตามความต้องการของเขา อย่างเช่นวิศวกรที่เขาศึกษาเรื่องเขื่อน เขาทำการศึกษาในต่างประเทศเขาไม่ได้ศึกษาในบ้านเรา เขาไม่รู้ระบบเหมืองฝายของเรามาก่อน เขาไม่ใช่ความรู้ของเราในการแก้ปัญหาเลย เขาใช้ความรู้ของเขาที่ร่ำเรียนมาจากเมืองนอกมาแก้ไขปัญหาก็ บางอย่างก็แก้ไขปัญหาก็บางอย่างก็แก้ไขปัญหาก็ไม่ได้ เพราะถ้าคิดจะแก้ไขปัญหาก็ตรงจุดนี้จะต้องใช้ความรู้เดิมที่เราเคยอยู่กับความรู้ใหม่และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้มันถึงจะแก้ไขปัญหาล่าง ๆ ได้

เพราะฉะนั้นโดยโครงการสิทธิชุมชนศึกษาแล้วก็มุ่งเพื่อให้เราตระหนักศึกษาเรื่องทรัพยากรของท้องถิ่นว่า ถ้าเผชิญอยู่กับเรื่องอะไรอยู่ พอเราตระหนักแล้วเราก็ต้องรวมตัวกันเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาของเราให้ได้ เกิดการรวมกลุ่มรวมตัวกันให้ร่วมกันเรียนรู้ศึกษาก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมา เพราะปัญหามันเป็นภูมิที่ยั่งยืนและจะได้แก้ปัญหามาได้ (หลักการของโครงการ) นี่คือหลักใหญ่ และเป้าหมายสุดท้ายจะเกิดการทำให้คนรวมตัวรวมกลุ่มกันแล้วผนึกกำลังเข้าด้วยกันไม่ใช่แค่เฉพาะตำบลแสนไหเท่านั้น ตำบลแสนไหเป็นตำบลหนึ่งในลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนอย่างน้อยก็มี 3 ตำบลที่อยู่ในอำเภอเดียวกันอาจจะถึงตำบลเมืองคองอีกตำบลหนึ่งเข้ามารวมตัวด้วยกัน มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกันก็จะเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เป็นเครือข่ายลุ่มน้ำ อย่างห้วงจดหมายนี้ก็จะเป็นเครือข่ายประชาคมลุ่มน้ำ ก็คือจะทำให้คนตำบลเมืองแสนตำบลเปียงหลวง ตำบลแสนไหมาผนึกกำลังกัน ร่วมกันเชื่อมโยงเป็นกลุ่มก้อนที่ใหญ่ขึ้น เข้มแข็งขึ้น เวลามีปัญหาที่ผนึกกำลังกันร่วมกันแก้ไขปัญหาก็อันนี้เป็นหลักการใหญ่ให้ท่านที่เกี่ยวข้องกับกองทุนต่าง ๆ ไปดูได้เลยว่า เรามีชุมชนนั้นรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ รวมกันให้เข้มแข็งแม้แต่กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร เขาก็รวมตัวกัน ก็คือกลุ่มหนึ่งไม่น้อยกว่า 50 คน แต่กลุ่มอย่างนั้นมันไม่ค่อยเข้มแข็ง รวมตัวกันเพื่อจะเอาเงินอย่างเดียว ไม่ได้คิดจะศึกษาทำ

อะไรให้เป็นปึกแผ่น แต่ว่ากลุ่มที่เราต้องการก็คือกลุ่มที่มีปัญหาร่วมกัน มารวมกลุ่มกันเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกิดความรู้ความเข้าใจ กลุ่มที่ 1 ไปรวมตัวกับกลุ่มที่ 2 เชื่อมโยงกลุ่มที่เกี่ยวกับ ดิน น้ำ ป่า มาเชื่อมโยงด้วยกันทั้งหมดก็จะเกิดกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นมา กลุ่มในแต่ละตำบลมาเป็นพื้นที่ระดับอำเภอ จากอำเภอมาเชื่อมหลาย ๆ อำเภอเข้าด้วยกันก็เป็นระดับจังหวัดระดับภาคเวลามีปัญหาเกิดขึ้นก็ขับเคลื่อนกันไป ปัญหาบางปัญหามันเกิดขึ้นในท้องถิ่นหมู่บ้านอาจจะแก้ปัญหาเองได้ แต่ปัญหาบางปัญหามันไกลกว่าหมู่บ้านเช่น ปัญหาเรื่องลำน้ำในแต่ละช่วงพื้นที่ที่จะเห็นคนที่อยู่ต้นน้ำ คนที่อยู่กลางน้ำ คนที่อยู่ปลายน้ำ อาจจะเป็นคนละหมู่บ้าน คนที่อยู่ปลายน้ำประสบปัญหาแต่ต้นเหตุมันอยู่ที่ต้นน้ำ ถ้าเราไม่ร่วมมือกันปรึกษาหารือกันมันก็แก้ปัญหไม่ได้ แต่ถ้าเรารวมตัวกันคุยกันแก้ปัญหาร่วมกันก็แก้ง่ายขึ้น เพราะการรวมกลุ่มกันทำให้คนเป็นเพื่อนกัน คุยกันมันก็ง่ายขึ้น แต่ถ้าเป็นศัตรูกันเป็นคนละพวกไม่มีทางที่จะแก้ไขปัญหได้ อย่างนี้เป็นต้น

โครงการของเราก็เป็นอย่างนี้ ผมพยายามอธิบายให้เข้าใจง่าย ๆ ว่าทำกันอย่างไรก็หมายความว่า 1 เรามาจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้แต่ละคนแลกเปลี่ยน พูดถึงปัญหาสรุปปัญหาให้ชัดเจนว่ามีหมู่บ้านไหน ตำบลไหน พอได้ปัญหาแล้วก็จะร่วมกันค้นหาผู้ที่สนใจอยากจะแก้ปัญหานี้ ทางศัพทวิจัยเขาเรียกว่า ผู้มีส่วนได้เสีย อย่างเช่น เรื่องที่ดิน เมื่อก่อนคนในเมืองไม่ได้มาศึกษากับเขาด้วย พอเขาผ่อนปรนหรือว่ามีกฎหมายเรื่องที่ดินก็พลอยได้ไปด้วย แต่ในอนาคตไม่ใช่ต่อไปใครมีปัญหาเรื่องที่ดินก็มารวมตัวกัน คุยกันแลกเปลี่ยนความรู้กันและช่วยกันขับเคลื่อนแก้ไขปัญห อย่งไรเราต้องมารวมตัวกันก่อนเป็นกลุ่มเป็นก้อน แล้วค่อยๆ ขยับไป เรื่องที่ดินเป็นปัญหาที่ยากกว่าเรื่องน้ำ การต่อสู้เรื่องป่าชุมชนนี้ก็ยากแล้วกว่าจะมีกฎหมายออกมาได้มันก็ยาวนานเรื่องที่ดินมันยิ่งยากกว่านั้น ลำพังแค่มาเข้าซื้อกันที่อำเภอแล้วเสนอไป คนที่รอก็รอไป แต่ถ้าเรารวมกลุ่มกันเข้าใจปัญหาและร่วมกันผลักดันร่วมกันเราก็จะได้ที่ดินไวขึ้น แล้วก็ไ้ถูกคนมากย่งขึ้น ใครที่ไม่รวมกลุ่มกันขับเคลื่อนก็ไม่สมควรได้ เกิดการรวมกลุ่มกันใครที่มีส่วนได้ส่วนเสียก็รวมกันขับเคลื่อน อาจไม่ลงทุนเงินแต่ก็ลงทุนเวลาสักนิดมาเรียนรู้มาศึกษาปัญหากัน แต่งานทั้งหมดมันไม่ใช่เรื่องง่าย 1) จะทำอย่างไรที่จะให้คนเข้าใจตรงกัน 2) เมื่อเข้าใจแล้วก็ออกแรงออกความคิดร่วมกัน มาใช้เวลาร่วมกันเพื่อจะขับเคลื่อนปัญหา ซึ่งไม่ใช่เพื่อตัวเราโดยตรงแต่เพื่อทุก ๆ คน เพื่อลูกหลานในอนาคต ถ้าชาวบ้านรักษาป่าชุมชนไว้ได้ก็ส่งผลถึงคนในเมืองด้วย น้ำท่าก็อุดมสมบูรณ์โครงการผันน้ำก็ไม่เกิดขึ้นง่าย ๆ แต่ตอนนี้คนในเมืองขาดแคลนน้ำภาคอุตสาหกรรมขาดแคลนน้ำเขาก็เลยผันน้ำแม่แดงไปเข้าเม็กวง เสร็จแล้วจะทำประปาส่งไปให้คนเชียงใหม่ใช้ไปเข้าภาคอุตสาหกรรมและอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราต้องเรียนรู้และเข้าใจและนี่คือทั้งหมดที่เราจะมาร่วมกันเราก็ค่อยๆ ดำเนินการขยับไปที่ละขั้น ที่จริงมีมาแล้วหลายเวที ในจดหมายข่าวท่านก็จะเห็นว่าเราทำอะไรไปบ้าง เราจะเริ่มตั้งแต่หาคนมา ทีมงานที่เข้าใจงานและมองว่าคนในเวียงแหงจะเอาใครดี เพื่อมาประสานงานและรวมทั้งคนในพื้นที่อื่น ๆ อีก ซึ่งมาถึงในระดับนี้ก็น่าพอใจ ที่เรา

จะมาร่วมกันเรียนรู้ต่อไป และก็มีเวทีต่างๆ และก็สรุปเป็นจดหมายข่าวว่าเราได้ทำอะไรไปบ้าง แต่จดหมายข่าวมันช้าจากวันนี้ก็จะมีการนัดตัวแทนตำบลละ 2 คนไปพูดคุยกัน เพื่อนำไปสู่การเข้าใจที่ดีขึ้นและร่วมกันทำแผนงานต่างๆ ในเดือนธันวาคม โครงการนี้ไม่ได้มุ่งหวังแค่จัดเวทีเดียวก็จบ ก็ต้องค่อยๆ ขยับตัวให้เป็นรูปธรรมใช้เวลาในการทำ 3 ปีค่อยขยับให้คนให้คนเกิดความคิดความเข้าใจ และมีปัญหาที่จะแก้ไขปัญหาได้เป็นโครงการที่มุ่งหวังว่าท้องถิ่นจะเข้าใจปัญหาของตัวเอง และก็พยายามที่จะเข้ามาช่วยกันแก้ไขไม่ใช่เพื่อมุ่งหวังขอความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว แหล่งพึ่งพาในอนาคตไม่ใช่รัฐบาลก็คือ อบต. เทศบาลต่าง ๆ เพราะงบจะลงที่ อบต. เป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ถ้าว่าต้องการเงินมาพัฒนาก็รวมกลุ่มรวมตัวกันเสนอเรื่องของงบประมาณที่ อบต. ที่เห็นได้ง่าย ๆ ในการรวมกลุ่มกันก็คือกลุ่มแม่บ้าน เมื่อแม่บ้านต้องการงบประมาณก็เสนอของงบประมาณที่ อบต. เมื่อสร้างกลุ่มได้เมื่อสร้างกลุ่มได้เข้มแข็งก็รวมกลุ่มกันในระดับหมู่บ้าน จากนั้นก็รวมกันในระดับตำบลเป็นกลุ่มที่ใหญ่และเข้มแข็งทีนี้จะเสนอของงบประมาณอะไรเขาก็ให้หมด เรื่องป้าชุมชนก็เหมือนกันเมื่อมีการสร้างป้าชุมชนที่เข้มแข็งก็สามารถทำเรื่องเสนอของงบประมาณที่ อบต. ได้ หรือผีนกกกำลังเป็นป้าชุมชนตำบลขึ้นมา อบต. ก็จัดงบประมาณให้อาจจะเป็นปีละ 5,000 - 10,000 บาทก็ได้ แต่ปัจจุบันนี้มันเกิดช่องว่างขึ้นมาคือชาวบ้านไม่รวมกลุ่มกัน ไม่มาประชุมกัน ยิ่งประชุมเรื่องแผนงานต่างๆ ชาวบ้านมาประชุมกันน้อย ประชาคมก็ไม่ทำหน้าที่ แผนงานต่าง ๆ ก็เป็นแผนของ อบต. 2 คน ทำหน้าที่ ดีขึ้นหน่อยก็มีพ่อหลวงร่วมด้วย และดีขึ้นมาก็อีกนิดหนึ่งก็มีการรวมตัวด้วย ซึ่งถ้าจะให้ดีจริงๆ มันต้องมีคนหลาย ๆ ฝ่ายหลาย ๆ กลุ่มมาร่วมกันจัดทำแผนหมู่บ้าน และพอมิแผนหมู่บ้านแล้วก่อนที่จะเป็นแผนตำบลจะต้องมีการประชุมประชาคมของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งถ้าเป็นอย่างนี้ได้แผนก็จะแก้ปัญหาได้ดีขึ้น มีการผีนกกกำลังกันทุกคนมีส่วนร่วมและชัดเจนขึ้น ถ้าจะเกิด 5 ร. ที่เป็นฐานของความเข้มแข็ง ก็คือ 1) ร่วมคิด 2) ร่วมตัดสินใจ 3) ร่วมทำ 4) ร่วมรับผลประโยชน์ 5) ร่วมตรวจสอบ ถ้ารากฐานในทุกชุมชนมี 5 ร. ปัญหาต่างๆ มันก็จะลดลงได้ แต่ทุกวันนี้ร่วมคิดก็ไม่ได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจก็ไม่ได้ตัดสินใจและร่วมทำ ก็มีบ้างร่วมรับประโยชน์เกิดไม่เป็นธรรม ได้เป็นบางที่ไม่มีการกระจายตัวร่วมตรวจสอบก็ยังมีมีการปกปิดกันอีกเกือบทุกชุมชน จนรัฐบาลเขามีกฎหมายว่าถ้าสงสัยมีการทุจริตให้ชาวบ้านไปขอดูโครงการที่อบต.ได้ เพราะฉะนั้นโครงการของเรานอกจากจะเกิดการรวมกลุ่มรวมตัวกันแล้วยังต้องมีการเรียนรู้ ในจดหมายข่าวได้มีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญอยู่ในหน้า 5 - 6 สิทธิชุมชนในรัฐธรรมนูญ 2540 โครงการของเราพยายามจะให้ความรู้เหล่านี้ อ่านเบื้องต้นเราจะไม่เข้าใจแต่เกิดความรู้ความเข้าใจในบทกฎหมายจารีตประเพณี เราจะสามารถมีพลังที่เข้มแข็งขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้ดีขึ้น ทั้งหมดนี้ก็คือโครงการสิทธิชุมชนศึกษาที่เราพยายามจะมาดำเนินการในพื้นที่ เชียงดาว เวียงแหง และพร้าว เป็นการฟื้นความรู้โดยรวมแล้วจะเป็นประโยชน์ รู้เรื่องดิน ป่า น้ำ และองค์กรชุมชน ได้เพื่อน ได้องค์กรกัน เมื่องานนี้จะมีปัญหาหลักๆ อยู่ 2 ปัญหา คือ เรื่องที่ดิน และเรื่องป้าชุมชน เรื่องน้ำเป็นเรื่องรอง อาจจะเพราะยังไม่

ได้มีคนมาครอบครอง ถ้าแม้จะได้มีเรื่องป้าอย่างเดียวยังดี ขอให้ทำงานเป็นชิ้นเป็นอันขึ้นมา ไม่จำเป็นต้องครบทั้ง 5 ปัญหา หวังว่าคงจะเข้าใจเรื่องนี้ได้ดีขึ้น

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

แบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม ทำแผนที่ของตำบลแสนไห

- ชุมชน / หมู่บ้าน
- แม่น้ำสายหลัก / สายย่อย
- เหมืองฝาย / อ่างเก็บน้ำ
- พื้นที่ป่าไม้
- สถานที่สำคัญในตำบล

ช่วงตัวแทนกลุ่มน้ำเสนอ

แผนที่ของตำบลแสนไห ประกอบด้วย 1) กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน 2) กลุ่มรักษา 3) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน 5) กลุ่มวังน้ำเย็น

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

มอบหมายให้แต่ละกลุ่มไปช่วยกันคิดค้นปัญหาของตำบลแสนไห แบ่งออกเป็น

- 1.) ปัญหา 1.1 ปัญหาป่าไม้และน้ำ
 - 1.2 ปัญหาที่ดินทำกิน
- 2) ค้นหาสาเหตุของปัญหาในตำบล
 - จัดอันดับความสนใจ
 - สาเหตุของปัญหา / ผลกระทบจากปัญหา
- 3) ค้นหาหมู่บ้านที่มีความสนใจในการเรียนรู้แก้ไขปัญหา และวิธีแก้ไขปัญหา

ช่วงตัวแทนกลุ่มกลุ่มน้ำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1 : นายกิตติวัฒน์ เตชะบุญนำพา

ปัญหา

1. การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ต้นน้ำขาดหาย
2. ที่ทำกินอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์
3. ที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นางสาวเจต จิตตวงศ์

ปัญหา

1. ป่าไม่ถูกทำลาย
2. ปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย
3. ปัญหาการเกษตร

สาเหตุ

1. เขตป่าอุทยานทับที่ทำกิน
2. ดินเสื่อมโทรม
3. น้ำทำการเกษตรไม่เพียงพอ ผลผลิตทางการเกษตรขาดตลาดรองรับ
4. มีการตัดต้นไม้ไปใช้ทำให้ต้นน้ำลำธารแห้งแล้ง

วิธีแก้ไข

รวมกลุ่มคนในหมู่บ้านให้มีการจัดตั้งและอนุรักษ์ป่าชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนและดูแลรักษา

ตัวแทนกลุ่มที่ 3 : นายบุญยัง ชัยมูลทา

ปัญหา

1. ที่ดินทำกินไม่เพียงพอ
2. น้ำที่ใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ
3. ที่ดินทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์
4. ยังไม่มีป่าชุมชนเป็นที่รองรับ
5. ประชาชนยังไม่มีความรู้ในเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้อง

สาเหตุ

1. ขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานกับส่วนต่าง ๆ
2. ดินน้ำอยู่ในเขตอำเภอรื่น
3. ขาดวิทยากรให้ความรู้ในการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้อง
4. ทางรัฐไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร

วิธีแก้ไข

ผู้นำชุมชนหรือในหมู่บ้านจัดประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจเพื่อช่วยกันแก้ไข ปัญหาต่างๆ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น

ตัวแทนกลุ่มที่ 4 : นายคำ ชัยมูลทา

ปัญหา

1. แหล่งน้ำทำการเกษตรไม่เพียงพอ

2. ที่ดินทำกินไม่เพียงพอ
3. ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ
4. ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์

สาเหตุ

1. ป่าไม้ถูกทำลาย
2. ที่ดินไม่มีการขยายเขตที่ทำกิน
3. ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน

วิธีแก้ไข

1. อยากรู้เชื่อกันน้ำ
2. ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลขยายที่ทำกินให้
3. รัฐบาลควรประกันราคาผลผลิตและจัดตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน
4. รัฐออกเอกสารสิทธิ์ให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ตัวแทนกลุ่มที่ 5 : นายหมื่น ใจคำ

ปัญหา

1. ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตป่าสงวน
2. ป่าไม้ถูกทำลาย
3. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรมีน้อย

สาเหตุ

1. ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์
2. ป่าไม้ถูกตัดทำลายเพื่อนำพื้นที่ไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม (เพาะปลูก)
3. ที่ดินทำกินถูกประกาศทับ

วิธีแก้ไข

1. จัดเวทีระดมความคิดเห็น ค้นหาสาเหตุของปัญหา
2. จัดเก็บข้อมูล รวบรวมศึกษา นำมาวิเคราะห์
3. สร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างความเข้าใจ
4. แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
5. จัดตั้งกลุ่มองค์กรที่มีปัญหา
6. รวมกลุ่มนำปัญหาต่างๆ มาแก้ไข

ผลกระทบต่อชุมชน

1. ทำให้สูญเสียผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้โดยชอบธรรม
2. การตัดไม้ทำลายป่า ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดน้ำท่วมและความแห้งแล้ง อากาศเปลี่ยนแปลง

3. ทำให้เสียสิทธิ์ประโยชน์

หมู่บ้านที่มีความสนใจในการเรียนรู้

1. บ้านต้นดวงดี
2. บ้านสามปู
3. บ้านม่วงปอก
4. บ้านปางป่อ

ข้อเสนอแนะ

1. จัดตั้งกลุ่มในหมู่บ้านและประชุมบ่อยๆ
2. พัฒนาชุมชนในพื้นที่แต่ละหมู่บ้านเพื่ออนุรักษ์

นายไธพาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ที่ทำกินของชาวบ้านยังไม่มีเอกสารสิทธิ์และอยู่ในพื้นที่ของเขตป่าสงวนก็เพราะว่า เราเข้ามาจัดตั้งหมู่บ้าน เมื่อเรามีการประกาศ พ.ร.บ. ครอบครองพื้นที่ป่าทั้งหมดแล้ว จึงทำให้เราที่เข้ามาอยู่ภายหลังไม่สามารถที่จะครอบครองเป็นเจ้าของได้ จึงเป็นปัญหาที่ชาวบ้านประสบอยู่ และทำให้เกิดความเดือดร้อนต่าง ๆ

นายมังกร ชัยชนะดารา

กระบวนการกลุ่มหรือการเรียนรู้ร่วมกันเราก็พยายามจะปรับให้มันสอดคล้องกับชาวบ้าน และอยากให้แต่ละหมู่บ้านกลับไปช่วยกันคิด บางบ้านอาจมีประวัติของหมู่บ้านอยู่แล้ว บางบ้านอาจจะยังไม่ชัดเจน อยากให้ช่วยกันค้นว่าหมู่บ้านของเราตั้งมาตั้งแต่ปีไหน บางบ้านเป็นร้อยปี ใครเป็นผู้จับจองที่ดินเป็นคนแรกและเข้ามาก่อตั้งเป็นหมู่บ้าน เริ่มมาตั้งแต่ปีไหน และในช่วงเวลาแต่ละปีที่ผ่านมามันเกิดอะไรขึ้นบ้าง คิดทบทวนดู บางทีอาจจะเห็นถึงปัญหาเหมือนอย่างที่คุณไธพารพูดว่า อุทยานเขียงดาวมันเกิดขึ้นทีหลัง หมู่บ้านเกิดขึ้นมาก่อนสิ่งนี้จะชี้ให้เห็นความเกี่ยวเนื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาก่อนไม่ว่าจะเป็นเหมืองฝาย และเมื่อเราทำได้มันจะช่วยกระตุ้นให้เราตระหนักถึงสิทธิเรามากขึ้น ถ้ามีเวลาอยากให้กลับไปลองทบทวนประวัติของหมู่บ้าน พัฒนาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ว่าเริ่มปีไหนอย่างไร เราจะได้มองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลง ผลกระทบที่มันเกิดขึ้นต่าง ๆ เป็นการกระตุ้นความคิด

การใช้ความคิดเป็นเรื่องของการฝึก ถ้าไม่ฝึกมันก็ไม่เกิดความชำนาญ เหมือนเรื่องอื่น ๆ ถ้าเราไม่ฝึกก็ไม่เกิดความชำนาญ ถ้าเราไม่ฝึกคิดเราก็จะไม่ทันคนอื่น ถ้าเขามาเสนอเรื่องนั้นเรื่องนี้ให้เราเราก็รับอย่างเดียวเพราะคิดไม่ทัน อย่างว่า ผมเคยได้ยินนายแพทย์ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งท่านเคยเป็นอธิบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยพูดในที่ประชุม ชื่อ ศาสตราจารย์นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา ท่านเคยพูดบ่นว่า "นักศึกษาแพทย์เดี๋ยวนี้คิดไม่เป็น" เราลองคิดว่านักเรียนระดับ ม. ปลาญ ที่จะเข้าแพทย์นี้หัวกะทิแล้ว พวกที่จะเข้าเรียนแพทย์

วิศวกร เกษตรกร พวกนี้ระดับหัวกะทิแล้วทำไมหมอใหญ่ถึงได้บอกว่าคิดไม่เป็น ซึ่งบางครั้งท่านอาจไปเจอกับตัวเองในการรักษาโรคว่าทำไมหมอถึงคิดอย่างนี้ คำว่าคิดไม่เป็น มันกินความหมายหลายอย่างเช่น โรคที่ง่าย ๆ ทำไมถึงวินิจฉัยให้มันรักษายาก ทำไมทำให้การดูแลรักษายุ่งยาก มันเชื่อมโยงกันหมด ซึ่งหมอมีความรู้ ในการดูแลรักษาแต่อาจขาดความคิดหรือบางครั้งก็คิดผิด เช่น เป็นหมอรักษาคอนไธอาจะคิดถึงเรื่องเงินมากกว่าการดูแลรักษาโรค เป็นการคิดที่ผิดในการแก้ไขปัญหา การคิดเป็นคือการคิดที่จะรักษาอย่างไรให้คนไข้หายจากโรค ทำประโยชน์ต่อสังคม ฉะนั้นเรื่องของกระบวนการคิดเป็นเรื่องที่จะต้องฝึกบางท่านก็อาจคิดว่านี่เป็นเวทีแรกที่ได้เข้ามาร่วมใช้ความคิดกับเขา เพราะในอดีตได้แต่นั่งฟังแล้วก็นำไปปฏิบัติไม่ได้คิดตามไม่ได้แย้งว่าที่เขาพูดมานั้นมันถูกหรือมันผิด เราควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อนี้เป็นส่วนหนึ่งของ อคติทาง อคติทาง นาโถ ความคิดก็เป็นส่วนหนึ่ง ถ้าเราคิดของคนเองได้คิดไม่ได้เชื่อทั้งหมดก็เป็นความคิดที่ถูกต้อง พระพุทธเจ้าสอนเราไว้แล้วเรื่องกาลามสูตร หมายความว่า อย่าให้เชื่ออย่างโน้น อย่าให้เชื่ออย่างนี้ ให้ไตร่ตรองดูเสียก่อน แล้วจึงค่อยเชื่อหรือไม่เชื่อ เป็นเรื่องจริงหรือไม่จริง และอีกส่วนหนึ่งให้ทุกกลุ่มที่มีความเห็นตรงกัน น่าจะมีการรวมกลุ่มกันศึกษาหรือแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ไม่ใช่ไปโยนให้คนอื่นทำ เรามีการรวมตัวกันเพื่อปกป้องสิทธิของเรา ไม่ใช่รวมตัวกันเพื่อไปเอาที่ดิน อย่างที่ดินของเรามีอยู่แล้วมันไม่มีเอกสารสิทธิ์ ก็เมื่อมันเป็นสิทธิของเราโดยชอบของของเราเราก็ต้องพยายามหาทางให้รัฐออกเอกสารสิทธิ์ให้เรา เรามุ่งที่จะปกป้องสิทธิของเรา อย่างเรื่องป่าก็เหมือนกันชุมชนเรามีสิทธิที่จะดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ แต่กฎหมายมาประกาศทำให้สิทธิชุมชนเราเสียไปอย่างเช่นอุทยานแห่งชาติมาประกาศทับที่ป่าของเรา ซึ่งแต่ก่อนนี้เราสามารถหาเห็ด หาหน่อได้ เรามุ่งสิ่งนี้ เรามุ่งศึกษาปัญหาเพื่อที่จะแก้ปัญหาในสิ่งที่รัฐก็คิด มาละเมิดสิทธิของเรา เราทำเพื่อปกป้องและคุ้มครองตนเอง และเราก็ในสิ่งที่เรียกร้อง และรู้ว่ารัฐ นักการเมือง ส.จ. ส.ส. อบต. มีหน้าที่อะไรเขาทำหน้าที่เหล่านั้นหรือเปล่าทำไมไม่มาดูแลรักษาในสิ่งเหล่านั้น สิ่งนี้หลังจากที่เราเรียนรู้เราก็เรียกร้อง เป็นสิทธิของเราเราไม่ได้เลือก อบต. ให้ไปรับเงินเดือนเฉย ๆ เราเลือกเพื่อมาทำงาน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเราดีขึ้น นี่เป็นสิทธิของเรา สิทธิจะขอคูหา โฉนดในหมู่บ้านของเรานี้เท่าไรกันแน่ ใช้เงินกันอย่างไรเท่าไร สปก. กำหนดเป็นอย่างไร บริษัทรับการประมูลไปเปิดของแล้วบริษัทนั้นได้เพราะเหตุใด เรามีสิทธิที่จะถามสิ่งเหล่านี้ได้ ประชาคมหมู่บ้านส่งเข้าไปแล้วก็ไม่มาบอกกับเราว่าเรามีการประมูลกันกับบริษัท บริษัทนั้นได้เพราะเหตุผลอะไร นี่ก็เป็นสิทธิส่วนหนึ่งสิทธิอันพึงมีพึงได้ของเรา ปกป้องรักษาไว้ทั้งสิทธิส่วนตัวของเราและของชุมชน ต่อจากเวทีนี้จะเป็นแกนนำตำบลตำบลละ 2 ท่าน ที่นำมาคุยกันวันนี้ปัญหาต่างๆพยายามทำให้ชัดเจนว่ามีหมู่บ้านไหนจะทำอะไรอย่างไรแล้วก็มาจัดประชุมร่วมของเวียงแหงรวมกันเมืองคองก็เป็น 4 ตำบล รวม 8 ท่าน มาปรึกษาหารือทำความเข้าใจความชัดเจน ท่านให้มันชัดเจนขึ้น อันไหนไม่ชัดเจนก็จะลงพื้นที่ไปนั่งพูดคุยกันเพื่อให้ได้ปัญหาที่ชัดเจนเพื่อที่เวลาจะแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของชาวบ้านนั้นจะมีวิธีการอย่างไร ขั้นตอน

สรุปประเด็นปัญหาที่ได้จากการจัดเวที

1. ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าบริเวณป่าต้นน้ำลำธาร
2. ปัญหาที่ทำกินอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ เขตอุทยาน
3. ปัญหาที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์
4. ปัญหาดินเสื่อมโทรมและที่ทำดินไม่เพียงพอในการทำการเกษตร
5. ปัญหาน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตรไม่เพียงพอ
6. ปัญหาราคาพืชผลผลิตตกต่ำ และไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน
7. ปัญหาประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้อง

แนวทางเสนอแนวทางแก้ไข

1. ควรมีการจัดตั้งป่าชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า
2. ควรจัดเวทีระดมความคิดเห็น เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ จัดเก็บไว้เป็นข้อมูล แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน
3. รัฐบาลควรวางวิธีการประกันราคาพืชผลทางการเกษตรและจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตที่แน่นอน
4. รัฐบาลควรออกเอกสารสิทธิ์ที่ทำกินให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายณัฐนิติ วุฒิชรรมปัญญา
ผู้บันทึกการประชุม

การทำอย่างไรเป็นขั้นเป็นตอนโดยลำดับ วันที่ 15 นี้จะมีความชัดเจนขึ้น จะมีการจัดเวทีประชุมชนเป็นอย่างไร ชัดเจนขึ้นจะมีวิทยากรมาจากจังหวัดเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องประชุมชน การจะทำอะไรก็ตามเพื่อให้รู้ดีที่สุดในสุดท้ายก็ต้องลงมือปฏิบัติ ตอนนี้เราอาจจะคิดเอาเองแต่ของจริงจะอยู่ที่การลงมือปฏิบัติ ความคิดอะไรก็ตามที่นำไปปฏิบัติแล้วได้ผลนั้นก็คือความคิดที่ถูกต้อง เป็นความคิดที่ใช้ประโยชน์ ความคิดที่นำไปสู่การปฏิบัติไม่ได้ก็คือความคิดที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ การปฏิบัติจะนำไปสู่การเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น โครงการนี้ถ้าเราคิดจะทำเรื่องประชุมชนเราก็ต้องลงมือปฏิบัติเรื่องประชุมชน ลงมือทำเรื่องประชุมชนท่านไปเจอปัญหาเช่น มีคนถามว่าไปขอป่าไม้มา ป่าไม้ขอให้เรากันเขตป่าหรือเปล่า เราก็ต้องลองคุยกับเขาดูก่อน บางคนก็อาจจะพูดง่ายบางคนก็พูดยาก ท่านก็ต้องลองไปคุยกับเขาดูก่อนอย่าง ฟังห่อแท้มันก็ต้องมีปัญหาเกิดขึ้นบ้าง เมื่อมีปัญหาในพื้นที่อำเภอเวียงแหงเจ้าหน้าที่ป่าไม้มีปัญหาเราก็เชิญเจ้าหน้าที่ป่าไม้จากจังหวัดมานั่งร่วมพูดคุยจัดเวที เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ถูกต้อง และทำในสิ่งนั้นเป็นการเสริมให้ท่านสามารถทำงานในส่วนนั้นได้ ไม่ได้ไปทะเลาะเมื่อมีปัญหาเราก็ไปปรึกษาหารือ หาวิธีแก้ไขเป็นขั้นเป็นตอน

เดี๋ยวนี้กองทุนต่างๆ เขามุงให้ชาวบ้านรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนให้เข้มแข็ง เดียวนี้ไม่ว่าจะไปติดต่อทำอะไรเขาก็ให้มีการรวมกลุ่มกันก่อน เขาถึงจะให้เงินมาทำอย่างเช่น โครงการต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น

ประเด็นปัญหา

ผู้ร่วมเวทีซักถามปัญหา

1. ดันน้ำอยู่ในเขตของอำเภอเชียงดาวและมีการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้น้ำในแม่น้ำนั้นแห้งแล้งและจะมีวิธีการแก้ไขอย่างไร และอยากให้หมู่บ้านแกนน้อยเข้าร่วมโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันจะทำอย่างไร

2. เขตป่าอุทยานทับที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย จะหาวิธีแก้ไขอย่างไรและเมื่อไร จะขอย้ายเขตอุทยานออกจากพื้นที่ของชาวบ้านได้ไหม

3. เมื่อสร้างป่าชุมชนแล้ว จะมีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนไหม และหน่วยงานอะไร

ตอบประเด็นปัญหา

1. ที่ว่าดันน้ำอยู่ในเขตบ้านแกนน้อยนั้น บ้านแกนน้อยได้เข้าอยู่ในโครงการของกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนของเชียงดาว ซึ่งการทำงานเป็นการทำงานที่ข้ามเขตดังนั้นทางเราพยายามจะประสานให้มีการพูดคุยกัน อย่างถ้ามีการทำงานที่เชียงดาวก็จะมีทางแกนน้อยมาพูดคุยด้วย เพื่อร่วมแก้ไขปัญหานี้ นำมาร่วมพูดคุยกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาคต่อไป

2. เขตป่าอุทยานทับที่ทำกิน เป็นปัญหาระดับชาติที่มีทุกพื้นที่ และได้รับผลกระทบเหมือนกันหมดยังอยู่ในระหว่างการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหานี้ ไม่ให้เขามาจับ เราสามารถทำกันได้

3. โครงการที่เราทำอยู่จะมีส่วนหนึ่งมาช่วย และพอช. มีส่วนหนึ่งที่สนับสนุน

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันพฤหัสบดีที่ 14 พฤศจิกายน 2545

ณ วัดกองกลม ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มเวทีเวลา 09.00 น.

นายมังกร ชัยชนะดารา

เรื่องที่เราจะมาพูดกันในวันนี้ เป็นเรื่องของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ ซึ่งท่านก็เคยเห็นในจดหมายข่าวมีการสรุปมาให้อยู่ในหน้า 1,2,4 จะช่วยให้ท่านเข้าใจสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือได้ดียิ่งขึ้น ชื่อโครงการคือโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือเป็นกรณีของกลุ่มน้ำแม่ปิงดอนบน แม่แดงดอนบนและแม่จัต ก็หมายความว่าโครงการนี้ศึกษาในพื้นที่การปกครองแม่ปิงดอนบนคือเชียงดาว เชียงดาวมี 6 ตำบล เว้นตำบลเมืองคอง แม่แดงดอนบนคือเวียงแหง 3 ตำบลและเมืองคอง อ. เชียงดาว แม่จัตคืออำเภอพร้าว มี 11 ตำบล แทนที่จะเรียกว่า อำเภอเชียงดาว อำเภอเวียงแหง อำเภอพร้าว เรามาพูดในลักษณะของกลุ่มน้ำก็เพราะว่า เรามองในลักษณะของคนที่ใช้แม่น้ำสายหลัก หรืออยู่ในลุ่มน้ำเดียวกันซึ่งจะมีประเพณีและวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน ซึ่งการจัดกลุ่มปัญหาจะง่ายกว่าการมองในพื้นที่ปกครองและนี่เป็นมุมมองในแนวคิดใหม่ถ้าในอนาคตข้างหน้าเวลาพูดถึงปัญหาต่างๆ เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ก็จะมาพูดในลักษณะพื้นที่ปกครอง ซึ่งถ้ามองกันจริงในพื้นที่อำเภอเวียงแหง อำเภอเชียงดาว อำเภอพร้าวก็มองในลักษณะของกลุ่มน้ำ และโครงการสิทธิชุมชนศึกษานี้ระบุไว้ว่าภาคเหนือซึ่งถ้าดูในหน้าที่ 2 จะเห็นว่าโครงการสิทธิชุมชนศึกษามีทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งศึกษาในประเด็นที่คล้ายคลึงกันเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ดูตามสถานการณ์ในปัญหาพื้นที่ ของในกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงดอนบน แม่แดงดอนบนและแม่จัตจะศึกษาในประเด็นของการจัดการดิน น้ำ ป่า ระบบการเกษตร และองค์กรชุมชน การจัดการน้ำกำหนดขึ้น 5 ประเด็นหลัก แต่ถ้าพื้นที่มีปัญหาอื่นเช่น ด้านสุขภาพเราก็อาจจะโยงให้ไปเกี่ยวข้องกันได้กับทรัพยากรธรรมชาติ และถ้ามีคนสนใจเรื่องนี้เราก็สามารถโยงจะเข้าไปศึกษาได้เพราะเรื่องสุขภาพกับทรัพยากรหลากหลาย มีพืชที่ใช้เป็นยาได้หรืออื่นๆ แล้วแต่จะโยงเข้าไปได้ ภาคเหนือนี้มี 2 ส่วน ส่วนที่เราพูดถึงนี่คือของเชียงดาว เวียงแหง พรวัว เราศึกษาในประเด็นหลักคือ ดิน น้ำ ป่า และองค์กรชุมชนและภาคเหนือตอนล่างคือลุ่มน้ำแม่แดงตอนล่างและลุ่มน้ำแม่กวัง ศึกษาเรื่องการจัดการน้ำเน้นในพื้นที่ของหางดง กับคอยสะเกิดมีปัญหาตรงที่ว่ากรมชลประทานมาทำคลองส่งน้ำ ก็มีการปิดกันประตู

น้ำ ทำให้การจัดการน้ำมันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมีระบบเหมืองฝายชาวบ้านสามารถจัดการน้ำได้โดยสะดวก แต่ที่นี้พอมีเรื่องเขื่อนกันน้ำ เขาเรียกว่าน้ำเวลา ก็คือมีการเปิดปิดน้ำตามเวลาที่เขากำหนด ก็สร้างปัญหาในการใช้น้ำส่วนหนึ่ง ไม่เหมือนในอดีตที่เราเคยทำที่เรามีระบบเหมืองฝายมีแก่งฝายตุลแล ชาวบ้านจัดการปัญหาเรื่องน้ำมีไม่มาก แต่พอมีคลองชลประทานปัญหาเรื่องน้ำเกิดขึ้นมีการแย่งชิงน้ำกันขึ้น เขาก็ศึกษาเรื่องนี้รวมไปถึงปัญหาอื่นๆ เช่น จะมีการออกกฎหมายน้ำ มีการจัดเก็บค่าน้ำ เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาทั้งสิ้น เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องของภาคเหนือตอนล่างที่ต้องศึกษา ทางภาคอีสานก็มีปัญหาดคล้าย ๆ กันเช่น เรื่องแร่ เขาก็มีปัญหาไม่ใช่แร่ลิเทียมแต่เป็นแร่โปรแตส ซึ่งนำมาเป็นส่วนสำคัญในการทำนุ้ย ทางภาคใต้ก็มีหลายจังหวัดเข้ามาเกี่ยวข้อง

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาทำอยู่ทั่วประเทศทั้งภาคเหนือภาคอีสานและภาคใต้ ภาคเหนือมี 2 ส่วน คือส่วนของเราเกี่ยวข้องกับ ดิน น้ำ ป่า ระบบการเกษตร และองค์กรชุมชน ซึ่งโครงการนี้มีความเป็นมาเป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจากของ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก เคยเป็นรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยเป็นอาจารย์สอนรัฐศาสตร์ เป็นผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องสิทธิมนุษยชนมาไม่น้อยกว่า 30 ปี และท่านก็เป็นผู้ที่สนใจเรื่องป่าชุมชนทำให้เข้าใจและสนใจการฟื้นคืนตัวเรื่องป่าชุมชนเป็น 10 กว่าปี หลังจากศึกษาไประยะหนึ่งท่านก็เห็นว่าการพัฒนาประเทศทำให้ส่งผลกระทบต่อเรื่องสิทธิมนุษยชนทำให้เกิดการละเมิดสิทธิ ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเดือดร้อนแต่ในขณะเดียวกันมีหลายพื้นที่ที่พยายามรักษาทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ อยู่ ที่มีผลกระทบวิถีชีวิตชาวบ้านท่านก็มองเห็นว่าถ้าจะทำโครงการต่อเนื่องก็ต้องหางบประมาณมาให้กับชาวบ้าน สนับสนุนให้สนใจศึกษาเรียนรู้จึงเป็นที่มาของโครงการนี้ โดยได้รับเงินสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อให้จัดเวทีต่าง ๆ ขึ้นมาในแต่ละพื้นที่ เวทีนี้ก็จะมีการขึ้นคอนโดยลำดับซึ่งหลายท่านก็คงจะเคยผ่านมาหลายเวที เวทีนี้เป็นเวทีระดับตำบล จัดเพื่อค้นหาว่ามีใครบ้างที่สนใจจะศึกษาปัญหาต่าง ๆ และเราก็เริ่มต้นว่าในพื้นที่ตำบลเมืองแหงมีปัญหาอะไรบ้าง ที่เกี่ยวข้องกับดิน น้ำ ป่า ระบบการเกษตรหรือองค์กรชุมชน เมื่อค้นหาปัญหาเจอแล้วก็ต้องดูต่อไปว่ามีคนที่สนใจอยากจะแก้ไขปัญหาไหม เราจึงจะเริ่มขบวนการเรียนรู้กลุ่มที่เกิดขึ้น เพื่อปูทางให้เกิดความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้กันไปแล้วก็เกิดปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจ เราถือหลักว่าโครงการนี้การจะแก้ไขปัญหาก็ได้ดีที่สุดต้องให้เกิดปัญญารึ้น ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจขึ้น และหลักการใหญ่อีกอันหนึ่งจะต้องถือหลัก อัตตาหิ อัตตาโน นาโถ ตามหลักพุทธศาสนา เพราะแต่ก่อนนี้เวลามีปัญหาเกิดขึ้น เราก็จะโยนให้คนอื่นช่วยคิดช่วยแก้ กลไกของรัฐเป็นผู้นำไปแก้โดยที่เราไม่ได้เรียนรู้เสียก่อนว่าปัญหานั้นมันมีสาเหตุมาจากอะไร จริง ๆ แล้วควรจะไปแก้ไปในทางไหนมันถึงจะสอดคล้องกับความต้องการของเรา ถึงจะแก้ปัญหาก็ได้แท้จริง เราก็ต้องเชื่อมั่นในภูมิปัญญาในจารีตประเพณีในวัฒนธรรมความรู้ดั้งเดิมที่เรามีอยู่เป็นส่วนประกอบ และเสริมไปด้วยความรู้ใหม่ ๆ ในเรื่องสิทธิทางกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิชุมชน ทำ

ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้เบื้องต้นอาจจะเข้าใจยากแต่ต่อไปถ้าเราขับเคลื่อนหรือเราทำไปบนพื้นฐานของการปฏิบัติก็จะเข้าใจมากขึ้น ตัวอย่างเช่น เราอยากทำเรื่องป่าชุมชน เราก็ต้องถามต่อมาว่าในพื้นที่อยากจะทำเรื่องป่าชุมชนมันก็ต้องมีตัวแทนในหมู่บ้านที่จะไปดำเนินการในเรื่องอย่างนี้ รวมตัวกันไปดำเนินการเพื่อจัดตั้งป่าชุมชน เราจะจัดตั้งป่าชุมชนเราก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจเสียก่อนว่าจะต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร มีส่วนสำคัญที่ขั้นตอน การดำเนินการแล้วเราจะเจอปัญหาอะไรบ้าง เช่น บางพื้นที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยานก็อาจจะให้ความร่วมมือเพราะว่าป่าชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในเขตของป่าอุทยาน บางพื้นที่เจ้าหน้าที่อาจจะไม่ให้ความร่วมมือก็เกิดปัญหา ถ้าเรามีปัญหาเราก็จะรู้ว่าเราจะทำอย่างไรเพื่อให้เจ้าหน้าที่เขาให้ความร่วมมือ บางพื้นที่เขาก็อ้างกฎหมายเพียงอย่างเดียว กำหนดอุทยานเราเข้าไปอยู่ในอุทยานไม่ได้เลย เราก็จำเป็นจะต้องรู้เรื่องกฎหมายชุมชนสิทธิชุมชนตามมาตรา 46 เราก็ใช้ข้ออ้างเหล่านี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ. ป่าชุมชนยังไม่ออกมา อยู่ในระหว่างของขั้นตอนแต่ไปติดขัดที่ สว. ซึ่ง สว. มีความเห็นที่ไม่ควรจัดตั้งป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ อันนี้ถ้าห้ามไม่ให้ตั้งเขตป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ก็จะสร้างป่าชุมชนไม่ได้แล้วกรณีนี้ถ้าชาวบ้านยอมไม่ต่อสู้สิทธิไม่กระหน่ำถึงสิทธิชุมชน สิทธิของคนอะไรจะเกิดขึ้น ป่าชุมชนจะเกิดได้ไหม ก็เกิดไม่ได้ถ้าให้กฎหมายบอกอย่างนั้น ดังนั้นถ้าให้เราเรียนรู้เราเข้าใจก็อยู่ที่ชาวบ้าน ถ้าชาวบ้านรวมตัวกันต่อสู้ บอกว่ากฎหมายที่ผ่านที่ ส.ส. มาแล้วว่าสร้างได้พอไปถึง สว. บอกว่าสร้างไม่ได้ และถ้าชาวบ้านยอมก็ถูกมัดมือชกก็สร้างป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ไม่ได้ แต่ถ้าชาวบ้านรวมตัวกันศึกษาทำความเข้าใจแล้วก็สามารถจะทำให้เกิดป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ได้ อย่างถูกต้องตามกฎหมายแต่ก็ไม่ต้องไปกังวลตัวกฎหมายใน พ.ร.บ. ป่าชุมชนที่ยังไม่ออกมา เพราะไม่มีสาระสำคัญอะไรมากนักแต่มันมีนโยบายอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดป่าชุมชน มีปัญหาคือส่วนใหญ่ไม่เข้าใจกันอย่างแท้จริง ว่าป่าชุมชนมันคืออะไร อย่าง สว. เข้าใจผิดคิดว่าเมื่อเป็นป่าชุมชนแล้วชาวบ้านมีสิทธิที่จะไปตัดไม้ทำลายป่าได้ แท้จริงแล้วป่าชุมชนก็คือป่าอนุรักษ์อย่างหนึ่งคือชาวบ้านอนุรักษ์ไว้ใช้ประโยชน์ สามารถเข้าไปหาเห็ดหาหน่อหาพืชหาอะไรที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ ในบางพื้นที่ที่มีป่าไม้มากก็อาจจะมีการจัดการชุมชนให้สามารถตัดไม้มาสร้างบ้านได้ ที่ไม่ใช่เป็นการซื้อขายแต่ต้องมีกฎกติกาเป็นข้อกำหนด สิ่งนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ปัญหาส่วนใหญ่ก็คือเราไม่เข้าใจคำว่า "สิทธิ" มันครอบคลุมเพียงใดถ้าให้อธิบายจริง ๆ แล้วเป็นเรื่องยาก แต่อะไรก็ตามที่เข้ามากระทบกับวิถีชีวิตของเราถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิ ตัวอย่างเช่น แต่ก่อนนี้ปายังไม่ประกาศเป็นเขตอุทยานกับเราสามารถที่จะเข้าไปหาเห็ดหาหน่อมากินได้ ตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ทวด วันดีคืนดีอุทยานไปประกาศเขตกับเราก็ไม่สามารถที่จะไปหากินได้ตามปกติ เพราะว่าผิดกฎหมาย ซึ่งถือว่าวิถีชีวิตของเราอยู่ดี ๆ มีคนอื่นทำให้มันเปลี่ยนไปถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิทำให้สิทธิของเราเปลี่ยนแปลง

คำว่าสิทธิชุมชน ทางเหนืออธิบายอย่างอื่นนี้เข้าใจได้ยาก ถ้ามองในแง่ของสิทธิชุมชนก็มองในแง่ของเรื่องหน้าหมู่บ้าน ถ้ามองในแง่หน้าหมู่บ้านก็จะเข้าใจง่ายขึ้น ตัวอย่างเช่น ป่าอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้านเรา แล้วเราจะไปใช้ประโยชน์ถามว่าแล้วเราเป็นเจ้าของหรือเปล่า เราไม่ได้เป็นเจ้าของแต่ชุมชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ อันนี้เป็นสิทธิชุมชนหรือสิทธิหน้าหมู่บ้าน แล้วถ้าตามหลักจริง ๆ เราก็ใช้สิทธิชุมชนมาตั้งแต่ดั้งเดิมเช่น ร่วมกันดูแลป่าต้นน้ำไม่ให้ใครเข้าไปละเมิด เราทำมาตั้งแต่ดั้งเดิมชาวพื้นที่ก็มีการเลี้ยงผีต้นน้ำ หรืออื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างจารีตประเพณี ทำให้เกิดความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อไม่ให้ใครก็ตามกล้าเข้าไปละเมิดพื้นที่ป่าตรงนั้น เพราะว่ารู้นั่นคือแหล่งต้นน้ำถ้าเราเข้าไปรบกวน จะทำให้เกิดผลกระทบต่อน้ำสิ่งนี้เป็นความรู้อย่างเดิมที่เรามีมา ซึ่งในโครงการของเราเราต้องการจะฟื้นฟูสิ่งเหล่านี้ความรู้เก่า ๆ เหล่านี้กลับคืนมา เพื่อให้วิถีชีวิตของเรากลับคืนมาเป็นปกติสุขเพราะถ้าเราปล่อยให้กระแสภายนอกเข้ามาชักนำเราไปตลอด โดยที่เราไม่หวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น จารีตประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตของเราโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ใช้คนร่ำรวยก็จะได้รับผลกระทบ ตัวอย่างเช่น สิทธิชุมชนทำให้เกิดป่าชุมชนอย่างแท้จริง น้อยคนส่วนใหญ่นักได้อาศัยป่าเป็นแหล่งของอาหาร เป็นยาได้ ก็จะทำให้เราสามารถลดรายจ่ายส่วนหนึ่งได้ไม่ต้องไปซื้อกันเสียทุกอย่าง สิ่งนี้เป็นการช่วยเศรษฐกิจทางอ้อม เกิดความมั่นคง เขาบอกว่าที่รัฐบาลพยายามให้เงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ถามว่ากองทุนหมู่บ้านแก้ปัญหาอย่างนี้ได้หรือเปล่า มันก็แก้ได้บ้างแต่ก็แก้ไม่ได้จริง แต่ถ้าสมมุติเราทำให้เกิดป่าชุมชนทุกหมู่บ้านเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์สิ่งไหนจะดีกว่ากัน ป่าชุมชนจะดีกว่า เพราะคนที่ขยันหมั่นเพียรก็สามารถเข้าไปหาเห็ดหาหน่อมากินได้ จะมีประโยชน์มากกว่าสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่า ถ้าให้เราไปถามชาวบ้านว่าเงินกองทุนหมู่บ้านละล้านพอไหม ไม่พอหรอก เพราะหนี้ ธกส. หนี้ในระบบบ้างเบ็ดเสร็จแล้วถ้าสำรวจกันจริงๆ มีบ้านไหนไม่ต่ำกว่า 20 ล้านบาท หมู่บ้านใหญ่ๆ ไม่ต่ำกว่า 20 ล้านบาทบางครัวเรือนก็มีหนี้ถึง 20,000 - 300,000 บาท แล้ว ลองคุณเข้าไปเฉพาะหนี้ในระบบและถ้ารวมหนี้ในระบบมีอีกเท่าไร เพราะฉะนั้นถ้าจะเอาเงินมาแก้ปัญหา มันก็ไม่ได้ น่าจะเอาเงินไปแก้ทางด้านอื่น ทางด้านทรัพยากรหรืออย่างอื่น ๆ ดีกว่า เช่น แต่ก่อนชาวบ้านไม่เดือดร้อนในการไปหาทุ่ง หอย ปู ปลา ในแม่น้ำ ทางเวียงแห่งนี้ผมไม่ทราบ แต่ถ้าไปทางเชียงดาวคนอายุ 40 - 50 ปี เขาจะบอกว่าก่อนนี้สบาย แต่ต้มน้ำร้อนลงไปจับปลาในแม่น้ำเดียวเดียวก็ได้อาหาร 1 มื้อแล้ว แต่ตอนนี้ไปหาทั้งวันก็ยังไม่ได้อาหาร 1 มื้อเลย นี่คือนโยบายที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ได้ร่วมกันดูแลรักษา แต่ถ้าต่อไปนี้ถ้าไปเชียงดาวก็ลองไปดูที่วัดอินทร์ ลองไปถึงแก่งปิ่นเต้ามี 10 กว่าหมู่บ้าน ทางโครงการสูบน้ำแม่ปิงตอนบนก็สนับสนุนเรื่องกระสอบกับค่าแรงให้ชาวบ้านไปดอกหลัก วางกระสอบทดน้ำเพื่อเป็นวังปลาแล้วก็ไปขอพันธุ์ปลาจากกรมประมง เราหวังว่าในอีก 3 ปีข้างหน้าปลา มันจะฟื้นคืนมาโดยแต่ละหมู่บ้านจะมีกฎกติกาตนเองก็ต้องทำทุกหมู่บ้านเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ร่วมกันในระยะเวลา 3 - 5 ปี เรื่องนี้เป็นเรื่องของสิทธิชุมชนคือชุมชนไหนเขาดำเนินการเขาก็มีกติกาของ

เขาทุกคนก็ปฏิบัติตาม ซึ่งกฎกติกาไม่ใช่กฎหมายแต่เป็นกฎที่ชุมชนยอมรับกันเองเพื่อที่จะฟื้นความอุดมสมบูรณ์ของสายน้ำเป็นต้น และที่เราดำเนินการอย่างนี้เริ่มตั้งแต่มีการค้นหาค้นไถมาพบปะพูดคุยกัน มีปัญหาอะไรบ้าง มีใครที่สนใจปัญหาไหน แล้วก็รวมกลุ่มศึกษาปัญหานั้นจนเกิดความรู้ความเข้าใจแล้วก็ลงมือปฏิบัติ เรื่องป่าชุมชนนี้เป็นเรื่องที่เป็นรูปธรรมดี เราสนใจเรื่องป่าชุมชนสุดท้ายเราก็ต้องทำเรื่องป่าชุมชนก็ไปเดินติดป้าย ก็เกิดป่าชุมชนมันไม่ใช่แค่นั้นก็จะต้องไปคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เพื่อให้เกิดความร่วมมือ พอติดป้ายแล้วชาวบ้านทุกคนก็เชื่อ บางคนก็ไม่เชื่อก็มี ดังนั้นเราต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน เห็นดีเห็นงามไปด้วยกัน ก็จะเกิดความร่วมมือสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ทำแค่ 2-3 เดือนก็เห็นผล มันต้องค่อย ๆ ปลุกจิตสำนึก ต้องค่อย ๆ ทำให้เห็นความสำคัญแล้วก่อให้เกิดความร่วมมือ ต้องใช้เวลายาวนาน 3-5 ปี มันถึงจะเห็นผล ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจความอดทนและก็ต้องอาศัยงบประมาณมาประกอบด้วยตามความจำเป็น ในขณะที่เราทำอาจจะพบปัญหาบางพื้นที่ก็แก้ปัญหาก็ได้ ซึ่งเราก็ต้องตั้งกลุ่มการเรียนรู้ ก็จะมีคนมาให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องตัวบทกฎหมายหรือเรื่องอื่น ๆ ที่เขามีประสบการณ์มาก่อนเรา เช่น ทางอำเภอเชียงดาวมี 54 ป่า แต่ก็ไม่ได้เข้มแข็งไปเสียทุกป่า ในเวลา 3-5 ปีที่ผ่านมาความเข้มแข็งมีไม่เท่ากันแต่เราก็ต้องจัดเครือข่ายป่าชุมชน โดยมีกรรมการเครือข่ายในแต่ละป่ามาประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ว่าป่านี้มีปัญหาอย่างนั้นป่านี้มีปัญหาอย่างนี้ เราจะมาร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นอย่างไรมาเรียนรู้ถ่ายทอดผู้นำป่าชุมชนในแต่ละพื้นที่ก็จะเกิดการเรียนรู้การเข้าใจเกิดขึ้น สิ่งนี้ก็คือแนวทางของโครงการของเรา โดยสรุปก็คือว่า โครงการสิทธิชุมชนศึกษาเป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เชิงปฏิบัติการหมายความว่าเอาชาวบ้านที่มีปัญหาหรือศัพท์ทางวิชาการก็หมายความว่าผู้มีส่วนได้เสียอย่างเช่น คนที่เกี่ยวข้องจะไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน นั่นก็คือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่วนได้เสียในป่าชุมชนก็มาร่วมกันจัดกลุ่มศึกษาปัญหาค้าง ๆ แล้วก็ลงมือปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วพบปัญหาอะไรเราก็แก้ไขแล้วสรุป ลงมือปฏิบัติต่อไปว่าจะเป็นปัญหาเรื่องป่าชุมชน ปัญหาที่ดิน ปัญหาการจัดการน้ำ เรื่องเหมืองฝายและอื่นๆ ลงมือปฏิบัติแก้ไขเสร็จก็เอาไปปฏิบัติต่อ ความรู้ความเข้าใจก็สามารถจะแก้ไขปัญหานั้นท้องถิ่นได้

โดยหวังว่าโครงการนี้จากกลุ่มย่อย ๆ จะเกิดการรวมตัวกันในระดับจากหมู่บ้านก็เป็นตำบลจากตำบลก็มาเป็นอำเภอจากอำเภอก็ไปเป็นลุ่มน้ำ ก็จะผนึกกำลังกันเป็นเครือข่ายใหญ่ เครือข่ายเหล่านี้ก็จะไปเชื่อมร้อยกับอำเภออื่น เช่น ผนึกกำลังระหว่างเวียงแหง เชียงดาว พร้าว เพราะปัญหาต่างๆ นั้นมันมีหลายระดับ เช่นปัญหาที่ดินที่พวกท่านกำลังเผชิญกับปัญหาในหมู่บ้านได้ไหม อย่างต้องการเอกสารสิทธิ ป่าไม้ประกาศทับที่ทำกิน มันแก้ไม่ได้แต่เราต้องทำความเข้าใจในระดับย่อยแล้วมารวมตัวกันในระดับตำบล มาผนึกกำลังร่วมกันแล้วสุดท้ายต้องมาขับเคลื่อนระดับประเทศ ที่จะทำให้เกิดการยกเลิกกฎหมายและยกเลิกเขตบางเขตหรือการยกเว้น พ.ร.บ. ป่าชุมชนก็เช่นเดียวกัน ป่าชุมชนมีมานานแล้วในแต่ละพื้นที่

ที่พอภายหลังฟังมาเปลี่ยนเป็นป่าชุมชน เพื่อให้กฎหมายรองรับซึ่งไม่ใช่อยู่ ๆ บอกว่ามีแล้วทำไปรัฐบาลไม่เอาด้วย มันก็ต้องมีการผึกกำลังกันต่อไปก็มีการเข้ารายชื่อ 50,000 ชื่อ เพื่อให้ ออกกฎหมายตามที่ชาวบ้านต้องการ เพื่อให้เป็นป่าชุมชนที่ถูกต้องตามกฎหมายกว่าจะผ่านไปได้เป็นเวลานับ 10 ปี เมื่อเราทำการขับเคลื่อนถ้าเราถูกละเลยเราก็ไม่ได้ป่าชุมชนและถ้าเราทำเฉพาะคนวัยแห่งเราก็ไม่ได้ป่าชุมชน มันก็ต้องมีการผึกกำลังร่วมกันขับเคลื่อนมาจนจะ ทะลุประตูไปถึงก็ดันไปติดไฟแดงเสีย เราก็ต้องขับเคลื่อนกันต่อไปในเรื่องไม่สามารถสร้างป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ได้ ปัญหาต่าง ๆ นั้นมีหลายระดับบางปัญหาก็ก้นในพื้นที่ได้บางปัญหาก็ก้นใหญ่ขึ้น ปัญหาที่ใหญ่ขึ้นก็ต้องใช้พลังคนมากขึ้น แต่ว่าเราจะใช้พลังขับเคลื่อนไปด้วยปัญหา การก่อม็อบเป็นทางสุดท้าย แต่ว่าการขับเคลื่อนโดยการทำความเข้าใจเสนอเอกสาร เจริญร่วมกับเจ้าหน้าที่ อย่างทุกวันนี้ชาวบ้านเจรจากับเจ้าหน้าที่ค่อนข้างมีปัญหาเพราะมันต่างระดับกัน ชาวบ้านโดยลำพังไปเจรจากับเจ้าหน้าที่เรานั่งเขยิบใครสูงกว่ากัน เจริญกันไม่รู้เรื่อง เราก็ต้องหาวิธีให้การนั่งคุยกันให้ได้ และนั่งนาน ๆ ได้ ดังนั้นเราก็ต้องมีความรู้ไปคุยกับเขา สิ่งนี้เราก็ต้องทำให้เกิดปัญหา เกิดข้อมูลข่าวสารเกิดความรู้อย่างต่าง ๆ ที่จะไปเป็นเนื้อหาสาระไปเจรจากับเขาได้สิ่งนี้เป็นเจตนาหลัก และอีกอย่างหนึ่ง คือโครงการนี้ต้องการจะเปลี่ยนความคิดใหม่ ความคิดวิธีคิดเดิมแบบชาวบ้านในท้องถิ่นคิดแบบมีปัญหาล้วนไปแล้วโยนปัญหาไปแล้วก็รอรับ ทำให้ไม่เกิดปัญหาเลยเกิดเข้าไปสู่วังวนอุปถัมภ์ ระบบอุปถัมภ์นี้ก็เข้าใจง่ายเพียงนิดเดียว ถ้าท่านเลี้ยงลูกท่านโดยการอุ้มชูกระเตงอยู่ตลอดเวลา ลูกท่านเดินไหว่ไหมไม่มีทางเดินได้ เป็นนอย เราก็ต้องมีการพัฒนาส่วนหนึ่งระดับประคองตอนต้น แต่สุดท้ายลูกต้องหัดเดินเอง เลี้ยงตัวเองเป็น คนที่เลี้ยงตัวเองไม่เป็นก็ลูกคนที่รวยมาก ๆ เลี้ยงดูตัวเองไม่เป็นมันก็ขาดประสบการณ์ดี ๆ ในการคิดแก้ปัญหา ที่เห็นกันง่าย ๆ ก็คือ ท่านส่งลูกส่งหลานเรียนมหาวิทยาลัยพอจบมาแล้วไม่มีงานทำ ท่านก็ต้องประคับประคองเลี้ยงดูต่อไป เพราะสอนแบบไม่ให้ช่วยตนเองในวิถีชีวิตประจำวันก็ต้องกระเตงกันต่อไป เป็นต้น เป็นระบบอุปถัมภ์ที่ไม่ดีเพราะฉะนั้นเราจะคิดแก้ปัญหาส่วนหนึ่งเราก็ต้องคิดแก้ปัญหาเป็นเบื้องต้น อะไรที่มันเกินกำลังเราก็จะยื่นให้เขาช่วยเหลือหรือให้ราชการเข้ามาแก้ไข อย่างระบบน้ำและเหมืองฝายชาวบ้านทำได้ แต่ตอนหลังชาวบ้านเบื่อหน่ายที่ต้องไปหาหลักมาซ่อมอยู่เป็นประจำเสียแรงงานที่ต้องไปจัดหาไม้หาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มา ความเบื่อหน่ายก็ทำให้เกิดความคิดของโครงการ เชื้อนกอนกริดจากกรมชลประทาน เขาก็ให้มาเหมือนกันแต่เป็นเชือกที่เขาคิดเอง เราไม่ได้ช่วยเขาคิดบางที่มันก็ไม่สอดคล้องกับความต้องการ เช่น เขาให้เชือกคอนกริดมาแล้วบ 1 แขนบาทก็พอแต่เขาบอกว่าไม่พอต้องใช้บ 500,000 - 1,000,000 บาทถึงจะพอแบ่งกัน มันจะมีตัวแปรอื่นเข้ามาเสริม และเชือกนั้นก็อาจจะถูกออกแบบมาโดยไม่มีการสำรวจพื้นที่ ไม่มาดูสภาพปัญหาที่แท้จริงไม่ได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวข้อง ก็จะได้เชือกที่ใช้ประโยชน์ได้แท้จริง บางเชือกก็มีปัญหาทรายมามูลหน้าเชือกทำให้เกิดน้ำคั้นเขิน ไม่สามารถระบายได้ สะดวกต่างกับฝายดอกหลักของชาวบ้าน สิ่งนี้ก็จะบอกได้ว่าโครงการของเราต้องการให้ชาว

บ้านรวมตัวรวมกลุ่มกัน เพื่อที่จะดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้ประโยชน์ให้มันยั่งยืน ไม่ใช่ใช้ประโยชน์เหมือนในอดีตที่ผ่านมา แล้วต่อไปก็ก่อให้เกิดการรวมตัวรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาต่างๆได้ ถ้าทำอย่างนี้ได้สัก 3ปีก็จะเกิดประชาคมลุ่มน้ำขึ้นมาตามหัวจดหมายฉบับนี้ที่แจกให้ทุกคน เขาก็บอกว่าเครือข่ายประชาคมลุ่มน้ำสิ่งนี้เป็นความหวังว่าสักวันหนึ่งคนเวียงแหง คนเชียงดาว คนพร้าวอาจจะร่วมจับมือกันแก้ไขปัญหาเรื่อง ดิน น้ำ ป่า และพื้นที่ลุ่มน้ำอื่นๆ เช่น ลุ่มน้ำแม่กวง ต่อไปเขาก็จะมีการกำหนดประชาคมการแก้ไขปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ผมพูดอาจไม่สมบูรณ์ถ้าท่านอยากรู้เรื่องให้ท่านลองอ่านในจดหมายข่าวเอกสารหน้า 1,2, 4 และเรื่องที่เราจะเรียนรู้กันต่อไปข้างหน้าไม่ใช่วันนี้ คือเรื่องสิทธิชุมชนในรัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งมีหลายมาตราที่พูดถึงเรื่องสิทธิชุมชน สิทธิที่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวท่านเองมีอยู่ในหน้า 5, 6 ก็ลองอ่านดู อ่านดูต้น ๆ อาจจะไม่ใช่ใจมากแต่อย่างน้อยก็จะทำให้ท่านรู้ว่ารัฐธรรมนูญให้อะไรกับท่านบ้าง สิ่งนี้เป็นตัวปกป้องคุ้มครองสิทธิของท่าน และเกี่ยวข้องกับเรื่องป่าชุมชนในบทความนี้ก็บอกให้ท่านทราบว่าชาวบ้านควรทำอะไรเกี่ยวกับเรื่องป่าชุมชน ในนี้มีประโยชน์ต่อท่านเองให้ท่านค่อยๆ อ่าน ค่อย ๆ ทำความเข้าใจก็จะเกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อตัวท่านเอง และหน้าปกจะมีวงกลมอยู่ 3 วง คือ สิทธิ ชุมชนท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า สิ่งนี้เป็นหัวใจของโครงการ ก็คือว่า ชุมชนท้องถิ่นจะได้เรียนรู้เรื่องสิทธินำไปจัดการกับทรัพยากรดิน น้ำ ป่าและมันมีผลกระทบซึ่งกันและกันอยู่ จะมีลูกศรจางๆเชื่อมแต่ละวงกลมอยู่

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

แบ่งกลุ่มการทำงานออกเป็น 5 กลุ่ม เขียนแผนที่ของตำบลเมืองแหง

- ประกอบด้วย - แม่น้ำสายหลัก ลำห้วย
- เหมืองฝาย / อ่างเก็บน้ำ
 - เขตแนวป่า
 - สถานที่สำคัญในตำบล
 - ถนน / ขอยต่าง ๆ
 - วัด / ชุมชน / หมู่บ้าน

ช่วงตัวแทนกลุ่มน้ำเสนอ

ให้ตัวแทนกลุ่มทั้ง 5 กลุ่มน้ำเสนอแผนที่ของหมู่บ้านและตำบลของเมืองแหง

นายศิโรจน์ เตชะ

พูดถึงเรื่อง " การรวมกลุ่มกันทำงาน " ผมเคยไปทอดผ้าป่าที่วัดหนึ่งซึ่งอยู่ห่างไกลมาก ฐานะหรือรายได้ความเป็นอยู่เร้นแค้นมากแต่ภายใต้ความเร้นแค้นนั้นก็จะอยู่ด้วยความรัก คนเราเมื่อไม่มีอะไรมากมันก็อยู่ด้วยกันง่าย ๆ แต่พอมีอะไรมากขึ้นปัญหาต่างๆ มันก็เริ่มเข้ามา สิ่งที่จะทำให้แตกสลายสำหรับชุมชนนั้นก็คือ แม้แต่บ้านของเราเองถ้าถามเป็นกลุ่มกลุ่มแม่บ้านที่เขาทำแล้วประสบความสำเร็จนั้น คนที่เป็นผู้นำถ้าถามลึก ๆ เข้าไปเขาไม่อยากทำไม่อยากเป็นตัวแทนที่จะหาเงินมาเข้ากลุ่ม กลุ่มย่อยๆ กลุ่มย่อย ๆ ในหมู่บ้านที่ก่อขึ้นมาเป็นกลุ่มที่จะทำอะไรเขาหาเงินสนับสนุนจากอบค.ก็ดี เขามั่นใจว่าจะไรก็ตามที่เกิดขึ้นมาเป็นกลุ่มนี้มันเป็นหน้าตาของชุมชน กลุ่มจะต้องสอดคล้องกันทำเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่เป็นเรื่องของตัวใครตัวมัน เขาเชื่อว่ากลุ่มในชนบทนั้นเป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง ในวันที่ฟองสบู่แตกเศรษฐกิจหรือธุรกิจต่างๆ ล่มลงนั้น ธนาคารต่างๆ ล่มลงนั้น คนล้มต้องมาใช้หนี้อะไรก็ถูกยึด ผมเองก็เป็นส่วนหนึ่งส่วนที่เสียอะไรไปจากการที่ฟองสบู่แตก รัฐบาลสร้างค่านิยมต่าง ๆ จากที่ดินผืนหนึ่ง 4-5 แสนบาทมาเป็น 4-5 ล้านบาท จากราคาแบบนี้เราก็เชื่อในรัฐบาลว่าภาวะเศรษฐกิจมันกำลังบูม มันน่าลอง และจากการลองตัวนั้นมันก็เกิดการแตกขึ้นมาทันที ทำให้เราต้องสูญเสียสิ่งที่เราสะสมมามันหายไปกับตา ภาพเหล่านี้สูญเสียไปทำให้เห็นภาพที่เจ็บปวดขึ้นมากับเรา ใครหลาย ๆ คนที่เจอกับเรื่องเหล่านี้มาก็คิดเสียว่าปลงเสียเถิดกับเรื่องนี้ คิดเสียว่ามีที่ซุกหัวนอนก็พอ ในขณะเดียวกันเกิดรัฐบาลใหม่ขึ้นมารัฐบาลก็คิดที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ที่รวมชุมชนขึ้นมาอีกให้สังคมเมืองกรุงคิดจะรวมตัวกันขึ้นมาอย่างน้อยก็กองทุนหมู่บ้าน เขาพยายามที่จะทำให้เห็นว่าหมู่บ้านในชนบทของเราอยู่ได้ก็เพราะเป็นกองทุน แต่จริงๆ ในชนบทตอนนี้เรากำลังหันหลังเข้าหากัน มันเป็นเรื่องที่พลาดที่สุด วันหนึ่งผมไปประชุมในเรื่องที่เขาจะให้กู้ SME จากธนาคารออมสิน ผู้นำพรำพรำกับเชียงดาวเขาก็พูดในเรื่องพวกนี้ว่าเขาไม่เอา ผู้นำกลุ่มเหล่านี้บอกว่าเราได้เงินมาเป็นกลุ่มเพราะเราเสนอชื่อไปเป็นกลุ่ม แต่พอได้เงินมาเราก็จะแบ่งเอาส่วนของกลุ่มนี้เป็นของใครของมัน คนที่เป็นตัวหลักก็รู้สึกอ่อนล้า ตอนนี้ไปคุยกับคนไหนที่เป็นผู้นำกลุ่มหรือชุมชน 90% เขาบอกว่าถ้าเป็นไปได้ขอทำคนเดียวดีกว่า เพราะฉะนั้นตอนนี้ก็ตีหรือเมื่อไหร่ก็ตีผมถามกลุ่มแม่บ้านของเราเขาก็ไม่ค่อยมั่นใจเท่าไร ในสภาพของบ้านเรามันก็ไม่ต่างกันเลยว่าวันนี้เขาไม่รู้อะไรจะไปพึ่งใคร ทุกคนมีหนี้สินทุกคนมีปัญหาของตัวเองที่จะทำมาหากิน ที่จะหาอะไรต่าง ๆ เข้ามาแต่เราไม่มีทุน พอเขาบอกให้ทำอะไรก็ต้องรวมกลุ่มกันให้เป็นสิทธิของกลุ่ม รัฐบาลเขาหวังให้เป็นกลุ่มเป็นหนึ่งเดียวกันเราไม่มีเงินไม่เป็นไร แต่เราต้องรวมกลุ่มกันต่อสู้แต่พอมีเงินแล้วมันมีปัญหาอย่าว่าแต่กลุ่มใหญ่ๆ เลย กลุ่มครอบครัวเดียวกันก็มีปัญหา เพราะฉะนั้นสิทธิของกลุ่มเหล่านี้เราพยายามที่จะสร้างให้มันเหนียวแน่นขึ้นมา เพื่อจะรักษาความสามารถของกลุ่ม ตัวอันตราขายของบ้านเราก็คือยาเสพติด การทำมาหากินที่จะต้องรวมกลุ่มกันขึ้นมาถึงจะได้เงิน เงินที่รัฐบาลให้มาคุณไม่ต้องกลัวหรอกครับ เพียงแต่เรารวมกลุ่มขึ้นมาบนเวทีนี้ถ้าเพียงแต่คุณสู้คุณจะได้ แต่ปัญหาตอนนี้คือเรา

รวมกลุ่มกันแล้วเราจะได้เงินเท่าไร เมื่อไรจะได้ประชุมมาเป็น 10 รอบก็ยังไม่เห็นได้สักที ถ้า
 ผมเป็นเจ้าของเงินเวลาเราจะให้เงินใครไปเราก็ต้องความมั่นใจจากกลุ่มนั้นมากที่สุด สังเกต
 ง่าย ๆ จากการประชุมเวทีชาวบ้านในขณะนี้ เห็นกรรมการเปลี่ยนหน้าทุกครั้งคนให้เงินเขาก็ไม่
 มั่นใจ ไม่ใช่เรื่องแปลกเลยไม่ใช่เรื่องโกหกสิ่งที่เราทำขณะนี้บางทีเขาทำสำเร็จเขาให้เงินเป็น
 10 ล้าน แต่ว่าเราจะต้องให้เขามั่นใจเสียก่อน อย่างเราไปกู้เงินธนาคารตอนนี้เขาต้องการ
 หลักทรัพย์ แต่เงินที่เขาจะให้เรานี้เขาไม่ต้องการหลักทรัพย์ แต่รัฐบาลต้องการเห็นความ
 สามัคคี ความพร้อมในชุมชน บางคนพูดว่าประชุมไม่รู้กี่ครั้งแล้วไม่เห็นได้เงินสักทีไม่มีอะไร
 ที่เราได้มาง่าย ๆ อย่างเราต้องอาศัยเวลา ไม่มีอะไรหรอกที่ไม่ต้องลงทุนเลย เงินที่เขาให้มา
 นี้เขาให้มาฟรี ๆ ไม่มีพฤติกรรมผูกมัด ไม่มีบ้านไหนหรอกที่ทำแล้วขาดทุนเขาจะทวงใส่ปี่เอา
 เงินคืน เพราะฉะนั้นสิทธิของกลุ่มที่เรากำลังสร้างอยู่นี้เรามีความหวังว่ามันยังมีอยู่ เพราะ
 ฉะนั้นสิทธิชุมชนต่างๆ ในการรวมกลุ่มถึงต่อรองถ้ามันเป็นผลดีต่อชุมชน แล้วมันสำเร็จเมื่อไร
 มีหน่วยงานราชการต่าง ๆ อยากจะมาหนุนด้วย แต่ตอนที่เรากำลังดำเนินการใหม่ ๆ หน่วยงาน
 ราชการอย่าไปหวังเลย เพราะฉะนั้นในส่วนของการทำกิจกรรมอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ในส่วนที่
 เราจะต้องมาต่อสู้กันเองเราก็เกิดความหวังขึ้น ใครครับที่เกิดความหวัง เมื่อเราหมดกลาย
 แม้แต่นักการเมืองถ้าไม่มีอะไรที่จะให้เขาได้เลยเขาก็ควมไม่กล้าเข้ามาจึงไม่มีมนุษย์หน้าไหนที่จะ
 จริงใจกับเราเท่ากับตัวเราเอง ตอนที่ผมที่เรื่องกองทุนหมู่บ้านการกู้ยืมหนึ่งถึงจะนำเงินมาชำระ
 แต่ผมถูกหน่วยงานบีบลงมว่า กคน. จะต้องมีการสัมมนากับชาวบ้านทุก 2 ถึง 3 เดือน เพื่อที่
 จะมาคุยกันถึงเรื่องการทำบัญชีกองทุน นักศึกษาถูกห้ามลงมายุ่งกับชาวบ้านในการทำบัญชี
 เขาต้องการให้ชาวบ้านทำบัญชีเอง เวลาเราทำการเกษตรเราไม่เคยลงบัญชีเลยว่าค่าปุ๋ยเท่าไร
 ค่าแรงเท่าไร ของเราเสียไปเราขาดทุนหรือกำไรเท่าไร เราไม่เคยคิดถึงค่าแรงค่าอะไรต่างๆ ที่
 เราเสียไปคิดว่ามันน้อยนิด แต่ท่านทักษิณเองท่านเป็นนักธุรกิจท่านเป็นนักบัญชี ท่านเป็นนัก
 คิด ยกตัวอย่างเช่นเมื่อ 20 ปีที่แล้วผมเป็นครูที่อำเภออมก๋อย มีคนคนหนึ่งเขาเป็นผู้บริหาร ส.
 การเข้ามาบริจาคเงินสร้างโรงเรียนเขาบอกว่าในอนาคตอีก 20 ข้างหน้า เด็กจะเก่งบัญชี จะ
 ต้องเก่งคอมพิวเตอร์ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับอนาคต ซึ่งก็เป็นจริงเขายกตัว
 อย่างว่าเป็นครอบครัวคนจีนที่ร่ำรวยของไปโนชเบท ความที่เป็นคนขยันความที่เป็นคน
 เก่งเป็นคนเก็บหอมรอมริบวันนี้เขามีฐานะร่ำรวยเป็นเจ้าของทำสรรพสินค้าหลายแห่ง เขาบอก
 อีกว่า 20 ปีข้างหน้าไม่มีคนรวยเพราะว่าขยัน ไม่มีคนรวยเพราะว่าขยันในโลกธุรกิจข้างหน้า
 มีคนรวยอย่างเดียวคือรวยด้วยระบบบัญชี สิ่งที่จะมาบอกในชุมชนว่าในวันพรุ่งนี้การต่อสู้ใน
 โลกธุรกิจมันมากมายเหลือเกิน แต่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเป็นเรื่องของสิทธิตรงนี้ เขา
 บอกว่ากองทุนหมู่บ้านแจ้งครบเวลาที่จะคืนแล้วทุกอย่างจะสวยงามเหมือนกันหมด เงินไม่ใช่สิ่ง
 ที่เขาต้องการแต่เขาต้องการความสามัคคีของกลุ่ม มีระบบของการคิดเอง รู้จักควบคุมตัวเลข
 ที่ถูกไปถ้าคุณทำบัญชีเป็นคุณจะรู้ว่ากำไรหรือขาดทุนมันเป็นอย่างไร ที่เขาไปเงินไปใช้ในการทำ
 ธุรกิจ SME ต่าง ๆ เขาไม่ต้องการหลักทรัพย์ในการกู้เลย เราสร้างแผนงานเสนอเพียงอย่าง

เดียวถ้าแผนงานชัดเจนแล้วเหมาะสมเขาก็ปล่อยให้ อย่างเงิน สกว. ที่เขาให้แม่แบบแม่แดง เป็นบ้านแรกที่ได้เงิน เพราะเขารวมกลุ่มกันมาดีเขาก็ได้ก่อน เขาทำกิจกรรมตามแผนเขาก็ได้เลย มันมาจากความสามัคคีของกลุ่ม เพราะฉะนั้นอะไรที่มันเกี่ยวกับกลุ่ม ถ้าถามว่าเมื่อไรจะได้เงินไม่มีทางใดแต่ถ้าเรารวมกลุ่มกันก็ครั้งก็มารวมกันทำผลงานออกมาไม่มีใครให้เรา ก่อนถ้าเราไม่ลงทุนเอง เพราะฉะนั้นในตอนนี้มีหลายหน่วยงานที่พร้อมจะให้เราไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ทางราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ พร้อมทั้งจะให้เราแต่เราต้องลงมือก่อน ไม่ต้องลงอะไรมากแต่ความสามัคคีความพร้อมเพียง เราจะเปื้อนเสียก่อนแต่ถ้าเรารวมกลุ่มกันแล้วเขาต้องให้ สกว. เป็นกองทุนขนาดย่อมที่สนับสนุนการวิจัย ถ้าเราทำแผนเสนอเขาไปเพื่อที่จะอนุรักษ์ป่า 2 ข้างทางที่ขึ้นคอยคำ มีกล้วยไม้ถึง 300 กว่าสายพันธุ์ เขาเทียบกับแม่อนที่มีกล้วยไม้ขึ้น 2 ข้างทางไปน้ำตกขาวบ้านอาศัยอยู่ตาม 2 ข้างทางให้เงินกองทุนสนับสนุนจาก สกว. ถึง 5 ล้านบาท เพื่อที่จะอนุรักษ์ป่านั้นให้มีความอุดมสมบูรณ์เป็นป่าชุมชนที่มีธรรมชาติสวยงาม งานวิจัยเป็นงานที่ทำเป็นชิ้นเป็นตอน เราทำเราไม่ต้องไปคิดถึงเรื่องเหมืองแร่หรืออะไรมันไม่เกี่ยวแต่เขาบอกว่าถ้ามันจะเกิดขึ้นในชุมชนของเราจะต้องปกป้องชุมชนของเราอย่างไรให้อยู่อย่างปลอดภัย ในเรื่องของโรคภัยไข้เจ็บหรือเรื่องของลูกหลานของเราที่เป็นภาระทางสังคมที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามกระแสเงินกระแสของธุรกิจต่างๆ ไม่มีอะไรที่เราได้มาโดยไม่ต้องลงทุน ไม่มีเงินแม้แต่บาทเดียวที่เราจะได้มาง่าย ๆ ถ้าเราไม่ลงทุน แต่ถ้าเรารวมพลังกันสร้างกลุ่มของเราให้เข้มแข็งแล้วหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องเขาก็จะเข้ามาหาเอง เราจึงต้องลงทุนไม่ใช่เงินแต่เป็นทุนของน้ำใจและทุนของการร่วมแรงร่วมใจ

นายมังกร ชัยชนะดารา

ผมก็ขอขอบคุณอาจารย์ศิริโรจน์ที่มาพูดเสริมประเด็นสำคัญของการรวมกลุ่ม การรวมกลุ่มจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี กลุ่มต้องเข้มแข็งเงินมาทีหลัง ขอให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มก่อนถ้าไปนึกถึงเงินก่อนกลุ่มจะไม่สำเร็จเลย จึงขอขอบคุณท่านอาจารย์ศิริโรจน์มากที่ให้แนวความคิดนี้ การจะทำงานมันต้องทำกลุ่มให้เข้มแข็งก่อนงานมันถึงจะสำเร็จ ท่านอาจารย์ศิริโรจน์พูดได้มีประโยชน์ต่อพวกเรามากในเรื่องของการรวมกลุ่ม ในเจตต์จำนงค์ที่จะให้มีการรวมกลุ่มสอดคล้องกับปรัชญาของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาของเราวมกลุ่มเพื่อจะพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชั่วลูกชั่วหลานไม่มีใครทำลายล้างได้รักษาไว้เพื่อใช้อย่างยั่งยืน

นายโอฟาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คิดประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบลเมืองแหง
ประเด็น

1. ที่ดินถูกอุทยานประกาศทับที่ทำกินชาวบ้าน
2. ป่าชุมชน
 - 1) สาเหตุมาจากอะไร
 - 2) ผลกระทบมีอะไรบ้าง
 - 3) แนวทางที่จะร่วมมือกันมีอะไรบ้าง
 - 4) หมู่บ้านไหนสนใจเรื่องใดบ้าง

ช่วงตัวแทนกลุ่มนำเสนอประเด็นปัญหา

ตัวแทนกลุ่มที่ 1 : นายบุญทับ จันทวงศ์

สาเหตุของปัญหา

1. การบุกรุกพื้นที่ป่าเขตอุทยานของนายทุนเพิ่มขึ้น
2. ประชากรเพิ่มขึ้น ไม่มีพื้นที่ทำกิน พื้นที่ทำกินมีจำกัด
3. การประกาศเขตอุทยาน โดยไม่ได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นจริงในพื้นที่

ผลกระทบ

1. เมื่อมีนายทุนมาซื้อที่ดินของประชาชน ประชาชนจึงขายที่ดินแล้วไปบุกรุกพื้นที่ป่าต่อไป
2. ประชาชนขาดแคลนที่ดินทำกิน เพราะมีพื้นที่จำกัด
3. ปัญหาพิพาทเกี่ยวกับเขตป่าและเขตที่ทำกินระหว่างทางราชการกับประชาชน

วิธีแก้ไข

1. มีการออกเอกสารสิทธิให้กับชาวบ้าน
2. จัดให้มีการจัดสรรพื้นที่ให้ชัดเจน ให้มีพื้นที่ทำกินที่ชัดเจนและมีการประกาศเขตป่าอุทยานให้ชัดเจนโดยมีการขยายออกไป

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นายปฐม เบ็งมอย

สาเหตุของปัญหา

1. หมู่บ้านยังไม่มีส่วนร่วม
2. การไม่จริงจังในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
3. ไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

ผลกระทบ

1. สูญเสียสิทธิในการทำกิน
2. สูญเสียผลประโยชน์ที่ได้จากป่า
3. สูญเสียทุนทรัพย์ในการลงงานที่ผ่านมา
4. ก่อให้เกิดการบุกรุกป่าอุทยาน
5. ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน
6. ก่อให้เกิดการทิ้งถิ่นฐานเพื่อเข้าเมือง
7. ก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดปัญหาอาชญากรรมและปัญหายาเสพติด

แนวทางแก้ไข

1. มีการทำความเข้าใจระหว่างหน่วยงานและชุมชน
2. มีการศึกษาทบทวนแก้ไขที่มีความถูกต้องและเหมาะสม

"คนคั่นน้ำจะรักษาป่า"

เพื่อนำไปหล่อเลี้ยงชุมชนเมือง "

นอกเข้ามาและมีการประกาศเขตจากส่วนกลางเข้ามา นี่เป็นปัจจัยและอิทธิพลจากภายนอก สาเหตุจากภายในของชาวบ้านเองก็คือในด้านข้อมูลข่าวสารยังไม่เข้าไปทั่วถึง ผลกระทบก็มี 2-3 ส่วนก็คือ 1) ด้านสิทธิที่จะเข้าไปปลูกพืชผักในการทำกิน ในการสร้างผลผลิต 2) สถานที่มีน้อยกว่าคนที่ จะทำการเพาะปลูกมาหล่อเลี้ยงชีวิต พื้นที่ที่งาม ๆ 2 ข้างฝั่งแม่น้ำปิงและ 2 ข้างฝั่งน้ำแดงหรือข้างลำห้วยงาม ๆ เป็นของผู้มีอิทธิพลหมด พื้นที่ที่เหลือนี้เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการใช้ทำการเกษตร แต่ไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อทำการเกษตรมาหล่อเลี้ยงคน และปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็คือ รัฐไม่ได้มองสิ่งที่เสริมกระบวนการของความร่วมมือ ซึ่งการประกาศเขตป่าก็ไม่ได้ทำให้ชาวบ้านรู้ว่าที่ของตนอยู่ในเขตป่า จะมีสักกี่คนที่รู้ว่าเมื่อเขาประกาศเขตอุทยานแล้วทับที่ของตัวเอง การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเขียงดาวประกาศปีไหน ทั้ง ๆ ที่ชุมชนที่ตั้งอยู่นี้อยู่มาตั้งแต่ปีไหนแล้ว เป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนดั้งเดิมอยู่มาร่วม 100 ปี โดยสิทธิตามกฎหมายอุทยานมาบอกว่านี่คือเขตป่า โดยมีการประกาศแล้วถึงมีการสำรวจพื้นที่ เพราะฉะนั้นแนวทางการแก้ไขนั้นควรจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นส่วนของนโยบาย ส่วนของนโยบายต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของกฎหมายอีกส่วนคือส่วนรากหญ้าหรือส่วนพื้นฐาน คือส่วนของการสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้าน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมาพูดแก้ไขเพื่อหาข้อสรุป ในกรณีของการจัดสรรที่ให้ชัดเจนเป็นระดับนโยบาย ที่ต้องมีการแก้กฎหมายอย่างน้อยการเรียนรู้ร่วมกันในวันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เรามาตั้งคุยกันถึงปัญหาและผมขอยกตัวอย่างในรัฐธรรมนูญ 2540 ในมาตราที่ 56 บอกว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูลคำชี้แจงและเหตุผลของหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม นี่หมายความว่า การจะประกาศเขตป่า ทางราชการจะต้องแจ้งให้กับประชาชนทราบ 1) ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) 2) ทางอำเภอ 3) ทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งในการประกาศปี 2543 ที่ผ่านมา สิ่งเหล่านี้ถูกยกมาเพื่อที่จะให้ชาวบ้านรู้ว่า นี่ได้มีการประกาศเป็นเขตป่าอุทยานแล้ว อยู่ในพื้นที่ของชาวบ้านหรือไม่ในรัฐธรรมนูญได้บอกไว้ชัดเจนในเรื่องของกรที่ชาวบ้านจะต้องได้รับรู้ข่าวสารที่ชัดเจน

นายมังกร ชัยชนะดารา

เวทีวันนี้เป็นเวทีระดับตำบลซึ่งเราได้คนมาจำนวนหนึ่ง เป็นที่น่าสนใจสำหรับคนตำบลเมืองแหง สำหรับปัญหาหลักก็มี 2 เรื่องคือ 1) เรื่องป่าชุมชน 2) ปัญหาที่ทำกินในเขตป่านอกเขตป่า เป็นปัญหาสำคัญของอำเภอเวียงแหง โครงการสิทธิชุมชนศึกษาเป็นโครงการที่มุ่งแก้ไขโดยใช้ปัญญาคนที่ทำจึงต้องมีน้ำอดน้ำทนและมุ่งที่จะดึงกลุ่มศึกษาด้วยกัน โดยค่อย ๆ ทำไม่รีบร้อนค่อยทำค่อยไป สำหรับเวทีที่จะทำต่อไปเป็นเวทีที่เชิญตัวแทนของตำบล ตำบลละ 2 ท่าน ระดับตำบลก็ทำเอกสารให้ชัดเจนแผนที่ก็ทำให้ชัดเจนสมบูรณ์ ว่ามีอะไรที่ไหนมีปัญหาหลัก ๆ อะไรบ้าง มีหมู่บ้านไหนอะไรบ้างที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหา เพราะว่าเราอาจจะได้เห็นความเชื่อมโยงของพื้นที่เพื่อจะร่วมกันแก้ไขปัญหา หลังจากนั้นหลายท่านก็จะได้รับการติดต่อประสานงาน

ส่วนเรื่องจดหมายข่าวก็จะมีออกมาอีก ในจดหมายข่าวฉบับนี้ก็มีเรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญ มีกฎหมายหลายมาตราที่หลายท่านอาจจะไม่รู้ว่ามีสิทธิที่รัฐธรรมนูญกำหนด วันพรุ่งนี้ก็จะมีการหมู่บ้านไหนสนใจก็เข้าร่วมประชุมเวทีที่วัดกองลม ก็จะได้รับความรู้เป็นพื้นฐานนี่จะเป็นการทำความเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นอย่างไรมีพื้นฐานการทำอะไร มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง มีแผนการดำเนินงานว่าจะทำอะไรบ้าง มีงบประมาณเท่าไร งบประมาณที่ใช้ในเบื้องต้นก็ใช้งบประมาณของโครงการเสียก่อนหลังจากนั้นก็เสนอขอจากสถาบันพระปกเกล้าที่สถาบันราชภัฏ เชียงใหม่ การเสนอแผนงานเราก็เสนอเข้าไปแล้ว แต่ถ้าเราสามารถเสนอแผนงานของตำบล ชุมชนหรือพื้นที่ลุ่มน้ำเข้าไปด้วย ก็จะทำให้แผนงานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อย่างวันนี้ผมตั้งไว้ 50 ท่าน มา 30 กว่าท่านก็ถือว่าดี ส่วนงบประมาณที่เหลือเราก็จะนำไปจัดในเวทีอื่นเช่นอาจจะเป็นเวทีของปัญหาเรื่องที่ดินหรืออื่นๆ ก็แล้วแต่ปัญหาต่อไป

สรุปประเด็นปัญหาที่ได้จากการจัดเวที

1. ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าของนายทุน
2. ปัญหาประชาชนขาดแคลนที่ดินทำกิน
3. ปัญหาการประกาศเขตอุทยานของทางราชการทับดินทำกินของชาวบ้านทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานราชการ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. อยากให้มีการออกเอกสารสิทธิที่ดินให้กับชาวบ้าน
2. จัดให้มีการจัดสรรพื้นที่ให้ชัดเจน เช่น แบ่งพื้นที่ทำกินและพื้นที่ป่าอุทยานให้ชัดเจน

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายณัฐนิติ วุฒิธรรมปัญญา
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีเรียนรู้สถานการณ์สิทธิชุมชนผ่านกรณีป่าชุมชนรวม 3 ตำบล

วันศุกร์ที่ 15 พฤศจิกายน 2545

ณ ห้องประชุมวัดคลองลม ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

กล่าวเปิดเวที : นายสวัสดิ์ บุญเปลี่ยน สมาชิกสภาจังหวัด

กราบนิมิตการพระเดชพระคุณเจ้า ท่านผู้อำนวยการประสิทธิ์ ท่านผู้ใหญ่บ้าน ท่านอบต. พี่น้องผู้มีเกียรติทุกท่านและพิธีกรป่าชุมชนที่มาจากต่างอำเภอ วันนี้รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญมาเป็นประธานเปิดพิธีในเวทีป่าชุมชนในวันนี้ ก็นับว่าเป็นนิมิตที่ดีที่พวกเราได้มากันในวันนี้ ถือว่าการชุมนุมกัน การหาหารือกันและที่สำคัญทุกคนมาด้วยความตั้งใจในอุดมการณ์ที่แน่วแน่ ที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน เพราะฉะนั้นในการที่ท่านได้สละเวลามาร่วมเวทีเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่บ้านเมืองของเรานั้นเป็นสิ่งที่อยากยิ่งนัก เพราะสมัยนี้ทุกคนมีการงานทำแต่การที่ทุกคนจะเสียสละมาร่วมงานในวันนี้ นับว่าน่าชมเชยยิ่ง แต่ผลที่เราจะได้รับนั้นก็อยู่ที่การรับความรู้จากวิทยากรที่จะเดินทางมา มีทั้งอาจารย์และเจ้าหน้าที่จากหลาย ๆ ฝ่าย และก็คงจะมีการประชุมกันบ่อยขึ้น พวกเราคงจะได้รับความรู้ใหม่ ๆ และยังจะเป็นการนำสิ่งที่เราต้องการแก้ไขเสนอต่อรัฐบาล ที่ผ่านมาในหลายปีพื้นที่อำเภอเวียงแหงของเราก็มีปัญหาหลากหลายพอสมควรเกี่ยวกับพื้นที่อำเภอเวียงแหงของเราเนื่องจากพื้นที่ป่าเป็นป่าธรรมชาติด้านซ้ายมือของเราถูกอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดังเอาไปเกือบหมด ด้านขวามืออุทยานแห่งชาติป่าดอยเชียงดาวด้านใต้หน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ด้านเหนือก็มีผาขาวอยู่ของเราก็เหลือเพียงหัวไร่ปลายนา ดังนั้นป่าที่เหลือเพียงน้อยนิดเราจะช่วยกันขยายเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตในอนาคต ถ้าหากว่าพวกเราไม่แก้ไขในการสงวนพื้นที่ไว้เพื่อเป็นป่าสาธารณะหรือป่าชุมชนนั้นอนาคตเราคงจะแย่ สิ่งสำคัญที่สุดในขณะนี้คือการถางพื้นที่ป่ากันมากขึ้น เมื่อปลายเดือนก่อนก็มีการจับพี่น้องชาวบ้านหลักแต่งไปขึ้นโรงขึ้นศาล เขาตัดสินให้ปรับคนละ 2,000 บาท "ป่าชุมชน" แปลว่า ป่าของพี่น้องประชาชนป่าที่เราจะใช้ประโยชน์ร่วมกันไม่ใช่ประโยชน์คนเดียว อย่างเช่น เราถางป่าเพื่อทำไร่เพาะปลูกต่างๆ เป็นการทำส่วนตัว เพราะฉะนั้นกฎหมายก็ยังคุ้มครองอยู่ และป่าชุมชนก็ยังไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ว่าจะให้เข้าไปถางป่า เข้าใจว่า "ป่าชุมชน" คือพื้นที่ของหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งที่จะต้องสงวนและรักษาไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ถ้าเราไม่สามารถที่จะปกป้องผลประโยชน์ของเราได้ ปลดปล่อยให้เขตป่าอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตอุทยานเข้ามาครอบครอง ในอนาคตเราก็จะแย่ แย่เพราะตามกฎหมายของกรมป่าไม้แม้แต่เราจะเข้าไปหาเห็ด หาหน่อไปหาสัตว์ป่าบางชนิดก็ไม่ได้ แม้แต่วัวควายก็ไม่สามารถที่จะนำเอาไปเลี้ยงได้ ซึ่งตอนนี้ทางเวียงแหงของเรากำลังบูมเรื่องนี้ มีการนำไปเลี้ยงแถวคอยหัวหาด

ซึ่งตอนนี้มีชนกลุ่มน้อยเข้ามาอาศัย เพราะฉะนั้นป่าที่อยู่ลึก ๆ เข้าไปเราไม่สามารถที่จะนำเอา วัสดุเข้าไปเลี้ยงได้เพราะเกิดปัญหา เราจึงจำเป็นต้องมีป่าที่เราสามารถพึ่งพาได้ นอก จากนี้การสงวนและการอนุรักษ์ป่าชุมชนไว้อย่างจะเกิดประโยชน์ทางอ้อม ก็คือ อนาคตรัฐบาล ของนายกทักษิณพยายามสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งนั้นก็คือการเอาพืชพันธุ์ ผลไม้ ราก ไม้และเปลือกไม้ต่างๆ มาปรุงเป็นยาสมุนไพร เพื่อรักษาสุขภาพของประชาชนและเป็นสินค้า ออกไปต่างประเทศ เป็นสิ่งที่คนไทยของเราภูมิใจ ซึ่งในรัฐบาลชุดก่อน ๆ ท่านมองแต่ยา ฝรั่ง พวกฝรั่งก็มองยาจีน จีนก็มองยาไทย ทำให้ไทยเราตามฝรั่งเห็นฝรั่งทำอะไรเราก็ทำ อย่างนั้น เห็นเขาใช้ยาฉีดยาก็ใช้เห็นเขาฝังเข็มก็ทำตาม เห็นเขาดมยา ก็ทำตาม จึงเป็นสิ่งที่ ดีที่รัฐบาลกลับมายังจุดเดิม และผลประโยชน์ก่อนนี้ก็ตกมาอยู่กับบ้านเมืองเรา นั่นก็คือ เราสามารถที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับบ้านเมืองของเรา เพราะฉะนั้น ในวันนี้ขอให้ท่านฟังพิธีกรเขาบรรยาย ถ้าสิ่งไหนไม่เข้าใจก็ให้ถามเราจะได้รับประโยชน์ เชื่อมันว่าสิ่งที่วิทยากรมาบรรยายในวันนี้จะทำให้แกนนำแต่ละหมู่บ้านนำไปพิจารณาออก ระเบียบ ในการพิจารณาสิ่งที่เป็นประโยชน์ร่วมกันให้เกิดประโยชน์ต่อไป

นายมังกร ชัยชนะดารา

ขอกราบนำผลการพระอาจารย์ สวัสดิ์ท่าน สจ. ท่านอาจารย์สิโรจน์ ท่านอาจารย์ ประสิทธิ์ และผู้นำชุมชนทุกท่าน เวทีวันนี้เป็นเวทีป่าชุมชนเกิดจากความต้องการของคนวัย หนึ่งแห่งที่เห็นว่า จะต้องช่วยกันดูแลรักษาป่าจึงเกิดเวทีนี้ขึ้น เจตนารมณ์ของเวทีวันนี้มุ่งที่จะทำความเข้าใจร่วมกันว่าป่าชุมชนคืออะไร แล้วถ้าเราจะดำเนินการจัดตั้งป่าชุมชนในแต่ละหมู่บ้านจะทำ อย่างไร ก็มีวิทยากรหลายท่านที่จะเข้ามาบรรยายในวันนี้ คำว่าป่าชุมชนที่ท่าน สจ. ได้เกริ่น นำไปแล้วนั้นถูกต้องส่วนหนึ่ง แต่ผมจะขอขยายความเพิ่มอีกเล็กน้อย สิ่งแรกเลยที่เราพูดถึง คือป่าชุมชนก็อย่างที่ท่าน สจ. ว่าป่าชุมชนเป็นของชุมชน แต่ในอีกความหมายหนึ่ง ป่าชุมชน ก็คือ ป่าอนุรักษ์ " ตรงนี้เป็นประเด็นหลักกฎหมายผ่าน ส.ส. ไปแล้ว แต่ไปติดที่ สว. ไม่เข้าใจ บทบัญญัติในกฎหมายว่า ป่าชุมชนนี้ตั้งอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ไม่ได้ ซึ่งเป็นประเด็นที่จะต้องนำ มาทบทวนกันใหม่ ซึ่งตอนนี้ก็อยู่ในขั้นตอนของรัฐบาลคือสภาความร่วมมือ ส.ส. กับสว. ที่จะ ถกเถียงกันเพราะไม่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน ที่นี้ถ้า สว. เข้าใจว่าป่าชุมชนคือ ป่าอนุรักษ์ก็จะหมดปัญหาแต่ต้องเข้าใจว่าป่าอนุรักษ์แปลว่าอะไร เพราะว่าอย่างชาวบ้านเรา เข้าใจแล้วไปเข้าใจเหมือนเขตอนุรักษ์ เขตอนุรักษ์อย่างอุทยานหรืออะไรต่าง ๆ มันอนุรักษ์ไว้ เฉยๆ เราจะเข้าไปใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้เลย ทางวิชาการ คำว่า "อนุรักษ์" ก็หมายความว่า การดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ในทางกฎหมายหมายความว่าอย่างนี้ ก็คือ เป็นป่าที่ชุมชนดูแล รักษาและใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพราะฉะนั้นป่าชุมชนก็คือป่าอนุรักษ์ อนุรักษ์ก็คือการดูแล รักษาและใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพราะฉะนั้นถึงแม้จะเป็นเขตอุทยานก็สามารถสร้างป่าชุมชนได้ เพราะชาวบ้านจะช่วยกันดูแลรักษามันต่างกันนิดเดียว ว่าเป็นเขตอุทยานเข้าไปไม่ได้ และเรา ก็จะไปหาเห็ดหาหน่อหาดอกไม่ได้เพราะว่ามันผิดกฎหมาย ที่ทำทุกวันนี้เป็นลักษณะอนุโลมพอ

ที่จะเข้าไปได้ในบางจุด ก็กลายเป็นการให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ทำบุญทำคุณกับชาวบ้าน แต่แท้จริงแล้วชาวบ้านมีสิทธิที่จะเอาป้อนุรักษ์มาทำเป็นป่าชุมชน เพราะเราจะได้ช่วยกันดูแลรักษาให้มันยั่งยืนต่อไป และก็ใช้ประโยชน์ร่วมกันตรงนี้ก็เป็นประเด็นสำคัญ เพราะฉะนั้นเขาก็เลยพยายามจะสร้างความคิดขึ้นมาใหม่ว่าป่าชุมชนก็คือ ป้อนุรักษ์นั่นเองมันก็ไม่ขัดอะไรกับกฎหมายแล้ว ตรงนี้เราต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน เพียงแต่จะใช้คำว่าอนุรักษ์ให้มันถูกต้อง อนุรักษ์ก็คือการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ ตัวอย่างเช่น ตามแม่น้ำลำคลองเรารักษาพันธุ์ปลา ก็ปล่อยพันธุ์ปลาไปแต่ก่อนเรียกเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา เพราะความเข้าใจผิดชาวบ้านเขาคิดว่าเป็นเขตอนุรักษ์เลี้ยงไว้ทำไม ถ้าไปจับกินไม่ได้เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลามันสร้างปัญหาให้กับชาวบ้าน เขาไม่อยากจะดูแลเขาก็เลยต้องการจะเปลี่ยนความหมายใหม่ของวังมัจฉาเป็นเขตขยายพันธุ์ปลา ซึ่งมันก็เหมือนกันแต่ใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายต่างกัน เปลี่ยนเป็นเขตขยายพันธุ์ปลาชาวบ้านชอบแต่แท้ที่จริงมันอันเดียวกัน เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาก็คือเส้นทางที่น้ำผ่านบ้านใครอาจจะระยะ 500 เมตรก็กินเอาไว้ 200-300 เมตรเป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาพอมันมีมากขึ้นมันก็ออกไปนอกเขตพอมันออกไปนอกเขตเราก็จับมันกินได้สิ่งนี้ก็คือการขยายพันธุ์ปลาอย่างหนึ่งต่อไปปลามันมีมากขึ้นเราก็จับกินและใช้ประโยชน์ได้ ฉะนั้นเวลาเราพูดถึงคำว่าอนุรักษ์เราต้องพยายามใช้ในความที่ว่าดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ได้ เพียงแต่ที่เราดูแลรักษาก็ดูแลโดยชุมชนใช้ประโยชน์โดยชุมชน ประโยชน์โดยชุมชนก็ไม่ได้หมายความว่าไปขอไม่ล้มมาสร้างเป็นโบสถ์วิหารสิ่งนี้เป็นชุมชนแท้ ๆ วัตถุประสงค์ของทุกคนป่าชุมชนนี้ใช้ประโยชน์ส่วนตัวได้เพียงแต่ว่าชุมชนช่วยกันออกกฎกติกาและก็ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เช่นนาย ก.ไปตัดต้นไม้เพราะมีกฎหมายคุ้มครองแต่นาย ข.ไปตัดถูกจับเป็นสิ่งที่ไม่ถูกแน่ เพียงแต่ว่าชุมชนจะออกกฎระเบียบขึ้นตามความต้องการของชุมชน ซึ่งก็คือสิทธิชุมชนที่จะร่วมทำตามกฎระเบียบอันนั้นถ้าผิดก็อาจจะถูกปรับถูกลงโทษด้วยกฎของชุมชน เราทุกคนต้องร่วมทำตามกฎระเบียบและดูแลรักษาเพื่อจะให้การใช้ประโยชน์ของมันจะได้ยั่งยืนและยาวนาน ตลอดไปชั่วลูกชั่วหลาน ซึ่งจุดนี้เราเข้าใจเป็นพื้นฐานแล้วมันก็จะง่ายต่อการทำความเข้าใจ แล้วถ้าชาวบ้านเราต้องการที่จะไปสร้างป่าชุมชนจะต้องทำอะไร และประเด็นในวันนี้ก็อยากจะให้เป็นการถามและตอบปัญหา จะได้เกิดความเข้าใจที่แท้จริงถ้าจะทำป่าชุมชนจะต้องทำก็คือ ยกตัวอย่างง่าย ๆ ก็ทำคล้ายกองทุนหมู่บ้านวิธีการก็คือ 1. ทำความเข้าใจในชุมชน ก็คือว่าบ้านเราจะมาช่วยกันดูแลดีไหม ป่าใช้ประโยชน์อย่างไร ป่าชุมชนมีความสำคัญอย่างไร ถามพวกพี่น้องจะต้องได้ศึกษาว่าผมเพราะผมไม่ได้เข้าไปในป่าไม่ได้ไปหาเห็ดหาหน่อไม่เคยเข้าไปหาสัตว์ ไม่เคยเข้าไปหาแมลงในป่า ไม่เคยไปหาสมุนไพรในป่า แต่ทุกอย่างที่น้องเคยไปหามาแล้วทั้งนั้น หลายคนที่เติบโตมาได้ทุกวันนี้ก็เพราะป่า จากที่พ่อแม่ปู่ย่าไปหาเห็ดหาหน่อหาพืชจากป่ามาเลี้ยง แล้วหลายท่านก็ได้อาศัยที่ป่าเป็นที่เลี้ยงสัตว์ เป็นประโยชน์ของป่าที่ทุกคนรู้ที่ทุกคนเข้าใจ ท่านก็เข้าไปทำความเข้าใจเรื่องนี้ในหมู่บ้านของท่านว่า ถ้าเรามีป่าชุมชนอยู่ป่าชุมชนจะเอื้อประโยชน์อะไรกับเราบ้าง ถ้าเราไม่รักษาไว้ในวันข้างหน้าเราจะเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นป่าชุมชนมีความสำคัญอย่างไรบ้าง เป็นสิ่งที่ท่านน่าจะตอบตัวเองได้ดี และท่านก็ไปกระตุ้นให้คนในหมู่บ้าน

ของท่านเกิดความสำนึกได้ มันมีอยู่แล้วทุกคน เพียงแต่ว่าเราไม่ค่อยได้คิดถ้าเราคิดเราเก่งกว่านักวิชาการบางคนอีก เพราะเราใช้ประโยชน์มากับมือ รวมทั้งอดีตก็ทำลายมากับมือ แต่ต่อไปนี่ความคิดที่จะทำลายนั้นไม่มีอีกแล้ว ทุกวันนี้เรื่องการทำลายเป็นเรื่องของคนส่วนน้อย เพราะฉะนั้น 1. ต้องทำความเข้าใจ รวมทั้งตอบปัญหาต่างๆ ซึ่งในวันนี้เราก็มุ่งจะตอบปัญหาต่างๆ เหล่านั้นด้วยอย่างเช่น เขตอุทยานมันมีกฎอยู่แต่กฎหมายมันห้ามไปแล้วเราจะทำอย่างไร ทำได้ในหนังสือก็มีอยู่ในจดหมายข่าวก็มีในหน้าของสิทธิชุมชน "รัฐธรรมนูญ 2540" มาตรา 46 เขาให้สิทธิของชุมชนที่จะช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในรัฐธรรมนูญบอก เพียงแต่ว่าเชิงกฎหมายมันยังไม่ออกมา แต่เมื่อตัวแม่กำหนดแล้ว เราสามารถใช้กรอบของตัวแม่ปกป้องคุ้มครองสิทธิของเราได้ แล้วรัฐยังออกอีกรัฐสนับสนุนให้เราไปทำในเรื่องนี้ได้ โฉนดนโยบายทางด้านสิทธิ แล้วยังไปทำกับรัฐด้วยว่าจะต้องสนับสนุนในเรื่องนี้ แถมยังบอก อบต. อีกว่าคุณมีหน้าที่สนับสนุนเรื่องนี้ พุดทางอ้อมก็คือคุณต้องช่วยชาวบ้าน ถ้าชาวบ้านเขาจัดทำแผนป่าชุมชนแล้วคุณมีหน้าที่ต้องสนับสนุนในเรื่องนี้มันมีอยู่แล้วในนี้ทั้งหมดให้ท่านช่วยไปอ่านแล้วก็คิดออกมาเพื่อที่จะไปช่วยเผยแพร่ให้ความรู้ต่อในหมู่บ้าน ถ้าแม่พ.ร.บ.ป่าชุมชนยังคงค้างอยู่ในรัฐสภาแต่ท่านอย่าลืมว่ามันได้ผ่าน ส.ส.ไปแล้วด้วยคะแนนเสียงที่ท่วมท้นถึงแม้จะติดขัดอยู่ที่ ส.ว. ส.ว.มีแค่ 200 คน ส.ส.มี 500คน แบ่งเขต 400 คนบัญชีรายชื่อ 100 คน ประชุมร่วมกันคือ 700คน ถ้าจะเอาชนะกันต้องยกมือมากกว่ากึ่งหนึ่งมากกว่า 350 คน ตามกฎหมายก็จะผ่าน ในรัฐบาลมี 300กว่าเสียงอยู่ในมือแล้ว ส.ว.ที่เขาเห็นด้วยว่า จะต้องทำตามมาตรา 118ที่เป็นปัญหายุ่งยากนี้ ส.ส. เขาไม่ยอมมีปัญหาที่เคยตั้งเรื่องไว้ไม่ยอมเข้าสภาทั้ง ๆ ที่น่าจะเข้าได้แล้ว ฉะนั้นในเรื่องของกฎหมายแล้วไม่มีปัญหาแต่เพียงว่าถูกชะลอไว้ด้วยอะไรก็ไม่ว่า เพราะฉะนั้นในเรื่องประเด็นของกฎหมายก็อาศัยกฎหมายรัฐธรรมนูญช่วยในขณะนี้ แล้วก็เพื่อช่วยลดหย่อนในปัญหาเราก็ปรึกษาหารือกับป่าไม้ดูแลเขตเหล่านั้น เพราะถ้าไปตามเจ้าหน้าที่อนุรักษ์เจ้าหน้าที่รู้เพราะคำว่าอนุรักษ์ในวิชาการของป่าไม้มันชัดเจนอยู่แล้วว่ามันคือการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์เพียงแต่ว่าเขาอาจจะทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เพราะเขาจะได้เลือกใช้และเลือกปฏิบัติได้ถูกต้อง เพราะฉะนั้นตามหลักแล้วเขาว่าเป็นเขตอุทยานแต่เราสามารถไปติดป้ายเป็นป่าชุมชนได้ เพราะจะได้ช่วยกันดูแลรักษาแต่ในการใช้ประโยชน์ในเบื้องต้นมันอาจจะขลุกขลักหน่อย รอกฎหมายออกมาแต่ท่านต้องรับเข้าไปติดต่อเขาขอให้เกิดการใช้เขตนี้ได้ เชียงดาวมีหมายพื้นที่ไม่มีปัญหา จะมีปัญหายูกรณเดียวคือพ่อหลวงประชุมลูกบ้านเสร็จไม่บอกเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไปติดป้ายเขาก็จับเขาห้ามติดป้ายต่างๆในเขตป่าอนุรักษ์เพราะเขาไม่รู้เรื่อง เขาบอกว่าเจ้าหน้าที่อนุญาตเราก็ต้องทำให้ถูกต้องกฎหมายเปิดช่องเราก็เข้าไปคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ดูแลทั้งป่าไม้อำเภอ ป่าอุทยาน เขตรักษาทั้งหลายก็ต้องคุยกับระดับหัวหน้างาน ก็ต้องทำความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญของป่าชุมชน ให้เห็นว่าทำได้ตามกฎหมายได้แต่เบื้องต้นทำแบบอนุโลมไปก่อน แต่ถ้าจะให้มันชัดเจนก็ต้องเมื่อมีกฎหมาย พ.ร.บ.ออกมาแล้วหลังจากทำความเข้าใจแล้ว ลงมติกันว่าจะจัดตั้งป่าชุมชนใหม่ไม่ใช่ว่ามีแค่ อ.บ.ค. กับพ่อหลวง ก็ต้องให้ชาวบ้านมาประชุม พุดคุยกันมาให้หลากหลายก็ลงมติ

ถ้าลงมติให้สามารถตั้งป่าชุมชนได้ก็เป็นการร่วมคิดร่วมพูดคุยถ้าเข้าใจก่อให้เกิดความผูกพัน
 ความในพื้นที่ป่าชุมชนที่เราต้องการมันมีเขตพื้นที่อะไรอย่างไร นำคนที่รู้มาคุยว่าเมื่อเราจะตั้งป่า
 ชุมชนมันมีแนวเขตตั้งแต่เหนือจรดใต้เป็นอย่างไร มันจะครอบคลุมไปได้เท่าไรตามกำลังศักยภาพ
 ภาพของชุมชนที่จะเข้าไปดูแลรักษาป่าชุมชน ที่จะเข้าไปจัดการไม่ใช่ว่าป่าชุมชนบางพื้นที่ของ
 เขตป่าทั้ง 10,000 ไร่ ในขณะที่ชุมชนมีแค่ 200 หลังคาเรือน ก็คงจะไม่ไหวในการดูแลรักษา ซึ่ง
 คนในพื้นที่จะรู้เองว่าจะดูแลได้แค่ไหน ในแนวเขตที่เราจะไปตั้งป่าชุมชนก็ปรึกษาหารือและ
 วาดแผนที่และภายใต้พื้นที่ของแนวเขตตรงไหนเหมาะที่จะเป็นป่าใช้สอย ตรงไหนเหมาะที่จะ
 เป็นป่าอนุรักษ์ ป่าอนุรักษ์ก็คือป่าที่เราไม่อยากไปแตะต้อง เพราะเราก็หวงแหนของเรา
 เหมือนกัน อย่างเช่นรุ่นปู่ ย่า ตาทวดเขามีป่าต้นน้ำที่เราจะต้องช่วยกันดูแลรักษา ดังนั้นชาว
 บ้านรูชินไปจะต้องมีปัญหาเรื่องน้ำ เกี่ยวกับแหล่งน้ำ เช่น น้ำขุ่นมีไหลออกมาพอไปตัดไม้
 มันก็ไม่ไหล เขารู้เพราะว่าคนอยู่กับป่าอยู่กับธรรมชาติมันแทบจึยกกันได้อยู่แล้ว มองก็รู้เลย
 ว่าน้ำต้องการอะไรจากป่าต้องการอะไร เดี๋ยวนี้คนเรามันห่างเหินเลยไม่ค่อยรู้เรื่องคนกับธรรม
 ชาติ บางคนมีสติขาดปัญญาด้วยตนเอง เรื่องต้นไม้เขาก็รู้ว่าต้นไม้ขาดสารอาหารอะไรเขา
 ต้องการอะไร แนวเขตป่าก็อาจจะแบ่งป่าใช้สอยไว้ตรงไหน ป่าอนุรักษ์อยู่ตรงไหนอยู่ที่ว่ามี
 พื้นที่มากน้อยแค่ไหน ถ้าพื้นที่น้อยเราก็อาจจะทำเป็นป่าใช้สอยก็ได้ การใช้สอยก็ต้องทำ
 ความเข้าใจถ้า พ.ร.บ. ป่าชุมชนออกมาแล้วตามความเข้าใจของชาวบ้านที่ต้องการมันก็สามารถ
 ตัดไม้ได้บ้างในบางพื้นที่ แต่ไม่ใช่แปลว่าป่าชุมชน ป่าเป็นหย่อมๆ มีแนวเขตพื้นที่ไม่ติดต่
 กันก็เป็นป่าชุมชนได้ เพียงแต่ทำให้มันมีแนวเขตถึงไหนเพื่อจะได้ช่วยกันดูแลรักษา เมื่อตั้ง
 คณะกรรมการป่าชุมชนแล้วมีหน้าที่หลายด้านหน้าที่อันหนึ่งก็คือออกกฎระเบียบสำหรับป่าชุม
 ชนขึ้นมา ต้องกำหนดขึ้นมาว่าในหมู่บ้านเราจะมีข้อห้ามอะไรบ้าง อะไรทำได้อะไรทำไม่ได้
 มีข้อเสียอยู่อันหนึ่งก็คือ มีการลอกกันก็คือป่าชุมชนบ้านนั้นเขาออกกฎอย่างนี้เราก็ยืมเขามา
 ใช้บ้างที่มันขาดการทำความเข้าใจ ถ้าเราจะหยิบยืมเอากฎระเบียบของเขามาใช้ก็ต้องมีการอ่าน
 และทำความเข้าใจกันก่อน ว่าอย่างนี้ดีไหมตัดต้นไม้หนึ่งต้นถูกปรับกี่บาท ถ้าไปตัดไม้ไผ่จะ
 ต้องทำอย่างไร เกิดอุบัติเหตุทำไฟไหม้ป่าจะถูกปรับกี่บาทเป็นต้น มันอยู่ที่ความต้องการ
 ของชุมชนหรือถ้าจะเอากฎระเบียบของที่ไหนมาใช้จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน กฎหมายทุก
 วันนี่มันบีบบังคับเราจะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้ตัวเองพ้นโทษนั้นเราทำไม่ได้ ทั้งที่เราไม่รู้
 เรื่องในการร่างกฎหมายตั้งแต่ต้น ซึ่งความจริงแล้วประชาชนจะต้องรู้การร่างกฎหมายในราช
 กิจนุเบกษา เพราะฉะนั้นก่อนที่จะเราออกกฎระเบียบของหมู่บ้านเราก็ควรจะให้ชาวบ้านนั้นรับ
 รู้เรื่องด้วย ถึงจะเกิดความศักดิ์สิทธิ์ หลังจากนั้นก็มีการจัดทำแผนการจัดการป่า แผนการจัด
 การป่าก็ทำตามศักยภาพ เช่นเราจะออกตรวจป่ากันปีละกี่ครั้ง เราจะทำแนวกันไฟกันอย่างไร
 ในรอบปี จะมีการฟื้นฟูป่าโดยการปลูกต้นไม้กันปีละกี่ครั้ง อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับป่าของเราเราก็
 จัดไว้ในแผน ในแผนที่เราอาจจะมีการทำว่าเราจะไปใช้งบประมาณจากที่ไหน เท่าไร และขึ้น
 ตอนต่อไปก็เสนอแผน ขึ้นตอนเหล่านี้อาจจะทำตามเหมือนที่เขาทำ เราจัดทำแผนบางครั้ง
 มันก็ต้องใช้งบประมาณสนับสนุน การของงบประมาณสนับสนุนในเบื้องต้นก็ขอจากองค์กรภาย

นอกเข้ามาสนับสนุน เช่น เบื้องต้นก็อาจจะขอจากโครงการลุ่มน้ำแม่ปิง สิทธิชุมชนศึกษาจาก การเหลือจากการจัดเวที ก็อาจจะเอามารวมกันแล้วมาช่วยเหลือไป เสนอแผนของงบประมาณ ที่ อบต. เพื่อหางบมาสนับสนุน เช่น เวียงแหงมี 11 หมู่บ้านก็ของบหมู่บ้านละ 2,000 บาทก็ เป็น 22,000 บาท ซึ่งเป็นเงินที่ไม่มากถ้าจะดูแลรักษาป่าอย่างแท้จริง เพราะป่าชุมชนเป็น แหล่งอาหารและยา ซึ่งคุ้มกว่าเงินหมู่บ้านละ 1 แสนบาท ซึ่งถ้าตรวจสอบกันจริงๆ แล้วมัน งอกเงยมาบ้างหรือเปล่า นอกเสียจากเอาไปจับจ่ายใช้สอยธรรมดาแต่ถ้าเอาเงิน 1 แสนไปจัด การให้มันเกิดป่าชุมชนขึ้นคนทั้งหมู่บ้านก็สามารถเข้าไปหาเห็ดหาหน่อมากินได้ ซึ่งเรามีการ คำนวณจากป่าชุมชนบางแห่งนี้ แม่บ้านสามารถหาเห็ดหาหน่อได้ในรอบปีเมื่อนำมารวมกันได้ เป็น 1,000 กิโล หาหน่อได้ก็กิโล กิโลเท่าไรซึ่งมันไม่ใช่บ่อยๆ เลย ซึ่งเงินเหล่านั้นบางที มันก็มากกว่าแสนที่รัฐบาลเอามาให้เรากู้ยืมซึ่งเงินเหล่านั้นมันต้องใช้คืนเป็นภาระหนี้สิน แต่ป่า เราไม่ต้องไปใช้คืนไม่มีหนี้สินนอกจากช่วยกันดูแลรักษา ซึ่งถ้าทุกคนทำความเข้าใจกันก็จะ เห็นแต่ประโยชน์และคุณค่าของป่า ส่วนเรื่องการจัดการจัดทำแผนนั้น เราค่อยๆ ค่อยกันต่อ หลักการและขั้นตอนเหนืออื่นใดก็คือทำความเข้าใจร่วมกันให้เห็นว่าป่าชุมชนนั้นมีความสำคัญ อย่างไรแล้วเราสามารถที่จะทำได้หรือไม่ได้ ทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงแม้จะมีกฎหมายเรื่อง อื่นๆ ครอบคลุมอยู่ ป่าชุมชนก็สามารถทำได้ ป่าชุมชนในอำเภอเชียงดาวก็อยู่ในเขตอนุรักษ์ เขาก็ทำได้มีอยู่ 54 ป่าไม่เห็นว่าเป็นเจ้าหน้าทีป่าไม้มันจะว่าอะไร เขาบอกว่าทำได้แต่ต้องขอให้ บอกก่อนก็มีปัญหาเกิดขึ้นก็เพราะไม่มีการบอกเจ้าหน้าที่ก่อน นี่เป็นความเข้าใจในเรื่องป่าชุมชน และการจะทำให้เกิดป่าชุมชนในหมู่บ้าน ขั้นตอนก็จะเป็นอย่างนี้ เรื่องงบประมาณทุกกอง ทุนเขาเข้ามาสนใจในเรื่องทรัพยากรทั้งนั้น คนในเมืองก็สนับสนุนเพราะถ้าป่าสมบูรณ์ เขาก็ มีน้ำประปาใช้เตี้ยนี้คนกรุงเทพฯ ใช้น้ำบาดาลมาใช้ ปีหนึ่งๆ แผ่นดินทรุดไม่รู้เท่าไร ถ้าไม่ได้ อาศัยน้ำจากมันไม่ไหวแล้วต้นน้ำจะมีน้ำได้ก็ต้องอาศัยป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งโดยหลัก การแล้วเขาสนับสนุน แต่ที่นี้เขาดูแลรักษากันเลยให้ดูแลรักษาป่าต้นน้ำไว้ แต่ไม่ให้คนใน ท้องที่ใช้ประโยชน์ ที่คนชนชั้นกลางหรือพวก ส.ว. เขามองว่าห้ามทำป่าชุมชนในเขตป่า อนุรักษ์เขามองในแง่ของการอนุรักษ์ไว้เพื่ออยู่อย่างเดียวห้ามสัมผัส ห้ามแตะต้อง ใช้ประโยชน์ ต่างๆ การที่ชาวบ้าน ชุมชน ใส่ใจเรื่องป่าชุมชนจนถึงขั้นผลักดันให้เกิดกฎหมายนี้ช่วยยกระดับ ความรู้ของชาวบ้าน เรื่องของกลไกในรัฐสภาสูงขึ้นแค่ ส.ว. ก็ถูกค่าการถูกค่านี้ก็เป็นภาระยก ระดับชาวบ้าน ว่ามีศักดิ์ศรีเหมือนกัน ยังไงต่อไป เพื่อให้เกิดป่าชุมชนได้ชัดเจนขึ้น และคง ทำให้เห็นภาพขั้นตอนต่าง ๆ ว่าจะต้องทำอะไรยังไงต่อไป เพื่อให้เกิดป่าชุมชนขึ้นมา ตัว หลัก ๆ ก็คือทำความเข้าใจ ตัวสุดท้ายก็คือแผนว่าเราจะไปหางบประมาณอะไรยังไง งบประมาณ เมื่อมีแผนเกิดขึ้น

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ว่า "ในป่าสงวนซึ่งทางราชการ ได้ขีดเส้นไว้เป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่เมื่อเราได้ขีดเส้นไว้ชาวบ้านก็อยู่ในนั้นแล้วเราจะเอา

กฎหมายป่าสงวนไปบังคับใช้กับคนที่อยู่ในป่าที่ยังไม่สงวนที่หลังโดยขีดเส้นบนกระดาษก็ดูชอบกลอย่างไรอยู่ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นเมื่อขีดเส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้นก็กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูในทางกฎหมายเขาก็ฝ่าฝืนเพราะว่า ป่าเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ว่าถ้าตามธรรมชาติใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมาย ก็คือผู้ที่ขีดเส้นนั่นเอง ที่เป็นผู้ทำผิดกฎหมาย เพราะว่าคนที่อยู่ในป่านั้นเขาอยู่มาก่อน เขามีสิทธิในความเป็นมนุษย์ หมายความว่า ทางราชการการบุกรุกบุคคลไม่ใช่บุคคลไปบุกรุกกฎหมาย "

ซึ่งที่ผมพูดก็หมายความว่าราชการเองโดยกฎหมายแล้วการที่เขาจะประกาศเขตอะไร เขาไม่ได้ลงมาพูดคุยกับชาวบ้านเขาจากแผนที่ทางอากาศ 1 : 50,000 ไร่ แล้วเขาก็กำหนดขอบเขตจากตรงนั้นเป็นขอบเขตป่าสงวน ตรงนี้เป็นของเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมันส่งผลกระทบต่อชาวบ้านว่าเป็นผู้บุกรุกป่า บางคนที่บ้านที่ทำกินถูกทับไปด้วย นี่ถือเป็นสิ่งที่ทางพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงอยู่

ความหมายของ "ป่า" กับ "ชุมชน" เมื่อรวมกันก็เป็นป่าชุมชน ประกอบไปด้วย ป่าคันไม้ บ้าน และชุมชน ซึ่งป่าชุมชนก็มีการใช้ประโยชน์ออกไปต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าชุมชนที่อนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นต้นน้ำลำธาร ป่าที่เรานับถือทางศาสนา หรือ ป่าที่อนุรักษ์ไว้เพื่อใช้ประโยชน์ ป่าชุมชนก็คือป่าอนุรักษ์ควบคู่กับกับการใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นการทำเห็ดหาหน่อ การนำไม้มาสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เป็นป่าเศรษฐกิจ ก็คือ เมื่อเลิกจากการทำงาน ก็มีการหาของป่ามากินไม่ว่าจะเป็นเห็ดหรือหน่อไม้ ทำให้เศรษฐกิจของเราไม่ต้องไปใช้จ่ายใช้สอยจากข้างนอกมากขึ้น เป็นแหล่งสมุนไพรหรือยารักษาโรค เป็นจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของเรา และอีกส่วนหนึ่งก็คือป่าชุมชนเป็นปัจจัยสี่ประกอบด้วย อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย

ขั้นตอนของการจัดตั้งป่าชุมชนประกอบไปด้วย

1. ต้องมีการประชุม ร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่บ้าน ประชาคม สตรี เยาวชน กลุ่มแม่บ้าน มาประชุมตกลงร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี (เป็นกระบวนการสำคัญ) ถ้าชุมชนและชาวบ้านไม่เข้าใจหลังจากการจัดตั้งป่าชุมชนแล้วนั้นอาจจะเกิดปัญหาก็ได้

2. การกำหนดแนวเขตว่าจะเอากี่ไร่ ตรงไหน การกำหนดแนวเขตแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ป่าอนุรักษ์ และป่าใช้สอย

3. การติดป้ายให้เป็นเขตอนุรักษ์ (การติดป้ายให้เอาหมู่บ้านใกล้เคียงมาด้วย เพื่อแบ่งเขตที่แน่นอน)

4. การร่างกฎระเบียบป่าชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำเพราะเป็นการเสนอขอจัดตั้งป่าชุมชนโดยถูกต้องตามกฎหมาย กฎระเบียบป่าชุมชนมี 3 ส่วน คือ

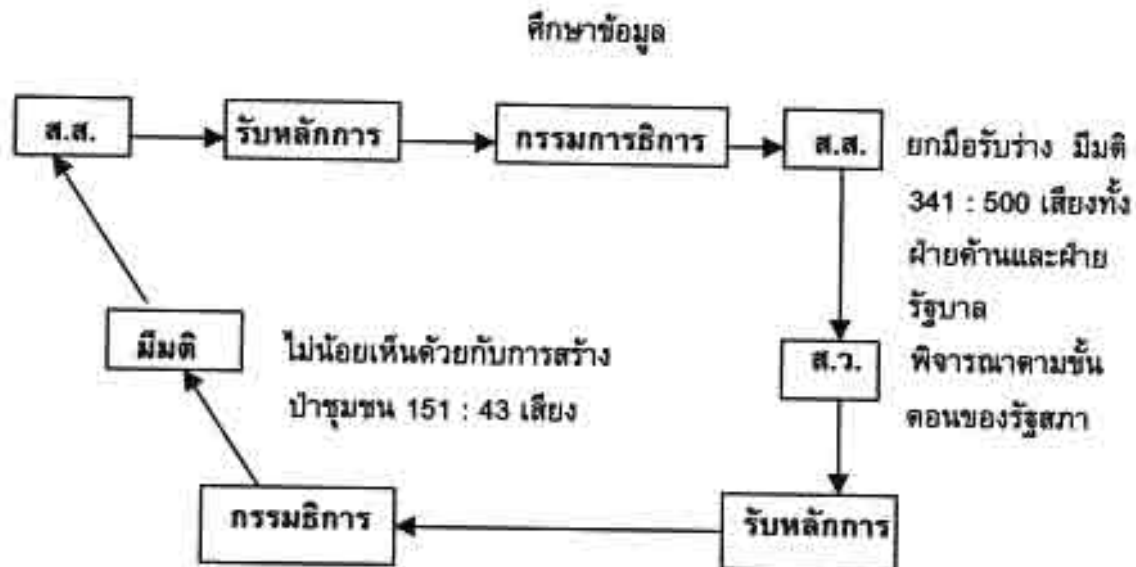
4.1 สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน

4.2 สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.3 ไม่ควรจะเคร่งขมวดหรือหย่อนยานจนเกินไป (อยู่ในสายกลาง)

5. จัดกิจกรรมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ชุมชนได้รับรู้โดยทั่วถึงกัน

กฎหมายป่าชุมชนเป็นกฎหมายที่ชาวบ้านได้ร่วมกันร่างขึ้นมา ประมาณ 5-6 ปี ที่มีการเรียกร้องให้เป็นการร่างกฎหมายป่าชุมชนตามรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 170 ควรรวบรวมรายชื่อ 50,000 รายชื่อเสนอกฎหมายของชาวบ้านมีขั้นตอนคือ

มี 24 คน นำเข้าสู่การประชุมวุฒิสภา 200คน

ซึ่งจากการไม่เห็นด้วยของส.ว.ทำให้ พ.ร.บ. ป่าชุมชนยังคงไปค้างอยู่ไม่สามารถออกมาได้ซึ่งความหมายของคำว่า "อนุรักษ" ในทางกฎหมายหมายความว่า

1. เป็นป่าอุทยานแห่งชาติ
2. เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า
3. เป็นป่าต้นน้ำตามมติของ กรม.
4. เป็นป่าต้นน้ำชั้น A

ถ้าเขาไม่เห็นด้วยสามารถที่จะมีหมู่บ้านไหนที่จะตั้งป่าชุมชนได้ถ้าเขาไม่อนุญาตเหมือนอย่างอำเภอเวียงแหงก็เหมือนกัน ทางด้านทิศตะวันออกเป็นเขตป่าอุทยานแห่งชาติดอยเชียงดาว ครอบคลุมพื้นที่ 700,000 ไร่ ทางด้านทิศตะวันตกเป็นเขตอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดังครอบคลุมพื้นที่ 780,000 ไร่ทางทิศใต้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาวครอบคลุมพื้นที่ 340,000ไร่ ซึ่งเราคงจะจัดตั้งเป็นป่าชุมชนไม่ได้ถ้าเขาไม่เห็น

ส.ว.ของเชียงใหม่มี 5 คน มี 2คนที่เห็นด้วย อีก 3คนไม่เห็นด้วยซึ่งกฎหมายถ้าส่งกลับคืนมาแล้วส.ว.เห็นด้วยกับ ส.ส. ก็ประกาศเป็นกฎหมายได้แต่ถ้าไม่เห็นด้วยก็ต้องตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่าง ส.ว. กับ ส.ส.24 คนมาดูแล สิ่งที่ชาวบ้านจะทำร่วมกันคือถึงแม้ว่าเขาจะขัดขวางยังไงก็ตาม ชาวบ้านก็ต้องเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า ไม่ใช่การใช้แบบทำลายเป็นการใช้แบบยั่งยืนเป็นที่มาของการจัดตั้งป่าชุมชน การมาในวันนี้เป็นการมาพูดคุยกันเพื่อให้เราสะท้อนให้เห็นปัญหาว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง เข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง ถ้ามีป่าชุมชนแล้วจะมีปัญหาอะไรบ้าง เป็นการสะท้อนออกมา การประกาศใช้กฎหมายยังไม่มีแต่เรา

อาศัย พ.ร.บ. รัฐธรรมนูญ มาตรา 46 ซึ่งให้สิทธิชุมชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้และมาตราที่ 79 บอกว่ารัฐต้องให้การสนับสนุนชาวบ้านและพื้นฟู

ชาวบ้าน

การทำป่าชุมชนในหลายจังหวัดที่เขาทำอยู่ตอนนี้เขาทำถูกต้องหรือไม่ นอกจากป่าสงวนแล้วยังมีป่าอะไรที่เราจะทำเป็นป่าชุมชนได้อีก เราทำเขตป่าชุมชนในเขตป่าอุทยานได้หรือไม่

นายโสภา อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

เป็นแนวคิดของคนบางกลุ่มที่คิดว่าป่าเป็นสิ่งทั้งดงาม เข้าไปดูนกชมไม้เป็นป่าที่เก็บไว้ดูนี้เป็นความคิดของคนกลุ่มหลักของ สว. การจัดการป่าชุมชนมันมีขั้นตอนมีกระบวนการอยู่แล้วถึงแม้ว่ากฎหมายจะมีหรือไม่ก็ตามเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องทำอยู่แล้ว ป่าชุมชนเป็นคำใหม่ แต่ที่ผ่านมามีป่าชุมชนก็คือป่าที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปหาเห็ดหาหน่อได้ป่าที่ชาวบ้านรักษาเป็นป่าต้นน้ำ มันถูกปรับขึ้นมาให้เป็นป่าชุมชนที่มีความหมาย เป็นป่าชุมชนแต่ก่อนก็เป็นป่าทั่วไป สิ่งที่น่ามาบอกเป็นการเล่าสถานการณ์เท่านั้น คิดว่าคงไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดตั้งป่าชุมชนของชาวบ้าน เนื่องจากว่าเนื่องจากว่าความคิดเหล่านี้เป็นความคิดที่ไม่ได้ลงมาดู มาสัมผัสการมองเห็นเหล่านี้คนที่มองก็คือกลุ่มชนชั้นสูง เช่น ผู้ว่า อธิบดี ผู้ที่ไม่ลงมาคลุกคลีกับชาวบ้าน แต่คนที่ลงมาคลุกคลีกับชาวบ้านทำให้รู้ว่า ชาวบ้านมีการจัดการและใช้ประโยชน์ดูแลรักษาได้แล้ว นอกจากเขตป่าสงวนแล้วสามารถนำป่าตรงไหนมาจัดได้บ้าง มีอยู่ 2 มุม คือ 1. ถ้ามองในมุมที่ไม่เอากฎหมายมาอ้างสามารถทำได้ทุกที่ เพราะว่าทุกที่ก็คือป่า แต่รัฐใช้อำนาจมาแบ่งเขตว่าตรงนี้คือป่าสงวนนี้คือป่าอุทยาน นี่คือป่าอนุรักษ์ ทั้งหมดนี้ถ้าตามชาวบ้านก็คือมองเป็นป่าที่หากินมาตลอด อีกส่วนคือมองในทางกฎหมายเขามองไว้ว่าป่าชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมหมายความว่าชุมชนนั้นสามารถทำได้ในป่าอนุรักษ์ แต่จะต้องอยู่มาก่อนการประกาศเขตป่าอนุรักษ์ ก็คือป่าอนุรักษ์เชียงดาวประกาศปี 2543 ก่อนมาประกาศเป็นอุทยานนั้นเป็นป่าสงวนปี 2516 ถ้ามีชุมชนไหนอยู่มาก่อนประกาศปี 2538 ชุมชนไหนอยู่ก่อนก็สามารถเข้าไปจัดการสิ่งเหล่านั้นได้ เป็นสิ่งที่มีการต่อสู้และมีการต่อรองกันมาโดยตลอด แต่อย่างไรชุมชนเองก็ต้องรู้ว่าตนเองมีสิทธิ ชุมชนสามารถเข้าไปช่วยกันใช้ประโยชน์และจัดการ ด้วยกระบวนการของความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในความร่วมมือวางแผนคิดร่วมกัน

*ดู V.D.O. เส้นทาง พ.ร.บ. ป่าชุมชน

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

เนื้อหาที่จะพูดก็คงจะหนักไปทางเรื่องของการจัดทำป่าชุมชนและเนื้อหาอีกส่วนหนึ่งก็คือตัวบทกฎหมาย

ชาวบ้าน

การจัดการป่าชุมชนนั้นอยากจะถามว่า เขตป่าเป็นเขตอุทยานเชิงดาว นั้นจะอย่างไร

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

ที่บ้านมีการจัดการป่าไหม มีการได้ใช้ประโยชน์จากป่าหรือไม่ มีการจัดการป่าก็คืออาจจะเก็บเห็ดที่นั่นอาจจะเก็บไม้ได้ มีอยู่ไหม มีอยู่ ใครเข้าไปตัดไม้ได้ไหม ไม่ได้ ที่บ้านมีการถือกรรมสิทธิ์ป่าหรือไม่ ในกรณีที่ว่าอยากได้มาทำบ้านก็คัน ไม้มี ที่ถามก็เพราะว่าคำว่าป่าชุมชนเป็นคำใหม่แต่ถ้าพูดถึงในอดีตชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่า อยู่ป่าโดยตลอดโดยใช้ป่าในการทำเกษตรต่าง ๆ ใช้ชีวิตประจำวัน (ปัจจัย 4) เราได้ใช้ประโยชน์จากป่าอยู่แล้วซึ่งจะมีอยู่เลยว่า ตรงนี้ห้ามตัดไม้นะ แต่สามารถเก็บหน่อได้ ชาวบ้านที่อยู่กับป่าจะมีวิธีการดั้งเดิม และป่าก็ไม่ใช้เรียกว่าป่าชุมชน คำว่าป่าชุมชนเป็นคำใหม่ที่มีการนำมาใช้กัน แต่ก่อนเรียกว่าหน้าหมู่บ้าน คือใช้ด้วยกัน ดูแลด้วยกัน มีกฎกติกาต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งอาจจะไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อยู่ในจารีตประเพณี

ป่าชุมชนสมัยก่อนชาวบ้านเขาก็ทำกันเอง แต่ต่อมาเวลาหน่วยราชการเข้ามา เขาประกาศมีกฎหมายมาใช้ แรก ๆ ก็เป็นป่าจำแนกต่อมาเป็นป่าสงวนนั้นยังไม่ค่อยเข้มเท่าไรยังมีการลดหย่อนกันบ้างพอมีกฎหมายอุทยานกฏเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้เราไม่สามารถเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าได้ ไม่สามารถเข้าไปหากินได้ สิ่งนี้มันเลยทำให้เกิดปัญหา แต่ก่อนเรายังสามารถหากินได้ ซึ่งก็ไม่ได้ถึงขั้นที่ว่าตัดไม้ไปขายปล่อยให้ขายทุนมาเอา ถ้ากฎหมายเขาไม่เคร่งครัดกับเราจนเกินไปเราก็คงไม่ต้องมาต่อสู้ดิ้นรนกันในเรื่องนี้ กรมป่าไม้เขามาตั้งมาเป็นร้อยกว่าปี กฎหมายที่ยังบังคับใช้นี้เป็นกฎหมาย 2484 เวลาชาวบ้านเข้าไปในป่าแล้วเจ้าหน้าที่จับเขาก็อ้างว่าทำผิดกฎหมาย มันก็เลยมีอยู่ว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านเขาเข้าไปใช้ไม้ใช้หญ้าไปให้นายทุนนี้เจ้าหน้าที่เขามาเคร่งกับเรา เมื่อก่อนนายทุนเขาเข้ามาสัมปทานป่าไม้ในป่าที่นี้ พอยกเลิกแล้วนายทุนก็ยังมี การลักลอบตัดต่อไป ทำไมเจ้าหน้าที่เขาไม่รุนแรง มารังแกกับชาวบ้าน

การจัดการป่าชุมชน หลายบ้านเขาจัดการของเขาเองถึงแม้มีกฎหมาย เขาก็จัดการเองได้เพราะเขารู้ว่าเขาเคยจัดการมาโดยตลอด เคยอยู่ในมาก่อนที่กฎหมายจะบังคับใช้ ก่อนที่กฎหมายจะมาประกาศทับทีหลาย ๆ ที่ ที่เขาไม่ยอมก็เกิดการรวมตัวกันขึ้น พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ว่าขอดูแลป่าที่เราใช้ประโยชน์อยู่ แต่ทางเจ้าหน้าที่เขาก็อ้างกฎหมายโดยตลอด เพราะไม่มีกฎหมายรองรับ

ชาวบ้าน

ถ้าเราจะตั้งป่าชุมชนเราจะทำอย่างไร พื้นที่ประกาศเป็นเขตอุทยานจะทำอย่างไร

นายวิโรจน์ คุลยโสภณ

ป่าคือ ที่ดินที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ ถือว่าเป็นเขตป่าหมดรวมทั้งที่ดินที่เป็นบ้านหรือที่สวน นา ต่าง ๆ กรมป่าไม้มีหน้าที่ดูแลรักษาป่า เพราะฉะนั้นที่ไหนที่ไม่มีใบถือว่าให้กรมป่าไม้ดูแลจัดการหมดไม่ว่าเขาจะดูแลในรูปของป่าสงวนป่าอุทยานหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าถือว่าเป็นหน้าที่ที่เขาจะต้องดูแล ทางราชการจะประกาศเอง พอเขาประกาศคนเดียวก็เลยเกิดปัญหา กฎหมายป่าสงวน พ.ศ.2507 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำป่าไม้ พ.ศ. 2484 กฎหมายอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2510 และกฎหมายรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาเข้ามาประกาศเขตป่าหลังจากที่เราเข้ามาอยู่อาศัยนานแล้ว เมื่อมีการประกาศเขตป่าเขาก็เลยมีกฎหมายคุ้มครองเมื่อมีกฎหมายคุ้มครองเวลาเราจะทำอะไรมันก็ยากขึ้น ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อมีการประกาศเขตป่าไม่ได้คำนึงว่าเราตั้งถิ่นฐานมานานแล้ว เขาไม่ได้มีการสำรวจ หรือมีการมาสำรวจก่อนจะมาประกาศเขตป่า แล้วให้เรามีการเสียภาษีดอกหญ้า ซึ่งสมัยก่อนกว่าจะไปได้ก็มีการติดประกาศใบเดียวที่อำเภอแต่กว่าชาวบ้านจะรู้ เวลาเขาดูแลพื้นที่ก่อนจะประกาศเป็นเขตป่าสงวนเขาไม่ได้ให้พ่อหลวงรับทราบหรือชาวบ้านรู้ว่าเรามีความพอใจหรือไม่ หรือต้องการคัดค้านที่ชาวบ้านเราเข้าไปหากันนั้น จริง ๆ แล้วก็ป็นป่าสงวนซึ่งจริง ๆ แล้วชาวบ้านไม่มีสิทธิที่จะทำอะไรสักอย่าง เพียงแต่ว่าเจ้าหน้าที่เขาอนุโลม

เตียนป่าไม้ลดลง เขาบอกว่าที่ป่าไม้ลดลงเพราะชาวบ้านเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าเพื่อทำการเกษตร ซึ่งจริง ๆ แล้วป่าก็ลดลงจริง แต่ปัญหาป่าไม้ลดลงมันมีหลายสาเหตุ ทั้งการล้มปทานป่าไม้ทำลายหมดบนรถไฟ เป็นต้น ป่าลดลงกรมป่าไม้เขาก็พยายามอนุรักษ์ป่าแต่วิธีการอนุรักษ์ป่าของเขา เขาประกาศเป็นเขตอุทยาน เพราะเขตอุทยานมีกฎหมายที่เข้มแข็งแม้แต่ใบไม้ใบเดียวก็ไม่สามารถเก็บมาได้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก็เหมือนกัน พอมีกฎหมายต่างๆ ออกมาชาวบ้านเขาไม่ยอมเพราะว่ามันไม่ถูกต้อง เขาก็เลยลุกขึ้นมาต่อต้านว่าทางป่าไม้จะมาประกาศแบบนี้ไม่ได้ ที่ดินเราก็ทำมาก่อนบางที่เขาก็ดูแลรักษาโดยเฉพาะป่าที่เป็นต้นน้ำลำธารไม่ให้ใครเข้าไปตัดทำลาย ชาวบ้านเขาบอกว่าถ้าจะมีการประกาศก็ขอให้เข้ามาสำรวจว่าเขายู่มาก่อนแล้วก็ปี มีที่ไร่นาที่สวนเท่าไร มีพื้นที่ป่าที่ดูแลใช้สอยเท่าไร ถ้าจะประกาศก็ขอให้ประกาศเป็นป่าผืนใหญ่ ชาวบ้านขอดูแลป่าที่เป็นป่าผืนเล็กๆ เท่านั้นเพราะว่าเป็นชีวิตของชาวบ้าน เป็นแหล่งทุนน้ำเป็นที่หาพืชผักมากขึ้น ใช้สอยต่างๆ นี่เป็นสิ่งที่ชาวบ้านเขาเรียกร้องต่อสู้ในการแก้ไขในเรื่องนี้ใหม่ เราขอเรื่องการจัดการป่าน้อยๆ ชาวบ้านที่เขาต่อสู้มาเขาอยู่ใน พ.ร.บ. ป่าต่างๆ แล้วชาวบ้านแล้วเขาไม่ได้ให้อำนาจของชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งในรัฐธรรมนูญมาตรา 46 เขาให้ชาวบ้านมีสิทธิมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ แต่ว่ากฎหมายตัวนี้จริง ๆ แล้วต้องมีการแก้ไข แต่ยังไม่ได้อะไร ซึ่งชาวบ้านเขาคิดว่าถ้าจะให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนในการดูแลรักษาต้องมีกฎหมายมารองรับ ให้ชาวบ้านมีส่วนในการดูแลจัด

การซึ่งก็ทำให้เกิดความคิดว่าน่าจะมีกฎหมายที่เรียกว่าป่าชุมชน ก็คือ ชาวบ้านมีความต้องการตามกฎหมายมาคุ้มครองชาวบ้านในเรื่องต่างๆ เช่น 1. ชาวบ้านเขาต่อต้านไม่ให้นายทุนมาตัดไม้ตรงชุมชนห้วย เขามีการจัดคณะกรรมการหมู่บ้านไปเดินสำรวจ ถ้ามีใครมาตัดต้นไม้ก็จับไปส่งตำรวจ เป็นต้น ซึ่งเป็นการที่ชาวบ้านพยายามดูแลรักษาป่าแต่ในทางกฎหมายแล้ว ชาวบ้านไม่มีอะไรมารองรับ ก็เลยคิดว่ามันน่าจะมีกฎหมายมารองรับ เรื่องป่าชุมชน หัวใจของป่าชุมชนไม่ใช่ให้ชาวบ้านสามารถทำอะไรก็ได้ อยากตัดต้นไม้ก็ตัดก็ได้มันไม่ใช่ใช้อย่างนั้น เพียงแต่เราต้องการให้ชาวบ้านเขาเข้าไปดูแลรักษาจัดการต่างๆ ได้บ้าง พ.ร.บ. ป่าชุมชนเราให้อำนาจชาวบ้านในการจัดการป่า ชุมชนที่จะจัดตั้งป่าชุมชนได้ต้องเป็น 1. เป็นชุมชนดั้งเดิม ชุมชนดั้งเดิมคือชุมชนที่อยู่อาศัยมานานแล้ว 2. มีความชัดเจนในพื้นที่ขอจัดตั้งป่าชุมชนมีกี่ไร่ ที่ไหน 3. แบ่งพื้นที่ออกเป็นกี่ไร่ เช่น 1,000 ไร่ 4. ทำหนังสือขอจัดตั้งป่าชุมชน (โดยมีรายชื่อตั้งแต่ 50 คนขึ้นไปอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี) ส่งถึงคณะกรรมการป่าชุมชนจังหวัด คณะกรรมการก็จะตรวจสอบว่าจริงหรือไม่ 5. คณะกรรมการป่าชุมชนจังหวัดรับเรื่องเรื่องรับเรื่องแล้วก็ส่งต่อไป ถ้าชาวบ้านไหนหมู่บ้านไหนเข้มแข็งสามารถดูแลรักษาป่าชุมชนได้ เขาก็จะให้จัดตั้งป่าชุมชนถ้าหมู่บ้านไหนไม่เข้มแข็งเขาก็ไม่ให้จัดตั้ง 6. ประกาศจัดตั้งป่าชุมชนตามกฎหมาย ก่อนที่ชาวบ้านจะขอจัดตั้งป่าชุมชนจะต้องมีการทำแผนหรือกำหนดแผนก่อนว่าจะดูแลรักษาอย่างไร เช่น จะมีกิจกรรมทำแนวกันไฟทุกปี มีการปลูกต้นไม้ มีการฟื้นฟูป่าที่ไม่สมบูรณ์ เป็นต้น นี่เป็นแผนงาน สมมุติเราจัดตั้งป่าชุมชนวันที่ 1 มกราคม 2545 เราก็ดำเนินการตามแผนงานของเรา ซึ่งหน่วยงานของ อบต. หรือข้างบนอาจเข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามามีมติตามตรวจสอบว่าทำดีหรือไม่ ถ้าหมู่บ้านไหนทำไม่ดีเขาก็มีสิทธิเพิกถอนได้ ในตัวกฎหมายป่าชุมชนมาตรา 18 เป็นหัวใจสำคัญ "หมู่บ้านที่จะขอจัดตั้งป่าชุมชน เป็นหมู่บ้านไหนก็ได้ที่อยู่ในเขตป่า" มันขัดแย้งกัน ฝ่ายที่เห็นด้วยก็ให้แต่ในเขตป่าเท่านั้นที่จะให้จัดตั้งป่าชุมชนได้ เขตที่เป็นป่าอนุรักษ์ เขตอุทยานและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือว่าป่าตามมติของกรม. ไม่อนุญาตให้มีการจัดตั้ง แต่ข้อสรุปยังไม่มีเพราะกฎหมายตัวนี้ยังไม่ประกาศ ยังเป็นข้อโต้แย้งกันอยู่ ฝ่ายชาวบ้านที่รวมตัวกันเป็นป่าชุมชนบ้านภาคเหนือมีประมาณ 700 - 800 หมู่บ้านบอกว่า ชุมชนเขาอาศัยอยู่กับป่ามาก่อน ควรมีสติที่จะดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าได้ และ 700 - 800 ชุมชนนี้มีการลักลอบประกาศเขตป่าอุทยานหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแล้ว ถ้าไม่ให้ชุมชนที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์หรือเขตอุทยานจัดตั้งได้ถ้าอย่างนั้นชุมชนที่ชุมชนเรียกร้องมาก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย เสียเวลาเปล่าๆ เป็นสิ่งที่โต้แย้งที่ยังหาข้อสรุปยังไม่ได้ แต่ชาวบ้านก็บอกว่ายังงี้ งี้ก็ต้องมีการอนุญาตให้ชาวบ้านตั้งป่าชุมชนได้ เรามีการต่อสู้กัน 2 ด้านคือ 1. ที่ดินทำกินของชาวบ้านไม่มีความมั่นคง วันดีคืนดีป่าไม้เขาไม่อนุญาตให้เราอยู่เขาก็ไล่เราได้ ที่ผ่านมามันเกิดขึ้นจริง ๆ เราสู้กัน 2 ด้านถ้าด้านหนึ่งถ้าเขาอนุญาตเฉพาะป่าสงวน เราก็ต้องต่อสู้ว่าตามกฎหมายเขาให้เรียกร้องในป่าสงวนได้ 2. ถ้าเรายืนยันว่าไม่ว่าจะเป็นป่าอะไรเราก็จะจัดตั้งให้ได้ เราก็ต้องต่อสู้อีกแนวหนึ่งในด้านของกฎหมาย

นายศิโรตน์ เดชะ

ที่เราคุยมาทั้งหมดเป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดปาฐมชนในบ้านเรา ตอนต้นเรายกกันว่า บ้านเราทางไหนก็เป็นเขตอุทยาน และเขตอนุรักษ์ มีทางเลือกอื่นอีกไหมที่จะทำให้ชาวบ้าน ประกอบกิจของเขาได้ในพื้นที่อย่างนี้เขตอนุรักษ์ที่ออกมาประกาศมาทีหลังแล้วเตรียมที่ใหม่ให้ ชาวบ้านอพยพมา ลงทุนในพื้นที่ใหม่ 84 ล้านไม่ใช่ให้ชาวบ้านเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการซื้อ รถให้เจ้าหน้าที่ ซื้อคอมพิวเตอร์ ฯลฯ เพื่อให้ชาวบ้านตรงนั้นที่อยู่ในเขตป่าอุดมสมบูรณ์ลงมา ทำทุกอย่างเพื่อให้ชาวบ้านลงไปแต่ชาวบ้านก็ไม่ไป สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ตรัสว่า ทำอย่างไรให้เขาอยู่กับชุมชนให้ได้ ทำอย่างไรให้เขาอยู่กับป่าให้ได้ ไม่ต้องอพยพ เพราะฉะนั้น ถ้าเราอยู่มาก่อนเราอยู่ด้วยความรู้สึกที่อยากจะดูแลตรงนั้น อนุรักษ์ตรงนั้น เพราะฉะนั้นชาวบ้านเขาอยู่ได้ ถึงแม้เขาจะมาประกาศไม่ให้เรานุกรุกต่อไม่มีป่าไหนหรอกที่จะ ยิงอยู่ก็ยังมีมากยิ่งหนาแน่นยิ่งเจริญขึ้น มันมีแต่ยิ่งอยู่ยิ่งลดลง เพราะสิ่งเหล่านั้นเขาสร้างมา ให้เป็นเครื่องนุ่งห่มและปัจจัยสี่ ที่เราจะต้องพึ่งพา ป่ามีเพื่อให้มนุษย์หยิบใช้ประโยชน์จากตรง นั้น แต่จะใช้อย่างไรเพื่อให้มันคุ้มค่า ไม่มีป่าไหนหรอกที่จะอยู่ชั่ววันจันทร์ แต่เราจะทำอย่างไร ให้ป่ามันหมดช้า ทำอย่างไรให้มันหมดอย่างมีคุณภาพ

นายไพรัช ใหม่ชมภู : หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเชียงดาว

วันนี้ผมก็จะมาแสดงความคิดเห็นในเรื่องของป่า ดิน น้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญ ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของเรา วันนี้เรามาทำหน้าที่ของพลเมือง ซึ่ง พล แปลว่า พลัง พลังของเมืองก็คือ พลังของบ้านเมือง การศึกษาในปัจจุบันเราให้เด็กมา เรียนมาเรียนในโรงเรียนเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ผมมองการศึกษาก็คือ ทุกหนทุกแห่งทุกชุมชน ทุกหมู่บ้าน เขาเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน เพราะฉะนั้นการศึกษาในปัจจุบันถ้าเรามองแค่ ในเฉพาะโรงเรียนเพียงอย่างเดียวก็เป็นการมองที่แคบ การศึกษาเป็นการมองกว้างในทุกพื้นที่ ทุกหนแห่งที่มีการเรียนรู้ร่วมกัน วันนี้พ่อแม่พี่น้องมาเรียนรู้ร่วมกัน วันนี้ในการที่เราจะมาเจอ กันทำให้พ่อแม่พี่น้องมีองค์ความรู้เพิ่มขึ้น

เรื่องปาฐมชนเป็นเรื่องใหญ่ ผมอยู่ที่เชียงดาวผมก็ทำอย่างนี้ตลอดเวลาไม่ว่างผมก็ จะลงไปให้ความรู้กับพ่อแม่พี่น้องในพื้นที่ และจากการลงไปพูดคุยทำให้ผมได้รับความรู้จาก พ่อแม่พี่น้องมาเพิ่มขึ้นด้วย การทำปาฐมชนที่เชียงดาวครั้งแรกเริ่มค่อนข้างจะมีการต่อสู้ใน ด้านความคิดกับพี่น้องชาวเชียงดาวมาก ซึ่งเขาไม่เห็นด้วย ใช้เวลา 4-5 ปี ตอนนี้ชาวเชียงดาว ถึงเข้าใจเรื่องป่า และตอนนี้มีถึง 50 กว่าป่าแล้ว ไปพูดกับคนเผ่าเขาบอกว่าป่าเป็น "หม้อ แกงตอง" ตั้งหม้อแกงเสร็จเดินเข้าป่าก็ได้กิน แต่ในปัจจุบันเราจะทำเหมือนในอดีตนั้นยาก เราจึงมาคิดกันว่าเราจะทำอย่างไรให้ป่ามันเหมือนกับอดีต นอกจากการไปเรียนรู้กับชาวบ้าน ที่เชียงดาวแล้ว ผมก็ทำหลักสูตรท้องถิ่นให้เด็กไปเรียนรู้ ขออาจารย์ใน 1 อาทิตย์ขอเวลาครึ่ง วันวันไหนก็ได้ให้เด็กไปเรียนรู้เรื่องของท้องถิ่น เรื่องจะเรียนก็แล้วแต่ชาวบ้านจะให้เด็กเรียนว่า เป็นเรื่องอะไร เช่น เรื่องป่า เรื่องการสืบชะตา ประเพณีต่างๆ เป็นต้น เป็นการเสริมความ

คิดและถ่ายทอดให้กับเด็กๆ ซึ่ง ณ วันนี้เราจะต้องทำให้เด็กได้รู้เรื่องของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ซึ่ง การทำสิ่งนี้ทำให้ประจวบเหมาะกับการมีโครงการป้าชุมชน จึงทำให้เด็กได้เรียนรู้ไปด้วย ความรู้จะได้แน่นขึ้น ผู้นำที่จะไปทำความเข้าใจกับชาวบ้านต้องอดทน ณ วันนี้ผมสนใจอยู่ 3 เรื่องคือ 1.เรื่องป๊อปปลอม เกือบ 400 ล้านนโยบายของรัฐบาลนำป๊อปแจกให้ชาวบ้านที่น้ำท่วม แดกกลับนำเศษดิน กับกระสอบไปแจกให้ชาวบ้านแทน 2. จังหวัดอุดรติดถ้ำ เขาจะสร้างห้างบิ๊ก ซีชาวบ้านไม่ให้สร้าง เพราะจะเป็นการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยไปซื้อของที่เป็นสินค้าฟุ่มเฟือย เป็น ร้านที่ทำลายวิถีชีวิตเก่าๆที่เคยมีมา 3. ศาลาอาญาแผนกการเมืองฟ้องจะยึดทรัพย์ทำนอติตรัฐ มนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักเกียรติ สุทนะ 200 กว่าล้านบาทในกรณีเรื่องยา สมัย ก่อนไม่เคยมี นี่เป็นฤทธิ์เดชของรัฐธรรมนูญปี 2540 ทั้ง 3 เรื่องนี้เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลง ในบ้านเมืองเรา เพราะฉะนั้นที่พวกเราในวันนี้เป็นการรวมพลังเพื่อเปลี่ยนแปลง ไม่ ปลดปล่อยให้ทางราชการมาดูแลแต่เพียงฝ่ายเดียว เราให้ป้าไม่มาดูแลป้า ปรากฏว่าป้าหนึ่งหมดไป ประมาณแสนไร่ ป้าไม่ลดลงทุกปี ณ วันนี้เราคงจะปล่อยให้ภาครัฐจัดการแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้

ชาวบ้าน

ในกรณีของป้าไม้ที่มีการประกาศเป็นเขตอุทยานในที่ของชาวบ้านที่ชาวบ้านไปถางป่า จับจองปลูกพืชผักผลไม้แล้วและบางส่วนก็มีนายทุนไปกว้านซื้อเป็น 100 กว่าไร่ เมื่อมีการ ประกาศเป็นเขตป่าอุทยานชาวบ้านควรทำอย่างไร และถ้าชาวบ้านจะตั้งป้าชุมชนในเขตอุทยาน ชาวบ้านควรทำอย่างไร

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

พื้นที่ใดที่ชาวบ้านเข้าไปทำกินอยู่แล้วไม่มีเอกสารสิทธิ์ตามกฎหมายแล้วก็ยังเป็นป้า และมีกฎหมายรองรับในรูปของกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ แต่ที่นี้ในความเป็นจริงรัฐบาลก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าพื้นที่ที่ตัวเองยึดไปเป็นป้านั้น มันได้ถูกชาวบ้านเข้าไปอยู่อาศัยทำกิน กันนานแล้ว เพราะในความจริงที่เขาให้ความหมายป้าเป็นการให้ความหมายลอยๆ ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง รัฐบาลจึงต้องมีการประกาศเป็นเขตป่าสงวนเสื่อมโทรมออกมา และบาง ส่วนก็กันออกไปให้ สปก. แสดงเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร แต่มันมีน้อยมากเพราะถ้า ตามจริงก็ยังมีพื้นที่อีกส่วนหนึ่งที่ยังเป็นป่าสงวนอยู่ ซึ่งต้องมีการต่อสู้กับทางราชการ ใน กรณีที่มีการประกาศเขตป่าสงวนเข้ามาในพื้นที่ของชาวบ้าน ที่มีการสร้างบ้านเรือนที่มันแข็งแรงมากเขาก็อาจเพิกถอนออกไป และก็โอนไปให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินดำเนินการหรือกรมที่ดินออกโฉนดให้มันมั่นคงไปเลย แต่พื้นที่ซึ่งเลยออกไปที่เป็นที่ทำกินแต่อยู่ในพื้นที่ป้าก็เป็น อำนาจของอุทยานที่จะต้องดูแล ป้าชุมชนของชาวบ้านที่บอกว่าทำสำเร็จหรือไม่สำเร็จบางที มันไม่ได้อยู่ที่กฎหมายแต่มันอยู่ที่ใจของชาวบ้าน ถ้าชาวบ้านสู้เพราะคิดว่ามันเป็นสิทธิของ ชาวบ้านที่จะอยู่ทำกินดูแลรักษาปกป้องตั้งชีวิต เพราะฉะนั้นในเรื่องของการจัดตั้งป้าชุมชนไม่

ว่ามันจะมีกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ถ้าใจของชาวบ้านด้วยกันเองว่าจะดูแลรักษาป่าเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ของเราชั่วลูกชั่วหลานในอนาคตหรือเปล่าหรือว่าจะปล่อยให้กฎหมายหรือทางราชการมาปิดกั้นเราอยู่ตลอดไป เราไม่ต้องไปสนใจว่าเราก็ไม่ต้องไปสนใจว่ามันอยู่ในเขตป่าอะไรก็ตามถ้าเราตั้งใจเสียอย่าง เพียงแต่เราต้องทำให้มันจริงๆ และในขณะเดียวกันเราก็ต้องสู้กับทางกฎหมายทางป่าไม้ ในขบวนการต่างๆมันต้องมีการขัดแย้งกัน บางทีเขาอาจจะใช้อำนาจทางกฎหมายมาขัดแย้งกับเรา แต่สิ่งสำคัญมันอยู่ที่ว่าเราจะต้องร่วมมือกันเพื่อต่อสู้ไม่ให้เขาทำกับเราแต่เพียงฝ่ายเดียว เราเคารพกฎหมายแต่เราก็ต้องดูก่อนว่ากฎหมายมันเคารพสิทธิของเราหรือไม่ ถ้าเราไม่เคารพกฎหมายเราจะมีกฎหมายป่าชุมชนทำไม เพียงแต่เราเห็นว่ากฎหมายมันไม่ชอบธรรมกับเราเราจึงต้องอยากทำให้มันถูกต้องชอบธรรมและชาวบ้านเองก็ต้องเป็นคนเสนอกฎหมายนี้ซึ่งมันสอดคล้องกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ซึ่งจริงๆ แล้วมันเป็นสิทธิของมนุษย์อยู่แล้วถ้าประกันในการมีชีวิตอยู่

ตอนนี้เขามีการแบ่งกระทรวงออกเป็น 2 กระทรวง คือกระทรวงทรัพยากรกับกระทรวงเกษตร เมื่อสมัยก่อนดิน น้ำ ป่า อยู่ในกระทรวงการเกษตรหมด แต่ตอนหลังแยกออกมาเป็น 2 กระทรวงดังนั้นจึงมีการแยกหรือแบ่งหน้าที่กันว่า เรื่องของป่าไม้ ในด้านภารกิจหน้าที่ของการดูแล ปกป้องอนุรักษ์ ปิ่นฟู อยู่ในกระทรวงทรัพยากร พื้นที่ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะอยู่ภายใต้กระทรวงเกษตร พื้นที่ที่อยู่ภายใต้กรมป่าไม้จะอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน ป่าโซน E (ป่าเศรษฐกิจ) หน้าที่ของกรมป่าไม้ จะมีหน้าที่คล้าย ๆ ในบ้าน เช่น ใครต้องการเรื่องสัมปทานพื้นที่ป่า ไปปลูกป่า ปลูกต้นยูคาลิปตัส กรมป่าไม้มีหน้าที่ทำอย่างนี้ จะไม่มีหน้าที่ในการปราบปราม หรืออนุรักษ์อะไรอีก ซึ่งตอนนี้ 2 กระทรวงนี้มีการแย่งชิงกันมาก ตอนนี้ป่าไม้จังหวัดก็มีการออกมาคุยกับชาวบ้านให้ชาวบ้านเร่งจัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่ที่จะประกาศเป็นเขตอุทยาน เพราะว่าตามกระทรวงแล้วเรื่องป่าชุมชนเขาก็มีสำนักงานที่เป็นป่าชุมชนอยู่ ภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อยู่ภายใต้กรมป่าไม้ เป็นป่าชุมชนในพื้นที่ของป่าสงวนเท่านั้น เป็นการเปรียบเทียบระหว่างส่วนราชการ 2 ส่วน งานใครยึดพื้นที่ได้มากกว่าโอกาสที่จะมีงบประมาณมาสนับสนุนในแต่ละปีก็มากกว่า ตอนนี้เขากำลังแย่งชิงกันแต่ชาวบ้านอยู่ตรงกลางจะทำอย่างไรก็เลยไปคุยกันทำให้ได้แนวทางว่า ให้ป่าไม้จังหวัดให้เป็นประโยชน์แต่เราต้องยื่นเงื่อนไขว่า ถ้าจะทำชาวบ้านต้องมีที่ทำกินด้วย ถ้าทำเรื่องป่าชุมชนแล้วผนวกพื้นที่ทำกินและพื้นที่จัดการป่าไปเลย (ถ้าป่าไม้จังหวัดยอม) เพื่อให้เกิดแรงสนับสนุนกันพื้นที่อุทยานออกไปตามที่ชาวบ้านเรียกร้องมาเป็น 10 ปี ถ้าป่าไม้จังหวัดยอมแบบนี้เราก็ยอมร่วมมือแต่ให้เราได้ประโยชน์ไม่ใช่ทำให้ป่าไม้จังหวัดได้ประโยชน์เพียงอย่างเดียว

ชาวบ้าน

การจัดตั้งป่าชุมชนในเขตแต่ละหมู่บ้านจะขัดแย้งกันไหม ในกรณีที่มีการรุกล้ำเขตเข้าไปในป่าชุมชนของหมู่บ้านเช่น เลี้ยงสัตว์ หรือการไปหาของป่า เป็นต้น จะมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

เป็นประเด็นที่น่าสนใจในกรณีของบ้านเราที่จะมีการตั้งป่าชุมชนใหม่ ๆ คือในความเป็นจริงแล้วชาวบ้านที่อยู่บ้านใกล้กันนั้น ถือว่าเป็นบ้านพี่บ้านน้อง ดังนั้นพื้นที่ที่เขาเข้าไปหากินถือว่าเป็นพื้นที่สาธารณะและโดยธรรมชาติเขตการปกครองของหมู่บ้านนั้นที่หลัง เมื่อสมัยก่อนเราอาจยึดลำห้วยหรือต้นคอยต่าง ๆ ซึ่งฝั่งจะมีมาแบ่งเป็นเขตๆทั้งที่คนในหมู่บ้านแทบจะเป็นเครือญาติกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน การใช้ประโยชน์จากที่หน้าหมู่บ้านมีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้จากประสบการณ์ที่พวกผมทำมาที่บอกว่าการจัดตั้งป่าชุมชนต้องมีแนวเขตที่ชัดเจน ทำให้ชาวบ้านเกิดการสับสนและแตกแยก ซึ่งสิ่งที่บอกมาให้แบ่งเขตเพื่อการที่นำไปสู่การต่อสู้กับทางราชการ ว่าเรามีการแบ่งแนวเขตที่ชัดเจน แต่ต่อมานั้นกลายเป็นข้อขัดแย้งที่เราไม่เข้าใจในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งพวกผมไม่เข้าใจว่าจริงๆแล้วชาวบ้านเขาแทบจะเป็นญาติกันมีความสัมพันธ์กันมีการใช้ผืนป่าเดียวกัน เพราะฉะนั้นการไปแบ่งเขตทำให้เกิดโทษที่ทำให้ชาวบ้านทะเลาะกัน เพราะการแบ่งเขตมันเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวที่บอกว่าพื้นที่ตรงนั้นมันเป็นของบ้านไหน จึงมีการแบ่งพื้นที่จริง ๆ เพื่อที่จะมีการให้ดูแลรักษาควบคุมดูแลลูกบ้านของตนเอง พื้นที่ไหนที่มีการใช้สอยทั้งสองหมู่บ้านก็มีการนำทั้งสองหมู่บ้านมาพูดคุยกัน เพื่อจะหากฎกติกาในการใช้พื้นที่ใช้สอยร่วมกัน ซึ่งการใช้สอยมีหลายเรื่องอาจจะพื้นที่เลี้ยงสัตว์ร่วมกัน พื้นที่หากินของป่าร่วมกัน ซึ่งก็แล้วแต่สภาพหมู่บ้านในกรณีนี้ที่มันเป็นพื้นที่ใช้สอยร่วมกันใช้ประโยชน์จากป่าผืนเดียวกันก็น่าจะมีการมาคุยกันและวางกฎระเบียบร่วมกัน แต่ถ้าพื้นที่ไหนที่เป็นของหมู่บ้านตนเองก็แล้วแต่หมู่บ้านจะมีการวางกฎเกณฑ์กันอย่างไร การจัดตั้งตามกฎหมาย กฎหมายไม่ได้บอกว่าชุมชนที่จัดตั้งป่าชุมชนได้นั้นต้องเป็นหมู่บ้านใด หมู่บ้านหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นถ้ามีหมู่บ้าน ก , ข, ค ก็ขอร่วมกันจัดตั้งป่าชุมชนร่วมกัน และระบุให้มันชัดเจนว่าป่าชุมชนที่จะขอจัดตั้งร่วมกันนั้นมีพื้นที่เท่าไรระบุให้ชัดเจน พื้นที่ไหนที่จะเป็นพื้นที่ใช้สอยร่วมกันของหมู่บ้าน พื้นที่ไหนจะเป็นพื้นที่ใช้สอยของหมู่บ้าน เป็นต้น จะต้องมีการทำลักษณะนี้เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ประสบการณ์อีกเรื่องหนึ่งก็คือว่า มีหมู่บ้านหนึ่งอยู่ใกล้กับเขตป่ามากและได้เป็นผู้ดูแลจัดการป่าเมื่อมีการตั้งป่าชุมชนแล้วและยังมีอีกหมู่บ้านหนึ่งซึ่งไกลออกไป แต่ก่อนเคยเข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าเหมือนกันพอมีการจัดตั้งป่าชุมชนก็มีการห้ามไม่ให้เข้ามาหากินจึงเกิดปัญหาขึ้น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจึงมีการมาตั้งกฎกติกาว่า ชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านอื่นหรือบ้านที่ไกลออกไปไม่สามารถเข้ามาหากินได้และห้ามนำเอาไปขาย เพราะเมื่อก่อนมีการนำรถเข้ามาขนกันเลยก็มี จึงมีการตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาว่า เก็บกินได้แต่ห้ามเอาไปขาย และที่เป็นข้อคิดอีกอย่างหนึ่งก็คือ ที่วังชันจังหวัดแพร่ มีการตัดไม้ทีละมาก ๆ ซึ่งเมื่อก่อนยังไม่ได้มีการจัดตั้งป่าชุมชนก็สามารถตัดเอาไปขายได้ แต่พอมีการจัดตั้งป่าชุมชน ชาวบ้านเขาก็บอกว่าถ้าคุณเข้ามาตัดไม้ทีละเล็กน้อยเราไม่ว่าแต่ถ้าจะมาตัดเป็นลำรถอย่างนี้ คุณควรจะให้ค่าช่วยเหลือในฐานะที่คุณไม่ได้มาดูแลรักษาป่าซึ่งเป็นการหารายได้ให้กับชาวบ้านอีกทางหนึ่ง ซึ่งก็มีการนำเงินส่วนหนึ่งมาเป็นกองทุนในการจัดการป่าอีกส่วนหนึ่งก็เป็นค่าแรงของผู้ที่ไปตัดไม้ การจัดตั้งป่าชุมชนในเขตอุทยานหรือป่า

สงวนนั้น มีความขัดแย้งแน่นอน แต่ถึงอย่างนั้นมันก็มีทางแก้ไขของมันอยู่ซึ่งผมขอเสนอว่า จะมีการจัดการร่วมกันหลายๆบ้าน

ชาวบ้าน

ถ้าเจ้าหน้าที่อุทยานเข้ามาเข้มงวดเขาจะเข้มงวดในเรื่องไหน

นายวิโรจน์ ตูลยโสภณ

1. ถามใจตัวเองก่อนว่าป่าชุมชนสำคัญกับเราหรือไม่ เป็นปัญหาเป็นชีวิตของเราหรือไม่ ส่วนการทำแล้วจะคืบหน้าหรือไม่ 2. เรื่องของการจัดการ ไม่ใช่มีแต่ผู้นำทำคนเดียวแต่ลูกบ้านไปเข้าใจว่าป่าชุมชนเกิดขึ้นไม่ได้ 3. สร้างองค์กรชาวบ้านและมีการจัดระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ได้ชัดเจนและแบ่งงานกันให้ชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่กันให้สมดุลและเหมาะสมกับแต่ละคน หลายบ้านต้องมีการทบทวนและมีการเปลี่ยนแปลงเอาตัวจริงทำงาน

ในด้านของการจัดการป่าชุมชนสิ่งที่ชาวบ้านเสนอในแง่ของกฎหมายเป็นเรื่องของการจัดการร่วมกันทุกภาคส่วน ก็คือ ชาวบ้าน ชุมชน เจ้าหน้าที่ ครู อาจารย์ องค์กรการบริการ ส่วนตำบล โดยตัวบทกฎหมายมันจะมีคณะกรรมการระดับชาติ คนที่จะมาจะต้องมีทั้งข้าราชการ ชาวบ้าน NGO ผู้ทรงคุณวุฒิ ในระดับจังหวัดก็มีคณะกรรมการจากหลายๆ ส่วน ระดับชุมชนก็มีคณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย ชาวบ้าน และอาจจะขอให้ครูอาจารย์ หรือ NGO มาเป็นที่ปรึกษา ในแง่ของการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและการประเมินผล ให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้และจังหวัดเขาเข้ามาดูแลจัดการให้ แต่ว่าต้องมีการพูดคุยกันให้ชัดเจนว่าใครมีหน้าที่มีบทบาทอะไรบ้าง ขอบเขตและหน้าที่มีแค่ไหน ถ้ามีป่าชุมชนใกล้กับเขตป่าอุทยานหรืออยู่ในพื้นที่ป่าอุทยาน ก็ไม่ได้หมายความว่าเรายกเลิกเขตป่าอุทยานออกไป ป่าชุมชนก็ยังอยู่ในเขตอุทยาน แต่หมายความว่าป่าชุมชนผืนนั้นมันจะถูกรองรับด้วยกฎหมายเฉพาะของมัน คุณจะเอากฎหมายอุทยานมาใช้กับป่าชุมชนไม่ได้ เพราะว่าป่าชุมชนนี้ได้รับการรับรองด้วยกฎหมายป่าชุมชนแล้ว ก็จะต้องมีการยกเว้น ตั้งกฎระเบียบของอุทยานจะมาขัดกฎระเบียบของป่าชุมชนไม่ได้ เป็นลักษณะทางกฎหมาย ไม่ใช่ว่าพื้นที่ไหนตั้งเป็นป่าชุมชนนั้นแล้วพื้นที่นั้นยังไม่ได้อยู่ในกฎหมายของรัฐไม่ได้ เพราะว่าหัวใจก็คือ คัดกรองและให้สิทธิชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการดูแลร่วมกับส่วนอื่นๆ

บทบาทหน้าที่ของป่าไม้มันต้องเปลี่ยนไปมีหน้าที่มาส่งเสริมมาสนับสนุนชาวบ้านไม่ใช่ทำเหมือนเมื่อก่อน เดียวนี้ชาวบ้านโตแล้ว รู้เรื่องต่าง ๆ ขึ้นมากแล้ว รู้ว่าสิทธิตัวเองมีอะไรบ้างและอยากมีส่วนร่วมในการจัดการดูแล เพราะฉะนั้นข้าราชการต้องปรับเปลี่ยนบทบาทมาสนับสนุนชาวบ้าน ชาวบ้านจะมีแผนในการจัดการป่าว่า แต่ละปีจะทำอะไรดี ในเมื่อคุณเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในเขตของคุณต้องมาให้คำปรึกษา ไม่ใช่มาควบคุมหรือจับต่าง ๆ

ชาวบ้าน

เจ้าหน้าที่ของทางราชการมีการเอาเปรียบชาวบ้าน ก็คือเมื่อมีการจับกุมชาวบ้านที่ไปตัดไม้ เจ้าหน้าที่ก็นำไม้ไปใช้ประโยชน์ของตนเอง ทำให้ชาวบ้านต้องไปตัดไม้ต่อก็เกิดการทำลายป่ามากขึ้น

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

ถ้าเราจัดตั้งป่าชุมชนได้แล้วชาวบ้านเราจะมีสิทธิมีอำนาจมากขึ้น ต่อไปหมู่บ้านราชการ นายทุนเข้ามาเราก็สามารถมีข้อจำกัดแล้วว่า ยึดหลักอ้างว่าตามกฎหมายว่า เราสามารถจับเขาส่งตำรวจได้ เพราะเรามีกฎหมายของเรามีหน้าที่ตามกฎหมาย แต่เขายังคือวันที่จะเข้ามาเอาสิ่งนี้ ก็อยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน ที่จะปกป้องและป้องกันอย่างไร

นายพยอม คารมณ

เมื่อมีการจัดตั้งป่าชุมชนก็คือ

1. ให้ยุบป่าไม้หรือเปลี่ยนให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและให้มีการจัดตั้งกรมใหม่เป็นกรมรัฐป่าชุมชน

2. เจ้าหน้าที่สภาท้องถิ่นไม่ได้รับทราบข้อมูล ข่าวสารของประกาศ พ.ร.บ. คัมครองป่า ในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมในระดับของจังหวัด หรือชุมชนลงมาองค์กรท้องถิ่นต้องมีตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการร่วม บทบาทหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่นต้องมีในแง่ของกฎหมายป่าชุมชน ในแง่ของอบต. กฎหมายอบต. เองอำนาจในข้อที่ 5 องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ส่งเสริม บำรุงรักษาทรัพยากรในท้องถิ่น แต่ อบต. ในระยะแรกก็ถูกมือของอำเภอเข้าไปครอบงำหรือกำกับ และ อบต. ถ้าจะทำเรื่องป่าไม้ต้องขึ้นกับป่าไม้อีก ตามว่าอำนาจของ อบต. ที่ผ่านมามีอำนาจจริงหรือเปล่าเป็นสิ่งที่เราต้องคิด เช่น แม่แจ่มตอนนี้เขาจะประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ชาวบ้านร่วมกับ อบต. มีมติร่วมกันไม่ให้ประกาศ เป็นบทบาทของ อบต. ซึ่งบางทีก็ต้องมีบทบาทร่วมกันบางทีชาวบ้านก็ต้องช่วยกันดัน อบต. ด้วย ซึ่งมันก็ต้องช่วยกันดัน อบต. เพิ่มขึ้น ไม่ใช่ให้ อบต. ทำแต่เรื่องถนนเพียงอย่างเดียว เรื่องปากท้องเราก็ต้องช่วยกันดัน เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

การประกาศเขตป่าต่าง ๆ บางทีกรมป่าไม้เขาก็จับจิบทำไม่ยอมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ชาวบ้านได้รับรู้ มาอยู่ที่หลัง การยุบกรมป่าไม้หรือการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่ยาก แต่ที่ทำอยู่ตอนนี้ก็คือกรมป่าไม้ พอผ่านกระทรวง ภารกิจคือการดูแลรักษาป่า แต่เป็นการดูแลเพื่อสร้างรายได้ สร้างเศรษฐกิจให้กับประเทศ ซึ่งด้านหนึ่งมันก็ดีคือจะได้ไม่ต้องมายุ่งกับชาวบ้านเรา แต่อีกด้านหนึ่งมันน่ากลัวขึ้น เพราะต่อไปพื้นที่ป่าสงวน ป่าเสื่อมโทรม หรือถ้ายังไม่ยกเลิกนิยามป่า มันจะอนุญาตให้เอกชนเข้ามาเช่านำไปสู่การปลูกป่าเศรษฐกิจ ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นจริงสิ่งนี้จะมาขัดแย้งกับชาวบ้านมาก วันดีคืนดีนายทุนมาเช่าพื้นที่ป่าใช้สอยป่าสาธารณะใกล้บ้านเรา

ผู้หญิงจะเป็นคนที่ไปหากินในป่ามากกว่าผู้ชาย และในปัจจุบันผู้หญิงจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ยิ่งตอนนี้ส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นคนลงไปเก็บข้อมูล ว่าในป่ามีเห็ดกี่ชนิดในหนึ่งปี มีการนำไปขายและได้เงินเป็นเงินเท่าไร ผู้หญิงจะรู้ดี

ชาวบ้าน

เวลามีการจัดตั้งป่าชุมชนแล้ว ชาวบ้านจะสามารถตัดสินใจมาสร้างบ้านได้หรือไม่ และในอนาคตจะมีการเก็บค่าน้ำหรือมีหารซื้อน้ำในการทำการเกษตรจริงหรือไม่

นายวิโรจน์ ตูลยโสภณ

ตอนนี้ที่บ้านมีการนำไม้มาสร้างบ้านได้หรือเปล่า และมีกฎเกณฑ์อะไรหรือไม่ว่าคนหนึ่งได้กี่ต้น เมื่อมีการสร้างบ้านต้องขออนุญาตหรือเปล่า คือ กฎหมายป่าชุมชน คนที่เป็นชาวบ้านรวมกันเสนอโดยมีนักวิชาการ หรือผู้รู้ต่างๆ มาช่วยเสนอขึ้น ซึ่งเจตนารมณ์ก็คือต้องการให้ชาวบ้านได้จัดตั้งมีสิทธิใช้ประโยชน์ได้ด้วย แต่ขอให้มีการกฎเกณฑ์ในการใช้และมีการใช้อย่างยั่งยืน และในพื้นที่จะรู้เองว่าพื้นที่ไหนได้ใช้พื้นที่ไหนใช้ไม่ได้ บ้างที่จะสร้างใหม่จะต้องมีการกฎเกณฑ์ที่ว่าใช้ได้กี่ต้น และต้องขออนุญาตใคร กฎหมายป่าชุมชนอนุญาตให้ใช้ได้ แต่ว่าอาจมีคนไม่เห็นด้วยกับการให้ตั้งในเขตป่าอนุรักษ์ที่เขาคัดค้านให้จัดตั้งป่าชุมชนได้แต่ห้ามใช้ประโยชน์จากป่าส่วนเรื่องที่ติดต่อกันเป็นปัญหาของชาวบ้าน

ยกตัวอย่างว่า ป่าชุมชนที่บึงคลาเทศ รัฐมีการออกไปให้แต่ละชุมชนรักษา ออกไปให้เลยว่าป่าชุมชนที่หมู่บ้านนี้จะดูแลมีกี่ไร่ มีใบรับรองให้ดูแล ทั้ง ๆ ที่บึงคลาเทศเป็นประเทศด้อยพัฒนา

ตอนนี้เราสู้เรื่องป่า แต่ชาวบ้านก็เรียกร้องต่อรัฐบาลให้กับที่ทำกินออกมาให้ชาวบ้าน ซึ่งบ้านนั้นมีการกฎหมายคุ้มครองแต่ที่ทำกินของชาวบ้าน ชาวบ้านเรียกร้องให้รัฐบาลกันพื้นที่เขตอุทยานออกไปและมอบสิทธิให้ชาวบ้านจะเป็นประโยชน์อะไรก็ได้ แต่ขอให้มันมั่นคงและถาวร สืบลูกหลานให้สามารถมาใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันได้ เรียกร้องกันมาเป็น 10 ปีแต่เขาไม่ยอมซึ่งเรียกร้องก็มีการเรียกร้องทั้ง 2 อย่าง ทั้งเรื่องป่าและที่ดิน ที่มีการเรียกร้องให้ราชการมาขยายพื้นที่ป่าออกไปและมีการมอบใบให้กับชาวบ้านเป็นกรรมสิทธิ์เสีย

นายมังกร ชัยชนะดารา

เรื่องที่ศูนย์วิจัยได้อธิบายเรื่องป่าชุมชนนั้นอาจจะไกลจากจุดเริ่มต้นของเวียงแหง ก็อาจเกิดความสับสนบ้างปกติที่เชียงดาวบางพื้นที่มีปัญหาคือ เขตอุทยานมีตั้งแต่ทางถนน 200 เมตร และก็มีผู้บุกรุก เป็นที่ทำกินซื้อขายอะไรต่างๆ แต่ในเชียงดาวการตั้งป่าชุมชนในอำเภอเชียงดาว เราพยายามจะไม่เข้าไปยุ่งกับพื้นที่ที่เป็นปัญหา จะนำไปสู่การขัดแย้งเราไม่รู้เป็นพื้นที่ของใครแต่เมื่อเขาทำกินแล้ว จะมีใบหรือไม่มีใบเวลาเราจะกันพื้นที่เป็นป่าชุมชนเราพยายามหลีกเลี่ยงให้ไกล เพราะมันจะกลายเป็นปัญหาระหว่างประชาชนกับประชาชน เรา

อยากมีปัญหา กับส่วนอื่นมากกว่า ไม่ใช่กับชาวบ้านด้วยตัวเอง เว้นแต่บางพื้นที่ที่เขาตกลงยินยอมก็แล้วแต่ส่วนใหญ่เขาจะไม่ยินยอม โดยเฉพาะในกรณีของชาวบ้านจะนำไปสู่การขัดแย้งระหว่างชุมชนซึ่งการเริ่มต้นของป่าชุมชนเราไม่ยากให้เกิดกรณีเช่นนี้ ก็คือพยายามขัดหรือตีเส้นให้มันอ้อมหน่อยเพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหา ซึ่งผมขอแนะว่าที่เชียงดาวเขาทำอย่างนี้ ก็คือใครที่เขามีที่ทำกินอยู่ชัดเจนเราพยายามจะไม่ไปกันมาอยู่ในเขตป่าเพราะจะนำไปสู่ปัญหาปัญหาจะเกิดตั้งแต่ยังไม่เป็นพื้นที่แนวเขตเลยแค่พูดว่าจะไปตรงนี้ก็ร้อนแล้ว เพราะฉะนั้นเราจึงต้องพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาดังนี้แต่ถ้ามันมีปัญหาที่เป็นประโยชน์ที่จะทำให้พื้นที่ป่าชุมชนมันเพิ่มขึ้นหรือกว้างขึ้น เราอาจจะไปปลูกต้นไม้เพื่อฟื้นฟูป่า บางทีก็ต้องระวังด้วยเพราะเจ้าหน้าที่ป่าไม้บอกว่าเขาเลยหมยพื้นที่ตรงนี้ให้ทำป่าชุมชน ท่านก็เข้าไปอยู่ในเกมส์ของพวกเขาแล้วเกมส์ของการขัดแย้งในท้องถิ่นจะทำให้เกิดศึกแทน ที่จะเป็นศึกระหว่างป่าไม้กับชาวบ้านก็จะเป็นชาวบ้านกับชาวบ้านหรือนายทุนกับชาวบ้าน

ในการกันเขตพื้นที่เบื้องต้นพยายามหลีกเลี่ยงปัญหา ให้มันเกิดข้อยุติที่ไม่นำไปสู่ปัญหา ซึ่งจริงๆ แล้วโดยกฎหมายชุมชนก็สามารถจะเอามาเป็นของคนได้ถ้าไม่มีเจ้าของโดยกฎหมาย และความเป็นจริงชุมชนก็ยอมรับว่าที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิหลายคนเป็นเจ้าของอยู่เราก็ต้องยอมรับในบางกรณีและในกรณีของ อบต. เป็นเรื่องท้องถิ่นต้องเรียนรู้ไปอีกยาวนาน ซึ่งผมเป็นประธาน อบต. เชียงดาวก็ยังไม่รู้เลยว่าเขาแต่งตั้งประธานสภา ประธานบริหารและปลัด อบต. เป็นเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ผมยังไม่รู้เลยว่าผมเป็นเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งผมก็เป็นครูอาจารย์มาก่อนก็ยังไม่นับประสาอะไรกับพวกชาวบ้านธรรมดาเขาจะรู้ความเคลื่อนไหวของราชการโดยตลอด จึงเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้กับไปอีก แต่ว่าโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ อบต. สามารถเข้าไปจัดการและดูแลป่าและทรัพยากรธรรมชาติได้ เรื่องของ ดิน น้ำ ป่า แต่จะจัดการอะไรยังงั้นยังไม่ค่อยชัดเจน แต่ว่าถ้าโดยแนวทางแล้วเราก็น่าจะใช้นโยบายส่งเสริมสนับสนุนท้องถิ่นเช่น จัดสรรงบประมาณมาเพื่อให้เกิดป่าชุมชนขึ้น หรือจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เกิดแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา จัดสรรงบประมาณเพื่อฟื้นฟูป่า เป็นต้นควรจะทำ โดยปกติแล้ว อบต. เขาก็ไม่ให้ทำเองโดยกฎหมาย อบต. โดยความต้องการของชาวบ้านแต่จริงๆ แล้วทุกวันนี้นั้น อบต. หลายที่ไม่เคยถามความต้องการของชาวบ้านเลยว่าต้องการอะไร และมักจะกำหนดแผนโดยคาดเดา ว่าชาวบ้านต้องการ สิ่งที่ต้องการที่สุดในขณะนี้คือปลูกระดมชาวบ้านขึ้นมา ให้รวมตัวกันรวมกลุ่มกันเพื่อเสนอปัญหาความต้องการให้ชัดเจน ให้ไปกำหนดในแผนพัฒนาตำบลและก็ไปประชุมบังคับหรืองบประมาณออกมาเพื่อใช้ตามแผนหรือข้อบังคับนั้น ซึ่งการกระทำนี้จะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องมีการพิสูจน์ด้วยตัวเอง แต่ตอนนี้พวกเรายังไม่ถึงภาคีท้องถิ่น ก็คือหมู่บ้านในตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. จะต้องผนึกกำลังกันร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์กลุ่มแม่บ้าน ประธานเหมืองฝาย รวมทั้งพระสงฆ์ในท้องถิ่น และข้าราชการ ทุกคนผนึกกำลังกันสมาชิกในท้องถิ่นไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง แต่ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เพียงแต่รับภาระอาสาเข้ามาเอาความคิดของคนในท้องถิ่นไปปฏิบัติ แนวโน้มความคิดนี้ค่อยๆ พัฒนาไม่สามารถทำได้ในทันที เพราะทุกวันนี้

ใครที่เป็นพ่อหลวงชื่อก็บอกว่าพ่อหลวง พ่อพ่อหลวงบอกอย่างนี้ทุกคนก็เชื่ออย่างนั้น ไม่มีชาวบ้านคนไหนที่จะลุกขึ้นโต้ได้ นี่เป็นความคิดสมัยเก่าแต่ตอนนี้มันเปลี่ยนไปแล้ว ปัญหาที่คลี่คลายลง ผู้ที่มีตำแหน่งเป็น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำสามารถทำงานแทนชาวบ้าน จะฟังชาวบ้านว่าชาวบ้านต้องการอะไร ชาวบ้านบอกก็ต้องเอาไปตรงไปคิดไม่ใช้ทำทันที ถ้าสิ่งไหนที่ทำไม่ได้ก็แนะนำให้ไปทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ปัจจุบันนี้อาจจะยังไม่ได้ทันที แต่แนวโน้มข้างหน้าต้องเป็นอย่างนั้น ถ้าจะให้ไวขึ้นชาวบ้านต้องมีการรวมกลุ่มเป็นก่อนผืนนี้ กำลังให้เข้มแข็ง เช่นกลุ่มแม่บ้านเป็นกลุ่มที่มีพลังเข้มแข็งที่สุดหมู่บ้านส่วนมากมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ถ้ากลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านเข้มแข็งก็เอา อบต. ให้อยู่หมัด ถ้าไม่ทำตามสมัยหน้าไม่เลือก ถ้าหมู่บ้านไหนเข้มแข็งก็รวมกันกันเป็นแม่บ้านตำบล พ่อเป็นแม่บ้านตำบลก็บรรจุแผนพัฒนาตำบลของกลุ่มแม่บ้าน เอาไปใส่ในแผน อบต. แผน 1 - 5 ปี พ่อบรรจุแผนแล้วมันง่ายต่อการจะเอามาบังคับเป็นเป็นข้อบังคับตำบล การออกงบประมาณ ปัจจุบันการสร้างถนนหนทางให้ชาวบ้าน อบต. เป็นผู้สร้าง แล้วให้ชาวบ้านเป็นผู้ดูแลก็ได้ดูเพียงอย่างเดียว ถ้ามันไม่ถูกสเปกก็ไม่สามารรถที่จะไปใช้ได้ อาจจะเป็นเพราะไม่รู้หรือถ้ารู้ก็ไม่อยากพูดเดี๋ยวมันจะมีปัญหา แต่ต่อไปในอนาคต อบต. จะทำหน้าที่จัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนกลุ่มองค์กรหรือเครือข่ายต่างๆ เช่น จะเลี้ยงโคนมก็รวมพลังกลุ่มของท่านให้เข้มแข็งในตำบล ทำเรื่องขอสนับสนุนงบประมาณมาสนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชนในการเลี้ยงโคนม เขาต้องให้ถ้ากลุ่มของท่านเข้มแข็งจริง ๆ เขาต้องให้มาสนับสนุนมาพัฒนาอาชีพ อบต. ก็ได้แต่ดูว่าชาวบ้านจะใช้เงินอย่างไร เป็นการกลับกันชาวบ้านมีหน้าที่ใช้เงิน อบต. มีหน้าที่ดูชาวบ้านใช้เงินถูกหรือเปล่า ไม่มีหน้าที่ใช้เงิน เป็นแนวทางที่ พ่อช. ต้องการให้เป็นแบบนี้ ก็คือให้กลุ่มรากฐานมีความเข้มแข็งรวมตัวกันเป็นเครือข่ายสุดท้ายหน่วยงายของรัฐไม่ว่าจะเป็น อบต. หรือกระทรวง กรมต่างๆ มีหน้าที่ทำตามกลุ่มและองค์กร เครือข่ายต่าง ๆ ต้องการ และเงินก็จะถูกลงมาโดยตรงไม่ผ่านส่วนราชการ การผ่านส่วนราชการก็เป็นการผ่านในระบบบัญชีเท่านั้น อย่างเช่นโครงการตำบลละ 1 ล้านบาทมันผ่านเข้าสู่ระบบบัญชีของ อบต. แต่ อบต. ไม่มีสิทธิใช้ เขาก็บอกว่าองค์กรชุมชนจะ去做เอง ไม่รู้ว่าจะทำร่วมกับ อบต. หรือให้ อบต. ทำ ถ้าชาวบ้านจะ去做เองก็ไปเอาเงินได้เลย ไปเปิดบัญชีเอาเงินเข้ามาเป็นของชาวบ้านได้ อบต. ไม่เกี่ยว

ในตอนเช้าเราก็ทำความเข้าใจกันว่า ป่าชุมชนคืออะไร อยากจะสรุปประเด็น เพราะหลายท่านเป็นผู้นำชุมชน ก็คงอยากจะไปจัดเวทีในหมู่บ้าน ซึ่งพอจะสรุปได้เป็นประเด็นดังนี้คือ

1. ป่าชุมชน คือป่าของหน้าหมู่บ้าน หรือป่าของหมู่บ้านที่ชุมชนช่วยกันดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือป่าชุมชนคือ ป่าอนุรักษ์
2. การจัดตั้งป่าชุมชนก็เหมือนกับเราทำกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย
 - 2.1 มีการประชุมคนในหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาหารือ ทำความเข้าใจร่วมกันถึงความสำคัญของป่าชุมชน ข้อดีข้อเสียของป่าชุมชน เราอยากจะจัดตั้งหรือไม่ตั้งพูดถึงความ

สำคัญพวกท่านรู้ว่าป่าชุมชนมันสำคัญแค่ไหน เราสามารถคิดได้ ช่วยกันพูดช่วยกันระดมความคิดออกมา ให้เห็นว่าป่าชุมชนมันคืออะไร

2.2 ยกมือตัดสินใจร่วมกันว่าจะมีหรือไม่มีป่าชุมชน ไม่ใช่ว่าพอหลวงหรือ อบค. เป็นผู้ตัดสินใจ ถ้าเป็นลูกบ้านก็ให้ไปปรึกษาพ่อหลวง และก็ให้พ่อหลวงเรียกประชุมลูกบ้านเพื่อปรึกษาหารือกันในการจัดตั้งป่าชุมชน เราก็อธิบายให้ท่านรู้ว่าพัฒนาการของป่ามันถูกละเมิดมามากขนาดไหน แต่ก่อนนี้สะดวกสบายพอเขตอุทยานประกาศครอบครองเราจะไปหาเห็ดหาหน่อสาบาก และถ้าเราไม่วางกฎกติกาไม่มีป่าชุมชนขึ้นมาจะเป็นอย่างไร แต่ก่อนนี้หาหน่อเล่นบรรทุกรถปิ๊กอัพเป็นคัน ๆ ออกมาขายได้ ทำให้มันลดน้อยลง พอลงมือแล้วเราก็มารู้สึกว่าป่าชุมชนของเราจะมีแนวเขตเท่าไร เรื่องปัญหาแนวเขตไม่ต้องไปกังวล เพราะมันแก้ไขได้ในท้องถิ่น เพราะเราถูกกำหนดด้วยแนวเขตของหมู่บ้าน เป็นลักษณะที่ท้องถิ่นนิยมอยู่ ปัญหาของป่าชุมชนไม่ใช่ว่าตั้งแล้วจะหมดปัญหาเลย มันจะค่อย ๆ คลี่คลายหรือพัฒนาไปเอง จะค่อยเป็นค่อยไป เบื้องต้นขอให้มีการปักปันเพื่อป้องกันการบุกรุก พอมีแนวเขตที่ชัดเจนแล้วก็กันพื้นที่ว่าตรงไหนจะเป็นพื้นที่ใช้สอยใช้ประโยชน์ ตรงไหนจะเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ถ้ากำหนดไม่ได้ก็ปล่อยไปก่อน ขอให้พื้นที่ทั้งหมดนี้เป็นป่าชุมชนของเรา ตรงเขตอนุรักษ์จะเป็นพื้นที่ลาดชันเราทำอะไรไม่ได้ ถ้าเราไปยุ่งจะทำให้มันเกิดการกระทบกระเทือน เอาไว้เป็นแหล่งต้นน้ำ เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่า เขตใช้สอย เริ่มต้นเราก็ใช้แต่สิ่งที่มีปัญหาเรื่องการตัดต้นไม้เราก็ไม่สนับสนุนวันแต่พวกไฟต่าง ๆ

2.3 ตั้งคณะกรรมการขึ้น มีมาก ๆ ยิงดี สำหรับไปตรวจป่าทำแนวกันไฟต่าง ๆ

2.4 กำหนดแผนว่าเราจะทำอะไรบ้าง

2.5 ตั้งกฎกติกา ข้อบังคับ

2.6 ทางงบประมาณสนับสนุน

เรื่องของการใช้เงินไปคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ว่าบ้านเราทำป่าชุมชนแล้ว บอกรายละเอียดทั้งหมดว่าเป็นอะไรยังไง แนวเขตอยู่ตรงไหน จากนั้นถึงจะใช้งบประมาณ ในการเขียนตัวหนังสือบนแผ่นสังกะสีเพื่อนำไปตอกเป็นระยะ ๆ จนครบ คำนวณว่าจะใช้สังกะสีเท่าไรกี่แผ่น คำนวณเป็นเงิน และวันไปติดก็จะใช้คนก็คนเป็นค่าอาหารเท่าไรก็คำนวณออกมา

2.7 มีการจัดกิจกรรมการเดินตรวจป่า ครั้งแรกเมื่อไร และครั้งต่อไปเมื่อไร มีงบประมาณที่จะต้องใช้จ่ายเท่าไร ซึ่งในเบื้องต้นทางลุ่มน้ำแม่ปิงหรือโครงการสิทธิชุมชนจะหาเงินมาสนับสนุนได้

แต่ความรู้ที่จะต้องมีความรู้ใน 2 ทางคือ 1. รู้ในเรื่องขององค์ความรู้ต่าง ๆ เช่น เรื่องไฟป่า คุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ และต่อไปข้างหน้าเราต้องมีการสำรวจป่าของเรา ต่อไปข้างหน้าป่าของเราจะเป็นแหล่งสถานศึกษาด้วย ให้รู้ที่บ้านเรามีพืชสมุนไพรอะไรบ้างก็ค่อย ๆ ศึกษาเรียนรู้ไป การเรียนรู้มันจะต้องมีการจัดเวที และเป็นเวทีจากหมู่บ้านก็เป็นตำบล มีตัวแทนหรือเครือข่ายระดับตำบลมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจะต้องมีงบประมาณบาง

ตัวมาเชื่อมร้อยเป็นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค ถึงจะต้องมีความรู้ที่ครบถ้วน และเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน เช่น พอทำไปบ้านหนึ่งอาจจะห้อยอีกบ้านหนึ่งก็มาพูดคุยเพื่อให้กำลังใจมันดีขึ้น มีการเสริมและให้กำลังใจในซึ่งกันและกันจะค่อยๆ พัฒนาไป สุดท้ายป้าชุมชนจะได้เกิดความยั่งยืน

3. พ.ร.บ. ป้าชุมชน เพื่อจะให้หลักประกันว่าโดยสิทธิทางรัฐธรรมนูญให้ท่านใช้สิทธินี้เป็นข้ออ้าง ใช้ประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ป้าไม่ป้าชุมชนก็จะเกิดขึ้นได้ อาจจะไม่ถึง 100 % แต่ 80 % เขาต้องให้ อาจจะมีบางพื้นที่ป้าไม่กับชาวบ้านอาจจะมีปัญหากัน แต่ในแนวทางและนโยบายเข้าเกื้อหนุนที่จะให้เกิดป้าชุมชนขึ้นเพราะป้าชุมชนก็คือ ป้าอนุรักษ์แค้นอนุรักษ์เพื่อใช้สอยหรือใช้ประโยชน์ แนวโน้มข้างหน้า ส่วนราชการจะถูกกำกับโดยประชาชน อาจจะ 5-10 ปีจะถูกกำกับโดยองค์กรประชาชน เพราะกระแสต่างๆ มันไหลและพัดพามา ยกเว้นองค์กรชุมชนจะล้มไปพร้อมเศรษฐกิจเสียก่อน เพราะเศรษฐกิจจะเป็นตัวให้องค์กรชุมชนอยู่ได้ บอกให้รู้ว่าถึงจะมีปัญหาขัดแย้งกันในบางส่วนแต่แนวโน้มในอนาคตปัญหานั้นจะต้องคลี่คลาย ตอนนี้เพียงแต่ว่ารัฐชะลอปัญหาเพราะไม่ต้องการขยายผลการขัดแย้งมาก

พ.ร.บ. ป้าชุมชนจะเป็นหลักประกันที่จะทำให้ป้าชุมชนถูกต้องตามกฎหมาย โดยสมบูรณ์เบื้องต้นถึงแม้ว่าไม่มี พ.ร.บ. ป้าชุมชนก็เกิดแล้วทั่วประเทศ เช่น งานวิถีคนรักป่า ดิน น้ำ ที่อำเภอเชียงดาว ก็มีคนทั่วทั้งประเทศทั้งภาคกลาง ภาคใต้ ภาคอีสาน ภาคเหนือ ด้วยกัน เขามีป้าชุมชนแล้วก็ยังไม่เห็นผิดกฎหมาย อยากจะฝากให้หมู่บ้านว่ามีบ้านไหนบ้างที่จะทำป้าชุมชนกันจริงๆ และบุญส่งจะทำหน้าที่ประสานกับหมู่บ้านต่าง ๆ ว่าจะจัดประชุมจะมีทีมและทำความเข้าใจ จะมีทีมงานและทำความเข้าใจกันวันไหนเมื่อไร ในหมู่บ้านก็ไปตกลงทำแผนออกมาว่าในหมู่บ้านจะมีกรรมการกี่คน จะต้องใช้แผนป้ายมีงบประมาณเท่าไร ได้ก่อนวันที่ 18 นี้ยิ่งดีจะได้หางบประมาณมาเสริม

นายธรรณิธิ วุฒิธรรมปัญญา : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน

ค้นหาหมู่บ้านที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการจัดตั้งป้าชุมชน

1. บ้านปางป้อ	หมู่ที่ 5 ตำบลแสนไห
2. บ้านธาตุ	หมู่ที่ 4 ตำบลแสนไห
3. บ้านสามปู	หมู่ที่ 2 ตำบลแสนไห
4. บ้านกองลม	หมู่ที่ 10 ตำบลเมืองแหง
5. บ้านกองลม	หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองแหง
6. บ้านแม่พรม	หมู่ที่ 8 ตำบลเมืองแหง
7. บ้านป่าไผ่	หมู่ที่ 3 ตำบลเมืองแหง
8. บ้างม่วงเครือ	หมู่ที่ 4 ตำบลเปียงหลวง *
9. บ้างห้วยไคร้	หมู่ที่ 5 ตำบลเปียงหลวง
10. บ้างม่วงปือก	หมู่ที่ 3 ตำบลแสนไห *

11. บ้านปางควาย หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองแหง *

หมู่บ้านที่ทำเครื่องหมาย * ยังตัดสินใจไม่ได้ต้องไปปรึกษากับผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน
ในหมู่บ้านก่อน

นายศิริโรจน์ เศรษฐะ

การแสวงหาผลประโยชน์จากป่าชุมชนเพื่อรักษาไว้หรือเพื่อประโยชน์ที่เราจะต้องกิน
ต้องใช้ ในเส้นทางของบ้านกองลมและอีกอย่างวันนี้เรามีโครงการพระราชดำริ ถ้านับจากเส้น
ทางจากบ้านกองลมไปจนถึงยอดคอยดำ เรามีบ้านกองลม แม่หาด นามน การสร้างป่าชุมชน
ไม่ใช่แต่เฉพาะจะเก็บเห็ดเก็บหน่อแต่เพียงอย่างเดียว และสิ่งที่เกิดขึ้นบนคอยดำในขณะนี้ก็คือ
มีการนำคนในหมู่บ้านอื่นเข้ามาอยู่เป็นชาวเขา 4 เผ่าคือ กระเหรี่ยง อีเก้อ มูเซอ และลีซอ ซึ่ง
ถูกจำกัดเขตแน่นอนว่าโครงการนี้จะไม่มีการขยายหมู่บ้านเหล่านี้ ตลอดเส้นทางที่ไปคอยดำมี
ทรัพยากรที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ทางป่าไม้เองก็หวังว่า เส้นทางที่สวยงามที่สุดก็
คือเส้นทางนี้ เพราะฉะนั้นการอนุรักษ์เส้นทางก็ดีหรือผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว
ตรงนี้ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีเพราะ เป็นโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ถ้าเกิดธุรกิจ
ท่องเที่ยวขึ้นมาป่าไม้ก็ต้องมาเก็บรายได้จากการท่องเที่ยวนี้และผลประโยชน์ส่วนหนึ่งจะต้อง
แบ่งให้กับชุมชนด้วย คือ อบต. ในระเบียบของป่าไม้ชุมชนมีระเบียบว่า เมื่อชาวบ้านตกลง
กันเสร็จ คุยกับพ่อหลวงกำนัน นำเสนออำเภออำเภอนำเสนอจังหวัดพิจารณาพร้อมกับป่าไม้
เขตถ้าเห็นชอบด้วย ก็จะส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาสำรวจร่วมกับคนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพื่อดู
ความเป็นไปได้ ป่าไม้เขตของจังหวัดจะนำเรื่องเสนอต่อไปที่กรมป่าไม้ เมื่อกรมป่าไม้เห็น
ชอบเขาก็จะแจ้งกลับมาที่เรา ตรงนี้เราต้องขึ้นไปสำรวจว่าตรงไหนควรจะเป็นเขตอนุรักษ์ ตรง
ไหนเป็นกิจกรรมต่างๆ จะอยู่ในตอนสุดท้าย ซึ่งกว่าเราจะทำกันได้ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ดังนั้น
สิ่งที่จะเป็นผลประโยชน์ต่อชุมชนที่เราจะเตรียมกันไว้ก่อนคือ นามน แม่หาด กองลม ซึ่งผม
อยากเห็นตรงนี้มีน้เกิด

นายมังกร ชัยชนะดารา

เวลาเราจะไปตระเวนพื้นที่เพื่อไปติดป้ายหรือออกไปพื้นที่เพื่อดูแนวเขตปกติเจ้าหน้าที่
ป่าไม้เขาจะไปกับเราเวลาเราส่งคนไปคุยแล้วเขาเห็นด้วยเขาจะไปกับเรา พยายามดึงเขาให้ไป
กับเราให้ได้มันจะคุสมบุญยิ่งขึ้น ที่เชียงดาวเขาไปกับเรา จะมีเพียงบางหมู่บ้านที่ผลเธอไม่
ยอมไปกับเราด้วย จึงเกิดปัญหาแต่มีน้อยมากส่วนใหญ่เขาจะไปด้วยกับเรา เพื่อไปอำนวยความสะดวก
และไปดูว่าเราจะไปติดตรงไหนได้

นายไพรัช ไหม่มขมพู

ดีใจที่หลายหมู่บ้านที่จะไปทำกัน แต่การทำอย่างนี้ถ้าจะให้ยั่งยืนให้ไปทำความเข้าใจ
ใจกันในหมู่บ้านด้วย ถ้าหมู่บ้านมีเพียง 4-5คนบอกให้ถึงมันคงจะไม่รอดฉะนั้นจึงควรไปทำ

ความเข้าใจพูดคุยกัน เผยแพร่ความรู้ความคิดให้มันแน่นและลึก ถ้าเรามองค์กรที่เข้มแข็งก็ คงไม่มีใครสามารถทำอะไรได้ เป็นการมีภูมิกันแบบนี้ อย่างเช่น ทุกวันนี้ที่เรามีปัญหา ก็เพราะ เราไม่ได้พูดคุยหรือรวมกลุ่มกันให้แน่นหนา ถ้าเข้มแข็งอะไรก็ทำไม่ได้

กฎหมายป่าชุมชนเกิดขึ้นก็เพราะการมีการเสนอชื่อกัน 50,000 ชื่อถึงเกิดขึ้นได้ และ รัฐบาลเป็นผู้เสนอเข้าสู่สภา และ ส.ส. เท่านั้นที่เสนอได้ แต่พอมีรัฐธรรมนูญ 2540 เขาก็ บอกให้ชาวบ้านมีการเสนอกฎหมายได้แต่ห้ามมีการเอ่ยชื่อ

กฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 "บุคคลรวมกันเป็นชุมชน ท้องถิ่นตั้งเดิมย่อมมีสิทธิ อนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่น และของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน" นี่ก็เป็นที่มาของกฎหมายชุมชนที่พี่น้องชาว บ้านเสนอเข้าไป โดยการอ้างอิงกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 ปัญหาบางเมืองเราตอนนี้มี รัฐธรรมนูญ 2540 นี่เป็นตัวตั้ง จะมีกฎหมายต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบ ฯลฯ มีมาก ปัญหาอยู่ตรงนี้ รัฐธรรมนูญเป็นแม่บทอยู่ตรงนี้กฎหมายที่มีอยู่ตอนนี้มีมาก่อน รัฐธรรมนูญ อย่าง พ.ร.บ. ป่าไม้ปี 2497 ยังมีอยู่ และพวกกฎกระทรวง ระเบียบต่างๆ ณ วันนี้ เขาพยายามจะยกเลิกกฎหมายเหล่านี้ ให้มันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ก็เลยเกิดปัญหาที่ ข้าราชการจับก็เพราะยังใช้กฎหมายตัวนี้อยู่ แต่ถ้ามีประชาชนรวมตัวกันแน่น เรามาใช้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด กฎหมายเหล่านั้นจะขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญก็ไม่ได้ที่ออกมาใหม่ และ อันเก่าเขาก็จะมีการไล่ทิ้งกันอยู่ และตอนนี้รัฐบาลจะมีการปรับปรุงกฎหมายอีก 235 ฉบับ ที่ ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ถ้ากฎหมายทั้ง 235 ปรับปรุงให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหมด รับ รองบ้านเมืองและพี่น้องประชาชนจะดีมากกว่านี้ แต่ต้องอาศัยเวลาอีกนิดหนึ่ง ตอนนี้ป่าไม้ก็ใช้กฎหมายป่าไม้ พ.ศ. 2497 เป็นหลัก ตอนนี้สถานการณ์บ้านเมืองกำลังสับสน รุนแรง

ที่ถามว่าการตั้งป่าชุมชนขึ้นนี้จะไปขัดกับกฎหมายป่าไม้หรือกฎหมายอื่นๆหรือไม่ ถ้าถามตอนนี้กฎหมายเหล่านี้ยังไม่ได้แก้ไข ก็ยังขัดอยู่ แต่เราพยายามใช้รัฐธรรมนูญปี 2540 เป็นหลัก วันนี้เรามีการเสวนากันที่กรุงเทพฯ เขาบอกว่ารัฐธรรมนูญปี 2540 นี่ชาวบ้านได้ใช้ จริงๆ แค่ 30% และเราควรจะมีวิธีการอย่างไรที่จะนำรัฐธรรมนูญไปผลักดันให้พ่อแม่พี่น้องรู้กัน มากขึ้น เป็นปัญหาที่ท้าทายถ้าเราได้ใช้ครบถ้วน 100% ความสมบูรณ์พูนสุขก็จะเป็นของเรา ทั้งหมด

เรื่ององค์กรต่างๆ ในรัฐธรรมนูญมาตราที่ 45 "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็น สมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การชุมชนหรือหมู่คณะอื่น" ที่เราต้อง ตั้งองค์กรต่างๆ ขึ้นมาเพราะจะทำให้เรามองเห็นว่าชาวบ้านเริ่มมีสิทธิมีพลังที่จะเข้ามากำหนด ดูแลนโยบายของรัฐบาล เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่มีองค์กร ชุมชนต่างๆ แล้วพลังในส่วนนี้จะไม่มี เพราะฉะนั้นข้าราชการของรัฐถ้าที่ดีก็ดีไป ถ้าที่ไม่ดีก็ไม่ดี เขาก็จะมองว่ากลุ่มพลังองค์กรต่าง ๆ ของชาวบ้านนี้ดีไหม ถ้ามีและเป็นกลุ่มพลังที่เข้มแข็ง ถ้าเขาคิดไม่ดีเขาจะหยุดหมด ไม่มี

ใครที่จะมาสู่พลังของพ่อแม่พี่น้องได้ ปัญหาในขณะนี้ก็คือ เศรษฐกิจของพ่อแม่พี่น้องชาวบ้าน คือ เรื่องหนี้สินอะไรต่าง ๆ เหล่านี้มาบั่นทอนให้พี่น้องชาวบ้านขาดพลัง อย่างวันนี้ถ้าพี่น้องชาวบ้านคิดว่า มาวันนี้ทำให้เสียเวลาขาดรายได้ พลังนั้นส่วนนี้ก็จะไม่มีเมื่อไม่มีพลัง ภูมิคุ้มกันที่ดีก็จะมีด้วย สิ่งที่ไม่ดีก็จะลงมาสู่ชาวบ้านป่าชุมชนก็เหมือนกัน ถ้ามีคนจะทำเพียง 2 - 3 คนก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะฉะนั้นกลุ่มพลังชาวบ้านต้องแน่นหนาถึงจะเอาชนะได้ เป็นเรื่องของการเมืองแบบมีส่วนร่วม

ป่าชุมชนนั้นมีมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยเราทำไร่ทำนาจนมามาก ๆ มีการเก็บเห็ด เก็บหน่อกิน มีป่าไม่มาก ๆ สมัยที่เรามีการหาฝิ่นมาไว้ใช้ในหน้าฝน สมัยมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแล้วสิ่งนี้แหละเป็นป่าชุมชน พอรัฐบาลดูแลเขาก็ออกกฎหมายห้ามชาวบ้านเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือทำอะไรต่าง ๆ เพราะฉะนั้นป่าจึงเป็นของรัฐบาล เมื่อเป็นของรัฐบาลก็เกิดสภาพอย่างทุกวันนี้ และ ณ วันนี้รัฐจะคิดบางอย่างให้พ่อแม่พี่น้องไปดูแลกันเองตามรัฐธรรมนูญ อย่างเช่น ที่เราทำในอดีตคือ หาฝิ่น หาเห็ดหาหน่อ สร้างบ้านเรือนเหมือนอย่างในอดีต เขาก็จะคิดมาให้เราบางส่วน การกินชาวบ้านก็ต้องเข้าใจว่าเราจะรับมาได้อย่างไร เราจะรักษาเหมือนเมื่อก่อนอย่างไร เหมือนอย่างการศึกษาในสมัยก่อน ที่มีการเรียนในวัดแทนโรงเรียน เป็นต้น แต่ ณ วันนี้จะมีคตินหลักสูตรให้กับพ่อแม่พี่น้อง คือให้หาหลักสูตรมาสอนเด็ก ๆ

ตอนนี้อกฎหมายป่าชุมชนกำลังจะออกมาและมีบุคคลบางกลุ่มกำลังมองดูว่าอยากให้ออกมาเหมือนกันว่าจะมีชาวบ้านหมู่บ้านไหนที่จะดูแลรักษาป่าชุมชนอย่างนี้ได้ แต่ถ้าทำไม่ได้เขาก็จะเอากลับคืนหมด เป็นความคิดของข้าราชการและนักวิชาการบางส่วน ณ วันนี้รัฐกำลังมองดูความคิดและความสามารถของประชาชนว่าจะทำอย่างไร ถ้าเราไม่มีการจัดการการรวมกลุ่มก็จะเหมือนเดิม เป็นอะไรซ้ำซากไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นเราจึงต้องเสียสละเวลาของเรามา รวมกลุ่ม แต่ถ้าทุกคนต่างคนต่างทำไม่สนใจ ก็จะเป็นการเปิดหนทางให้เขาโกงกินได้อีกมาก

ผมจึงอยากเรียกร้องให้พวกเราออกมาเสียสละเวลาเพียงเล็กน้อยเพื่อลูกหลานของเราในวันข้างหน้า ตอนแรกเราอาจจะเหนื่อยบ้าง ให้เราทำความเข้าใจกับครอบครัว เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมาทีหลัง ตอนนี้องค์กรต่าง ๆ มีมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มเหมืองฝาย เป็นต้น มีกลุ่มมากแต่เขาก็ทำตามความถนัดของตนเองเราจะทำอย่างไรให้เรียงแถวมีกลุ่มก่อนที่มีพลังมากเป็นสิ่งที่พี่น้องต้องคิดกัน ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 45

ดังนั้นการจัดการดินน้ำ ป่า ณ วันนี้รัฐบาลและรัฐธรรมนูญจะผ่อนคลายเป็นให้พี่น้องไปจัดการ ดิน น้ำป่า เหมือนสมัยก่อนที่น้ำก็มีแก่งฝาย แต่ตอนนี้กลับจะมีแต่การเก็บภาษีน้ำอีก อย่างไรก็ตามก็ควรจะมีการรวมตัวกัน

ชาวบ้าน

สมมติหมู่บ้านของพวกผมมีการจัดการป่าชุมชนกันแล้ว และมีการยอมรับด้วยจะเกิดปัญหาอะไรบ้าง และจะมีปัญหากับหมู่บ้านข้างเคียงหรือไม่

นายวิโรจน์ คุลยโสภณ

หลังจากมีคณะกรรมการแล้ว มีแนวเขตแล้ว มันต้องมีกฎกติกา หรือกฎระเบียบสังคมในหมู่บ้าน ที่จะดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ มีบทลงโทษต่าง ๆ อยู่ บ้านที่ไม่มีป่าชุมชนจะมีปัญหาของบ้านตัวเองและก็จะชอบจะไปยุ่งกับหมู่บ้านคนอื่น ซึ่งหมู่บ้านอื่นถ้าเข้มแข็งแล้วสามารถปรับคนที่มาบุกรุกตัดไม้มาทำลายป่าของเราได้ ตัวอย่างที่บ้านปางงเชียงดาว มีลูกจ้างของป่าไม้ไปขโมยตัดไม้ในป่าชุมชนของเขา เขาจับได้ พ่อหลวงกับกรรมการเข้มแข็งเขาปรับเป็นเงินหลายหมื่นบาทไม่มีใครว่าได้ มีแต่การเจรจาต่อรองนิดหน่อย ซึ่งถ้าหมู่บ้านเข้มแข็งจะทำได้ถึงขนาดนี้ เป็นปัญหาที่ต้องเรียนรู้

ตอนนี้เป็นการเชื่อมโยงร้อยให้เกิดป่าชุมชนก่อนแล้วค่อย ๆ ไปเชื่อมโยงกันต่อไปในหมู่บ้านอื่น ตอนนี้ทำกันในหมู่บ้านของตัวเองก่อนให้เข้มแข็ง

ชาวบ้าน

ถ้าเราจะสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งนี้จะทำอย่างไร

นายธวัช ฤทธิธรรมปัญญา : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน

ตอนนี้รัฐบาลต้องทบทวนการพัฒนาใหม่ เพราะที่ผ่านมาเราได้ทำลายฐานทางสังคมของเรามาก ที่ผ่านรัฐแบ่งคนออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ชนชั้นสูง 2.ชนชั้นกลาง 3.ชนชั้นต่ำหรือยากจน ก็คือพวกเราที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศ เขามีการพัฒนาแต่ชนชั้นสูงก่อนกว่าจะมีถึงเราที่เหลือเพียงเล็กน้อย เงินทองก็นำไปพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เศรษฐกิจข้างบนก่อน ขบวนการอุ้มชูให้กับเศรษฐกิจข้างบนมันส่งผลถึงพี่น้องที่ยากจน น้ำมันแพงไม่ได้กระทบแค่ข้างบน มันกระทบลงมาหมด เพราะฉะนั้นการพัฒนาที่ผ่านมาได้ทำลายฐานตรงนี้หมด ไม่มีใครดูแลสมัยก่อนเราฝากผีฝากไข้ไว้กับราชการ ยิ่งกว่านั้นเรายังฝากผีฝากไข้ไว้กับเจ้าเมืองพอหลังปี พ.ศ. 2475 เป็นยุคประชาธิปไตย เราก็มีช่องทางคือการมีผู้แทนเข้าไปดูแล ถ้าได้ผู้แทนที่ดีก็ดีไป แต่ถ้าได้ผู้แทนไม่ดีก็ไปกินกันอีก ณ วันนี้ 1.ข้าราชการดูแล 2.ผู้แทนดูแล 3.พวกเราต้องเข้าไปดูแลนโยบายของรัฐที่มันลงมาถึงเรา เพราะฉะนั้นต้องยอมรับว่ามีการทำลายฐานรากมากเกินไป เศรษฐกิจทำให้ฟุ่มเฟือย เช่นวันนี้บ้านทุกหลังมีตู้เย็นใช้ ทั้ง ๆ ที่เรากินน้ำจากหม้อดินก็เย็นอยู่แล้ว เป็นกระบวนการทางการพัฒนาพาไป ทำให้เราเกิดหนี้สินต่างๆ การช่วยด้วยการนำเงินเข้ามาให้ถึงมีมากแค่ไหนก็ไม่พอ เพราะฉะนั้นพวกเราต้องคิดถึงภูมิปัญญากันอีกที อยากให้พ่อแม่พี่น้องปรับวิธีคิด ตามพระราชดำรัส ความพอเพียงของนายหลวงกระบวนการของรัฐทำลายไปมาก ณ วันนี้ถ้าจะให้เรามาสร้างความเข้มแข็ง ประเด็นที่ 1. คือรัฐช่วยเราอย่างไรในการสร้างความ เข้มแข็งทางฐาน 2. พวกเราจะช่วยกันอย่างไรตอนนี้รัฐเริ่มเข้ามาดูในรากฐานตรงนี้แล้ว โดยการนำเงินมาช่วยเหลือ เช่น กองทุนหมู่บ้าน หรือโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค และมีกองทุนต่างๆ อีกมากที่รัฐนำเงินไปให้ไว้ เช่น สกว. สสส. เป็นต้น และอาจจะมีการกองทุนยาเสพติด ซึ่งกองทุนเหล่านี้ เป็นส่วนที่รัฐจะเข้ามาช่วยเหลือใน

ส่วนของฐานราก ซึ่งวิธีการได้เงินแบบใหม่ก็คือพี่น้องต้องตั้งกลุ่ม รวมตัวกันเขียนโครงการ
ขอเงินกองทุนเหล่านี้โดยตรงไม่ต้องผ่านช่องทาง อบต. อำเภอ อธิบดีหรือปลัดกระทรวง
ไม่ผ่านรัฐมนตรี ให้นำเสนอกองทุนเหล่านี้จะได้เงินมาเป็นส่วนที่รัฐมาช่วยสร้างความเข้มแข็ง
ตรงนี้ การขอทุนเหล่านี้ต้องสร้างกลุ่มรวมตัวกัน ว่าบ้านเรามีปัญหาอะไรมาพูดคุยกัน มารวม
กลุ่มกันการพูดคุยจะเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาหมู่บ้านเราให้เจริญขึ้นได้

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายธรรณิธิ วุฒิชัยปัญญา
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 21 พฤศจิกายน 2545

ณ ตำบลน้ำแพร่ อ.พริ้ว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

อาจารย์นุศย์ บุญมาเรือง : กล่าวเปิดเวที

วันนี้คงจะเป็นการที่เราได้ออกความคิดเห็น ผมเองที่ได้รับอุปโลกมาเป็นการนำคงไม่ใช่การเปิดอบรมไม่ใช่ประชุมอะไรมากนัก แต่การที่เราได้มาพูดคุยกันอย่างน้อยหลายๆท่านได้ผ่านเวทีนี้มาหลายรอบแล้วบางท่านก็ยังไม่เคยเข้าร่วม ที่จริงแล้วโครงการนี้เป็นสิ่งที่ดีสำหรับวิถีชีวิตของคนในชุมชนเรา เมื่อก่อนเราไม่เคยสนใจทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามกฎหมายและเจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็เลยเกิดความไม่เข้าใจและอยู่กันแบบไม่สบายใจที่จริงชาวบ้านบางท่านได้อยู่มากเป็นเวลานานแล้วสืบลูกสืบหลานและซึมซับมาว่าเมื่อก่อนมาใช้น้ำใช้ป่าได้อย่างสะดวกไม่มีปัญหาอะไร วิถีชีวิตของเราแต่ก่อนไม่มีปัญหาอะไรนานเข้าจนเดี๋ยวนี้ เราอยู่ในพื้นที่แต่เราไม่ได้มีส่วนร่วมทุกสิ่งทุกอย่างถูกกำหนดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่และกฎหมายเห็นว่าโครงการสิทธิชุมชนเป็นโครงการที่ดีเราทุกคนจะได้ให้ความสนใจถึงบทบาทของตัวเองจากที่เคยทำตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดก็เข้าไปมีส่วนร่วมบ้าง เราจะคุยกันอยู่ 2 - 3 เรื่องก็มีเรื่องที่ดินเรื่องน้ำและเรื่องป่า เพราะเดี๋ยวนี้เราจะเห็นว่าหลักเขตได้ลงมาอยู่ในที่ดินของเราแล้ว แต่ก่อนสหกรณ์เดิมจากสหกรณ์สมมติว่าเป็นเรื่องป่าเดี๋ยวนี้มีเข้ามาเรื่อยๆ เราทำอะไรก็ได้แต่ไม่ผ่านเดียวเอามาใช้ก็มีปัญหา รู้สึกว่าป่าเดี๋ยวนี้จะมีปัญหามาก ฉะนั้นต่อไปนี้เราก็มาทำความเข้าใจด้วยกัน เราสามารถเรามีสิทธิชุมชนมีส่วนร่วมตรงนี้ปัญหาต่างๆ ก็จะดีขึ้นสำหรับรายละเอียดต่างๆ บางท่านจะเห็นว่าเราจะมาคุยเรื่องดินเรื่องน้ำ เรื่องป่าที่จริงแล้วปัญหาเรื่องน้ำนั้นก็แก้ไขมานานแล้ว คุยกันมาตั้งแต่สมัยกำนันสิงห์คำ กำนันลิขิต ว่าปัญหาเรื่องน้ำเป็นอย่างไรต้นน้ำแหล่งน้ำคนเมืองพริ้วอยู่ต้นน้ำแต่ไม่ได้ใช้น้ำ เราก็มาถกเถียงมาพูดถึงปัญหาใหญ่สำหรับบ้านและชุมชนเรา สายน้ำก็เหมือนเส้นเลือดใหญ่เพราะฉะนั้นหากเราไม่มาพูดคุยร่วมหาทางแก้ไขร่วมกันเราก็จะได้อยู่อย่างผิดใจกันอยู่แบบหวาดระแวงจะทำอะไรก็มีปัญหาไม่ว่าเรื่องน้ำหรือเรื่องดินอย่างเรื่องที่ดินหลายท่านเป็นสมาชิกสหกรณ์หลายท่านไม่ได้เป็นไม่มีที่ทำกินเราควรจะทำอย่างไรที่จะให้วิถีชีวิตกลับมาเหมือนเดิมตั้งแต่โบราณที่อยู่กันมาหลายชั่วอายุคน อย่างพริ้วกระผมมาที่หลังก็มาศึกษาว่าเราน่าจะมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้ดีขึ้นจริงๆ โครงการนี้เป็นโครงการที่ว่าเราอยากจะทำให้ชีวิตของเราดำเนินต่อไปข้างหน้า โดยเราจะคุยกัน 3 - 4 เรื่อง วันที่จริง

ถ้ามันน่าจะได้อะไรมาเข้าร่วมไม่ว่าคิดอะไรหรือเปล่า หลายๆท่านก็ไม่ได้มาร่วมเพราะมีประชุมที่อบต.หลายท่านก็มียาน พ่อหลวงทองหล่อก็คิดงานที่สภาวัฒนธรรมหวังว่าบ้านป่าวิจิตรจะมีตัวแทนมาก็ถือว่าเป็นนิมิตหมายอันดีที่ได้มาพร้อมหน้ากันที่มาวันนี้ก็เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการประสานงานและหาช่องทางและการดำเนินงานต่างๆจากเจ้าหน้าที่ และขอแสดงความยินดีกับพี่น้องที่ได้มีการพบปะพูดคุยกันและได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าจะทำอะไรต่อไป บังเอิญวันนี้เจ้าหน้าที่จะได้มาพูดคุยรายละเอียดต่างๆ สำหรับผมก็มีเท่านี้ครับ

ขอขอบคุณอาจารย์นุศย์ บุญมาเรือนครับพอดีไม่รู้จะขอให้ท่านใดมาพูดก็เลยขอร้องแกมบังคับท่านมาพูดให้เรา ก่อนอื่นก็ขอแนะนำโครงการก่อน ก่อนที่จะแนะนำโครงการก็ขอแนะนำผู้ร่วมงานโครงการก่อนพอวันนี้ก็มา 2 คนคือมาจากกลุ่มน้ำแม่ปิงคือคุณโอฬาร ย่องพะเจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูลเป็นผู้ประสานงานกลุ่มน้ำปิงของเชียงดาวรับผิดชอบหลายอย่าง เรื่องที่ดินเรื่องป่าสามารถตามได้ เป็นคนที่มีความถนัดเพราะจัดเวทีมาแล้วหลายครั้งมีความรู้มากถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่ง ซึ่งหลายคนที่ได้ร่วมงานมาแล้ว โครงการสิทธิชุมชนที่เราทำเป็นงานวิจัยชื่อของโครงการก็คือ โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ มีกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จิดซึ่งอยู่ในเขตพร้าว แม่แตงตอนบนก็คือเวียงแหงแม่ปิงตอนบนก็คือเชียงดาวมีอยู่ทั้งหมดรวม 3 อำเภอ เวียงแหงก็มีคุณบุญส่งเป็นผู้ประสานงาน เชียงดาวก็คือพ่อหลวงคืบซึ่งได้เสียชีวิตไปแล้ว โครงการของเราทั้งหมดจะทำกับ 5 ปี วัดดูประสงค์ก็คืออยากให้เรามาร่วมเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน สิทธิก็คือสิทธิในตัวเรา อะไรที่มากกระทบกับวิถีชีวิตของเราสิทธิอาจเป็นสิทธิของเราหรือสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิชุมชน สิทธิชุมชนก็คือสิทธิของคนหลายคนที่เราเคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นป่า ที่สาธารณะซึ่งตอนนี้อุทยานแห่งชาติได้เข้ามาประกาศทับที่ดินทำกินของเรา เราจะเข้าป่าใช้ป่า เช่น ไร่ไม้ก็ทำได้ยากขึ้นมีปัญหาโดนจับเพราะไปบุกรุกที่ป่า ที่สหกรณ์สำหรับผู้ที่เป็สมาชิกก็สามารถใช้ได้ สำหรับผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกก็ไม่สามารถใช้ได้ ซึ่งมีปัญหาหลายอย่าง อะไรที่มีผลกระทบต่อเรา เราสามารถเรียกร้องได้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.2540 เรามีสิทธิมีการทักท้วงนโยบายของรัฐบาลที่มาทำให้วิถีชีวิตของเราเปลี่ยนแปลงเราสามารถเรียกร้องได้ กฎหมายรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่เราสามารถนำมาใช้ได้ไม่ว่าจะเป็นมาตรา 26,27,46,56,59,60,62,75,76 และอีกหลายข้อที่เราสามารถใช้ได้ กฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2540 เป็นกฎหมายที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำกฎหมายฉบับนี้ได้เอื้อประโยชน์ให้เราแต่เรายังไม่ได้ใช้สิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญหลายอย่างที่เรากล่องให้นโยบายของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องโดยที่เราทำอะไรไม่ได้ แต่ปัจจุบันนี้จะไม่เป็นอย่างนั้น เรามีสิทธิทักท้วงได้แต่คนคนเดียวจะทำไม่ได้ เราต้องรวมกลุ่มกันต้องรวมกลุ่มแก้ไขปัญหามีอำนาจต่อรองหลายๆเรื่อง เช่น นายทุนมาบุกรุกที่สาธารณะที่หนองน้ำหรือที่เลี้ยงสัตว์ของเราสามารถออกโฉนดหรือ นส.3 ได้เพราะเคยเป็นที่เลี้ยงวัว ควาย เป็นที่ป่า นายทุนเอาจัดสรรขายพอตรวจสอบกลายเป็นที่สาธารณะ หลายอย่างที่ยังไม่เข้าใจเราสามารถเข้าไปดูแลช่วยเหลือได้ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ป่าไม้ เรื่องน้ำ เรื่องการเกษตร จะต้องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

ของเราที่ติดต่อเชื่อมโยงกับป่ากับน้ำ ป่าไม้ก็มีหลายที่มารวมตัวกัน โครงการสิทธิชุมชนก็อยากให้พี่น้องชาวบ้านมาเรียนรู้ได้รู้ว่ามีกฎหมายรองรับ เราสามารถเรียกร้องได้ไม่ใช่ว่าอยู่ๆ จะมารวมตัวกันประท้วงบางทีอาจโดนจับได้ แต่เดี๋ยวนี้มีกฎหมายรองรับ เราก็ได้มาเรียนรู้ร่วมกันมาแลกเปลี่ยนความรู้กันบางคนในที่นี้ก็มีความรู้ภูมิประสบการณ์มาอะไรก็ตามที่มีผลต่อวิถีชีวิตที่เราไม่ต้องการเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อชาวบ้าน เป็นเรื่องที่ชาวบ้านทุกคนจะต้องช่วยกันแก้ไขหาสาเหตุของปัญหาให้ได้ และมาร่วมกันแก้ไขและศึกษาปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเราสืบว่าสาเหตุต้นตอเป็นอย่างไร สืบหากันไปไม่ใช่ดูแค่ผิวเผิน นี่คือหลักการของสิทธิชุมชนไม่เข้าใจอะไรถามได้ที่พูดมาคือ ภาพรวมๆ ไม่เป็นลำดับบางคนอาจยังไม่เข้าใจสามารถถามได้ เพราะโครงการวิจัยตรงนี้อยากให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม เพราะงานวิจัยส่วนมากจะมีแต่ข้อมูลอย่างเดียว นักวิชาการจะเก็บข้อมูลเอง แต่ต่อไปงานวิจัยชิ้นนี้โครงการสิทธิชุมชนศึกษาจะเป็นโครงการที่ให้ชาวบ้านวิจัยเองและเจ้าหน้าที่จะได้ยื่อนำเสนอว่า 3 ปีที่วิจัยทำงานชิ้นนี้มีอะไรบ้าง และได้อะไรบ้าง มีประโยชน์กับเรามากแค่ไหนเราจะได้รับรู้ด้วยกันทั้งหมด และงานวิจัยในครั้งนี้เราได้จัดเวทีมาหลายเวทีทั้งที่พร้าวและเชียงดาว เราได้แลกเปลี่ยนความรู้กับพี่น้องในอำเภอเชียงดาวและเวียงแหง คือเริ่มต้นตั้งแต่เดือนสิงหาคม 45 เป็นต้นมา สิ่งหนึ่งส่วนมากเป็นการจัดที่เชียงดาวบ้างเวียงใหม่บ้าง ที่กรุงเทพบ้าง ต่อมาก็ให้ผู้ประสานงานแต่ละชุมชนไปประชุมให้ความรู้โครงการสิทธิชุมชน จากนั้นเราก็มาจัดเวทีที่อำเภอ คือพี่น้องชาวบ้านตำบลละ 22 คน จัดเวทีที่อำเภอรวมประมาณ 200 กว่าคน นัดไปนัดมาเหลือประมาณ 100 กว่าคน เพราะบางคนติดงาน มีทั้งกลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ช่วย อบต. ส่วนมากอยู่ในตำบลเดียวกันต่างบ้านมีไม่กี่คน เวทีที่เราจัดกันที่อำเภอพร้าว คือเวทีส่วนมากเป็นเรื่องของสามลุ่มน้ำ ของเราใช้ลุ่มน้ำแม่จัดเป็นเส้นเลือด เป็นเส้นกำหนดว่าลุ่มน้ำแม่จัดจุดผ่านต่างๆ ของน้ำแม่จัด น้ำแม่จัดเป็นแม่น้ำสายใหญ่ของอำเภอพร้าวระยะทางประมาณ 50 กม. แต่เราได้ใช้ประโยชน์จากน้ำแม่จัดน้อยมากส่วนมากเราจะใช้น้ำประปา แบน้ำแม่ลาด แม่โก้น แม่แวน แม่สรวม แม่บอน แม่บึงใช้น้ำแม่สุ่น น้ำห้วยอีกหลายสาย ซึ่งเราจะได้พูดคุยกันอีกต่อไป จุดประสงค์ที่เราจัดเวทีครั้งนี้คือ เอาพี่น้องชาวบ้านมารวมตัวกันมาคิดอยู่บนฐานทรัพยากรต่างๆ ที่พูดไว้ข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ หรือป่าการเกษตรเป็นปัจจัย พี่น้องเป็นอย่างไร คิดอย่างไร ในการจัดองค์กรรวมความคิดเห็น แล้วมาวิเคราะห์ปัญหาว่าเราเจอปัญหาอะไรบ้าง เช่นว่าปัญหาน้ำแห้ง ทำไมน้ำจึงแห้ง ป่าเกี่ยวข้องกับไหม เราจะมาเกี่ยวข้องกับวิเคราะห์กันเช่นนี้ เราจะแบ่งกลุ่มเพื่อให้แสดงความคิดเห็นกัน ครั้งก่อนเราก็แบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็นกัน หลังจากนั้นก็คัดเลือกเอาตำบลละ 10 คน เข้าร่วมกับพี่น้อง อ.เชียงดาว และ อ.เวียงแหง ในวันนั้นคนเมืองพร้าวก็ได้ขึ้นมาพูดหลายกลุ่มหลายปัญหา ต่อมาเราก็มาจัดสรุปบทเรียนของพี่น้องที่อ.พร้าว และก็ต่อเนื่องเป็นเวทีตำบล ตอนนี้ 11 ตำบล ต่อไปจะเป็นลักษณะนี้หมด เอาพี่น้องชาวบ้านมาพูดคุยและเปลี่ยนความคิดเห็น ความจริงวันนี้ควรมีผู้เข้าร่วมมากกว่านี้พอดีวันนี้ อบต. ที่เราเชิญมาติดประชุม หลายคนติดงานเพราะเป็นช่วงล่อยกะทองและเกี่ยวข้าวก็เลยขาด

ไปบ้าง ที่จริงหลายๆคนเราเคยชวนเข้ามาแล้วไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเก่าหรือกลุ่มใหม่ เราไม่ได้แยกแยะกลุ่มใครต้องการเรียนรู้ก็เข้ามาได้ เราไม่ได้ปิดกัน เราจะมีกิจกรรมต่อจากนี้คุณโอฬารจะมาชี้แจง เราจะได้แลกเปลี่ยนความรู้กัน อยากจะให้ทุกคนในกลุ่มช่วยกันออกความคิดเห็น ช่วยกันเสนอความคิดไม่มีใครผิด ถูก เราคุยกันได้ทุกเรื่อง เพราะโครงการนี้เราได้เชิญนายอำเภอมาพูดคุยด้วยแล้วว่าโครงการเราเป็นอย่างไร งานนี้เป็นงานที่ไม่ผิดกฎหมายเป็นโครงการของ สำนักงานส่งเสริมการวิจัย ซึ่งงบประมาณมาจากรัฐบาลมาให้พี่น้องได้คิดได้ทำกัน เอกสารต่างๆ เราแจกหน่วยงานแล้วว่าทำอะไรอยู่บ้าง ในพื้นที่เราได้ติดต่อประสานงานแล้ว เป็นที่รับรู้ รับทราบหมดแล้วที่ปรึกษาโครงการนี้อยู่ในระดับ ดร. ไม่ใช่คิดขึ้นมาแล้วทำเองอยาก ให้พี่น้องชาวบ้านเข้าใจว่างานวิจัยของเราพี่น้องมีส่วนร่วม เจ้าหน้าที่มีบทบาทคือ สนับสนุนจัดเวทีให้ จัดอาหารให้ มีค่าพาหนะให้ เพื่อมาแล้วจะได้ไม่เดือดร้อนทางบ้าน กลับไปอยากให้ผู้เข้าร่วมนำไปพูดคุยต่อไม่อยากให้เก็บเอาไว้คนเดียว ว่าตอนนี้มีโครงการนี้เข้ามา เราจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง ขอเชิญคุณโอฬาร

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ขอใช้เวลาพูดคุยกันเล็กน้อยเพราะจะมีการแบ่งกลุ่มพูดคุยกันแล้วจะขอขยายความเล็กน้อยในเรื่องของโครงการและเรื่องของสิทธิ โครงการนี้เรียกกันว่าเป็นงานวิจัย คำว่างานวิจัยฟังดูแล้วจะเป็นไปทางด้านวิชาการสักหน่อย ที่ผ่านมามีงานวิจัยเป็นงานที่คนกลุ่มหนึ่ง กลุ่มที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย กลุ่มที่เป็นนักวิชาการลงมาพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อเก็บข้อมูลแล้วกลับไปทำ ข้อมูลจากการวิจัยที่เก็บมาได้ถูกเก็บไว้ในห้องสมุดไม่ได้นำมาใช้ในชุมชนหรือนำมาตอบสนองกับชาวบ้านที่ให้ข้อมูลไป แต่เดี๋ยวนี้งานวิจัยเปลี่ยนหน้าตาใหม่เรียกว่าเป็นงานวิจัยจากการเข้าร่วมของชาวบ้าน พูดกันง่ายๆ งานวิจัยคืออะไร งานวิจัยก็คือ ปัญหาคืออะไรแล้วจะแก้กันอย่างไรบ้าง งานวิจัยก็คืออะไรก็ได้ที่เราจะทำนั่นก็คือเป็นงานวิจัย งานวิจัยมันเกี่ยวข้องกับ 2 - 3 ส่วน คือ เรื่องของสิทธิ ชุมชน และฐานทรัพยากร การจัดการทรัพยากร ซึ่ง 3 ส่วนมันเชื่อมโยงกันอยู่ หลายๆคนที่เคยเข้าร่วมเวทีที่อำเภอพร้าว หรือว่าเชียงดาว เคยได้พูดคุยกัน ศึกษาปัญหาแนวทางกันซึ่งมันก็เหมือนกับทรงล้อที่มีลูกศรออกเหมือนกับสิทธิซึ่งเป็นฐานของชุมชน คือว่า"สิทธิ"เป็นคำใหม่ แต่ความจริงแล้วก็คือวิถีชีวิตของชาวบ้านคือสิ่งที่มันเป็นอย่างกรณีสถิติเข้าไปหาเห็ด หน่อไม้หรือพิน ในอดีตที่ผ่านมาเราก็ได้กระทำอยู่แล้วและถือว่าเป็นสิทธิของเรา และนี่คือสิทธิที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปหาประโยชน์ได้ สิทธิสามารถแบ่งได้เป็นสองส่วน คือ 1.สิทธิดั้งเดิม คือ ประเพณี วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตประจำวันของเรา การหาเห็ด หาหน่อไม้ การเข้าวัดทำบุญทานกัวยสลากก็เป็นสิทธิ สิทธิเป็นสิ่งที่บางครั้งเรามองข้ามไป 2. สิทธิตามกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติไว้เมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้มีร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญไว้ฉบับหนึ่ง อยากจะแนะนำเอกสารสองเล่ม คือ เล่มเขียนนี้ถ้าท่านเปิดไปหน้ากลางจะเขียนไว้ข้อที่ 5 เป็นสิทธิของชุมชนในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ซึ่งเป็นกฎหมาย อยากรู้ว่าในแต่ละ

เรื่องเรามีสิทธิอะไรบ้างที่กฎหมายรองรับไว้ สิทธิมีอยู่สองสิทธิ คือ 1.สิทธิของตนเองหรือสิทธิมนุษยชนสิทธิของบุคคล อีกส่วนหนึ่งเป็นสิทธิชุมชนก็คือเป็นสิทธิของกลุ่ม อย่างเช่น ป่าชุมชน ถือเป็นป่าส่วนรวม สิทธิชุมชนก็คือสิทธิส่วนรวมในการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรต่างๆ การจัดการทรัพยากรก็มีดิน น้ำ ป่า ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่กล่าวไว้ข้างต้น ในส่วนของเรื่องสิทธิชุมชนการศึกษาเป็นสิ่งที่ยากในการอธิบายต้องมารวมเรียนรู้ด้วยกัน โครงการวิจัยนี้ไม่ใช่โครงการที่มากับข้อมูลไม่ได้มาสอบถามชาวบ้าน แต่เป็นโครงการที่ให้ชาวบ้านเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ผ่านมาก็เคยพูดคุยไว้ว่า ในกรณีเขตอำเภอพัวในสมัยบรรพบุรุษสามารถเข้าไปใช้ป่าทำมาหากินได้ เลี้ยงสัตว์ได้แต่พอมีกฎหมายออกมาแล้วมีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งอุทยานแห่งชาติศรีลานนาประกาศเมื่อปี 2532 ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่า หากเข้าไปหาของป่ามีความผิดทางกฎหมายแน่นอน ซึ่งหมายความว่าหากเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าเป็นการละเมิดสิทธิซึ่งเป็นสิทธิของชุมชนที่เคยใช้ประโยชน์จากป่ามาก่อน ต่อไปจะเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนพูดคุยออกความคิดเห็นกันได้ เพราะเป็นเวทีเปิดและกิจกรรมนี้คงจะไม่ได้มารวมกันแบบนี้ คงจะแบ่งกลุ่มกัน มีอะไรลองแลกเปลี่ยนซักถามกันได้ วันนี้เราจะแบ่งกลุ่มกัน 5 กลุ่ม จะนำอะไรบ้างในภาคเช้านี้ 1.อยากให้ช่วยกันทำแผนที่ของ ด.น้ำแพร่ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ส่วน คือ หมู่บ้านชุมชนตั้งอยู่ตรงไหน 2.แหล่งน้ำแม่สำคัญของหมู่บ้านมีอะไรบ้างไม่ว่าจะเป็นน้ำหรือแม่น้ำอื่นๆ มีเหมืองฝายมีฝายมีอ่างที่ไหนบ้าง ป่ามีที่ไหนบ้างและเป็นป่าอะไร และสถานที่สำคัญของตำบลน้ำแพร่ ซึ่งเราจะแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม เราจะใช้เวลาไปเรื่อยๆ จนเสร็จแล้วจะมาสรุปอีกครั้งหนึ่ง และสิ่งที่เราจะได้รับรู้ร่วมกันก็คือว่า แต่ละคนเข้าใจตำบลน้ำแพร่มากแค่ไหน ทำให้เห็นชัดเจน เรื่องมันก็คือ ในตำบลน้ำแพร่นี้ บางครั้งสิ่งที่เรามองเห็นก็เพียงแค่บ้านตนเอง พอเรามองเป็นตำบลแล้วบางกลุ่มไม่ทราบชัดเจน ซึ่งตรงนี้เป็นเวทีที่เรียนรู้ด้วยกันว่าในตำบลของเรามีความสำคัญอย่างไรบ้าง เดี๋ยวเราจะได้รู้แล้วว่าแต่ละกลุ่มเขียนพื้นที่ของตำบลอย่างไรบ้าง ซึ่งตรงนี้จะทำให้เราเห็นภาพรวมของตำบลชัดเจนและจะได้นำไปสู่การคิดร่วมกันว่าถ้าในภาพรวมของตำบลเป็นแบบนี้แล้วทิศทางในการแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาประกาศเขตป่าทับที่ทำกินของชาวบ้าน ปัญหาของน้ำ ปัญหาของเหมืองฝายเป็นอย่างไร ที่ผ่านมายกตัวอย่างกรณีบ้านป่าจ้วมีปัญหาเรื่องป่าชุมชนก็จะมองเห็นแค่บ้านป่าจ้ว โดยหมู่บ้านอื่นๆ จะไม่ได้รับรู้ปัญหาเลย ซึ่งเราจะได้แลกเปลี่ยนกัน ทั้งหมด 5 กลุ่ม ขอตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอว่าแผนที่ของตำบลของแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไรบ้าง หลังจากที่ใช้เวลาที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแล้ว หากมีอะไรตกหล่นก็ขอให้ผู้ที่เข้าร่วมเวทีนำเสนอเพื่อจะได้เห็นภาพของตำบลทั้งหมดชัดเจนขึ้นมา นำเสนอทั้งหมด 5 เรื่อง หนึ่งในหมู่บ้านชุมชนตั้งที่ไหนบ้าง มีแหล่งน้ำแม่น้ำที่ไหนบ้างและแต่ละสายไหลลงที่ไหนบ้าง รวมไปถึงเรื่องเหมืองฝายและเรื่องของอ่างด้วย

ตัวแทนกลุ่มที่ 1 : นายพรหมมินทร์ อุปมา / ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2

จากหมู่ 1 เข้ามาถึงหมู่ 2 หมู่ 3 จะเห็นวัดหมู่ 3 และตลาดทางทิศตะวันออกเป็น หมู่ 2 เลี้ยวขวาเป็นสถานีอนามัยและหมู่ 4 บ้านน้ำแพร่ หมู่ 5 และป่าช้า อบต. โรงเรียน สหกรณ์ตำหวี และบ้าน้ำรูอยู่ข้างบนจะเห็นสายน้ำแม่จิด ป่าและหมู่ 8 อย่างที่สำคัญก็มีอ่างแม่วะที่ ใช้อยู่ทุกวันนี้ พอดีลำน้ำแม่สมพื้นที่กว้างหลายไร่ที่ใช้อย่างใหม่อยู่ มีวัดพระเจ้าล้านทอง มีป่าช้า ซึ่งเป็นสุสานรวมของตำบลน้ำแพร่ วัดทั้งหมดก็มี วัดหนองปลาบัน วัดสันขวาง และวัดน้ำแพร่ วัดบ้านเก่า

นายโอสสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

เราเริ่มจากภาพกว้างๆ ก่อนกลุ่มนี้ค่อนข้างชัดเจนเรื่องของถนนหนทาง แต่สิ่งที่ขาด หายไปคือเรื่องของแม่น้ำ ฝ่าย และพื้นที่ป่าซึ่งอาจจะลึบไป ตอนนี้เห็นภาพชัดเจนแล้ว

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : นายธีรพงษ์ ฟ่องรัตน์

เริ่มจากถนนสายเชียงดาว - พร้าวมาก่อนจากปากทางเข้ามาหมู่ 1 เลยมาถึงหมู่ 3 แล้วหมู่ 2 เลยลงมาเป็นหมู่ 4 หมู่ 5 บ้านโละป่าตอง เข้ามาทางหมู่ 8 และหมู่ 6 สายสีแดงคือ สายน้ำจากอ่างแม่ลาดจะเลยมาผ่านบ้านป่าอ้อและเข้ามาทางหมู่ 4 น้ำแพร่ หมู่ 2 ป่าจิว ลงมา โละป่าตองเป็นฝ่ายของน้ำแม่ลาด และมีน้ำรู น้ำรูจากป่าชุมชนน้ำรูไหลมาทางป่าจิวเลยไปทาง สันขวาง ออกไปทางน้ำแม่จิดไปบรรจบที่น้ำแม่จิด และที่สำคัญคือเขตป่าที่เป็นป่าก็มีหมู่ 6 หมู่ 8 จะเป็นป่าทั้งหมด และจะมีป่าน้ำรูที่เป็นจุดท่องเที่ยวผ่านมาก็คือ อบต. ที่สำคัญคือสุสาน ซึ่งเป็น สุสานรวมของตำบลน้ำแพร่ มีจุดเดียว มีหมู่ 1,2,3,4,5,7 ไร่สุสานแห่งนี้ส่วนที่กากบาท คือ สถานีอนามัย เส้นที่ลากยาวคือโรงเรียน จุดสีแดงคือชุมชนตั้งอยู่ จุดสีน้ำเงินคือป่า และอีกอัน หนึ่งคือเหมืองฝ่าย มีลำน้ำแม่ลาดและมีฝ่ายกันอยู่ มีฝ่ายน้ำรู ลงมาเป็นฝ่ายน้ำแพร่ และฝ่าย บ้านโละป่าตองและจะไหลลงมาบรรจบที่น้ำแม่จิดทั้งหมด

นายโอสสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

ตอนนี้เริ่มเห็นชัดเจนแล้ว 2 กลุ่มที่ผ่านมามีเห็นอยู่ 2 ลำห้วยกับ 3 เหมือง 1.แม่ลาด 2. น้ำ 3.เหมือง เหมืองมีเหมืองมีบ้านดง เหมืองน้ำแพร่ และเหมืองโละป่าตอง เท่าที่จำได้กลุ่ม อื่นจะมีนอกเหนือจากนี้หรือไม่

ตัวแทนกลุ่ม 3. : นายตา สุปละ

เริ่มจากป่าอ้อ ที่เห็นคืออ่างแม่ลาด ถนนไปบ้านแม่ละงองลงมาบ้านป่าอ้อจากถนน มาถึงถ้าจากบ้านเก่ามาที่สุสานตำบลน้ำแพร่จะเห็น อบต. หมู่ 5 บ้านโละ มาทางหมู่ 4 น้ำแพร่ ขึ้นมาทางบ้านดงกาหลงและน้ำรู ออกมาเป็นบ้านสันขวาง ขึ้นมาหนองปลาบันไปทางทิศใต้จะ

เห็นบ้านป่าจั่วจุดที่เห็นคือปอบาคาล น้ำจากอ่างแม่ลาดจะมาแบ่งเป็น 3 แ่ง 3 ฝ่ายด้วยกันคือ ฝ่ายลูกที่ 1 ป่าจั่ว ลูกที่ 2 น้ำแพร่ ลูกที่ 3 บ้านโละป่าคอง มีสัญลักษณ์คือ ปอบาคาล ถนน วัด อย่างเก็บน้ำ หมู่บ้าน อบต.

นายโอสสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

บ้านตองและบ้านป่าจั่วเป็นหมู่บ้านเดียวกันจากห้วยแม่ลาดลงมาที่อ่างแม่ลาดก็จะมีอีก 3 จุดของบ้านป่าจั่ว บ้านน้ำแพร่ บ้านโละ ขอดถามว่าป่าจั่วเป็นป่าช้าของตำบลซึ่งมีแห่งเดียว วัดมีทั้งหมดที่วัด มีทั้งหมด 5 วัด

ตัวแทนกลุ่ม 4 : นายรัตน์ แสนคำหล่อ

เป็นผู้ประสานงานของโครงการสิทธิชุมชนศึกษา และขอแนะนำแผนที่ในตำบล น้ำแพร่ ทางทิศตะวันตกตำบลน้ำแพร่ติดต่อกับอำเภอเชียงดาว ทิศเหนือติดต่อกับเขตตำบล บ้านโป่ง ทิศใต้ติดต่อกับตำบลเขื่อนผาก ทิศตะวันออกติดต่อกับเขตตำบลทุ่งหลวง เริ่มทางทิศ เหนือก่อนก็มีสายน้ำสำคัญ น้ำแม่จิดซึ่งเป็นน้ำสายใหญ่ของอำเภอพร้าว ดังนั้นคนอำเภอพร้าว ส่วนใหญ่ และคนตำบลน้ำแพร่ส่วนใหญ่จะใช้น้ำจากน้ำแม่จิด ซึ่งฝ่ายอยู่ที่บ้านหนองครกตำบล สันทรายผ่านมาสู่หมู่ 1 สู่เขตหมู่ 3 ถ้ามีน้ำสำคัญอีกสายก็คือลำน้ำแม่สม ผ่านมาหมู่ 2 แล้วมา บรรจบกับน้ำแม่ลาด และอีกลำน้ำหนึ่งก็คือลำน้ำแม่ลาด ผ่านจากป่าอ้อมมาอ่างแม่ลาดเข้ามาหมู่ 7 และหมู่ 4 น้ำแพร่ และมาหมู่ 5 บ้านโละป่าคอง น้ำสายนี้ก็ไหลลงเลี้ยงตำบลน้ำแพร่เหมือน กันแล้วไหลลงสู่แม่จิดเช่นกัน สายที่เห็นเป็นสีน้ำเงินคือสายแม่ น้ำ เขตที่มีสีแดงคือเขตป่าซึ่งเรา ก็มีปัญหาในเรื่องนี้ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ทางอุทยานแห่งชาติเขตนานาปากทับที่ดินของชาวบ้าน สำหรับฝ่ายแม่ลาดอยู่เขตหมู่ 6

นายโอสสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

เริ่มเห็นความแตกต่างกันแล้ว หมายถึงว่าก่อนหน้านี้มีอยู่ 2 ลำห้วยคือแม่ลาดและน้ำรู ตอนนี้เพิ่มมาคือมี แม่วะ แม่จิด แม่สม จึงถามว่า 3 ลำน้ำมีผ่านตำบลน้ำแพร่ไหม ดกลงเอาเป็น ว่าได้ใช้ประโยชน์ทั้งหมดและไหลไปลงที่แม่จิดทั้งหมด แต่ได้ใช้บางส่วนเท่านั้น ตอนนี้เริ่มเห็น แล้วว่า สายหนึ่งจะได้กินได้ใช้น้ำแม่ลาดและน้ำรู อีกสายหนึ่งใช้น้ำแม่วะและแม่สม ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ เราเห็นว่าแต่ละกลุ่มที่ผ่านมาก็ได้คุยเรื่องแม่จิด แม่วะและแม่สม พอกลุ่มนี้ขึ้นมาปุ๊บมีแม่น้ำ เพิ่มขึ้นมา หากว่าเราไม่มองหมู่บ้านอื่นมองแต่หมู่บ้านเรา เราจะลืมสายน้ำแต่ละสายไปเลย เห็น แล้วว่าตอนนี้ตำบลน้ำแพร่มี 1.ห้วยแม่ลาด 2.ห้วยน้ำรู 3.ห้วยแม่วะ 4.น้ำแม่จิด 5.ห้วยแม่สม เหลืออีกหนึ่งกลุ่มสุดท้าย

ตัวแทนกลุ่ม 5. : นายศรีภณ ยากยืน

ขออธิบายเรื่องน้ำก่อน น้ำสายหลักคือ น้ำแม่จัด จากฝ่ายปู่ปึงหรือฝ่ายหนองปลาหมึกเป็นหลักเข้ามาทางหมู่ 1 แล้วแยกลงไปเป็นแม่จัด แม่วะ เข้ามาหมู่ 3 หมู่ 4 ทั้งสายน้ำแม่จัดและแม่วะ ส่วนหมู่ 5 หมู่ 6 จะใช้น้ำจากแม่ลาด แม่สม แม่ละงอง อย่างที่สำคัญคือ อย่างแม่สม อย่างแม่ลาด ทั้งหมดจะไหลลงสู่แม่จัดเป็นสายน้ำใหญ่ ป่าจะมีทางทิศเหนือ ทิศตะวันตก ทิศใต้ทิศอำเภอมะแมตง เขตป่าอำเภอยะยาว อย่างที่สำคัญคือน้ำบวกลูกหมู่ 1 อย่างน้ำรู หมู่ 2 อย่างแม่สม หมู่ 6 อย่างแม่ลาด

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปึงตอนบน

กำลังจะถามว่าน้ำแต่ละห้วยมีหมู่ไหนบ้างได้ใช้ เช่น น้ำแม่จัด หมู่ที่ 1,2,3,4 น้ำแม่ลาด หมู่5,4,2 น้ำรู 2,1,3,4 ที่ถามเพราะว่าที่ผ่านมาสังเกตดูว่าในการพัฒนาแหล่งชลประทานแหล่งน้ำต่างๆ ไม่มีการพูดคุยกันว่าน้ำแต่ละสายที่ไหนใช้ประโยชน์บ้าง ซึ่งเหล่านี้เป็นภาพที่เห็นว่าตำบลน้ำแพร่มีก็ห้วยก็สายที่ต้องได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งในแผนที่ไม่ได้บอกไว้ว่าแต่ละห้วยชื่ออะไรบ้าง แต่ละที่ใช้พื้นที่ไหนบ้าง ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานรัฐส่วนใหญ่จะมองจากแผนที่และจะทำจากตรงนี้ ไม่ได้มีการมาพูดคุยกันว่าตรงไหนบ้าง ห้วยอะไรบ้าง ที่ไหนบ้าง ที่ไหนต้องการบ้าง ที่ไหนไม่ต้องการบ้าง อย่างกรณีในแผนที่นี้ ห้วยแม่สมหาย ห้วยแม่วะหาย มีแต่แม่จัดกับแม่ลาด น้ำรูหาย เวลาเอาแผนที่นี้ไปใช้ในการวางแผนกิจกรรมตามแผนที่ ถามว่าคนที่ใช้ห้วยที่หายไป ห้วยน้ำรู ห้วยแม่วะ ห้วยแม่สมอยู่ที่ไหน ในแผนที่ตรงนี้ก็เป็นประเด็นฝากไว้เป็นปัญหา สิ่งที่เราคิดจากฐานที่เป็นความคิดของชาวบ้านแต่แผนที่ที่เห็นเป็นการมองจากหน่วยงาน ซึ่งมีความต่างกันอยู่ หัวใจสำคัญก็อยู่ที่ภาพรวมของตำบลแต่ละตำบลเหมือนกัน เช่น บางตำบลมี 7 - 8 หมู่บ้านแตกต่างกันออกไป ตอนบ่ายจะพูดคุยปัญหาของตำบลอีกครั้งหนึ่งคงใช้เวลาอีกไม่นาน สืบเนื่องมาจากในส่วนของลุ่มน้ำแม่จัดได้มีการพูดคุยเรื่องภาพรวมของปัญหาไปแล้ว ซึ่งต่อไปจะชี้แจงว่าในภาพรวมของปัญหาของลุ่มน้ำแม่จัดของอำเภอฟั่วทั้งหมดมีอะไรบ้าง แล้วความรู้ลึกของตำบลน้ำแพร่เป็นอย่างไรบ้าง

ภาคบ่าย

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปึงตอนบน

ช่วงบ่ายนี้คงใช้เวลาไม่มากเท่าไร ให้เสร็จประมาณบ่าย 2 โมงกว่าถึงบ่าย 3 โมง มีอยู่ 4 หัวข้อในการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีอยู่ 4 เรื่องที่จะชวนพูดคุยกัน เรื่องที่ 1 ในกลุ่มลองกลับไปพูดคุยกันอีกครั้งหนึ่งว่าปัญหาของตำบลน้ำแพร่มีอะไรบ้าง หลังจากนั้นแล้ววันที่ 2 จัดความสำคัญของปัญหาสรุปว่าที่พูดคุยกันมาทั้งหมด 5 - 6 ปัญหา ลองจัดมา 2 ปัญหาที่เป็นประเด็นเร่งด่วนที่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตต่อความเป็นอยู่ของชุมชนเรามาก 1 - 2

ปัญหาก็ได้ แต่สำหรับอันที่ 3 ได้ประเด็นปัญหามา 2 - 3 ปัญหาแล้วบอกให้เห็นชี้แจงให้เห็นว่าแต่ละปัญหาสาเหตุมาจากอะไร ใครบ้างที่เป็นคนทำให้เกิดขึ้นมา จากนโยบายของรัฐหรือว่าจากพวกเราชาวบ้านหรือจากใคร อันสุดท้ายมาคิดว่าเราจะทำอย่างไรหมายถึงว่าแก้ไขด้วยตนเอง บางทีปัญหาเรื่องน้ำปัดให้กรมชลประทาน ปัญหาเรื่องน้ำปัดให้ป่าไม้ ซึ่งเป็นการแก้ไขที่อยู่ในระดับสูงไป แต่อยากดูว่าเราริक्तกันอย่างไรบ้างร่วมแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเอาตนเองเป็นที่ตั้งก่อน ที่มันอยู่นอกเหนือจากนั้นค่อยมาพูดกันอีกทีว่าจะช่วยกันประสานกันอย่างไรบ้าง มีอยู่ 4 หัวข้อที่เราจะพูดคุยกัน ในภาพรวมของอำเภอพร้าวที่เราได้จัดเวทีพูดคุยกันมาอยู่ประมาณ 6-7 ครั้งจะมีส่วนของเวทีระดับอำเภอ ระดับภาพรวมของสามอำเภอ เวียงแหง เชียงดาว พร้าว ประเด็นปัญหาออกมาอยู่ 2 - 3 ปัญหาที่ชัดเจน 1.ประเด็นนี้คือเป็นปัญหาที่มาจากเวทีของอำเภอพร้าวทั้งหมด 196 คน 1. ปัญหาเรื่องของการประกาศพื้นที่อุทยานทับที่ทำกินของชาวบ้าน อันที่ 2. ปัญหาในคสมสทกรณ อันที่ 3. เรื่องของน้ำ 3 - 4 เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ผู้ที่เคยร่วมเวทีใหญ่รู้แล้วว่ามียะไรบ้าง

แต่ในที่นี้เป็นปัญหาในระดับตำบล ว่าในตำบลมีปัญหาอะไรบ้าง มีความสำคัญจัดตามลำดับด้วยหรือว่าจะพูดคุยกันสัก 2 ปัญหาก็ได้ถึงสาเหตุของปัญหาและมาดูแนวทางการแก้ไข ม่วนที่ 2

ปัญหาเรื่องป่าชุมชน มีหมู่บ้านไหนสนใจบ้างก็แล้วแต่หมู่บ้านไหนยังไม่อยากทำ แบ่งกันไปพูดคุยเวลาบ่าย 2 โมง เรามาสรุปกัน คงใช้เวลาไม่เกินบ่าย 3 โมง หลังจากนั้นไปแล้วเดี่ยวจะพูดให้ฟังต่อว่าจะทำอย่างไรต่อเรื่องความสนใจ ถ้าหมู่บ้านไม่สนใจ แต่บุคคลสนใจเราก็จะไปพูดคุยกับคนกลุ่มนั้น เอาตามความถนัดและความสนใจ อยากให้ประเด็นปัญหาของตำบลน้ำแพร่ที่มันชัดเจนข้อเดียวหรือสองข้อก็ได้ และบ่ายสองมาสรุปกัน

ตัวแทนกลุ่ม ที่ 1.: นายดวงดี คำไชย

ปัญหากลุ่มนี้หากว่าพูดไปแล้วไปกระทบกระเทือนหมู่บ้านอื่นๆ ก็ขออนุโลมกันหน่อย คือว่าที่เขียนลงไปมันคือปัญหา ข้อที่ 1 ก็เป็นเรื่องป่าและแนวเขตในหมู่บ้านในตำบลซึ่งไม่มีแนวเขตที่แน่นอนว่าเป็นของหมู่บ้านไหน สมมุติว่าป่าอยู่ระหว่างเขตหมู่ 1 และหมู่ 2 แต่ไม่มีแนวเขตแน่นอน หมู่ 2 มาใช้เขตหมู่ 1 ก็ถูกกล่าวหาว่าบุกรุก พอหมู่ 1 ไปใช้ประโยชน์เขตหมู่ 2 ก็ถูกกล่าวหาว่าบุกรุกเช่นกันก็อยากจะให้มีแนวเขตที่แน่นอน ข้อ 2 อาจจะพูดไปทางภูเขาว่าชาวเขาบุกรุกป่าสงวนยังทำได้แล้วทำไมราษฎรชาวบ้านทำไม่ได้เท่าที่ผ่านมาชาวบ้านไปแผ้วถางป่าก็เป็นเขตป่าสงวนทำไม่ได้ หากบุกรุกเข้าไปก็就会被จับหรือถูกปรับได้ การแก้ไขก็คือทางราษฎรชาวบ้านอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคืนป่าและที่ทำกินคืนให้ชาวบ้านเหมือนเดิม คืออยากให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าและที่ทำกินเหมือนเดิม

นายไธสาร อ่องหะ : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำปิงตอนบน

กลุ่มนี้มีปัญหาอยู่ 2 ประเด็น 1.ประเด็นระหว่างหมู่บ้านซึ่งต้องหาความชัดเจน อันที่ 2. ทำไมชาวเขาถึงบุกรุกป่าสงวนได้ ทำไมชาวบ้านทำไมได้ถือว่าเป็นการนำเสนอข้อมูลตอนท้าย จะสรุปให้ฟังอีกครั้งหนึ่ง แนวทางการแก้ไข คือ ให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินทำกินให้ชาวบ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือใคร อยากให้เขาทำอะไรเพราะที่ผ่านมาเวลาเราเสนอบอกว่าขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไข ปัญหาคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มี ที่มีคือหน่วยงานป่าไม้ หน่วยงานอุทยาน หน่วยงานอนุรักษ์ หลายๆ หน่วยงาน ซึ่งในการแก้ไขปัญหามันต้องระบุให้ชัดเจนว่าคือใคร จะให้เขาทำอะไร อะไรบ้าง อย่างเช่นกรณีที่ดินป่าและที่ทำกินให้ชาวบ้าน นี่ก็คือเป็นข้อเสนอว่าจะให้แก้ไขโดยว่าต้องที่ดินที่ทำกินให้ชาวบ้านจัดสรรที่ดินให้ชาวบ้าน สรุปอย่างนี้ก็แล้วกัน

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นายประทีป อุปละ

ปัญหากลุ่ม 2 มี 2 ปัญหา พรบ.ป่าไม้กับปัญหาราชภูมราชที่ทำกิน เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐออกมาปักแนวเขตแล้วไปทับที่ทำกินของราษฎร สามารถไปดูกันได้ชาวบ้านไม่สามารถทำกินได้เพราะผิดกฎหมาย ราษฎรไม่มีที่ทำกินและได้รับความเดือดร้อนที่ที่เป็นป่าเสื่อมโทรมก็ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ แนวทางแก้ไขที่อยากแก้ไขด้วยตนเอง คือ อยากทำให้เป็นป่าชุมชนคือดูแลและรักษาป่าด้วยตนเอง ตรงไหนที่เป็นป่าเสื่อมโทรมก็นำมาจัดสรรเป็นที่ทำกิน เวลาเข้าไปหาของป่าใช้ประโยชน์จากป่าทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำบึงตอนบน

ปัญหาเรื่อง พรบ.ป่าไม้ทับที่ทำกินค่อนข้างจะมีปัญหาทั้งที่อำเภอเชียงดาวและอำเภอรัว ปัญหาส่วนหนึ่งที่เชียงดาวและแม่แตงและเวียงแหงเจอ ซึ่งพรว่าโซคดีไป เชียงดาวถูกประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรเมื่อปี พ.ศ. 2520 พื้นที่ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้ ทุกอย่างตอนนี้ในส่วนกำนันผู้ใหญ่บ้านกำลังเคลื่อนไหวกันอยู่ สาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่รัฐปักเขตโดยไม่ได้มีการมาดูพื้นที่จริง การแก้ไขด้วยตนเองคือ ให้มีป่าชุมชนและป่าที่เสื่อมโทรมไม่มีแล้วเป็นที่ทำกินเป็นส่วนมาก

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : สมพล คำไชย

ปัญหาของตำบลน้ำแพร่ ก็คล้าย ๆ กัน มีเหมือนกัน คือ ปัญหาที่ทำกินสาเหตุก็เหมือนกลุ่มที่ผ่านมาคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐออกกฎหมาย พรบ. อุทยานแห่งชาติ ทับที่ทำกินของชาวบ้าน 1.1 ที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ สาเหตุคือที่ดินบางจุดของ ต. น้ำแพร่ สมมุติว่าหมู่ 2 แถววัดพระเจ้าทอง แต่ก่อนนี้ทางราชการกำหนดให้ออกใบจองให้ชาวบ้านมีเอกสารสิทธิหมดหลังจากมีใบจองแล้วสามารถไปออกเอกสารสิทธิเป็น น.ส. 3 ได้ ซึ่งบางส่วนก็ออกไปแล้ว แต่

ต่อมาทางกรมทรัพยากรธรณีได้เวรคืนหมด สำหรับในเขตคูเมืองเก่าไม่ให้มีเอกสารสิทธิ์แล้วจนถึงวันนี้ก็ยังมีปัญหาอยู่ ชาวบ้านยังทำกินเท่าที่ทำได้แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นี่ก็คือ ปัญหาของที่ทำกิน 1.2 ป่าที่ทำกินเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติประกาศทับที่ทำกินของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้ประโยชน์จากป่ามาดำรงชีวิตได้เหมือนก่อน ซึ่งเราจะสังเกตได้ว่าตอนนี้หากเข้าป่าต้องระวังพอสมควรหากเอาอะไรมาเกินกว่าที่จำเป็น ความจริงแล้วทางอุทยานได้กำหนดแล้วว่าหากจะเอาความผิดกับชาวบ้านที่เข้าป่ามันแต่ทว่ารายเม็ดเดียวก็สามารถเอาผิดได้ ทุกวันนี้คิดว่าทางเจ้าหน้าที่ยังอนุโลมอยู่แต่เราจะใช้ประโยชน์มากมายเหมือนแต่ก่อนไม่ได้ เราไม่สามารถใช้ป่าได้อย่างเต็มที่ คือ ยังมีขอบเขตอยู่ 1.3 ป่าต้นน้ำถูกทำลายสาเหตุจากการนำไร่หรือที่ทำกินเลื่อนลอย 2. ปัญหาเรื่องน้ำ 2.1 ปัญหาเรื่องน้ำสำหรับการเกษตรยังมีน้ำไม่เพียงพอสาเหตุคือ ป่าต้นน้ำถูกทำลายการแก้ไขในกลุ่มนี้ คือ จัดสรรที่อยู่ในที่ราบให้ชาวเขาและผู้ที่อยู่เหนือน้ำและจัดทำอ่างเก็บน้ำ ประปาภูเขา ป้อนบาดาลเพื่อการเกษตรและสร้างเขื่อนหรืออ่างขนาดใหญ่ในลำน้ำแม่จันตอนบน

นายโอสสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

เพิ่มปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ หอดึงดูดฝนน้ำก็มากเกินไปเป็นปัญหาโลกแตกเหมือนกัน มีในส่วนที่ทำกิน

ตัวแทนกลุ่มที่ 3. : นายอำพล มั่งศิริ

ปัญหาข้อ 1 คือ ป่าชุมชนถูกทำลายสาเหตุปัญหา คือ มีคนเข้าไปบุกรุกทำลายป่าทำให้เกิดปัญหาแห้งแล้งทั้งชาวเขาและคนพื้นราบมีหลายกลุ่ม บางครั้งก็จัดอยู่ในกลุ่มชาวบ้านเลยทำให้เกิดปัญหาแห้งแล้งขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก อันที่ 2 ก็คือ ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกเพราะตอนนี้อาศัยน้ำฝนตลอดยี่สิบวันที่จะระบายน้ำออกมาใช้ การแก้ปัญหาคือร่วมกันอนุรักษ์ป่าลุ่มแม่น้ำทุกสาย ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยกันปลูกป่าทดแทนป่าที่เสียไปให้กลับเหมือนเดิม ข้อสอง คือ ใช้ป่าให้เป็นประโยชน์โดยไม่มีการถางป่าเพื่อทำลายสิ่งแวดล้อม ข้อสาม คือ ให้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับชาวบ้านในพื้นที่

นายโอสสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

ปัญหาเดียวแต่แตกออกมาเป็น 2 ปัญหา ปัญหาเรื่องป่ารวมถึงปัญหาเรื่องน้ำด้วย สิ่งที่เป็นแนวทางแก้ไขที่มาเพิ่มในส่วน 2 - 3 ข้อ ก็คือ 1. จะมีการปลูกป่าอีกส่วนหนึ่งจะเป็นการจัดอบรมเพราะว่ากำลังจะพูดในตอนสุดท้ายว่าสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความตระหนักให้กับกลุ่มชาวบ้านที่มีผลกระทบต่องานเหล่านี้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของป่า เรื่องของน้ำ เรื่องดิน ก็ก่อให้เกิดประโยชน์ในเรื่องของการปลูกป่า การอบรม

ตัวแทนกลุ่มที่ 4. : นาย รัตน์ แสนคำหล่อ

ก่อนอื่นก็ขอพูดต่อเนื่องเลย ว่าการที่เราเข้ามาในวันนี้ไม่ใช่การอบรม ความจริง
อ. พร้าว ทบทวนทุกตำบลที่มีปัญหาเรื่องที่ทำกิน ป่า น้ำ เนื่องจากที่เราได้ฟังกันทุกกลุ่มที่มี
ปัญหาแบบเดียวกันเนื่องจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะทำอะไร ความจริงเจ้าหน้าที่ใหญ่ไม่ได้ออกมาดู
เลย นั่งอยู่ในห้องแอร์สี่เหลี่ยม ไซ้ให้ลูกน้องออกมา แล้วเวลาลูกน้องออกมาก็ขับรถมาตาม
ถนน แยกหลักเขตมา พอตีมันหนักเลยเอามาปักที่ดินของชาวบ้าน เลยเป็นที่สร้างปัญหาให้
ชาวบ้าน ชาวบ้านเรากลัวมากเกินไป กลัวอำนาจของรัฐมากเกินไป ความจริงเรามีสิทธิ์
เราขึ้นชื่อว่า โครงการสิทธิชุมชนศึกษา เรามาช่วยกันคิดเพื่อลูกหลานต่อไปข้างหน้า ไม่ใช่ทำ
ตามที่เขากำหนด เพราะทุกอย่างเหมือนกันหมด ข้อความเหมือนกันหมด เพราะมันอยู่ใน
ประเด็นที่ในทำกินของเรา ทุกวันนี้เรามีปัญหาอย่าง สหกรณ์กับป่า ตกเถียงกันมาตลอด เดียว
ก็ว่าเป็นที่สหกรณ์ เดียวก็ว่าเป็นที่ป่า สุดท้ายพอ กสน. มายกเลิก กสน. มาออกไปจอง
ใหม่ ตำบลน้ำแพร่ มีอยู่หลายที่ ผลสุดท้ายที่ดินอยู่ระหว่าง สหกรณ์และป่า และอยู่ในเขตเดียว
กัน ทำไมไม่ออกให้แน่นอน อันนี้ความผิดอยู่ที่รัฐบาล ความผิดของเจ้าหน้าที่ เพราะว่าเรากด
ตามที่กำหนด และขอแสดงความยินดีที่ชาว ค.น้ำแพร่ที่สนใจ ซึ่งตัวกระผมได้เข้าไปร่วมมือกับ
เครือข่าย ตั้งแต่ที่แรกมาเลย เพราะว่าเราอยากให้ชุมชนของเรา มีที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ และ
การกำหนดเขตก็อยากให้ทางรัฐช่วยออกให้แน่นอน กำหนดให้แน่นอน

นายโอसार อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

จะใช้เวลาไม่เกิน 15 นาที ที่จะสรุปให้ฟังในกรณีของที่ดินทำกินหรือเรื่องของป่าเป็น
ปัญหาเรื้อรังมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยสัมปทานปิดป่าแล้ว ในส่วนเรื่องที่ทำกินของชาวบ้านที่ถูก
ประกาศทับ อย่างที่เสนอมาว่าการไซ้ พรบ. ป่าไม้ควบคุมอยู่ เสร็จจากนี้แล้วจะลองเสนอให้ดู
นี่คือ รายชื่อของเขียงดาวเกือบทั้งหมด ที่ทำเรื่องของที่ดินทำกินในเขตป่าเหมือนกับบ้านที่เรา
นำเสนอก่อนหน้านี้ ที่ผ่านมาในกรณีของชาวบ้านที่ดินถูกประกาศทับหรือว่าโดน พรบ. ป่าไม้
มีทั้งหมด 5 ฉบับ อีกฉบับจำไม่ได้ อันที่ 1. คือ พรบ. ป่าไม้แห่งชาติ ประกาศใช้เมื่อปี 2485
ผ่านมาประมาณ 80 ปี ตอนนี้ยังใช้อยู่ อันที่ 2. คือ พรบ. อุทยานแห่งชาติ ประกาศเมื่อปี พ.ศ.

2504 ผ่านมา 42 ปี 3. พรบ. สงวนคุ้มครองสัตว์ป่า ปี 2503 ผ่านมา 43 ปี อันที่ 4. พรบ.
ป่าสงวนแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2516 เมื่อ 30 ปีที่ผ่านมา แต่ละ พรบ. ที่พูดมาอายุไม่ต่ำกว่า 30

ปีมาแล้ว ที่ประกาศใช้ในอดีต กฎหมายเหล่านี้เป็นปัญหาเป็นกฎหมายที่เขียนขึ้นมาจากคนต่าง
ชาติ แต่ก่อนกฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายที่ให้คนทำไม้ และหลังจากนั้นเมื่อป่าหมดไปก็
ประกาศปิดป่าก็เลยใช้กฎหมายเหล่านี้ขึ้นมาแทน

กรณีอีกส่วนหนึ่งสมมุติว่านี่คือ ต.น้ำแพร่ ตำบลตั้งขึ้นไม่ต่ำกว่า 150 ปี หรือ 100 ปี
หมายความว่า เมื่อ 150 ปีที่ผ่านมาคนเผ่าคนแก่ได้มาใช้ประโยชน์จากป่า กลังจากนั้นเขาก็มี
บ้านมีที่ทำกินของชาวบ้านและป่า หลังจากนั้นเขาก็มีการประกาศใช้ พรบ. อุทยานแห่งชาติ ปี

พ.ศ. 2504 แต่อุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่อยู่ข้างหลังเราประกาศเมื่อปี พ.ศ. 2532 ซึ่งปรากฏ
ว่าในการประกาศที่อุทยานประกาศทับที่บางส่วนของชาวบ้าน 1. ทับที่ทำกิน ทำป่าชุมชน
2. ทับที่ทำกิน จากการประกาศเขตตามที่ให้ดูแลที่ คือ ทว่าการไม่ได้ลงมาสำรวจไม่ได้มาทำ
แบบที่เราทำกันเจ้าหน้าที่นั่งในห้องแล้วใช้ปากกาวงไว้ว่าตรงนี้เป็นเขตป่า ซึ่งผลสุดท้ายทำให้มี
ปัญหาพื้นที่อุทยานไปทับที่ทำกินของชาวบ้านที่ทำกินมาก่อนการประกาศอุทยานแห่งชาติ ตาม
หลักในการประกาศเขตอุทยานก่อนจะประกาศได้ต้องกันพื้นที่ทำกินออกให้หมด อย่างกรณีนี้
แจกไปเป็นสิ่งที่ชาวบ้าน อ. เชียงดาว ทำ นี่คือการกันพื้นที่ทำกินออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ
ของ อ. เชียงดาว ที่เป็นของราชการทำ กรณีบ้านห้วยล้าน นาย บุญยวง นันตะ ที่ 10 ไร่
กันออกเรื่อย ๆ ต้องทำแบบนี้ แต่ที่ผ่านมาในการประกาศเขตทั้งหมด ไม่ได้มีการกันที่ทำกิน
ออกจากการอ้างที่ว่าทุนน้อย เจ้าหน้าที่ที่รังวัดน้อย ประกาศไปก่อนแล้วค่อยไปพิสูจน์สิทธิ
หมายถึงว่าไปกันเขตแล้วประกาศทีหลัง ปรากฏว่าพอทำแล้ว ทำไม่ได้ เลยทำให้ที่ทำกินของ
ชาวบ้านอยู่ในเขตป่าโดยปริยาย นี่คือการที่ผ่านมา แล้วยังไปทับที่ทำกินของชาวบ้านอีก ใน
ส่วนของที่น้องใน อ. พร้าจะเล่าสู่กันฟังในเรื่องของการแก้ไขปัญหาดิน เชียงดาว ที่มีอยู่ทั้ง
หมด 3- 4 อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ 1. อุทยานแห่งชาติศรีล้านนา ประกาศ ปี พ.ศ. 2532 2.
อุทยานแห่งชาติเชียงดาว ประกาศเมื่อ ปี พ.ศ. 2543 บ้านแม่กอน และบ้านโป่งอาง เป็นเขต

อุทยานแห่งชาติทั้งหมด ทั้ง ๆ ที่ตั้งอยู่มาแล้วไม่ต่ำกว่า 200 ปี เรื่องเอกสาร เรื่องไฟฟ้า เรื่อง
 ประปาถูกตัดขาดหมด 3. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ประกาศเมื่อ 2522 ทางบ้านทุ่งละคร
 อำเภอเชียงดาวอยู่ในพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กฎหมายแต่ละตัวมีความขัดแย้งต่างกัน
 กฎหมายหนักที่สุด คือ กฎหมายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า รองลงมา คือ กฎหมายเขตอุทยานแห่งชาติ
 เหมือนที่กล่าวมาแล้วว่าทรายเม็ดเดียวหรือหินเม็ดเดียวก็ผิดแล้วแต่ที่ไม่ทำไม่จับเพราะว่า
 มันหนักไป ป่าชั้น 1A เป็นป่าต้นน้ำเป็นป่าเขตหวงห้าม เป็นเขตที่ห้ามแตะต้องทั้งหมดมีหมู่
 บ้าน 78 หมู่บ้าน มีปัญหาเช่นเดียวกันประมาณ 60 หมู่บ้าน แต่ที่จะมาร่วมกันเรื่องที่ดินในเขต
 ป่าคือ เรื่องการประกาศเขตทับมีเยอะมาก มีอยู่แค่ 30 หมู่บ้านที่ร่วมกันพูดคุยในเรื่องนี้ สิ่ง
 เราทำคือ 1. รวบรวมรายชื่อหมู่บ้านที่สนใจในการแก้ไขปัญหารวมกันไว้เป็นชุดชุด คือ มีราย
 ชื่อบุคคล รายชื่อที่ทำกิน สิ่งที่เราเรียกร้อง คือว่า 1. ให้อุทยานแห่งชาติกันพื้นที่ทำกินออก ยก
 เลิกเขตป่าในที่ทำกินของชาวบ้านแล้วเรื่องเอกสารสิทธิ์จัดการด้วยตนเอง หมายถึงว่า พอ
 ประกาศออกมาแล้วจะเป็นที่ว่างเปล่า

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
 ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดบ้านทุ่งน้อย หมู่ที่ 6 ต. บ้านโป่ง อ. พริ้ว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จิด

ขอแนะนำตัวก่อน ชื่อ บุญมา บัวแก้ว เป็นผู้ประสานงานระดับอำเภอของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาที่เราพากันในวันนี้ และในที่ทำงานก็มี คุณโอฬาร อ่องพะ เป็นผู้ประสานงานอำเภอเชียงดาวและคุณจ๋อม (คมกฤษณ์) มาช่วยงาน ในวันนี้เราจะมาคุยกันซึ่งงานนี้เป็นงานวิจัยชื่อก็คือ โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือตอนบน กรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบน และแม่จิด ซึ่งพริ้วเราใช้แม่จิดมีระยะยาวประมาณ 50 กม. แม่ปิงตอนบนคืออำเภอเชียงดาว แม่แตงตอนบนคืออำเภอเวียงแหง ซึ่งรวมกัน 3 อำเภอ พริ้วมีจำนวนมากที่สุดคือ 11 ตำบล 108 หมู่บ้านซึ่งจะต้องไปทั้งหมด 11 ตำบล เวียงแหงมี 4 ตำบล เชียงดาวมี 6 ตำบล ต้องหมุนเวียนกันไป ตอนนี้เวียงแหงจัดเสร็จแล้ว จึงเข้ามาทำที่พริ้วต่อเหลือเชียงดาวอีก 1 อำเภอ พอตีมีเหตุการณ์ที่ไม่ได้วางแผนไว้ก่อน พอตีพ่อหลวงดิบซึ่งเป็นผู้ประสานงานของอำเภอเชียงดาวได้เสียชีวิตไป เลยต้องปรับแผนกันใหม่เลยต้องเข้ามาพริ้วก่อน เตียวคุณโอฬารจะมาแนะนำเรื่องโครงการให้ฟังว่าโครงการนี้เป็นอย่างไร เราจะเริ่มต้นกันอย่างไร ร่วมกันเรียนรู้กับงานนี้ไม่ใช่เวทีสัมมนาที่เรามานั่งฟังกัน เราจะมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน เสนอความคิดเห็นกันไม่มีใครผิดใครถูก ต้องช่วยกันพูดเพราะเป็นผลประโยชน์ของเรา งานวิจัยชิ้นนี้พี่น้องชาวบ้านจะร่วมวิจัยด้วยมีส่วนร่วมวิจัยกับเจ้าหน้าที่ด้วย ข้อมูลที่เก็บไปก็จะส่งกลับมาให้พี่น้องชาวบ้านได้อ่านว่าเป็นอย่างไรบ้าง เราจะได้ใช้ประโยชน์อย่างไร ซึ่งเราจะได้รับรู้โดยทั่วกัน การวิจัยครั้งนี้วิจัยแบบแผนพัฒนา โดยการร่วมของประชาชนทุกระดับ เตียวคุณโอฬารจะได้มาพูดเรื่องโครงการให้ฟังว่าเป็นอย่างไร ซึ่งจริงๆ แล้วได้ย่อใส่ลงไปในเอกสารเล่มสีเขียวแล้ว จดหมายข่าวเราไม่มีเวลาพอที่จะอ่านกัน ฟังคุณโอฬารสรุปกัน

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

สวัสดีครับ ผมชื่อโอฬาร อยู่เชียงดาวเป็นคนตัวเมืองเชียงใหม่แต่มาทำงานอยู่ที่เชียงดาวได้ 6 - 7 ปี มาทำเกี่ยวกับป่าชุมชนได้ 6 ปี และมีอีกคนหนึ่งชื่อ จ๋อม คมกฤษณ์ ชันกลิ่น เป็นนักศึกษาปริญญาโทเป็นคนเมืองน่าน จะพูดถึงภาพรวมของโครงการนิดหนึ่งก่อนที่จะมีการพูดคุยกัน โครงการนี้เป็นโครงการสิทธิชุมชนศึกษาเป็นงานวิจัย คำว่างานวิจัยฟังดูแล้วเป็นทางการเป็นงานวิชาการนิดหนึ่ง แปลออกมาว่าเป็นงานที่เราอยากรู้ อยากเห็น อยากรู้เรื่องป่า

ผ่านมามาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว สิทธิอีกตัวหนึ่งเป็นสิทธิใหม่เรียกว่าเป็นสิทธิตามกฎหมาย คุณได้จากเอกสารเล่มสี่เขียวหน้ากลาง สิทธิของชาวบ้านนี้ถูกระบุไว้ในกฎหมายเรียบร้อยแล้ว เมื่อปี พ.ศ.2540 อย่างเช่นมาตรา 46 สิทธิชุมชน ชุมชนย่อมมีสิทธิในการเข้าไปบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากร สิทธิที่จะได้รับข้อมูล ข่าวสารจากรัฐ สิทธิที่จะได้รับการดูแลเรื่อง การเกษตร และอีกหลายๆ อย่าง ก็คุยกันไปคร่าวๆ ว่าสิทธิตามกฎหมายมีอะไรบ้าง สิทธิวัฒนธรรมประเพณีก็เป็นสิทธิดั้งเดิมของชาวบ้าน สิทธิจะเกี่ยวข้องกับอยู่ 2 ส่วน คือ สิทธิของบุคคล สิทธิของบุคคลคืออะไร สมมุติว่าเราไปทำร้ายร่างกายผู้อื่นเท่ากับว่าเราจะละเมิดสิทธิของผู้อื่น นี่ก็หมายความว่าถึงสิทธิของบุคคล สิทธิของชุมชนถ้าพูดแล้วมองดูอาจจะกว้างไปหน่อย แต่เรียกกันง่ายๆ ว่าสิทธิส่วนรวม ชุมชนก็คือส่วนรวม เช่น ป่าชุมชนก็คือป่าส่วนรวมที่ชาวบ้านเข้าไป ใช้ประโยชน์เก็บเกี่ยวประโยชน์ร่วมกันได้ สิทธิชุมชนนี้ก่อนมีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ หรือว่าการประกาศทับที่ทำกินของชาวบ้าน ทับป่าที่ชาวบ้านเข้าไปทำมาหากิน ก็ถือว่าเป็นการ ละเมิดสิทธิชุมชนของชาวบ้าน เพราะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่มีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างเช่นป่าที่เราเคยเข้าไปเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ถูกประกาศเป็นเขตอุทยานแล้ว เรายังเข้าไปเก็บเกี่ยวก็จะโดนจับเพราะซึ่งเราถือว่าการประกาศเขตอุทยานเป็นการละเมิดสิทธิ ส่วนบุคคลและสิทธิชุมชนด้วย เพราะว่าแต่ละคนก็ไม่สามารถไปใช้ประโยชน์ได้อีกเลย สิทธิ เข้าไปเกี่ยวข้องกับชุมชนและทรัพยากร อย่างที่เราพูดไว้ข้างต้น ทรัพยากรก็จะมี เรื่องดิน เรื่อง น้ำ เรื่องป่า เรื่องการเกษตร และอีกหลายๆ ก็เกี่ยวกับทรัพยากร อย่างกรณีสิทธิที่เกี่ยวกับป่าก็ มีการใช้ประโยชน์จากป่าเป็นสิทธิของเรา คำว่าสิทธิดูเหมือนมันจะห่างไกล แต่ว่าถ้าพูดว่าการ ใช้ประโยชน์จากป่าเป็นสิ่งที่เราเคยกระทำ สิ่งที่เราเคยทำถือว่าเป็นสิทธิ เรื่องน้ำก็เช่นกับการที่ กำหนดว่าจะสร้างเขื่อนที่ไหน สร้างฝายที่ไหน เรามีสิทธิกำหนดได้ เรื่องของดินการที่ที่ดินของ ชาวบ้านถูกประกาศเขตทับอย่างกรณีที่บ้านลำบนน้ำแพร่ บ้านแม่ละงอ บ้านป่าจั่ว ถูก ประกาศทับหมู่บ้านและที่ทำกินทั้งหมด ซึ่งก็ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของชาวบ้าน 3 ส่วน สิทธิ ทรัพยากร และชุมชน ก็พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ฟังอาจไม่เข้าใจทำงานมา 5 - 6 ปี พอจะเข้าใจบ้างแต่การมาอธิบายทำได้ยาก สิ่งเหล่านี้จะเกิดคุณประโยชน์ต่อเมื่อเราร่วมมือกัน ก่อนหน้านี้ได้นั่งคุยกันถึงเรื่องป่าชุมชน เรามีสิทธิที่จะเข้าไปใช้ป่าและอนุรักษ์ไปด้วย ดูแล รักษาไปด้วย จะเห็นภาพก็ต่อเมื่อเราวมกลุ่มกัน หมู่บ้านไหนจะทำป่าชุมชนในตำบลบ้านโป่ง กำหนดจะเอาบริเวณไหนบ้าง ที่ทำมาก็เพียงทำในกระดาด วันนี้เราจะเปิดให้มีการแลกเปลี่ยน กัน ถ้ายังไม่มียังอะไรจะถามก็ไม่เป็นไรก็ค่อยๆ พูดคุยกันไปเรื่อยๆ เดี่ยวจะมีการแบ่งกลุ่ม ประมาณ 4 กลุ่ม ในกรณีของป่าชุมชน ถ้าสนใจเสร็จจากนี้แล้วสามารถปรึกษาได้

ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1 : นายเจริญ เครืออ่อนเรือน : ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3

กล่าวสวัสดิการทุกท่านที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ เป็นตัวแทนกลุ่ม 1 ซึ่งได้ทำแผนที่มาแล้ว แผนที่นี้เป็นแผนที่พอสั่งเซปในตำบลบ้านโป่ง มีอยู่ 8 หมู่บ้าน ถนนสายหลักของตำบลบ้านโป่งจากอำเภอพริ้วไปอำเภอเชียงดาว หมู่บ้านที่อยู่ติดแนวเขตป่าก็มี ป่าอื่น และป่าดง เป็นเขตต้นน้ำของน้ำแะและน้ำแม่เปียน ซึ่งเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์อยู่ มีป่าที่ไม่ใหญ่มากเท่าไรที่หมู่ 8 สายน้ำหลักๆ ของตำบลก็มีแม่จัดไหลผ่านตำบลบ้านโป่ง ซึ่งชาวบ้านก็ได้ใช้ประโยชน์กันมากพอสมควร ช่วงฤดูฝนจะไม่มีปัญหา จะมีปัญหาในฤดูแล้งเนื่องจากว่าเรายังไม่มีย่างที่รองรับน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งให้พอเพียงได้ สำหรับทางป่าอื่นก็มีอย่างแะวะซึ่งยังมีขนาดเป็นอ่างขนาดเล็กอยู่ สำหรับหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ยังมีสายน้ำอยู่อีกสายหนึ่ง คือ หมู่ 2 มีน้ำแม่โก้น ซึ่งเป็นลำน้ำที่มีขนาดเล็กพอประมาณส่วนมากใช้กันได้เล็กน้อย ปัญหาโดยรวมของตำบลบ้านโป่ง ปัญหาหลักเกี่ยวกับน้ำในการเกษตรในหน้าแล้งบางปีก็พอเพียงบางปีก็ขาดแคลน ปัญหาเรื่องที่ดินก็มีอยู่บ้างที่เขตป่าทับที่ทำกินของชาวบ้านและปัญหาการเกษตรก็คือราคาพืชผลตกต่ำ เช่นทุกปีที่ผ่านมาอย่างเช่น ข้าว มะม่วง ลำไย และอื่นๆ และป่าก็ยังเป็นเขตของอุทยานแห่งชาติศรีลานนาอยู่ ยังไม่ได้เป็นป่าชุมชนต่อไปข้างหน้าหากเป็นป่าชุมชนแล้ว ชาวบ้านอาจจะได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนได้

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

เห็นจำนวนหมู่บ้านชัดเจนว่ามีที่ไหนบ้าง เห็นลำน้ำโดยหลักตำบลบ้านโป่งใช้น้ำแม่จัดเป็นหลัก ซึ่งน้ำแะได้ใช้น้ำแม่ลาดและน้ำแม่สมเป็นหลัก ซึ่งก็มีความแตกต่างกันอยู่ กลุ่มนี้อาจจะลืมเรื่องของฝ่ายไปว่าอยู่ที่ไหนบ้าง เคียวคู่อีกกลุ่มอาจจะเหมือนฝ่ายโสมมาบ้าง เชิญอีกกลุ่มหนึ่ง

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นายถวิล เถิงเพื่อง

เริ่มแรกจากทิศเหนือตามลูกศร ถนนเส้นทางหลัก คือ ถนนสายเชียงดาว - พริ้ว ลงมาจากภูเขาเขตติดต่อเชียงดาวเป็นภูเขาลงมาประมาณ 50 เมตร จะเจออ่างน้ำแะวะที่บ้านป่าอื่น ลงมาอีกประมาณ 200 เมตร จะเจอทางแยกพริ้วไชยปราการ ถึงบ้านป่าอื่นไปเรื่อยๆ ถึงบ้านหนองไธจะมีลำน้ำหนองปลามัน บริเวณบ้านป่าอื่นก็จะได้น้ำสายนี้บ้าง สายน้ำนี้ไหลผ่านบ้านป่าหวายที่บ้านป่าอื่นก็จะมีอ่างแม่เปียนอยู่ติดภูเขาจะมีป่าเขาลงมาถึงบ้านโป่งก็จะเจอน้ำแม่จัด ขึ้นไปทางทิศเหนือถึงดงป่าแดงจะมีฝ่ายทุ่งโป่งที่ทางแถวๆ บ้านโป่งก็จะได้น้ำจากฝ่ายนี้ แถวบ้านสันตันม่วงและบ้านหัวซึกก็จะได้น้ำจากน้ำแม่โก้น ในแผนที่ไม่ได้ทำอย่างละเอียดก็จะทำเฉพาะแม่น้ำสายหลัก จะมีฝ่ายสันตันม่วงอยู่ที่บ้านสันตันม่วง ลักษณะการใช้งานก็เหมือนที่กลุ่ม 1 เสนอมา

นายโอสสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

เห็นแล้วว่าเมื่อกลุ่มแรกไม่มีเหมืองฝายคอนกรีตเริ่มมีฝายโผล่ขึ้นมา เรื่องของลำน้ำหนอง มันก็จะมีฝายทุ่งโป่ง ฝายบ้านแดง และฝายสันตันม่วง มีน้ำแม่จัด และอ่างแม่เนียน อ่างแม่จะ เริ่มเห็นมาบ้างแล้ว

ตัวแทนกลุ่มที่ 3 : นายจำเริญ ตาปิ่น

นี่เป็นแผนที่จำลองของตำบลบ้านโป่ง จะมีสัญลักษณ์ของถนนหลวง อบต. วัด บ้าน เตาปม ป้อมยาม ฝาย ลำน้ำ ส่วนของลำน้ำจะเป็นสีเขียวจะมีห้วยแม่จะอ้อมลงมา อ่างแม่จะจะมีสัญลักษณ์เป็นจุด ส่วนจุดสีแดงแสดงว่าเป็นบริเวณวัด ลำน้ำแม่จัดเป็นสีเขียว ฝายบ้านแดงลงมาเรื่อยๆ จะเป็นฝายบ้านโป่ง มาเรื่อยๆ จะมาถึงบ้านโป่ง และสะพาน ถนนสายนี้เป็นถนนทูปเปอร์ พราว - เชียงดาว มาที่ป่าอินจะเป็นถนนไป ผ่าง - ไชยปราการเส้นเล็กๆ จะเป็นถนนซอยในตำบลบ้านโป่ง จะมีจุด วัด บ้าน โรงเรียน และ อบต. ฝาย ป้อมยาม จากการคำนวณดูในตำบลบ้านโป่งและสันทรายจะมีจำนวนอยู่ประมาณ 17 ลูก คร่าวๆ ในตำบลบ้านโป่งจะมีอยู่ 2 ฝาย เรื่องของลำน้ำที่ใช้ประโยชน์ในการทำกินจะมีอยู่ คือ แม่จะ และแม่จัด เพราะจะมีหมู่บ้านที่ได้ใช้ คือ หมู่ 1,3,6,8 เรื่องของน้ำในการเกษตรในส่วนที่ใช้จากแม่จัดจะขาดแคลนในบางปี เพราะจะได้ใช้ในบางฝายเท่านั้น ฝายหนองป่ามันจะดีกว่าฝายของบ้านแดง เพราะกรมชลประทานมาช่วยขุดลอกเหมืองฝาย ถ้ากรมชลประทานมาช่วยขุดลอกให้ฝายของบ้านแดงคงจะได้ใช้น้ำมากกว่านี้ ส่วนของป่าไม่มีเขตติดต่อกับป่าห้วยและหมู่ 8 คือ หมู่ 7,8,6 ก็จะเป็นภูเขาเตี้ยๆ ไม่มีต้นน้ำ ต้นน้ำจะอยู่บริเวณแม่จะ

นายโอสสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

คงจะเห็นแล้วว่าตอนนี้ในส่วนของตำบลบ้านโป่งเท่าที่จับความได้คือ ค.บ้านโป่งจะใช้ น้ำ 2 สาย คือ น้ำแม่จัดและน้ำแม่จะ ในส่วนของน้ำแม่จัดก็จะมีแตกออกไปเป็นเหมืองย่อยๆอีก ก็ มีตงป่าแดง ทุ่งโป่ง สันตันม่วงใช้แม่ไก่กัน และแม่เนียนบางส่วน

ตัวแทนกลุ่มที่ 4 : นายบุญยืน กันทะรัตน์

ขอบรรยายแผนที่พอสั่งเขยของ ค.บ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่งจะมีป่าที่ป่าอิน ป่า ห้วยและหนองไฮ ลำน้ำที่สำคัญก็มีอ่างแม่จะ จะได้ใช้อยู่ 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 7 และหมู่ 4 ย้อน มาที่ป่าอินและป่าต้นก็ได้ใช้น้ำจากแม่จะเช่นกัน เอาคร่าวๆ ก็แล้วกันลำน้ำของ ค.บ้านโป่งที่สำคัญก็คือ แม่จัด และแม่จะ สรุปแล้ว ค.บ้านโป่ง มีลำน้ำสายหลักคือ แม่จัดที่ใช้ในการเกษตร ปัจจุบันนี้ฝายที่สำคัญก็จะมีฝายบ้านแดงอยู่เหนือสุดของ ค.บ้านโป่ง ถัดมา คือ ฝายทุ่งโป่ง ฝาย ลูกเหนือคือฝายบ้านแดง ลูกล่างคือฝายบ้านโป่ง สรุปลำน้ำที่ใช้ในการเกษตรของ ค.บ้านโป่ง ก็มี ฝายบ้านแดงเป็นหลัก

นายโอฟาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

จากการที่ไม่เคยเห็น ต.บ้านโป่งมาก่อน จะขอเขียนแผนที่ ต.บ้านโป่งให้ดู เหมือนกัน กับทั้ง 4 กลุ่ม จะขอจุดแผนที่น้อยหนึ่งเพื่อที่จะนำไปพูดคุยในช่วงบ่ายในเรื่องของป่าชุมชนจะมี ถนน เชียงดาว - พร้าว ฝากทางเขตเชียงดาวก็จะเป็นป่าอิน ป่าดั้น บ้านโป่ง ทุ่งน้อย เท่าที่ ฟังมาจะมีป่าอยู่ 2 - 3 ลูก ภูเขาลูกแรกและลูกที่ 2 อยู่ติดถนนและภูเขาเดี่ยวๆ ซึ่งจะเป็นเขตป่า ของ ต.บ้านโป่ง จะมีอยู่อีกลูกหนึ่งระหว่างน้ำแม่จิด คือ คอยเขือ จากแผนที่ที่พูดคุยกันในช่วง เช้าจะเห็นภูเขาที่ว่าทั้งหมด 4 ลูก ที่ผ่านมามีคุยกับหลายคน เรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าบ้าน ป่าดั้นและบ้านป่าอิน 2 หมู่บ้านตามที่ผู้ใหญ่บ้านว่าไว้ว่าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ป่าที่สุด และหมู่ บ้านอื่นๆ ก็ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าเหล่านี้เหมือนกัน จะมีเขาหนึ่งลูกที่ว่าเป็นเขตอนุรักษ์ ส่วนลูกที่ 3 จะเป็นที่สาธารณะ และอีกลูกหนึ่งเป็นป่าใช้สอย จะมาพูดคุยกันเรื่องของป่าชุมชน คำบล เพราะว่าเส้นทางออกทางหนึ่งในการจัดการป่า ที่ผ่านมามีเชียงดาวนำกันมาแล้ว 54 หมู่บ้าน ปรากฏว่าเกิดการขัดแย้งกัน เพราะที่ผ่านมามีไม่ประสบความสำเร็จพอถึงเวลานำหมู่บ้าน ใครบ้านมัน พอทำกันแบบนี้แล้วปรากฏว่าแบ่งแยกเขตกันแล้วมีปัญหาทะเลาะกันมาตลอด ก็ เลยว่าได้ยินว่าลักษณะออกมาเป็นป่าชุมชนตำบลบ้านโป่ง โดยที่ร่วมกันดูแลรักษาและใช้ ประโยชน์ ซึ่งจะไปพูดคุยกันในตอนบ่าย ก่อนที่จะไปพูดคุยในตอนบ่ายขอใช้เวลาพูดคุยกัน เรื่องของป่าชุมชนให้ฟังก่อนว่าเป็นอย่างไรและเรื่องของตัวบทกฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ตอน นี้ก็คงชัดเจนกันในเรื่องของป่าชุมชน ต.บ้านโป่ง ป่าชุมชนก็คือป่าส่วนรวมของชาวบ้าน ป่าชุมชนเป็นป่าส่วนรวมก็มีการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์ ที่ผ่านมามีป่าส่วนมากเป็นป่าที่ชาวบ้านแต่ก่อน ใช้ประโยชน์กัน พอมาถึงปี พ.ศ. 2532 มีการประกาศเขตป่าอนุรักษ์ คำว่าป่าอนุรักษ์ของรัฐบาล อนุรักษ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ อนุรักษ์ของชาวบ้าน และอนุรักษ์ของราชการ อนุรักษ์ ของราชการหมายความว่า รักษาไว้ ห้ามใช้ประโยชน์ สังเกตว่าในกฎหมายอุทยานแล้ว คำว่า อนุรักษ์ แบ่งออกเป็น 4 อย่าง 1.เป็นอุทยาน 2.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 3.ป่าต้นน้ำ 4.ป่ามรดก ณะรัฐมนตรี คำว่าป่าอนุรักษ์ของราชการมี 4 ประเภท 1.คืออุทยานแห่งชาติซึ่งเราก็อยู่ใน หนึ่งใน 4 ประเภท 1.คือ อุทยานแห่งชาติศรีลานนา 2.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอยู่ที่เชียงดาว 3. ป่าต้นน้ำ ชั้น 1A ซึ่งในแผนที่ระบุไว้ชัดเจนว่าพื้นที่เป็นป่า ชั้น 1A 4.ป่าตามมติ ครม. ซึ่งเป็น ป่าที่ใช้กฎหมายคุมอยู่ซึ่งในเขตภาคเหนือไม่มี จะมีในเขตภาคอีสานและภาคใต้ ที่ผ่านมา อุทยานแห่งชาติศรีลานนาประกาศ ปี พ.ศ. 2532 ก่อนที่จะมาเป็นอุทยานแห่งชาติ ประกาศ เป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่จิด ปี พ.ศ. 2520 ซึ่งหมายความว่าหมู่บ้านที่พูดมาทั้งหมด 7 - 8 หมู่ บ้านเป็นหมู่บ้านที่อยู่มาก่อนการประกาศเขตป่าทั้งหมดเลย เช่น บ้านป่าอิน อยู่มาก่อน ปี พ.ศ. 2520 แน่นนอน ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ บอกว่าในมาตรา 46 บอกว่า ชุมชนบุคคลรวม กันเป็นกลุ่มท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าชาวบ้านจะเข้าไปดูแล 1.ต้อง เป็นท้องถิ่นดั้งเดิม ความหมายของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม คือว่าอยู่มาก่อนการประกาศเขตป่า อนุรักษ์อยู่มาก่อนการประกาศเขตอุทยาน อยู่มาก่อนการประกาศเขตป่าสงวน โดยสิทธิแล้ว เรามีสิทธิที่จะเข้าไปจัดการได้ แต่ที่ผ่านมามีสิทธิเหล่านี้ไม่ได้ยกขึ้นมาพูดคุยกัน อย่างที่พูดไว้ว่า

ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์แล้วโดนจับเป็นการหลอกลวงของการใช้สิทธิชาวบ้าน ป่าชุมชนมี 2 อย่าง 1.ป่าอนุรักษ์ ซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์ คือ เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือต้นน้ำ ชาวบ้านจะรู้เองว่าตรงไหนเป็นป่าต้นน้ำ ตรงไหนจะไม่ตัดไม้ 2.คือป่าใช้ประโยชน์ ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน อย่างรู้คุณค่า ทั้งหมดคือความหมายของป่าชุมชน ป่าชุมชนจะไม่เกี่ยวกับที่ทำกินของชาวบ้าน กรณีที่เวียงแหงถามว่าที่ทำกินอยู่ในเขตป่าชุมชน เมื่ออยู่ในเขตชุมชนแล้วที่ทำกินจะถูกยึดไปหรือไม่ คือจะไม่เกี่ยวกับป่าชุมชนคือเฉพาะบริเวณป่าที่กันไว้ให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์เท่านั้น ซึ่งในขณะนี้หน่วยงานป่าไม้เองก็ได้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ปรับปรุงความคิดกันใหม่แล้วที่จะให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ เพราะลำพังเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดูแลรักษาไม่ได้ พื้นที่อุทยานกว่า 800,000 กว่าไร่ ครอบคลุม อ.เชียงดาว อ.ภูกามยาว และแม่แตงทั้งหมด 3 ที่ เจ้าหน้าที่มีอยู่ 60 กว่าคน ไม่สามารถดูแลได้ ส่วนหนึ่งต้องอาศัยพลังจากชาวบ้านในการดูแล แต่ดูแลอย่างเดียวไม่ได้ใช้ประโยชน์ ก็ไม่รู้ว่าจะดูแลไปทำไม การดูแลก็ต้องรวมไปถึงการใช้ประโยชน์ตามกฎหมายความกฎที่ชาวบ้านตั้งไว้ เป็นกฎของประชาคม กฎสัญญาของหมู่บ้านอะไรก็แล้วแต่ที่เราจะเรียกร้องกันนี่คือ ภาพโดยรวมของป่าชุมชน จะกำหนดเขตขนาดไหน ก็ไว้ก็แล้วแต่ชาวบ้านที่จะดูแลได้ จะร่วมกันกำหนดเป็นรายตำบล แบ่งกัน บ้านละ 10 คน มาดูแล มีกิจกรรมการเดินทางไปทำการทำแนวกันไฟก็แล้วแต่ ซึ่งก็เป็นกิจกรรมที่เราจะทำได้

ช่วงบ่าย : การนำเสนอปัญหาภาพรวมของชาวบ้าน

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : นายถวิล เถิงเพื่อง

ป่าชุมชนที่เราจะทำในอันดับแรกก็คือ จัดให้มีการประชุมทั้ง 8 หมู่บ้าน เมื่อประชุมเสร็จจะมีการตั้งคณะกรรมการและเปิดรับสมาชิกภายในหมู่บ้านและตำบล และมีการจัดอบรมถึงระเบียบการต่างๆว่าจะทำกันอย่างไร การใช้งบประมาณจากไหนพอที่จะช่วยกันได้ไหม กำหนดเขตป่าชุมชนจะมีการกำหนดว่าหมู่บ้านนี้จะใช้ป่าส่วนไหน ป่าชุมชนของเรามีบริเวณไหนบ้าง สมมติว่ามีอยู่ 3 แห่ง 2 หมู่บ้านนี้ใช้ป่าแห่งที่ 1 จะมีการใช้ในลักษณะนี้ ดังกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ร่วมกัน เมื่อมีคณะกรรมการแล้วเราก็ต้องมาประชุมกันว่ากฎเกณฑ์ที่เราจะใช้ร่วมกัน เราจะทำอย่างไร เราจะทำอะไรบ้าง สมมติว่า 1 ห้ามตัดไม้ทำลายป่า เราจะทำเมื่อคณะกรรมการทั้งหมดมีการประชุมตกลงกันเรียบร้อยแล้วจะต้องกำหนดวัน เวลาที่แน่นอนกับสมาชิก เราจะเริ่มทำเมื่อไร เรื่องทำคิดว่าคงจะไม่ยากถ้าเรามีงบประมาณมาช่วยเหลือ วันนี้พรุ่งนี้ ก็ทำได้แล้ว

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : นายจำเริญ ตาปิน

เราจะทำอย่างไรต่อไปในป่าชุมชน ต.บ้านโป่ง ชุนน้ำแม่ตะวันตกต่อเขต อ.เชียงดาว 1.1 ต้องช่วยกันรักษาป่าชุมชน ห้ามตัดไม้ทำลายป่า ในเขตที่เราคุ้มครอง ตามที่เราปักป้ายไว้ในเขต เขตที่เราจะทำป่าชุมชน คือ เขตที่ติดต่อกับ อ.พร้าว ทั้งตำบล ข้อสรุปที่เรายังไม่ได้คือ ข้อ

2 เราจะทำเมื่อไหร่ เราจะทำเวทีชาวบ้านทั้ง ค.บ้านโป่ง และจะรอการประชุมเช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1

นายโอสสาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

จะใช้เวลาสรุปอีกสักเล็กน้อย 2 กลุ่มออกมาค่อนข้างชัดเจนว่าต้องรอการประชุมก่อน เคยพูดกันว่า 1 จะรวมป่าชุมชนตำบลจะได้ลำดับเอาแล้วกันว่า 1.จะทำอะไรก่อน 2.ประชุมถามว่าจะประชุมอย่างไร มีอยู่ 2 อย่าง คือ 1.ประชุมเป็นรายหมู่บ้านก่อนหลังจากประชุมสร้างความเข้าใจภายในหมู่บ้านแล้ว เรียกตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านมารวมกันประชุม หรือว่าอันดับ 2 เรียกตัวแทนในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมาร่วมประชุมกัน แล้วจะไปประชุมในหมู่บ้าน เอาเป็นว่าประชุม 1.เรียกผู้นำมาก่อน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ยบค. กำนันของ ค.บ้านโป่ง มาประชุมครั้งที่ 1 ก่อน สร้างความเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นอย่างไร หลังจากนั้นให้ผู้นำแต่ละหมู่บ้านลงไป 8 หมู่บ้านเองไปพูดคุยกับสมาชิกภายในหมู่บ้านเองแล้วให้ทั้ง 8 หมู่บ้านคัดตัวแทนมาหมู่บ้านละกี่คน เพื่อมาประชุมรวมตำบล ทำหนังสือเรียก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาประชุมประจำเดือน แล้วนำเรื่องเข้าที่ประชุมดูว่าชาวบ้านสนใจมากน้อยแค่ไหน หากชาวบ้านสนใจรับตัวแทนมาแล้วนัดหมายนัดหมายกัน 8 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 5 - 6 คน มาพูดคุยร่วมประชุมกัน เอาเป็นว่าอันดับแรกจากนี้ต่อไปคือจะประชุมผู้ใหญ่บ้าน ประชุมกรรมการที่สำคัญก่อน แล้วลงไปประชุมหมู่บ้านของตนเอง แล้วก็นัดหมายกันอีกทีมาประชุมระดับตำบลละ 10 คน 8 หมู่บ้าน 80 คน 80 คนนัดกันมาวันใดวันหนึ่งอาจจะไม่ถึงก็ได้ หมู่บ้านหนึ่งอาจจะ 6 - 7 คนก็ได้ ในส่วนของงบประมาณเรื่องอาหารโครงการสิทธิชุมชนจะจัดการให้ตามแผนงาน เพราะว่าหากมีแผนงานแล้วสามารถทำได้ เรื่องของงบประมาณที่จะไปติดป้ายปักหลักเขต ในส่วนของเครือข่ายป่าเชิงความมีอยู่บ้างต้องพูดคุยกับเครือข่ายป่าเชิงควาดด้วย ปัญหาตอนนี้ คือ จะทำอย่างไรจะประชุมหมู่บ้านละ 10 คนนี้ได้ ตามกฎหมายโดยจริงแล้วสิ่งที่เป็นความจริงแล้วเป็นการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการรักษาป่า 1.ในการกำหนดขอบเขตต้องเอาเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไปเดินป่าด้วย 2.กฎระเบียบของชาวบ้านต้องชัดเจน 3.ในการตัดไม้ถ้าเป็นไม้ไผ่ไม่มีปัญหา แต่หากจะตัดไม้มาทำบ้านต้องทำหนังสือถึงกรมป่าไม้อยู่แล้ว เชียงดาวก็ทำกันในลักษณะนี้ ตอนนี้อยู่กฎหมายยังไม่ออกมารับรอง แต่กฎหมายจะออกมาต้นปีหน้าแน่นอน กฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องทำก่อนการประกาศกฎหมายหมายความว่าหมู่บ้านไหนทำหลังการประกาศกฎหมายป่าชุมชนก็ทำได้ยาก สมมติว่าจะประกาศเดือนเมษายน 2546 ถ้า ค.บ้านโป่ง ทำหลัง เมษายน 2546 ก็ทำได้แต่จะต้องไปสู้กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้อีก เพราะกฎหมายบังคับอย่างนี้ในเมื่อตอนนี้กฎหมายบอกว่าต้องทำก่อนการประกาศกฎหมาย ถ้าเราเริ่มทำก่อนพอกฎหมายออกมาปั๊บสามารถนำกฎหมายนั้นมาใช้ได้ ขณะนี้กฎหมายกำลังเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรรอบสอง โดยเนื้อหาของกฎหมายมีอยู่ 2 มาตรา 1.ในกฎหมายที่เราเขียนไว้ 1.1สามารถทำป่าชุมชนได้ในเขตป่าอนุรักษ์ หมายความว่าทำได้ในเขตอุทยาน 2.การใช้ประโยชน์จะต้องใช้ประโยชน์ตามกฎหมายของชาวบ้านที่ตั้งไว้ และสอดคล้องตามกฎหมาย หมายความว่าชาวบ้านสามารถกำหนดขอบเขตป่าอนุรักษ์และป่า

ใช้สอยได้ ในการใช้ประโยชน์ต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของชาวบ้าน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความจำเป็น ป่าอนุรักษ์ก็ต้องรักษาไว้ ป่าใช้ประโยชน์คือป่าใช้ประโยชน์และที่สำคัญคือต้องดูแลและรักษาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ แต่เราสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ถูกต้องตามกฎหมาย ที่ผ่านมามีเวลาสู้กันตามกฎหมายก็ไม่ได้ราบรื่นเท่าไร อย่างคราวที่แล้ว สว. ก็ไม่เห็นด้วยในเรื่องของป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งเป็นรายละเอียดปลีกย่อยที่ต้องใช้เวลาพูดคุยกันอีกครั้งหนึ่ง ป่าชุมชนไม่ได้ใช้ทำอะไร ทำสวน แต่สามารถใช้ประโยชน์ในการหาของป่าหรือใช้ทรัพยากรจากป่าได้เท่านั้น ป่าชุมชนไม่เกี่ยวข้องกับที่ทำกิน โดยกฎหมายในขณะนี้ยังไม่ออกมาตามกฎหมายเมื่ออยู่ตัวหนึ่ง มาตราที่ 46 ที่เปิดดูเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายทั่วประเทศทั้งหมด ซึ่งให้สิทธิกับชุมชนดั้งเดิมในการดูแลและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร นี่คือ กฎหมายแม่แต่กฎหมายลูกที่เป็น พรบ. ป่าชุมชนยังไม่ออก แต่กำลังอยู่ในขั้นการพิจารณา ขณะนี้กำลังเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรรอบสองแล้ว ถ้าเสร็จแล้วก็คงจะจบแต่ตอนนี้ยังไม่ได้เข้า ซึ่งรายละเอียดกฎหมายก็ต้องพูดกันอีกที เพราะว่าต้องพูดกันอีกหลายอย่าง แต่โดยพื้นฐานถ้าชาวบ้านจะสามารถทำได้ ที่ผ่านมามีชาวบ้านก็เข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าอยู่แล้วเพียงแต่ว่ามันไม่มีกฎหมายที่จะมาบังคับเท่านั้น การทำป่าชุมชนจะมีแกนนำตำบลละ 10 คน ให้อำเภอเรียกมาแล้วจะทำได้เลยก็ต้องมีการขัดแย้งกันบ้าง จากที่พูดคุยกันมากก็มีคำถามเข้ามาเหมือนกัน เข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง ค่อยๆ เข้าใจกันไป ยิ่งประชุม 7 - 8 หมู่บ้านปัญหาจะเพิ่มขึ้นซึ่งจะต้องค่อยๆ สร้างความเข้าใจกันไปเรื่อยๆ แต่ถามว่าเริ่มลงมือเริ่มได้ไหมตอบว่าเริ่มได้แต่เริ่มไปที่ละขั้นทีละตอน ในส่วนของการประชุมผู้นำคงต้องอาศัยผู้ประสานงานช่วยประสานนัดหมายประชุมผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ต.บ้านโป่ง ในส่วนของเจ้าหน้าที่โครงการจะเข้าไปพูดคุยด้วยจะกำหนดวันและนัดหมายกัน หมู่บ้านละ 10 คนมาพูดคุยกันได้ หรือว่าเพื่อความชัดเจนลงไปพูดเป็นรายหมู่บ้านก็ได้ เพียงแต่หมู่บ้านไหนพร้อมก่อนก็บอกมา จะใช้เวลาตอนกลางคืนก็ได้ เวลาประมาณ 1 - 2 ทุ่ม แต่ห้ามดื่มเหล้า ค่อยๆ เรียนรู้ไปที่ละเล็กละน้อย จะทำเมื่อไหร่คำตอบคงไม่ใช่ตอนนี้ หากจะประชุมเมื่อไหร่ให้คุณบุญมาเป็นผู้ประสาน หลังจากประสานผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เสร็จแล้วจะนัดหมายวันประชุมลงไปประชุม แล้วถ้าพร้อมที่จะเดินตรวจป่าติดป้ายก็มาเชิญแล้วค่อยมาอบรมสร้างความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง ถ้าทำเป็นรายหมู่บ้านจะง่ายเอาเป็นว่าให้คุณบุญมานัดประชุมผู้ใหญ่บ้านเดือนหน้า หลังจากประชุมเสร็จแล้วจะลงมาประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการด้วย แล้วจะให้แต่ละหมู่บ้านนัดหมายสมาชิกชาวบ้าน กรรมการประชุมถ้าหาก ต.บ้านโป่ง จะทำจริงจะนานอนที่นี้ประมาณ 8 - 9 คืนก็ได้จะไล่ประชุมทีละบ้านก็ได้ เพราะตอนอยู่เชียงดาวก็ทำแบบนี้พูดกันแล้วเข้าใจกันแล้วก็หาวันใดวันหนึ่งมาพบปะแล้วพูดคุยภาพรวมกันดูว่าดีเป็นอย่างไร ถ้าจะทำก็ทำถ้าไม่ทำค่อยว่ากันใหม่จากประสานงานกันแล้วประชุมตกลงกันแล้วก็จะได้ว่าว่าจะติดป้ายกันตรงไหน ใครเป็นกรรมการบ้าง ค่อยๆ ค่อยๆ วกกันหลังจากประชุมแต่ละบ้านเสร็จอีกทีหนึ่ง เรื่องกฎหมายจะเอาตัว กรม.มาให้ดูอีกทีหนึ่ง

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัด

เรื่องตำบลผากประสานงานกับผู้ประสานตำบล ไปหาพ่อหลวงจันทร์เพราะประธานบริหารสามารถเชิญผู้ใหญ่บ้านมาประชุมกันได้ พร้อมวันไหนก็บอก วันไหนขาดไป 3 หมู่บ้านที่ไม่ได้เข้ามาร่วม 3 หมู่บ้านที่ไม่ได้มาลองไปประสานดู และที่มาในวันนี้บางทีผู้ใหญ่บ้านไม่ได้มาก็ลองไปคุยดูและมาประสานงานกันอีกที คืออาศัยพ่อหลวงจันทร์เป็นผู้ประสานงานเพราะท่านมาคุยเข้าใจหมดแล้ว ถ้าพร้อมนัดประชุมที่ อบต. ก็ได้อาศัยเวลาซักครั้งวัน ลองพูดกันอีกทีว่าสนใจกันมากน้อยเพียงใด ไม่ใช่เราอยู่ห่างป่าแล้วไม่ทำ เพราะถ้าตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาแล้วเราต้องไม่ใช่ประโยชน์ร่วม อย่าลืมว่าวันข้างหน้าลูกหลานอาจจะมีความจำเป็นต้องใช้ก็ได้

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ถึงแม้ว่าบทบาทในการดูแลของเราจะไม่มาก แต่อย่างน้อยก็ยังได้เข้าร่วมดูแลรักษาในการเดินตรวจป่าหรือในการดูความเรียบร้อยของป่าโดยหลักๆแล้วป่าขึ้นกับป่าต้นจะมีบทบาทมากกว่าเพื่อนเพราะอยู่ใกล้ป่า แต่เราต้องช่วยเหลือกัน

บุญมา

บ้านที่อยู่ไกลอาจไม่ได้ไปเดินตรวจป่าด้วย ก็ขอบริจาคเป็นค่ากับข้าวก็ต้องร่วมมือ บางครั้งคนในหมู่บ้านเราก็ต้องไปเดินป่าร่วมกับหมู่บ้านอื่นเราก็ต้องบริจาคค่ากับข้าว เพราะเราไม่ได้ไปรวมหากถ้าไปติดป้ายก็ต้องแบ่งกันไป

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

อาจจะแบ่งกันไปอันนี้มันอยู่ที่การจัดการ ซึ่งถ้า 8 หมู่บ้านตกลงกันได้เราย่อยมาพูดกันอีกที เช่นว่ากรรมการจะมีบทบาทอย่างไรบ้าง ไม่ได้หมายความว่าให้คนใดคนหนึ่งทำเราก็ต้องไปร่วมด้วย ถ้าหากเข้าที่เข้าทางกฎหมายออกมาบีบมันจะเป็นสิทธิที่เราทำได้ตามกฎหมาย ในสิทธิกรรมการชาวบ้านต้องเข้มแข็งก่อน เจ้าหน้าที่ป่าไม้พอใจอยู่แล้วที่มีคนมาช่วยดูแลป่าถามว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้เอาไม้จากไหนมาทำบ้าน เจ้าหน้าที่ก็เอาไม้มาจากป่าทั้งนั้น เราอยู่ในพื้นที่เราต้องมีสิทธิเช่นกันแต่ต้องใช้แบบถูกวิธี

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

เรื่องน้ำ เมื่อ 3 - 4 ปีที่ผ่านมา 2541 ประเทศไทยเข้าสู่สภาวะวิกฤตช่วงฟองสบู่แตก ช่วงนั้นรัฐบาลไทยมีความจำเป็นที่จะต้องกู้เงินจากต่างชาติมาก่อนหนึ่งเพื่อ เพื่อเอามาให้ธนาคาร 56 ธนาคารไทย ปรากฏว่าเงื่อนไขในการกู้เงินประเทศไทยไปกู้เงินมา 2 - 3 ที่ 1. กู้มาจาก IMF 2. กู้มาจาก WORLD BANK ธนาคารโลกปรากฏว่ากู้ไม่ได้เพราะใช้หนี้ไม่หมดเลยไปกู้เงินจากอีกธนาคารหนึ่งเรียกว่าธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือ APB ในการกู้เงินทั้งหมดกู้มา 600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นเงินไทยประมาณ 2,000 กว่าล้านบาท เงื่อนไขที่อนุมัติให้กู้บอกว่าที่ผ่านมามีภาคอุตสาหกรรมเกษตรใช้น้ำมากเกินไป คนไทยใช้น้ำไม่เป็น ไม่มีการ

ไตร่ตรอง ถ้าหากไทยจะกู้เงินไปลงทุนพัฒนาประเทศ ไทยจะต้องยอม 2 - 3 เรื่อง 1.จะต้องมีการปรับโครงสร้างทางการเกษตรใหม่ทั้งหมด 2.จะต้องเปลี่ยนระบบธนาคาร ธกส. ซึ่งตอนนี้ไม่ใช่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแล้ว แต่ยังใช้ตัวยอเดิมแต่จริงๆแล้วได้เปลี่ยนชื่อและโครงสร้างบอร์ดใหม่แล้ว นี่คือการแก้ไขการกู้ อันที่ 2 บอกว่าอุตสาหกรรมน้ำเมื่อมีการใช้น้ำมากต้องมีการออกกฎหมายขึ้นมาฉบับหนึ่งเพื่อควบคุมการใช้น้ำปรากฏว่าพอเอาขึ้นมาจริงๆเราต้องมาร่างกฎหมายฉบับหนึ่งเพราะไม่มีกฎหมายน้ำเลย กฎหมายน้ำจะออกขึ้นมาได้ต้องมีหน่วยงานขึ้นมาหน่วยงานหนึ่งชื่อว่าสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ในส่วนของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติเป็นองค์กร เป็นหน่วยงานของราชการที่ตั้งขึ้นมาเพื่อจะร่างกฎหมายเหล่านี้ โดย สทช. ได้ไปจ้างบริษัทที่ปรึกษาขึ้นมาบริษัทหนึ่งชื่อบริษัท ปัญญาคอนสตรัคชั่น ขึ้นมาเพื่อเก็บข้อมูลลุ่มน้ำทั้งหมดเพื่อเป็นข้อมูลในการเก็บค่าน้ำทั่วประเทศ สังเกตว่า 2 ปีที่ผ่านมาจะมีคณะกรรมการลุ่มน้ำปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่แตง ลุ่มน้ำแม่จัด ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนตามเงื่อนไขเงินกู้ของ APB นับมาจากเขื่อนภูมิพลขึ้นมาเรียกว่าน้ำแม่ปิงตอนบนทั้งหมด 15 ลุ่มน้ำ ประกอบด้วย 1. น้ำแม่ปิง 2. น้ำแม่จัด 3. น้ำแม่แตง 4. น้ำแม่ริม 5. น้ำแม่กวัง 6. น้ำแม่ลี 7. น้ำแม่ติบ 8. น้ำแม่แจ่ม ว่ากันไปจนถึงเขื่อนภูมิพลนับขึ้นมาส่วนที่ 1 คือแม่ปิงตอนบนจากเขื่อนภูมิพลลงไปจังหวัดกรุงเทพฯ เป็นปิงตอนล่าง ในเงื่อนไขกำหนดไว้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่น้ำร่องในการจัดเก็บค่าน้ำ คือ พื้นที่น้ำแม่ปิงตอนบนได้จากเขื่อนภูมิพลขึ้นมาถึง อ.เชียงดาว อ.พร้าว ปรากฏว่าในการจัดทำแผนในการยกวางการจัดเก็บค่าน้ำที่ผ่านมาชาวบ้านไม่พอใจ เพราะว่าบอกว่าจัดเก็บค่าน้ำแต่ตอนนี้เปลี่ยนมาเป็นการคืนทุนการใช้น้ำ และได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาในส่วนของพร้าวก็มีเช่นกัน ช่วงที่ผ่านมาเดือนก่อนก็ได้มีการประชุมคณะกรรมการลุ่มน้ำแม่ปิงส่วนที่อยู่พร้าวไปแล้ว ที่ผ่านมาโครงสร้างขององค์กรชาวบ้านที่เข้าไปกำหนดนโยบายน้ำไม่มี ผู้ดูแลหรือคณะกรรมการและราชการหมด ปัญหาก็คือว่าผู้ที่ดูแลระบบชลประทานไม่ได้เข้าถึงคณะกรรมการและโครงสร้างของราชการมักจะเป็นพวกกลุ่มและบริษัทที่ปรึกษามีการยกวางขึ้นมา สำคัญของ พรบ.น้ำบอกว่าเป็นของรัฐ นิยามของคำว่าน้ำ คือ น้ำฝน น้ำใต้ดิน น้ำโถง น้ำป่อ น้ำทุกอย่างเป็นของรัฐ ที่ผ่านมากรมชลประทานมีอยู่แล้วซึ่งดูแลเรื่องการใช้น้ำชลประทานอย่างเดียว กรมชลประทานถูกแยกออกมาเป็นกระทรวงเกษตร กรมทรัพยากรน้ำแยกออกมาเป็นกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่ในการดูแลการใช้น้ำและการควบคุมนโยบายของการใช้น้ำทั่วประเทศทั้งหมด กรมชลจะดูแลระบบชลประทาน แต่กรมน้ำจะดูแลเรื่องน้ำที่ไม่เกี่ยวกับชลประทาน ง่ายๆคือว่าถ้าสมมติว่ามีการสร้างเขื่อนขึ้นมาเขื่อนหนึ่งหรือฝายขึ้นมาฝายหนึ่งตามเงื่อนไขเงินกู้ของ APB 1. ถ้าสร้างฝายทั้งหมดอยู่ 200 บาท สร้างฝายขึ้นมาที่บ้าน ก.ไก่ มีบ้านที่ใช้คือบ้าน ข. ค. ง. 4 หมู่บ้านที่ใช้น้ำจากอ่างนี้เหมือนกันใน 200 บาท บ้าน ก - ง จะต้องชดใช้เงินให้กับรัฐบาลหมายถึงว่า นี่คือการคืนทุนค่าน้ำ แล้วอย่างที่ผ่านมาที่กรมชลประทานทำเป็นของรัฐถ้าข้าราชการจะซ่อมแซมให้ จากนั้นไปจะโอนอำนาจให้กับบริษัทเอกชนที่เข้ามาดูแลน้ำ สมมติว่าอ่างแม่ไก่สร้างไปแล้วกรมชลฯ จะไม่ดูแลแล้วจะโอนให้บริษัท ก.ไก่ มาเป็นผู้ควบคุมดูแลและ

ตั้งกติกการใช้น้ำขึ้นมาใหม่ และจะลดปริมาณลงตามปริมาณที่ใช้ในการเกษตรจะคำนวณตามปริมาณทั้งหมดคือหลักการที่วางไว้ ขณะนี้กฎหมายน้ำยังไม่ออกมา กำลังอยู่ในช่วงของการร่างกฎหมาย แต่กรมน้ำเกิดขึ้นแล้วเรียกว่ากรมทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดูเหมือนว่าจะใกล้เคียงแต่ว่าตอนนี้กำลังอยู่ในขั้นของการศึกษาอยู่ จะเก็บหรือไม่เก็บก็ยังไม่ทราบแต่นิยามของน้ำกลายเป็นของรัฐไปแล้วทันทีที่กฎหมายออกมาที่ผ่านมาน้ำเป็นของส่วนรวมเป็นของประชาชน ป้าแต่ก่อนเป็นของส่วนรวม หากกฎหมายประกาศน้ำเป็นของรัฐแล้วก็ขายให้กับเอกชน เอกชนก็จะมาจัดการน้ำต่อทั้งหมดคือการทำมา 4 - 5 ปี ที่เราซื้อคือโดยองค์กรของเราตามโครงสร้างของแม่เหมือง แม่ฝ่าย แต่ส่วนน้ำเป็นธุรกิจ ที่เชียงดาวลงทุนไป 180 ล้าน ใช้ประโยชน์ 3 หมู่บ้านปรากฏว่าการสร้างตัวฝ่ายออกให้ฟรีเป็นงบของกรมชลประทานปี 2545 คิดไปคิดมากการวางแผนท่อตามหมู่บ้านเป็นงบประมาณของ APB งบในการสร้างเขื่อน สร้างฝ่ายต่างๆถ้าทำหลัง 2546 เป็นงบประมาณของ APB คืองบประมาณตามเงื่อนไข ซึ่งก็หมายความว่าเงิน 180 ล้าน 3 หมู่บ้านต้องใช้เงิน ตอนนี้ก็เดือดร้อนกันมากแต่ที่ผ่านมามีชาวบ้านได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยมาก เพราะว่าถึงเวลาการตั้งคณะกรรมการกลุ่มน้ำขึ้นมาไม่มีชาวบ้านส่วนมากจะเป็นข้าราชการทั้งหมด ซึ่งคนเหล่านี้ไม่รู้เกี่ยวกับระบบการใช้น้ำของชาวบ้านเลย พอเป็นแบบนี้แล้วก็ร่างหนังสือออกมาพอร่างผิดก็เป็นข้อผูกมัด ที่ชาวบ้าน อ.เชียงดาวไปทักท้วงไม่ได้เป็นการคัดค้านกฎหมายแต่ให้คนของเราเข้าไปร่วมคิดร่วมวางแผนด้วยว่าเหมาะสมสมควรหรือไม่อย่างไร เราไม่ได้คัดค้านเพราะที่ผ่านมาไม่ได้มีส่วนของชาวบ้านเข้าไปจัดการสิ่งเหล่านี้เลย ระบบของผู้ดูแลเหมืองฝ่าย (แม่เหมืองแม่ฝ่าย) ก็เริ่มหายไป ในส่วนของน้ำแม่จันระบบของแม่ฝ่ายมีเยอะมาก ดูจากที่ให้ทำแผนที่แต่ละตำบลมีฝ่ายประมาณ 5 - 6 ฝ่าย ที่เชียงดาว มีก้านั้นพรมมา นำเอาสิ่งที่เป็นปัญหาของชาวบ้านไปเสนอไม่ได้เอารัฐเป็นหลัก ซึ่งก้านั้นพรมมาเป็นประธานกรรมการลุ่มน้ำแม่ปิง อ.เชียงดาว ก้านั้นพรมมาและก้านั้นเสนาะ ทั้งสองเป็นชาวบ้านและเคยเป็นแม่ฝ่ายมาก่อน ซึ่งก็เข้าใจในเรื่องนี้ดี แต่ในส่วนของผู้ที่ไม่รู้เรื่องเหมืองฝ่ายแล้วไปเป็นประธานลุ่มน้ำจะทำให้ข้อมูลไม่ต่อเนื่องกัน ตอนนี้รู้สึกว่าการสร้างกรรมการจะออกมาพอสมควรแล้วครบทั้ง 15 ลุ่มน้ำแล้ว พอครบแล้วทั้ง 15 ลุ่มน้ำจะมาพูดคุยประชุมกันแล้วยกร่างแผน ปัญหาที่ว่าแผนจะยกกว้างขึ้นมาเป็นกฎหมายทำได้แล้ว เพียงแต่เอาคนทั้ง 15 คนมาเซ็นรับรองเท่านั้น ตอนนี้กฎหมายมีแล้วรอการเซ็นรับรองที่ถูกต้องเท่านั้น และตัวร่างกฎหมายน้ำยังไม่มีโอกาสได้เห็น เห็นเพียงแต่ฉบับร่างหากมีโอกาสจะนำมาให้ดู ซึ่งเขียนว่าร่าง พรบ.น้ำ ปี พ.ศ. 2546 นิยามของน้ำ คือเป็นของรัฐไม่ว่าจะเป็นน้ำใต้ดิน น้ำผิวดิน น้ำที่ตกจากฟ้า เสาหลักกันฟังเรื่องป่าชุมชนและเรื่องน้ำอีกเรื่องคือเรื่องของการเกษตร ซึ่งตอนนี้กระทรวงเกษตรจะมีการโซนนิ่ง ซึ่งหมายถึงการกำหนดเวลา โซนนิ่งพื้นที่ทำกิน พื้นที่เพาะปลูก เช่น อ.พร้าวปลูกกระเทียมได้ผลดีก็ให้ปลูกกระเทียม อ.เชียงดาวปลูกข้าวได้ผลดีก็ให้ปลูกข้าวอย่างเดียว อันนี้คือนโยบายที่จะมีกัน แต่ก็ยังมีปัญหาเพราะว่าบางที่ปลูกพืชบางอย่างได้ผลดีแต่ก็ปลูกพืชอีกชนิดด้วย เช่นพื้นที่ อ.เชียงดาวปลูกข้าวด้วยปลูกถั่วด้วย แต่ถ้าหากกำหนดโซนนิ่งปลูกก็จะต้องปลูกพืชชนิดเดียวเท่านั้นห้ามไม่ให้ปลูก

พืชชนิดอื่น ล้นป่าต้องปลูกหัวหอมใหญ่ก็ให้ปลูกหอมหัวใหญ่อย่างเดียว ข้าวต้องซื้อจาก อ. เชียงดาวไป นี่คือนโยบายของการกำหนดเขตที่เห็นชัดเจนตอนนี้ คือ ธกส. ชื่อย่อคือ ธกส. อยู่ แต่ชื่อจริงๆ คือ ธนาคารเพื่อพัฒนาชนบท การแปรรูปเหมือนกับว่าแต่ก่อน ธกส. เป็นแบบกึ่งรัฐ กึ่งชาวบ้านแต่ตอนนี้ ธกส. เป็นรัฐวิสาหกิจ คือ เป็นธุรกิจเต็มตัวแล้ว และจะเป็นเหมือนธนาคารพาณิชย์ เช่น ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย เป็นต้น ดอกเบี้ยจะถูกปรับ การกู้เงินจะง่ายขึ้นแต่ดอกเบี้ยสูง ที่จะได้ชัดเจนตอนนี้ คือ ธกส. ซึ่งตอนนี้เปลี่ยนไปแล้วเคยพูดกับชาวบ้านใน อ. เชียงดาวเมื่อ 3 ปีที่แล้วแต่ไม่มีใครเชื่อจนผ่านมาเมื่ออาทิตย์ที่แล้ว ธกส. ประกาศเปลี่ยนชื่อและปรับโครงสร้างใหม่ ตอนนี้ของที่เป็นชาวบ้านทุกอย่างจะถูกถ่ายออก ธนาคารที่เป็นของราชการและเอกชนตอนนี้เหลือเพียงธนาคารกรุงไทยแห่งเดียว นอกนั้นจะเป็นของเอกชนเต็มตัวหมดเลยอย่างธนาคารออกสิน ขณะนี้คิดว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด คือ สิ่งเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันก็รับรู้ด้วยกันแล้วนำไปคิดตรองดูเอง ฟังอะไรทุกอย่างไม่ควรที่จะเชื่อกันที่จะต้องไปดูข้อมูลจริงๆก่อนว่าเป็นอย่างไร มีข่าวใหม่เรื่องลำไยประเทศจีนผลิตลำไยออกมาได้ 2 ปีมาแล้ว ตอนนี้เข้าสู่ปีที่ 3 เผลอว่าลำไยของประเทศจีนคุณภาพดีกว่าของไทย กระเทียมในขณะนี้เปิดเป็นการค้าเสรี ผู้ที่ปลูกกระเทียมจากแต่ก่อนก็โลกร้อนละ 30-40 บาท ขณะนี้กระเทียมเป็นพืชควบคุมปลูกในประเทศไทยไม่กี่ที่เท่านั้น ซึ่งเป็นพื้นที่ภาคเหนือตอนใต้เปิดให้เป็นการค้าเสรีแล้วที่ไหนจากปลูกกระเทียมได้ แล้วนำมาแข่งขันกันในตลาดหากคุณภาพไม่ดีราคาก็จะตกไปเลย เช่นเดียวกับลำไยหากคุณภาพไม่ดีราคาก็จะตกเช่นกัน สิ่งนี้ที่ราคาตกเพราะประเทศจีนผลิตได้ ซึ่งเมื่อปีที่แล้วชาวบ้าน จ. เชียงราย และ อ. ไชยปราการ ก็ทำการประท้วงปิดถนนครั้งหนึ่ง ซึ่งทั้งหมดเป็นนโยบายฝั่งประเทศ

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดสันปง หมู่ที่ 5 ต.สันทราย อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

อ.บุญมา บัวแก้ว

แนะนำชื่อบุญมา นามสกุลบัวแก้ว บ้านโป่งก็มีน้ำแพร่ก็มีนามสกุลนี้เมื่ออยู่หลายที่ ไม่ใช้คนเมืองพร้าวโดยกำเนิด พ่อแม่อยู่พร้าวย้ายไปอยู่ฝางแล้วก็กลับมาอยู่ที่พร้าวเหมือนเดิม ญาติพี่น้องก็มีบ้านม่วงถ้อย สันกลาง ดินธาตุ ป่าโหนด บ้านเหล่า มีหลายหมู่บ้าน พอคิดว่าวันนี้มาร่วมโครงการสิทธินี้เราจะมาพูดกันวันนี้ เมื่อก่อนไม่ได้มาทำงานนี้ เมื่อก่อนจะเจอกันที่สำนักงานที่ดินทำงานมาเป็นเวลา 8 ปี แต่งงานไม่ราบรื่นออกมาทำงานที่สหกรณ์นิคมที่แม่พวกแผนกสินเชื่อก 1 ปี แล้วมาทำงานที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ 4 ปีแล้วธนาคารล้มเลิกกิจการแต่ได้งานใหม่มาเรื่อยๆ และได้งานที่ กสน. พักหนึ่งแล้วไปทำบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและได้ตำแหน่งประธานบัณฑิตกองทุน อ.พร้าว และได้มาร่วมงานกับโครงการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนที่เชียงดาว ช่วงที่เป็นครู กสน. ได้ไปร่วมงานกับประชาธิรัฐของ จ.เชียงใหม่ ซึ่งจัดเวทีต่างๆและเคยได้ไปพูดมาแล้วที่สันทราย และได้มาร่วมกับอาจารย์มังกร ชัยชนะดารา ซึ่งเป็นนักวิชาการมาก่อนเคยสอน ม.จุฬา ธรรมศาสตร์มาและได้ลาออก ขณะนี้เป็นประธานสภา อบต. อยู่ที่เชียงดาวเป็นคนที่นี่ แต่ได้มาเป็นประธานที่เชียงดาวไม่เคยร่วมงานกับชาวบ้านเลย แต่ชาวบ้านยังไว้ใจใจเลือกเป็น อบต. เพราะเป็นคนมีความรู้ งานของเราจะมาพูดกันในวันนี้ คือเรื่องโครงการสิทธิชุมชนศึกษาซึ่งเป็นงานวิจัยภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่จิดและลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน 3 ลุ่มน้ำด้วยกันทั้งหมด 3 อำเภอที่เรามาร่วมกัน มี อ.เวียงแหง อ.เชียงดาว อ.พร้าว แต่ก่อนทำเฉพาะที่เชียงดาว ตอนนี้อยายมาที่พร้าวและเวียงแหงงานนี้เป็นงานของอาจารย์มังกร ซึ่งเป็นผู้อาวุโส เข้าไปในสภาสามารถคุยได้อย่างสะดวก ที่ทำโครงการนี้ขึ้นมาเพราะอยากให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ร่วมกันมีอะไรก็คุยกัน จุดประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม คือให้พี่น้องชาวบ้านมาช่วยกันทำ และงานนี้ก็เป็นประโยชน์กับชาวบ้านด้วย ถ้าหากงานวิจัยชิ้นนี้เสร็จแล้วเจ้าหน้าที่ก็จะนำมาให้พี่น้องชาวบ้านได้อ่านกันว่าเราได้ช่วยกันทำอะไรลงไปบ้าง โครงการสิทธิชุมชน ความจริงสิทธิทั้งหลายเรามีอยู่แล้วเพียงแต่เราใช้บ้างไม่ใช้บ้าง สิทธิมีอยู่ 2 อย่าง คือสิทธิดั้งเดิมของเราและสิทธิตามกฎหมายสิทธิดั้งเดิม คือ สิทธิที่ติดตัวเรามาอยู่แล้ว คือสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ เช่น มาตรา 46 เรามีสิทธิทำอะไรบ้าง จัดการทรัพยากรได้ไหม มีกฎหมายรัฐธรรมนูญใหม่ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการร่าง การที่เราในวันนี้อยากให้พี่น้องที่มาร่วมเวทีแสดง

ความคิดเห็นร่วมกัน ช่วยกันพูด ช่วยกันเสริม ช่วยกันแนะนำ ความรู้บางอย่างเราหาได้ แต่
 ประสพการณ์บางอย่างเราหาไม่ได้ บางคนเก่งระดับตอกเคอร์ยังพูดสู้ไม่ได้ เช่น พ่อหลวงคิบ
 เคยไปพูดในทำเนียบรัฐบาลให้รัฐมนตรีฟังกัน พูดในเวทีระดับชาติให้ชาวต่างชาติฟัง เช่น ออส
 เตรเลีย - เยอรมัน ซึ่งมาดูงานที่ลุ่มแม่น้ำปิง ทำให้ที่เชียงดาวมีผู้มาดูงานมาก เพราะเชียง
 ดาวมีป่าและได้ทำป่าชุมชนเป็นอันดับแรก มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลา อนุรักษ์ต้นน้ำ และมีฝ่าย
 ดึงเดิมมาก ชาวต่างประเทศมาดูฝ่ายดั้งเดิมแล้วบอกว่าภูมิปัญญาของคนแต่ก่อนเก่ง มีการผัน
 น้ำเข้าไปใช้ในสวน ไนไร่ ไนนาได้ แต่คนเราในปัจจุบันกรมชลประทานเป็นผู้จัดการให้ทั้งหมด
 ตอนนี้ที่เชียงดาวมีปัญหาคือฝ่ายยาง ซึ่งของบประมาณไปไม่ก็ล้านแต่ได้มาทั้งหมด 180 ล้าน
 บาท เพื่อกันลำน้ำปิงเลย แต่ชาวบ้านไม่เอา ต้องการ โครงการวิจัยต่างๆที่เราได้มาร่วมกันใน
 ตอนนี้ เราลงมาในระดับเวทีตำบล ซึ่งเราผ่านเวทีต่าง ๆ มาแล้ว 14 เวที ซึ่งหลาย ๆ คนก็ได้
 เข้าไปร่วมและเคยได้ไปร่วมเวทีที่เชียงดาวด้วย มีการแลกเปลี่ยนความรู้กัน งานวิจัยขึ้นนี้อยู่
 บนฐานทรัพยากร คือ ดิน น้ำ ป่า การเกษตรองค์กร แต่ อ. พร้าว เราจะขอเน้นเรื่องป่า - น้ำ
 เป็นปัจจัยหลัก เพราะเราอยู่ต้นน้ำแม่จิด และความจริงส่วนมากเราได้ใช้น้ำแม่จิดน้อยมาก เรา
 จะใช้แม่น้ำสาขาเป็นส่วนมาก คนใน อ. สันทราย ส่วนมากจะใช้น้ำแม่จิด อ. สันทราย อ. แม่
 แฉง ได้ใช้ประโยชน์มากกว่าเราด้วยซ้ำ ส่วนลำน้ำแม่แฉงตอนบนซึ่งอยู่เขต อ. เวียงแหง อ. เว
 ยิงแหงก็ได้ใช้เป็นส่วนน้อย ซึ่งลำน้ำแม่แฉงจะไหลลงสู่ อ. เมือง และ อ. เมือง ด.สุเทพ อ.
 หางดงจะได้ใช้แม่แฉงเพราะได้นำไปทำน้ำประปาของ จ.เชียงใหม่ น้ำแม่ปิงก็เช่นกัน คนที่อยู่
 เชียงดาวยกเรื่องป่าไม้เป็นอันดับที่ 1 เพราะเวทีต่างๆจะลงที่นั่นหมด ของบประมาณครึ่งหนึ่ง 3
 - 4 ล้านบาทจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องป่า ทำโครงการระดับใหญ่ ระดับรัฐมนตรีมาดู
 งาน และตอนนี้ รมด.ประพัตร์ จะได้มาใช้ศูนย์เชียงดาวเป็นที่ปรึกษาตามที่นายกฯสั่งมา และ
 พร้าวก็จะได้เข้าร่วมด้วย ซึ่งเราอาจจะได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณต่างๆบ้าง ของ อ.
 เวียงแหงก็เช่นกัน ขณะนี้จะทำทั้ง 3 อำเภอเป็นกรณีปรึกษาและเราจะทำอย่างไรกัน ลองมา
 พูดคุยปรึกษาหารือกันสนใจไหมเรื่องของป่าชุมชน เรื่องการอนุรักษ์ต้นน้ำ หากสนใจตอนบ่าย
 เราจะได้พูดคุยกัน หากสนใจต่อไปอีกว่าจะทำเวทีป่าโดยตรงหรือเวทีลุ่มน้ำโดยตรงก็จะทำกัน
 เลยเพราะคุยกับอาจารย์นิคมท่านบอกว่าถ้าหาก ค.สันทรายพร้อมก็สามารถจัดเวทีต่อเนื่องได้
 เลย มีงบประมาณให้ แต่ก่อนที่จะจัดเวทีต่างๆควรจะต้องก่อนว่าหมู่บ้านเราพร้อมหรือยัง เรา
 ปรึกษาหารือกันในหมู่บ้านและมาตกลงกันในรูปตำบลหรือเปล่าฝากให้คิดดู ในช่วงเข้านี้กิจ
 กรรมที่เราจะทำการก็คือ เราจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม แล้วจะให้แต่ละกลุ่มทำแผนที่ในเงื่อนไข
 แผนที่เรามีรูปแบบให้วาดแผนที่ วาดหมู่บ้าน สถานที่สำคัญ เรื่องป่าเราค่อยมาคุยกันใน
 ช่วงบ่าย เรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องที่น่าสนใจทั้งนั้น หากสนใจเดี่ยวเราจะมาคุยกันอีกที สิทธิที่ว่า
 ทั้งหมดอยู่ในนี้คือ สิทธิแล้วมาหาชุมชนรวมทั้งทรัพยากรด้วยซึ่งเราจะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน
 เราจะทำแผนที่กันก่อนเอาแผนที่เข้าใจกัน พยายามแบ่งหมู่บ้านให้กระจายออกไปแยกไปอยู่แต่
 ละกลุ่ม เพราะหมู่บ้านอื่นๆจะได้รู้ว่าแต่ละหมู่บ้านมีอะไรบ้าง และหมู่บ้านใกล้เคียงมีอะไรบ้าง

ในแผนที่ก็จะมีสถานที่สำคัญก่อน แล้วก็หมู่บ้าน ลำห้วย อ่างเก็บน้ำมีไหม มีลำเหมืองก็สาย มีฝายก็ลูก แล้วป่าไม้อยู่บริเวณไหน หลังจากทำแผนที่เสร็จก็จะมีการนำเสนอ

ช่วงนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : นายวินัส เบ็งด้วง

จะได้มาชี้แจงว่าแผนที่ ด.สันทราย จะถูกต้องหรือไม่หากไม่ถูกต้องก็ขอให้ช่วยแนะนำด้วย ถนนเส้นนี้เป็นถนนจาก อ.พร้าวผ่านสันโป่ง ผ่านหนองปัด ไปสิ้นสุดที่ไชยปราการ ลำดับจากไชยปราการมาก็จะเป็นบ้านหนองผา มาปางเปาะ แม่ป่าสี โรงเรียนแม่ป่าสี ผาแดง บ้านล่อม หมู่ 1 บ้านโป่งเย็น หมู่ 2 บ้านดงป่าช้า ตรงข้ามน้ำแม่จัดเป็นลูกศรชี้ไปทางหนองครก เส้นสีแดงทำผิดไปนิดหนึ่งแทนน้ำแม่จัด มาทางห้วยป่าไผ่ไปทางหมู่ 10 จะมีฝายอยู่ชื่อฝายหนองครก ฝายหนองปัดอยู่ที่บ้านห้วยล้าน ฝายห้วยล้านอยู่ที่ก๊วก ส่วนข้างบนจะเป็นป่าไม้ทั้งหมดเลยไปก็จะเป็นป่าไม้ 2 ข้างน้ำแม่จัดก็จะเป็นป่าไม้ บ้านหมู่ที่ 11 จะอยู่ทางน้ำแม่โก้น ซึ่งจะได้ใช้ทาง หมู่ 9, 11, 15 ซึ่งมีวัดและโรงเรียนด้วย หมู่ 4 ลงมา หมู่ 5 หมู่ 7 ฝั่งทางน้ำแม่โก้นก็มีบ้านป่อเต่า หมู่ 3, 6, 8, 9

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : ไกรศรี หน่อปัน

จะได้มาบรรยายแผนที่ของ ด.สันทราย ซึ่งแผนที่ใน ด.สันทราย ก็มีหมู่บ้านรวมกันทั้งหมด 15 หมู่บ้าน อาจจะดูไม่สวยงามเท่าไรแต่มีความหมายของสัญลักษณ์อยู่ จะมีที่ตั้งของ อบต. น้ำแม่จัด รูปสามเหลี่ยมสีน้ำเงิน คือ วัด เส้นทางแบบนี้คือเขตป่าไม้ เส้นที่ควบคือฝาย เส้นทางเป็นถนน กลมๆคือหมู่บ้าน รูปสีแดงและสีน้ำเงินรวมกันคือโรงเรียนใน ด.สันทราย ซึ่งเป็นรายละเอียดในแผนที่ส่วนใหญ่ แผนที่ป่าไม้ใน ด.สันทราย ก็จะมี หมู่ 7, หมู่ 5 เชื่อมกับ หมู่ 12, หมู่ 3, หมู่ 10 แล้วจะเป็นคอยนางแลช่วงหมู่ 7 มาถึงหมู่ 5 เลยไปถึงหมู่ 11 และหมู่ 1 เป็นปากของหมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 13 หมู่ 1 เป็นเขตป่าไม้ช่วงของหมู่ 8, 9 ช่วงนี้ส่วนมากจะเป็นสวนและไร่ นา ช่วงที่มีป่ามากที่สุดก็คือหมู่ 10 บ้านหนองครกมาถึงหมู่ 2 บ้านหนองปัด, ดงป่าช้า ซึ่งมีน้ำแม่จัดกันอยู่ ไปทางหมู่ 13 ขึ้นมาทางหมู่ 1 บ้านห้วยล้าน ขึ้นไปทางทิศเหนือจะเป็นหมู่ 4 บ้านล่อม, ผาแดง ไปถึงโป่งเป่า แม่ป่าสี ปางเปาะ และจะมีเส้นทางที่ไม่ไชยปราการ ช่วงนี้ก็เป็นป่าไม้ส่วนใหญ่แล้วทางหมู่ 10 หมู่ 12 และหมู่ 1 ก็จะเป็นป่าไม้เช่นกัน จากรายการในแผนที่ส่วนใหญ่ทางหมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 13 หมู่ 1 หมู่ 14 หมู่ 12 เป็นป่าไม้มากที่สุด หมู่ 7 หมู่ 3 หมู่ 2 เป็นป่าไม้และจะมีวัดใน ด.สันทรายมีทั้งหมดประมาณ 10 วัด คือ หมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 1 หมู่ 14 หมู่ 15 หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 13 หมู่ 8 และหมู่ 9 ใช้วัดเดียวกันคือวัดพระธาตุกลางใจเมือง ลำน้ำที่สำคัญที่ใช้กันส่วนใหญ่เหมืองฝายก็จะมีหมู่ 2 มีอยู่ 2 ฝาย ส่วนมากจะใช้น้ำจากห้วย ฝายโป่งเย็น 2 ฝายและฝายจากน้ำแม่จัด คือ ฝายหมู่เอคือ ฝายหนองครก ฝายผาตั้งหมู่ 1 ห้วยล้านหมู่บ้านที่ได้ใช้ประโยชน์คือ หมู่ 1, 3, 2, 10 และมีฝายวังไฮ วังจา ผาปู ผา

หมอน ย่านาง จ้อมหัว ต้นเตื่อและวังอุ และฝายคงป่าเล่า สายที่ใช้น้ำแม่โก่นก็มีปูเหล็ก ต้นเตื่อ ต้นทุ บู่ไม่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 และฝายลุงดีที่อยู่ในเขตของหมู่ 5 และหมู่ 6

ตัวแทนกลุ่มที่ 3 : นายจา ปานคำ

สำหรับหมู่ 3 หมู่ 11 หมู่ 4 และหมู่ 15 ฟังคร่าวๆเรื่องฝายแม้งัด จากตัวอำเภอ ก็เข้ามาขามส้ม ต้นปรงและหนองปิต ห้วยล้าน และไปทางถนนไปไชยปราการ จะมาทางห้วยล้านและมาทางคอยนางแลและจะมีถนนไปทางกัวเขาควยอ้อมมาทางบ้านสันอีกฟ้าผ่านมาทางท่ามะเกี๋ยง ส่วนอีกสายมาทางนางแลแล้วลงมาต้นปรงจะมีลำน้ำแม้งัด อย่างน้ำแม้งัดไปทางหนองครก ฝายทางโน้นจะไม่จำเพราะไม่เคยได้ไปสำรวจ และมีน้ำแม่โก่นจะมีฝายน้ำล้นที่มีชื่อว่าฝายปูเหล็ก ฝายต้นเตื่อ ฝายขามส้มและฝายน้ำล้นไปต้นปรงหมู่ 7 แม้งัดจะมีฝายแม้งัดอยู่ที่ป่าตอง กัวนวก และลงมาหนองปิต

นายฐาติ ทะกิจ อบต.หมู่ 10

ก่อนจะบรรยายแผนที่ของ ต.สันทรายก็จะแนะนำสัญลักษณ์ก่อนว่าอยู่จุดใดเป็นฝาย ถนน วัด โรงเรียน อย่างเก็บน้ำ ลำน้ำ อบต. และป่าไม้ จะอธิบายที่สำคัญๆเท่านั้นสำหรับถนน ต.สันทรายจะมีเป็นหมู่ๆตามช่องตั้งแต่หมู่ 1 - หมู่ 15 เราจะพูดถึงลำน้ำก่อนคือลำน้ำแม่โก่นอยู่ในตำบลป่าไผ่จากอ่างน้ำแม่โก่นจะไหลลงมาหล่อเลี้ยง ต.สันทราย เป็นอ่างที่อยู่ใน ต.ป่าไผ่ แต่ ต.สันทรายได้ใช้ประโยชน์ด้วย ผ่านมาหลายฝายย่อยๆฝายที่สำคัญก็มีฝายปูเหล็กอยู่ที่หมู่ 11 ลำเหมืองจะเป็นของหมู่ 4 และหมู่ 15 หมู่ 5 และลงมาจะมีฝายอีกหนึ่งฝายชื่อฝายต้นปรง ลงมาฝายต้องห้า ทางน้ำแม้งัดจะมีฝายกัวเขาควยลงมาหล่อเลี้ยงทั้ง ต.สันทราย และ ต.ป่าไผ่ด้วยลงมาเรื่อยๆจะมีฝายห้วยล้าน ฝายหนองครก และเข้าเขต ต.บ้านโป่งไปถนนจาก ต.เวียง ผ่านมาหมู่ 5,4,11 ไป ต.ป่าไผ่โค้งไปหมู่ 15 ออกไปและถนนอีกสายหนึ่งก็จะมาหมู่ 5 หมู่ 2 หมู่ 13 และจะมีอ่างเก็บน้ำที่ร้องบอกไปอีกที่หนึ่ง

คุณบุญมา ผู้ประสานงานโครงการสิทธิชุมชนลุ่มน้ำแม้งัด อำเภอพร้าว กล่าวสรุปที่ชาวบ้านนำเสนอ

ตอนนี้ ต.สันทรายมีการใช้น้ำอยู่ 2 สาย คือ แม้งัดและแม่โก่น แม้งัดมีฝายทั้งหมด 13 ฝาย แม่โก่น 7 ฝาย ป่าไผ่อยู่หมู่ 4 หมู่ 12 หมู่ 14 หมู่ 7 หมู่ 5 หมู่ 3 หมู่ 1 เราจะทำป่าชุมชนที่หมู่ 14 หมู่ 12 หมู่ 11 หมู่ 4 หมู่ 5 ห้าหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ป่าหากหมู่อื่นจะมาใช้ป่าไผ่ร่วมกันขอให้มาร่วมด้วย การทำป่าชุมชนจะทำได้ทั้งในเขตอุทยานและเขตป่าอนุรักษ์ ถ้าพูดว่าผิดกฎหมายผิดแน่นอนเพราะตอนนี้ พรบ. ยังไม่ออก แต่ถ้าเราจะทำป่าชุมชนต้องทำก่อนกฎหมายออก เพราะใน พรบ. ระบุว่าป่าชุมชนจะทำได้ต้องก่อนกฎหมายออก ถ้าหลังกฎหมายใช้ไม่ได้แล้วขณะนี้กฎหมายเข้าสภาฯ รอบ 2 แล้ว ครั้งแรกติดอยู่กับ สว. ไม่น่ามีมติ เพราะคิดว่าหากเป็นป่าชุมชนแล้วชาวบ้านจะเข้าไปตัดไม้หมดแน่นอน เพราะเข้าใจผิดการดูแลรักษาป่าของเราจะแตกต่างจากของเจ้าหน้าที่ ถ้าเราทำป่าชุมชนเราจะทำเป็น 2 ระบบ คือเราจะทำเป็นรอบนอกและรอบใน รอบนอกคือป่าใช้สอย ข้างในคือป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอยจะเข้าไปใช้ประโยชน์ ป่า

อนุรักษจะเป็นป่าต้นน้ำ หากจะใช้พื้นที่หรืออื่นๆจะใช้ในป่ารอบนอกหรือป่าใช้สอย ส่วนป่าต้นน้ำหรือป่าอนุรักษจะเก็บรักษาไว้จะไม่ตัดทำลาย และในป่าชุมชนของเราจะมีกฎระเบียบที่ชาวบ้านทั้งหมดช่วยกันทำ เราจะคุยรายละเอียดในช่วงบ่ายอีกทีหนึ่งเราจะทำเรื่องป่าชุมชนเลยหรือเปล่า จะทำเมื่อไหร่ จะทำอย่างไรกัน เราจะมาพูดกันในตอนบ่าย หลังจากทานอาหารกลางวันเสร็จ ในตำบลสันทรายหมู่บ้านจะเชื่อมโยงกันหมดและจะมีหมู่บ้านใหม่คือหมู่ 15 แยกมาจากหมู่ 4 แยกออกมาเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งและประชากรของ ต.สันทรายมีเยอะเหมือนกัน ดูจากแผนที่ทั้งหมดป่าจะอยู่ทางทิศตะวันตกและทิศเหนือ หากจะทำป่าชุมชนทางทิศตะวันตกก็ติดกับเชียงดาว และทางทิศเหนือก็ติดกับไชยปราการเลยหรือหมู่ 5 อาจจะคาบเกี่ยวกับหนองครกและห้วยล้านเลย ในช่วงบ่ายอยากให้เราช่วยกันทำกลุ่มออกมาเป็น 2 กลุ่ม ทำเรื่องป่าและเรื่องน้ำเพราะเราอยู่ในแหล่งต้นน้ำ ที่พูดให้ฟังว่า นายภักก์ภักทิน สนใจลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนอยากให้เป็นกรณีศึกษาให้จังหวัดอื่นๆภาคอื่นๆเป็นตัวอย่าง และ อ.พร้าวเราจะได้ประโยชน์ด้วย หากมีงบประมาณก็จะจัดสรรแบ่งมาพร้าวและเวียงแหงด้วย หากเราทำเรื่องป่าชุมชนอย่างเป็นทางการเป็นหลักเป็นฐานเป็นจริงเป็นจังต่อไปเราก็จะไปเชื่อมต่อกับ อ.เชียงดาว และ อ.เวียงแหง ที่ อ.เชียงดาวได้งบประมาณมาหลายล้านบาทจากการทำเรื่องป่า ในช่วงบ่ายเราจะคุยรายละเอียดอีกที

ภาคบ่าย

ตัวแทนกลุ่มที่ 4 : นายวินัส เบิงด้วง

ป่าชุมชน ต.สันทรายเป็นสิ่งที่คิดกันมาหลายเดือนแล้วแต่ยังไม่คืบหน้าวันนี้โอกาสดีที่จะได้มาพูดคุยชี้แจงผู้ที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้.ให้เข้าใจซึ่งคิดว่าเราจะเริ่มประชุมชาวบ้านก่อน พูดให้ชาวบ้านเข้าใจว่าเราจะทำป่าชุมชนร่วมกับหมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 6 ซึ่งวันนี้หมู่ 6 ไม่ได้มาร่วมเวทีวันหลังจะเชิญให้มาร่วมประชุมด้วย พูดคุยให้เข้าใจถ้าเข้าใจแล้วก็จะได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานโครงการป่าชุมชนที่คิดจะทำกันขึ้นมาและต่อไปก็จะไปสำรวจกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะดำเนินการที่วางไว้ขอบเขตของเราคิดว่าคงจะเป็นแบบนี้ คือ เอาถนนสายสันโป่ง - หนองปืด เป็นหลัก ทางทิศใต้ ทางตะวันตกคิดว่าเอาเขตป่าที่ติดน้ำแม่จืดเป็นหลัก จากทิศตะวันตกแล้วจะติดต่อหนองปืด ห้วยมะหิน หมู่ 13 ห้วยล้าน หมู่ 1 วันก่อนก็ได้คุยกับสารวัตรแล้วว่าปึกลายมีชาวบ้านห้วยล้านมาเลื่อยไม้ไปจำนวนมาก และก็มีคนมาลอบตัดไม้พอตีเข้าไปพบเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ทุ่งห้าได้รับรู้และไปดูปรากฏว่าต้นไม้ถูกตัดไป 10 กว่าต้น ทางหมู่บ้านไปขอแต่เจ้าหน้าที่ไม่ให้ แล้วเดินตามทางมาเห็นคนลอบตัดไม้พยายามไล่จับแต่ไม่ทัน ทางหมู่บ้านเลยไปนำไม้ที่ถูกลอบตัดมาใช้ประโยชน์ในหมู่บ้านโดยนำมาให้ชมรมผู้สูงอายุใช้ทำครกตำข้าวเสียค่าใช้จ่ายไปประมาณ 3,000 บาท ทางเขตทิศเหนือจะเอาน้ำแม่จืดเป็นหลัก อีกทางหนึ่งจะติดกับป่าสหกรณ์จากบ้านสันโป่งไปถึงป่าสหกรณ์ประมาณ 1.5 ก.ม. คิดเป็นเป็นไร่ประมาณ 700 กว่าไร่ คิดว่าอยู่ในระดับนี้ ข้อที่ 4 จะรวบรวมสมาชิกในชุมชนจากที่ได้อ่านในพรบ. ป่าชุมชนว่าอย่างน้อยให้มีสมาชิก 50 คนขึ้นไปเป็นสมาชิกของป่านั้นๆ ให้พัฒนากลุ่มให้

แข็งแรงโดยเฉพาะผู้นำชุมชน ข้อ 5 ดังกฎข้อบังคับในการทำป่าชุมชนตลอดจนใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าทางหมู่บ้านสนับสนุนได้รักษาป่ามา 128 ไร่ เมื่อปี พ.ศ. 2510 ก่อนนั้นชาวบ้านได้แข่งขันกันเก็บพินมาเก็บไว้ในบ้านแต่มีคนในหมู่บ้านซื้อพินมาคิดขึ้นมาได้ว่าหากเป็นแบบนี้ต่อไปป่าก็จะหมดไปเลยรักษาไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้ตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาว่าหากใครตัดไม้ต้นหนึ่งจะถูกปรับ 50 บาท ล้มโค่นก็ต้นละ 50 บาทแต่ไม่ได้จับเพราะมีส่วนน้อยที่ฝ่าฝืน ข้อที่ 6 จัดทำแผนโครงการเพื่อดำเนินการตามเป้าหมายที่วางไว้เราจะทำกันเมื่อไหร่ตกลงกันว่าจะเริ่มดำเนินการในเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2545 จะสำเร็จหรือไม่ถึงเวลานั้นค่อยว่ากันอีกที จากความตั้งใจคือจะรักษาป่าผืนนี้ไว้เพราะรักษามานานแล้ว และจะไม่มีแค่นี้เราคิดว่าน่าจะทำเป็นที่ท่องเที่ยวด้วย ซึ่งเรายังรองบประมาณที่เราได้ขอไปประมาณ 2 - 3 ที่ และได้ปรึกษาหารือกันว่าถ้าเป็นไปได้วันข้างหน้าไม่ว่าจะเป็นปีหน้าหรือปีต่อไป เราคงจะได้เห็นว่าป่าแห่งนี้คงจะมีผู้คนเข้ามาท่องเที่ยว ค.สันทาย เพราะไม่มีที่ท่องเที่ยวพอถึงฤดูแล้งสงกรานต์ก็จะมีคนท่องเที่ยวอยากให้มีจักรยานน้ำ มีร้านอาหารหากเป็นไปได้คงจะไปได้อีกไกลหากมีคนมาเที่ยวตามที่เราคิดไว้ทางชาวเขาอาจจะนำลงมามากขึ้นนักท่องเที่ยวได้ เพราะเราเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว เช่น ถ้ำผาแดง โป่งน้ำร้อน น้ำตกห้วยป่าปู คิดว่าตรงนี้เป็นจุดศูนย์กลางเท่าที่คิดได้ทางคอยนางแลก็มีชื่อเสียงเพราะว่าหากอาจารย์นิกร พินตัวขึ้นมาได้ตำบลเราคงจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นถ้าทำป่าชุมชนได้อาจจะมีคนเข้ามาอยู่อาศัยกันเรื่อยๆแต่ตอนนี้ปัญหาคือ ผู้ที่จะขึ้นมาอยู่อาศัยไม่กล้าขึ้นมาเพราะทางป่าไม้ไม่มีงบประมาณจะขึ้นมาอยู่เช่นกัน และอาจารย์นิกรก็ไม่ให้ขึ้นไปอยู่ ถ้าหากว่าชาวบ้านขึ้นไปอยู่ได้คงจะเจริญขึ้นเรื่อยๆ ขอฝากให้ตำบลสันทายช่วยส่งเสริมด้วยหากทำได้ก็จะเป็นประโยชน์ ค.สันทายก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นเหมือนแต่ก่อน ซึ่งจะเห็นว่าทางหน้าวัดเต็มไปด้วยรถแท็กซี่ไม่มีที่จอดมีผู้คนมาท่องเที่ยวมาก ร้านค้าเต็มไปหมดอยากให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม

อาจารย์สนั่น วิชัยรัตน์

ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในเรื่องของป่าชุมชน ถามว่าเราจะทำกันอย่างไรต่อไปในเรื่องการจัดการป่าชุมชนสมาชิกในกลุ่มบอกว่าเราจะกำหนดเนื้อที่ที่รับผิดชอบที่จะทำเป็นป่าชุมชน จะมีการประชุมชี้แจงประชาชนทุกหมู่บ้านเกี่ยวกับเรื่องป่าชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน ในเรื่องของการจัดการเรื่องของการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเข้าร่วมอย่างน้อยหมู่บ้านละ 5 คน เข้ามาเป็นแกนนำของตำบลซึ่งจะต้องมีประธานกรรมการของตำบลด้วย ซึ่งก็รวมไปถึงเลขานุการ เภรัญญิก ในส่วนปลัดย่อยอาจจะมีการรวมกันในหมู่บ้าน 10 - 20 คนแต่จะเข้ามาเป็นกรรมการตำบล 5 คน คณะกรรมการจะต้องวางแผนเพื่อดำเนินการที่จะดำเนินการในการจัดการเรื่องของป่าชุมชน ในเมื่อจัดตั้งกรรมการดำเนินการเรียบร้อยแล้วให้คณะกรรมการไปสำรวจพื้นที่ที่จะทำป่าชุมชนว่ามีพื้นที่กี่ไร่ เมื่อสำรวจมาแล้วว่าเราจะทำกี่ไร่ กี่ตารางกิโลเมตร หรือว่าเมื่อได้พื้นที่ที่กำหนดแล้วให้คณะกรรมการแจ้งประชาชนแต่ละหมู่บ้านทราบเราจะทำเมื่อไหร่ได้ฟังทางอาจารย์บุญมาว่าเราน่าจะทำได้อย่างเร่งด่วน คิดว่าจะเริ่มเดือน

ธันวาคม ปี พ.ศ. 2545 ช่วงต้นเดือนก็จะขอผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่มาร่วมเวทีวันนี้ช่วยประชาสัมพันธ์ว่าเราจะทำประชุมชนและเราจะดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคมเป็นต้นไป
อาจารย์บุญมา

ตอนนี้เรารู้แล้วว่าเราจะทำกันเมื่อไหร่เริ่มกำหนดกันเดือนธันวาคม แต่ก่อนถึงธันวาคม ผู้ที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ควรจะไปประชาสัมพันธ์ต่อในหมู่บ้านและชี้แจงว่าเริ่มทำได้แล้วได้กรรมการขึ้นมาแล้ว ตรงนี้ต้องอาศัยในส่วนของ อบต.ด้วย ในเรื่องของพิภักดิ์ เช่น หมู่ 5 จะทำป่าตรงคอยนางแลมีพิภักดิ์ประมาณกี่ไร่ และในการจัดการในหมู่บ้านก็ทำได้เลยไม่ต้องรอเจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชน ทำเสร็จแล้วได้มาแล้วกำหนดว่าจะประชุมระดับตำบลเมื่อไหร่ อยากให้เจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชนมาร่วมแจ้งผู้ประสานงานของ ต.สันทราย ซึ่งมี 2 คน พ่อหลวงวินัส และผู้ช่วยสมชาย แจ้งมาและพ่อหลวงจะประสานงานไปหาเจ้าหน้าที่โครงการและนัดกันมาเลยในเรื่องของงบประมาณต่างๆ มีให้ ไปหามาบ้าง ทำไม่ถึงกันงบประมาณไว้เผื่อไว้ว่าจะจัดเวทีซ่อม ถ้าพร้อมก็ทำเลยเหมือนที่เวียงแหง เวียงแหงก็ทำแบบนี้ประชุมกัน 4 วันเพราะมี 4 ตำบล วันที่ 5 ลงมือปฏิบัติการได้เลย ในส่วนของพร้าว สันทราย และป่าไผ่ จะทำเป็นตำบลนำร่องเลย เพราะอยู่ต้นน้ำรวมทั้งบ้านโป่งด้วย อาจจะเลยไปถึงป่าคุ้มและแม่แวนด้วย เพราะเป็นต้นน้ำทั้งหมด สาขาของน้ำแม่จ้อยแม่แวนก็น้ำแม่แวนน้อยที่ไหลลงไป ป่าคุ้มก็น้ำสะลวมทั้งหมดเราจะทำเป็นพื้นที่อย่างน้อย คือ ทำก่อนตำบลอื่นๆ อย่างโหล่งขอดก็จะทำป่าชุมชนเช่นกัน ถ้ามันได้ลงมือปักป้ายเขตป่าชุมชนหมดแล้วจนถึงเขตติดต่อแม่แดงแถวโรงไม้หิน หากเราจะดำเนินการธันวาคม 2545 เราควรจะทำพร้อมแล้ว หากพร้อมเจ้าหน้าที่โครงการจะเข้ามาเลยในช่วงนี้คือเดี๋ยวนี้จนถึงก่อนธันวาคมถ้าต้องการให้ลงไปคุยในแต่ละหมู่บ้านก็โทรศัพท์ไปบอก จะส่งคนเข้ามาคุณโอฬารก็จะเข้ามาให้คำแนะนำได้อย่างบางบ้านไม่เข้าใจสามารถนำเอาทีมงานโครงการ เข้ามาพูดคุยเสริมได้แต่ในเดือนธันวาคมควรจะทำในรูปตำบลแล้วมีความชัดเจนแล้วว่าจะทำป่าชุมชนที่ไหน จะทำอย่างไรกันและโครงการต่อจากนี้จะต้องทำโครงการเข้าไปที่ลุ่มน้ำปิง บางส่วนต้องใช้งบประมาณ เช่น การปักป้ายเขตจะเอางบประมาณจากไหน มาทำป้าย บางอย่างอาจจะระดมเงินจากชาวบ้านมาก่อน สมาชิกที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ควรจะรวบรวมเงินกันก่อนอาจจะคนละ 10 - 20 บาท ก็แล้วแต่ เราต้องช่วยตัวเองก่อน และหากได้มาจากที่อื่นอีกก็จะได้เพิ่มขึ้นในตอนนี้เราต้องมองประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่มองประโยชน์ส่วนตัว กรรมการที่เข้ามาต้องเสียสละ หากไปไม่ได้ต้องส่งตัวแทนไป ในหมู่บ้านแน่นอนต้องมีหลายคน ในการประชุมควรจะมีเข้าร่วมอย่างน้อย 4-5 คน และควรจะหาคนที่มีความรู้ในหมู่บ้านมาเสริมบ้าง เช่น คนที่มีประสบการณ์เข้ามาเสริมทีมงานด้วย เพราะบางอย่างต้องใช้วิชาการบ้าง เช่น การของบประมาณ ต้องมีการพิมพ์งาน งานบางงานอาจจะขอความช่วยเหลือจาก อบต.ช่วย เพราะตอนนี้แหล่งทุนไม่ใช่มีที่เดียว พอช. ก็มีงบประมาณในการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า อยู่ ถ้าเรารวมตัวกันเป็นกลุ่ม จากกลุ่มก็ทำเป็นเครือข่ายระดับอำเภอ ก็จะมีงบการจัดเวทีเรียนรู้ วงเงิน 200,000 กว่าบาท

งานวิจัยที่เข้ามาก็เป็นการเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ให้รู้ตัวตนเองเป็นผู้ทรงสิทธิ สิทธิชุมชนก็มีกฎหมายรองรับ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 46 ตามเจตนาหมายข่าว ที่แจกให้ทุกท่านในวันนี้ มาตรา 46 ก็ระบุว่าชุมชนมีสิทธิที่จะเข้าไปจัดการกับทรัพยากรได้ และก็เป็นการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน ซึ่งเราตั้งถิ่นฐานอยู่มาหลายชั่วอายุคน ตามที่ท่านทั้งหลายนำเสนอความต้องการในการจัดการป่าชุมชนอันเป็นแหล่งต้นน้ำ ก็เป็นสิ่งที่ดี โครงการสิทธิก็จะเสริมกระบวนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง ก็จะมีเวทีนำเสนอให้กับท่านทั้งหลายในโอกาสต่อไป วันนี้จึงขอปิดเวทีไว้เพียงนี้

การประชุมกลุ่มย่อย ก็มีข้อตกลงร่วมกันว่าผู้นำที่มาร่วมวันนี้ก็นำข้อสรุปไปชี้แจงให้คนในหมู่บ้านของตนเองได้รับทราบ และยินดีเป็นอย่างยิ่งที่โครงการสิทธิเปิดเวทีที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมเสนอความต้องการของชุมชน ตลอดถึงกระบวนการเรียนรู้ที่นำเสนอในวันนี้ เป็นประโยชน์แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก

อ.สนั่น วิชัยรัตน์

การตัดไม้ทำลายป่า ไม่ใช่เป็นชาวเขาอย่างเดียว เจ้าหน้าที่ของรัฐก็เป็นพ่อค้าไม้เสียเอง มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวบ้านเพียงลำพังไม่สามารถจัดการได้ ถ้าหากมีการรวมตัวก็พร้อมที่จะเสนอข้อมูล และนำกำลังชาวบ้านนำจับ

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 24 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดตันรูง หมู่ที่ 3. ต. ป่าดุ่ม อ. พริ้ว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

นายดวงคำ ชันมอญ : แพทย์ประจำตำบลป่าดุ่ม

กล่าวสวัสดิ์ผู้เข้าร่วมเวทีทุกคน วันนี้เป็นโอกาสอันดีที่เราได้ร่วมเวทีพูดคุยเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของโครงการสิทธิชุมชน ภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนและลุ่มน้ำแม่จัดเราจะมาเรียนรู้กันเพราะแต่ละคนก็เป็นผู้ในระดับตำบลและระดับหมู่บ้านเราจะมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติของเราว่าเราจะทำอย่างไร เราอยู่ในชุมชนนี้เรามีสิทธิอะไรบ้างที่เราจะมีความสามารถดำเนินการให้ความรู้แก่ชุมชนระดับ อบต. ก็เป็นผู้ปกครองดูแลความเป็นอยู่ของ ตำบล ดังนั้นสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งเราจะมาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกัน เราจะต้องมาร่วมกันทำหน้าที่เหล่านี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและเกษตรกรผู้รักษาดินน้ำ ป่า อันเป็นสิทธิของชุมชนของเราที่เราจะได้รับผลประโยชน์ เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาต่างๆ และกระจายข่าวให้คนในชุมชนของเราได้รับรู้ เมื่อเราได้รับเอกสารไปแล้วก็ลองเอาไปศึกษาดูให้เข้าใจแล้วนำไปชี้แนะในหมู่บ้านของตนเองด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. ที่มาร่วมเวทีในวันนี้ก็สามารถพูดคุย ปรีกษาหรือกับทางชาวบ้านได้ง่ายเพื่อประสานงานซึ่งกันและกัน ว่าเราจะรักษาป่าของเราในรูปแบบไหน รักษาป่าเราอย่างไร ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า เราจะรักษาอย่างไร ก็เป็นสิทธิของเราที่เราจะดำเนินการต่อไป ก็ขอเปิดเวทีและขอเชิญทาง อ.บุญมา มาพูดคุย

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัด

ก่อนอื่นก็ขอแนะนำโครงการก่อน โครงการของเราเป็นงานวิจัย โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือตอนบน กรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน อ.เชียงดาว แม่แตงตอนบน อ.เวียงแหง แม่จัด ของ อ.พริ้ว ทำไมเราต้องชื่อลุ่มน้ำแม่จัด คือระยะทางของแม่จัดยาวประมาณ 50 กิโลเมตร ซึ่งมีแม่น้ำสาขาย่อยอยู่หลายสายไม่ว่าจะเป็นน้ำแม่สรวม และอีกหลายๆสาย โครงการงานวิจัยนี้ใช้ร่วมกันทั้ง 3 อำเภอ ในส่วนของ อ.เวียงแหงมีอยู่ 3 ตำบลที่เกี่ยวข้องส่วน ต. เมืองครองก็ไปรวมกับ อ.เชียงดาว ของ อ.พริ้ว มี 11 ตำบล กว้างกว่า อำเภออื่น และงบประมาณการจัดเวทีก็มากกว่าอำเภออื่นด้วย โครงการสิทธิชุมชนเป็นการแนะนำให้ชาวบ้านรู้ว่าเรามีสิทธิอะไรบ้าง และสิทธิของเราก็แบ่งออกเป็น 2 อย่าง สิทธิดั้งเดิมหรือสิทธิหน้าหมู่บ้านที่เราใช้ประโยชน์ร่วมกัน และอีกอันหนึ่งก็คือสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 อย่างมาตรา 46 ชุมชนท้องถิ่นมีโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัด

อำนาจเข้าไปจัดการทรัพยากรได้ไม่ว่า จะเป็น ดิน น้ำ ป่า หรือชีวภาพที่อยู่ร่วมกับเรา ก็
สามารถเข้าไปจัดการแต่กระบวนการต่างๆเดี๋ยวนี้เราถูกรัฐเข้าครอบงำไป ไม่ว่าจะเป็น พรบ.
ป่าไม้ ชาวบ้านในอำเภอพร้าวที่เดือดร้อนมากที่สุดคือ ต.แม่บึง และ ต. โหล่งขุด เพราะโดน
ประกาศเขตอุทยานทับพื้นที่ของชาวบ้าน ซึ่งหมายความว่าพื้นที่นั้นเป็นหมู่บ้านหรือชาวบ้าน
เข้ามาครอบครองก่อนแล้ว อย่างบ้านแม่สายป่าเมืองของ ต.โหล่งขุด ทั้งหมดอยู่ในเขตป่า
อุทยาน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นชาวกระเหรี่ยงเคยถวายฎีกาถึงในหลวงด้วยซ้ำ ว่าทำไมไม่กันพื้นที่
หมู่บ้านออกจากป่าเสียขอไฟฟ้าเข้าหมู่บ้านก็ไม่ได้ทำถนนก็ไม่ได้ เพราะทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะ
เข้าไปจับ ถือว่าตัดไม้ทำลายป่า นี่คือนั่นที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ และเราจะเจออีกประการหนึ่งคือ พรบ.
น้ำ ซึ่งหลายๆคนเคยไปประชุมที่อำเภอ พรบ.น้ำที่จะออกมาก็คือ น้ำเป็นของรัฐทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น
เป็นน้ำใต้ดิน บนดิน น้ำที่ตกจากฟ้า เป็นของรัฐทั้งหมด เราจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวอะไรไม่ได้ต่อไปน้ำ
จะเป็นสินค้า ก็เอามาพูดให้ฟังเฉยๆ แล้วลองไปคิดว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ พรบ. น้ำมีร่างมา
แล้ว เคยเห็นมาแล้ว แม่น้ำที่ไหลมาแล้วเราจะนำมาใช้ในนาเราไม่ได้ และหากเราเอาเครื่องสูบน้ำ
น้ำมาตั้งสูบน้ำเข้าที่นาเราก็จะถูกปรับ 200,000 บาท ต่อไปจะมีการจัดการคืออีกหน่อยหัวน้ำ
เหมืองฝายก็อาจจะหายไปและก็จะจ้างเพียงคนเดียวเพื่อเก็บค่าจ่ายต่างๆ ในพรบ. ป่าไม้ไม่ว่า
สัตว์หรือปลาต่างๆ ที่อยู่ใต้น้ำเป็นของรัฐทั้งหมด อีกหน่อยถ้ามีการเก็บค่าน้ำขึ้นมากคงเหมือน
มิเตอร์ประป่านำมาติดตั้งไว้ใช้น้ำเท่าไรก็คิดไปเท่านั้น ที่คิดกันก็ไร่ประมาณ 30 บาท แต่ก็ยัง
ปิดข่าวไว้ และจะใช้คำว่า การต้นทุนการใช้น้ำ ไม่ว่าจะเป็นอ่างเก็บน้ำ หรือฝายคอนกรีต ที่รัฐ
มาสร้างให้เรา ถ้าเป็นไปตามเงินกู้ของธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือ ADB. คือรัฐบาลของไทยแต่
ก่อนมาไม่มีงบประมาณก็ไปกู้มาไม่ว่าจาก word bank ธนาคารโลก เมื่อไปกู้มาก็ต้องมีเงื่อนไข
อยู่เพราะกลัวว่าเราไม่มีเงินกลับไปใช้หนี้ เหมือนกับที่เราไปกู้จากธนาคารต่างๆ จะเอาไปทำ
อะไรบ้าง เอาไปลงทุนอะไร แล้วจะนำเงินมาคืนเมื่อใด ทางประเทศไทยได้ไปกู้เงินมาแล้ว
หลายๆ สถาบันการเงินและสุดท้ายก็มาอยู่ที่ ADB. หรือ ธนาคารพัฒนาเอเชีย ก็จะมีประเทศ
ญี่ปุ่น ประเทศจีน และอีกหลายๆประเทศ นำเงินมารวมกันไว้ เพื่อประเทศต่างๆที่มีความ
ต้องการกู้ ซึ่งถามประเทศไทยว่าเมื่อกู้เงินไปแล้วจะเอาจากที่ไหนมาคืน รัฐบาลไทยก็มาคิดว่า
โครงการสร้างเขื่อนต่างๆ คิดเป็นพันล้านบาทใช้เงินมากเหมือนกัน เขื่อนแม่ลาวที่ จ.เชียงราย
ตอนนี้ ซึ่งจะมีการต้นทุนการใช้น้ำเป็นอันดับแรก ชาวบ้านที่นั่นจะเดือดร้อนกันหมด ซึ่งจริงๆ
แล้วชาวบ้านไม่ได้ต้องการเขื่อนแม่ลาวหรอก ทางรัฐบาลไทยก็ดูจากต่างประเทศที่มีการเก็บค่า
น้ำกันและทำไมต้องเก็บค่าน้ำ นายทุนบอกว่าชาวบ้าน ชาวไร่ ชาวนา เราใช้น้ำเปลือง เวลาไม่
ใช้ก็ทิ้งเปล่า ไม่มีการประหยัด ไม่มีระบบการจัดการที่ดี ก็เลยเห็นว่าควรจะมีการเก็บค่าน้ำ ไม่
ว่าจะมีการสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างเขื่อนที่ไหนถ้าเป็นงบประมาณจากเงินกู้ adb ต้องมีการเก็บค่า
น้ำ ที่ อ. เชียงดาวฝายยางที่กั้นน้ำปิงชาวบ้านของงบประมาณไปแค่ 3 ล้านบาท แต่จัดสรรมาให้
180 ล้านบาท ซึ่งไม่รู้ว่าจะนำไปใช้ตรงไหนบ้าง คนที่มาสร้างก็บอกว่าสร้างไปตามแบบ แค
รับเหมาก่อสร้าง เจ้าของโครงการก็ไม่มาซึ่งเป็นของกรมชลประทาน ในข่าวประชุมภาคเหนือจะ

เห็นว่าชาวบ้านต่อต้านไม่ต้องการ และ อ. เชียงดาวเวลาดูงานที่ อ. เชียงดาวจะมีฝ่ายไม่อยู่มาก หรือฝ่ายดั้งเดิม คนต่างประเทศมาดูงานจะดูกันที่ อ. เชียงดาวเพราะมีการจัดการป่าชุมชน เป็น อำเภอแรกที่มีการดูแลและจัดการป่าได้ดี เพราะโครงการของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าตั้งอยู่ที่ อ. เชียงดาว พอถึงงบประมาณต่างๆ ก็เข้ามาและบางทีก็มีการทำโครงการของงบประมาณหลาย ล้านบาท เพื่อมาพัฒนา อ. เชียงดาว ป่าชุมชนก็เลยมีผลตอบรับที่ดีทั้งผู้นำไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ร่วมด้วยทั้งหมด กำนันพรหมมาไปต่างประเทศบ่อยมาก และยังมีเงินเดือนให้ ผู้ใหญ่บ้าน ทุกคนให้ความร่วมมือดี เคยพูดกับหลายคนว่าที่ อ. เชียงดาว ตามหมู่บ้านต่างๆจะมีผู้รับบริจาค อยู่ เวลาเราไปดูงานป่าหรือคนอื่นๆที่เข้าไปดูงานก็จะร่วมบริจาค ไม่ว่าจะเป็นคนไทย หรือคนต่างประเทศที่มาดูงาน และทางหมู่บ้านก็จะได้ขายของอีกทางหนึ่งไม่ว่าจะเป็นอาหาร หรือของที่ระลึก อันนี้คือผลพลอยได้ที่ได้รับมา และพอดีช่วงที่เข้าไปทางสถาบันพระปกเกล้า ได้ เข้ามาดูงานพอดีที่แม่น้ำปิง ได้นำเงินมาให้ 10,000 บาท เป็นค่าอาหาร ค่าที่พัก และค่าเบี้ยเลี้ยงที่ไปดูสถานที่ต่างๆ นี่คือผลพลอยได้ที่ตามมา และสิทธิของเราที่เราได้อยู่ทั้งหมด บางทีเราก็ลืมไป เป็นหน้าที่ของรัฐหรือไม่ที่เข้ามาจัดการไม่ว่าเรื่องป่าไม้ เรื่องพรบ. น้ำและพรบ. ที่ดิน ซึ่งตอนนี้ที่ดินกลายเป็นสินค้า ไปแล้ว มีการซื้อขายกันแล้ว ป่าไม้ก็เหมือนกัน แต่ก่อนพรบ. ป่าไม้ ออกมา มีการอำนวยความสะดวกให้มีการตัดไม้ทำลายป่าเพราะมีการให้สัมประทานป่าไม้ เป็นเวลากว่า 100 ปีที่ผ่านมา พอตัดทาง พลตรีสนั่น ได้มายกเลิก และต้นไม้เก่าแก่ก็มีไม่มากถูกตัดไปขายหมด อ. เชียงดาวเป็นอันดับแรกที่ถูกตัดมากที่สุดเพราะเป็นป่าไม้สักมาก แล้วนำส่งตามน้ำปิงไปขาย ออกไปทางน้ำเจ้าพระยานี้คือสมัยก่อนซึ่งก็ไม่ได้เห็นแต่ปัจจุบันนี้เหตุการณ์เปลี่ยนไปแล้ว สิทธิที่เราได้อยู่ชาวบ้านควรจะดูแลเอาใจใส่อย่างเรื่องของป่าเราปล่อยให้ทางรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดูแลมานานแล้วและเจ้าหน้าที่ก็มีจำนวนน้อยการดูแลก็ไม่ทั่วถึงถ้าเราทำป่าชุมชนกันมากขึ้นสามารถเข้าไปอยู่ในเขตป่าอุทยานได้ โดยที่เราไม่ได้ไปแย่งมา คือเราต้องให้ความร่วมมือกัน หลายๆคนถามว่าป่าชุมชนเข้าไปทำในป่าสงวนแห่งชาติ หรือป่าอุทยานได้ไหมตอบว่าทำได้แต่เวลามีการเดินเขตเราต้องเช็กทาง เจ้าหน้าที่มาร่วมด้วยเราต้องร่วมมือกัน หลายๆ ฝ่าย ถือว่าเราดูแลร่วมกัน กฎกติกาต่างๆ ชาวบ้านเป็นผู้ร่างออกมาเอง นี่คือแนวทางไปสู่วันข้างหน้า ถ้าเราทำได้และตัดไม้ต้องมีการยกเว้นบ้างเช่นเกิดมีการไฟไหม้บ้านเราก็สามารถนำไม้มาสร้างที่อยู่อาศัย ชั่วคราวก่อน เมื่อว่าหน่วยงานราชการที่จะมาช่วยเหลือซ้ำ สำหรับพื้นที่ที่ไม่มีป่าเช่น ต. หุ่นหลวง ก็ต้องไปคิดว่าเราจะเข้าร่วมหรือใช้ป่าที่ไหน ก็สามารถไปเข้าร่วมจัดการป่าชุมชนแห่งนั้นได้ เป็นกระบวนการอย่างนี้ ชาวบ้านที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ป่าจะเป็นผู้ที่ดูแลโดยตรง ผู้ที่อยู่ไกลจะร่วมได้เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ เป็นค่าอาหาร ค่าเบี้ยเลี้ยง ผู้เดินป่าที่เน้นป่าไม้เพราะในป่าชุมชนเราป่าไม้เป็นสิ่งสำคัญถ้ามีป่าแล้วก็มีน้ำ ดินเราก็จะดี การเกษตรก็จะดีตามมา เมื่อมีครบแล้วก็จะเกิดการเกื้อกูลและสัมพันธ์กัน ทำไมโครงการเราถึงเน้น เรื่องทรัพยากรเป็นอันดับแรก เพราะว่าสิ่งเหล่านี้ มีส่วนที่สำคัญต่อเราไม่ใช่ปล่อยให้ทางรัฐบาลเข้ามาจัดการเอง แล้วทำไมเราไม่ลองมาจัดการดูบ้าง พี่น้องชาวเขาที่อยู่บนดอย ชาวเขามาร่วมได้ไหม เพื่อมาเป็น

ส่วนร่วม ของเราเป็นแนวร่วมในการดูแลรักษาต้นน้ำ เหมือนกับที่ ต.ป่าไผ่ ทำอยู่ ทางหัวหน้าหมู่บ้านชาวเขาร่างกฎกติกา การดูแลรักษาป่าแต่ละที่มาให้ทาง อบต. ดูเลยว่าทำอย่างไร และเวลามีการอบรมต่างๆ ก็ถึงผู้นำ และชาวบ้านชาวเขามาร่วมด้วยและการทำอะไรต่างๆ ก็ร่วมกันทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ อบต.ป่าไผ่ ซึ่ง อ.พร้าวของเราส่วนมากเป็นส่วน ของอุทยานแห่งชาติศรีล้านนา เข้ามาประกาศเขตป่าอุทยานทางทิศตะวันตกติดเขตเชียงดาว สิทธิเรามีอะไรบ้าง ก็คือสิทธิดั้งเดิมเป็นสิทธิที่เราใช้กันมาแต่ก่อนเป็นสิทธิพื้นฐานของเราซึ่งแต่ ก่อน ตัวอย่างเช่น เราเข้าไปในป่าสามารถตัดไม้ได้ หาเห็ด หาหน่อไม้ อาหารและยาจากป่าได้ แต่ปัจจุบันการเข้าไปหาของป่า การใช้ประโยชน์จากป่าเป็นไปด้วยความยากลำบาก และสิทธิ ชุมชนอีกอย่างก็คือสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 เมื่อมีกฎหมายรัฐธรรมนูญรองรับ สิทธิชุมชนของเราก็สามารถใช้ประโยชน์โดยยึดกฎหมายเป็นทางปฏิบัติ อย่างมาตรา 46 ว่าชุมชนสามารถเข้าไปจัดการกับทรัพยากรได้ กฎหมายปี 2540 เป็นกฎหมายที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนในการร่างกฎหมาย ตามที่ไปจัดเวทีตามตำบลต่างๆ ทุกตำบลก็มีปัญหาคล้ายกับตำบลป่าคุ่ม เช่นตำบลสันทราย ป่าไผ่ แม่แวน คือมีการตัดไม้ทำลายป่าจากนายทุน ชาวเขาที่ทำไร่ ชาวบ้าน ซึ่งแนวทางแก้ไขที่เห็นชัดเจน ก็คือ ตำบลป่าไผ่ ได้มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน บริหารอบต. อบต. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็เข้าร่วมกันจับกุม และห้ามปราม อีกทั้งยังมีมาตรการเข้าไปแก้ไขอื่นๆอีกมาก สำหรับตำบลป่าคุ่มเราตามที่ทราบในเวทีวันนี้ก็เคยมีการขึ้นไปสำรวจและจับกุมชาวเขา โดยการร่วมมือกันหลายฝ่าย แต่นานๆครั้ง ซึ่งไม่ต่อเนื่อง แล้วพวกเราจะทำกันอย่างไรในการรักษาป่าต้นน้ำ ที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตั้งหลายตำบล คือ ตำบลเวียง ตำบลทุ่งหลวง ตำบลเขื่อนผาก และตำบลป่าคุ่ม

นายอินสม ดวงแก้ว : สมาชิก อบต.หมู่ที่ 1

ที่ตำบลสันทรายและตำบลป่าไผ่ไม่มีโครงการรักษาป่ารักษาต้นน้ำ มีการร่วมมือกันทั้งฝ่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายสภา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และครูคอย ซึ่งทางครูคอยเป็นผู้ที่ตัดไฟแต่ต้นลมและต้นลมคือใคร ซึ่งแต่ก่อนพ่อแม่เป็นผู้ที่บุกรุกถางป่าไปเรื่อยๆ และมีหน่อแซมขึ้นมาคือลูกและได้ลงมาเรียนหนังสือตามพื้นราบและได้มาเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าและก็กลับไปพูดคุยกับทางพ่อแม่พี่น้องเพื่อไม่ให้พ่อแม่ทำการตัดไม้ทำลายป่าหรือทำไร่เลื่อนลอยต่อไป และไปทำการเกษตรในที่ทำกินที่เราทำกันแต่ก่อนมา และในส่วน ของ ต.สันทราย ก็จะมีบ้านห้วยป่าปู ห้วยป่าไผ่ ทางนายอำเภอได้ให้การสนับสนุนและได้เข้าไปชี้แจงแล้วซึ่งขณะนี้เฝ้าดกห้วยป่าปู ชาวบ้านห้วยป่าไผ่ได้มีการจัดเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว มีที่จอดรถ มีอะไรต่างๆ และนับถือศาสนาคริสต์มีการอบรม และได้มีการสนับสนุนทั้งทางฝ่ายผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. เจ้าหน้าที่อนามัย แพทย์ประจำตำบล ตำรวจ ซึ่งทางตำบลสันทราย ก็ปรับปรุงได้แล้ว แต่ในตำบลป่าคุ่มยังแก้ไขไม่ได้ที่เราขึ้นไปบนดอยทุกวันนี้ยังมีการขัดแย้งกันอยู่ ซึ่งจริงๆแล้วเราก็เป็นคนไทยด้วยกัน วันก่อนที่ขึ้นไปได้ไปเจอมีการปลุกผีกันมาก

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัต

ที่ตำบลป่าไผ่หลังวันที่ 5 ธันวาคม ก็จะมีการเรียกประชุมกันทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อบต. ทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิก อบต. ไปพูดในที่ประชุมหมู่บ้านเลยและก็จัดตั้ง คณะกรรมการภายในหมู่บ้านขึ้นมาและเวียนกันไป เวลาที่มีการประชุมก็ส่งตัวแทนเข้ามาประชุม ในระดับตำบลโครงการสิทธิจะเข้าไปช่วยเหลือได้คือ เรื่องค่าอาหาร เรื่องป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ เราจะต้องทำแผนและส่งไปโครงการสิทธิหรือบางส่วนก็ส่งไปหาแหล่งทุนอื่นๆ อย่างเช่น พอช. ซึ่งตอนนี้ได้เข้าไปร่วมและเป็นผู้ประสานงานระดับจังหวัด พอช.จะมีงบประมาณคือ เงินเสริมสร้างความเข้มแข็ง 18 ล้านบาท สื่อ 3 ล้านบาท โครงการวิจัย 7 ล้านบาท และมีอีกส่วนหนึ่ง 2 ล้านบาท ทั้งหมดรวมกัน 30 ล้านบาท ใช้นะ 15 จังหวัดภาคเหนือ ตอนนี้งานวิจัยโคนมได้ขออนุมัติไป 3 ล้านบาท ซึ่งชาวบ้านได้รวมตัวกันนำสหกรณ์โคนม งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องน้ำนมมีปัญหาไม่ว่าจะเป็นโรคหรืออะไรต่างๆที่เกี่ยวข้องจะมีส่งทีมงานวิจัยเข้ามาดูแล ป่าไม้เสริมความเข้มแข็งของเชียงใหม่จะมีเงินวิจัยประมาณ 2 - 3 ล้านบาท คาดว่าจะขออนุมัติประมาณ สิบสอง 2 ล้านบาท ซึ่งจะได้หรือไม่ก็ไม่ทราบเพราะต้องแย่งกับจังหวัดอื่นด้วยทั้ง 15 จังหวัด และงบประมาณนี้หากจะเข้าไปทำกันเองก็ไม่ทันแล้ว พอดีอำเภอได้ส่งตัวแทนไป 2 คนและได้มีการยกเลิกและเลือกใหม่อีก 2 คน งาน พอช.งานเสริมสร้างทั้งหมดเป็นเงินให้ฟรีที่คุณพิเศษ เอามาได้จัดเวทีทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องป่าหรืออะไรก็ได้แล้วแต่มีอยู่ 200,000 บาท ที่ให้ฟรี และอีก 5 ล้านบาทเป็นเงินกู้ ซึ่งเงินกู้ทุกวันนี้ชาวบ้านเรามีความต้องการกันแต่ลืมคิดไปว่ากลุ่มของตนเองมีความเข้มแข็งหรือยังทำกันไปหรือยัง ซึ่งกลุ่มพี่น้องชาวบ้านที่มีความต้องการกันจริง ๆ จะรวบรวมและขึ้นบัญชีไว้ต่อไปอีกกลุ่มของเราเสริมสร้างความเข้มแข็งดีแล้วจะพัฒนาทำโครงการเงินกู้กันก็ทำทีหลัง ในปีหนึ่งจะต้องใช้เงินกู้ 5 ร้อยล้านบาทปล่อยกู้ทุกเดือน ในส่วนของเงินกู้อำเภอเชียงดาวไม่เอาเงินกู้ทำแค่เพียงเสริมสร้างความเข้มแข็งเพราะเงินกู้ยุ่งยาก ที่พูดมาเป็นนอกประเด็นของโครงการสิทธิแต่ก็เป็นความรู้ที่เราต้องรู้เพราะว่าแหล่งทุนต่างๆที่มี ชาวบ้านขาดความรู้ที่จะเข้าไปขอสนับสนุนที่เข้าไปเพราะต้องการทราบว่าเวลาต่อไปโครงการของเราอยากได้งบประมาณมาจัดการเรื่องของทรัพยากรจะทำได้หรือไม่อย่างไร การตรวจป่าเป็นอย่างไรบ้าง เราทำเวทีเชิญชาวเขาเข้ามาคุยด้วยพูดคุยกันเราจะใช้งบประมาณจากตรงนี้เข้าไปเสริม แทนที่จะใช้งบประมาณจาก อบต.ซึ่งมีอยู่น้อย ใน อบต. ได้ตั้งข้อกำหนดไว้อยู่แล้วว่ามีเงินโครงการพระราชเสาวนีย์อยู่เกี่ยวกับทรัพยากรการปลูกป่าทั้งหลาย เราก็ใช้เงินจากส่วนนี้แทนที่เราจะไปหามาจากที่อื่นถ้าไม่ทันก็ใช้ส่วนของปีต่อไป และโครงการสิทธิก็จะมีส่วนร่วมเข้ามาอีกซึ่งอาจจะไม่มากนัก ไม่ใช่ปล่อยให้ อบต. จัดการแต่ฝ่ายเดียวชาวบ้านก็มีส่วนร่วมด้วยเหมือนกัน เพราะถ้าชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของจะดูแลได้ดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องป่า เรื่องดิน เรื่องน้ำ อะไรที่เป็นของเราเราจะดูแลได้ดี

นายวิจิตร ศรีลิมปนนท์

โครงการของกรมป่าไม้ที่เวียงผา ซึ่งทางผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ทราบกันดีว่าโครงการนี้มาจากไหน และขณะนี้โครงการนี้ได้ยกเลิกไปแล้วทั้งๆที่ทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ทำงานและประสานงานมาก่อน แล้วอยู่ๆก็มีการยุบโครงการนี้ก็เลยเกิดไม่ยอมกัน ถ้ามีการจัดการปักหลักเขตก็อาจมีการตกลงยินยอมกันได้

นายบุญมา ก้อนแก้ว

จริงๆแล้วมีหลักเขตชัดเจนแต่ถ้าชาวบ้านได้ขยายพื้นที่ออกไป เช่น บ้านปางฟ่าน และเคยนำชาวบ้านขึ้นไปขอร้องแต่ไม่ได้ผลทำอยู่หลายครั้ง มีการเดินป่ากันด้วยแต่เราก็กังขาว่าการร่วมไม้ร่วมมือหรือหลายๆฝ่ายของเรายังไม่เข้มแข็งไม่ว่าจะเป็นฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนา และอีกหลายๆฝ่าย เรื่องเงินสนับสนุนก็ยังขาดและอาจจะมีส่วนบางกลุ่มที่ไปให้ข้อคิดกับชาวบ้านว่า เรื่องนี้ต้องเป็นเรื่องของทางการ ทางราชการมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเป็นเหตุให้เราไม่มีความเข้มแข็งและใส่ใจกันน้อย ปัจจุบันนี้ชาวบ้านแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายสนับสนุนจะมีมากกว่าฝ่ายค้านเล็กน้อย ฝ่ายที่สำคัญคือ ฝ่ายปกครองและฝ่ายพัฒนา ซึ่งยังไม่เข้มแข็งพอ ก็เลยเกิดปัญหาเช่นทุกวันนี้

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จิด

ต่อไปเราจะไม่รอที่จะให้หน่วยงานราชการมาจัดการให้แล้ว เพราะเรารอมาหลายปีแล้ว เราชาวบ้านทำกันเองได้ไหม ในส่วนของโครงการสิทธิต่อไปจะเป็นในภาคปฏิบัติ จะไม่มานั่งพูดนั่งฟังกันแบบนี้แล้ว เคยไปพูดในที่ประชุมว่าเวลามาจัดเวทีชาวบ้านมีชาวบ้านมาฟังแล้วกลับไปก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร ไม่มีอะไรคืนหน้าเลยก็เลยปรับแผนว่าจะมีการมาจัดเวทีแล้วจะให้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งต่อไปอาจจะมีการไปพูดในรูปของหมู่บ้านหากว่าหมู่บ้านนั้นๆต้องการให้เจ้าหน้าที่โครงการสิทธิไปพูดคุยแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจ การจะทำป่าชุมชนเราจะต้องทำแผนกันก่อน 1.เราจะต้องสำรวจเขตป่าตำบลป่าคุ้มจะทำป่าชุมชนบริเวณไหน มีจำนวนกี่ไร่ บริเวณหรืออาณาเขตจรดกับที่ไหนบ้าง เวลาเราจะขึ้นไปดำเนินการใดๆก็สมควรที่จะตั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้าไปด้วย ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ของป่าไม้ก็จะได้ผลงานและทั้งนี้ทั้งนั้นทางป่าไม้ต้องยอมรับกติกาก่อนที่ชาวบ้านกำหนดขึ้น การที่เราจะทำอะไรต่างๆต้องขอความร่วมมือจากหลายๆฝ่ายจะต้องมีการประสานกันไม่ว่าจะเป็นองค์กรท้องถิ่นหรือ อบต. กรรมการหมู่บ้าน เราจะต้องมีการพัฒนาก่อนที่จะทำเพราะเราจะได้มีความรู้ความเข้าใจเราจะต้องมีความรู้และได้แลกเปลี่ยนกันก่อนต่อไปจะเชิญคนจากอำเภอเชียงดาวเข้ามาช่วยด้วย เอา พรบ. ป่าไม้มาให้ศึกษาดูจะได้รู้ว่าเวลาจะทำอะไรจะได้ไม่เป็นเบื้งล่างใคร พูดกันถึงเรื่องเหมืองฝายพอดีได้ไปร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งก็ยังไม่มีความรู้เรื่องน้ำดี เวลาไปพูดในเวทีพูดได้ไม่มากนักเพราะไม่มีข้อมูล

ในมือ อยากได้ข้อมูล เช่น ตำบลป่าดุ่มมีกี่ฝ่ายชื่ออะไรบ้าง มีฝ่ายคอนกรีตและฝ่ายไม้กี่ฝ่าย มีลำน้ำใดบ้างที่เราใช้ประโยชน์ ป่าอยู่บริเวณไหน

นายแสวง สิทธิฤกษ์

พูดกันถึงเรื่องของลำน้ำเริ่มจากต้นน้ำแม่สรวมลงมาเรื่อยๆจะเจอฝายต้นลาน ลงมาอีกจะเจอสะพานคั่นกอกไหลไปทางบ้านค้อยใต้ไปถึงบ้านหนองอ้อตำบลเวียง แม่ น้ำอีกสาย คือ น้ำแม่ธาตุ มาพูดกันถึงเรื่องของลำเหมืองจะมีลำเหมืองจากน้ำแม่ธาตุไหลลงมาทางบ้านทุ่งกู่ แล้วไหลมาอีกสายที่บ้านสันคะมอกผ่านถนน รพช.ไปและอีกสายหนึ่งฟากทางทิศเหนือของถนนเป็นลำเหมืองจากฝายแม่สรวมไหลลงมาผ่านบ้านต้นรุ้ง และไหลลงไปทางบ้านสันถนนและทางทิศใต้ถนนจะมีลำเหมืองอีกเหมืองหนึ่งไหลลงมาจากฝายแม่สรวมเช่นเดียวกัน ซึ่งฝายแม่สรวมนี้เป็นฝายคอนกรีตอยู่ในเขตของหมู่ 11 จะมีลำเหมืองส่งน้ำอยู่ 2 สาย ดังที่ได้อธิบายไปแล้ว ลำเหมืองแม่สรวมสายที่อยู่ทางทิศเหนือของถนนจะแยกออกมาอีกสายหนึ่งผ่านมาทางบ้านคั่นกอกไหลลงมาคู่กับลำน้ำแม่สรวม ทางทิศใต้ไหลไปเรื่อยๆ จนถึงบิมน้ำมันบางจาก มาพูดกันถึงเรื่องของป่าไม้บ้านหมู่ 10 อยู่ในป่าไม้ซึ่งไม่ทราบว่กันพื้นที่หมู่บ้านออกจากเขตป่าหรือยัง ทางทิศตะวันออกจะเป็นป่าไม้ทั้งหมดจนถึงเขตของบ้านสหกรณ์แปลง 2 ตำบลเขื่อนผาก ถ้าหลักลานอยู่ในเขตของหมู่ 11 ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญรวมทั้งพระธาตุจอมหินอยู่ข้างทางถนนสาย พริ้ว - เวียงป่าเป้า อยู่ในเขตป่าเช่นเดียวกัน

นายสายยุทธ ดาจ้อย

แผนที่ของกลุ่มนี้ก็คงเหมือนกลุ่มแรกซึ่งทาง ผู้ใหญ่แสวง ได้อธิบายไปแล้ว ลำน้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงตำบลป่าดุ่มมีอยู่ 2 สาย คือ น้ำแม่ธาตุและน้ำแม่สรวมใช้ในการเกษตรทั่วทั้งตำบลป่าดุ่มรวมไปถึงตำบลข้างเคียงด้วย สรุปพื้นที่ทำการเกษตรของตำบลป่าดุ่มโดยประมาณมีอยู่ 15,000 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ในตำบลป่าดุ่มถ้าเทียบกับพื้นที่ทำการเพาะปลูกแล้วมีประมาณ 60% เป็นป่าไม้ พื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย 40% เพราะฉะนั้นข้อสำคัญคือพื้นที่ป่าไม้เป็นหัวใจสำคัญถ้าไม่มีป่าไม้มีภูเขาที่ไม่มีแหล่งน้ำก็จะส่งผลต่อการเพาะปลูก การทำการเกษตร ซึ่งชาวบ้านในตำบลป่าดุ่มส่วนมากก็จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน ทำนา ดังนั้นเราต้องช่วยกันรักษาป่าใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกวิธี ไม่ใช่แค่ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีหน้าที่รักษาป่าแต่เป็นทุกฝ่ายรวมถึงชาวบ้านทุกคนจะต้องช่วยเหลือกันในการที่จะอนุรักษ์ป่า

นายดวงคำ ชันมอญ

เราจะมาพูดถึงสภาพการเป็นอยู่ต่างๆของชุมชนของเรา เพราะต่างคนต่างความคิด หลากๆคนหลายๆความคิด เราจะต้องมาวิเคราะห์ทรัพยากรของชุมชนของเรา ในเขตของ

ตำบลป่าคุ่มเราจะทำอย่างไรให้มีป่าชุมชน เราจะทำอย่างไรให้ชุมชนเรามีความเข้าใจในเรื่องของป่าชุมชนถ้ามีป่าก็ต้องมีน้ำมันจะพ่วงกันอยู่แล้ว อำเภอพร้าวกว้างของเราขณะนี้เลยเปรียบทุกอย่างเรามีน้ำอยู่มากมายแต่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เพราะอะไร

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้สันทนงานลุ่มน้ำแม่จัด

เราเคยพูดกันมาก่อนแล้วเรื่องของอ่างเก็บน้ำ ตั้งแต่สมัยท่านนายอำเภอเกษรา มาแล้วแต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จจนถึงบัดนี้และแม่น้ำทั้ง 2 สายที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ซึ่งมีพื้นที่อยู่ประมาณ 15,000 ไร่ โดยประมาณซึ่งไม่รวมกับเขตพื้นที่ที่ใช้น้ำจากฝายแม่สรวมตอนล่าง

นายสุทัศน์ ยีหงษ์

ที่เรามาร่วมกันวันนี้จุดประสงค์หลัก คือ เพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชนของเรา เขตพื้นที่ของตำบลป่าคุ่มเมื่อเดือนที่แล้วมีการสำรวจป่าเห็นว่าพื้นที่ป่าของเราได้ถูกทำลายไปมาก โดยเฉพาะทางขุนโก้น บ้านปางฟาน ซึ่งแต่ก่อนที่ผ่านมามีพื้นที่ป่าของเรายังอุดมสมบูรณ์อยู่ซึ่งทั้งน้ำแม่สรวมและน้ำแม่ธาตุยังมีน้ำอยู่มากเตียวนี้ลองสังเกตดูแม่น้ำสายต่างๆทั้งที่อยู่ในช่วงของฤดูฝนยังไม่ค่อยไหลเพราะว่าพื้นที่ป่าเราถูกทำลายมาก เพราะฉะนั้นเราจะต้องช่วยกันดูแลอนุรักษ์ป่าไว้จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ซึ่งเราก็ต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ไขปัญหาของเราที่มีอยู่ ซึ่งหลายกลุ่มก็จะคล้ายๆกัน มีกลุ่มที่แตกต่างคือกลุ่ม 5 ซึ่งเจาะจงเรื่องป่าถูกทำลายโดยชาวเขาเผ่าต่างๆ ซึ่งมีการขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยๆแต่เมื่อปีที่ผ่านมาได้มีการควบคุมจึงมีการขยายบริเวณออกไปได้น้อย การทำป่าชุมชนมีข้อห้ามอยู่ว่าห้ามเอาที่ของชาวบ้านทำป่าชุมชนแต่ถ้าเราไม่พูดคุยหารือตกลงรวมกับชาวเขาที่อยู่บนคอกแล้ว เราอาจจะมีการส่งเสริมทางด้านอื่นอาจจะต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการบางส่วนที่จะต้องเข้ามาดูแลบ้าง อาจจะมีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ต่อไปห้ามมีการขยายพื้นที่และควรที่จะจำกัดได้แล้วตำบลป่าคุ่มมีแม่น้ำอยู่ 2 สายที่ใช้ประโยชน์ คือ แม่ธาตุและแม่สรวม และมีลำน้ำย่อยที่เป็สาขาอีกต่างหากดูจากตัวเลขการทำลายพื้นที่ป่าเป็นจำนวน 10,000 กว่าไร่ ถ้ามีการทำลายไปเรื่อยๆน้ำก็จะแห้งถึงจะมีอ่างเก็บน้ำซึ่งเราขอไปก่อสร้างขึ้นมาแล้วไม่มีน้ำก็ไม่มีความหมาย อย่างเก็บน้ำมีทั้งข้อดีและข้อเสียสามารถเก็บน้ำได้บางส่วนแต่ถ้าระยะเวลานานไปเหมือนกับที่เราจ้างเขามาขุดลอกหน้าฝายจะมีตะกอน งบประมาณจะเสียไปกับการขุดลอกถ้ามีการจัดเวทีอีกที่จะเชิญทางชาวเขามาร่วมด้วยเชิญครูคอยลงมาด้วยเพราะมีส่วนที่พูดคุยกับชาวบ้านเอาหลายๆฝ่ายมาพูดกัน ถ้าเรากันในลักษณะนี้ทุกฝ่ายต้องมาร่วมมือกันไม่ใช่โทษกันไปโทษกันมา อย่าลืมว่ายังมีนายทุนอยู่ นายทุนอาจจะอยากได้พื้นที่มาทำรีสอร์ทเพราะอยู่ต้นน้ำ

นายบุญมา ก้อนแก้ว

พูดถึงนายทุนมืออยู่รายหนึ่งไม่ทราบชัดเจนว่าเป็นคนจากที่ไหนมาปลูกส้มอยู่ที่ห้วยปาง
ฟาน เคยนำเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเข้าไปชี้แจงว่าบุกรุกเขตป่าอุทยานแห่งชาติมีการแจ้งยึด
ที่ ซึ่งขณะนี้ไม่ทราบว่าเป็นอย่างไรซึ่งก็เป็นคดีบุกรุกเขตป่าอุทยาน

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จิด

เดี๋ยวเราจะมีอีกแผนหนึ่งที่จะให้ช่วยกันทำซึ่งจะได้นำเสนอกับทางโครงการด้วย มีหัวข้อ
อยู่ 2 ข้อ เราจะต้องทำกันต่อไปจะปล่อยให้หน่วยงานของรัฐอย่างเดียวไม่ทันการณ์ จะมีการ
ประสานกันต่อไปหน่วยงานของราชการต้องเข้ามาร่วมกับเราด้วย ต่อไปเราจะต้องเตรียมตัวกัน
เพราะที่โครงการลุ่มน้ำปิงอำเภอยางตลาด ท่านนายกรัฐมนตรีให้งบประมาณมาทำจะเชิญ
อธิบดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทรัพยากรทั้งหมดมา รบค. ประพันธ์ก็จะมาซึ่งเราสามารถพูดคุยได้ง่าย
เพราะเป็นคนเมืองอยู่จังหวัดลำปาง เราจะเข้าหาได้ง่าย เวลาที่ท่านทั้งหลายชาวบ้านจะได้ไป
พูดว่าอำเภอร้าวมีปัญหาอะไรบ้างพูดกันในภาพรวม เตรียมข้อมูลว่ามีอะไรบ้าง ส่งตัวแทนไป
อำเภอร้าวอาจจะส่งไป 10 คน เราจะได้เสนอปัญหาสำคัญ ทำไมต้องเป็นแบบนี้ ชาวบ้าน
ทำไมถึงต้องการประชุมชน ทั้ง 15 ลุ่มน้ำจะมานั้นหมดประมาณ 200 - 300 คน ถ้าได้เข้าไป
ร่วมจะเห็นว่าที่อื่นเขามีปัญหากันมากและอาจจริงอาจจ้งในการแก้ไข เคยเข้าไปพูดคุยร่วมกับ
กลุ่มน้ำโดยที่ไม่มีข้อมูลใดๆเลยแต่ก็เคยได้เรียนรู้มาก่อน และมีคนถามว่าเมืองร้าวมีปัญหา
เกี่ยวกับน้ำเรื่องใดบ้างก็เลยตอบไปว่าเกี่ยวข้องกับป่าไม้ถูกทำลายน้ำก็เลยแห้งตอนนี้ชาวบ้านก็
เลยได้รับความเดือดร้อน โครงการสิทธิชุมชนมองภาพต่อไปข้างหน้าต่อไปรัฐบาลจะกำหนด
นโยบายไม่ได้แล้วต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดแต่ก็ต้องใช้เวลาอีกนานที่จะเป็นไปได้ คือ
เราต้องรวมตัวกัน คำบถของเราต้องรวมกลุ่มรวมตัวกันทำถ้าเราไม่ทำคำบถอื่นเขาทำกันไม่ได้
บังคับแล้วแต่ชาวบ้านมีความต้องการ อย่างประชุมชนถ้าเราจะทำกันก็จะพูดกันจะให้ข้อมูลไปว่า
เราจะทำกันอย่างไรก่อนจะกลับไปพูดคนในหมู่บ้านหรือว่าจะทำอย่างไร จะคัดเลือกคณะ
กรรมการและจะมีความพร้อมเมื่อใดบอกมาได้ถ้าหากจะพูดกันแล้วจะเข้ามาเสริมให้ เมื่อมีเวที
เข้ามาเสริมแผนเราก็จะมีแล้วตำบลป่าดุ่มจะทำอะไรกัน เราจะเสนออะไร จะของงบประมาณ
อย่างไรบ้าง จะต้องเชิญทางประธาน อบต. มาพูดคุยด้วยอยากเห็นท้องถิ่นของเราดีขึ้นชาวบ้าน
มีความเป็นอยู่ดีขึ้นและโครงการที่เข้ามาไม่ใช่มาเอาเปรียบชาวบ้าน สังเกตและพิจารณาว่าดี
หรือไม่อันไหนไม่ดีก็ไม่ต้องเก็บไปไม่มีประโยชน์อะไร เอกสารทั้งหลายที่ให้ไปฝากศึกษาด้วย
นะครับ

นายสุทัศน์ ยี่หงษ์

ที่ตั้งประเด็นปัญหาไว้ว่าจะทำอย่างไรและจะทำเมื่อไหร่ อันดับแรกคิดว่าจะมีการจัด
การประชุมในหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจให้ชาวบ้านเสียก่อน หลังจากนั้นก็ตั้งตัวแทนของแต่ละ

หมู่บ้านขึ้นมาแล้วส่งไปประชุมร่วมในระดับตำบลอีกทีเพื่อปรึกษาหารือว่าเราจะแก้ไขปัญหามุมชนของเราได้อย่างไรโครงการสิทธิชุมชนศึกษาได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำกับชาวเขาให้มีความเข้าใจในก่อนหลังจากที่ชาวเขามันที่ราบสูงมีความเข้าใจเป็นที่เรียบร้อยแล้วเราก็จะเสนอความคิดเห็นให้ร่วมกันพิจารณาอีกที เราจะทำกันเมื่อไรคิดกันว่าเราจะทำกันประมาณเดือนมกราคม 2546 เป็นต้นไป จะทำกันอย่างไรก็ต้องหาข้อกำหนดร่วมตำบลอีกครั้งหนึ่ง ผ่าความคิดเห็นว่าเราต้องช่วยกันทำ ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไขปัญหเกี่ยวกับเรื่องป่าชุมชนของเรา

นายสายยุทธ ตาจ้อย

เน้นกันในเรื่องของการอบรมจะทำอย่างไร มีความคิดว่าควรจะให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า สิ่งแวดล้อม รวมทั้งแหล่งน้ำให้กับกลุ่มชาวเขาเน้นหนักทางด้านชาวเขา เนื่องจากว่าพื้นที่ที่ถูกทำลายมาจากชาวเขาและอยู่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่อยู่อาศัยของชาวเขาซึ่งเป็นพื้นที่ป่า โดยการปรึกษาหารือแบ่งเขตทำกินให้เป็นสัดส่วนว่าเขตไหนเป็นเขตที่ทำกิน เขตไหนเป็นเขตอนุรักษ์ ดังนั้นเราจะมาร่วมกันหาแนวทางเหมือนกับหลายๆตำบลที่ทำมาแล้วและประสบผลสำเร็จ แต่ตำบลของเรายังทำไม่สำเร็จ หลังจากที่ทำหรือเรียบร้อยแล้วเราจะหาแนวทางจัดตั้งป่าชุมชนและตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน เราควรที่จะอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานของเราถ้าเราทำได้จะเป็นผลดีและยั่งยืนทำลงไปแล้วจะเกิดผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับความจริงใจที่จะทำถ้าพูดเปล่าๆไม่ลงมือปฏิบัติความสำเร็จต่างๆคงจะไม่เกิดขึ้น

นายบุญมา ก้อนแก้ว

คิดว่าอันไหนที่สมควรเราจะเอามาประสานกันเสวนากลุ่มผู้ใช้น้ำเขตลำน้ำแม่สรวมและฝ่ายชี้แจงเรื่องการทำป่าชุมชนให้เข้าใจและเมื่อเข้าใจเรียบร้อยแล้วก็จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจะทำกันประมาณเดือนมกราคม 2546 เพราะว่าจะเป็นช่วงที่เราเสร็จภารกิจทางด้านเกษตรของกลุ่มผู้ใช้น้ำกัน

นายวิจิตร ศรีลิมปนนท์

เน้นกันเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องป่าไม้และสิ่งแวดล้อมจะทำกันอย่างไรเราจะมีการจัดตั้งรวมกลุ่มกับผู้นำชุมชนระดับตำบลและร่วมกันทำป่าชุมชน

นายดวงคำ ชันมอญ

ก็คงจะมีความเห็นว่าประมาณเดือนมกราคม 2546 จะได้เริ่มดำเนินการกัน

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัต

ตามที่ดูมาทุกกลุ่มจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน เรื่องต่างๆเหล่านี้อยู่ในใจของชาวบ้านทุกคนเพียงแต่ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรเท่านั้นเอง ในวันนี้ถ้ากลับไปแล้วขอให้นำไปพูดให้คนในบ้านฟังและฝากทางผู้ใหญ่บ้านไปประชาสัมพันธ์ด้วย ทุกคนมีส่วนร่วมเหมือนกันเพราะเราได้อาศัยประโยชน์จากน้ำ จากน้ำ จากดิน หรือทรัพยากรทั้งหมด เราว่าปัญหาอยู่ตรงนี้แล้วไม่ร่วมกันแก้ไขปล่อยให้ทางกรมมาทำให้ใช้เวลานานมากบางอย่างที่ไม่ใช้งบประมาณก็ทำไปได้เลย เวลาประชุมเราควรจะต้องเตรียมเรื่องนี้นำไปด้วยฟังดูว่ามีความต้องการอย่างไรบ้างสิ่งที่เราเสนอไปเป็นประโยชน์กับหลายๆคน เราจะทำกันเมื่อไหร่หลังจากที่เราตกลงกันในหมู่บ้านเรียบร้อยแล้วเราจะตั้งคณะกรรมการแต่ละเวลาตกลงกันในภาพรวมของตำบลก็ควรจะส่งตัวแทนเข้ามา อยากให้มีการดึงเยาวชนเข้ามาร่วมด้วยเพื่อมาสานต่อไม่ให้ขาดช่วงถ้าเราทำเป็นวัฏจักรต่อไปจะมีการต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ การที่เราทำทั้งหมดไม่ใช่เพื่อวันนี้แต่เราทำเพื่อวันข้างหน้าด้วย ต่อไปเราจะทำเป็นเครือข่ายระดับอำเภอ เมื่อมีการประสานงานจัดตั้งคณะกรรมการต่างๆเรียบร้อยแล้วจะเชิญคนจากอำเภอเชียงดาวเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเรื่องป่าชุมชนมาพูดคุยให้ฟังว่ามีวิธีการดำเนินการอย่างไรบ้าง การที่จะทำอะไรต่างๆขึ้นอยู่กับพี่น้องชาวบ้านมีข้อแม้ว่าจะต้องรีบทำก่อนที่จะ พรบ.ป่าชุมชนจะออกมา

นายอดิสร คำชัยลิก

ความจริงแล้วทาง อบต.มีนโยบายที่จะอนุรักษ์ป่าไม้อยู่แล้ว และได้กำหนดเรื่องของงบประมาณไว้แล้ว ปี 2546 คงจะได้ดำเนินการก็เป็นสิ่งที่ดีที่เราจะได้จัดตั้งป่าชุมชนขึ้นมาเราจะสามารถอนุรักษ์ป่าได้เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำใช้ในการเกษตร แต่ละหมู่บ้านควรจะมีการจัดการประชุมปรึกษาหารือกันให้เร็ว ๆ น้อยเพื่อจะหาข้อยุติว่าเราจะทำอย่างไรดี ประมาณเมกราคม 2546 คงจะจัดทำให้เป็นรูปธรรมอะไรที่เป็นสิ่งดี ๆ ทาง อบต.ก็ขอสนับสนุนและเห็นด้วย

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดสันปง หมู่ที่ 5 ต.สันทราย อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

อ.บุญมา บัวแก้ว

แนะนำชื่อบุญมา นามสกุลบัวแก้ว บ้านโป่งก็มีน้ำแพร่ก็มีนามสกุลนี้มีอยู่หลายที่ ไม่ใช่คนเมืองพร้าวโดยกำเนิด พ่อแม่อยู่พร้าวย้ายไปอยู่ฝางแล้วก็กลับมาอยู่ที่พร้าวเหมือนเดิม ญาติพี่น้องก็มีบ้านม่วงต๋อย สันกลาง ดินฮาดู ป่าโพน บ้านเหล่า มีหลายหมู่บ้าน พอคิดว่าวันนี้มาร่วมโครงการสิทธิที่เราจะมาพูดกันวันนี้ เมื่อก่อนไม่ได้มาทำงานนี้ เมื่อก่อนจะเจอกันที่สำนักงานที่ดินทำงานมาเป็นเวลา 8 ปี แต่งงานไม่ราบรื่นออกมาทำงานที่สหกรณ์โคกที่แม่พวกแผนกสินเชื่อ 1 ปี แล้วมาทำงานที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ 4 ปีแล้วธนาคารล้มเลิกงานแต่ได้งานใหม่มาเรื่อยๆ และได้งานที่ กศน. พักหนึ่งแล้วไปทำบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและได้ตำแหน่งประธานบัณฑิตกองทุน อ.พร้าว และได้มาร่วมงานกับโครงการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนที่เชียงดาว ช่วงที่เป็นครู กศน. ได้ไปร่วมงานกับประชาธิรัฐของ จ.เชียงใหม่ ซึ่งจัดเวทีต่างๆและเคยได้ไปพูดมาแล้วที่สันทราย และได้มาร่วมกับอาจารย์มังกร ชัยชนะดารา ซึ่งเป็นนักวิชาการมาก่อนเคยสอน ม.จุฬา ธรรมศาสตร์มาและได้ลาออก ขณะนี้เป็นประธานสภา อบต. อยู่ที่เชียงดาวเป็นคนอื่น แต่ได้มาเป็นประธานที่เชียงดาวไม่เคยร่วมงานกับชาวบ้านเลย แต่ชาวบ้านยังไว้ใจใจเลือกเป็น อบต. เพราะเป็นคนมีความรู้ งานของเราจะมาพูดกันในวันนี้ คือเรื่องโครงการสิทธิชุมชนศึกษาซึ่งเป็นงานวิจัยภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่จิดและลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน 3 ลุ่มน้ำด้วยกันทั้งหมด 3 อำเภอที่เรามาร่วมกัน มี อ.เวียงแหง อ.เชียงดาว อ.พร้าว แต่ก่อนทำเฉพาะที่เชียงดาว ตอนนี้อยายมาที่พร้าวและเวียงแหงงานนี้เป็นงานของอาจารย์มังกร ซึ่งเป็นผู้อาวุโส เข้าไปในสภาสามารถคุยได้อย่างสะดวก ที่ทำโครงการนี้ขึ้นมาเพราะอยากให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ร่วมกันมีอะไรก็คุยกัน จุดประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม คือให้พี่น้องชาวบ้านมาช่วยกันทำ และงานนี้ก็จะประโยชน์กับชาวบ้านด้วย ถ้าหากงานวิจัยชิ้นนี้เสร็จแล้วเจ้าหน้าที่ก็จะนำมาให้พี่น้องชาวบ้านได้อ่านกันว่าเราได้ช่วยกันทำอะไรลงไปบ้าง โครงการสิทธิชุมชน ความจริงสิทธิทั้งหลายเรามีอยู่แล้วเพียงแต่เราใช้บ้างไม่ใช้บ้าง สิทธิมีอยู่ 2 อย่าง คือสิทธิดั้งเดิมของเราและสิทธิตามกฎหมายสิทธิดั้งเดิม คือ สิทธิที่ติดตัวเรามาอยู่แล้ว คือสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ เช่น มาตรา 46 เรามีสิทธิทำอะไรบ้าง จัดการทรัพยากรได้ไหม มีกฎหมายรัฐธรรมนูญใหม่ปี พ.ศ.

2540 ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการร่าง การที่เรามาในวันนี้ก็อยากให้พี่น้องที่มาพร้อมเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ช่วยกันพูด ช่วยกันเสริม ช่วยกันแนะนำ ความรู้อย่างเราหาได้ แต่ประสบการณ์บางอย่างเราหาไม่ได้ บางคนเก่งระดับดอกเตอร์ยังพูดไม่ได้ เช่น พ่อหลวงดิบเคยไปพูดในทำเนียบรัฐบาลให้รัฐมนตรีฟังกัน พูดในเวทีระดับชาติให้ชาวต่างชาติฟัง เช่น ออสเตเลีย - เยอรมัน ซึ่งมาดูงานที่ลุ่มแม่น้ำปิง ทำไมที่เชียงดาวมีผู้มาดูงานมาก เพราะเชียงดาวมีป่าและได้ทำป่าชุมชนเป็นอันดับแรก มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลา อนุรักษ์ต้นน้ำ และมีผายดั้งเดิมมาก ชาวต่างประเทศมาดูผายดั้งเดิมแล้วบอกว่าภูมิปัญญาของคนแต่ก่อนเก่ง มีการผันน้ำเข้าไปใช้ในสวน ไนไร่ ไนนาได้ แต่คนเราในปัจจุบันกรมชลประทานเป็นผู้จัดการให้ทั้งหมด ตอนนี้ที่เชียงดาวมีปัญหาคือผายยาง ซึ่งของงบประมาณไปไม่กี่ล้านแต่ได้มาทั้งหมด 180 ล้านบาท เพื่อกันลำน้ำปิงเลย แต่ชาวบ้านไม่เอา ต้องการ โครงการวิจัยต่างๆที่เราได้มาร่วมกันในตอนนี้ เราลงมาในระดับเวทีตำบล ซึ่งเราผ่านเวทีต่าง ๆ มาแล้ว 14 เวที ซึ่งหลาย ๆ คนก็ได้เข้าไปร่วมและเคยได้ไปร่วมเวทีที่เชียงดาวด้วย มีการแลกเปลี่ยนความรู้กัน งานวิจัยชิ้นนี้อยู่บนฐานทรัพยากร คือ ดิน น้ำ ป่า การเกษตรองค์กร แต่ อ. พร้าว เราจะขอเน้นเรื่องป่า - น้ำ เป็นปัจจัยหลัก เพราะเราอยู่ต้นน้ำแม่จิด และความจริงส่วนมากเราได้ใช้น้ำแม่จิดน้อยมาก เราจะมีแม่น้ำสาขาเป็นส่วนมาก คนใน อ. สันทราย ส่วนมากจะใช้น้ำแม่จิด อ. สันทราย อ. แม่แตง ได้ใช้ประโยชน์มากกว่าเราด้วยซ้ำ ส่วนลำน้ำแม่แตงตอนบนซึ่งอยู่เขต อ. เวียงแหง อ. เวียงแหงก็ได้ใช้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งลำน้ำแม่แตงจะไหลลงสู่ อ. เมือง และ อ. เมือง ด.สุเทพ อ. หางดงจะได้ใช้แม่แตงเพราะได้นำไปทำน้ำประปาของ จ. เชียงใหม่ น้ำแม่ปิงก็เช่นกัน คนที่อยู่เชียงดาวยกเรื่องป่าไม้เป็นอันดับที่ 1 เพราะเวทีต่างๆจะลงที่นั่นหมด ของงบประมาณครึ่งหนึ่ง 3 - 4 ล้านบาทจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องป่า ทำโครงการระดับใหญ่ ระดับรัฐมนตรีมาดูงาน และตอนนี้ รมด.ประพัตร์ จะได้มาใช้ศูนย์เชียงดาวเป็นที่ปรึกษาตามที่นายกฯสั่งมา และพร้าวก็จะได้เข้าร่วมด้วย ซึ่งเราอาจจะได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณต่างๆบ้าง ของ อ. เวียงแหงก็เช่นกัน ขณะนี้จะทำทั้ง 3 อำเภอนี้เป็นกรณีศึกษาและเราจะทำอะไรกัน ลองมาพูดคุยปรึกษาหารือกันสนใจไหมเรื่องของป่าชุมชน เรื่องการอนุรักษ์ต้นน้ำ หากสนใจตอนบ่ายเราจะได้พูดคุยกัน หากสนใจต่อไปอีกว่าจะทำเวทีป่าโดยตรงหรือเวทีลุ่มน้ำโดยตรงก็จะทำกันเลยเพราะคุยกับอาจารย์นิคมท่านบอกว่าถ้าหาก จ. สันทรายพร้อมก็สามารถจัดเวทีต่อเนื่องได้เลย มีงบประมาณให้ แต่ก่อนที่จะจัดเวทีต่างๆควรจะต้องดูก่อนว่าหมู่บ้านเราพร้อมหรือยัง เราปรึกษาหารือกันในหมู่บ้านและมาตกลงกันในรูปคำบลดหรือเปล่าฝากให้คิดดู ในช่วงเช้านี้กิจกรรมที่เราจะทำกันก็คือ เราจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม แล้วจะให้แต่ละกลุ่มทำแผนที่ในเงื่อนไขแผนที่เราจะมีรูปแบบให้วาดแผนที่ วาดหมู่บ้าน สถานที่สำคัญ เรื่องป่าเราค่อยมาคุยกันในช่วงบ่าย เรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องที่น่าสนใจทั้งนั้น หากสนใจเดี่ยวเราจะมาคุยกันอีกที สิทธิที่ว่าทั้งหมดอยู่ในนี้คือ สิทธิแล้วมาหาชุมชนรวมทั้งทรัพยากรด้วยซึ่งเราจะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เราจะทำแผนที่กันก่อนเอาแบบที่เข้าใจกัน พยายามแบ่งหมู่บ้านให้กระจายออกไปแยกไปอยู่แต่ละกลุ่ม เพราะหมู่บ้านอื่นๆจะได้รู้ว่าแต่ละหมู่บ้านมีอะไรบ้าง และหมู่บ้านใกล้เคียงมีอะไรบ้าง

ในแผนที่ก็จะมีสถานที่สำคัญก่อน แล้วก็หมู่บ้าน ลำห้วย อย่างเก็บน้ำมีไหม มีลำเหมืองก็สาย มีฝายก็ลูก แล้วป่าไม้อยู่บริเวณไหน หลังจากทำแผนที่เสร็จก็จะมีคำแนะนำกัน

ช่วงนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1 : นายวินัส เบ็งด้วง

จะได้มาชี้แจงว่าแผนที่ ค.สันทราย จะถูกต้องหรือไม่หากไม่ถูกต้องก็ขอให้ช่วยแนะนำด้วย ถนนเส้นนี้เป็นถนนจาก อ.พร้าวผ่านสันโป่ง ผ่านหนองปิต ไปสิ้นสุดที่ไชยปราการ ลำดับจากไชยปราการมาก็จะเป็นบ้านหนองผา มาปางเปาะ แม่ปาคี โรงเรียนแม่ปาคี ผาแดง บ้านล่อม หมู่ 1 บ้านโป่งเย็น หมู่ 2 บ้านดงป่าช้า ตรงข้ามน้ำแม่จัดเป็นลูกศรชี้ไปทางหนองครก เส้นสีแดงทำผิดไปนิดหนึ่งแทนน้ำแม่จัด มาทางห้วยป่าไล่ไปทางหมู่ 10 จะมีฝายอยู่ชื่อฝายหนองครก ฝายหนองปิตอยู่ที่บ้านห้วยล้าน ฝายห้วยล้านอยู่ที่ก๊วนก ส่วนข้างบนจะเป็นป่าไม้ทั้งหมดเลยไปก็จะเป็นป่าไม้ 2 ข้างน้ำแม่จัดก็จะเป็นป่าไม้ บ้านหมู่ที่ 11 จะอยู่ทางน้ำแม่โก้น ซึ่งจะได้ใช้ทาง หมู่ 9, 11, 15 ซึ่งมีวัดและโรงเรียนด้วย หมู่ 4 ลงมา หมู่ 5 หมู่ 7 ฝั่งทางน้ำแม่โก้นก็มีบ้านป่อเต่า หมู่ 3, 6, 8, 9

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : ไกรศรี หน่อปัน

จะได้มาบรรยายแผนที่ของ ค.สันทราย ซึ่งแผนที่ใน ค.สันทราย ก็มีหมู่บ้านรวมกันทั้งหมด 15 หมู่บ้าน อาจจะดูไม่สวยงามเท่าไรแต่มีความหมายของสัญลักษณ์อยู่ จะมีที่ตั้งของ อบต. น้ำแม่จัด รูปสามเหลี่ยมสีน้ำเงิน คือ วัด เส้นทางแบบนี้คือเขตป่าไม้ เส้นที่ควบคือฝาย เส้นทางเป็นถนน กลมๆคือหมู่บ้าน รูปสีแดงและสีน้ำเงินรวมกันคือโรงเรียนใน ค.สันทราย ซึ่งเป็นรายละเอียดในแผนที่ส่วนใหญ่ แผนที่ป่าไม้ใน ค.สันทราย ก็จะมี หมู่ 7, หมู่ 5 เชื่อมกับ หมู่ 12, หมู่ 3, หมู่ 10 แล้วจะเป็นคอกนางแลช่วงหมู่ 7 มาถึงหมู่ 5 เลยไปถึงหมู่ 11 และหมู่ 1 เป็นฟากของหมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 13 หมู่ 1 เป็นเขตป่าไม้ช่วงของหมู่ 8, 9 ช่วงนี้ส่วนมากจะเป็นสวนและไร่ นา ช่วงที่มีป่ามากที่สุดก็คือหมู่ 10 บ้านหนองครกมาถึงหมู่ 2 บ้านหนองปิต, ดงป่าช้า ซึ่งมีน้ำแม่จัดกั้นอยู่ ไปทางหมู่ 13 ขึ้นมาทางหมู่ 1 บ้านห้วยล้าน ขึ้นไปทางทิศเหนือจะเป็นหมู่ 4 บ้านล่อม, ผาแดง ไปถึงโป่งเปาะ แม่ปาคี ปางเปาะ และจะมีเส้นทางที่ไปไชยปราการ ช่วงนี้ก็เป็นป่าไม้ส่วนใหญ่แล้วทางหมู่ 10 หมู่ 12 และหมู่ 1 ก็จะเป็นป่าไม้เช่นกันจากรายการในแผนที่ส่วนใหญ่ทางหมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 13 หมู่ 1 หมู่ 14 หมู่ 12 เป็นป่าไม้มากที่สุด หมู่ 7 หมู่ 3 หมู่ 2 เป็นป่าไม้และจะมีวัดใน ค.สันทรายมีทั้งหมดประมาณ 10 วัด คือ หมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 1 หมู่ 14 หมู่ 15 หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 13 หมู่ 8 และหมู่ 9 ใช้วัดเดียวกันคือวัดพระธาตุกลางใจเมือง ลำน้ำที่สำคัญที่ใช้กันส่วนใหญ่เหมืองฝายก็จะมีหมู่ 2 มีอยู่ 2 ฝาย ส่วนมากจะใช้ น้ำจากห้วย ฝายโป่งเย็น 2 ฝายและฝายจากน้ำแม่จัด คือ ฝายหมู่เอคือ ฝายหนองครก ฝายผาดึงหมู่ 1 ห้วยล้านหมู่บ้านที่ได้ใช้ประโยชน์คือ หมู่ 1, 3, 2, 10 และมีฝายวังไฮ วังจา ผาปู่ ผา

หมอน ย่านาง จอมหัว ต้นเตี๋ยและวังฮู และฝ่ายคงป่าเล่า สายที่ใช้แม่ไก่ก็มีปูเหล็ก ต้นเตี๋ย ต้นคู้ ปูโม่ ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 และฝ่ายลุงตี้อยู่ในเขตของหมู่ 5 และหมู่ 6

ตัวแทนกลุ่มที่ 3. : นายจา ปานคำ

สำหรับหมู่ 3 หมู่ 11 หมู่ 4 และหมู่ 15 ฟังคร่าวๆเรื่องฝ่ายแม้งัด จากตัวอำเภอก็เข้ามาขามส้ม สันปงและหนองบิต ห้วยสำน และไปทางถนนไปไชยปราการ จะมาทางห้วยสำนและมาทางคอยนางแลและจะมีถนนไปทางกัวเขาควยอ้อมมาทางบ้านสันอีกฟ้าผ่านมาทางท่ามะเกี๋ยง ส่วนอีกสายมาทางนางแลแล้วลงมาสันปงจะมีสำน้ำแม้งัด อย่างน้ำแม้งัดไปทางหนองครก ฝ่ายทางโน้นจะไม่จำเพราะไม่เคยได้ไปสำรวจ และมีน้ำแม่ไก่จะมีฝ่ายน้ำสันที่มีชื่อว่าฝ่ายปูเหล็ก ฝ่ายต้นเตี๋ย ฝ่ายขามส้มและฝ่ายน้ำสันไปสันปงหมู่ 7 แม้งัดจะมีฝ่ายแม้งัดอยู่ที่ป่าตอง กัวนาก และลงมาหนองบิต

นายชูชาติ ทะกิจ อบต.หมู่ 10

ก่อนจะบรรยายแผนที่ของ ต.สันทรายก็จะแนะนำสัญลักษณ์ก่อนว่าอยู่จุดใดเป็นฝ่ายถนน วัด โรงเรียน อย่างเก็บน้ำ สำน้ำ อบต. และป่าไม้ จะอธิบายที่สำคัญๆเท่านั้นสำหรับถนน ต.สันทรายจะมีเป็นหมู่ๆตามช่องตั้งแต่หมู่ 1 - หมู่ 15 เราจะพูดถึงสำน้ำก่อนคือสำน้ำแม่ไก่อยู่ในตำบลป่าไผ่จากอำเภอน้ำแม่ไก่จะไหลลงมาหล่อเลี้ยง ต.สันทราย เป็นอ่างที่อยู่ในต.ป่าไผ่ แต่ ต.สันทรายได้ใช้ประโยชน์ด้วย ผ่านมาหลายฝ่ายย่อยๆฝ่ายที่สำคัญก็มีฝ่ายปูเหล็กอยู่ที่หมู่ 11 สำเหมืองจะเป็นของหมู่ 4 และหมู่ 15 หมู่ 5 และลงมาจะมีฝ่ายอีกหนึ่งฝ่ายคือฝ่ายสันปง ลงมาฝ่ายล่องห้า ทางน้ำแม้งัดจะมีฝ่ายกัวเขาควยลงมาหล่อเลี้ยงทั้ง ต.สันทราย และต.ป่าไผ่ด้วยลงมาเรื่อยๆจะมีฝ่ายห้วยสำน ฝ่ายหนองครก และเข้าเขต ต.บ้านโป่งไปถนนจาก ต.เวียง ผ่านมาหมู่ 5,4,11 ไป ต.ป่าไผ่โค้งไปหมู่ 15 ออกไปและถนนอีกสายหนึ่งก็จะมาหมู่ 5 หมู่ 2 หมู่ 13 และจะมีอ่างเก็บน้ำที่ร้องบอกไปอีกที่หนึ่ง

คุณบุญมา ผู้ประสานงานโครงการสิทธิชุมชนลุ่มน้ำแม้งัด อำเภอพร้าว กล่าวสรุปที่ชาวบ้านนำเสนอ

ตอนนี้ ต.สันทรายมีการใช้น้ำอยู่ 2 สาย คือ แม้งัดและแม่ไก่ แม้งัดมีฝ่ายทั้งหมด 13 ฝ่าย แม่ไก่ 7 ฝ่าย ป่าไผ่อยู่ที่หมู่ 4 หมู่ 12 หมู่ 14 หมู่ 7 หมู่ 5 หมู่ 3 หมู่ 1 เราจะทำป่าชุมชนที่หมู่ 14 หมู่ 12 หมู่ 11 หมู่ 4 หมู่ 5 ห้าหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ป่าหากหมู่บ้านอื่นจะมาใช้ป่าไผ่รวมก็ขอให้มาร่วมด้วย การทำป่าชุมชนจะทำให้ทั้งในเขตอุทยานและเขตป่าอนุรักษ์ ถ้าพูดว่าผิดกฎหมายผิดแน่นอนเพราะตอนนี้ พรบ. ยังไม่ออก แต่ถ้าเราจะทำป่าชุมชนต้องทำก่อนกฎหมายออกเพราะใน พรบ. ระบุว่าป่าชุมชนจะทำให้ได้ก่อนกฎหมายออก ถ้าหลังกฎหมายใช้ไม่ได้แล้วขณะนี้กฎหมายเข้าสภาฯ รอบ 2 แล้ว ครั้งแรกติดอยู่กับ สว. ไม่น่ามีมติ เพราะคิดว่าหากเป็นป่าชุมชนแล้วชาวบ้านจะเข้าไปตัดไม้หมดแน่นอน เพราะเข้าใจผิดการดูแลรักษาป่าของเราจะแตกต่างจากของเจ้าหน้าที่ ถ้าเราทำป่าชุมชนเราจะทำเป็น 2 ระบบ คือเราจะทำเป็นรอบนอกและรอบใน รอบนอกคือป่าใช้สอย ช้างในคือป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอยจะเข้าไปใช้ประโยชน์ ป่า

อนุรักษ์จะเป็นป่าต้นน้ำ หากจะใช้ฟันหรืออื่นๆจะใช้ในป่ารอบนอกหรือป่าใช้สอย ส่วนป่าต้นน้ำหรือป่าอนุรักษ์จะเก็บรักษาไว้จะไม่ตัดทำลาย และในป่าชุมชนของเราจะมีกฎระเบียบที่ชาวบ้านทั้งหมดช่วยกันทำ เราจะคุยรายละเอียดในช่วงบ่ายอีกทีหนึ่งเราจะทำเรื่องป่าชุมชนเลยหรือเปล่า จะทำเมื่อไหร่ จะทำอย่างไรกัน เราจะมาพูดกันในตอนบ่าย หลังจากทานอาหารกลางวันเสร็จ ในตำบลสันทรายหมู่บ้านจะเชื่อมโยงกันหมดและจะมีหมู่บ้านใหม่คือหมู่ 15 แดกมาจากหมู่ 4 แยกออกมาเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งและประชากรของ ต.สันทรายมีเยอะเหมือนกัน ดูจากแผนที่ทั้งหมดป่าจะอยู่ทางทิศตะวันตกและทิศเหนือ หากจะทำป่าชุมชนทางทิศตะวันตกก็ติดกับเชียงดาว และทางทิศเหนือก็ติดกับไชยปราการเลยหรือหมู่ 5 อาจจะคาบเกี่ยวกับหนองครกและห้วยसानเลย ในช่วงบ่ายอยากให้เราช่วยกันทำกลุ่มออกมาเป็น 2 กลุ่ม ทำเรื่องป่าและเรื่องน้ำเพราะเราอยู่ในแหล่งต้นน้ำ ที่พูดให้ฟังว่า นายกฯทักษิณ สนใจสูบน้ำแม่ปิงตอนบนอยากให้เป็นกรณีศึกษาให้จังหวัดอื่นๆภาคอื่นดูเป็นตัวอย่าง และ อ.พร้าวเราจะได้ประโยชน์ด้วย หากมีงบประมาณก็จะจัดสรรแบ่งมาพร้าวและเวียงแหงด้วย หากเราทำเรื่องป่าชุมชนอย่างเป็นหลักเป็นฐานเป็นจริงเป็นจังต่อไปเราก็จะไปเชื่อมต่อกับ อ.เชียงดาว และ อ.เวียงแหง ที่ อ.เชียงดาวได้งบประมาณมาหลายล้านบาทจากการทำเรื่องป่า ในช่วงบ่ายเราจะคุยรายละเอียดอีกที

ภาคบ่าย

ตัวแทนกลุ่มที่ 4. : นายวิหัส เบ็งดวง

ป่าชุมชน ต.สันทรายเป็นสิ่งที่คิดกันมาหลายเดือนแล้วแต่ยังไม่คิดหน้าวันนี้ โอกาสดีที่จะได้มาพูดชี้แจงผู้ที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ให้เข้าใจซึ่งคิดว่าเราจะเริ่มประชุมชาวบ้านก่อน พูดให้ชาวบ้านเข้าใจว่าเราจะทำป่าชุมชนร่วมกับหมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 6 ซึ่งวันนี้หมู่ 6 ไม่ได้มาร่วมเวทีวันหลังจะเชิญให้มาร่วมประชุมด้วย พูดคุยให้เข้าใจถ้าเข้าใจแล้วก็จะได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานโครงการป่าชุมชนที่คิดจะทำกันขึ้นมาและต่อไปก็จะไปสำรวจกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะดำเนินการที่วางไว้ขอบเขตของเราคิดว่าคงจะเป็นแบบนี้ คือ เขาถนนสายสันโป่ง - หนองปิต เป็นหลัก ทางทิศใต้ ทางตะวันตกคิดว่าจะเอาเขตป่าที่ติดน้ำแม่จิดเป็นหลัก จากทิศตะวันตกแล้วจะติดต่อหนองปิต ห้วยมะหิน หมู่ 13 ห้วยसान หมู่ 1 วันก่อนก็ได้คุยกับสารวัตรแล้วว่าปิกลายมีชาวบ้านห้วยसानมาเสียไม่ได้ไปจำนวนมาก และก็มีคนมาลอบตัดไม้พอสดีเข้าไปพบเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ทุ่งห้าได้รับรู้และไปดูปรากฏว่าต้นไม้ถูกตัดไป 10 กว่าต้น ทางหมู่บ้านไปขอแต่เจ้าหน้าที่ไม่ให้ แล้วเดินตามทางมาเห็นคนลอบตัดไม้พยายามไล่จับแต่ไม่ทัน ทางหมู่บ้านเลยไปนำไม้ที่ถูกลอบตัดมาใช้ประโยชน์ในหมู่บ้านโดยนำมาให้ชมรมผู้สูงอายุใช้ทำครกตำข้าวเสียดำใช้จ่ายไปประมาณ 3,000 บาท ทางเขตทิศเหนือจะเอาน้ำแม่จิดเป็นหลัก อีกทางหนึ่งจะติดกับป่าสหกรณ์จากบ้านสันโป่งไปถึงป่าสหกรณ์ประมาณ 1.5 กม. คิดเป็นเป็นไร่ประมาณ 700 กว่าไร่ คิดว่าอยู่ในระดับนี้ ข้อที่ 4 จะรวบรวมสมาชิกในชุมชนจากที่ได้อ่านในพรบ. ป่าชุมชนว่าอย่างน้อยให้มีสมาชิก 50 คนขึ้นไปเป็นสมาชิกของป่านั้นๆ ให้พัฒนากลุ่มให้

แข็งแรงโดยเฉพาะผู้นำชุมชน ข้อ 5 ตั้งกฎข้อบังคับในการทำป่าชุมชนตลอดจนใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าทางหมู่บ้านสันเปงได้รักษาป่ามา 128 ไร่ เมื่อปี พ.ศ. 2510 ก่อนนั้นชาวบ้านได้แข่งขันกันเก็บพินมาเก็บไว้ในบ้านแต่มีคนในหมู่บ้านซื้อพินมาคิดขึ้นมาได้ว่าหากเป็นแบบนี้ต่อไปป่าก็จะหมดไปเลยรักษาไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้ตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาว่าหากใครตัดไม้ต้นหนึ่งจะถูกปรับ 50 บาท ล้มโค่นก็ต้นละ 50 บาทแต่ไม่ได้จับเพราะมีส่วนน้อยที่ฝ่าฝืน ข้อที่ 6 จัดทำแผนโครงการเพื่อดำเนินการตามเป้าหมายที่วางไว้เราจะทำกันเมื่อไหร่ ตกลงกันว่าจะเริ่มดำเนินการในเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2545 จะสำเร็จหรือไม่ถึงเวลานั้นค่อยว่ากันอีกที จากความตั้งใจคือจะรักษาป่าผืนนี้ไว้เพราะรักษามานานแล้ว และจะไม่มีคนไหนคิดว่าจะทำเป็นที่ท่องเที่ยวด้วย ซึ่งเรายังรองบประมาณที่เราได้ขอไปประมาณ 2 - 3 ที่ และได้ปรึกษาหารือกันว่าถ้าเป็นไปได้วันข้างหน้าไม่ว่าจะเป็นปีหน้าหรือปีต่อไป เราคงจะได้เห็นว่าป่าแห่งนี้คงจะมีผู้คนเข้ามาท่องเที่ยว ค.สันทราย เพราะไม่มีที่ท่องเที่ยวพอถึงฤดูแล้งสงกรานต์จะมีคนท่องเที่ยวอยากให้มีจักรยานน้ำ มีร้านอาหารหากเป็นไปได้คงจะไปได้อีกไกลหากมีคนมาเที่ยวตามที่เราคิดไว้ทางชาวเขาอาจจะนำลงมาค้นต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ เพราะเราเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว เช่น ถ้ำผาแดง โป่งน้ำร้อน น้ำตกห้วยป่าปู คิดว่าตรงนี้เป็นจุดศูนย์กลางเท่าที่คิดได้ทางตอนนางแลก็มีชื่อเสียงเพราะว่าหากอาจารย์นิกร ฟันตัวขึ้นมาได้ตำบลเราคงจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นถ้าทำป่าชุมชนได้อาจจะมีคนเข้ามาอยู่อาศัยกันเรื่อยๆ แต่ตอนนี้ปัญหาคือ ผู้ที่จะขึ้นมาอยู่อาศัยไม่กล้าขึ้นมาเพราะทางป่าไม่ไม่มีงบประมาณจะขึ้นมาอยู่เช่นกัน และอาจารย์นิกรก็ไม่ให้ขึ้นไปอยู่ ถ้าหากว่าชาวบ้านขึ้นไปอยู่ได้คงจะเจริญขึ้นเรื่อยๆ ขอฝากให้ตำบลสันทรายช่วยส่งเสริมด้วยหากทำได้ก็จะเป็นประโยชน์ ค.สันทรายก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นเหมือนแต่ก่อน ซึ่งจะเห็นว่าทางหน้าวัดเดิมไปด้วยรถแท็กซี่ไม่มีที่จอดมีผู้คนมาท่องเที่ยวมาก ร้านค้าเดิมไปหมดอยากให้อีกกลับมาเป็นเหมือนเดิม

อาจารย์สนั่น วิชัยรัตน์

ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในเรื่องของป่าชุมชน ถามว่าเราจะทำกันอย่างไรต่อไปในเรื่องการจัดการป่าชุมชนสมาชิกในกลุ่มบอกว่าเราจะกำหนดเนื้อที่ที่รับผิดชอบที่จะทำเป็นป่าชุมชน จะมีการประชุมชี้แจงประชาชนทุกหมู่บ้านเกี่ยวกับเรื่องป่าชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน ในเรื่องของการจัดการเรื่องของการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเข้าร่วมอย่างน้อยหมู่บ้านละ 5 คน เข้ามาเป็นแกนนำของตำบลซึ่งจะต้องมีประธานกรรมการของตำบลด้วย ซึ่งก็รวมไปถึงเลขานุการ เภรัญญิก ในส่วนปลีกย่อยอาจจะมีการรวมกันในหมู่บ้าน 10 - 20 คนแต่จะเข้ามาเป็นกรรมการตำบล 5 คน คณะกรรมการจะต้องวางแผนเพื่อดำเนินการที่จะดำเนินการในการจัดการเรื่องของป่าชุมชน ในเมื่อจัดตั้งกรรมการดำเนินการเรียบร้อยแล้วให้คณะกรรมการไปสำรวจพื้นที่ที่จะทำป่าชุมชนว่ามีพื้นที่กี่ไร่ เมื่อสำรวจมาแล้วว่าเราจะทำกี่ไร่ กี่ตารางกิโลเมตร หรือว่าเมื่อได้พื้นที่กำหนดแล้วให้คณะกรรมการแจ้งประชาชนแต่ละหมู่บ้านทราบเราจะทำเมื่อไหร่ได้ฟังทางอาจารย์บุญมาว่าเราน่าจะทำอย่างเร่งด่วน คิดว่าจะเริ่มเดือน

แม่จัต และเราก็คิดกันว่าชาวเขาเขตเราเป็นผู้บุกรุกป่า จริง ๆ แล้วไม่ใช่เมื่อต้นปีที่ผ่านมามาทาง
ประธานบริหารอบต. ประธานสภาอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่อุทยานและตำรวจบาง
ส่วนได้เข้าไปในป่าและจับกุมผู้บุกรุกมาได้ 4 คน ซึ่งปรากฏว่าไม่ใช่ชาวเขามาเขตของเรา
หมายถึงไม่ใช่ชาวเขาในเขตตำบลป่าโหนด และไม่ใช่ชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย แต่เป็น
ชาวเขาจากจังหวัดเชียงราย จะเห็นได้ว่าไม่ใช่เกิดจากประชากรของเราอย่างเดียว และจริงๆ
แล้วในส่วนของอ่างแม่ไก่เคยได้ไปที่หมู่บ้านอาเสแล้วมองลงมาก็สามารถมองเห็นอ่างแม่ไก่
แสดงว่าเป็นป่าที่ไม่ลึกเท่าไรป่าที่ลึกจะเป็นป่าต้นน้ำแม่จัตมีแม่น้ำหลายสายลำห้วยหลายสายไม่
ว่าจะเป็นห้วยงูเหือง ห้วยแม่จัตน้อย และอื่น ๆ ซึ่งจริงๆ แล้วได้มีการเดินสำรวจตลอดไม่
ว่าจะเป็น สตรี แม่บ้าน เยาวชน ผู้นำชุมชน มีความขยันขันแข็งและความสามัคคี และในส่วน
ของเรื่องงบประมาณที่เราจะหามาทาง อบต. มีงบประมาณให้ในส่วนอย่างแน่นอนไม่ต่ำ
กว่า 2-3 หมื่นบาท แต่ถ้าเห็นว่าทางเรามีความตั้งใจจริงร่วมมือกันได้จริง ๆ และเห็นความ
สำคัญทาง อบต. ก็จะจัดสรรงบประมาณเพิ่มให้อีกส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเราจะต้องช่วยกัน
ประชาสัมพันธ์ในท้องถิ่นของเราให้ทราบโดยทั่วกันแล้วจัดตั้งองค์ผ้าป่าและตั้งกองขึ้นมาซึ่งมี
ประธานและกรรมการและผ้าป่ากองนี้เราจะนำเงินที่ได้มาทำป่าชุมชนเพื่ออนุรักษ์ป่าในพื้นที่ของ
เรา ในส่วนของกล้าไม้ถ้าเรามีความยินยอมพร้อมใจกันก็ไม่มีปัญหาทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
และอบต. จะดำเนินการจัดหาให้เอง และในตอนนี้อย่างที่ทางกรมป่าไม้ทำอยู่คิดว่าเป็นที่น่าสนใจ
ทำแนวเขตโดยใช้ต้นไม้พันธุ์แปลกๆ ออกไปจากไม้ในป่าปลูกเป็นแนวเขต และก็ผ่าออกไปทาง
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่มากันในวันนี้ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้นำชุม
ชน อยากให้ทุกคนมีความกระตือรือร้นในเรื่องของการทำป่าชุมชนของเรา โครงการนี้คุณแล้ว
เหมือนจะทำได้แต่ถ้าเราร่วมมือกันจริงจังแล้วเราก็สามารถทำได้ ภายในเวลา 3 ปีป่าของเรา
ขึ้นแน่นอน หมายความว่าต้นไม้ต่างๆ ในพื้นที่ที่เราไปเดินปักป้ายกันภายในเวลา 3 ปีแตกหน่อ
ขึ้นมาโคพอสมควรมากแล้ว และเมื่อแตกหน่อขึ้นมาแล้วเราจะดูแลอย่างไร เราก็ต้องมีการเฝ้า
ระวังไฟป่าและในส่วนของเราเราก็จะต้องมีการกำหนดโซนให้แก่พวกเขาด้วย

ในส่วนของ อบต. ก็ต้องขอขอบคุณคุณบุญมามากที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายลุ่มน้ำแม่
จัต และ ณ ปัจจุบันเราจะขึ้นอยู่กับทางอำเภอเชียงดาว ซึ่งก็ได้มีการเจรจางบประมาณมาช่วย
และก็ขอขอบคุณพี่น้องชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้มาเข้าร่วมเวทีในวันนี้และวันนี้ก็เป็น
เวทีแรกและต่อไปเมื่อเราได้ประธาน กรรมการ ขึ้นมาเป็นกลุ่มก้อนแล้วเราก็จะได้มีการเดิน
สำรวจป่า ตั้งกฎระเบียบกันขึ้น

สรุปประเด็น

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจัต

กราบขอบคุณประธานบริหารและตอนนี้เราก็ทราบแล้วว่าเรามีงบประมาณแล้วเราจะ
ต้องมองใกล้ ๆ ตัวของเราก่อน แล้วค่อย ๆ ไปหาจากที่อื่นมาเสริม อย่างที่ทางประธาน
โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรมศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัต
F : เวทีโครงการสิทธิ - ตำบลป่าโหนด - ลุ่มน้ำจัต 15-2-2546

ธันวาคม ปี พ.ศ. 2545 ช่วงต้นเดือนก็จะขอให้หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่มาร่วมเวทีวันนี้ช่วยประชาสัมพันธ์ว่าเราจะทำประชุมชนและเราจะดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคมเป็นต้นไป

อาจารย์บุญมา

ตอนนี้เรารู้แล้วว่าเราจะทำกันเมื่อไหร่เริ่มกำหนดกันเดือนธันวาคม แต่ก่อนถึงธันวาคม ผู้ที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ควรจะไปประชาสัมพันธ์ต่อในหมู่บ้านและชี้แจงว่าเริ่มทำได้แล้วได้กรรมการขึ้นมาแล้ว ครึ่งนี้ต้องอาศัยในส่วนของ อบต.ด้วย ในเรื่องของพิกัด เช่น หมู่ 5 จะทำปาดรงคอยนางแลมีพิกัดประมาณกี่ไร่ และในการจัดการในหมู่บ้านก็ทำได้โดยไม่ต้องรอเจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชน ทำเสร็จแล้วได้มาแล้วกำหนดว่าจะประชุมระดับตำบลเมื่อไหร่ อยากให้เจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชนมาร่วมแจ้งผู้ประสานงานของ ค.สันทราช ซึ่งมี 2 คน พ่อหลวงวินัส และผู้ช่วยสมชาย แจ้งมาและพ่อหลวงจะประสานงานไปหาเจ้าหน้าที่โครงการและนัดกันมาเลยในเรื่องของงบประมาณต่างๆ มีให้ ไปหาบ้าง ทำไม่ถึงกันงบประมาณไว้เผื่อไว้ว่าจะจัดเวทีซ่อม ถ้าพร้อมก็ทำเลยเหมือนที่เวียงแหง เวียงแหงก็ทำแบบนี้ประชุมกัน 4 วันเพราะมี 4 ตำบล วันที่ 5 ลงมือปฏิบัติการได้เลย ในส่วนของพร้าว สันทราช และป่าโพน จะทำเป็นตำบลนำร่องเลย เพราะอยู่ต้นน้ำรวมทั้งบ้านโป่งด้วย อาจจะเลยไปถึงป่าดุ่มและแม่แวนด้วย เพราะเป็นต้นน้ำทั้งหมด สาขาของน้ำแม่จิดอย่างแม่แวนก็น้ำแม่แวนน้อยที่ไหลลงไป ป่าดุ่มก็น้ำสะลมทั้งหมดเราจะทำเป็นพื้นที่อย่างน้อย คือ ทำก่อนตำบลอื่นๆ อย่างโหล่งซอดก็จะทำประชุมชนเช่นกัน กำหนดได้ลงมือปักป้ายเขตประชุมชนหมดแล้วจนถึงเขตติดต่อแม่แดงแถวโรงไม้หิน หากเราจะดำเนินการธันวาคม 2545 เราควรจะต้องพร้อมแล้ว หากพร้อมเจ้าหน้าที่โครงการจะเข้ามาเลยในช่วงนี้คือเดี๋ยวนี้จนถึงก่อนธันวาคมถ้าต้องการให้ลงไปคุยในแต่ละหมู่บ้านก็โทรศัพท์ไปบอก จะส่งคนเข้ามาคุณโอฬารก็จะเข้ามาให้คำแนะนำได้อย่างบางบ้านไม่เข้าใจสามารถนำเอาทีมงานโครงการ เข้ามาพูดคุยเสริมได้แต่ในเดือนธันวาคมควรจะทำในรูปตำบลแล้วมีความชัดเจนแล้วว่าจะทำประชุมชนที่ไหน จะทำอย่างไรกันและโครงการต่อจากนี้จะต้องทำโครงการเข้าไปที่ลุ่มน้ำปิง บางส่วนต้องใช้งบประมาณ เช่น การปักป้ายเขตจะเองงบประมาณจากไหน มาทำป้าย บางอย่างอาจจะระดมเงินจากชาวบ้านมาก่อน สมาชิกที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันควรจะรวบรวมเงินกันก่อนอาจจะคนละ 10 - 20 บาท ก็แล้วแต่ เราต้องช่วยตัวเองก่อน และหากได้มาจากที่อื่นอีกก็จะได้เพิ่มขึ้นในตอนนี้เราต้องมองประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่มองประโยชน์ส่วนตัว กรรมการที่เข้ามาต้องเสียสละ หากไปไม่ได้ต้องส่งตัวแทนไป ในหมู่บ้านแน่นอนต้องมีหลายคน ในการประชุมควรจะเข้าร่วมอย่างน้อย 4-5 คน และควรจะหาคนที่มีความรู้ในหมู่บ้านมาเสริมบ้าง เช่น คนที่มีประสบการณ์เข้ามาเสริมทีมงานด้วย เพราะบางอย่างต้องใช้วิชาการบ้าง เช่น การของบประมาณ ต้องมีการพิมพ์งาน งานบางงานอาจจะขอความช่วยเหลือจาก อบต.ช่วย เพราะตอนนี้แหล่งทุนไม่ใช่มีที่เดียว พอช. ก็มีงบประมาณในการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า อยู่ ถ้าเรารวมตัวกันเป็นกลุ่ม จากกลุ่มก็ทำเป็นเครือข่ายระดับอำเภอ ก็จะมีงบการจัดเวทีเรียนรู้ วงเงิน 200,000 กว่าบาท

งานวิจัยที่เข้ามาก็เป็นการเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ให้รู้ว่าคุณเองเป็นผู้ทรงสิทธิ สิทธิชุมชนก็มีกฎหมายรองรับ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 46 ตามจดหมายข่าว ที่แจกให้ทุกท่านในวันนี้ มาตรา 46 ก็ระบุว่าชุมชนมีสิทธิที่จะเข้าไปจัดการกับทรัพยากรได้ และก็เป็นการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน ซึ่งเราตั้งถิ่นฐานอยู่มาหลายชั่วอายุคน ตามที่ท่านทั้งหลายนำเสนอความต้องการในการจัดการป่าชุมชนอันเป็นแหล่งต้นน้ำ ก็เป็นสิ่งที่ดี โครงการสิทธิก็จะเสริมกระบวนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง ก็จะมีเวทีนำเสนอให้กับท่านทั้งหลายในโอกาสต่อไป วันนี้จึงขอปิดเวทีไว้เพียงนี้

การประชุมกลุ่มย่อย ก็มีข้อตกลงร่วมกันว่าผู้นำที่มาประชุมวันนี้ก็จะนำข้อสรุปไปชี้แจงให้คนในหมู่บ้านของตนเองได้รับทราบ และยินดีเป็นอย่างยิ่งที่โครงการสิทธิเปิดเวทีที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมเสนอความต้องการของชุมชน ตลอดถึงกระบวนการเรียนรู้ที่นำเสนอในวันนี้ เป็นประโยชน์แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก

อ.สนั่น วิชัยรัตน์

การตัดไม้ทำลายป่า ไม่ใช่เป็นชาวเขาอย่างเดียว เจ้าหน้าที่ของรัฐก็เป็นพ่อค้าไม้เสียเอง มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวบ้านเพียงลำพังไม่สามารถจัดการได้ ถ้าหากมีการรวมตัวก็พร้อมที่จะเสนอข้อมูล และนำกำลังชาวบ้านนำจับ

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 27 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดบ้านเหล่า หมู่ที่ 4 ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

วันนี้ที่เรามาร่วมเวทีกันก็ขอแนะนำโครงการก่อน นี่คือโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัดตอนบน แม่จัดตอนบนคืออำเภอพร้าว แม่ปิงตอนบนคืออำเภอเชียงดาว และแม่แตงตอนบนคืออำเภอเวียงแหงทั้ง 3 อำเภออยู่ในเครือข่ายที่ทำการวิจัย เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเรา คือสิทธิดั้งเดิมและสิทธิตามรัฐธรรมนูญ สิทธิดั้งเดิมคือสิทธิที่เรามีมาอยู่แล้ว สิทธิชุมชนคือสิทธิส่วนรวม ที่เรามีส่วนร่วมในการใช้ร่วมกันไม่เป็นของคนใดคนหนึ่ง เช่น วัด ที่สาธารณะ ป่า ดิน น้ำ สิทธิจะต้องอยู่บนฐานของทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และในงานวิจัยของเราก็จะเกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้คือเรื่องของ ดิน น้ำ ป่า ระบบการเกษตร และองค์กรชุมชน มีอยู่ 5 อย่างด้วยกัน ชุมชนท้องถิ่นคือหมู่บ้านที่เราอาศัยอยู่กลายเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น โครงการสิทธิชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนในการเรียนรู้ร่วมกันถึงสิทธิที่เราพึงจะมี งานวิจัยนี้ไม่ใช่จะให้เจ้าหน้าที่มาเก็บข้อมูลและนำกลับไป แต่ต้องการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและทำวิจัยร่วมกันแล้วนำกลับมาให้ชาวบ้านได้อ่านได้พิจารณาอีกที โครงการสิทธิชุมชนจะทำงานเป็นเวลา 3 ปี เมื่อ 3 - 4 วันที่ผ่านมาผมได้ไปทำแผนโครงการต่อเนื่อง 3 ปีเพราะก่อนหน้านี้ทำแผนไว้แค่ 6 เดือน และจะต้องไปทำแผนอีก 2 ปี 6 เดือน และเราจะได้พบกับอีกในเวทีแบบนี้เป็นเวลาถึง 2 ปีที่ชาวบ้านจะได้มาเรียนรู้ร่วมกันและต่อไปในการจัดเวทีของเราก็จะมีการลงมือปฏิบัติคือว่า ใครที่มีความสนใจในเรื่องอะไรเช่นใครที่สนใจเรื่องป่าก็ไปเดินป่า คัดทำป้ายจัดทำแผน ในส่วนของกลุ่มเกษตรเราก็จะลงมือทางการเกษตรว่าเราจะทำอะไรกันในเรื่องของดิน ระบบการเกษตรแบบต่าง ๆ เรื่องน้ำกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นอย่างไรบ้าง เราจะทำเป็นเครือข่ายเป็นกลุ่มขึ้นมาไม่ใช่ต่างคนต่างทำเหมือนเมื่อก่อน อย่างเช่นกองทุนเงินล้านที่รัฐบาลจัดสรรให้มาโดยที่เราได้รวมกลุ่มกันทางรัฐบาลก็ได้จัดสรรเงินมาให้ จากการที่ผมไปทำแผนปฏิบัติงานที่อำเภอเชียงดาวมาในการจัดเวทีครั้งนี้ก็จะเป็นในรูปแบบของการปฏิบัติในปีที่ 2 ถ้าหากว่าเราจะทำเรื่องป่าชุมชนก็ช่วยกันทำแผนขึ้นมามีว่าทำอะไรในหมู่บ้านของเรา อาจจะมีการไปดูการจัดการป่าชุมชนที่อำเภออื่นที่เขาทำมาแล้ว ไปศึกษาดูงานแล้วเราก็จะนำมา

ประยุกต์ใช้ภายในหมู่บ้านของเรา อย่างเช่นตำบลป่าโหนดเป็นแหล่งต้นน้ำ ชาวบ้านในอำเภอ
 สันทราย อำเภอเมืองเชียงใหม่ก็ใช้น้ำจากเรา จากน้ำแม่จิดซึ่งมีความยาวถึง 50 กิโลเมตร
 ภายในลุ่มน้ำของเรามีภูมิปัญญา มีความรู้ดั้งเดิม มีวัฒนธรรมเก่าแก่ มีประเพณีเราจะร่วม
 กันหรือฟื้นฟูขึ้นมาและร่วมกันฟื้นฟูต่อไป และในส่วนของสตรี เยาวชนเราก็จะมาร่วมกันมีส่วน
 ร่วมในการทำงานในครั้งนี้ให้มากขึ้น ซึ่งเป็นสิทธิของเราทุกคน ไม่ว่าอะไรก็ตามโครงการอะไรก็
 ตามที่จะมีผลกระทบกับเรา กับวิถีชีวิตของเราเราก็สามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมเพราะตาม
 กฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2540 มาตราที่ 46 ระบุว่า บุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม
 ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
 และของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
 อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน ซึ่งเราจะเห็นว่าตอนนี้เรามีอำนาจที่จะเข้ามาดูแลทรัพยากรของ
 เราได้ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรดิน น้ำ ป่า การจัดทำป่าชุมชนใช่ที่เราจะเข้าไปตัดไม้หรือไปเอา
 ปามาจากกรมป่าไม้ แต่เราจะขอเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ เช่น ที่ตำบลป่าโหนดจะทำป่า
 ชุมชนจำนวน 10,000 ไร่ เราก็จะไปคุยกับป่าไม่ว่าเราจะสามารถเข้าไปจัดการทำได้ไหม ถ้า
 หากว่าป่าไม้ยินยอมเราก็สามารถที่จะเข้าไปหาของในป่าได้ และใช้ประโยชน์จากป่าได้ โดยที่
 เราจะมีข้อตกลงมีกฎกติการ่วมกัน ในการทำป่าชุมชนควรอย่างยิ่งที่เราจะเชิญเจ้าหน้าที่ป่าไม้
 เข้ามาร่วมด้วย ไม่ใช่เราจัดการกันเอง หากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่รับรู้เราก็อาจจะถูกจับได้คือใน พ.
 ร.บ. ป่าไม้ สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในป่าไม่ว่าจะเป็นใบไม้หรือก้อนหิน 1 ก้อนเราก็ไม่สามารถที่จะนำเขา
 ออกมาได้ ในส่วนเรื่องของน้ำ ทรัพยากรต่าง ๆ เราก็มีสิทธิที่จะเข้าไปจัดการและที่ผ่านมา
 พ.ร.บ. ต่าง ๆ เราปล่อยให้ทางรัฐจัดการเองหมดไม่ว่าจะเป็น พ.ร.บ. ป่าไม้ ก็จะมีบางหมู่บ้าน
 ที่ได้มีการตั้งรกรากมาแต่ดั้งเดิมแล้วแต่พอทางรัฐบาลประกาศ พ.ร.บ. ป่าไม้ขึ้นมาก็ไปทับที่ของ
 ชาวบ้าน ตัวอย่างเช่น ที่หมู่บ้านปากะญอที่อำเภอแม่สายได้เข้ามาอยู่มาแล้วแต่ต่อมาก็ถูก
 ทางอุทยานแห่งชาติประกาศทับที่ของหมู่บ้าน ก็ได้รับความเดือดร้อนกันถึงขึ้นถวายฎีกาขอกัน
 พื้นที่ออกจากเขตป่า ชาวบ้านได้ตั้งใจเอาจริงเอาจริงชาวบ้านที่อยู่บนคอยหรือชาวเขาก็กู้ช่วยกัน
 ดูแลรักษาป่า รักษาไม่ให้เราทุกคนได้มีใช้กันเราจะต้องร่วมมือกันไม่ปล่อยให้คนใดคนหนึ่งทำ
 เพราะว่าต่อไปเราจะต้องเป็นผู้ดูแลรักษาทรัพยากร สังเกตดูว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้มีกี่คน ทุกวันนี้
 การดูแลรักษาทำไม่ได้ทั่วถึง การเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าบางครั้งก็มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามา
 พัวพันหรือมีส่วนร่วมด้วย ทำอำเภอเชียงดาวก็ทำอย่างจริงจังผู้ใหญ่บ้านนำลูกบ้านตั้งด่าน
 ขวางรถบรรทุกไม้ 8 คันที่ลักลอบขนไม้จากป่าและสามารถจับผู้กระทำผิดได้ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่
 ของรัฐ จะเห็นว่าชาวบ้านได้ทำกันอย่างจริงจังและเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่ทางรัฐมนตรีให้อำเภอ
 เชียงดาวเป็นอำเภอศึกษาในด้านของการดูแลรักษาป่า และได้ทำเป็นพื้นที่ศึกษาตัวอย่างของ
 จังหวัดอื่นซึ่งถ้าหากมีการเข้ามาศึกษาจะรวมถึงอำเภอพร้าวและอำเภอเวียงแหงด้วย เราก็จะ
 ได้มีส่วนรับผลประโยชน์และได้ความรู้เพิ่มขึ้น ในการจัดเวทีครั้งนี้ไม่ใช่จะสิ้นสุดเพียงแค่นี้แต่ทั้ง
 นี้ก็ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพี่น้องชาวบ้านว่าต้องการทำหรือไม่ ที่ผ่านมาก็มีที่ตำบลน้ำแพร่

ก็จะทำเรื่องประชุมชนและอนุรักษ์สวนป่าน้ำรุ ที่ตำบลบ้านโป่งก็จะทำเรื่องประชุมชนโดยมี อบต. เข้าไปร่วมด้วย ทุกเวทีที่ไปก็จะพยายามเชิญทาง อบต. เข้ามาที่ส่วนร่วมด้วย เพราะต้องการรู้ว่าทาง อบต. มีแผนงานอะไรบ้าง คือถ้าหากว่าเราช่วยกันหลาย ๆ ฝ่าย งบประมาณก็จะเพิ่มขึ้น ไม่ใช่ปล่อยให้หน่วยงานของโครงการสิทธิชุมชนเพียงฝ่ายเดียว ชาวบ้านก็รอแต่เพียงทางการส่งงบประมาณมาให้ เราต้องช่วยกันต้องร่วมมือกันก่อนเราต้องช่วยตัวเองกันก่อน คือการทำประชุมชนเป็นเรื่องของเราเป็นเรื่องของชุมชนที่ควรทำด้วยตนเอง ดังอย่างเช่น ถ้าที่ดินไม่มีโฉนดเราก็ต้องรวมตัวกันเข้าไปต่อรองเหมือนอย่างที่เขาบ้านที่อื่นเขาทำกัน แต่ในที่นี้ไม่ได้มาส่งเสริมให้ชาวบ้านมาทำการประท้วง แต่ถ้าเราเดือดร้อนจริง ๆ เราก็จะรวมตัวกันเองโดยอัตโนมัติอย่างที่เขาบ้านในจังหวัดปัตตานีที่ถูกตำรวจจับ แต่ชาวบ้านคนอื่นไม่พอใจเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเอาเปรียบชาวบ้านมากเกินไป ไม่พอใจเผาโรงพัก แต่ขณะนี้โครงการต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบวิถีชีวิตของเรา อะไรที่ไม่ถูกต้อง เรามีสิทธิที่จะเข้ามาตรวจสอบ ถึงแม้ว่าจะเป็นโครงการของรัฐบาลก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น รัฐบาลส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชชนิดหนึ่งแต่ไม่รับซื้อไม่มีตลาดรองรับ หรือว่ามีการทุจริต แทนที่ชาวบ้านจะได้รับผลประโยชน์กลับเสียผลประโยชน์ไปชาวบ้านจะต้องได้รับผลประโยชน์กับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นโครงการของรัฐ อะไรที่เข้ามาขัดแย้งกับวิถีชีวิตของเราเราสามารถรวมตัวกันปฏิเสธหรือต่อต้านได้ เช่นที่อำเภอเชียงดาวได้มีการก่อสร้างฝายขวางลำน้ำของรัฐบาลประมาณมาให้ 180 ล้านบาทแต่ชาวบ้านไม่ยอมรับเพราะส่งผลกระทบต่อฝายดั้งเดิมของชาวบ้านที่มีอยู่แล้ว ชาวบ้านรวมตัวกันต่อต้านเงินจำนวน 180 ล้านบาทจะนำมาทำเป็นงบประมาณในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้านและส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้านมากกว่า อะไรที่กระทบต่อวิถีชีวิตของเราเราสามารถใช้สิทธิได้ เช่นที่ลำน้ำกวงบริเวณฝายชลประทานชาวบ้านไม่ได้ต้องการเพราะไปตัดกับฝายของชาวบ้านหมดและนี่ไม่ไหลตามที่ชาวบ้านต้องการ ชาวบ้านจึงทำการทุบทิ้งชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนและรวมตัวกันเช่นนี้ แต่ในชุมชนของเราไม่ได้รุนแรงถึงขั้นนี้ เราจะปกป้องสิทธิของเราอะไรที่เข้ามากระทบต่อวิถีชีวิตของเราเราสามารถเรียกร้องได้ ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลเข้ามาเป็นผู้กำหนดอย่างเดียว ชาวบ้านเรามีสิทธิแล้ว ทั้งหมดที่พูดมามีกฎหมายรองรับแล้วที่เราได้มาพูดคุยร่วมกันในเวทีกันในวันนี้ทางท่านนายอำเภอก็ได้รับทราบแล้วเพราะได้แจ้งให้ท่านทราบแล้ว งานนี้เป็นงานจากสำนักงานส่งเสริมงานวิจัยได้งบประมาณจากสำนักงานกฤษฎีกามนตรี ไม่ใช่ทำแค่ในเฉพาะภาคเหนือเพียงแห่งเดียวแต่ทำกันในทุกภาคทั่วประเทศ ภาคใต้ทำในเรื่องของทะเลสาบสงขลาและการประมงพื้นบ้าน ภาคอีสานทำในเรื่องของเขื่อนปากมูล ทำไมชาวบ้านที่ปากมูลถึงต่อต้านการสร้างเขื่อนปากมูล มันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในเรื่องการหาปลาหรือการทำการประมงที่ทำอยู่มาตั้งแต่ดั้งเดิม วิถีชีวิตที่ทำอยู่ทุกวันนี้ได้คำตอบมากกว่าการที่จะสร้างเขื่อนหรือไม่ ได้มีการจ้าง กฟผ. นักวิชาการ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเข้ามาทำการวิจัยสำรวจเรื่องปลาในเขื่อนปากมูลว่ามีมากแค่ไหนและได้มีข้อสรุปว่ามีประมาณ 50-60 ชนิดเท่านั้น แต่คณะวิจัยส่วนหนึ่งที่เป็นชาวบ้านได้จับปลา

ปรากฏว่าได้ถึง 180 ชนิดและมีอีกหลายชนิดที่ยังไม่ทราบชื่อ และชาวบ้านยังรู้ด้วยว่าปลาชนิดไหนอยู่ในบริเวณใด เพราะชาวบ้านทราบดีจึงได้ทำการประมงและเขื่อนที่สร้างขึ้นมา ก็เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าแท้จริง ๆ แล้วไม่สามารถทำได้อย่างที่อ้างถึง ปัจจุบันนี้ชาวบ้านลดขึ้น เพราะได้รับการเรียนรู้และมีการพัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ

ที่เชิญพี่น้องมาร่วมเวทีในวันนี้ อยากจะให้มีความหลากหลาย มีทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ สตรี เยาวชน ตลอดจนไป เพื่อให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป คนที่มีประสบการณ์มากก็จะสามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังคนอื่น ๆ ได้ คนรุ่นหลังก็จะได้รับการเรียนรู้หลาย ๆ อย่างก็จะเกื้อกูลกัน ยกตัวอย่างในเรื่องกฎหมายบางคนไม่สนใจและไม่รู้ในเรื่องกฎหมาย แต่พอมาร่วมเวทีที่มีการพูดถึงเรื่องกฎหมายต่าง ๆ ก็จะได้มีการเรียนรู้เรื่องกฎหมายไปด้วย อะไรที่มีผลกระทบถึงเราเราก็จะทราบว่ากฎหมายอะไรบ้างที่จะมารองรับในสิ่งที่เรากำลังกระทำอยู่ ไม่ต้องกลัวหรือระแวงตรงไหนที่ไม่เข้าใจในส่วนของการสิทธิตรงไหน และมีอะไรบ้างที่โครงการสิทธิจะเข้ามาช่วยได้สามารถที่จะสอบถามได้

คำถามผู้เข้าร่วม

ปัจจุบันนี้มีกฎหมายป่าชุมชนออกมารองรับแล้วหรือยัง

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

กฎหมายป่าชุมชนยังไม่ออกมารองรับแต่ก็ไม่เกินเดือนเมษายน 2546 คาดว่าคงจะออกมาแล้ว จึงอยากจะบอกว่าถ้าใครจะทำป่าชุมชนก่อนตามที่กฎหมายป่าชุมชนระบุไว้ ก็สามารถทำได้ภายหลังกฎหมายออกมาก็จะคุ้มครองทันที สมมุติว่าเราจะทำป่าชุมชนและได้ไปตกลงกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้แล้วว่าเราจะทำป่าชุมชนทั้งหมด 20,000 ไร่ เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยกันและจัดตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านมีการตั้งกฎกติการะเบียบต่าง ๆ แล้ว และต่อไปก็ทำในรูปของตำบลเหมือนกับที่อำเภอเชียงดาวทำกันซึ่ง ณ วันที่ที่อำเภอเชียงดาวมีการจัดตั้งประธานเครือข่ายป่าชุมชนเพื่อมาแทนพ่อหลวงดับที่เสียชีวิตไป ซึ่งพ่อหลวงดับจัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถอีกคนหนึ่งเคยได้เข้าไปพบปะพูดคุยกับทางรัฐมนตรีมาแล้วหลายครั้ง จัดได้ว่าเป็นคนที่มีความสามารถคนหนึ่ง ในอำเภอเชียงดาวในขณะนี้ประธานหมู่บ้านที่ได้ทำเรื่องป่าชุมชนตามโครงการสิทธิชุมชนศึกษาได้ทำประกันชีวิตให้เพราะที่อำเภอเชียงดาวทำกันอย่างจริงจัง สำหรับผู้ที่ป็นหัวหน้าเป็นประธานที่ตรวจป่าและจับผู้ล่าละเมิดเขตป่าชุมชนส่วนมากก็จะเป็นนายทุนเป็นส่วนมาก โดยมีการลักลอบตัดไม้ในการเดินตรวจป่าจะทำการในลักษณะเป็นกลุ่ม สามารถที่จะพกอาวุธเข้าไปได้เพื่อใช้ในการป้องกันตัว

จากที่ได้ไปจัดเวทีที่ตำบลน้ำแพร่บริเวณเขตป่าชุมชนน้ำรุ เป็นป่าที่อนุรักษ์ไว้เป็นป่าชุมชนแล้วมีชาวบ้านจากตำบลบ้านโป่งไปตัดไม้ไผ่มา 3 เล่มถูกปรับไป 200 บาท ตามกฎที่

ชาวบ้านได้ตั้งไว้ ในหมู่บ้านเราก็เช่นเดียวกันจู่ๆเข้าไปตัดไม้ก็ไม่ได้ แต่สามารถยกตัวอย่างได้เช่นบ้านที่ถูกไฟไหม้ เราสามารถทำหนังสือไปถึงป่าไม้ขออนุญาตตัดไม้มาสร้างบ้านจำนวน 10-20 ต้นก็ได้ไม่ว่าจะตัดมาทั้งป่า ในการทำป่าชุมชนงบประมาณบางส่วนอาจจะขอทาง อบต.ให้มาร่วมสนับสนุนได้บ้าง

ในส่วนของเหมืองฝายกลุ่มผู้ใช้ไม้ถ้าไม่มีชลประทานเราสามารถนำน้ำมาใช้ได้ แต่ถ้าเป็นระบบชลประทานจะไปขอน้ำมาใช้ไม่ได้แล้ว หาก พ.ร.บ. น้ำ ที่จะออกมาในไม่ช้านี้ ถ้าไม่ถึงคิดเราก็ไม่สามารถใช้น้ำได้ ถ้าหากมีการลักลอบก็จะถูกจับและปรับ 200,000 บาทจำคุกอีก 6 เดือน ตาม พ.ร.บ. น้ำ น้ำทุกอย่างเป็นของรัฐหมด ไม่ว่าจะเป็นน้ำฝน น้ำใต้ดิน น้ำบนดินตลอดจนถึงน้ำในบ่อและอีกต่อไปสมมุติว่าน้ำในอ่างแม่ภูกันสร้างขึ้นมาจากเงินกู้ของ ADB. ต่อไปที่แต่ละแปลงที่จะใช้น้ำจะต้องมีการติดตั้งมิเตอร์จัดปริมาณการใช้น้ำและในการใช้น้ำจะต้องมีกำหนดระยะเวลาว่ากี่วันและระยะหัวหน้าเหมืองฝายก็จะหายไป จะคงเหลืออยู่ก็เฉพาะที่จำไว้ปิด - เปิดน้ำ เก็บเงินค่าน้ำเท่านั้น ในการออกกฎหมายอยากให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทุกวันนี้เรามีข้อมูลมากพอสมควร เพราะฉะนั้นอะไรที่ส่งผลกระทบต่อเราเราก็ต้องขอเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้เข้าร่วมเรียนรู้ด้วย อันไหนที่มันไม่ดีเราก็สามารถที่จะปฏิเสธหรือคัดค้านได้ เราต้องขอเข้ามาร่วมด้วยทำไมต้องให้นักวิชาการเท่านั้นที่ทำ ในกรณีที่น่าเป็นของรัฐก็จะเหมือนกับป่าและที่ดิน ถ้าเป็นของรัฐเมื่อไรก็ต้องไปจ้างบริษัทเพื่อไปจัดการเก็บค่าน้ำ เงินส่วนนั้นก็จะเข้ามาเป็นเงินของบริษัทในส่วนของบริษัทก็มีหน้าที่จ่ายภาษีให้รัฐบาลเท่านั้น เพราะฉะนั้นทางภาคอีสานได้มีการจัดการในรูปแบบนี้แล้ว และทางด้านนายทุนได้บอกว่าชาวบ้าน ชาวไร่ชาวนาใช้น้ำไม่ประหยัด โดยลืมนึกไปว่าปัจจุบันนี้เศรษฐกิจของเรามันแย่ขนาดไหน บุคลากรก็ต้องไปศึกษาค่าใช้จ่ายก็มากขึ้น ปกติทำนาครั้งเดียวก็ไม่เพียงพออยู่แล้วต่อค่าใช้จ่ายยุคสมัยมันเปลี่ยนไป และในการทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยวเช่นปลูกข้าวโพดหวานก็ปลูกเหมือนกันหมด ถั่วเหลืองก็ปลูกเหมือนกันหมด ไม่ได้ปลูกพืชหลากหลายชนิด ราคาก็ดีบ้างไม่ดีบ้าง สารเคมี ปุ๋ย ยาต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงต้นทุนต่าง ๆ ที่จะต้องใช้จ่ายทั้งหมด ปัจจุบันประเทศสหรัฐเป็นผู้ที่ริเริ่มสร้างเขื่อน แต่ตอนนี้ทางสหรัฐได้เลิกล้มการสร้างเขื่อนแล้วเพราะเกิดภาวะน้ำท่วม แต่เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำบางแห่งยังมีความต้องการใช้อยู่ ไม่ใช่เราจะไปต่อต้านการสร้างเขื่อนหมด บางพื้นที่ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างอ่างเก็บน้ำหรือเขื่อน จะยกตัวอย่างในกรณีของเขื่อนแม่จันทน์จากที่เคยได้ไปสำรวจ ว่าบริเวณที่นามีกี่ไร่ถ้าน้ำท่วมจะเสียหายเท่าไร ซึ่งอยู่ในสมัยของกำนันสิงห์คำ หน่อคำกำนันตำบลบ้านโป่ง ซึ่งแผนที่ในขณะนั้นยังอยู่ที่ท่าน ตอนนั้นจะวัดพื้นที่เลยว่าที่ของคนนี้มีกี่ไร่จะเดินสำรวจหมด รวมเวลาที่เดินสำรวจเป็นเวลา 3 วัน และช่วงต่อไปจะให้พี่น้องที่ร่วมเวทีวาดแผนที่ของตำบลป่าไผ่ขึ้นมา โดยการคละหมู่บ้านและจะกำหนดแผนที่ว่าต้องมีสถานที่สำคัญ ถนน เหมืองฝาย อ่างเก็บน้ำ ป่าหมู่บ้าน โดยใช้ถนนเป็นหลักในการวาดแผนที่ จากการที่ได้ไปจัดเวทีในหลายหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละคนก็จะรู้ว่าพื้นที่ของหมู่บ้านของตนอยู่เขตไหน มีอะไรบ้างเราสามารถบอกได้ว่าพื้นที่ของหมู่บ้านบริเวณไหนที่เป็นหนองน้ำสาธารณะ บริเวณไหนที่เป็น

อบต. ซึ่งเราจะทราบกัน โรงเรียน วัด อยู่บริเวณไหน ป่าไม้ อย่างแม่ไก่อยู่ตรงไหน บริเวณใดบ้างที่ใช้น้ำจากอ่างแม่ไก่ มีฝายอะไบ้างที่เวทีตำบลสันทรายก็ทำกันในลักษณะนี้ เมื่อได้รับรู้แล้วจะนำไปทำแผนที่ที่ชัดเจนขึ้นมา เจ้าหน้าที่แผนที่จะเก่งเพียงใดก็ตามเมื่อเอาแผนที่มาวางแล้วก็ไม่สามารถทราบได้หมด จะยกตัวอย่างกรณีแผนที่ของตำบลน้ำแพร่ แม่ น้ำบางสายในแผนที่ยังไม่ปรากฏ ซึ่งในการนำเสนอจะต้องนำข้อมูลที่ชัดเจนไปเสนอพูดคุย เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำมีจำนวนประมาณกี่คน มีฝายต่างๆ ชื่อฝายอะไบ้าง ก็ลูก มีปัญหาเรื่อง อะไบ้าง เช่น มีปัญหาเรื่องน้ำแห้ง ทำไมน้ำจึงแห้งเพราะป่าถูกทำลาย ใครทำลายป่าชาวบ้านธรรมดาหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือชาวเขา เราจะสามารถนำไปพูดคุยได้ และเราจะสามารถรับรู้ข้อมูลทั้งหมด ก่อนที่จะได้รับรู้ข้อมูลของผู้อื่น ๆ

ช่วงนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1 : นายอนันต์ สิทธิวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2

จากแผนที่ที่ได้ร่วมกันจัดทำมา เริ่มต้นจากหมู่ที่ 6 ตำบลเวียงขึ้นมาทางตำบล ป่าไทรจะเป็นทางแยกไปทางหมู่ที่ 3 ตำบลสันยาวเลยขึ้นมาทางตำบลป่าไทรก็จะเป็นบ้านโละ จากหมู่บ้านสันยาวขึ้นไปทางทิศตะวันออกจะเป็นเขตติดต่อบ้านป่าคุ่ม ขึ้นมาทางทิศเหนือจะเป็นหมู่ที่ 9 บ้านม่วงคำ เลยขึ้นมาเป็นหมู่ที่ 1 บ้านสามัคคี จากตำบลป่าไทรมาจนถึง อบต. ป่าไทร โรงเรียนบ้านป่าไทร เข้ามาในหมู่บ้านป่าไทรไปเรื่อย ๆ ก็จะถึงหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านเหล่า เลยขึ้นไปเป็นอ่างแม่ไก่ เลยอ่างแม่ไก่อจะเป็นเขตป่า อ้อมลงมาทางบ้านป่าเหล่า จะพบสถานีตำรวจตำบลป่าเหล่าจะมีทางแยกไปบ้านสันปอซงและต้นธาตุเลยไปบ้านสันกลาง ทางด้านบ้านสันปอซงทางทิศใต้จะเป็นบ้านโละ

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นายดวงจันทร์ อินแก้ว หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า

แผนที่จะเริ่มจากตำบลเวียงเข้ามาทางบ้านแม่กอยก็จะมาถึงบ้านป่าไทรซึ่งจะมี อบต. และโรงเรียน ถัดมาจะเป็นสถานีอนามัยและแยกไปทางบ้านสันปอซง ย้อนกลับมาทางเดิมจะมีแยกไปทางบ้านเหล่า ไปทางอ่างและจะเป็นเส้นทางไปสหกรณ์ไปคอยฝรั่ง ถัดมาเป็นทุ่งนาและพื้นที่ทำกินของชาวบ้านเลยขึ้นไปจะเป็นหมู่บ้านของชาวเขา ลงมาจะเป็นฝายหิน และแยกลงมาจะเป็นสถานีตำรวจและวัดบ้านเหล่า ออกมาเป็นบ้านสันปอซงทางด้านทิศใต้จะเป็นต้นตะพาบเป็นเหมือนที่แยกออกมาจากฝายหินมีชื่อว่าเหมอนรตซึ่งจะไหลมาทางตำบลป่าไทร

ตัวแทนกลุ่มที่ 3. นางบุญเรือง บุญมา รองประธานแม่บ้านหมู่ที่ 1

เริ่มต้นจากแม่ค้อยตำบลเวียงไปทางบ้านสันยาวหมู่ที่ 2 จะเป็นบ้านม่วงคำไปเรื่อย ๆ จนถึงบ้านสามัคคีจะมีทางแยกไปทางป่า ย้อนกลับมาที่เดิมจะเป็น อบต. โรงเรียนไปทางบ้านเหล่า ส่วนถนนสายนี้จะไปบ้านโละ ม่วงด้อย เลยขึ้นไปเป็นบ้านสันปอซง ตันกลาง ตันธาตุ ขึ้นไปทางบ้านเหล่าจะมีโรงเรียนบ้านป่าไผ่ สถานีอนามัย เลี้ยวลงมาทางบ้านสันปอซง จะเป็นป่าช้า ขึ้นไปจะเป็นหมู่ที่ 3 บ้านเหล่าเลยขึ้นไปอีกจะเป็นอ่างแม่โก้น เลยไปอีกจะเป็นป่าแยกออกมาเป็นอ่างแม่กอย ถนนเส้นนี้ไปทางบ้านฝรัง จะมีลำเหมืองที่จะอ้อมบ้านป่าไผ่และอีกสายตามถนนและไหลมาทางบ้านแม่ค้อยจะมีอยู่ 2 สายจะมีเหมืองตรงทางแยกที่บ้านเหล่าจะไปดินธาตุชื่อว่าเหมืองโละเลยมาเรื่อยๆ ตามทางบ้านสันกลาง

ตัวแทนกลุ่มที่ 4. : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านป่าไผ่

จากถนนของอำเภอพร้าวเข้าสู่หมู่บ้านตำบลป่าไผ่ ก่อนที่จะถึงบ้านป่าไผ่ เลี้ยวซ้ายจะไปทางบ้านโละ ถ้าเลี้ยวขวาจะไปทางหมู่ที่ 2 บ้านสันยาว และหมู่ที่ 9 บ้านม่วงคำมาถึงจุดเลี้ยวตรงบริเวณหน้าโรงเรียนป่าไผ่ เลยมาทางขวามือจะเป็น อบต. ถ้าไปทางทิศเหนือจะเป็นบ้านป่าไผ่เลี้ยวซ้ายมาอีกนิดจะเป็นสถานีอนามัยป่าไผ่ ทางซ้ายมือจะเป็นหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 6 ถ้าตรงไปจะเป็นบ้านเหล่าไปเรื่อยๆจนถึงอ่างเก็บน้ำ เลี้ยวซ้ายจะเป็นวัดป่าไผ่ และจุดตรวจของสถานีตำรวจตำบลป่าไผ่ ส่วนเส้นน้ำเงินคือเหมืองผ่านมาตรงกลางของบ้านป่าเหล่าแยกออกมาเป็น 2 ลำคือ ตรงมาทางหน้าสถานีอนามัยป่าไผ่และอีกสายหนึ่งจะไปทางบ้านม่วงด้อย ส่วนอีกสายหนึ่งก็จะอ้อมมาทางทิศตะวันออกของบ้านป่าไผ่ และสายนี้มาจากภูเขาซึ่งไหลมาจากบ้านสันยาวผ่านหมู่ที่ 9

ตัวแทนกลุ่มที่ 5. : นายจันทร์แก้ว บุญเกิด ประธานสภาอบต.ป่าไผ่

จะอธิบายในส่วนของถนนและหมู่บ้านก่อน ถนนหลักๆในตำบลป่าไผ่มีอยู่ 3 สาย คือ สายแม่กอย สายบ้านโຈ้สายป่อเต่า จะอธิบายสายแรกก่อน จากบ้านแม่กอยเข้ามาเป็นบ้านสันยาวหมู่ที่ 2 และไปทางตำบลป่าคุ่มขึ้นมาทางทิศเหนือเป็นหมู่ที่ 9 บ้านม่วงคำ เลยขึ้นมาเป็นหมู่ที่ 1 สถานที่สำคัญก็มี อบต. โรงเรียนและกลุ่มเกษตรกร ถัดขึ้นมาเป็นสถานีอนามัย ไปอีกจะเป็นหมู่ที่ 3 จะมีทางแยกขึ้นไปอ่างแม่โก้น และจะมีทางขึ้นไปบ้านชาวเขาป่าหญาไซ มีบ้านขอบม่วงป่าหญาไซ อาแปะ บ้านอาแปะ และสันป่ายาง ถนนสายอ้อมไปทางทิศตะวันออกคือสายสหกรณ์ จะมีอ่างแม่กอยอยู่บริเวณนี้ อ้อมไปทางถนนสายสหกรณ์ขึ้นไปทางลำน้ำแม้งัด จะมีบ้านชาวเขาชื่อว่าบ้านออบมิด ลงมาที่หมู่ 4 จะเป็นวัดดงมะตะ ลงมาทางหมู่ 5 ย้อนมาทางหมู่ 6 ลงมาหมู่ 1 ลงมาอีกเป็นหมู่ที่ 7 อ้อมมาเป็นหมู่ที่ 8 ลงมาเป็นหมู่ที่ 10 ลงไปทางทิศตะวันตกจะเป็นบ้านสันผักอี (ป่อเต่า) ตำบลสันทรายและป่าช้าและต่อไปจะเป็นส่วนของลำเหมืองจากแม่โก้นและแม้งัด ทางแม่โก้นจะมีลำเหมืองสายหลัก ๆ อยู่ 2 สายคือ สายโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรมศึกษาผู้นำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม้งัด

คงจะตะแยกไปหมู่ที่ 4 สันอกฟ้า หมู่ที่ 5 สันกลาง หมู่ที่ 11 สันผักชี ส่วนอีกสายคือสายฝ้าย หินไปทางหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 2 ลงมาจนถึงหมู่ที่ 6 หมู่ที่ 7 ผ่านป่าช้ามา

ตัวแทนกลุ่มที่ 6 : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 สันตะผาบ

เริ่มต้นจากหมู่ที่ 10 สันตะผาบ หมู่ที่ 7 ม่วงถ้อย หมู่ที่ 6 สันป่องขึ้นมาหมู่ที่ 5 สันกลางและบริเวณทุ่งนา ขึ้นมาถึงบ้านเหล่าจะเห็นสถานีตำรวจป่าไหน ทางทิศตะวันตก คือบ้านแม่หมู่ที่ 4 บ้านต้นธาตุและเขตติดต่อตำบลสันทราย ขึ้นมาทางหมู่ที่ 3 และอ่างเก็บน้ำ ฝ้ายหิน และมาอีกจะเป็นฝ้ายแม่กอยซึ่งสร้างเสร็จใหม่ๆ เรื่องขึ้นมาจะเป็นบ้านป่าไม้และบ้าน ชาวเขา ถนนสายลงมาคือสายสหกรณ์เรื่อยไปเป็นเขตติดต่อตำบลป่าตุ่ม และเขตป่าลงมาตาม ถนนจะเป็นสถานีอนามัย หมู่ที่ 1 โรงเรียนและอบต. ไปเรื่อยๆ จะเป็นหมู่ที่ 9 บ้านม่วงคำและหมู่ ที่ 2 บ้านสันยาว ซึ่งมีถนนเชื่อมโยงติดต่อกับตำบลป่าตุ่ม ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดต่อกับ ตำบลเวียง

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

จากแผนที่ของตำบลป่าไหนที่หลาย ๆ คนมาชี้แจง จะมีแม่น้ำสายหลัก 2 สายที่ใช้ ประโยชน์คือแม่ไก่และแม่กอย ป่าส่วนมากและรอบ ๆ ก็จะเป็นป่าไม้ สายน้ำที่ต่อจากแม่จืด คือต่อในตำบลสันทราย ตำบลป่าไหนได้ใช้น้ำจากแม่จืดไม่มาก ที่ใช้ก็มีเฉพาะบ้านอบมิต และหมู่ที่ 4 ต้นธาตุ หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า หมู่ที่ 5 บ้านสันกลาง หมู่ที่ 6 บ้านป่อง หมู่ที่ 7 บ้าน ม่วงถ้อย และหมู่ที่ 8 สันตะผาบ ส่วนมากการที่เราจะมองหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งเวลามองภาพ รวมเรามักจะมองไม่เห็น แต่ถ้าหากว่าเรามาช่วยกันมองหลายๆ ฝาย หลาย ๆ คน ความคิดก็ จะระดมออกมา บางคนก็มีความสามารถ บางคนก็มีความรู้ อย่างเช่น บ้านอาเส่ บ้านหญ้าไซ บ้านขอนแก่น บ้านอาแย ซึ่งเราไม่ได้คิดถึงเลย ซึ่งส่วนนี้จะเป็นหมู่บ้านชาวเขา เพราะตาม ลักษณะที่ถ้าจะทำป่าชุมชนต้องดึงชาวเขาเหล่านี้มาเข้าร่วมด้วย จะต้องดึง อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ทุกหมู่บ้านต้องมาร่วมกัน ถ้าหากจะทำเหมือนกับที่อำเภอเชียงดาว ที่พูดถึงอำเภอ เชียงดาวคือยกเป็นตัวอย่าง ก็แล้วแต่ว่าในหมู่บ้านเราจะทำอะไร สังเกตดูเขตป่าตำบลป่าไหน จะเป็นเขตป่าต้นน้ำอยู่ แม่จืดก็อยู่ใกล้ แม่ไก่อยู่ในเขตของตำบลป่าไหน ถ้าสมมุติว่าทางป่า ทั้งหมดอ่างเก็บน้ำแม่ไก่ต้องแห้งแน่นอน แม่จืดก็จะแห้งตามไปด้วย ถ้าเรารักษาป่าผืนนี้ไว้ ต่อไปน้ำก็คงไม่แห้ง

สมัยก่อนที่ผ่านมาในการทำไร่ทำนามีน้ำใช้เพียงพอ แต่ปัจจุบันแตกต่างกันออกไป เพราะทำนากันหลายรอบ ทำสวนกันหลายรอบ อย่างที่พูดมาในช่วงเช้าเพราะเศรษฐกิจรัดตัว ค่าใช้จ่ายก็มีมากขึ้น วัฒนธรรมตะวันตกก็เข้ามามาก การแต่งตัวก็เปลี่ยนไป จากแผนที่ทั้งหมดก็จะมองเห็นภาพแล้วว่า ตำบลป่าไหนอยู่ตรงไหน ป่าอยู่ตรงไหน มีแม่น้ำไหลผ่านก็สาย ที่หมู่บ้านมีสถานที่สำคัญอะไรบ้าง ปัจจุบันถ้าเราจะทำอะไรเราก็จะต้องถามพี่น้องชาวบ้านว่า โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จืด

จะทำอะไรกันซึ่งจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของทรัพยากรทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ ป่า การเกษตร อุตสาหกรรม จะทำอะไรก็ต้องมีการปรึกษา คือจริง ๆ แล้วระบบการเกษตรจะต้องเกี่ยวข้องกับดิน กับน้ำ กับป่า เหมือนกันหมดคือจะรวมทั้งหมด การเกษตรของเราถ้าไม่มีป่าไม้ ดินและน้ำก็จะแห้งคือจะพวงกันทั้งหมด ถ้าจะทำป่าก็จะตั้งคำถามให้และจะให้แบ่งกลุ่มเหมือนเดิมและในเขียนว่าจะทำอะไร จะดำเนินการอย่างไรบ้าง

ประเด็นปัญหาของชาวบ้านที่ต้องการนำเสนอและหาแนวทางการแก้ไข :

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6

วันนี้มีคำถามเพื่อจะมาขอคำอธิบายในเรื่องของโครงการอนุรักษ์ป่า คำถามที่ทางคุณบุญมาให้มาว่าจะดำเนินการอย่างไร อันดับแรกข้อ 1 เราจะต้องมีการจัดอบรมผู้นำท้องถิ่นเสียก่อนระหว่าง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. จะต้องมาอบรมทำความเข้าใจถึงหลักการของป่าชุมชนก่อน จะต้องมีความพร้อมและความร่วมมือเสียก่อนโครงการจึงจะดำเนินการไปได้ ข้อที่ 2 เราจะต้องออกสำรวจป่าในเขตพื้นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่ของตำบลป่าไผ่ที่จะจัดทำกลุ่มอนุรักษ์ป่าว่าป่าของเรามีจำนวนกว้างเท่าไร เช่นทางทิศตะวันออกติดต่อกับเขตจังหวัดเชียงราย ทางทิศเหนือติดกับอำเภอฝาง กว้างขนาดไหนทางผู้นำท้องถิ่นจะทราบดีเขตพื้นที่รับผิดชอบว่ามากน้อยขนาดไหน ข้อ 3 เมื่อเรารู้เขตรับผิดชอบแล้วเราจะต้องมีกฎเกณฑ์กติกาในการใช้ป่าชุมชน เมื่อเรารู้เขตป่าแล้วเราจะต้องอนุรักษ์ไว้อย่างไรบ้าง มีกฎเกณฑ์อย่างไรบ้าง เช่น ถ้าไปตัดไม้ในเขตนอกเหนือจากพื้นที่ใช้สอยแล้วจะมีการปรับจะมีการลงโทษกันอย่างไร เราต้องตั้งกฎเกณฑ์กันขึ้นมา และคำถามข้อที่ 4 จะทำเมื่อไร เราพูดถึงจะให้ทำเมื่อไรเราจะทำเพียงลำพังไม่ได้ถ้าไม่มีหน่วยงานมาสนับสนุนในด้านของงบประมาณหรือการอบรมต่างๆให้ทางประชาชนชาวบ้านเข้าใจ เมื่อไม่มีงบประมาณสนับสนุนเราก็ไม่สามารถทำได้ ถ้าเรามีการอบรมต่าง ๆ และมีหน่วยงานสนับสนุนแล้วจะทำให้ชุมชนของเรามีความพร้อมถ้าเราได้รับการอบรมแล้วชาวบ้านมีความสนใจมีความเข้าใจแล้ว เรามีความพร้อมแล้วเราก็สามารถทำได้

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 บ้านโละปูเลย

ก่อนอื่นการมาอบรมในวันนี้ก็มีจุดประสงค์เดียวกัน คือเราอยากจะมีป่าที่สมบูรณ์ ป่าที่มีน้ำ ถ้าป่าหมดน้ำก็ไม่ดี เราก็ต้องเข้าใจด้วย การดำเนินงานก็เหมือนกลุ่มแรกเป้าหมายเดียวกัน คือการจัดอบรมผู้นำในท้องถิ่น มีทั้ง ผู้ใหญ่บ้าน อบต. กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ตำบล สารวัตร ที่เกี่ยวข้องกับงานนี้ มาร่วมอบรมด้วยกันให้เข้าใจว่าการมีป่าจะมีประโยชน์อย่างไร เชิญชวนพี่น้องชาวบ้านในพื้นที่สูงหรือชาวเขาเข้าร่วมโครงการช่วยกัน

อนุรักษป่า และจัดหางบประมาณการดำเนินงานหากไม่มีงบประมาณก็ไม่สามารถดำเนินการได้ การงานทุกอย่างเงินคือปัจจัยสำคัญถ้ามีงบประมาณก็จะทำได้ จะทำเมื่อไรเราจะทำเมื่อการ ประสานงานและได้ข้อสรุปเรียบร้อยแล้ว ถ้าเราได้ข้อสรุปที่เรียบร้อยแล้ว เราค่อยมาว่ากันอีก ที่ว่าการมีป่าอนุรักษเราจะสร้างกฎเกณฑ์อย่างไร อย่างที่กลุ่มแรกเสนอมาก็จะมีเป้าหมาย เดียวกัน ทำโครงการหางบประมาณถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษป่า เพื่อ เป็นงบประมาณในการดำเนินงานสำรวจป่าหรือทำป้ายเขตป่าชุมชนเพื่อให้รู้ว่า เขตของป่า ชุมชนอยู่บริเวณใดและอีกอย่างต้องบอกให้ชาวเขาทราบว่าบริเวณนี้เป็นเขตป่าชุมชนห้ามตัด ไม้ทำลายป่า ห้ามบุกรุกทำลายหากเราไม่เชิญเขามาเขาก็ไม่ทราบ พร้อมทั้งหากลำไม้เพื่อนำ มาปลูกทดแทนในเขตป่าชุมชนที่ถูกทำลายไปให้สมบูรณ์ขึ้นและป่าไม้ของเราจะกลับคืนมา เหมือนเดิมอย่างในอดีต

นายอุ้นเรือน คำทราย : สมาชิก อบต. หมู่ที่ 1 ตำบลป่าไผ่

ที่ทางผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ได้พูดมาแล้ว ที่เรามาด้วยกันในเวทีนี้ก็มีวัตถุประสงค์ เดียวกัน คือเกี่ยวข้องกับดิน น้ำ ป่า และในเรื่องของป่าชุมชนที่จะทำเราจะเริ่มดำเนินการ อย่างไร อันดับแรกเราจะต้องชักชวนชาวบ้านและชาวเขาช่วยกันรักษาป่า เราไม่ตัดไม้ ทำลายป่ารักษาสิ่งแวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์เหมือนกับอดีตที่ผ่านมาไม่มีใครตัดไม้ทำลายป่า ฝนฟ้าก็ตกต้องตามฤดูกาลและในขณะนี้ขอยกตัวอย่างเช่น ขณะนี้เราเกี่ยวข้าวแต่ฝนก็ตกลงมา ข้าวของเราก็เน่าเสียหาย เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่าและไม่มีการปลูกทดแทนขึ้นมา ข้อ 2 เราจะช่วยกันรณรงค์ปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆเช่น วันพ่อ วันแม่หรือวันสำคัญทางศาสนา ข้อ 3 ขอให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนช่วยในการสนับสนุนด้านงบประมาณ สำหรับใช้จ่ายใน การดำเนินงาน

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

ดูแนวทางของหลายๆกลุ่มที่ต้นทุนเหมือนกันหมด ต้นทุนในที่นี้หมายถึงความรู้เรื่องป่า จริงๆ แล้วคนเรามีภูมิปัญญาเหมือนกันหมด อยู่ที่ว่าจะเอาออกมาใช้อย่างไรเท่านั้น ก็เป็นแนว ทางที่ดีสำหรับการที่เราจะเชิญพี่น้องชาวเขาและชาวพื้นราบมาช่วยกัน และรวมทั้งการรณรงค์ ปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆเป็นสิ่งที่ดี บางครั้งการตัดต้นไม้ก็ต้องมีการปลูกทดแทนบ้าง ในส่วน ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอาจจะเอาเงินงบประมาณมาสนับสนุนแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเราต้อง ช่วยเหลือตนเองก่อน ซึ่งมีข้อเสนอว่าเราจะต้องมีการรวมกลุ่มรวมตัวกันก่อน บางอย่างไม่ต้อง ของงบประมาณจากที่อื่นเราต้องทำกันก่อน ถ้าเราดำเนินการแล้วหน่วยงานต่างๆ ก็จะเข้ามา เองเหมือนกับที่อำเภอเชียงดาว ซึ่งทำเรื่องป่าชุมชนมา 5 ปี ได้เงินมา 1,000,000กว่าบาท ตอนนีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ หลายองค์กรเข้ามาดูงานและทำวิจัยที่นั่น เงินก็สะพัดเข้ามาเรื่อย ๆ ผู้ใหญ่บ้านพาคนเข้ามาดูป่าไม่ ป่าอนุรักษ ป่าชุมชน ก็ได้คำตอบแทนเป็นเงินเอาเข้าไป โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัต

สนับสนุนหมู่บ้านอีกเพื่อเป็นกองทุนด้านงบประมาณสนับสนุน เพราะหมู่บ้านนี้ทำการอนุรักษ์
ได้ดี อะไรที่เป็นประโยชน์สำหรับเราเราไม่ต้องรอหน่วยงานของรัฐแต่เพียงอย่างเดียว หรือ
รอให้ อบต. จัดสรรงบประมาณมาให้ บางทีอบต. ก็ไม่มีเงินงบประมาณมากนัก ถ้าเราช่วย
แรงร่วมใจกันทำกันก่อนเราก็ได้ผลประโยชน์ก่อน อะไรที่ลงมือทำแล้วจะต้องทำเป็นกลุ่ม ทำ
เองเพียงลำพังไม่ไหวแน่ ๆ อย่างเช่นการเดินทางสำรวจป่า ไปติดต่อกันหลายวันก็ไม่ไหวเราก็ต้อง
มีการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปจากจุดนี้ถึงจุดนี้ แบ่งกันหน่วยเสบียงก็จัดหาอาหารไปส่งให้
ตรงนี้จุดนั้น ทหารเดินป่าปักป้ายทั้งหมดเราจะต้องได้ไปคุยกับทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ก่อนเพื่อขอให้
เขามาร่วมด้วย เชิญพี่น้องชาวบ้านด้วย ก่อนที่จะทำตรงนี้ทุกคนเมื่อกลับไปแล้วก็ลองไปคุย
กับทางผู้ใหญ่บ้าน กำนันอบต. แล้วก็มีการประชุมกันภายในหมู่บ้านก่อนตกลงร่วมกันว่าเราจะ
ทำป่าชุมชน จะมีการตั้งคณะกรรมการป่าขึ้นมา มีใครบ้าง ช่วยกันซึ่งทางผู้ใหญ่บ้าน กำนัน
อบต. จะต้องเป็นผู้นำก่อน ยกตัวอย่างในอำเภอเชียงดาว ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ร่วมมือ
ช่วยเหลือกันหมดทุกฝ่าย แม้บ้านก็เป็นหัวใจสำคัญเช่นเดียวกัน จากการวิจัยที่จังหวัดลำพูน
แม้บ้านเป็นตัวจักรสำคัญด้วยซ้ำไปอย่างเช่นการเดินทางสำรวจป่าแม่บ้านจะรู้ว่าเคยไปหาเห็ดหา
หน่อที่ไหนได้บ้าง อันไหนกินได้อันไหนที่กินไม่ได้ หลาย ๆ คนมีความรู้แตกต่างกันไป
อย่างการเข้าไปในป่ามีหลาย ๆ อย่าง สมุนไพร อาหารป่า ไม่ใช่สอย มีประโยชน์ทุกอย่างถ้า
อนุรักษ์ดีก็เหมือนกับหลาย ๆ คนบอกน้ำท่าก็อุดมสมบูรณ์ดี เหมือนสมัยก่อน ๆ ในปัจจุบันนี้
จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นการตัดไม้ทำลายป่าก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เราจะทำอย่างไรเพื่อลูก
เพื่อหลานของเราในวันข้างหน้าจะได้มีใช้ ไม่ใช่มองว่าเพียงวันนี้ต้องมองไปข้างหน้าในกรณี
ของตำบลสันทราย ตำบลน้ำแพร่ และตำบลบางโป้ง จะดำเนินการประชุมลูกบ้านในแต่ละ
บ้านก่อน พูดคุยทำความเข้าใจตกลงตั้งคณะกรรมการเรียบร้อยแล้วก็จะมารวมกันในรูปแบบตำบลพร้อม
เมื่อไรเราก็จะเชิญเจ้าหน้าที่มาร่วมประชุมกัน ซึ่งทางเจ้าหน้าที่จะนำส่วนของกฎหมายป่าไม้
เรื่องป่าชุมชนผู้ที่ทำป่าชุมชนในอำเภอเชียงดาว มาเล่าประสบการณ์ให้ฟังว่ามีการดำเนินการ
อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางให้เราทำกัน ค่าอาหารค่าเบียร์เลี้ยงยังมีตามปกติ เพราะในแผน
ของโครงการที่ทำมานั้นจะให้ทำในรูปแบบของการปฏิบัติ ใช่ว่ามาประชุมแล้วกลับไปบ้านนอนก็ไม่
มีประโยชน์ จะทำเรื่องป่าก็เน้นเรื่องป่าและในส่วนของตำบลป่าไหน น่าจะทำเรื่องของน้ำ
ด้วยเพราะเป็นแหล่งต้นน้ำอาจจะมีการกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งเราจะรวมกลุ่มเข้าร่วมได้ทั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่ม
ป่า เวลาที่เข้าร่วมประชุมไม่ต้องห่วงในเรื่องของเงิน งบประมาณจะได้มาจากไหนบ้างถ้าเรา
ทำกันจริง ๆ วันหลังเราก็สามารถทำโครงการขอได้ ยกตัวอย่างที่ พอช.ก็มีงบประมาณ ซึ่งใน
ขณะนี้ผมได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการประสานงานจังหวัดเพราะมีหลาย ๆ คนช่วยกัน และ
เจาะจงในส่วนของการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า คน ถือว่าเป็นทรัพยากรหมด ถ้าในส่วนของการอำเภอ
ถ้าเราทำโครงการเข้าไปเราก็ได้ดูแลกันเป็นพิเศษ อีกหน่อยเรื่องของการศึกษาดูงานคิดว่า
อำเภอพร้าวค่อนข้างจะสมบูรณ์กว่าอำเภอเชียงดาว เพียงแต่ทางอำเภอเชียงดาวเริ่มต้นก่อน

เท่านั้น บริเวณป่าที่ชาวบ้านเชื่อว่ามีผีอยู่ทางด้านอำเภอเชียงดาวจะใช้บริเวณนั้นเป็นจุดสำคัญ
อย่างภูเขาภูมุนั้นชาวบ้านไม่กล้าเข้าไปบุกรุก

สำหรับประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ที่ถูกลืมไปเราจะฟื้นฟูกันขึ้นมาไม่ว่าจะเป็น ผู้หญิง
เด็ก ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ชายทั้งหลายเราจะร่วมมือกัน สำหรับเด็กต่อไปก็จะมีหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อ
นำมาเรียนรู้เพื่อสืบสานกันต่อไป มาดูแลรักษากันไปเป็นทอด ๆ ให้มองในวันข้างหน้าไม่
ใช่มองวันนี้ ด้านของเงินก็เป็นเรื่องสำคัญเหมือนกัน ไม่มีเงินก็ไปไหนทำอะไรไม่ได้แต่ในบาง
ส่วนก็ต้องช่วยตัวเองก่อน ก่อนที่จะไปขอจากหน่วยงานอื่นอย่างที่เคยกันประธานบริหารส่วน
ตำบลก็ว่าในส่วนของ อบต. ใช้จ่ายเพียงอย่างเดียว บางอย่างก็ต้องสร้าง เราต้องช่วย
ตนเองก่อนถ้าเราวมกลุ่มรวมสมาชิกได้เก็บเงินคนละ 10 บาทและเงินส่วนนี้ใช้ว่าจะนำมาใช้
จ่ายหมดบางส่วนคณะกรรมการก็นำไปต่อยอดให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น ปลุกป่าเสริมจัดทำอาหาร
กับข้าวให้ผู้ที่ไม่ไปตรวจป่า พวกอาวูฮินขึ้นไปตรวจป่าไม่ใช่ไปยิงใครแต่เอาไปห้ามปราบเฉย ๆ
ถ้าเรามีกฎระเบียบออกมาเรียบร้อยแล้วก็ไปกันมือเปล่าก็ได้ ใครจะทำอะไรต้องมาขออนุญาต
จากประธานป่าชุมชนของหมู่บ้านก่อน แต่ละหมู่บ้านก็จะมีประธานป่าชุมชนตำบล ประธาน
เครือข่ายก็จะเชื่อมกับอำเภอตัวอย่างเช่น กรณีไฟไหม้บ้านขอตัดต้นไม้มาทำบ้านสัก3-4ต้น ก็
ว่ากันไป ถ้าเราจะเข้าไปหาเห็ดหาหน่อไม้ไผ่มาทำคอกทางด้านเจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือเจ้าหน้าที่
ที่สำรวจก็ไม่สามารถที่จะจับเราได้ เพราะเรามีข้อตกลงร่วมกันและที่ได้คุยให้ฟังว่าท่านรัฐ
มนตรีประพัฒน์ท่านจะเข้ามาดูงานที่อำเภอเชียงดาว อีกหน่อยท่านอาจจะเข้ามาดูงานที่
อำเภอพร้าวบ้าง และจะมีการทำ work shop ที่อำเภอเชียงดาว งบประมาณ 500,000 กว่า
บาท เราจะเชิญคนทางอำเภอพร้าวเข้าร่วมด้วย ในเวทีก็จะมีท่านรัฐมนตรีและอธิบดีกรม
จากหลายๆกรมไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ จะเชิญมาท่านเหล่านั้นมารับฟังชาวบ้านมา
สะท้อนปัญหาว่าทำไมเราอยากได้ป่าชุมชนกัน มีประโยชน์อย่างไรต่อชาวบ้าน นอกเหนือไป
จากที่เราปล่อยให้ทางกรมป่าไม้จัดการมาหลายสิบปีผลออกมาเป็นอย่างไร อย่าลืมว่าอุทยานมี
เจ้าหน้าที่ทั่วทั้งประเทศมีไม่กี่คนในพื้นที่ภาคเหนือมีป่าก็แสนกล้านไร่ เป็นไปไม่ได้ที่เจ้าหน้าที่
จะดูแลรักษาป่าได้หมด

ต่อไปถ้าเราจะทำเรื่องป่าชุมชนถ้าหากว่าเราวมกลุ่มกันได้พร้อมกันเมื่อไรบอกผ่านผู้
ประสานงานแล้วทางเจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชนศึกษาจะจัดเวทีเสริมให้ อย่างช้าก็ประมาณ
เดือนมกราคม เดือนกุมภาพันธ์ จะมาดำเนินการแน่นอน ซึ่งตอนนี้ทางงบประมาณไปแล้ว
ในส่วนของตำบลบ้างไปง ตำบลน้ำแพร่ และตำบลสันทราย จะเริ่มกันในเดือนธันวาคมนี้คือ
จะต้องมีการเตรียมคนก่อนแล้วเมื่อวันที่มีการจัดเวที ผู้ใหญ่บ้าน อบต.มากันมากมีแต่พี่น้อง
ชาวเขาที่มากันประมาณ 3-4 หมู่บ้าน ซึ่งก็ได้ส่งตัวแทนมาและอบต. ก็รับทราบแล้ว เพราะ
ทางด้านประธานบริหารสังเกตเห็นว่าขอให้มาเข้าร่วมเวทีนี้ให้ได้ เพราะจะได้ทำป่าชุมชนที่
ตำบลสันทรายเพราะที่นั่นมีป่าจำนวน 3-4 ป่าอย่างหมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 9 จะทำกันตรง
บริเวณป่าคอยนาแล ส่วนหมู่บ้านบนดอยอีกฟากหนึ่งจะทำบริเวณป่าที่ติดต่อกับอำเภอฝาง

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษากลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จิด

และอำเภอไชยปราการในส่วนของตำบลป่าไผ่ถ้าหากจะทำกัน ก็ควรจะตั้งเอาพี่น้องชาวเขามาร่วมด้วยเพราะอยู่ทางด้านต้นน้ำ และจะต้องช่วยกันดูแลรักษาน้ำให้เราด้วย ไม่ใช่ใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลงต่างๆ แล้วล้างลงในน้ำ ปล่อยให้น้ำไหลลงมาให้คนที่อยู่ท้ายน้ำใช้น้ำร่วมในการทำไร่ทำนาต่าง ๆ และอีกอย่างหนึ่งระบบการเกษตรต่อไปจะเน้นแบบธรรมชาติมากขึ้น

ในส่วนของเรื่องเขื่อนต่างๆในประเทศสหรัฐอเมริกาในขณะนี้ได้มีการทบทวนกันน้ำบางแห่งที่จะทำเหมือนกับที่บ้านเราทำกันคือการตอกหลักกัน แต่เขาจะไม่ใช้ไม้ตอกเหมือนอย่างบ้านเราเขาจะใช้เสาคอนกรีตมาหล่อเป็นเสาเข็มแล้วตอกไปแทนไม้ ตอนนีระบบการชลประทานเปลี่ยนไปแล้ว อย่างในต่างประเทศเช่นประเทศสวิตเซอร์แลนด์และเนเธอร์แลนด์ก็ได้เข้ามาศึกษาดูงานเรื่องฝายตอกหลักที่อำเภอเชียงดาว เขาได้เข้ามาดูฝายดั้งเดิมมาดูภูมิปัญญาของชาวบ้านในสมัยก่อนว่ากันน้ำกันอย่างไร นำน้ำไปใช้ได้อย่างไร ทั้ง ๆ ที่ประเทศของเขาเจริญมากแต่ไหนมีการสร้างระบบเขื่อนกันหมด แต่ก็ยังกลับมาดูภูมิปัญญาของคนบ้านเรา ซึ่งในการสร้างฝายสร้างฝายสร้างเขื่อนในปัจจุบัน มีการใช้คอนกรีตเวลาทราย หิน ดินต่างๆไหลมาแล้วก็ไม่สามารถที่เล็ดลอดออกมาได้ก็ทำให้เกิดการตื้นเขินทับถมบริเวณหน้าฝายหน้าอ่างหน้าเขื่อนต่างๆ ทำให้ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการขุดลอก แต่ถ้าเป็นฝายดั้งเดิมหรือฝายไม้ ดินทรายต่าง ๆ ก็สามารถออกมาได้ สังเกตดูว่าอีกหน่อยอย่างแม่ไก่กันก็จะต้องมีการขุดลอก เพราะบ้านเราเป็นภูเขามากดินลาดชันเวลาฝนตกลงมากก็ชะล้างเอาเศษดิน หิน มาด้วยเพียงแต่ว่าตอนนี้เรายังไม่รู้ถึงผลกระทบเหมือนอย่างเดียวกับเขื่อนแม่จัดในขณะนี้สังเกตดูว่าขณะนี้น้ำจะมีเพิ่มมากขึ้นเพราะดินทรายต่าง ๆ เริ่มที่จะทับถม หลายคนบอกว่าน้ำเต็มเขื่อนแต่ถ้าหาควาลงไปคูตรงพื้นเขื่อนจะเห็นได้ชัดเจน คนที่หาปลาจะทราบดีเพราะเวลาไปवालเบ็ดก็จะรู้ความลึกของน้ำหรือคนที่ล่องแพจะรู้ถึงความลึกของน้ำและในไม่ช้าก็เห็นผลกระทบที่เกิดจากการสร้างเขื่อน อย่าง ฝายคอนกรีตและก็จะกลับมาใช้ฝายแบบภูมิปัญญาดั้งเดิม

ในส่วนของระบบการเกษตรแบบธรรมชาติ ตอนนี้ก็เริ่มที่จะมีการฟื้นฟูมาแล้ว เพราะว่าเราจะต้องลดต้นทุนในการผลิตลงอย่างเช่นแต่ก่อนเราเคยใช้ปุ๋ยเคมี ใช้สารเคมีต่างๆ แต่เดี๋ยวนี้ก็จะเริ่มกลับมาใช้แบบธรรมชาติ ที่ตำบลป่าไผ่จะเริ่มมีการปลูกผักปลอดสารพิษ ตอนนี้ก็กำลังจะรวบรวมชาวบ้านเพื่อเข้ารับการฝึกอบรมระบบการเกษตรแบบธรรมชาติ

ในการจัดเวทีเราจะมีเรื่อง พ.ร.บ. ป่าไม้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพื่อที่ว่าเราอยากจะให้พี่น้องชาวบ้านได้รู้ว่าป่าชุมชนเราจะทำกันอย่างไร และป่าชุมชนมีประโยชน์อย่างไร กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง

ช่วงอภิปรายซักถาม

ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่

ขออนุญาตเสริมคือ ทาง อบต. ป่าไผ่จะมีงบประมาณส่วนหนึ่งอยู่แล้วเป็นงบประมาณจากโครงการพระราชดำริ ทุกปีที่ผ่านมาเราจะใช้งบประมาณส่วนนี้ในเรื่องของการใช้น้ำ และที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มิมีความเข้าใจกันเพราะยังไม่ได้ทำความเข้าใจกันเพราะเรายังไม่ได้มีการรวมกลุ่มกัน ในเรื่องของงบประมาณทาง อบต. คิดว่าจะทำโครงการประชุมชนเป็นโครงการแรกและจะเป็นการพัฒนาบุคลากรร่วมด้วย ซึ่งในการที่เราจะทำโครงการอะไรต่างๆก็ต้องพัฒนาบุคลากรก่อน บุคลากรในที่นี้ก็คือประชาชนในพื้นที่นั่นเอง เราจะทำกันในลักษณะนี้คือมีการประชุมหรืออบรมให้ความรู้เสียก่อน และในเรื่องของงบประมาณเราจะมีการจัดทำระเบียบออกมาให้ชัดเจนแล้วตามโครงการพระราชดำริ ซึ่งจะใช้ได้ในเรื่องของน้ำและป่า และคิดว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดี ถ้าหากว่าแต่ละหมู่บ้านได้มีการประสานงานและตั้งประธานกรรมการต่างๆ ขึ้นมา และถ้าเรามีความกระตือรือร้นกันป่าของเราจะอุดมสมบูรณ์ขึ้นไปได้ มีคนถามว่าการปลูกป่าจะได้ผลหรือไม่ตอบได้เลยว่าการที่เราไม่กล้าไม่ไปปลูกถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ก็จะได้ประมาณ 40 - 50 % และถ้าเราไม่กล้าไม่ไปปลูกบริเวณที่มีการบุกรุกถางทำลาย ก็จะไม่มีการกล้ามาบุกรุกถางอีกและในส่วนของการไม่ทำก็ตะแคงยกแถมก่นขึ้นมาซึ่งจะโตเร็วกว่ากล้าไม้ที่เราไปปลูกใหม่เสียอีก

ปัจจุบันนี้ไม่ทราบว่าทางชาวเขาได้ทราบหรือไม่ว่าเราได้มีการจำกัดเขตถ้าพูดถึงการแบ่งโซนการทำมาหากินของชาวเขา เราจะไปล้มเลิกก็ไม่ได้เพราะพวกเขาได้มีการเบิกรู้นานแล้ว สำหรับในการเดินตรวจป่าก็ได้มีการทำมาแล้วตั้งแต่เมื่อ พ.ศ. 2525 เป็นเวลา 20 กว่าปีมาแล้วและในทางของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ก็ได้ช่วยกันมาตลอดในเรื่องนี้ เพียงแต่เราไม่มีเครือข่าย จริง ๆ แล้วในปัจจุบันชาวเขาในตำบลเราก็สามารถพูดคุยกันได้ตกลงกันได้ ทุกวันนี้พวกเขาก็ได้มาปรึกษาว่าอยากจะเข้ามาทำกินทำไร่บนพื้นที่ราบและมารับจ้างในเขตพื้นที่ราบเพราะไม่อยากจะทำลายป่าอีกแล้ว และจากที่ได้เสนอกันมาก็เห็นว่ามีเป้าหมายเดียวกันเรื่องแรกในส่วนของชาวเขาเชื่อว่าจะไม่ให้ความร่วมมือถ้าหากเราเข้าไปใกล้ชิดด้วย ถ้าหากว่าเราทำห่างเหินก็จะเป็นช่องว่างที่ว่าเราไม่ให้ความช่วยเหลือและพวกเขาก็คิดว่าจะไม่ให้ความร่วมมือกับเราด้วย ซึ่งจะเป็นเหตุทำให้มีการบุกรุกทำลายป่ามากขึ้น แต่ในปัจจุบันตามลักษณะภูมิศาสตร์เกษตรซึ่งกำลังศึกษากันอยู่ คิดว่าจะขอพันธุ์พืชเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นลำไย มะม่วง เพื่อให้ชาวเขานำไปปลูกตามไร่สวนซึ่งจะมีผลทำให้ป่าเราสมบูรณ์ขึ้นได้ในอีกทางหนึ่ง ก็อยากจะฝากให้กับผู้ที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้แต่ละหมู่บ้านก็อยากจะให้ไปจัดการตามที่ทางเจ้าหน้าที่ประสานงานลุ่มน้ำกล่วแนะนำและเราก็จะมาร่วมกันตั้งประธานกลุ่มของตำบลรองประธานและคณะกรรมการในส่วนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. จะคอยสนับสนุนอย่างเต็มที่และทุกวันนี้ที่ผ่านมาจากที่ได้ร่วมเวทีระดับอำเภอมาแล้วหลายครั้งก็ได้มีปัญหาถกเถียงกันตลอดมาคือ ปัจจุบันนี้ทางด้านคนพื้นราบกลายเป็นแพะรับบาปหมายความว่าเราไม่ได้ไปตัดไม้ทำลายป่าแต่เนื่องจากแม่น้ำ 2 สายอยู่ในเขตของตำบลป่าไผ่ ทั้งน้ำแม่โก้น และน้ำ

แม่จัต และเราก็คิดกันว่าชาวเขาเขตเราเป็นผู้บุกรุกป่า จริง ๆ แล้วไม่ใช่เมื่อต้นปีที่ผ่านมาจากทาง
 ประธานบริหารอบต. ประธานสภาอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่อุทยานและตำรวจบาง
 ส่วนได้เข้าไปในป่าและจับกุมผู้บุกรุกมาได้ 4 คน ซึ่งปรากฏว่าไม่ใช่ชาวเขามนเขตของเรา
 หมายถึงไม่ใช่ชาวเขาในเขตตำบลป่าโหล และไม่ใช่ชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย แต่เป็น
 ชาวเขาจากจังหวัดเชียงราย จะเห็นได้ว่าไม่ใช่เกิดจากประชากรของเราอย่างเดียว และจริงๆ
 แล้วในส่วนของอ่างแม่ไก่เคยได้ไปที่หมู่บ้านอาเส่แล้วมองลงมาก็สามารถมองเห็นอ่างแม่ไก่
 แสดงว่าเป็นป่าที่ไม่ลึกเท่าไรป่าที่ลึกจะเป็นป่าต้นน้ำแม่จัตมีแม่น้ำหลายสายลำห้วยหลายสายไม่
 ว่าจะเป็นห้วยงูเหือง ห้วยแม่จัตน้อย และอื่น ๆ ซึ่งจริงๆ แล้วได้มีการเดินสำรวจตลอดไม่
 ว่าจะเป็น สตรี แม่บ้าน เยาวชน ผู้นำชุมชน มีความขยันขันแข็งและความสามัคคี และในส่วน
 ของเรื่องงบประมาณที่เราจะหาทาง อบต. มีงบประมาณให้ในส่วนอย่างแน่นอนไม่ต่ำ
 กว่า 2-3 หมื่นบาท แต่ถ้าเห็นว่าทางเรามีความตั้งใจจริงร่วมมือกันได้จริง ๆ และเห็นความ
 สำคัญทาง อบต. ก็จะจัดสรรงบประมาณเพิ่มให้อีกส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเราจะต้องช่วยกัน
 ประชาสัมพันธ์ในท้องถิ่นของเราให้ทราบโดยทั่วกันแล้วจัดตั้งองค์ผ้าป่าและตั้งกองขึ้นมาซึ่งมี
 ประธานและกรรมการและผ้าป่ากองนี้เราจะนำเงินที่ได้มาทำป่าชุมชนเพื่ออนุรักษ์ป่าในพื้นที่ของ
 เรา ในส่วนของกล้าไม้ถ้าเรามีความยินยอมพร้อมใจกันก็ไม่มีปัญหาทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 และอบต. จะดำเนินการจัดหาให้เอง และในคอนนี้ของที่ทางกรมป่าไม้ทำอยู่คิดว่าเป็นที่น่าสนใจ
 ทำแนวเขตโดยใช้ต้นไม้พันธุ์แปลกๆ ออกไปจากไม้ในป่าปลูกเป็นแนวเขต และก็ผ่าออกไปทาง
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่มากขึ้นในวันนี้ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้นำชุม
 ชน อยากให้ทุกคนมีความกระตือรือร้นในเรื่องของการทำป่าชุมชนของเรา โครงการนี้ดูแล้ว
 เหมือนจะทำได้แต่ถ้าเราร่วมมือกันจริงจังแล้วเราก็สามารถทำได้ ภายในเวลา 3 ปีป่าของเรา
 ขึ้นแน่นอน หมายความว่าต้นไม้ต่างๆ ในพื้นที่ที่เราไปเดินปักป้ายกันภายในเวลา 3 ปีแตกหน่อ
 ขึ้นมาโคพอสมควรมากแล้ว และเมื่อแตกหน่อขึ้นมาแล้วเราจะดูแลอย่างไร เราก็ต้องมีการเฝ้า
 ระวังไฟป่าและในส่วนของเราเราก็จะต้องมีการกำหนดโซนให้แก่พวกเขาด้วย

ในส่วนของ อบต.ก็ต้องขอขอบคุณคุณบุญมามากที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายลุ่มน้ำแม่
 จัต และ ณ ปัจจุบันเราจะขึ้นอยู่กับทางอำเภอเชียงดาว ซึ่งก็ได้มีการเชิญงบประมาณมาช่วย
 และก็ขอขอบคุณพี่น้องชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้มาเข้าร่วมเวทีในวันนี้และวันนี้ก็เป็น
 เวทีแรกและต่อไปเมื่อเราได้ประธาน กรรมการ ขึ้นมาเป็นกลุ่มก่อนแล้วเราก็จะได้มีการเดิน
 สำรวจป่า ค้างกฎระเบียบกันขึ้น

สรุปประเด็น

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจัต

กราบขอบคุณประธานบริหารและตอนนี้เราก็ทราบแล้วว่าเรามีงบประมาณแล้วเราจะ
 ต้องมองใกล้ ๆ ตัวของเราก่อน แล้วค่อย ๆ ไปหาจากที่อื่นมาเสริม อย่างที่ทางประธาน
 โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัต

บริหารแนะนำให้มีการจัดตั้งองค์ผ้าป่าขึ้นก็เป็นสิ่งที่ดีเพราะไม่ได้ไปเบียดเบียนชาวบ้าน แต่เป็นสิ่งที่เราจะร่วมกันและถือว่าได้ร่วมกันทำบุญด้วย แต่ทั้งนี้เราจะต้องร่วมมือกัน ถ้าพี่น้องตำบลป่าโหนดเรารวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนแล้วป่าชุมชนที่เราจะร่วมกันทำก็จะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน ถ้าเรื่องป่าชุมชนของเราสำเร็จต่อไปเราก็อาจจะร่วมกันทำโครงการอย่างอื่นต่อเช่น อาจจะมีการร่วมมือกันทำการอนุรักษ์พันธุ์ปลาในสายน้ำแม่โก่น และแม่จัต พอปลามีมากๆขึ้นชาวบ้านเราก็จะมีรายได้ในการจับปลาไปขายก็เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้านของเราอีกทางหนึ่งบอกเหนื่อจากการไปหาเห็ดหาหน่อในป่าแล้วเรายังมีอาชีพเสริมจากการจับปลาขาย เศรษฐกิจในหมู่บ้านเราก็จะดีขึ้น

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึก

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2545

ณ ห้องประชุมหมู่ที่ 1 ต.เขื่อนผาก อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

อ.บุญมา บัวแก้วกล่าวแนะนำโครงการ

ชื่อบุญมา บัวแก้ว เป็นผู้ประสานงานระดับอำเภอของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือตอนบน กรณีลุ่มน้ำปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัต ซึ่งแม่จัตคืออำเภอพริ้ว แม่แตงคืออำเภอเวียงแหง และแม่ปิงตอนบนคืออำเภอเชียงดาว งานวิจัยนี้ที่เข้ามาจะพูดถึงถึงเรื่องสิทธิชุมชน หรือสิทธิหน้าหมู่บ้าน ว่าเรามีสิทธิอะไรบ้าง ในจดหมายข่าวที่แจกไปจะมีกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิอยู่เราจะได้ว่าทำอะไรได้บ้าง และโครงการนี้ได้ประสานงานกับท่านนายอำเภอ และผู้ประสานงานไม่สามารถทำอะไรได้ ไม่มีผู้ประสานงานร่วมงานนี้ก็จะไม่เรียบร้อย เพราะจะให้ไปเจอกับคนทุกตำบลก็คงจะเป็นไปไม่ได้ก็ต้องมีผู้ประสานงานตำบล ของตำบลเขื่อนผากจะมีท่านและคุณเกรียงศักดิ์ ผดุงขันอีกคนหนึ่ง งานวิจัยชุดนี้เป็นงานวิจัยที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมโครงการสิทธิเป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ไม่เหมือนงานวิจัยชิ้นอื่นที่เข้ามาเก็บข้อมูลแล้วก็กลับไป งานนี้จะนำกลับมาให้พี่น้องชาวบ้านได้ดูอีกครั้งหนึ่งหลังจากเสร็จโครงการจะเอามาเผยแพร่ งานวิจัยสิทธิชุมชนคือ เพื่อให้ชาวบ้านตระหนักว่าสิทธิเรามีอะไรบ้าง อะไรที่มากกระทบต่อเรา เราสามารถที่จะไม่เอาได้ กฎหมายมีรองรับแล้ว กฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2540 จะมีอยู่หลายมาตรา ที่มีอยู่ในจดหมายข่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น และมีกฎหมายอีกหลาย ๆ ส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น พรบ.ป่าไม้ พรบ.ป่าชุมชนที่ยังไม่ออกมา กฎหมายที่ดิน กฎหมายน้ำกำลังจะออกมา เราก็เลยจะมาพูดกันว่าแต่ละแห่งจะมีปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ก่อนหน้านี้จัดเวทีที่ ต.สันทราย ก็ตกลงจะทำป่าชุมชนกัน ขณะนี้กฎหมายป่าชุมชนยังไม่มีออกมา จะออกมาประมาณกลางปี 2546 กฎหมายป่าชุมชนจะใช้ได้เราต้องจัดตั้งป่าชุมชนเสียก่อน เราถึงจะมีสิทธิใช้ และถ้าเราทำที่หลังก็ไม่ได้ เพราะจะเป็นเขตป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ ป่าอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต่าง ๆ จะไม่อนุญาตให้เราทำกินแล้ว แต่ถ้าเราได้ทำกินแล้วก็ไปเข้าร่วมกับกรมป่าไม้ ไม่ใช่ร่วมกับป่าชุมชนออกจากเขตป่าอุทยานแห่งชาติหรือป่าอื่น ๆ เราสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ โดยที่ไม่มีการจับ และในกลุ่มของเราจะมีกฎ ระเบียบ ต.สันทราย ต.ป่าโหนด ต.บ้านโป่ง ต.น้ำแพร่ ก็จะทำกันแบบนี้ เพราะมีอาณาเขตติดต่อกับป่า ต. สันทรายและ ต.ป่าโหนด ก็ยังเป็นดินน้ำอีกด้วย จะมีการเชิญชาวเขา

เข้ามาร่วมด้วย ที่ ต.สันทรายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กระจายไปพูดกันในแต่ละหมู่บ้าน ไปพิจารณาในหมู่บ้านว่าจะแต่งตั้งใครเป็นคณะกรรมการปทุมชน และจะมีการจัดเวทีเพื่อให้ความรู้เรื่องปทุมชนมีกฎหมายอย่างไรบ้าง วิธีการดำเนินงานอย่างไร งบประมาณส่วนไหนที่จะนำมาช่วยเหลือได้บ้าง และในที่ประชุมมีประธานบริหารของตำบลต่าง ๆ ได้เข้ามาร่วมด้วย มีสมาชิก อ.บ.ต. และปลัด อ.บ.ต. เข้ามาร่วมด้วยที่ ต.ป่าไผ่ ประธานบริหารรับปากว่าจะจัดงบประมาณสนับสนุนเลย ขณะนี้มีเงินอยู่แล้ว 10,000 บาท - 20,000 บาท และถ้าไม่พอก็จะจัดผ้าป่าแทนที่จะไปเก็บเงินจากชาวบ้านคนละ 10 - 20 บาท และงบประมาณบางส่วนโครงการสิทธิจะหามาให้บ้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดเวทีให้พี่น้องชาวบ้านมาพูดคุยกัน ที่พูดมาก็ยกตัวอย่างให้ฟัง ต.เชื่อนผาก อาจจะต้องการเรื่องอื่น อาจจะเป็นเรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องของระบบการเกษตร เรื่ององค์กรท้องถิ่น เราก็จะสนับสนุนแล้วแต่พี่น้องชาวบ้านจะสนใจเรื่องไหน แต่ 3 - 4 ตำบลที่ผ่านมามีสนใจที่จะทำปทุมชนกัน เพราะคิดว่าถ้าไม่มีน้ำก็จะไม่ค่อยมีดินก็ไม่ดี ฝนก็ไม่ตก อย่างปัจจุบันนี้ อยู่ๆ ฝนก็ตกลงมา เพราะตอนนี้ลักษณะของโลกเปลี่ยนแปลงไป ภูมิอากาศก็เปลี่ยนไป ดูจากต่างประเทศจะมีน้ำท่วม เพราะตอนนี้หิมะแถบขั้วโลกเริ่มละลายเพราะโลกร้อนขึ้น ที่เขาเข้าไปสำรวจมาปรากฏว่าน้ำแข็งแถบขั้วโลกแตกหมดแล้ว น้ำทะเลสูงขึ้น เกาะบางเกาะในฟิลิปปินส์น้ำได้ท่วมไปแล้ว ชาวสารบ้านเมืองขณะนี้ก็จะทราบกันถ้าดูสารคดี ระบบการเกษตรของเราปัจจุบันเราจะกลับมาใช้ในระบบดั้งเดิมกันมาก ใช้ระบบเดียวกับคนสมัยก่อน หรือภูมิปัญญาดั้งเดิม เมื่อก่อนเลี้ยงควายใช้ไถนา แต่ปัจจุบันนี้ต้องใช้รถไถนาแทน จะโทษชาวบ้านก็ไม่ได้เพราะเศรษฐกิจเปลี่ยนไป แต่ก่อนทำกันแต่พอกิน แต่เดี๋ยวนี้บุตรหลานร่ำเรียนหนังสือกัน คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ เริ่มเข้ามา ซึ่งเป็นปัจจัยที่นอกเหนือจากร่างกายคนเราต้องการ นอกจากปัจจัยสี่ แล้วเรายังต้องการมากกว่านั้น ก็เลยต้องทำนาปีละ 2 ครั้ง ทำสวน ทำไร่และอื่น ๆ ไปด้วย หลาย ๆ อย่างจะกลับไปเป็นอย่างเดิม และโครงการสิทธิก็จะให้พี่น้องชาวบ้านช่วยกันฟื้นฟู ที่ อ.เชียงดาว มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลา โดยเอากระสอบทรายกันน้ำ ปิงกันไว้ให้ปลาอาศัยอยู่ เอาอาหารไปให้ และทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว จริง ๆ แล้ว ต.เชื่อนผากก็ทำได้ตรงบริเวณข้าง ๆ วัด มีการกำหนดครีมีบริเวณที่อนุรักษ์ด้วย และในนั้นก็จะมีการปล่อยปลาอยู่เป็นจำนวนมากเพราะไม่ใช่มีแค่เพียงปลาที่อยู่เองตามธรรมชาติ แต่ได้มีการนำพันธุ์ปลามาปล่อยด้วย และปทุมชนของ อ.เชียงดาวได้ทำกันมา 5 ปีแล้ว อีกหน่อยถ้าเราทำเราก็ต้องไปขอศึกษาดูจาก อ.เชียงดาว และจะพาชาวบ้านไปดูงานต่างอำเภอด้วย ตามที่ได้ไปทำแผนร่วมกับ อ.เชียงดาวเมื่อ 2 วันก่อน ต่อไปเราก็จะมีการจัดเวทีเหมือนกันแต่เราก็จะเริ่มลงมือปฏิบัติการไปด้วย แทนที่จะมานั่งพูดนั่งฟังกันอย่างเดียวก็จะมีประโยชน์อะไรเราสนใจกันเรื่องไหนก็จะทำกัน เรื่องนั้น มาช่วยกันวางแผนการออกมาว่าเราจะทำอย่างไรบ้าง งบประมาณเราจะหามาจากส่วนไหนได้บ้าง ก็จะแนะนำให้ฟัง โครงการสิทธิสามารถเข้ามาจัดเวทีให้มีค่าอาหาร ให้ เราจะมาเสริมตรงนี้ให้ แต่บางส่วนก็ต้องไปขอจาก อบต. และบางส่วนเราก็ต้องช่วยตัวเองบ้าง รวมตัวกัน และปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเราบางอย่างเราจะต้องทำเอง อย่างที่สาธารณะมีคน

เข้าไปบุกรุก ถ้าเราเอาจริงเอาจัง ใครก็ไม่สามารถเข้าไปบุกรุกได้ เหมือนกับตอนนี้ ต.ทุ่งหลวง จะมีการรวมตัวกัน เอาพื้นที่ป่าช้าคืนจาก รร.พรวัววิทยาคม ซึ่งทราบมาว่าเป็นพื้นที่ครอบครองของตาช่วง และมหาจำรัส ซึ่งมี สค.1 อยู่ ดูจากลักษณะในแผนที่ แต่ก่อนก็เป็นป่าแต่ก็เห็นเชิงตะกอนป่าช้าอย่างชัดเจน จะมีการจัดเวทีในวันที่ 30 จะเชิญทางหัวหน้ากรรมที่ดินไปฟังด้วย ชาวบ้านคนแก่คนแก่ถามกันว่าเอาป่าช้าของพวกเขาไปไว้ไหนเสีย ซึ่งตอนนี้ป่าช้าได้ขยับขึ้นมาทางทิศเหนือติดกับวัด และที่สาธารณะของเรามีอยู่ที่ไหนหมด คนที่มีเงินก็เข้าไปบุกรุกที่ของเรา แทนที่เราจะใช้เลี้ยงสัตว์ ใช้ทำหอประชุม ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเรามีสิทธิอยู่แล้วไม่ต้องห่วงเรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญ อย่างมาตราที่ 46 ชาวบ้านท้องถิ่นดั้งเดิมที่เราทำกันมาเราสามารถทำได้ แต่ปัจจุบันนี้แค่เราเข้าไปในป่าเอาหินมาก้อนเอาทรายมาเม็ดก็อาจจะถูกจับได้ กฎหมายของป่าไม้จะเข้าไปจัดการในลักษณะนั้น หลายส่วนที่ผ่านมาเราปล่อยปละละเลยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติการอยู่ฝ่ายเดียวโดยที่เราไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมเลย อย่างกฎหมายป่าอยู่ ๆ ก็ประกาศทับที่ของชาวบ้าน โดยที่ไม่ได้ถามชาวบ้านว่ามีที่ดินของใครบ้าง หลาย ๆ คนก็ต้องมีปัญหาเพราะมีไร่ มีสวนอยู่ในป่า ก็คือทำกินกันมาเป็น 20 - 30 ปีแล้ว ที่สนับสนุนให้ทำป่าชุมชนเพราะมีความถนัดสูง เราสามารถเข้าไปดูแลได้หลาย ๆ ที่ แต่ ต.เขื่อนผาก อาจจะอยู่ไกลป่าอาจจะไม่ทำกินก็ได้ อาจจะทำอย่างอื่น ที่ อ.เชียงดาวจะมีกลุ่มแกนนำที่ทำป่าชุมชนส่วนมากจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน พ่อค้าไม้เก่า ซึ่งปัจจุบันไม่ทำแล้วกลับมาอนุรักษ์แทน มีการจัดตั้งคนเข้าไปสำรวจป่า มีกฎกติการ่วมกันในหมู่บ้าน เวลาต้องการใช้ไม้ก็ไปแจ้งทางประธานเครือข่าย ลักษณะการทำเวทีก็จะเป็นลักษณะนี้คือ ให้พี่น้องชาวบ้านมาแลกเปลี่ยนมีอะไรไม่เข้าใจก็ตามกันได้ เราสามารถเชิญเจ้าหน้าที่มาพูดคุย ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือกรรมที่ดิน โครงการสิทธิจะเป็นผู้ประสานงานให้จะทำอะไรชาวบ้านต้องเห็นด้วย โครงการนี้คือการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ในช่วงเช้าเราจะมีการแบ่งกลุ่มทำแผนที่กัน ถ้าเราเดือดร้อนจริง ๆ ก็สามารถรวมกันได้เหมือนกับชาวบ้านของภาคอีสานแต่ปัจจุบันนี้กฎหมายทางหลวงออกมาแล้วโดยห้ามมิให้ชุมชนบนเขตทางหลวง อาจจะดูเหมือนมาบังคับสิทธิของเราเพื่อมิให้เราไปชุมนุม ความจริงแล้วเรามีสิทธิเราสามารถเรียกร้องได้ ถ้ารวมตัวกันเป็นองค์กรเป็นเครือข่ายที่ใหญ่ก็จะสามารถต่อรองได้ ที่พูดให้ฟังไม่ใช่ว่าจะแนะนำให้ไปเดินขบวนประท้วงกัน ใน ต.เขื่อนผากเคยมีปัญหาในส่วนของที่ดินวัดร้างซึ่งมีคนมาจัดสรรขาย พอติดทางกำนันได้เข้าไปเดือดร้อนเสียก่อนก็เลยไม่ได้ทำอะไรในตอนนั้น ได้มีการนำเจ้าหน้าที่จากกรรมที่ดินเข้าไปตรวจสอบด้วย และที่ดินบริเวณนั้นมี นส.3 ซึ่งวัดร้าง ในเขตของสันทรายจะมีมาก บางที่มีเป็น 10 ไร่ แต่ชาวบ้านเข้าไปบุกเบิกเหลือประมาณ 2 ไร่ ถ้าไปดูในแผนที่ของสมัยก่อนจะมีกู่กระตูก รายละเอียดต่าง ๆ อยู่ เพราะทหารได้ถ่ายภาพทางอากาศเอาไว้ งานวิจัยโครงการสิทธิชุมชนศึกษาทำอยู่ 3 ภาคคือ ภาคเหนือตอนบน ตั้งแต่เชียงใหม่ขึ้นไป ภาคเหนือตอนล่างอีกต่างหาก ภาคอีสาน และภาคใต้ ทำพร้อมกันทั้ง 3 ภาค ภาคใต้ก็จะมียะเลสาปสงขลา ที่มีปัญหาในปัจจุบันนี้และประมลพื้นบ้านแถวอีสานก็จะเป็นเรื่องของแร่โปแตสซึ่งทางรัฐบาลได้ให้สัมปทานกับทางบริษัท สามารถขุดลง

ไปได้พื้นดินได้โดยไม่ผิดกฎหมาย แม้ว่าจะมีสิ่งปลูกสร้าง หรือบ้านเรือนประชาชนอยู่ข้างบนก็ตาม หากมีการเกิดการยุบตัวหรือทรุดตัวของดินทำให้เกิดความเสียหายก็ไม่สามารถเรียกร้องได้เลย อะไกรก็ตามที่เราไม่ต้องการเราสามารถที่ไม่เอาได้ไม่ต้องรอให้ใครมาจัดการแล้วแต่ความต้องการของเรา ในส่วนของเรื่องงบประมาณหลาย ๆ คนถามว่าเราจะหามาได้จากไหนก็มีอยู่หลายแหล่งทุน หลาย ๆ คนอาจจะได้ไปเข้าร่วมกับกลุ่ม พ.อ.ช. ของคุณพิษณุ ก็จะมีอยู่หลายอย่างเช่น เงินสนับสนุนเรื่องทรัพยากร เงินเสริมสร้างความเข้มแข็งเงินทุน 5 ล้านบาท ซึ่งตอนนี้ก็ได้เข้าไปเป็นผู้ประสานงานจังหวัดด้วย ตอนนี้คิดว่าจะทำเครือข่ายของกองทุนหมู่บ้านซึ่งก็มีปัญหาอยู่หลาย ๆ อย่าง บ้านเราจะปลูกอะไรก็ได้ขอให้มันตลาดรองรับเท่านั้น ชาวบ้านเราก็จะได้สบาย ทำให้โครงการสิทธิต้องเกี่ยวข้องกับทุกอย่างก็เพราะว่าเป็นสิทธิของเราอะไกรก็ตามที่เราเสียเปรียบยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น มีนายทุนมาซื้อที่ดินในเขตของเราแล้วไม่ใช่ประโยชน์ใด ๆ เราจะเข้าไปขอใช้ก็ได้ซึ่งแต่ก่อนเราสามารถเข้าไปเลี้ยงสัตว์ได้ ในที่นาของใครก็ตามเราก็สามารถนำ วัว ควาย เข้าไปเลี้ยงได้ และประเพณีวัฒนธรรม หลาย ๆ อย่างของเราถูกกลืนกันไปหมด ซึ่งต่อไปจะมีการฟื้นฟูกันขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการบูชาแม่ไร่ คนเผ่าคนแก่บางคนเป็นคนเก่งภูมิปัญญามาก เช่น การทำกระบวย การแกะสลักไม้ ซึ่งหลายคนมองข้ามในธุรกิจนี้ ที่ อ. หางดง ชาวบ้านจะทำอุตสาหกรรมแกะสลัก มีชาวต่างชาติเข้ามาดู ก็มีรายได้มาจนเกือบรอบครัวและมีเงินเข้ามาในตำบลและอำเภอ สำหรับราคาสินค้าก็จะเป็นไปตามรูปแบบของสินค้า เราสามารถทำได้แต่เราไม่มีความรู้เรื่องตลาด ที่ ด.แม่แวน กลุ่มผู้สูงอายุทำจักสานกัน ทำโคมไฟ และทำได้ดี จะมีการนำมาโชว์ที่อำเภอในวันที่ 5 ธันวาคม คนแก่จะมีประสบการณ์และภูมิปัญญามาก สำหรับคนรุ่นกลางจะมีความรู้และประสบการณ์ คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาได้เรียนหนังสือ ถ้าเราได้มารวมตัวกันผสมผสานกันก็จะเป็นสิ่งที่ดีขึ้น อย่างโครงการสิทธิอาจจะไม่จบแค่นี้ อาจจะสืบไปถึงลูกถึงหลาน เหมือนกับการทำป่าชุมชนไม่ใช่ทำเพื่อเราคนเดียว รุ่นลูกหลานเราทำต่อไปอีก ดูแลรักษากันไปเป็นระบบ อีกหน่อยก็ทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือนกับที่ ด.สันทราย จำทำ นำเด็ก ๆ เข้าไปเดินป่าศึกษากัน เหมือนกับที่ปักขีได้ทำเรื่องป่าพลู เป็นแหล่งศึกษาให้นักเรียนได้เรียนรู้ ชาวบ้านเข้าไปศึกษา นักเที่ยวเข้ามาเที่ยว ก็จะเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง ชาวบ้านก็จะได้มีรายได้จากการขายของบ้าง มีบ้านพักแบบโฮมสเตอร์ซึ่งเรามีหมู่บ้านชาวเขาอยู่สามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าไปดูประเพณีวัฒนธรรม ของชาวเขาซึ่งยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง การทำป่าชุมชนถ้าทำกันในรูปของหมู่บ้าน บางบ้านอาจจะไม่มีป่าเลย จะต้องไปรวมกับที่อื่น มีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เดินป่าก็ต้องเข้าไปร่วมด้วยส่งตัวแทนไป หรืออาจจะเป็นการสนับสนุนด้านอื่น อาจจะเป็นการร่วมบริจาคเงินเพื่อเป็นงบประมาณค่าอาหาร ในการเดินป่า ค่าปักป้ายเขตป่าชุมชน และถ้ามีการสำรวจแนวเขตควรที่จะเชิญ เจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้าไปร่วมด้วย ที่ อ.เชียงดาวก็จะมี การเชิญเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไปร่วมด้วยเหมือนกัน ใน อ.บ.ด.จะมีงบประมาณของโครงการพระราชเสาวนีย์อยู่จะเกี่ยวกับทรัพยากร เราสามารถใช้ประโยชน์ได้ งบประมาณนี้ทางการจะมีการกันไว้ทุกปี ถ้าเราวมกลุ่มกัน อ.บ.ด.สนับสนุนแน่นอน อ.บ.ด.ป่าดุ่ม มีการตั้งงบประมาณไว้ปีละ

50,000 บาท เพื่อสนับสนุนอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้านเราจะมาแบ่งกลุ่มทำแผนที่กัน แล้วก็จะเห็นความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม ทำไมถึงให้ทำแผนที่ตำบล เพราะเราจะได้รู้จักตนเองก่อนที่จะคิดว่าเราจะทำอะไรกัน สิ่งสำคัญของเรายู่ตรงไหนบ้าง

ช่วงนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1 : นายสงวน นันติ อ.บ.ต. หมู่ 7

ขออนุญาตชี้แจงอาณาเขตของ ต.เขื่อนผาก พอสังเขป จากถนนพริ้ว-เชียงใหม่ จะมีโรงเรียนพริ้ววิทยาคม ทางแยกขึ้นไปบ้านสหกรณ์ พื้นที่เขตของ ต.เขื่อนผากตามที่มีการวัดและออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินจะติดกับบ้านหม้อล่างและบ้านหม้อบน จะเห็นบ้านเก่าของท่าน สจ.ทวี จะมีลำน้ำห้วยทรายขึ้นไปจะเจอสนามบ้านทรายทอง ไปทางเหนือจะถึงทางแยกขึ้นไปอย่างห้วยทราย ทางทิศเหนือก็จะเป็นเขตติดต่อกับ ต.ป่าตุม ขึ้นไปจนถึงอ่างเก็บน้ำห้วยทรายจะเห็นที่ทำกินของชาวบ้าน ทางทิศตะวันออกจะเป็นเขตป่าอนุรักษ์หรือป่าสงวน ลำน้ำห้วยทรายไหลมาจากป่านี้ ลงมาอีกทางหนึ่งจะเป็นลำน้ำแม่แจ้ ลงมาจะเจออ่างห้วยลึกลูกบน ลงมาอีกจะเป็นอ่างห้วยลึกลูกล่าง ทางทิศใต้ก็จะเป็นเขตติดต่อกับ ต.แม่แวน ที่ หมู่ 6 จะมีโรงเรียนและหนองพายเรือ มาทางทิศตะวันตกของถนนสายพริ้ว-เชียงใหม่ จะมีอาณาเขตติดต่อกับแม่แวน แม่ปิ้ง และน้ำแพร่ จะมีลำน้ำแม่จัดไหลผ่าน สถานที่สำคัญก็จะมีสถานีอนามัยเขื่อนผาก วัดเขื่อนผาก เข้าม่วงหลวง ต้นน้ำของเขื่อนผากอยู่ที่ดอยแม่ละงอง ซึ่งทาง อ.บ.ต.ได้ขึ้นไปสำรวจ

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นายบุญเรือง นิลรัตน์ กรรมการหมู่บ้าน หมู่ 3

อุทกสมบูรณ์โตเมืองไทยนี้ แม่น้ำมีสร้างชีวิตเกษมสันต์ กินน้อมพร้อมอนุรักษ์สิ่งสำคัญ ขอสิทธินี้เนื่องศักราชนี้น้ำเพียงดูแล เอกสารที่แจกไปนั้นสำคัญไฉนแต่เดิมมาย้อนไป 50 ปี ในอดีตจนถึง ณ ปัจจุบันนี้ ทางทิศเหนือจรดกับบ้านสันขวาง ต.น้ำแพร่ จะมีถนนสายเชียงใหม่ - พริ้ว จะมีฝายน้ำล้นของ ต.เขื่อนผาก โดยการนำของ สส.เจริญ เข้าวประยูร เป็นผู้ริเริ่มให้งบประมาณการก่อสร้างมา มีลำน้ำแม่จัดไหลผ่าน มีคลองส่งน้ำซึ่งอยู่ในโครงการใช้งบประมาณประมาณ 5 - 6 ล้านบาท นำน้ำลงไปสู่บ้านห้วยบง ใช้น้ำในพื้นที่ประมาณ 3,000 กว่าไร่ จะมีวัดเขื่อนผากขึ้นมาเป็นอนามัยเขื่อนผาก ซึ่งเราประชุมกันอยู่ในขณะนี้ ไปทางทิศตะวันตกจะเจอโรงเรียนบ้านเขื่อนผาก หมู่ 2 และถนนไปบ้านป่าอ้อ จะมีสุสานป่าช้าของหมู่ 2 และไปทางทิศใต้จะเป็นหมู่ 10 ซึ่งแยกตัวออกจากหมู่ 2 ไม่กี่เดือนมานี้ จะมีถนนตัดใหม่ตรงข้าง ๆ ของ อบต. เขื่อนผาก เพื่อเข้าไปสู่หมู่บ้านห้วยบง และสามารถใช้เดินทางไปป่าอ้อด้วยเช่นกัน จะมีบ้านป่าตึงและ 5 แยกห้วยบงเหนือ ติดถนนสายสันทราย - พริ้วจะเห็นโรงเรียนบ้านทรายมูล ทางทิศตะวันออกจะเป็นบ้านแพะ หมู่ 1 บ้านหนองเครืออยู่ทางทิศใต้ วกมาที่หมู่ 4 ไปทางทิศใต้ไปถึง

5 แยกจะมีทางไปวัดห้วยบงและโรงเรียนบ้านห้วยบง จะมีอ่างเก็บน้ำของหมู่ 4 เก็บน้ำจากลำห้วยแม่ละงองลงมาสู่ลำน้ำแม่จิดและมีถนนตัดไปสู่บ้านแม่พวก บ้านห้วยบงได้หมู่ 4 อุดมไปด้วยการเกษตรทำนา ทำไร่ ปลูกมันสำปะหลัง ที่บ้านสหกรณ์แปลง 2 ซึ่งมีชุมชนที่แน่นอนนามืออยู่หลายหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นหมู่ 7 หมู่ 8 หมู่ 9 หมู่ 6 วัดและโรงเรียนสหกรณ์แปลง 2 จะอยู่ทางทิศใต้ของถนนที่เข้าไปสู่ชุมชน อาศัยใช้น้ำจากลำน้ำแม่จิด อยากจะขอฝากไว้กับทางเจ้าหน้าที่เพื่อนำไปช่วยประสานงาน เพื่อมาพัฒนาให้เกิดความเจริญในชุมชนด้วย

ตัวแทนกลุ่มที่ 3. นายสัมฤทธิ์ ปัญญา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8

หมู่ 6 หมู่ 7 หมู่ 8 หมู่ 9 แต่ก่อนนี้เป็นหมู่บ้านเดียวกันตอนหลังมีการแยกออกมาเป็น 4 หมู่บ้าน สำหรับหมู่ 8 มีพื้นที่อยู่ประมาณ 200 กว่าไร่ และมีหนองสาธารณะ คือหนองหัวช้าง และอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่ 8 จะนำไปใช้ในการเกษตรก็ได้เพราะว่าที่ทำกินอยู่สูงกว่า นอกจากจะมีการสูบทุกวันนี้หมู่ 8 ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยทราย โดยระบบการประปาภูเขา สำหรับหมู่ 6 จะมีสถานที่สำคัญคือ โรงเรียนและวัด พร้อมกับบิเอมตำรวจ หมู่ 9 จะมีที่สาธารณะอยู่กลางหมู่บ้าน บ้านทรายทองมีสถานที่สำคัญคือสถานีอนามัย สำหรับที่สาธารณะของหมู่ 8 มีการจัดตั้งองค์ผ้าป่าและซื้อกันเองและได้ซื้อมาเมื่อปีที่ผ่านมานี้เอง ถ้าไม่มีการรวมเงินกันก็จะไม่มีที่สาธารณะสำหรับหมู่ 8 ในส่วนของหมู่ 8 ไม่มีพื้นที่ติดเขตป่าก็เลยมีปัญหาอยู่ตรงนี้

ตัวแทนกลุ่มที่ 4. : นายรัตน์ บุญเรือง อ.บ.ต.หมู่ที่ 2

สำหรับพื้นที่ของ ต.เขื่อนผาก ทางเลขาฯ สงวนได้อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับเขตพื้นที่ของ ต.เขื่อนผากโดยละเอียดพอสมควร เราจะเห็นว่า ต.เขื่อนผากไม่ค่อยมีอาณาเขตติดกับป่าก็จะมีเฉพาะ หมู่ 6 หมู่ 7 หมู่ 9 ที่มีเขตติดต่อกับป่า และ หมู่ 4 ก็จะมีเขตติดต่อกับป่า นอกจากนั้นไม่มีเขตติดต่อกับป่าเลย ต.เขื่อนผากประมาณ 80 - 90% อยู่ในเขตของนิคมสหกรณ์ ทางนิคมสหกรณ์มาจัดสรรที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย จึงไม่ค่อยจะมีเขตติดต่อกับป่า และจะมีเขตติดต่อกับตำบลอื่นซึ่งมีแบ่งเขตติดต่อกับป่าเช่น ต.แม่บึง ต.น้ำแพร่ จะมีเขตป่ามาก หมู่ 3 หมู่ 4 ใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค ในการเกษตรมาจาก ต.น้ำแพร่ มีการตกลงร่วมกันระหว่าง ต.น้ำแพร่ และ ต.เขื่อนผากว่า ต้นน้ำอยู่ในเขต ต.น้ำแพร่แต่พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์อยู่ ต.เขื่อนผาก ดังนั้นในการดูแลรักษาต้นน้ำและการตัดไม้ทำลายป่าขอให้เป็นที่ของ ต.เขื่อนผาก เพราะฉะนั้นทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหัวหน้าเหมืองฝาย สมาชิก อ.บ.ต. ก็ต้องเข้าไปดูแลตรงนี้ และขณะนี้ปรากฏว่าทางชาวเขาก็ได้อพยพลงมาอยู่ เขตพื้นที่ราบบางส่วนแล้วและรู้สึกที่ดีขึ้นมา ก็เป็นผลประโยชน์จากที่สมาชิก อ.บ.ต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าไปดูแล สำหรับหมู่ 10 ก็แยกไปจากหมู่ 2 ประมาณ 3 - 4 เดือนที่ผ่านมา หมู่ 2 และหมู่ 10 มีลำเหมืองรับน้ำจากฝายเขื่อนผาก ซึ่งอยู่ในเขตตำบลน้ำแพร่ ผู้ที่ใช้ประโยชน์คือ ต.เขื่อนผาก ซึ่งทางสมาชิก อ.บ.ต.

ร่วมกับผู้ใหญ่บ้านได้ทำโครงการขอตามล่าเหืองอยู่ประมาณ 6 กิโลเมตร ประมาณมูลค่า 6 ล้านกว่าบาท แต่ได้มา 3 กิโลเมตร ประมาณ 3 ล้านกว่าบาท เป็นเพราะอะไรก็ไม่ทราบ ซึ่งเป็นเรื่องของคนเบื่องบน ที่หมู่ 2 จะมีอ่างหนองเหืองเป็นสระเก็บน้ำใช้ประโยชน์โดยระบบประปา ใช้ในทั้ง 2 หมู่บ้านมีเนื้อที่อยู่ประมาณ 21 ไร่ และมีสระเก็บน้ำอยู่อีกที่เป็นของ รพช. ตั้งอยู่ที่เขตติดต่อระหว่างหมู่ 10 และหมู่ 2 อยู่บริเวณเดียวกับป่าช้า ซึ่งมีต้นไม้อยู่บ้างก็ดูแลรักษากันอยู่ เพื่อให้ให้เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ขึ้นมา เรื่องโครงการต่าง ๆ ที่หมู่ 2 และหมู่ 10 ได้ทำไปก็ได้รับแจ้งจากท่านและผู้ใหญ่บ้านว่าโครงการที่ทาง อ.บ.ค.ทำไป คือโครงการทำฝายน้ำล้นที่ทางทิศตะวันตกของวัดเขื่อนผาก เพื่อให้เกษตรกรรูดขึ้นไปไล่ล่าเหืองเวลาฝนทิ้งช่วง ในการทำนาทำสวนในหน้าแล้ง ทุกวันนี้พอถึงฤดูแล้ง ชาวนาก็ได้ช่วยกันเอากระสอบทรายไปกันน้ำไว้แล้ว สูดน้ำก็เลยเห็นความสำคัญและร่วมกับทาง อ.บ.ค. ผู้ใหญ่บ้าน ทำโครงการไปขอฝาย ทางอำเภอได้แจ้งมาว่าโครงการนี้ผ่าน ทางกรมชลประทานอนุมัติงบประมาณมาแล้ว แต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าจะมีการก่อสร้างเมื่อใด ถ้าหากว่าได้สร้างฝายนี้เสร็จเรียบร้อยแล้วจะมี หมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 ที่ได้รับประโยชน์จากฝายนี้ และตรงหน้าฝายก็จะเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาไปในตัวด้วย ถ้าหากว่าโครงการนี้ได้รับงบประมาณมาจริงตามที่ได้รับแจ้งมา ก็เป็นข้อมูลของเขื่อนผากคร่าว ๆ ที่มาแจ้งให้ผู้เข้าร่วมประชุมในวันนี้

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืดตอนบน

ดูลักษณะแผนที่ทั้งหมด บางกลุ่มก็ขาดบางอย่างไป บางกลุ่มก็มีครบทุกอย่าง ทำให้ทราบว่าคนที่อยู่หมู่บ้านเดียวกันก็จะรู้ข้อมูลภายในหมู่บ้านของตนเอง ถ้าต่างบ้านแล้วก็จะไม่ค่อยรู้ น้ำที่เขื่อนผากได้ใช้ประโยชน์ จะมีน้ำแม่จืด น้ำแม่ละงอง น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยทราย น้ำแม่แจ๋ ป่าของต.เขื่อนผากจะมีไม่มาก ในช่วงปลายเราจะมาพูดกันว่าเราจะทำอะไรกันหลังจากรับประทานอาหารเสร็จ

ภาคบ่าย

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืดตอนบน

เราจะแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มเหมือนเดิมสำหรับที่เราพูดกันว่าเราจะทำอะไรกันถ้าทำเรื่องป่า เราจะทำอย่างไร และจะทำเมื่อไร แล้วเราจะได้พูดคุยกัน

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : นายสงวน นันติ อบต.หมู่ 7

ความต้องการที่มีอยู่คือต้องการทำป่าชุมชนในเขตของต.เขื่อนผากซึ่งพอจะมีเขตติดต่อกับป่า ก็จะมี หมู่ 6 ,หมู่ 7,หมู่ 9 และอีกฟากหนึ่งคือ หมู่ 3 หมู่ 4 จุดประสงค์ที่จะทำ

ป่าชุมชนก็ตามที่ อ.บุญมา ได้คุยให้ฟังแต่ข้อมูลของเราก็ยังไม่ชัดเจน รายละเอียดยังไม่ชัดเจนว่าประโยชน์ของป่าชุมชนจะมีมากน้อยขนาดไหน แต่เราพอจะรู้กันว่าป่าชุมชนถ้าเรามีเป็นของตนเองในพื้นที่ของเรา เราจะสามารถให้ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ก็เลยอยากจะทำป่าชุมชนขึ้นมา ข้อ 2 ก็อยากให้พี่น้องประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษาให้อยู่ในขอบเขตของป่าไม้ ไม่ใช่ทำลายอย่างเดียวไม่มีการพัฒนา ไม่มีการรักษา คงจะกลายเป็นภูเขาหัวโล้นไปในที่สุด วันข้างหน้าก็จะไม่มีฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้อ 3 ที่ต้องการที่สุดคือ เงินทุนหรืองบประมาณโครงการทุกอย่างถ้าไม่มีงบประมาณในการดำเนินการก็คงจะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ คือต้องการเงินทุนในการพัฒนา เช่น การรณรงค์ทำป่าฝ้าย อาณาเขตของป่าชุมชนถึงไหน เราจะมีวิธีการอนุรักษ์อย่างไร และจะมีการหากลำพันธุ์ไม้มาปลูกทดแทนที่เราได้ทำลายลงไปเราต้องการจะทำการเมื่อไร ทำได้เร็วแค่ไหนยิ่งดีเท่านั้น ทำให้เร็วที่สุด

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นายสัมฤทธิ์ ปัญญา

ป่า 20% หรือแนวป่าสงวนของ หมู่ 6 หมู่ 7 หมู่ 9 ปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว ป่าที่เหลืออยู่คือ ป่าอุทยานที่อยู่บนดอย ป่าสงวนปัจจุบันนี้จะกลายเป็นป่าสาละไปหมด อยากให้แกนนำและชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์ ให้มีแบ่งเขตชัดเจนว่าถึงไหน เอาเจ้าหน้าที่ทางภาครัฐไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้าไปก็ไปเปล่า ๆ ป่าก็ยังถูกทำลายอยู่ดี ทั้ง ๆ ที่มีการปักหลักปักป้ายไว้ก็ยังย้ายไปเรื่อย ๆ ถ้าเราไม่ช่วยกันอีกหน่อยก็จะไม่มีป่าเหลืออยู่ รุณลุกรุ่นหลานก็ต้องวาคูรูปให้ดูเอา เราอยากจะให้ทางภาครัฐมาช่วยกันเขตให้ชัดเจนพร้อมทั้งออกกฎหมายถ้าใครเข้าไปบุกรุกก็ขอให้ทำกันเป็นจริงเป็นจังไม่ใช่ว่าปล่อยปละละเลย ทางผู้นำชุมชนพร้อมที่จะทำ แต่ก็ขาดงบประมาณในการดำเนินการ อยากได้กล้าไม้ถ้าเราจะทำกันก็อยากให้ตรงกับวันที่สำคัญ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ เราจะได้ถวายเป็นพระราชกุศลแด่ในหลวงของเรา

ตัวแทนกลุ่มที่ 3 : นายมานิตย์ ผัดแก้ว

สนใจที่จะทำโครงการอนุรักษ์พันธุ์ปลา ซึ่งทาง หมู่ 10 หมู่ 2 ไม่มีเขตติดต่อกับป่าหลักการและเหตุผล แม่น้ำแม่จิดเป็นแม่น้ำสายหลักของประชาชน อ.พร้าว ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันในการอุปโภคบริโภค เราจะทำกันอย่างไรร่วมกันคิดช่วยกันทำ จัดทำโครงการคิดว่าไม่นานรอบประมาณปี 2546 ทาง อบ.ต.ได้เตรียมไว้แล้ว จะมีการทำ ทำนบกั้นน้ำคงจะเป็นเร็ว ๆ นี้ ตามที่ทาง อบ.ต.รัตน์ บุญเรืองได้แจ้งไว้ ถ้าได้จริง ๆ ทำนบกั้นน้ำนี้เราจะได้ประโยชน์ คือใช้กั้นน้ำเพื่อสูบใช้ใน ฤดูแล้ง และเป็นที่เลี้ยงอนุรักษ์พันธุ์ปลา ซึ่งมีบริเวณใกล้กับวัดอยู่แล้ว เมื่อมีฝายหรือเป็นทำนบกั้นน้ำแล้วเวลาไปลอยกระทงต่าง ๆ ก็จะเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้วย เหมือนกับวัดอินทราธรรมที่ อ.เชียงดาว ส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยว จะทำกันเมื่อไร ก็เมื่อเราได้รับงบประมาณเพราะชาวบ้านก็พร้อมที่จะได้รับโครงการ อยากจะขอฝากคำขวัญสำหรับเกษตรกรที่รักความก้าวหน้า เกษตรเอ๋ยเกษตรกร อย่าพึ่งนอนงงทำไทยให้ไพศาล เป็น

กระตุกหลังพลังงาน ประกอบการกลักขโมยพันธุ์ พืชสวนสสารพัดและสัตว์เลี้ยง จักพอ
เพียงทุกอย่างเพราะสร้างสรรค์ มัวที่ถอยถอยใครที่ไหนกัน เราเท่านั้นที่กอบกู้ชาติไทย

ตัวแทนกลุ่มที่ 4 : นายบุญเรือง นิลรัตน์ ชมรมอนุรักษ์พื้นเมือง

ขอใจที่ได้มาตามหน้าบุญ ขอขอบคุณแม่ครัวที่ทำอาหารอร่อย ขอคุณวิทยากร
ผู้ให้ความรู้รอบประสานงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า ความต้องการของทุกคนในปัจจุบันนี้มา
ด้วยกันหมด น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ เพราะฉะนั้นนโยบายและแผนการก็คือ

1. ป่านั้นเกือบหมดสภาพ ทราบแล้วการทำคือช่วยกันป้องกันการล้มล้างทำลายป่า ไกลจะ
เข้าสู่หน้าแล้งแล้ว ทางผู้ใหญ่บ้านก็คงจะมีการประชาสัมพันธ์ให้ช่วยกันระวังไฟป่าที่จะ
เข้ามาเผาทำลายป่า เพราะป่าเป็นธรรมชาติให้ออกซิเจนแก่มนุษย์
2. พื้นที่มีขอบเขต เป็นเหตุให้มีการกำหนด เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องร่วมกันรณรงค์
อนุรักษ์ไว้ พื้นที่ของ ต.น้ำแพร่ ทางนิคมสหกรณ์ได้มาปฏิรูปพัฒนา เมื่อปี 2528 แล้วจัด
สรรให้กับสมาชิก และกำหนดเปิดพื้นที่ให้ชาวบ้าน 10,000 ไร่ ในพื้นที่แปลง 1 ของ ต.
น้ำแพร่ - ต.เขื่อนผาก ซึ่งได้จัดสรรให้ชาวบ้านเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน 6,400 ไร่
เหลือจากนั้นเป็นที่ลาดชัน เป็นป่าช้า และเหลืออีกบางส่วน พอมาถึงรุ่นเกษตรกรก้าวหน้า
ก็มีการจัดสรรที่ดินอีกคงเหลือแต่พื้นที่ที่ลาดชันไม่สามารถปรับพื้นที่ได้ ขอให้เราได้
อนุรักษ์บริเวณนี้ เข้าไปปลูกป่ากันในวันพระราชสมภพ วันสำคัญต่าง ๆ
3. มีป่าเพียงไม่กว้าง แต่สามารถสร้างท้องที่ให้มียอดม เหมือนกับว่าในบ้านเราพยายามให้มี
สีเขียว ไม่ว่าจะเป็นลำไย มะม่วง มะกอก มะขาม และทุกฤดูเราจะมีผลไม้กินและจะมี
ความร่มรื่นความชุ่มชื้นด้วย
4. อดีตนั้นไม่มีปัญหา แต่ก่อนมาไม่เคยรื้อนเกี่ยวกับป่าไม้และน้ำ มีตบดจอมทกฝนมา
แน่นอนปัจจุบันนี้รื้อแล้วรื้ออีกฝนไม่มา เดือน 8 เดือน 9 ก็ยังไม่จะมีฝนก็เดือน 10
ประมาณกรกฎาคม - สิงหาคม ปัจจุบันความต้องการมีเพิ่มขึ้น บุญมาครับ มีปัญหาที่ต้อง
พัฒนา ต้องพึ่งพาเบื่องบนช่วยส่งเสริม ช่วยจัดสรรงบประมาณมาให้เพราะความ
ต้องการยังมีมากอยู่ จะทำเมื่อไรนั้นข้อ 1 อีกไม่กี่วันข้างหน้า วันที่ 5 ธันวาคมหาราช คิด
ว่าวันที่ 5 เราคงไม่ลืมกัน ใครมีกล้ามะม่วง กล้าลำไย ไปปลูกตามป่าช้า สาธารณะชุม
ชนได้จะทำเมื่อไร ผลคงจะปรากฏขึ้น ข้อ 2 ป่าพื้นที่ที่มีแต่เดิม ควรเพิ่มให้เป็นป่าชุมชน
ทุกคนจะได้มีส่วนร่วม ข้อ 3 แหล่งน้ำที่ยังไม่เพียงพอ ขอได้รับความช่วยเหลือ ทั้งภาค
รัฐ ช่วยจัดบุคลากรสำคัญ สร้างสรรค์ข้อมูลให้เกิดความเป็นรูปธรรมไม่ใช่เป็นเพียง
นามธรรม คือมีแต่ชื่อโครงการ แต่โครงการนั้นไม่ได้ทำ เหมือนกับที่ผ่านมา แม่น้ำลี้ม
น้ำนี้หามีไม่ พดุกษาไพรทั้งสิ้นไม่เห็นผล ฝนมันตกตกไม่เลือกเทือกตำบล ภูมิปัญญา

ชนต้องสนใจให้อุดม สดท้าย น้ำร้อย คอยสาย อวยชัย ปีใหม่ใกล้ ๆ เข้ามา สุขเกษม
ตันต์ นำใจสนใจโสราญ บันดาลพรสู่หมู่เราที่มาอบรม

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

หลายกลุ่มมีวิสัยทัศน์ดี มีกาพย์ มีกลอนมาเสริมให้ เราจะเก็บส่งเข้าสำนักงาน สกว. ด้วย
ทั้งหมด ซึ่งอยากให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และรูปที่เราถ่ายไปเราลงในจด
หมายข่าวฉบับต่อไปอีก เราจะได้เจอกันอีกหลายเวที ตุลาคมจะมีความต้องการของชาวบ้านด.
เดือนพฤษภาคม จะมีอยู่ 2 อย่าง ที่เห็นชัด ๆ คือเรื่องป่า และอีกอย่างคือแหล่งน้ำ ซึ่งบอกว่าจะอนุรักษ์
พันธุ์ปลากัน ถ้าตัดสินใจแล้วว่าจะทำแบบนี้อะไรให้กลับไปคุยกันในหมู่บ้านก่อนในเรื่องที่เราได้
หารือกันในวันนี้ ถ้าตกลงกันได้ก็เริ่มทำกันได้เลย มีการประชุมจัดตั้งคณะกรรมการกันให้เรียบ
ร้อย จัดเวทีครั้งต่อไป จะเอา พรบ.ป่าไม้มาด้วย กฎหมายป่าไม้ทุกฉบับจะนำมาด้วย พรบ.น้ำก็
จะนำมาให้ดู การอนุรักษ์พันธุ์ปลาเราสามารถไปศึกษาได้จากที่ อ.เชียงดาว ปลาที่เราอนุรักษ์ไว้
เวลาเอาอาหารให้ปลาก็จะไม่ไปไหน ส่วนพันธุ์ปลาเราก็ขอได้จากหลายที่ไม่ว่าจะเป็นประมง
อำเภอ ประมงจังหวัด ซึ่งจะมีการแจกพันธุ์ปลาทุกปีในฤดูฝน สำหรับป่าชุมชนที่เราจะทำการกันต่อ
ไปถ้าเราตกลงกันเรียบร้อยแล้วก็มาพูดกันรูปของตำบลจัดทำแผนร่วมกันว่าจะใช้งบประมาณ
ประมาณเท่าไร โดยชาวบ้านทำเอง และในการเดินป่าต้องเชิญเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้าร่วมด้วย การ
ดูแลรักษาป่าเรา ก็จะมีกำหนด กติกา ระเบียบของเราเอง เหมือนกับป่าน้ำของ ด.น้ำแพร่ จะมี
กฎระเบียบอยู่ เวลาเข้าไปใช้ประโยชน์ก็ช่วยกันดูแลรักษา ต้องมีการทำแนวกันไฟด้วย ที่ อ.
เชียงดาวก็จะทำแนวกันไฟกันทุกปี ก่อนถึงฤดูแล้ง สำหรับหมู่บ้านที่ไม่มีป่าแต่ต้องเข้าไปใช้ป่า
ต้องเข้าตกลงร้อมกับหมู่บ้านอื่นที่มีป่า ควรจะมีการเริ่มดำเนินการกันได้แล้ว ทางโครงการสิทธิ
ได้ทำแผนรองรับแล้ว งบประมาณบางส่วนพี่น้องชาวบ้านต้องช่วยเหลือตนเองด้วย ไม่ใช่รอจาก
ที่อื่นอย่างเดียว การดำเนินการต่าง ๆ อยากให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ซึ่งจะเกิดความสามัคคี
กัน งบประมาณต่าง ๆ มีเช่น งบประมาณทรัพยากรมีหลายด้านบาท แต่เป็นทั้งภาคเหนือ เรา
อาจจะขอมาได้ และคุณนิคม พุทธา ซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการสามารถหาแหล่งทุนจากที่อื่นมา
อย่าง อ.ประจัน จากสถาบันพระปกเกล้าฯ เวลามาศึกษาดูงานที่เชียงดาวก็จะมีเงินมา
สนับสนุน แต่ อ.พร้าว จะตาม อ.เชียงดาวไม่ทัน ถ้าเราทำก็จะทัน
อ.เชียงดาว เทคนิควิธีการจะทั้งหมด แต่ อ.เชียงดาวจะมีต้นไม้ใหญ่กว่า เราสามารถปลูกต้นไม้
เสริมรักษาต้นไม้เก่า และจะต้องมีข้อตกลงร่วมกันทุกหมู่บ้าน เครือข่ายป่าของ อ.เชียงดาวก็จะ
มาให้คำแนะนำกับเราด้วย

นายบุญเรือง นิลรัตน์

ตามที่จัดเวทีมา มีการจ่ายค่าน้ำมันยานพาหนะต่าง ๆ ได้ผลอย่างไรบ้างคุ้มกับงบประมาณที่เสียไปหรือไม่

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

ปกติโครงการสิทธิ ช่วง 3 - 6 เดือนแรก ช่วงทดลองจะมีการไปค้นหาคน ค้นหาปัญหา ซึ่งตอนนี้เราหาคน ได้กลุ่มคน ได้ประเด็นปัญหา อย่างตำบลเขื่อนผาก ประเด็นปัญหาก็คือการ จัดตั้งป่าชุมชน และการจัดการทรัพยากรน้ำ อาจจะมีการเปลี่ยนคนไปบ้าง เราจะได้เริ่มลงมือ ทำ และจะเป็นผลงานที่ต่อเนื่องกันมา จะได้ว่าสิทธิของเรามีอะไรบ้าง เราปกป้องอย่างไรบ้าง อะไรที่มีผลกระทบต่อเราแล้วเราไม่ต้องการก็ผลักดันออกไป และได้มีการจัดเวทีมาแล้วหลาย ครั้ง และขณะนี้กำลังมีการจัดเวทีในระดับของตำบล และทางหัวหน้าโครงการจะได้เข้าไป กรุงเทพฯ ฯ ที่ สกว. ในวันที่ 2 โครงการของเราที่จะทำกัน 3 ปี กำหนดงบประมาณไว้หมดแล้ว

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 29 พฤศจิกายน 2545

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลแม่บึง ต. แม่บึง อ. พริ้ว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

นายอนุรักษ์ กาบุตร

การเสวนาเรื่องโครงการสิทธิชุมชน เครือข่ายลุ่มน้ำแม่จัด วันนี้ก็เป็นโอกาสดีที่เราจะได้มาพูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องเครือข่ายอนุรักษทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ ในตำบลแม่บึงเราหลาย ๆ ท่านที่ได้เข้าไปร่วมเวทีกันก็ได้รับความรู้ความเข้าใจมาว่าเป็นอย่างไร วันนี้เป็นโอกาสที่ดีที่ตำบลแม่บึงเราได้จัดเวทีครั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ สำหรับตำบลแม่บึงปัญหาทุกอย่างที่เราเคยดำเนินการทำมาซึ่งดูแลเครือข่ายลุ่มน้ำก็เป็นสิ่งที่ดีให้กับประชาชนจริงๆ ในนามของตำบลแม่บึงขอเปิดการจัดเวทีโครงการเครือข่ายลุ่มน้ำวันนี้ก็ขอให้ผู้ที่มาร่วมเวทีตั้งใจเอาปัญหาจริงๆ ของแต่ละหมู่บ้านมาพูดคุยกัน และให้เกิดเป็นโครงการที่เราต้องการจะแก้ไขในตำบลแม่บึงที่ดูๆ แล้วมีหลากหลายปัญหา วันนี้ทางคุณบุญมาซึ่งเป็นผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัดได้มีโครงการตรงนี้เข้ามา คิดว่าจะเป็นเวลาตลอดทั้งวันก็ขอให้เราใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สำหรับแต่ละหมู่บ้านในตำบลของเราว่าเกิดปัญหาอะไร

อาจารย์บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัด

ที่เราเจอกันในวันนี้ไม่ใช่เวทีการอบรม เวทีของเราคือมาแลกเปลี่ยนกัน มาเสนอความคิดเห็นร่วมกัน งานที่นำมาคืองานวิจัย โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่บึงตอนบน และน้ำแม่จัด แม่จัดคืออำเภอพริ้ว แม่แตงตอนบนคืออำเภอเวียงแหง และแม่บึงตอนบนคืออำเภอเชียงดาว 3 ลุ่มน้ำด้วยกันและโครงการวิจัยชุดนี้ทำกัน 3 อำเภอ ต่อไปเราจะเรียกเครือข่ายของเราว่าเครือข่ายลุ่มน้ำแม่จัด โครงการสิทธิชุมชนของเราอยากให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงสิทธิของเรา ไม่ว่าจะเป็นสิทธิชุมชนของเรา สิทธิส่วนบุคคล สิทธิดั้งเดิมของเราที่เคยทำกันมา อะไรที่มากกระทบต่อเรา เราจะได้เรียนรู้กันว่าเรามีสิทธิ์อะไรบ้าง สิทธิชุมชนก็คือสิทธิส่วนรวมหรือสิทธิหน้าหมู่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของป่า น้ำ ที่สาธารณะ อย่างป่าช้าก็ใช้เพราะเราใช้ประโยชน์ร่วมกันสิทธิของเรามีอยู่ 2 อย่าง สิทธิดั้งเดิมคือสิทธิที่ติดตัวเรามา สิทธิที่เราใช้ร่วมกันและสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญหลาย ๆ มาตรา ที่เรามาพูดคุยกันในวันนี้จะมาพูดให้ฟังกันว่าอะไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นนโยบายของรัฐที่มีผลกระทบต่องาน เราสามารถที่จะไม่เอาได้

อย่างอุทยานที่ทับทิมของชาวบ้านจริงๆแล้วไม่ได้มีการสำรวจกัน ไม่ได้มาถามชาวบ้าน แต่ทำโดยการนำแผนที่มาวางแล้วขีดเส้นโดยที่ไม่รู้ว่าพื้นที่บริเวณนั้นๆได้มีชาวบ้านเข้าไปอยู่อาศัยแล้ว แต่ทางการก็ไม่ได้สนใจเพราะนี่คือ นโยบายของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่ดินก็ติดต่อไปที่ดินต้องเป็นของรัฐ การออกเอกสารสิทธิ์ต่างๆต้องผ่านระบบหน่วยงานราชการ ไม่ว่าจะเป็นโฉนดในที่สาธารณะหรือที่ดินที่ร้าง และอย่างพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าซึ่งจริงๆแล้วชาวบ้านได้อยู่อาศัยมานานแล้ว เช่น บ้านเมื่อนหินไหลอยู่กันมานานแล้วถึงได้ สด. 1 กัน ประมาณ พ.ศ. 2497 - 2498 แต่คืออยู่อย่างหนึ่งเพราะเป็นของนายทุนที่กันเขตออกจากอุทยานแห่งชาติและสามารถเข้าไปทำประโยชน์ได้ และมีอีกหลายๆที่ของอำเภอพร้าวหรือตำบลแม่บึงที่ยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์ก็มี และปัญหาที่ดินที่เราประสบอยู่ขณะนี้ไม่ว่าจะเป็นที่ดินในเขตนิคมสหกรณ์หรือที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่ไม่อยู่ในเขตป่า ต่อไปนี้เราจะได้จัดทำกันเป็นสัดส่วน คือ มีการวาดผังวาดแผนที่ คนนี้ก็มีใครมีแผนที่อย่างไบบ้างทำกันเป็นกลุ่มออกมาเลย เราจะได้รู้ว่าเวลาเราไปพูดกับผู้ที่มิอำนาจเราจะสามารถชี้แจงได้ว่า นาย ก. มีพื้นที่กี่ไร่มีรูปแผนที่ต่อเนื่องแบบนี้ ต่อไปเราจะต้องอาศัยช่างมาเขียนแผนที่ให้ แต่แผนที่ที่เราจับจองกันไว้ คือ ที่นอกเขตนิคมสหกรณ์ในแผนที่จะมีเช่นเดียวกัน ในส่วนของ อบต.แม่บึงที่อยู่นอกเขตนิคมสหกรณ์ที่เห็นก็จะมีบ้านห้วยทราย และมีอีกหลายๆที่ถ้าเราไปดูแผนที่ก็จะเห็นกัน และที่เรามาพูดกันในตำบลแม่บึงเป็นกรณีพิเศษเพราะมีที่ดินที่มีปัญหาไปกรมที่ดินก็บอกว่าเป็นเขตของสหกรณ์ นิคมสหกรณ์ก็บอกว่าเขตป่าไปถามเขตป่าก็บอกว่าเป็นของสหกรณ์ แล้วจริงๆแล้วเป็นของใคร ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเพราะไม่มีเอกสารสิทธิ์ตามที่ของตำบลแม่บึงที่ว่าเป็นกรณีพิเศษจะมีการเข้ามาจัดเวทีอีกรอบหนึ่ง เจาะจงกรณีของปัญหาที่มีความต้องการที่จะแก้ไขกัน ซึ่งทางชาวบ้านก็ต้องมารวมกลุ่มกันสำหรับผู้ที่มิปัญหาเรื่องต่างๆ และก็ควรจะมีการทำข้อมูลให้เรียบร้อยก่อนว่า นาย ก. มีจำนวนกี่ไร่ ทิศเหนือติดที่ดินหรือติดกับอะไรของใครทำให้ละเอียด ยิ่งเราสามารถวัดได้ยิ่งดีทำเป็นรูปร่างแผนที่ต่อเนื่องกันมา และที่ของนิคมสหกรณ์ถ้าอยู่ในเขตป่าจะมีการกันพื้นที่ออกมา ที่หลายๆแปลงที่มีปัญหาซึ่งอยู่นอกป่าสหกรณ์ก็บอกว่าไม่ใช่ของเขามักไปให้ป่าทางกรมป่าไม้ก็บอกว่าไม่ใช่เขตของตนเองแต่เป็นเขตของนิคมสหกรณ์ไปกรมที่ดินก็บอกว่าเป็นที่ดินอยู่ในเขตนิคมสหกรณ์ไม่สามารถออกโฉนดให้ได้ ต่อไปถ้าเรามีโอกาสเชิญหัวหน้านิคมสหกรณ์มา เชิญหัวหน้าที่ดินและหัวหน้าช่างมาและเชิญทางกรมป่าไม้มาด้วยแล้วนำแผนที่มาด้วย และเราก็จะสามารถถามกันได้ควรที่จะมีการบันทึกเทปด้วย แต่ทั้งนี้เราต้องรวมตัวกันและมีข้อมูลก่อน และขอให้เราทำประโยชน์และดูแลพื้นที่ของเราด้วย เช่น ปลูกต้นไม้ต่างๆลงไป ก่อนหน้านี้ที่ได้เข้าไปร่วมทำแผนกับโครงการสิทธิชุมชนศึกษาก่อนที่จะมาจัดเวทีนี้ เรามาพูดคุยกันเปล่าๆก็ไม่มีประโยชน์อะไรเลยอยากแนะนำว่าควรจะมีปฏิบัติด้วย สมมติว่าเราจะทำอยู่ 2 เรื่อง คือเรื่องป่าและเรื่องที่ดิน เราก็ลงมือปฏิบัติกันเลย เรื่องป่าเราจะไปปักป้ายกันที่ไหน เขตป่าชุมชนเราอยู่ตรงไหนบ้าง เราได้ใช้ประโยชน์ทางไหนก็มีการรวมตัวกันสำรวจ เราจะมีข้อมูลว่าป่าเรามีกี่ไร่ อาณาเขตถึงไหนและมีแผนที่ และควรจะมีการจัดตั้งคณะ

กรรมการในหมู่บ้านและรูปแบบตำบล ตั้งประธาน เครือข่ายขึ้นมาและมีการประสานงานกับหลายๆฝ่าย การทำงานหลายๆอย่างทำเพียงลำพังไม่สำเร็จ เพราะเราไม่มีพลังอำนาจ ถ้ารวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนอำนาจในการต่อรองก็จะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าเราไม่มีความเดือดร้อนก็ไม่จำเป็นที่จะต้องรวมกลุ่มประท้วงอะไร ถ้าเรามีความเดือดร้อนก็สมควรที่จะมีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว และตอนนี้กฎหมายกรมทางหลวงที่ไม่ให้ไปประท้วงปิดถนนทางหลวงแล้ว ซึ่งก็หมายถึงการปิดกั้นสิทธิขั้นพื้นฐานของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านมีสิทธิที่จะเข้าไปเรียกร้อง เช่น ชาวบ้านอำเภอฝางประท้วงปิดถนนที่อำเภอฝางเรื่องราคาลิ้นจี่ตกต่ำ ชาวบ้านเดือดร้อนก็ไม่เข้ามาช่วยเหลือ บางทีนโยบายของรัฐก็เข้ามามีผลกระทบต่อเราโดยตรงซึ่งบางที่เราไม่รู้สึกรู้ตัว เหมือนกับระบบเหมืองฝายของเราแต่ก่อนที่ไม่มีกรมชลประทานเราจะมีหัวหน้าเหมืองฝาย มีการไปขุดลอกเหมืองฝายกัน มีประเพณีการเลี้ยงผีฝายร่วมกันโดยไม่มีการบังคับและเป็นที่ยอมรับกัน ซึ่งก็คือส่วนที่ซ่อนอยู่ และในตำบลแม่ปิงก็ไม่ทราบว่าเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่หรือย้ายจากที่อื่นมาอยู่ และทางโครงการสิทธิชุมชนก็เกี่ยวข้องในเรื่องของการส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมเก่าๆ ที่ลืมนั่นไป ต่อไปอยากให้กลุ่มของน้ำ ซึ่งมีการดูแลรักษาแม่น้ำด้วยอาจจะอยู่กันปลายน้ำแต่ที่โครงการสิทธิชุมชนศึกษาที่มีการส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาด้วย ซึ่งในพื้นที่ของเรามีแม่น้ำไหลผ่านสามารถนำกระสอบทรายไปกันเหมือนน้ำปิง บางส่วนก็มีปลาอยู่ในนั้นแล้วและเราสามารถนำไปปล่อยได้อีก ซึ่งก็จะเป็นสถานที่ที่ท่องเที่ยวได้และชาวบ้านก็จะมีรายได้จากทางนี้ คนถามว่าโครงการสิทธิชุมชนศึกษาช่วยอะไรได้บ้าง โครงการช่วยได้คือจัดเวทีให้ มีงบประมาณอาหาร บางครั้งก็มีค่ายานพาหนะให้ บ้านหมู่ 8 มี สค.1 กัน และอยู่กันมาร้อยกว่าปี ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ต่อไปถ้าเราทำป่าชุมชนได้จะมีประโยชน์กับเรา จุดประสงค์ในการทำป่าชุมชน คือไม่ต้องเอาที่ของชาวบ้านเข้าไปและเขตป่าไปอำเภอพร้าวของเราเป็นเขตของอุทยานแห่งชาติศรีลานนาซึ่งเป็นปัญหาอยู่ ต่อไปถ้ามีการจัดเวทีเราควรจะมีการจัดทำข้อมูลและให้ชาวบ้านเข้าไปร่วมพูดด้วยว่าเรามีปัญหาอะไรบ้าง ทางรัฐมนตรีจะจัดการแก้ไขปัญหายังไงบ้าง อย่างป่าอุทยานที่ประกาศทับที่ชาวบ้านจะมีการแก้ไขปัญหายังไง จะกันเขตอย่างไรอย่างไรบ้าง และอย่าลืมว่าเรามี สค.1 อยู่ อย่างบ้านม่อนหินไหลที่พูดไว้และที่ม่อนหินไหลได้มีการกันที่ออกจากเขตป่าอุทยาน ประมาณ 500 ไร่ เพราะนายทุนมีอำนาจและมีเงิน ซึ่งต่างจากชาวบ้านเรา พูดกันตรงๆถ้าเราไม่รวมตัวก็จะแก้ไขปัญหาคงไม่ได้ ถ้าเรารวมตัวกันจะมีอำนาจคือสิทธิของชาวบ้าน ที่เรารวมตัวกันเพราะเราเดือดร้อนเราต้องรวมพลังช่วยเหลือกัน การทำป่าชุมชนจะมีหลายขั้นตอนต่อไปเราจะได้เรียนรู้กันไปและถ้ามีการรวมกลุ่มกันเรียบร้อยไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องที่ดินก็ตาม ตำบลแม่ปิงจะประสบก็คือที่ดินมีปัญหาก็ต้องรวมกลุ่มเช่นกัน หลายๆอย่างก็จะตามมาจะให้โครงการสิทธิช่วยอย่างไร ต่อไปเราก็จะร่วมกันทำแผนจะเชิญหน่วยงานทางราชการมาเราก็จะเชิญมาให้ ป่าไม้จังหวัดจะเชิญมาได้ไหมก็จะลองติดต่อดูถ้ามาได้ก็ติดต่อมาไม่ได้ก็ส่งตัวแทนมา และเราจะได้ถามว่าถ้ามีปัญหาอย่างนี้แล้วท่านจะแก้ปัญหาให้เรายังไงบ้าง ที่มีปัญหากันไม่ว่าจะเป็น นิคมสหกรณ์ ป่าไม้ ที่ดิน และชาวบ้าน ลองมา

จับเข่าคุยกันอย่างชาวบ้านกัน และที่โครงการออกโฉนดจะเข้ามาให้เราเตรียมตัวกันไว้เลย พยายามไปประสานงานกับกรมที่ดิน ไม่ใช่เอาแต่รอคือเราเดือดร้อนเราต้องเดินด้วยกลุ่มของเราเอง โครงการออกโฉนดถ้าเราไม่เฝ้าที่ของเราไว้เราจะข้ามไปเลยไม่ไปออกให้แล้วจะไม่มี การย้อนกลับมา และในการออกโฉนดจะต้องมีเจ้าของพื้นที่ข้างเคียง ผู้ปกครองท้องที่เข้ามามี ส่วนร่วม ในการออกโฉนดจะมีการสอบถามว่าที่ดินได้มาอย่างไร ซื้อมาหรือว่ารับมรดกและค่า ใช้จ่ายในการโอนก็จะแตกต่างกัน คือ ถ้ารับมรดกจะถูกกว่า และที่เรามาร่วมเวทีกันในวันนี้จะมี กันอยู่หลายรุ่นคนรุ่นก่อนก็จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ คนรุ่นกลางก็จะเป็นผู้ที่มีความรู้รอบรู้กับ ประสบการณ์บ้าง ส่วนคนรุ่นหลังเด็กที่เรียนหนังสือกันจะเป็นผู้ที่มีความรู้แต่จะขาดประสบ การณ์ แต่ถ้าเราประสานกันก็จะมีคามเข้มแข็ง ที่มาในวันนี้ขอให้มีการรวมตัวกันทุกรุ่นไม่ว่าจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ สตรี เยาวชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีส่วนเข้ามาร่วมกันมาช่วยกันแก้ไข ปัญหาของตนเอง

นายอนุรักษ์ กาบุตร

ได้ศึกษาในส่วนของเรื่องที่ดินมานานไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ของหมู่ 8 หมู่ 4 หมู่ 5 ซึ่งได้ อาศัยอยู่มาเป็นเวลานานแล้ว แต่สุดท้ายก็ยังเป็นพื้นที่ของป่าอุทยานอยู่ดี จะขอยกตัวอย่างให้ ฟังที่เคยได้รวบรวมรายชื่อของชาวบ้านในกรณีที่ดินอยู่ในเขตนิคมสหกรณ์ได้รวบรวมรายชื่อ และที่ดินไปจำนวนหลายไร่ แล้วนำไปเสนอกับทางรัฐมนตรีซึ่งได้มาที่เครือข่ายลุ่มน้ำปิงอำเภอ เชียงดาวคิดว่าคงจะได้ผล และการเดินออกโฉนดจะมีการเริ่มกันวันที่ 2 ธันวาคม ก็ให้ผู้มา ร่วมกันในวันนี้ช่วยกระจายข่าวด้วยและการนำหัวหน้าของฝ่ายต่างๆมาพูดกันน่าจะทำก่อนวันที่ 2 เพราะในการเดินออกโฉนดวันที่ 2 ธันวาคม ไม่รู้ว่าจะออกโฉนดที่ตำบลไหนก่อน ซึ่งเป็น โอกาสที่ดีที่มีการออกเอกสารสิทธิ์เพราะฉะนั้นเราต้องร่วมมือกัน และในตำบลแม่ปิงซึ่งบางคน บางท่านอยู่กันมานานแล้วพอสอบถามก็บอกว่ายังไม่มีเอกสารสิทธิ์ และก็ไม่สามารถมีบ้านเลข ที่ได้ทำอะไรก็ไม่ได้สักอย่าง กรณีของหมู่ 4 หมู่ 8 ก็น่าเห็นใจในครั้งที่เข้าไปร่วมเวทีที่อำเภอ เชียงดาวคิดว่าเขาบ้านโป่งบัวบานมาเป็นหมู่บ้านนำร่องก่อน ซึ่งที่อำเภอเชียงดาวในตอนนั้น มีการถ่ายวิดีโอบันทึกภาพและเสียงเก็บไว้ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่เราได้ดำเนินการกันก็อยากให้ตำบล ของเรามีการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน และในวันที่ 2 ธันวาคม เป็นโอกาสที่ดีเราควรจะมีการ เตรียมตัวซึ่งจะได้ปรึกษากับทางคุณบุญมาว่าเราจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไรบ้าง เราจะต้อง เชิญทั้ง 3 ฝ่ายมาพูดกันก่อนที่จะมีการเดินออกโฉนด เราต้องเตรียมการไว้ก่อน หมู่บ้านไหนที่ มีปัญหาเรามาพูดคุยกันก่อน ในนามของ อบต. ก็ขอให้ชาวบ้านทุกฝ่ายช่วยเหลือกันอยากให้ พื้นที่ทำกินของเรามีโฉนด ไปตามกับทางไหนก็ถูกโยนไปโยนมาแม้แต่ที่บ้านเป็น กสน. 5 แล้วแต่สุดท้ายถูกยกเลิก นิคมสหกรณ์ยกเลิกต้องรอการเดินออกโฉนดอย่างเดียว โดยการแจ้ง ไปยังกรมที่ดินว่ามีพื้นที่เท่าไร และได้ถามว่ากรณีนาย ก. นาย ข. ไม่ได้ไปแจ้งชื่อไปจะ สามารถออกโฉนดได้ไหมก็ได้รับคำตอบว่าได้แต่เราต้องติดตาม วันนั้นถ้าเขามาทำการออก

โดนคอยากให้หมู่บ้านไหนที่มีปัญหาอยู่ช่วยกันก่อนที่จะมีการออกโดนจะขอปรึกษากับทางคุณบุญมา ก่อนว่าเราจะมีวิธีการอย่างไร และในวันที่ 6 ที่ผ่านมามีตัวแทนจากหลายที่ไม่ว่าจะเป็น อีสาน ได้ แต่ในส่วนของคุณแม่บึงของเรามีส่วนน้อยที่ได้เข้าไปร่วมไม่มีพลังที่จะไปผลักดันช่วยกัน มีเครือข่ายแต่เราไม่ได้เข้าไปร่วมและต่อไปเป็นวิสัยทัศน์ที่ดีที่ทาง คุณบุญมา เอาโครงการนี้เข้ามาพูดคุยในตำบลของเรา เราจะได้ช่วยกันเป็นพลังเพื่อผลักดันปัญหานี้ให้กับปัญหาอยู่ตรงไหนเรามาช่วยกัน จากที่ดูแล้วทุกหมู่บ้านมีปัญหาเรื่องน้ำหรือเรื่องป่าอุทยาน ครอบคลุมทั้งทำกินและที่อยู่อาศัย ในการเข้าร่วมเวทีที่โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ ก็ได้ยกประเด็นของ หมู่ 7 ให้กับทางส่วนกลางและส่วนที่เกี่ยวข้องรับทราบซึ่งจะได้ดำเนินการต่อไป อย่างในการนี้ของหมู่ 7 หมู่บ้านเถื่อนเพราะอะไรจึงเป็นหมู่บ้านเถื่อน เพราะไม่มีเอกสารสิทธิ์สักอย่างเลย ทั้งๆที่จะอยู่กันมาก่อนบ้านม่อนหินไหลด้วยซ้ำ ซึ่งเคยได้ไปตามทางที่อื่นได้รับคำตอบว่าขณะนั้นมีการเปิดวิทยุกระจายข่าวว่า พ.ศ. 2488 ประกาศให้ทางผู้นำชุมชนที่มีชุมชนอยู่ในเขตป่าไปแจ้งอำเภอว่าขอให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ที่ทำกิน ยกตัวอย่างกรณีบ้านหมู่ 9 ซึ่งตอนนั้นผู้นำได้ไปแจ้งก็สามารถมีเอกสารสิทธิ์ได้ และเรื่องของปัจจัยเรื่องเงินก็มีส่วนเกี่ยวข้อง ในส่วนของกรณีบ้านขุนบึงไม่ได้รับข่าวสารและวันก่อนได้ไปที่ดินกับผู้ใหญ่บ้านไปตามหัวหน้าที่ดินได้บอกว่ามีการประกาศเมื่อ พ.ศ. 2488 เป็นระยะเวลาที่ปีที่ผ่านมาแล้วเขตป่าก็ทับที่ชาวบ้านอยู่ ทุกวันนี้ก็เหมือนชาวบ้านไปบุกรุกป่าซึ่งจริงๆแล้วชาวบ้านได้อยู่อาศัยและทำมาหากินกันมานานแล้ว อยากที่จะทำในรูปของตำบลบ้างและวันนี้ก็มีโอกาสที่จะได้ทำกันเป็นโอกาสที่ดีที่ทางคุณบุญมา ได้มาจัดเวทีให้วันนี้ซึ่งทางคุณบุญมาก็ได้ต้อนรับผลักดันมานานแล้ว ก็เป็นโอกาสที่ดีของตำบลของเราเมื่อวันที่ 2 ธันวาคมก็อยากให้อะไรต่อมิอะไรคืบหน้าบ้าง

อาจารย์บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัด

คือการทำรายละเอียดเกี่ยวกับที่ดินไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่ดินในเขตป่า เราจะต้องมีข้อมูลส่วนตัวของเราเสียก่อนข้อมูลพื้นฐานที่เราจะนำไปพูดคุยถ้าเราไม่มีข้อมูลพื้นฐานแล้วเราเข้าไปพูดคุยกับทางการก็จะได้เรื่อง ในส่วนของผู้ใหญ่บ้านจะเข้ามาร่วมเวทีกับเราในคอนปาย เพราะช่วงเช้าติดประชุม และในคอนปายเราจะพูดถึงปัญหาที่หนักอีกหน่อยเพราะตำบลแม่บึงเป็นกรณีพิเศษที่นำเข้าสู่ชุดที่เครือข่ายลุ่มน้ำบึง และถ้าทางผู้ใหญ่บ้านเข้ามาเราจะได้แจ้งข้อมูลว่าตอนเช้าเราได้พูดเรื่องอะไรบ้างเราจะสรุปให้ท่านฟัง สมมติว่าจะมีการออกโดนในวันที่ 2 ธันวาคม เราต้องไปติดตามดูก่อนว่าเขาจะไปที่ไหนก่อนและในการออกโดนจะมีคณะทำงานอยู่กลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะมาตั้งสำนักงานอีกต่างหากไม่เกี่ยวข้องกับกรมที่ดิน เอกสารต่างๆจะมีการเตรียมมาหมดในชุดของการออกโดนจะมีทั้งช่าง เจ้าหน้าที่การเงินธุรการ หัวหน้าส่วน มีหมดเหมือนกับกรมที่ดินกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งเรามีหน้าที่ที่จะเข้าไปติดตามว่าจะไปที่ไหนตำบลไหนวันไหนและพยายามเช็คว่าไปจริงหรือไม่ เพราะอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงก็ได้ สมมุติว่ามาลง ต.แม่บึง แต่เราไม่อยู่ติดตามกันอยู่เราก็จะเสียโอกาสไป และในส่วนของคุณ

หรือ สมาชิก อบต. ของหมู่บ้านเราก็ต้องไปหาข้อมูลว่ามีใครบ้างที่ยังไม่มีโฉนดโครงการเดินออกโฉนดนี้ก็จะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการที่เราจะไปขอออกโฉนดกับทางกรมที่ดินยกเว้นที่ของนิคมสหกรณ์เพราะไม่รู้ว่าจะมีการรับเรื่องหรือไม่เพราะก็ไม่ทราบข้อมูลตัวนี้ ถ้าที่ดินของเราเป็นนส 3 ก. ครุฑดำ ครุฑเขียว ก็ไปออกโฉนดมาเสียค่าใช้จ่ายไม่กี่บาท สำหรับทาง ผอ.บ. ที่จะมาร่วมในตอนปลายเราจะมีการพูดคุยกันอีกทีสำหรับข้อมูลที่เรารวบรวมในภาคเช้า และจะมีการเขียนกันมาเลยว่าเราจะทำอะไรกัน ส่วนแผนที่เราจะทำอะไรกันในวันข้างหน้าไม่ว่าจะเป็นเรื่องป่าชุมชนหรือเรื่องที่ดินก็ให้เราเริ่มพูดคุยกันในหมู่บ้านก่อน อยากให้กลุ่มผู้ที่มีปัญหาเรื่องดิน เรื่องป่ารวมกลุ่มกันขึ้นมาทำอะไรไม่ต้องรอ เพราะงานนี้ไม่ได้ใช้งบประมาณใด ๆ เลย และถ้าทำข้อมูลไม่เป็นเราก็มีตัวอย่างให้ดูและเราอย่าลืมว่าเรา มีอบต. อยู่ เราสามารถให้บริการได้ เราสามารถขอให้เขาพิมพ์ข้อมูลให้เราได้ และในการทำข้อมูลอยากให้มีการ ทำสำเนาไว้หลาย ๆ ฉบับเผื่อมีการสูญหาย และเผื่อยื่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นายสนั่น เรือนใส

ปัจจุบันอยู่ ต.แม่ป๋ม ใน ต. แม่ป๋มก็จะมี ห้วยแพ่งน้อย ห้วยแพ่งหลวง เป็นต้นน้ำอยู่ปากทางทิศตะวันตก ห้วยแม่พวกจะมีฝายอยู่และเป็นสายน้ำหลักที่หล่อเลี้ยง ต.แม่ป๋ม และมีฝายน้อยอยู่ 2 ฝาย ห้วยสำนจะมีฝายอยู่ดี ในส่วนของห้วยตะเคียนห้วยสำนจะมีขุนน้ำต่อเนื่องกันหมดและห้วยโป่งก็จะไหลลงสู่ห้วยแม่ป๋มฝายแม่สูน และน้ำแม่สูนเป็นลำน้ำสายเดียวที่มาจากโหล่งซอด แต่มีจำนวนฝายมาก เช่น ฝายแม่สูน ฝายห้วยแห้ง ฝายห้วยปุก ฝายเจ้าพ่อสูง ซึ่งเป็นฝายจุดเด่นของ ต.แม่ป๋ม ซึ่งฝายนี้เคยได้รับรางวัลในการประกวดด้านความสวยงาม ในการเกษตรขอ ม. 8 ห้วยทรายก็ได้มาจากน้ำแม่สูนหล่อเลี้ยงมากเหมือนกันในส่วนของแม่แพ่งจะมีการใช้น้ำจากป่าเมี่ยงมอนหินไหล เช่นห้วยแม่แพ่งน้อยและห้วยแม่แพ่งหลวงก็เป็นต้นน้ำที่ไหลหล่อเลี้ยงปากทิศตะวันตก คือบ้าน ม.3 และ บ้านโป่ง บ้านผาแดง ที่ได้พูดมาก็ตามที่ทราบหากมีใครที่รู้มากกว่าจะเสริมก็ขอเชิญ

นายสงวน คำแสนสุข

จะอธิบายคร่าว ๆ เกี่ยวกับแผนที่ของ ต.แม่ป๋ม จะมีลำน้ำแม่ซอดทางทิศใต้ขึ้นมาจะเจอบ้านห้วยทราย สกค.โหล่งซอด ศูนย์วิจัย บ้านสบป้งทางทิศตะวันออกของแม่ป๋ม เข้าไปทางบ้านทุ่งบวกข้าว บ้านขุนป้ง ขึ้นไปทางทิศเหนืออีกจะเจอบ้านศรีประจักษ์ จะมีลำน้ำ คือ ลำน้ำห้วยสำน ห้วยตะเคียน ซึ่งมีอ่างห้วยตะเคียนอยู่ ม.1 บ้านห้วยงูเป็นที่ตั้งของ อบต. ลำน้ำแม่พวก น้ำแม่จิด บ้านโป่งบัวบานแล้วเลี้ยวขวาเข้าบ้านเกียงขวางจะขอพูดให้ฟังอีกนิดหน่อยจากที่ได้พูดคุยกับหัวหน้านิคมสหกรณ์ซึ่งท่านได้บอกว่าประธานสงวนที่ที่ประธานและชาวบ้านอยู่ยังไม่มีชื่อเลยที่ใช้ชื่อบ้านเกียงขวางทุกวันนี้เป็นหมู่บ้านดิซอ ซึ่งอยู่ห่างออกไปอีก ก็เลยปรึกษากับว่าจะตั้งชื่อใหม่ ซึ่งที่ดินที่อยู่กันเป็นพื้นที่ปฏิรูปของนิคมสหกรณ์และชื่อใหม่ก็คือ หมู่บ้านพญกษชาติ ซึ่งเรา

ไม่ได้เปลี่ยนชื่อใดๆเลยเพราะเดิมเราไม่มีชื่อหมู่บ้านอยู่แล้ว และจะได้มีการเปิดป้ายกันในวันที่ 1 มกราคม ซึ่งตอนนี้ก็ได้เตรียมป้ายเรียบร้อยแล้ว และจะมาพูดกันถึงเรื่องฝ่ายมีฝ่ายห้วยงู และฝ่ายห้วยงู ซึ่งฝ่ายห้วยงูสร้างกันสำน้ำจากห้วยเกียกขาง ซึ่งนำมาหล่อเลี้ยงในพื้นที่การเกษตร จะมีอ่างแม่แพลงไปอีกจะเจอบ้านผาแดง และบ้านโป่งบัวบาน ลงไปจะเป็นพื้นที่ราบเป็นเขตที่น้ำจะท่วมอยู่เป็นประจำ

นายก สรสิทธิ์ (ผู้ใหญ่บ้าน)

จะขอบรรยายตามแผนที่ที่ได้เขียนไว้ แสดงถนนสายพร้าว-เชียงใหม่ขึ้นไปทางทิศเหนือ-ใต้จะเห็นลำน้ำแม่ขอด ซึ่งทางทิศใต้ของ ต.แม่ป๋มจะมีเขตติดต่อกับลำน้ำแม่พวก ทางทิศใต้จากบ้านห้วยทรายจะมีลำน้ำห้วยแม่สายและลำน้ำห้วยกอง เข้ามาที่หมู่บ้านห้วยทราย ม.8 ก็จะมีลำน้ำห้วยทรายไหลลงมาสู่ลำน้ำแม่ขอดและเข้าสู่เขื่อนแม่จัด นอกจากเขตที่อยู่ของชาวบ้านแล้ว ก็จะเป็นแนวเขตป่าอุทยานแห่งชาติศรีลานนาจะอยู่บริเวณรอบ ๆ ของตำบล ที่บ้านห้วยทรายจะแสดงให้เห็นว่ามีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เพื่อกับเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตรสำหรับบ้านห้วยทรายหมู่ 8 และหมู่บ้านห้วยทรายก็จะมีบางส่วนที่มีปัญหา เพราะมีการประกาศเขตป่าอุทยานทับพื้นที่บางส่วนของหมู่บ้านซึ่งชาวบ้านได้อาศัยอยู่มาเป็นเวลากว่า 100 ปี ซึ่งชาวบ้านมี สด 1 และนส 3 อยู่แล้ว ขึ้นมาที่ลำน้ำแม่สุกก็จะมีฝ่ายอยู่ที่หมู่บ้านเฉลิมราช (แม่สุก) ฝ่ายนี้ นำน้ำมาหล่อเลี้ยงพื้นที่การเกษตรของ ม.8 ห้วยทราย และบ้านแม่สุกเฉลิมราชด้วยมาทางสกต. โหล่งขอด จะมีศูนย์วิจัยตั้งอยู่ทางทิศเหนือเข้าทางถนนบ้านเฉลิมราช (แม่สุก) จะเจอบ้านแม่ป๋มและสะพานข้ามน้ำแม่ป๋ม และมีถนนสายบ้านทุ่งบวกข้าว เข้าไปเรื่อย ๆ จะพบบ้านขุนป๋ม ซึ่งบริเวณนี้จะเป็นต้นน้ำทั้งนั้นเลย ขึ้นมาที่บ้านศรีประจักษ์จะเจอสะพานของลำน้ำห้วยล้านซึ่งก็มีฝ่ายอยู่ และน้ำจากลำน้ำห้วยล้านก็นำมาใช้ประโยชน์กันในบ้านศรีประจักษ์ ห้วยตะเคียนก็มีฝ่ายเช่นเดียวกัน ห้วยเกียกขางก็มีฝ่ายอยู่คือ ฝ่ายห้วยเกียกขาง มาที่บ้านห้วยงูจะมีลำน้ำห้วยงู และก็มีบริเวณของเขื่อนแม่จัด

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัด

แผนที่ของ ต.แม่ป๋ม บางกลุ่มก็ตกเรื่องฝ่ายไป ซึ่งเราก็จะรู้กันว่าบางท่านก็ไม่ทราบพื้นที่ในตำบลแน่นอน ตามที่ดูจะมีเขตป่าอย่างกรณีของบ้านม่อนหินไหลจะมีป่าอยู่ล้อมรอบ ซึ่งแต่ก่อนจะเป็นเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนาทั้งหมด และจริง ๆ แล้วก็ครอบคลุมไปถึง อ. เชียงดาวด้วย ซึ่งชาวเชียงดาวใช้วิธีอ้างกันว่ามีป่าสิงอยู่ทำให้พื้นที่ป่าบริเวณนั้น ๆ อุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนแต่ก่อนมา ภูเขาที่สูงเขียวทึบไม่มีใครเข้าไปตัดไม้เพราะกลัวกัน ซึ่งชาวบ้านเล่าว่ามีคนเห็นผีหามของมาขายกัน คุณลักษณะภาพรวมของ ต.แม่ป๋มใช้น้ำอยู่หลายสาย มีแม่น้ำสุบ แม่บอน แม่จัด ห้วยโป่ง น้ำแม่ป๋ม ห้วยตะเคียน ในส่วนของน้ำแม่จัดชาว อ.พร้าวได้ใช้ประโยชน์ไม่มากนัก ที่ได้ใช้ประโยชน์ก็มี ต. ลันทราย ต. บ้านโป่ง และ ต. น้ำแพร่

บางส่วน นอกจากนั้นก็จะไหลลงสู่เขื่อนในพื้นที่อื่นใช้ ซึ่งจริงๆแล้วน้ำแม่จัดเป็นสายใหญ่ยาวถึงประมาณ 50 กว่ากิโลเมตร ไหลจาก ต. ป่าโหนด ต. สันทราย และเราก็เลยใช้ชื่อลุ่มแม่น้ำนี้เป็นชื่อเครือข่ายของเรา เคยได้นำพี่น้องชาวบ้านเข้าไปร่วมในเวทีต่างๆ ในการประชุมเรื่องของเครือข่ายน้ำ ซึ่งจริงๆแล้วตัวเองไม่ได้เป็นตัวแทนกลุ่มของอะไรเลยและอยากจะได้พี่น้องชาวบ้านมาร่วมเป็นเครือข่ายน้ำด้วย เวลาที่มีการเสวนาในโรงแรมต่างๆ จะได้เข้าไปร่วมด้วย 15 ลุ่มน้ำตั้งแต่เขื่อนภูมิพลขึ้นมาใน อ. พร้าวไม่มีเลยแต่ที่ อ. เชียงดาวเขามีกลุ่มของเขาแล้ว ใน อ. พร้าวและ อ. เวียงแหงไม่มี และในการไปพูดในที่ประชุมต่างๆ ก็ไปอุปโลกว่าตนเองเป็นตัวแทนเพราะประธานเครือข่ายลุ่มน้ำจริงๆ ต้องขึ้นจากชาวบ้าน และในการประชุมเวทีต่างๆ เหล่านี้จะมีค่าเดินทางและค่าอาหารด้วย และเวลาที่ไปร่วมเวทีด้วยได้รับคำถามมาว่าลุ่มแม่น้ำแม่จัดมีปัญหาอะไรบ้าง ก็เลยบอกไปตามภาพรวมที่เห็นว่ามีปัญหาเรื่องน้ำแห้ง การเกษตรไม่ค่อยดี แต่ถ้าพี่น้องชาวบ้านไปพูดจะรู้ปัญหาได้ดีกว่า อย่างเช่นหัวหน้าเหมืองฝายก็จะรู้ว่าต้นสายปลายเหตุเป็นอย่างไรและที่พูดมาคุยกันก็เป็นชาวบ้านทั่วไป ไม่ใช่ข้าราชการอะไร ก่อนหน้านี้ที่ไป ต. สันทรายก็ได้แนะนำในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งเราสามารถจะอยู่ในกลุ่มไหนก็ได้ เช่น กลุ่มน้ำ กลุ่มที่ดินที่มีปัญหา เราสามารถเข้าไปอยู่ทั้ง 2 กลุ่มเลยก็ได้และช่วงต่อจากนั้นเราจะทำอะไรกันจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มว่ากันไปเลยว่าที่มีปัญหาที่ดินจะเอาอย่างไรกันปัญหาเรื่องป่าชุมชนอยากได้ป่าชุมชนจะทำป่าชุมชนหนักกว่ามาเลย ซึ่งจะมีประเด็นปัญหาอยู่ 5 ประเด็น ด้วยกันคือ ดิน น้ำ ป่า การเกษตร และองค์กรต่างๆ แต่ดูลักษณะแล้วเห็นว่าการสนใจในเรื่องที่ดิน และ ป่ากัน จะทำอย่างไรก็เขียนออกมาแล้วก็กลับไปประชุมลูกบ้านว่าขณะนี้มีการสิทธิชุมชนเข้ามาร่วมด้วย และทางผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้นำในการนี้ของ อ. เชียงดาวทางผู้ใหญ่บ้านจะเข้ามาร่วมทุกคนเลย พร้อมทั้งกำนันด้วย ทำไม อ. เชียงดาวถึงได้เปรียบกว่าอำเภออื่นๆ เพราะว่าได้มีการจัดตั้งป่าชุมชนที่นั่นมา 5-6 ปี แล้ว และงบประมาณต่าง ๆ เข้า อ. เชียงดาวเยอะมากเป็นจำนวนเงินหลายล้านบาทอย่างกรณีมีการมาศึกษาดูงานก็ได้มีการนำปัจจัยด้านเงินมาบริจาคด้วย อย่างเช่นไปดูงานด้านป่าชุมชนที่หมู่บ้านจะมีกล่องรับบริจาคไว้ ผู้ที่ไปศึกษาดูงานก็บริจาค และในหมู่บ้านก็มีการขายของที่ระลึกด้วย จะมีการเตรียมการกันไว้ก่อน เช่นถ้าจะมีคนมาศึกษาดูงานทางผู้ใหญ่บ้านก็จะเตรียมตัวรอ และผู้ที่นำคู่มือก็ได้รับเบียร์เลี้ยงด้วย เป็นการกระจายรายได้อีกทางหนึ่งและเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกอย่างหนึ่ง และดูจากป่าของ อ. พร้าว ซึ่งสมบูรณ์กว่าของ อ. เชียงดาวด้วยน้ำ แต่ อ. เชียงดาวผืนดินมาได้เร็วกว่าเพราะมีโครงการเข้ามา ก่อน ซึ่งทางคุณนิคม พุทธา เป็นเจ้าหน้าที่มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ซึ่งคุณนิคมได้อาศัยอยู่ใน อ. เชียงดาว ป่าของ อ. เชียงดาวก็เลยสมบูรณ์มากกว่าของเรา และอีกอย่างหนึ่งก็ใกล้สายน้ำแม่ปิงด้วยและน้ำแม่ปิง นายกอนันต์ มาดูลู ท่านบอกว่า 1 ชั่วโมงที่นั่งดูไม่มีขยะผ่านมาเลย แต่ถ้าเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาท่านบอกว่ามีแต่ขยะเต็มไปหมด ท่านอยากให้สายน้ำทุกสายที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำปิงดูแลรักษากันอย่างดีและทางนายกรัฐมนตรีได้บอกว่าอยากให้ลุ่มแม่น้ำแม่ปิงคอนบนเป็นตัวอย่างแก่จังหวัดอื่นๆ

ด้วยซึ่งทาง 3 อำเภอ คือ เวียงแหง เชียงดาว พร้าว พ่วงกันอยู่ เราจะได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ตามมาในวันข้างหน้า ต่อไปเราจะมีการนำคนใน อ.พร้าวไปทำงานต่างอำเภอซึ่งบางที่อาจจะมี การข้ามไปต่างจังหวัดด้วย แต่ถ้าจะไปทั้งหมดคงจะเป็นไปไม่ได้ จะคัดคนไปศึกษาว่าเขาทำงาน กันอย่างไรบ้างในเรื่องของป่าชุมชน จะมีการแลกเปลี่ยนกัน ไม่ใช่ว่าอยู่แต่บ้านเราเรียนรู้แต่บ้าน เราอย่างเดียวเป็นไปไม่ได้ ความรู้เราก็มีอยู่อย่างจำกัดแค่นั้นพูดง่าย ๆ เหมือนกับอยู่ในกระลา แทนที่จะได้ดูได้เห็นกว้างออกไปอีก ซึ่งบางทีกลุ่มอื่นๆอาจจะมีการแก้ปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มของ เราอีกอาจจะให้แนะนำแลกเปลี่ยนกันซึ่งเราก็จะมีความรู้กันมากขึ้นอย่างกันในจัดเวทีของเราก็มี การเชิญทาง อ.เชียงดาวมาก่อนในกลุ่มของการจัดการเรื่องป่าและที่ดิน เพื่อมาแลกเปลี่ยนกับ เรา และในส่วนของเรา อ.เชียงดาวก็ได้มีการแต่งตั้งประธานเครือข่ายป่ามาแทน พ่อหลวงดิบ ซึ่งได้เสียชีวิตแล้วและคนนี้ก็จะเป็นผู้ที่พูดรายละเอียดต่างๆได้ดี เวลานั้นเสนออะไรชาวบ้านก็จะ ได้เข้าใจได้ง่าย และในส่วนของเราวิจัยนี้ถ้าไม่มีพี่น้องชาวบ้านก็คงไม่สำเร็จงานวิจัยนี้ต้องการ ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมมีปัญหอะไรที่จะแก้ไขเกี่ยวกับเรื่องของทรัพยากรเราจะต้องมาพูดคุยกัน ไม่ใช่ว่าเก็บข้อมูลแล้วกลับไปนำข้อมูลที่ได้ไปไว้ในห้องสมุดและชาวบ้านก็ไม่วีเรื่องเอาข้อมูล จากชาวบ้านไปแต่ไม่เคยมาบอกว่าควรจะทำอย่างไรปัญหามีอย่างไรแทนที่จะมีประโยชน์ต่อ ชาวบ้านกลับไม่มีเลยซึ่งต่อไปนี้เราจะทราบกันแล้วอีกหน่อยถ้ารายงานทั้งหมดส่งเข้าสภาไปแล้ว จะทำการคัดลอกมาไว้ที่ อ.พร้าวข้อมูลทั้งอำเภอจะอยู่ที่นั่นหมดแผนที่และแหล่งน้ำทั้งหมดจะ เก็บไว้ไม่ทิ้งอย่างเช่นข้อมูลบางอย่างเช่น อ่าง หรือฝาย ก็ต้องถามพี่น้องดูเพราะไม่ใช่ในพื้นที่นี้ และแผนที่อดีตไปจะถอดออกไปทั้งหมดและทาง อาจารย์เสนอ จันทรวินิช หัวหน้าโครงการใหญ่ เป็นต้นคิดที่ให้ทั้ง 3 ภาคทำงานนี้พร้อมกัน ทั้งภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน ภาคใต้ส่วนมาก จะทำในเรื่องของประมงพื้นบ้านและทะเลสาปสงขลาซึ่งมีในขณะนี้เราอยู่ทางภาคเหนือเราก็ไม่ ทราบทำไมแะไปแรดเขตที่อีสานมีปัญหา สมมติว่าบ้านเราอยู่บริเวณนี้แล้วมีการขุดแร่ลึกลงไป 10 กิโลเมตรได้บ้านเราถ้าบ้านยุบจะไม่มีการรับผิดชอบใดๆแม้กระทั่งที่ดินมันโดนที่ดินก็ตาม เพราะขุดลงไปใต้ดินไม่ใช่บนพื้นดินใช้เครื่องกลในการขุดและเวลาเกิดเหตุการณดินถล่มทรุดตัว หรือยุบลงไปชาวบ้านเราก็ไม่สามารถเรียกร้องหรือฟ้องได้เพราะรัฐบาลให้สัมปทานไปแล้วแะไปแรดขุดลงไปใต้ดินต่างกับที่ อ.เวียงแหงซึ่งจะเจอเรื่องของลิคคีนในคดีถ้ามีการขนส่งผ่าน อ.พร้าว เราก็จะมีปัญหาได้รับผลกระทบแน่นอนเพราะผงด่านที่ปลิวออกมาจะมีผลต่อการปลูกพืชถาวรริม ถนนหนทางหลังคาบ้านก็จะมีการปลิวติดแน่นอนและถนนก็จะเสียอีกและตอนนี้มี 2 เส้นทางที่ จะเด่นคือจาก อ.เวียงแหงผ่าน อ.เชียงดาวลงไปเลย หรือผ่าน อ.พร้าวไป อ.เวียงป่าเป้า แม่จะ जानออกลำ ปางไปเลยซึ่งเราจะดูกันอีกที และตอนนี้ถนนของพื้นที่ อ.เวียงแหงแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ 1. พวกที่ไม่เอา 2. คือพวกที่เอา ส่วนมากจะเป็นทางฝ่ายข้าราชการ เช่น นายอำเภอ สนับสนุนเต็มที่และในการไปจัดเวทีของโครงสร้างชุมชนที่ อ.เวียงแหง ทหารมีการตั้งด่านเจ้า หน้าที่เข้าประทับเลยและทหารพร้อมเจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบเข้ามาดูด้วย เหมือนกับว่าเราเข้าไปต่อด่าน ซึ่งจริงๆ แล้วไม่ใช่ ซึ่งชาวบ้านได้คิดเองว่าได้รับผลกระทบอะไรบ้าง ตอนนี้เวียงแหง

มีประโยชน์คือมีงานวิจัยหลายชิ้นและในส่วนของสาธารณสุขส่งทีมงานเข้าไปพูดคุยและนำชาวบ้านจาก อ.แม่เมะ จ.ลำปางเข้าไปพูดคุยด้วยว่าได้รับผลกระทบอะไรบ้าง และถ้าพูดแรลลิกในดีที่ อ.เวียงแหงผู้ที่เดือดร้อนที่สุดก็คือผู้ที่ใช้น้ำจากน้ำแม่แดงส่วนมากก็เป็นคนในพื้นที่ อ.เมืองฝาง่านที่ลงน้ำแม่แดงก็ไหลไปสู่ อ.เมืองน่านน และที่ อ.แม่แดงบริเวณที่จะจุดแรลลิกสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งและคนที่เราเข้าไปทำโครงการไม่ได้ต้องการให้พี่น้องชาวบ้านไปหาเรื่องให้ตนเองเดือดร้อน แต่บางอย่างถ้าเป็นข้อมูลที่เราเดือดร้อนจริง ๆ ก็จะช่วย ซึ่งมีหน้าที่ในการประสานงาน และหาข้อมูลบางอย่างให้ และที่มาในวันนี้ก็มาหาข้อมูลให้และทุกคนต้องพิจารณาเอาเองว่าจริงหรือไม่ โครงการสิทธิเรามีหลักฐานอยู่ในการที่เขามาพูดคุยกับพี่น้องชาวบ้านและทางด้านนายอำเภอก็ทราบเรื่องแล้ว และได้แนะนำโครงการให้ท่านทราบแล้วว่าโครงการนี้มาจาก สภาบประมาณก็มาจากสำนักนายก ซึ่งโง่งบมาในเวลา 3 ปี เป็นเงินหลายล้านบาท แต่เมื่อวานมีชาวบ้านจาก ต.เขื่อนผากถามว่าโครงการที่นำเงินมาทำกันในลักษณะนี้มีความคืบหน้าไปถึงไหนแล้วคุ้มค่ากับเงินที่เสียไปหรือไม่ เลยบอกว่ามีการจัดเวทีมา 3 - 4 เวทีแล้ว และตอนนี้ลงทำกันในรูปแบบของตำบล ช่วง 6 เดือนแรก ตามแผนให้มีการหาคนหาปัญหา ซึ่งตอนนี้เราได้แล้ว คนที่มีปัญหาเข้ามาร่วมเวทีกับเราแล้ว สิ่งแรกก็ต้องไปพูดคุยกับชาวบ้านว่าเรามีโครงการสิทธิชุมชนศึกษาเข้ามา พี่น้องชาวบ้านจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง เราต้องอธิบายให้พี่น้องชาวบ้านฟังก่อนที่จะมีการร่วมเวที โดยอาศัยผู้ประสานงานในระดับตำบลไปพูดคุยให้ชาวบ้านฟัง ซึ่งบางทีก็อาจจะไม่ทั่วถึง ก็เลยอยากจะอาศัยพี่น้องที่มาร่วมเวทีกันในวันนี้ไปพูดคุยบอกต่อๆ กันไป และถ้ามีปัญหาเดือดร้อนใดๆ ก็จะนำเรื่องลงในจดหมายข่าว เช่นเรื่องของปัญหาที่ดินที่พูดกันมา แล้วส่งให้ทางกรุงเทพทำเดือนละ 1,000 ฉบับ เดือนละ 10,000 บาท ซึ่งจดหมายข่าวนี้อาจจะส่งให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องข่าวสารต่าง ๆ เดียวนี้ที่มีประโยชน์เราก็นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และถ้ามีเรื่องเร่งด่วนอะไรต้องการให้นำไปลงในจดหมายข่าวก็ให้หาข้อมูลมาให้ทางเจ้าหน้าที่ก็จะลงให้ เพราะว่าจดหมายข่าวของเราจะออกทุกเดือน เดียวนี้เราจะมีแผนแบ่งกลุ่มเพื่อเสนอประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไข อยากรู้ว่าพี่น้องชาวบ้านคิดกันอย่างไร มีภูมิปัญญากันอย่างไรจะได้เล่ากันออกมา สนใจในเรื่องของป่าไม้ก็ทำกิน อย่างป่าชุมชนเราจะต้องบ่ทำกินอยู่แล้วเราจะเป็นแหล่งที่เราจะต้องเข้าไปทำมาหากินกันอยู่แล้ว ถ้าเราปล่อยให้ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดูแลอยู่ฝ่ายเดียวซึ่งจำนวนของเจ้าหน้าที่ก็มีไม่มากนัก ป่าไม้ก็จะหมดไปถ้าเราไม่ช่วยกันดูแลรักษา ต่อไปลูกหลาน ต่อไปลูกหลานเราก็จะดูแลไม่จากรูปภาพ ตอนนี้ป่าไม้ลดลงไปเพราะมีการตัดไม้เพิ่มขึ้นแต่ถ้าป่าเป็นของส่วนรวมเป็นของเรารวมทุกคน ทุกคนก็ต้องรักป่าทุกวันนี้เราคิดกันว่าเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ป่าไม้เพียงฝ่ายเดียว แต่ถ้าเป็นป่าของเราอะไรก็ตามถ้าเป็นของเราเราจะรักและดูแลได้ดี มีอยู่ 2 ประเด็นปัญหา คือ เราจะทำอะไรกันและจะทำเมื่อไหร่

นายสงวน คำแสนสุข

ปัญหาที่เราเดือดร้อนกันทุกวันนี้คือปัญหาเรื่องปากเรื่องท้องเรา ซึ่งสมัยก่อนเราอยู่กันมาไม่มีปัญหาอะไร ไม่มีเรื่องของป่าถูกทำลายไม่มีการยื้อแย่งที่ดินกันแต่เดี๋ยวนี้หลังจากที่มีความเจริญเข้ามาก็มีกฎหมายออกมาคือ กฎหมายที่ดิน กฎหมายป่าไม้ ซึ่งก็มีช่องโหว่อยู่ที่นี้เมื่อมีช่องโหว่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ดินน้ำป่า ผู้ที่มีอำนาจหรือผู้ที่มีเงินไม่ว่าจะเป็นนายทุนหรือใคร ๆ ก็แล้วแต่อาศัยช่องโหว่ตรงนี้มาแย่งดิน น้ำ ป่า จากเรา สุดท้ายชาวบ้านเราถ้าไม่หันมาปรึกษาช่วยเหลือกันก็คงจะเสียเปรียบ ซึ่งตอนนี้ประชาชนเป็นผู้ที่มีอำนาจในการดูแลหน่วยงานราชการไม่ใช่ราชการ ไม่ถูกกฎหมายได้ กฎหมายสมัยก่อน ๆ ข้าราชการดูแลประชาชนแต่ปัจจุบันนี้ประชาชนมีอำนาจในการดูแลข้าราชการ เพราะฉะนั้นเงิน ทุกบาททุกสตางค์ ป่าไม้ทุกผืน ดินทุกตารางนิ้ว ประชาชนเป็นผู้ควบคุมเองและเมื่อเราควบคุมแล้วตามกฎหมายเราจะได้อะไรขึ้นมา มีอะไรที่เราจะควบคุมได้ก็มีหน่วยงานภาครัฐกำหนดกฎหมาย ป่า น้ำ ดิน มาให้เรา และข้าราชการเป็นเครื่องมือของเรา เราจะทำอะไรเขาก็จะเป็นเครื่องมือให้เรา ขอเพียงเรามีกำลังสมองแค่นั้นพอ 1. สมอง 2. มือ 3. ที่ดินทำกิน จริง ๆ แล้วเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานานแล้ว เพราะปัญหาเรื่องการใช้อำนาจของรัฐหรือหน่วยงานราชการมีมานานแล้ว เช่น ที่ดินแปลงนั้นเป็นของนาย ก. ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วที่ดินแปลงนั้นเป็นที่สาธารณะประโยชน์ไม่รู้เป็นไปได้อย่างไร เพราะฉะนั้นทุกคนควรที่จะตื่นตัวได้แล้ว เอกลักษณ์ของเราออกมาใช้ร่วมกับ นำเอาสมองเรามารวมกันช่วยเหลือกัน ที่เราไม่ได้ทำอย่างเป็นจริงเป็นจัง เพราะว่าปัญหาที่เกิดขึ้นยังไม่รุนแรงมากเท่าไรถ้าเป็นไปก็ยังไม่ลุกลามกำลังค่อย ๆ โหมที่ละนิด แต่ทางภาคอีสานและภาคใต้จะได้รับผลกระทบและเดือดร้อนกันอย่างมาก คนหนุ่มคนสาวเข้าเมืองไปทำงานกันเหลือแต่คนแก่เฒ่าบ้านแต่ในบ้านเราเสร็จจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วก็ทำสวนทำไร่กันต่อมีรายได้เสริมกัน ดังนั้นนโยบายของรัฐบาลที่จะให้คนในชุมชนเราผลิตงานประเภทหัตถกรรมเราไม่สามารถทำได้เพราะงานในชุมชนเรามีรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นภายหลังให้สอดคล้องกับที่เราต้องการสิ่งไหนที่จะสูญเสียไปเราช่วยกันดึงไว้อยากให้เราช่วยกันยกตัวอย่างกลุ่มของเกี๋ยงซาง(บ้านพฤษภาฯ) ถ้าชาวบ้านไม่ร่วมมือกันให้ผู้นำทำเพียงผู้เดียวก็คงไม่ประสบความสำเร็จชาวบ้านอื่น ๆ ก็เหมือนกันต้องร่วมมือกัน ผู้ใหญ่บ้านถ้าไม่ร่วมมือกันมันก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะฉะนั้นเดี๋ยวนี้เราจะต้องมาช่วยกันหาข้อสรุปว่าจะทำกันอย่างไร จะทำกันอย่างไร เมื่อไหร่ ที่ไหน อย่างไร แต่ละหมู่บ้านก็ต้องไปทำข้อมูลมาให้ออกมาเป็นรูปเป็นร่าง ซึ่งจะเป็นการฝึกตนเองไปด้วย

นายบุญธรรม ลอยธง : สมาชิก อบต. หมู่ 3.

อยากให้มีการแบ่งเขตในการดูแลป่าให้แน่นอน เช่น ม.1 ดูแลบริเวณนั้น ม.2 ดูแลบริเวณนั้นและถ้ามีป่านอกเขตด้วยก็จะยิ่งดีเพราะทุกวันนี้มีปัญหาย่อยเช่นถ้ามีชาวบ้านเข้าไปตัดไม้ในป่ามีคนพบเห็นก็ไม่มีใครออกมาจับผิดชอบทางผู้ใหญ่บ้านก็ว่าไม่ได้มาตัดไม้ในเขตหมู่บ้านของตนเองเพราะว่าไม่ทราบแนวเขตที่แน่ชัดว่าเป็นเขตหมู่บ้านไหน และเมื่อวันก่อนที่ผ่าน

มาได้ไปกรรมที่ดินเพื่อไปขอออกโฉนด ชาวบ้านบางท่านยังไม่ทราบที่ดินของตนอยู่เขตของหมู่บ้านไหนเพราะไม่มีป้ายบอกเขต อย่างเช่นกรณีของ ม. 2 ม. 6 ,ม.5 ติดต่อกัน แต่ไม่มีเขตแน่ชัด และทุกวันนี้ปัญหาในการบุกรุกทำลายป่าก็โยนกับมาเพราะไม่ทราบว่าเป็นเขตไหนก็ต้องปล่อยให้ถางป่ากันไปและถ้าเป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ คงจะมีการถางป่าขึ้นไปถึงยอดดอยแน่นอน การแก้ปัญหาต้องมีป้ายบอกเขตว่าบริเวณของหมู่บ้านนี้มีเขตรับผิดชอบตรงไหนบ้างการทำป้ายจะทำให้มีการรับผิดชอบของเขตแต่ละหมู่บ้านซึ่งชาวบ้านก็จะได้มีส่วนดูแลรักษาป่าได้ดีที่สุดก็จะมีรางวัลให้ เราต้องลงมือช่วยกันทำถ้ามีมาเถียงกันอยู่อย่างนี้ก็ไม่ความหมายอะไร และถ้าเราทำในระบบนี้คิดว่าดีจะพูดให้ฟังว่าการทำป่าชุมชนเราจะทำกับบริเวณไหน จะทำเป็นรายหมู่บ้านหรือทำรวมในรูปแบบของตำบล เราจะต้องสำรวจว่ามีใครบ้างที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่ของป่าผืนนี้ เมื่อสำรวจแล้วเรามาทำข้อมูลตกลงร่วมกันในการทำป่าชุมชนอาจจะมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันหลายหมู่บ้านแต่ในการรับผิดชอบผู้ที่อยู่ใกล้กับป่าที่สุดส่วนมากจะได้รับผิดชอบมากกว่าและจะดูแลได้ดีกว่าด้วย และในการที่จะดูแลร่วมกันเราต้องตกลงกันสำหรับผู้ที่อยู่ไกลป่าไม่ได้มีส่วนร่วมในการดูแลมากนักอาจจะมีการช่วยเหลือในด้านของเงินก็ได้ได้แล้วแต่จะมีการตกลงกัน หรือจะมีการจัดคณะเดินป่าเพื่อมาเดินสำรวจป่าร่วมกับ อาจจะเป็นเดือนละครั้งหรือสองครั้ง และในส่วนในเรื่องป้ายเราต้องทำแผนกันก่อน เมื่อเราทำแผนแล้วก็สามารถทำป้ายได้ ทางโครงการสิทธิชุมชนจัดการให้ได้ในส่วนของป้าย และเรื่องข้อตกลงต่าง ๆ ให้ไปตกลงกันในหมู่บ้านของท่านในตำบลของท่านหรือในพื้นที่ของงานเองทางผู้ใหญ่บ้านไปพูดกับลูกบ้านเลยว่าจะทำป่าชุมชน และตอนนี้ทางโครงการสิทธิได้เข้ามาสนับสนุนให้มีการดูแลรักษาป่า และต้องมีการประสานกับทาง อบต. ด้วยในส่วนของอบต.ไม่มีอะไรต้องห่วงมาก เพราะมีโครงการพระราชเสาวนีย์อยู่แล้ว และก่อนหน้านี้นางก้านันบอกว่าจะได้ไปรับเอกสารป่าไม้มาแล้วหลายอย่างเราต้องรับทำจะมีวัชพืชอยู่ไม่ได้ การทำป่าชุมชนไม่ว่าจะทำได้ทันทีเลย เราต้องไปทำความเข้าใจกับชาวบ้านก่อน คนส่วนใหญ่ต้องเห็นด้วยก่อน เมื่อชาวบ้านได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของป่าแล้วก็จะจะมีใจเข้ามาร่วมทำป่าชุมชน และในเรื่องของงบประมาณไม่ต้องห่วง อาจจะมีการจัดตั้งผ้าป่าขึ้นมา และทุกหมู่บ้านก็มีคณะกรรมการทั้งหมด ช่วยกันระดมมาส่งของผ้าป่าให้ อบต. อื่นบ้าง จริงอยู่ว่าเรื่องเงินเป็นเรื่องสำคัญ แต่ปัจจัยจริง ๆ ใจของเราเหมือนกันหรือยัง กลุ่มเรามีหรือยัง และพร้อมที่จะทำกินที่ทำได้เลย และนัดประชุมกันว่าวันไหนที่จะเริ่มกันแล้วประสานงานมาที่เจ้าหน้าที่โครงการ และงบประมาณที่จัดทำกันมาทั้ง 3 อำเภอ ใต้งบประมาณมาหลายแสนกว่าบาท แต่ก็มีการขาดบ้าง บางอย่างต้องมีการช่วยเหลือตนเอง และที่ได้ไปคุยกับประธานบริหาร ต.ป่าใหม่ ท่านได้บอกว่าไม่ต้องห่วงเรื่องงบประมาณเพราะตอนนี้มีแล้ว 20,000 บาท ถ้าปีต่อ ๆ ไปไม่พอก็จะตั้งงบเพิ่มให้เรื่อย ๆ ถ้าพี่น้องชาวบ้านทำกินจริง ๆ ทางท่านประธานบริหารบอกว่าท่านก็ชอบและพอใจในเรื่องการอนุรักษ์ป่าหลายคนที่เป็สมาชิก อบต.และร่วมเวทีในวันนี้สามารถนำเข้าไปพูดในที่ประชุมสภาได้ส่วน ผู้ใหญ่บ้านก็ลองไปสอบถามชาวบ้านดูว่าขณะนี้เราใช้ป่าที่ไหนถ้าเรามีการใช้ร่วมกันก็ดูแลรักษาพร้อมกัน เราจะทำกัน

ในรูปของหมู่บ้านหรือตำบลก็แล้วแต่ และต่อไปก็จะมีหมู่บ้านต้นแบบ ป่าต้นแบบและป่าผืนนี้จะเป็นที่ศึกษาของของคนต่างอำเภอ ต่างจังหวัดอย่างที่ได้อุดไว้ในช่วงก่อนว่ามีสถาบันหลาย ๆ สถาบันพระปกเกล้ามาดูงานที่ อ.เชียงดาวได้มีเงินมาให้เป็นหมื่น ๆ บาทสำหรับเป็นค่ากับข้าวและสถานที่ดูงาน ซึ่งส่วนนี้ก็เป็นประโยชน์ของชุมชนเราถึงแม้วันนี้ป่าเราจะทิ้งก็จริงอยู่ถ้าเราไม่รักษาป่าของเราไม่ช่วยกันดูแลรักษา ปลอมให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้มาจัดการเอง ขอถามดูว่า 50-60 ปี หรือร้อยปีผ่านมาแล้วเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดูแลป่าของเราได้ดีแค่ไหน เจ้าหน้าที่มากเพียงพอหรือไม่ แต่ถ้าเรามีจำนวนชาวบ้านเรามากแล้วรวมตัวช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ทำไมจะไม่ดีกว่า แนนอนทางกรมป่าไม้หรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ยอมแน่นอน เราสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าไม่ว่าจะเป็นฟืน (สำหรับนำมาเผาถ) ไม้ไผ่ หรืออาหารป่าต่าง ๆ ได้ เพราะเรามีข้อตกลงร่วมกันแล้วไม่มีใครมาจับหรือมาปรับเราได้ อย่างนายอำเภอเราเชิญมาแล้วบอกว่าตอนนี้พื้นที่ของท่านสามารถช่วยเหลือได้อย่างไรบ้างแน่นอนท่านต้องหาแนวทางแก้ไขช่วยเราได้ และบอกท่านได้ว่าตอนนี้ชาวบ้านเราสามารถแก้ไขปัญหาได้ถึงไหน แลต่อไปเป็นหน้าที่ของหน่วยงานจะให้ชาวบ้านทำอะไรบ้างและอยากให้พี่น้องชาวบ้านแก้ไขปัญหาด้วยตนเองไม่ใช่รอให้รัฐบาลแก้ปัญหาให้ฝ่ายเดียว ซึ่งจริงๆ แล้วไม่ใช่ปัญหาของทางรัฐ เราเดือดร้อนเองไม่ใช่รัฐเดือดร้อน ทุกวันนี้เราเดือดร้อนเองเราต้องแก้ปัญหาให้ตัวเอง และตรงไหนที่แก้ไขไม่ได้กราไปหาผู้ที่สามารถให้คำแนะนำเราได้ ไปหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรา หรือหาวิธีร่วมกัน อย่างในเรื่องของป่าชุมชน ให้ทำแผนกันมาเลยว่าจะทำอะไร อยากให้พี่น้องชาวบ้านแสดงความคิดเห็นของคนออกมา ทางเจ้าหน้าที่โครงการสิทธิจะเป็นฝ่ายส่งเสริม และในเรื่องของป่าชุมชนยอมรับว่ายังมีความรู้อยู่น้อยอย่างคุณโอฬาร จะมีความรู้มากเพราะทำเรื่องป่าชุมชนกับพ่อหลวงสืบมา 5-6 ปีแล้วที่จริงแล้ววันนี้ก็เพื่อพี่น้องชาวบ้าน และอีกหน่อยเราก็จะมีโอกาสกันเพราะหลาย ๆ คนในนี้ก็สามารถเข้าไปพูดคุยได้ในโครงการวิจัยนี้ทาง อาจารย์เสนอให้ท่านสั่งมาเลยว่าในแผนงานนี้ให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมรวมทั้งเยาวชนด้วยเพราะจะต้องมีการสืบสวนต่อไปข้างหน้า ที่จะมาพูดกันก็คือปัญหาของที่ดินทำกิน ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนและเขตของนิคมสหกรณ์ ซึ่ง ด.แม่ปิงของเราจะมีเขตของนิคมสหกรณ์มากที่สุด นอกจากพื้นที่แปลงที่จัดสรรให้แก่ลูกสมาชิกของ สหกรณ์แล้วป่าจำแนกต่าง ๆ ที่ชาวบ้านเข้าไปทำกินซึ่งเป็นเวลาหลายสิบปีมาแล้วไม่ว่าจะทำสวนลำไยบ้างหรือสวนมะม่วงต้นไม้เหล่านี้ก็เจริญเติบโตพอสมควร และทางชาวบ้านเราก็ได้ทำเรื่องไปขอกับทางนิคมสหกรณ์ให้มีการจัดสรรที่ดินแปลงนั้น ๆ ซึ่งเราได้เข้าไปทำกินซึ่งเป็นลักษณะของสวนแล้วแต่ทางนิคมสหกรณ์ไม่สามารถออกมาจัดสรรหรือออกเอกสารสิทธิใด ๆ ให้เราได้ซึ่งก็มีปัญหาอยู่ตรงนี้ และหลาย ๆ หมู่บ้านใน ด.แม่ปิงก็มี ม.1 , ม.2 , ม.3 , ม.4 , ม.5 , ม.6 , ม.7 , ม.8 , ม.9 , ม.10 , ม.11 , ม.13 จะมีปัญหาที่ดินนิคมสหกรณ์เหมือนกันหมดซึ่งก็เป็นสวนแล้วแต่เรายังไม่มีเอกสารสิทธิใดๆเลย ฉะนั้นเราก็อยากจะขอความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาตรงนี้ ซึ่งเราเคยทำมาแล้วแต่ไม่ได้ผลไม่รู้ว่าจะไปขอความช่วยเหลือจากทางไหน เคยได้ไปพูดคุยขอคำปรึกษาจากนายอำเภอแล้วแต่ท่านก็ให้คำแนะนำมาทางนิคมสหกรณ์ คือได้ทำหนังสือไปยื่นให้กับทาง

นิคมสหกรณ์เมื่อสมัยหัวหน້าอาณาเขต ปุริชาติ ดำรงตำแหน่งอยู่ก็ไม่ได้ผลอะไรจนถึงบัดนี้ และได้มีโอกาสเข้าร่วมเวทีกับโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ซึ่งครั้งที่แล้วได้จัดเวทีที่ว่าการ อ. พริ้ว และ อ. เชียงดาว และได้มีการไปร่วมงานมหกรรมที่ อ. เชียงดาวด้วย ในแนวทางการแก้ไขก็พอมีบ้างเหมือนที่ อาจารย์บุญมาแนะนำมาก่อนหน้านี้ คือเราต้องมาหาปัญหาและข้อมูลในหมู่บ้านเสียก่อน ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อไหร่ เราจะต้องไปหาข้อมูลกันในหมู่บ้านว่าในหมู่บ้านของเรามีปัญหามากแค่ไหน มีพื้นที่ที่มีปัญหาจำนวนกี่รายได้ปลูกต้นไม้ไปแล้วเท่าไรระยะเวลาที่ทำกินกันมาเป็นเวลากี่ปี เมื่อเราไปหาข้อมูลมาแล้วก็นำไปเขียน แผนที่เหมือนกับทาง อาจารย์ บุญมาแนะนำ แผนที่นาย ก. หรือ นาย ข. ติดกับที่ไหนติดกับอะไรติดกับใครอยู่ทางทิศไหนของหมู่บ้านนั้นๆแล้วรวบรวมเตรียมไว้เพื่อนำมาซักถามกับหัวหน้าฝ่ายที่จะได้มีการนัดแนะมาพบปะกับชาวบ้านใน ค. แม่บั้งของเรา ซึ่งจะเป็นโอกาสดีเพราะฉะนั้นใครขอเดือนให้ตัวแทนของหมู่บ้านที่มาร่วมเวทีในวันนี้ช่วยกันไปประชุมหาข้อมูล และทำโครงการทำแผนที่ปัญหาของหมู่บ้านนั้นๆและเตรียมข้อมูลไว้ เพื่อทาง อ.บุญมาจะได้ไปติดต่อหัวหน້าหน้าของฝ่ายต่างๆที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องของ ดิน น้ำ ป่า เพื่อมาพบปะกับเราอีกครั้งหนึ่ง รอว่าจะมีแผนที่มาพบกันอีกเมื่อไหร่ ก็เป็นการดีสำหรับ ค.แม่บั้งเราทุกหมู่บ้าน

นาย อนุรักษ กำนัน : สมาชิก อบต.

จะมาพูดเรื่องน้ำ ปัญหาของน้ำครั้งที่ผ่านมาก็ได้ประชุมที่ อ. พริ้วเกี่ยวกับปัญหาที่จัดลำดับกัน ว่าปัญหาอันดับหนึ่งของอำเภอและของ ค.แม่บั้งคืออะไรและของอำเภออีกเป็นแผนสอดคล้องกับปัญหาเรื่องน้ำเป็นปัญหาอันดับหนึ่ง เป็นปัญหาใหญ่ของ อ. พริ้วเรา ปัญหาใน ค.แม่บั้งเราคือ น้ำไม่เพียงพอ ซึ่งดูๆแล้วบางหมู่บ้านประปรายไม่ทั่วถึง ยกตัวอย่างกรณีหมู่บ้านแม่แพงหมู่ 3 1.ไม่มีงบประมาณสำหรับแหล่งน้ำ 2. ไม่มีประปาใช้ทุกวันนี้ยังอาศัยน้ำคลองจากอ่างห้วยแม่แพงซึ่งก็หน้าเห็นใจ สำหรับหมู่บ้านอื่นๆ ก็มีน้ำพอใช้แต่กับมีปัญหาในเรื่องอื่นๆ แทน ตามแผนที่มีปัญหาเรื่องน้ำคือ แม่แพงซึ่งแต่ก่อนผาแดงก็มีปัญหาอยู่ แต่ตอนนี้มีประปาใช้และน้ำในการเกษตรก็อาศัยจากอ่างแม่แพง และหมู่บ้านที่มีปัญหาเรื่องน้ำอีกก็คือบ้านศรีประจักษ์หมู่ 10 ก็มีปัญหาเรื่องน้ำเป็นอันดับ 1 เช่นกันปัญหาที่ชาวบ้านประสบอยู่คือน้ำประปาใช้ไม่ได้ เพราะไม่มีน้ำพอเพียงพอที่จะดื่มมาทำประปาได้ โครงการที่เราทำเป็นโครงการเกี่ยวกับโซล่าเซลล์โดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ก็ได้ทำไปในรูปของ อบต. หลายๆหมู่บ้านที่จะใช้โครงการนี้ ใช้พลังงานแสงอาทิตย์มาช่วยดึงน้ำให้กับแต่ละหมู่บ้าน และถ้าเราใช้พลังงานไฟฟ้าเราจะต้องใช้งบประมาณมาก อย่างกรณีของบ้านศรีประจักษ์จะใช้น้ำจากห้วย ซึ่งระยะทางไม่ใช่น้อยๆทางอบต.สำรวจจุดค่าไฟฟ้าเสียค่าใช้จ่ายเป็นแสนๆไม่คุ้มค่าเลยดึงเอาโครงการของกรมโยธาธิการที่เกี่ยวกับเรื่องโซล่าเซลล์ นี่คือน้ำไม่เพียงพอและอีกหลายๆหมู่บ้านที่มีปัญหาอย่างบ้านที่มีปัญหาแม่บั้งตอนนี้หาแหล่งน้ำได้แล้วแต่ยังไม่มีการประปาเพราะไม่มีงบประมาณที่จะทำต้องรอทางหน่วยงานราชการมาทำประปาเพื่อจะดึงมาให้กับหมู่บ้าน โรงเรียน และอื่นๆ ซึ่งตอนนี้พื้นที่

บ้านแม่ป๋มสบายใจกันได้แล้วเพราะเราทำโครงการไปแล้ว แต่ส่วนที่เราจะพูดคุยกันบางที่หน่วยงานของราชการมองไม่เห็นเราไม่มีงบประมาณมาให้ ทาง ส.ส. ไม่ช่วยผลักดันมาให้ก็จะมีผลใดๆ เกิดขึ้นมาแต่ถ้าเราช่วยกันทำแผนเรื่องของเราปัญหาต่างๆ อย่างที่เคยทำไปให้กับเครือข่ายที่เชียงดาวเมื่อวันที่ 6 เราไม่ต้องทำผ่านหน่วยงานที่ไม่สำคัญเพราะเราทำผ่านก็หายไปเฉยๆ อย่างเรื่องของที่ดินนิคมสหกรณ์ขอเอกสารก็ไม่ได้ เราทำแผนไปทางรัฐมนตรีเลยผ่านทางหน่วยงานเครือข่ายลุ่มน้ำ ทำหนังสือโครงการรายละเอียดปัญหาต่างๆยื่นไปทางเจ้าหน้าที่โครงการทางเจ้าหน้าที่โครงการก็จะยื่นเข้าไปหารัฐมนตรี อย่างส่วนของคุณโอภาส ได้ทำเกี่ยวกับเรื่องกินมาโดยตลอด สามารถแก้ปัญหาให้เราได้ และทาง อ. เชียงดาวก็ได้ประโยชน์กันมาก และทาง ค.แม่ป๋มและ อ.พริ้วของเรามีปัญหามาก แต่เราไม่มีเครือข่ายที่จะเข้ามาดำเนินการอย่างที่ว่า อบต. บุญธรรม ได้พูดมาว่าปัญหาในการปลูกป่า เพราะว่าเราไม่มีการแบ่งเขตรับผิดชอบ ไม่มีป้ายชาวบ้านเลยไม่รู้ว่าเป็นของใครนี่คือปัญหาที่เกิดขึ้น แม่น้ำหรือลำน้ำที่ต้นเขินขณะนี้เรามีโครงการขุดลอกน้ำแม่จัต คือทางหน่วยงานราชการได้ดำเนินการไปแล้วจะทำการเมื่อไหร่ไม่ทราบถ้าเราไม่แต่นิ่งเฉยไม่ไปผลักดันงบประมาณต่างๆเราก็จะได้มาง่ายๆ ในส่วนของงบประมาณจากรัฐบาลและหากเราจะมารอจาก อบต. ซึ่งทาง อบต. ก็ได้งบประมาณมาจำกัด ค.แม่ป๋มมีจำนวนของหมู่บ้านทั้ง 13 หมู่บ้าน ต้องมาแย่งกัน สรุปง่ายๆคืองบประมาณมีน้อยก็เป็นปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างที่ชาวบ้านว่าทำไมอบต.ไม่ดำเนินการ คือทางอบต.มีงบประมาณจำกัดที่จะจัดสรรปันส่วนให้แก่หมู่บ้านแต่เราจะมีวิธีการในการแก้ไขปัญหารอย่างไรอย่างมีเครือข่ายเข้ามาเราจะต้องร่วมมือกันผลักดันปัญหาให้ทางเครือข่ายช่วยเหลือและเราก็จะได้งบประมาณมาเพื่อแก้ไขปัญห อย่างกรณีลำน้ำต้นเขิน เราจะมีการขุดลอกอย่างไร บริเวณไหน จากที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ใน ค.แม่ป๋มมานานแล้วฟังจะเคยเห็นน้ำแม่จัตท่วมมากที่สุดก็ปีนี้เอง พอน้ำเอ่อ ล้นขึ้นมาที่นาต่างๆ ชาวกล้าเสียหายหมด ก็เพราะว่าสาเหตุจริงๆคือลำน้ำต้นเขินเราต้องหางบประมาณเพื่อมาแก้ไขปัญหาดังนี้และจะต้องนำปัญหาไปแสดงให้รัฐมนตรี ซึ่งให้ทางเครือข่ายลุ่มน้ำช่วยประสานงานผลักดันเข้าไปเพื่อแก้ไขปัญหาลำน้ำต้นเขินได้สร้างความเสียหายกับพืชที่ชาวนาได้ปลูกเอาไว้ อย่างกรณีบ้านแม่แพ่งทำโครงการไปนานแล้วมีการจัดมีและบอกว่าจะจัดงบประมาณมาให้แต่ก็หายไปนี่คือระบบของราชการ ชาวบ้านก็โยกทำไม อบต. ไม่ดำเนินการซึ่งจริงๆแล้วทาง อบต.ทำแผนส่งไปและได้ติดตามผลแล้วแต่งบประมาณยังไม่มา ไปหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับออกว่างงบประมาณยังไม่มาทาง ส.ส. ยังไม่ได้ผลักดันมาเลย และถ้าเราจะแก้ปัญหาตรงนี้เราควรจะมีกลุ่มกันและทำในรูปเครือข่าย และเครือข่ายที่เห็นมาร่วมงานเมื่อวันที่ 6 ที่ อ.เชียงดาว มีทั้งมาจากภาคอีสาน ภาคใต้ มีทุกภาคที่มาร่วม ปัญหาต่างๆที่ชาวบ้านนำไปตอนนี้เริ่มมีการผลักดันออกมาแล้วอย่างการเดินเอกสารสิทธิ์ก็เริ่มกันในวันที่ 2 ธันวาคมนี้ นี่คือการนำปัญหาเข้าไปถึงคณะรัฐมนตรีจริงๆ เครือข่ายของเราไม่ใช่มีแค่ ค.แม่ป๋มมีทุกตำบลใน อ.พริ้ว และถ้า อ.พริ้วไปร่วมกับ อ.เชียงดาวก็จะเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ดังนั้นเราควรจะมีมือร่วมกันทั้งฝ่าย ปกครองและฝ่ายพัฒนา

นายสนั่น เรือนใส

ที่พูดมายังขาดอีกอย่างหนึ่งคือความชัดเจน และความที่จะเป็นไปได้ ทำไม่ยังเป็นไปไม่ได้ก็เพราะว่ายังขาดอยู่ในเรื่องของป่าชุมชน อยากรู้ว่าใน 13 หมู่บ้าน ของ ต.แม่บึง ขอให้ทาง อบต. ของแต่ละหมู่บ้านหมู่บ้านละ 2 คน กำหนดเลยว่า เราจะมาพูดกันเมื่อไหร่ ป่าแต่ละหมู่บ้านจะทำการตรงจุดไหนเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต้องนำแผนที่ออกมาทางเลยและขอเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการตัดสินใจและจะขอให้กับที่ให้เลยว่าจะทำป่าชุมชนกันบริเวณนี้ และมีชาวบ้านเราไปทำอะไรก็มีความผิดในการทำป่าชุมชนเราสามารถที่จะดูแลรักษาได้ แต่เราจะเองประมาณจากไหน เช่นมาทำแนวกันป่า และคนที่ไปทำก็ต้องมีการรับประทานอาหารกันถามว่า จะเองประมาณจากตรงไหนมาช่วยได้ เคยได้ข่าวว่า อ. บังการ ชัยชนะดารา เคยได้งบประมาณจากทางกองทุน (ซิบ) ซึ่งตอนนี้บอกว่าหมดแล้วแต่ในส่วนตัวคิดว่ายังคงมีอยู่ซึ่งน่าจะมาช่วยตรงนี้ได้ ชาวบ้านเราจะได้เองประมาณส่วนนี้มาทำป่า ยืนเขตร และรักษาป่า ผู้ที่รักษาป่าจะต้องมีการเสี่ยงอันตราย บ้าง ไม่ใช่ว่าทำอะไรได้อย่างเดียว ถ้าสมมุติว่าเกิดอะไรขึ้นมาหรือว่ามีการเสียชีวิต ไป ครอบครัวท่านก็จะเดือดร้อน ที่ว่าจะทำกันไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ แต่ละองค์กรให้สิทธิหรือไม่ถามกันว่าท่านช่วยได้ไหม หน่วยงานไหนสนับสนุน ให้งบประมาณเราบ้าง ช่วยกันหา มาที่ผ่านมามีแค่ยาสูบยาหอม เงินแค่ 3-4 แสนไม่รู้เอาเงินไปไหน เอาไปดื่มมาให้เซนต์ไม่เซนต์เพราะไม่รู้เรื่อง ในเรื่องของกองทุนซิบ ซิบดี แต่ผู้บริหารไม่ดี ห่วยแตกพูดตรง ๆ ไม่เล่นด้วยเอามาต่อยอดก็ไม่เอา ทำไม่ไม่พูดกันเรื่องเงิน การทำงานต้องชัดเจน เพราะเคยเจอมาแล้วรักและห่วง อ. พร้าว คนดัง เช่น อ. นิคม พุทธา ได้สนับสนุน อ. เชียงดาว อย่างเป็นจริงเป็นจัง ปีหนึ่งๆ งบประมาณเป็นล้านๆ เข้าใจดี แต่ต้องรอตามแผน มีการมอบหมายชัดเจน ที่ผ่านมามีแต่งบประมาณเข้าห้อง หมิ่นสองหมื่นแค่อาหารมือเดียว ที่จริงก็ประมาณ 7-8 พันบาท ให้เซนต์ตรงนี้ตรงนั้น เซนต์ไปทำไม เซนต์ไปเพื่อแลกข้าวไร่และเข้าใจดี ซึ่งโครงการสิทธิศึกษาและบุญมาคงไม่เป็นเช่นนั้น ก็อยากจะขอร้อง ในส่วนของ อบต.แม่บึง เชื่อว่าหากทำให้ ไปโรงโม่ ซึ่งเห็นแล้วว่า อ.พร้าว เป็นเมืองที่รวมกันเป็นจุดเดียว เป็นแอ่งกระทะ แสดงให้เห็น แล้วว่าถ้าหน่วยงานไหนมีความจริงใจ ต่อชาวบ้าน ง่ายที่สุดที่จะทำการใดๆ ว่าในเรื่องของกรณีป่าสวนมะม่วงชาวบ้านเคิบโต หลายรุ่นแล้ว อยู่มาเป็นร้อยๆ ปี ที่ดินไม่มีโฉนด ไม่มีเอกสารสิทธิ์ใดๆ เลย ยังเป็นเขตป่าอุทยานป่าสงวน เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยได้ก็ช่วยเหลือ หลักเขตอยู่บริเวณไหนกันที่ออกไปเอาแผนที่มากองให้ชาวบ้านมีเอกสารสิทธิ์เพื่อที่จะได้มาจำหน่ายจำนำ และได้มีเงินมาให้ลูกหลานเรียนหนังสือ ในส่วนงบประมาณทางผู้นำจะต้องช่วยกันแหล่งงบประมาณมีหลายที่ เช่นงบประมาณจากการท่องเที่ยว งบจาก สก. จากซิบกู้มีอยู่ อย่างที่ อ.เชียงดาว ได้กันปี 3 - 5 ล้านบาท ในการอนุรักษ์พันธุ์ปลาที่วัดอินทราพรมาว่าได้งบประมาณจากซิบทั้งนั้น ในส่วนของ อ.พร้าว ทราบมาว่า ต. น้ำแพร่ ต. เขื่อนผาก ต.ป่าโหนด ได้งบประมาณนี้ ต.แม่บึงทราบข่าวว่าได้ 3-4 แสน แต่ไม่เห็นเม็ดเงิน ก็ขอฝากเรื่องที่ดินและเรื่องป่า ในเรื่องที่เราจะทำป่าชุมชนขอให้

เจ้าหน้าที่ระดับสูงที่สามารถอนุมัติได้เข้ามาร่วม ทุกวันนี้เราพูดได้แต่ทำไม่ได้ เพราะไม่มีกำลัง
เอาทฤษฎีมาพูดกันไม่เข้าตัว ต้องปฏิบัติด้วย

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 30 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดป่าจี ตำบลทุ่งหลวง อำเภอพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

อาจารย์ศรีสวาท มหาละออง

จากการที่เราได้นำปัญหาที่มีไปเสนอว่าเราไม่ได้รับความเป็นธรรมจากข้าราชการประจำ ซึ่งเราได้ถือว่าหากทางผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีอำนาจอย่างไรก็คิดว่าถูกต้องหมดหรือ แต่ก่อนที่สหกรณ์จะได้เข้ามาอยู่ที่นี้ได้ทำการถ่ายภาพทางอากาศ และข้าราชการบอกกับเราว่าถ้ามีภาพถ่ายทางอากาศแล้วถือว่าเป็นหลักฐานที่ถูกต้อง ซึ่งจริง ๆ แล้วมันไม่ใช่ สมมุติว่าถ้าเราอยู่ตรงนี้แต่บอกว่าเป็นพื้นที่ว่างเปล่า เมื่อครั้งถ่ายภาพทางอากาศออกมาแล้วเห็นบ้านเรือนของชาวบ้าน ก็ยังจะบอกว่ายากให้ชาวบ้านมายืนยันว่าอยู่ก่อนหรือหลังที่มีการถ่ายภาพ ถ้าเราอยู่ก่อนก็ให้เราได้มีเอกสารสิทธิ แต่ถ้าเราอยู่ที่หลังก็ให้ออกจากบริเวณพื้นที่นั้น และเขาจะเข้ามาครอบครองพื้นที่นั้นแทน แต่พวกเราชาวบ้านก็ไม่กล้า หัวหน้าฝ่ายปกครองบอกว่าข้าราชการทำงานถูกต้องแล้วเราไม่สามารถที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวชาวบ้านก็เลยไม่กล้าที่จะเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างที่การได้เสนอปัญหานี้ขึ้นมา หลายๆคนบอกว่าจะเข้าไปแย้งเอาพื้นที่ของเขาทำไม ซึ่งที่ตรงบริเวณโรงเรียนพริ้ววิทยาคม เป็นหน่วยงานของราชการ ถ้าเราเข้าไปเอาที่ดินนี้ไปแล้วจะได้อะไร จะเกิดความเสียหายอย่างไร จะไม่เป็นการละเมิดสิทธิอะไรหรอกหรือ ที่ทำเช่นนี้เพราะว่าบริเวณนั้นจริง ๆ แล้วเป็นเขตของตำบลทุ่งหลวง และขอถามว่าตรงบริเวณตลาดนัดไปจนถึงหน้าโรงพยาบาลพริ้วเมื่อก่อนเป็นเขตของหมู่ที่ 1 ใช่หรือไม่ แล้วตอนนี้ทำไมไม่เป็นเขตของตำบลอื่น ซึ่งมันไม่ใช่ชนวนที่จะต้องหยิบยื่นให้ใครก็ได้ ซึ่งก็ถือว่าเราถูกละเมิดสิทธิและที่เรามาร่วมกันในเวทีนี้ก็อยากจะได้รับรู้ว่าเป็นอย่างไรและปัจจุบันนี้ตำบลทุ่งหลวงมีประชากรจำนวนไม่ถึง 2,000 คน จะต้องยุบอบต. หรือ ซึ่งบางคนก็สนับสนุนให้มีการยุบ ที่ทำไปทุกอย่างก็ทำเพื่อสิทธิทำเพื่อชาวบ้านที่พึงจะได้สิทธิจากการดูแลจะได้ใกล้ชิด ใช่ว่าผู้ที่มีความรู้จะกอบโกยเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แต่ทำให้ตำบลของเราอยู่ต่อไปและอย่างหมู่ที่ 5 บ้านหม้อ อยู่ตรงไหน อยู่ตรงโรงเรียนพริ้ววิทยาคม ซึ่งตอนนี้โรงเรียนพริ้ววิทยาคมเป็นเขตของตำบลเขื่อนผากไปแล้ว แล้วเราทราบกันหรือเปล่าว่าโรงเรียนพริ้ววิทยาคมได้เข้ามาอยู่ในเขตของตำบลเขื่อนผากได้อย่างไรและเมื่อไร ซึ่งเราก็ไม่ทราบกันว่าเป็น

เขตของตำบลเขื่อนผากเมื่อไรและก็ไม่มีการปักเขตที่แน่นอน เพราะทางตำบลเขื่อนผากก็ไม่กล้าที่จะทำ เพียงแต่บอกว่าเป็นเขตพื้นที่รับผิดชอบของตำบลเขื่อนผาก และได้เคยไปคุยกัน ว่าที่ตรงนั้นเคยเป็นสุสานของบ้านหม้อ และได้รับคำตอบว่าไม่ใช่เพราะเขตตำบลเขื่อนผากติดกับทางทิศใต้ของบ้านหม้อก็เลยตามต่อไปว่า แล้วคนบ้านหม้อสมัยก่อนเอามาฝังกันที่เขื่อนผากได้หรือไม่ ซึ่งเราก็ไม่ทราบว่าเป็นบริเวณไหนกันแน่ ซึ่งการยืนยันในส่วนนี้คือเรื่องที่โรงเรียนพรวัววิทยาคมจะเอาเขตป่าเข้าไปทำโรงเรียน และต่อไปจะขอให้ทางอาจารย์สีสว่าง พิบาลแทน ซึ่งท่านอยู่ที่นั่นมาเป็นเวลานานมาแล้วให้ฟังว่าก่อนที่จะมีการสร้างโรงเรียนที่ตรงนี้เป็นอย่างไร

อาจารย์สีสว่าง พิบาลแทน

โรงเรียนพรวัววิทยาคมสมัยเมื่อ พ.ศ. 2514 - 2515 ซึ่งตอนนั้นบิดาของข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด ได้ทำเรื่องขอตั้งโรงเรียนที่อำเภอพรวัว แต่จะตั้งกันที่บ้านสันโป่ง อำเภอสันทราย แต่ไม่ได้มาตั้งที่บ้านหม้อ ครั้งแรกยังไม่มียาคารเรียนและได้ไปขออาศัยเรียนที่โรงเรียนบ้านหม้อเป็นเวลา 1 ปี ครูที่สอนก็ไม่มีการให้ครูประจำภาคไปสอนแทนก่อน หลังจากนั้นก็ได้ขอสร้างโรงเรียน ซึ่งเอาพื้นที่ตำบลบ้านหม้อ ซึ่งขณะนั้นข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งเป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านทรายมูล ซึ่งนายอำเภอในสมัยนั้นได้มาพูดคุยกับทางบิดาของข้าพเจ้าบ่อย ๆ ว่าเป็นอย่างไรและป่าข้างตรงนี้ตั้งอยู่ใกล้ถนน เวลาทำการฝึกศพรหรือเผาศพกันคนที่สันจรผ่านไปมาดูแล้วมันไม่งาม เอาที่บริเวณนี้มาสร้างเป็นโรงเรียนได้ไหม บิดาของข้าพเจ้าก็ตอบว่าไม่แล้วชาวบ้านเขาจะเอาที่ไหนมาทำเป็นป่าช้ากัน ก็ได้รับคำตอบว่าให้ไปถามปณิกิกันที่ป่าช้าบ้านสหกรณ์ก็ได้ บิดาของข้าพเจ้าก็บอกว่าระยะทางมันไกลคนที่มียศก็สามารถที่จะทำได้เพราะจะต้องนำศพใส่รถไป แต่คนที่จนจะทำได้อย่างไรและยังมีความเชื่อกันว่าการหามศพห้ามมีการเปลี่ยนกันหาม คุยกันไปคุยกันมาก็บอกให้ไปทำการถามปณิกิกันที่บ้านป่าดุ่ม ก็ตอบว่าไม่ได้เพราะการหามศพห้ามหามไปทางทิศเหนือเขาไม่ทำกัน เขาจะทำการในทางทิศใต้ และก็ไม่ให้ไปใช้สุสานร่วมกันด้วย ทางนายอำเภอก็ไม่ยอมจะเอาที่ตรงนั้นให้ได้ แล้วต่อมาก็มีศึกษาธิการอำเภอมาหาที่บ้าน ทางศึกษาก็บอกว่าจะมาขอที่บริเวณป่าช้าเป็นที่สร้างโรงเรียน บิดาของข้าพเจ้าก็ตอบไปว่าก็ต้องแล้วแต่ชาวบ้านผมตัดสินใจเองคงไม่ได้เพราะป่าช้าไม่ใช่ของผมนคนเดียว ซึ่งตอนนั้นก็ได้มีการประชุมกันในเรื่องนี้บ่อยมาก บังเอิญลุงน้อยฤทธิให้ที่มาประมาณ 1 ไร่กว่า ก็เลยบอกกันว่าเราจะเอาที่บริเวณนี้เป็นสุสานแทน แล้วก็เอาที่สุสานนี้ไปสร้างโรงเรียน ซึ่งตอนหลังก็ไม่ทราบว่าไปตกลงกันอย่างไรเพราะไม่ได้รับทราบข้อมูลอะไรเลย ซึ่งหลังจากนั้นมาก็มาขุดมาขุดปรับปรุงพัฒนาจนเป็นโรงเรียนขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน และก็ได้มีความแปลกใจว่า ที่บริเวณนี้เป็นป่าช้าของบ้านหม้อ แล้วทำไมขณะนี้กลายเป็นพื้นที่รับผิดชอบของ อบต. เขื่อนผาก

อาจารย์ศรีสวาท มหาละออง

ได้ติดต่อไปทางอาจารย์ประชัน รักพงษ์ ซึ่งวันนี้ท่านได้ติดสอนหนังสือ ซึ่งท่านได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณคดีของเมืองเหนือ ซึ่งบอกว่าตามธรรมเนียมแล้วป่าช้าของแต่ละหมู่บ้านจะอยู่ทางทิศตะวันตกและทางทิศใต้ ไม่มีหมู่บ้านไหนที่มีป่าช้าทางทิศเหนือหรือทิศตะวันออก และถ้ามีป่าช้าแล้วจะมีร่องน้ำและจะสิ้นสุดเขตของหมู่บ้านนั้น และต่อไปก็จะเป็นเขตของหมู่บ้านอื่น ซึ่งก็ลองมาดูว่าสุสานบ้านหม้อมีสุสานหรือไม่ ก็ได้รับคำตอบว่ามีและอยู่ในป่าช้า ซึ่งร่องน้ำนั้นเรียกว่าเวียงห่อ ซึ่งเวียงห่อเป็นสิ่งที่บอบอกถึงการแบ่งเขตของบ้านหม้อแล้วตำบลเขื่อนผาก หลังจากนั้นสหกรณ์ก็เข้ามาถมที่เวียงห่อไปเสีย และไป ๆ มา ๆ บริเวณที่ตรงสุสานก็กลายเป็นของเขตตำบลเขื่อนผากไป และตอนนี้ก็อยากได้สิทธิชุมชนของตำบลทุ่งหลวงคืนมา

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ได้รับฟังอาจารย์พูดมาตั้งแต่เวทีที่แล้วที่ได้เข้าร่วมเวทีที่อำเภอเชียงดาว ในกรณีของสุสานที่ไปอยู่กันอีกตำบลหนึ่ง ก็ยังไม่ได้ทราบข้อมูลทั้งหมดทราบแต่เพียงข่าวที่พูดกันมาเท่าที่ฟังมาข้างต้นก็พอที่จะจับประเด็นได้อยู่ 2-3 เรื่องคือ เรื่องแรกคือเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดเขตการปกครอง โดยไม่ได้คำนึงถึงรากเหง้าของสิ่งที่เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ผ่านมา เพราะอาจารย์ประชันที่อาจารย์ได้กล่าวถึงข้างต้น ท่านเคยบอกว่าสุสานจะไม่สร้างไว้ข้ามเขตตำบลซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่จะต้องกลับมาพูดกันใหม่ว่าจะทำกันอย่างไรต่อไปจากนี้ ส่วนหนึ่งก็รู้สึกดีใจที่เราได้มาพูดคุยกันในเรื่องเหล่านี้ เพราะที่ผ่านมาเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ผ่านมามากหลายสิบปีแล้ว ฟังจะมีการหยิบยกขึ้นมาพูดถึงแต่ก็ไม่เป็นไร ในการแก้ไขปัญหาก็ว่าจะทำให้เสร็จได้ภายในเวลาวันสองวัน ก็ต้องค่อย ๆ เรียนรู้กันอีกต่อไปจะขอพูดโดยรวมและในตอนปลายจะสรุปให้ฟังอีกครั้งหนึ่ง ถึงคำว่าสิทธิ มีอยู่ 2-3 อย่าง สิทธิถือว่าเป็นสิ่งที่พึงมีพึงเป็น เป็นสิ่งที่ปัจเจกประเพณีความถูกต้องเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งสิทธิเป็นคำใหม่ที่หยิบยกขึ้นมาพูดกัน สิทธิมีอยู่ 2 อย่าง 1. เป็นสิทธิที่กฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองไว้ ซึ่งเริ่มมีเมื่อ พ.ศ. 2540 สิทธิมีอยู่ 2 ส่วน คือ 1 สิทธิส่วนบุคคล 2 สิทธิชุมชนคือสิทธิของส่วนรวม อย่างในกรณีของตำบลทุ่งหลวง สิทธิของตำบลทุ่งหลวงก็คือสุสานบ้านหม้อและที่ผ่านมามีถูกละเมิดสิทธิไปอยู่ในตำบลอื่น อันนี้ก็คือสิทธิซึ่งเรียกว่าสิทธิชุมชน พูดง่าย ๆ ก็คือสิทธิส่วนร่วมของเรา เป็นสิ่งที่เราจะเข้าไปใช้ประโยชน์เข้าไปดูแล อันที่ 2 เป็นสิทธิตามประเพณีตามวัฒนธรรม ยกตัวอย่างในกรณีสิทธิที่จะทำการเผาศพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีของเรา ในการจัดเวทีที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นเชียงดาว เวียงแหง ก็มีการพูดคุยกันอีก

ส่วนหนึ่งในเรื่องของป่าและน้ำ แต่ในกรณีของตำบลทุ่งหลวงจะพูดกันในเรื่องของอุทยาน การมีอุทยานข้ามตำบลมาเป็นตัวอย่างในการพูดคุยกันในวันนี้ก็ได้ แต่อย่างที่กล่าวไว้ว่าบางอย่างเราไม่สามารถที่จะสรุปอะไรได้ในวันนี้ จะต้องมีการรวมกลุ่มวางแผนปรึกษาหารือกันอีกหลายรอบ เพราะที่มาในวันนี้ก็ฟังจะได้มีการมาคุยกับทางอาจารย์ศรีสวาทก่อนหน้าว่าคุยกันเรื่องอะไรบ้าง เนื่องจากเพิ่งกลับจากกรุงเทพเพื่อไปพบกับทาง สว. มา

ตอนนี้ขออนุญาตแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ในแต่ละหมู่บ้านกัน อยากจะเห็นแผนที่ของตำบลทุ่งหลวงจริง ๆ คือเป็นแผนที่ที่เราช่วยกันเขียนช่วยกันวาดขึ้นมา ว่าถนนในหมู่บ้านมีกี่สาย มีลำน้ำ สุสานอยู่ตรงไหน ข้ามเขตอย่างไรบ้าง เพื่อนำมาเป็นส่วนประกอบในการพูดคุย เพราะยังไม่ทราบแผนที่ของตำบลทุ่งหลวง และจะนำแผนที่มาพูดคุยกันด้วยลองดูกันว่าคนจะเข้าใจเหมือนกันหรือไม่ในเรื่องของตำบลทุ่งหลวง

ช่วงนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1 : นายเจริญ นริกิจ กรรมการบริหารตำบลทุ่งหลวง

แผนที่ของตำบลทุ่งหลวงโดยสังเขป ที่ศเหนือคือถนนสายเชียงดาว -พร้าว-เวียงป่าเป้าจุดเริ่มต้นก็คือที่ป่าช้าของตำบลป่าโป่ง เขตของตำบลทุ่งหลวงคือบริเวณสะพานข้ามบ้านแม่จันทน์หมู่ที่ 4 จนถึงหมู่ที่ 6 ติดกับตำบลเขื่อนผากตามลำน้ำแม่จันทน์ทางทิศตะวันตกติดกับตำบลน้ำแพร่ และทางทิศใต้ถนนสายพร้าว-เวียงป่าเป้าเป็นเขตของหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งหลวงตั้งแต่สุสานบ้านโป่งมาจนถึงบิมน้ำมันของ ปตท. ซึ่งจริง ๆ แล้วในตอนสมัยก่อนบิมน้ำมันนี้จะเป็นเขตของตำบลทุ่งหลวงทั้งหมด ตามถนนสายหน้าอำเภอพร้าวเรื่อยมาจนถึงหน้าโรงพยาบาลพร้าวแถวนี้มีหลักฐานที่เสียภาษีก็เป็นของหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งหลวงต่อมาในตอนหลังกลายเป็นเขตการเสียภาษีของเทศบาลไป ซึ่งเราก็ไม่ทราบว่ากลายเป็นเขตของเทศบาลได้อย่างไร ซึ่งก็ได้ติดตามตลอดเช่นกันแต่แล้วทางเทศบาลก็ได้ทำแผนที่ออกมาซึ่งเราก็ไม่ทราบว่าถูกต้องหรือไม่อย่างไรหากว่าไม่ถูกต้องก็อยากจะขอตรวจสอบกันเป็นขั้นตอนไป

เพราะฉะนั้นในวันนี้จึงได้เชิญพี่น้องทุกคนมาร่วมเวทีเพื่อเป็นพยานหลักฐาน และจะได้ดูการเสียภาษีอีกทีว่าปีสุดท้ายที่ตำบลทุ่งหลวงเก็บภาษีของบิมน้ำมันบิไหน จะได้ไปตรวจสอบดูรายละเอียดอีกทีหนึ่ง ที่มีปัญหาขณะนี้คือ หมู่ที่ 1 อยากจะจริงๆ ว่าฝั่งเมืองถูกแก้ไขหรือไม่ถ้ายังไม่แก้ไขทางเราคงจะมีโอกาสต้องใจเย็น ใ้ว่าจะสำเร็จในวันนี้ เพราะฉะนั้นจะต้องขอฝากกับพี่น้องทุกท่านตรงนี้ว่า จงร่วมแรงร่วมใจกัน ถ้าเราเข้มแข็งเราพร้อมใจกันขึ้นมา ยืนยันว่าเป็นเขตของตำบลทุ่งหลวงและหลักฐานก็เป็นเขตของตำบลทุ่งหลวง คิดว่าคงจะได้คืนมาเหมือนเดิมแน่นอน และต่อไปเป็นปัญหาของหมู่ที่ 5 ตำบลเวียงที่มาอยู่ในพื้นที่เขตของหมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งหลวง ตรงบริเวณของบ้านหัวฝาย หลังไปรษณีย์ตรงลำเหมืองเล็กๆ มาข้ามรางวัน

ตามถนนไปจนถึงวัดหนองอ้อ เดิมฝั่งที่ว่าเป็นของตำบลทุ่งหลวงแต่ปัจจุบันถูกละเมิดไปบางส่วน เพราะประชาชนได้มาปลูกสร้างที่อยู่อาศัยบริเวณนั้น โดยที่กรรมการปกครองอนุญาตให้สร้าง แต่ไม่ได้ดูแผนที่ว่าบริเวณนี้เป็นเขตของตำบลไหน อยู่ก็อนุมัติไป หากเกิดปัญหาขึ้นมา ก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ ต่อไปเป็นปัญหาของหมู่ที่ 5 บ้านหม้อ คือป่าช้าที่ทางอาจารย์ศรีสาทได้กล่าวไป แต่ก่อนบริเวณโรงเรียนทางทิศใต้เป็นที่ของป่าช้า คอนเด็ก ๆ ก็ได้เคยไปทำสวนแถวๆ บริเวณปั๊มน้ำมันเอสโซ่ในปัจจุบันนี้ เพราะสวนอยู่ในบริเวณนั้นและเขตสวนก็อยู่ในเขตของตำบลบ้านหม้อและปัญหาเหล่านี้จะแก้ไขได้หรือไม่อยู่ที่พวกเรา เราจะต้องพยายามช่วยกันความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น ซึ่งปัจจุบันนี้ ณ วันนี้เป็นเขตของพื้นที่ของหมู่ที่ 1 ตำบลเขื่อนผาก ซึ่งไม่ทราบว่ามีมีการแจ้งเขตพื้นที่เมื่อไร ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวบ้านได้รับทราบหรือไม่ ทางกำนันได้แจ้งมาหรือไม่ว่าจะขยายเขตของตำบลเขื่อนผาก มีใครได้รับรู้บ้างต้องมีการยืนยันกัน ก็ขอความร่วมมือกับพ่อแม่พี่น้องตำบลทุ่งหลวงและเราจะได้สิทธิของเรากลับมา

ซึ่งปัจจุบันนี้ไม่เหมือนแต่ก่อน แต่ก่อนเราไม่มีสิทธิใด ๆ แต่ในปัจจุบันเรามีสิทธิเท่าเทียมกันหมดทั้งหญิง ชาย และเราจะต้องใช้สิทธิของเราช่วยกันแก้ไขปัญหาไปที่ละน้อย และในส่วนในเรื่องหนองหัวช้างก็ยังมีปัญหากันอยู่ยังไม่ได้รับความเป็นธรรมและกำลังอยู่ในขั้นตอนของการดำเนินการแก้ไขอยู่ ถ้าหากว่ามีการชี้แจงมาอย่างไร ก็จะแจ้งไปทางผู้ใหญ่บ้านเจริญ บุญเรือนยา ซึ่งขณะนี้กำลังประสานงานดำเนินการอยู่ ผลสรุปออกมาอย่างไรนั้นยังไม่ทราบแน่นอน ซึ่งหนองหัวช้างนี้อยู่ในเขตของตำบลเขื่อนผาก แต่อยู่ในความรับผิดชอบของสหกรณ์ และทางสหกรณ์ได้รับหนังสือจากผู้ใหญ่บ้านเจริญ และการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง ซึ่งทางตำบลเขื่อนผากก็บอกว่าอยู่ในเขตรับผิดชอบของตำบลเขื่อนผาก ทั้งหมดนี้คือปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้น

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นายเจริญ บุญเรือนยา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งหลวง

ปัญหาก็มีเหมือนกับที่ทางคุณเจริญได้พูดไว้ ซึ่งผมก็เป็นคนตำบลเวียงมาแต่กำเนิด อยู่ที่บ้านหัวฝายตำบลเวียงและได้รับรู้ถึงสถานการณ์ต่างๆของตำบลเวียง ที่ดินแถวโรงพยาบาลพร้าวจะเป็นเขตของหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งหลวง ซึ่งในสมัยก่อนจะมีการยืมที่ดินกันได้ทางตำบลเวียงก็ได้ยืมที่ดินบริเวณนั้นไป แต่ก่อนนี้ทางผู้นำท้องถิ่นคงไม่ได้นึกถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปภายภาคหน้า ซึ่งเราก็ไม่ได้โทษท่านเหล่านั้น เราเป็นลูกหลานเราก็ต้องช่วยกันแก้ไขปัญหานี้ เพราะเป็นปัญหาของตำบลทุ่งหลวงเรา ถ้าเกิดเราไม่ทำการปรับปรุงแก้ไขก็จะยังคงเป็นปัญหาที่ค้างคาอยู่อย่างนั้น และในส่วนของหมู่ที่ 3 ตามความจริงแล้วประชากรที่มีอยู่เป็นประชากรของหมู่ที่ 5 ตำบลเวียงซึ่งก็เป็นบ้านเกิดของผม แต่ผมก็ต้องการความถูกต้องเช่นกันในเมื่อไม่ถูกต้องเราก็ต้องบอกว่าไม่ถูกต้อง ถ้าอยู่ในตำบลทุ่งหลวงก็บอกว่าเป็นคน

ทุ่งหลวงเสียปัญหาก็คงยุติ ไม่ต้องยึดเยื่อเราต้องพูดกันให้ชัดเจน ในการทำงานบางครั้งก็มี การพูดคลุมเครือไม่ชัดเจน การแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ติดตามที่ทำงานมาเกือบ 5 ปีและใกล้จะหมด วาระลงการเป็นผู้ใหญ่บ้านก็ต้องตั้งใจทำดีที่สุดเช่นเดียวกับการทำงานอื่น ๆ นอกจากปัญหาเรื่อง นี้แล้วยังมีปัญหของหมู่ที่ 5 คือ กรณีของสุสาน ซึ่งผมก็ได้มาอยู่ที่บ้านหม้อมาเป็นเวลาเกือบ 30 ปีซึ่งตอนนั้นได้ไปช่วยขุดหลุมที่โรงเรียนพรวัววิทยาคมยังได้เจอโครงกระดูกที่ฝังไว้ ซึ่ง บริเวณนั้นเป็นป่าช้าของบ้านหม้อ ก็ไม่รู้ว่ามีปัญหาค้างคั่งเป็นอย่างไรและบริเวณนั้นจะมีถนน ชื่อว่าถนนบุญไยหายาบ เป็นถนนที่มีเพื่อใช้ไปทุ่งนาซึ่งจะตัดจากประตูโรงเรียนหลังจากนั้นจะ เป็นเวียงห่อคือร่องน้ำซึ่งจะเลยไปถึงทุ่งคง และเป็นที่บอกว่าบริเวณของตำบลทุ่งหลวงถึง บริเวณนี้ ต่อมาได้มีสหกรณ์นิคมได้มาบุกเบิกและบอกกับชาวบ้านหม้อว่าใครเข้าไปบุกเบิกถือ ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และจะต้องถูกจับ ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านในตำบลสันทรายได้พากันไป จับจองที่ดินละ 20 ไร่ ชาวบ้านหม้อก็เลยไม่ได้อะไร ทุกวันนี้มีแต่ที่อยู่ที่ทำกินไม่มี จากการ ที่ได้ไปสอบถามประธานศรีซึ่งเป็นประธานของสหกรณ์ก็ได้รับคำตอบว่าเขตของบ้านหม้ออยู่ใน บริเวณเขตติดต่อของทุ่งคงเพราะเราทำกินกันที่นั่น และก็มีการตัดผ่าน

ทุกวันนี้ในส่วนของตำบลทุ่งหลวงต้องยอมรับว่ายังไม่มีความสามัคคี ยังอยู่แบบตัวใคร ตัวมันและที่ทำทุกวันนี้กระผมไม่ได้ทำเพื่อตัวเอง แต่ทำเพื่อตำบล ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่ บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งหลวงก็จริง ถ้ามีใครมาคำว่าคนในตำบลทุ่งหลวงก็ถือว่ามาคำผมเช่นกัน เพราะเราได้ชื่อว่าเป็นคนตำบลทุ่งหลวง คนในตำบลทุ่งหลวงจะต้องมีความสามัคคีต้องรักกัน ทุ่งหลวงด้วยกัน ทุกวันนี้ที่มันมีปัญหาอยู่ก็เพราะว่ามันไม่มีความถูกต้อง จึงอยากจะฝากไว้ กับพี่น้องตำบลทุ่งหลวงทุกคนว่ามีอะไรเราต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำและช่วยกันแก้ไขแล้วตำบล ทุ่งหลวงของเราจะอยู่รอดและอยากจะฝากบอกผู้นำทุกคนว่าจะทำอะไรต้องให้มีความโปร่งใสชัดเจนแล้วตำบลทุ่งหลวงของเราจะเจริญ

ตัวแทนกลุ่มที่ 3 : นายบุญเร่ง โอบอ้อม อบต.หมู่ที่ 1

เท่าที่ฟังมาปัญหาจะเหมือน ๆ กันหมดและอยากจะยกประเด็นปัญหาของหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งหลวงและเขื่อนผาก คือบริเวณสุสาน แนวทางการแก้ปัญหาก็คือ 1. ผู้นำท้องถิ่นเช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. กรรมการหมู่บ้านทั้งเขื่อนผากและทุ่งหลวงต้องมา ร่วมมือกันเพื่อจัดเวทีแก้ไขปัญหา 2. อยากให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ แนวเขตแดนมาเปิดเวทีเกี่ยวกับเขตแดนของทุ่งหลวงและเขื่อนผากคือแนวเขตเดิมคือของหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งหลวงแนวเขตเดิมคือจากถนนเรื่อยไปจนถึงบิมน้ำมัน ปตท.แล้วเลาะไปทางทิศตะวัน ตกตามถนนสายเชียงดาว - พรวัวไปเรื่อย ๆ จนถึงสะพานทางเข้าบ้านแม้งัดได้ แต่แนวเขต ใหม่ในขณะนี้เริ่มตั้งแต่ไปรษณีย์จนถึงศาลหลังบิมน้ำปตท.และจะมีบ้านที่มีปัญหาอยู่ 6 หลังคาเรือน ซึ่งจะอยู่ในเขตของหมู่ที่ 1 อย่างชัดเจน ซึ่งทางสมาชิก อบต.และทางการปกครองก็ได้ช่วยกัน

แก้ไขเกือบจะสำเร็จแล้ว ครั้งหลังสุดทางปลัดฝ่ายปกครองก็ได้เรียกประชุมระหว่างสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และให้มีแนวทางว่าถ้าเราจะฟันธงเลยก็ได้และจะต้องให้ชาวบ้านไป เปลี่ยนทะเบียนบ้านเป็นราษฎรหมู่ 1 แต่ถ้าจะพูดกันถึงเรื่องสิทธิจะต้องละเอียดอ่อนกันหน่อย ก็จะต้องลงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาดังนี้ ทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ต้องลงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจให้ชาวบ้านทั้ง 6 หลังนี้ แล้วมาประเมินผลว่าเป็นอย่างไรและราษฎรทั้ง 6 หลังคาเรือนต้องเข้าใจและให้ความร่วมมือ เพราะว่าได้มาอยู่ในเขตของหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งหลวงอย่างชัดเจน ทางเทศบาลก็ต้องกันเขตพื้นที่รับผิดชอบออกไปและไม่สามารถทำการพัฒนาได้เพราะเป็นเขตของตำบลทุ่งหลวง

สรุปปัญหาที่ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ : นายโอฬาร อ่องพะ

ในฐานะของคนเชียงดาว พึ่งมาได้ยินได้ฟังปัญหาของคนอำเภอพร้าวเท่าที่ผ่านมาก็ได้ ฟังปัญหาในเรื่องป่าและเรื่องของน้ำอย่างน้อยยังได้เห็นว่าเมืองพร้าวไม่ได้มีปัญหาเรื่องป่าและเรื่องน้ำเพียงอย่างเดียวและปัญหาเรื่องป่าต้นน้ำเป็นเพียงปัญหาส่วนหนึ่ง จากที่เราได้พูดคุยกันจะเห็นว่าปัญหาของตำบลทุ่งหลวงหลัก ๆ คือปัญหาของความขัดแย้งในเรื่องของการกำหนดพื้นที่ ซึ่งอาจจะไม่ใช่ความขัดแย้งอาจจะเป็นความไม่เข้าใจกัน จากที่ฟังมาพอที่จะสรุปอยู่ได้ 2 เรื่องเรื่องแรกเป็นประเด็นปัญหาพื้นที่หมู่ที่ 1 ของตำบลทุ่งหลวงและของเทศบาลตำบลเวียงซึ่งในอดีตเป็นสภาตำบลก่อนจะมาเป็น อบต. เมื่อประมาณ 10 ที่ผ่านมายังเป็นสภาตำบลอยู่ในสมัยก่อนพื้นที่ที่มีปัญหาครอบคลุมระหว่างตลาดนัด โรงพยาบาล โรงเรียน บัณฑิต อบต. แต่ก่อนที่เป็นสภาตำบลได้มีการเก็บภาษีขึ้น จากนั้นพอมารับเป็นเขต อบต. และ ตำบลเวียงก็รับมาเป็นเทศบาล และปัญหาที่ว่าก็มีการเก็บภาษีเข้าขึ้นขึ้นมากกรณีตลาดนัด โรงพยาบาล บัณฑิต บัณฑิต อบต. และเห็นว่าการตั้งแผนผังขึ้นมาใหม่ ซึ่งในการสร้างแผนผังขึ้นมาใหม่ไม่ใช่เรื่องของคนในอำเภอพร้าวแต่เป็นเรื่องของประเทศ เพราะว่าการจัดตั้งแผนผังแผนที่ตำบล การแยกทำเขตเทศบาล ตำบล จะต้องส่งเรื่องเข้ากระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นที่ชัดเจนแล้วว่าถ้าเราจะมาพูดคุยกันที่ผ่านมาก็ได้มีการประชุมร่วมกันแล้วทั้งสองฝ่าย ถ้าเป็นไปได้ให้นำเอกสารสรุปการประชุมของทั้งสองฝ่ายมาดูกัน เพราะมันมีทางออกของมันอย่างที่ว่าใช่เราจะปรับเปลี่ยนเองได้ต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปรับเปลี่ยน สิ่งที่เป็นข้อเสนออีกส่วนหนึ่งกรณีของพื้นที่บริเวณนี้ น่าจะมีการทำข้อมูลให้ชัดเจน ข้อมูลในการจัดเก็บภาษีตรงไหนขึ้นกับตรงไหนแล้วมาตรวจสอบดูจากทางราชการ ทั้งหมดคือแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้ แต่ต้องทำข้อมูลให้ชัดเจนก่อน พูดกันถึงตำบลทุ่งหลวงมีลำน้ำอยู่ 3 ลำน้ำ มีแม่จิด แม่โก้นแม่สะลวม ในส่วนของน้ำแม่จิดและแม่โก้นไม่ได้ใช้ จะใช้น้ำแม่สะลวมเป็นหลัก กรณีที่ 2 พื้นที่บ้านหม้อหมู่ที่ 5 มีปัญหาอยู่ 2 ปัญหา. ปัญหาจากการใช้น้ำจากหนองน้ำสาธารณะ ซึ่งแต่ก่อนในพื้นที่ของหมู่ 5 ตำบลทุ่งหลวง ต่อมาก็เป็นเขตของนิคมสหกรณ์ พอไปพูดหนองน้ำกลับกลายเป็นพื้นที่

ของตำบลเขื่อนผาก ซึ่งก็มีปัญหาอยู่จากการจับใจความอีกส่วนหนึ่งในเรื่องของป่าช้าซึ่งแต่ก่อนเป็นสุสานเก่าอยู่ในบริเวณโรงเรียนพร้าวิทยาคมในปัจจุบันนี้ ซึ่งในการสร้างป่าช้าในสมัยก่อนมักจะทำกันทางทิศเหนือของร่องน้ำ และจะมีเวียงห่อคือร่องน้ำเก่าอยู่ที่นั่นได้คุยกับเพื่อน้อยบ้นบอกว่ามีการแบ่งเขตระหว่างเขื่อนผากกับทุ่งหลวงจะมีสุสานอยู่บริเวณโรงเรียนพร้าวิทยาคมพอชาวบ้านยกให้โรงเรียนแล้วพื้นที่ก็กลับมาอยู่ในเขตตำบลเขื่อนผาก ซึ่งก็ไม่ทราบว่าเป็นไปได้ได้อย่างไร และได้มีการย้ายสุสานมาอยู่ที่บ้านหม้อแนวทางการแก้ไขที่เสนอมาค่อนข้างดี เพราะที่ผ่านมารวม 20-30 ปีการพูดคุยกันระหว่างผู้นำยังไม่มี สิ่งที่เราต้องการไม่ใช่แบ่งแยกกันแต่เป็นการพูดคุยกันว่าจะทำอะไรบ้าง แนวทางทิศทางเป็นอย่างไรบ้าง เพราะที่ฟังหลาย ๆ คนพูดมาได้ฟังแค่ในส่วนของตำบลทุ่งหลวงไม่ได้ฟังในส่วนของตำบลเขื่อนผาก ซึ่งน่าจะมาร่วมพูดคุยกันเพื่อจะหาข้อสรุปหรือหาแนวทางร่วมกันไม่ใช่มาพูดคุยกันเพื่อทะเลาะกัน อันที่ 2 น่าจะมีการชี้แจงกำหนดเขตให้ชัดเจนนำผู้ที่เกี่ยวข้องมา นำกรมผังเมือง กรมป่าไม้ เอาที่ว่าการอำเภอมาพูดคุยกัน ทั้งหมดคือข้อสรุปที่พอสรุปได้เท่าที่ได้ฟังมา อย่างว่าปัญหาเหล่านี้มันเป็นปัญหาง่าย ๆ เพียง 2 ข้อเท่านั้นแต่ถ้าคิดดูแล้วมันเป็นปัญหาที่ซับซ้อน กรณีที่คิดอาจเป็นบุคคลภายนอก การเก็บภาษีของเทศบาลที่ซึ่งมาเก็บภาษีของตลาดนัด โรงพยาบาล บิมน้ำมันปดท. ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์แน่นอน ซึ่งก็หมายความว่าถ้าเก็บเงินจากตรงนั้นแล้วเงินเข้าเทศบาลก็มีจำนวนมากขึ้น ถ้าอบค.เก็บเงินก็เข้าที่อบค.เหมือนกันซึ่งมันเป็นสมมุติฐานเกี่ยวกับผลประโยชน์ แต่ลึกๆ แล้วไม่ทราบเพียงแค่มองในสิ่งที่เห็นมาเท่านั้น เรื่องหนองน้ำ เรื่องการแบ่งเขตทั้งหมดก็พาดพิงถึงผลประโยชน์เหมือนกัน แต่ที่ผ่านมามีไม่ได้หยิบยกมาพูดคุยกันในเรื่องของการหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหายอย่างสันติวิธี ที่ผ่านมามีอำเภอเชียงดาวก็มีปัญหาเช่นกันในเรื่องนี้ มันต้องมาพูดคุยกันก่อน เพราะไม่ใช่ปัญหาที่ถึงตายเป็นปัญหาที่พูดคุยกันได้ เพียงแต่ยังไม่ได้มีการนำมาพูดคุยกันเท่านั้น เห็นชัดเจนกันแล้วใน 2-3 เรื่องที่ไม่เหมือนกับตำบลอื่นๆ เพราะตำบลอื่น ๆ ที่ไปจะเป็นเรื่องของน้ำและป่าชุมชนเป็นส่วนใหญ่ปัญหามันมีอยู่ 2 ประเภทคือ 1. ปัญหาที่มันเป็นปัญหาที่อัดอั้นตันใจมานานแล้วมาพูดคุยกัน 2. ปัญหาเรื่องป่าเรื่องน้ำเป็นปัญหาที่แน่นอนอยู่แล้ว เรื่องของป่าชุมชนเรื่องของการจัดการน้ำแม่จัต ซึ่งถ้าพร้อมแล้วค่อยมาพูดกันอีกทีแต่ถ้าสนใจในเรื่องนี้จะแก้ไขก็อย่างที่ว่าใช้เวลา ปีสองปีไม่มีทางสำเร็จต้องค่อยๆ แก้ไขกันไป

นายจรัญ บุญเรือนยา : ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5

อีกประเด็นปัญหาหนึ่งคือปัญหาการใช้น้ำและป่าไม้ถูกทำลาย จริงอยู่ตำบลทุ่งหลวงไม่มีป่าไม้ แต่เราเป็นผู้ใช้น้ำผู้ที่อยู่ต้นน้ำตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำอยู่เรื่อย ๆ น่าจะแก้ไขปัญหานี้

นายโอฬาร อ่องพระ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

โครงการศึกษาชุมชนศึกษาภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่ฮ่องสอนและแม่จัต
F : เวทีสิทธิชุมชน - ตำบลทุ่งหลวง - ลุ่มน้ำแม่จัต

แสดงว่าขณะนี้ปัญหาแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น 1. เป็นปัญหาที่คับอกคับใจคือพื้นที่หมู่ที่ 1. และหมู่ที่ 5 ส่วนประเด็นที่ 2 เป็นประเด็นปัญหาทั่วไป เรื่องป่า เรื่องน้ำ เรื่องการเกษตร เรื่องดิน เพราะว่าเคยมาเก็บข้อมูลของตำบลทุ่งหลวงมีกลุ่มที่เรียกว่ากลุ่มเกษตรครบวงจรมีอยู่ประมาณ 10 กว่ารายในเรื่องนี้ถ้ามีเวลาในช่วงบ่ายจะมาพูดคุยกันให้ชัดเจนในการแก้ไข ปัญหา ต้องเริ่มที่มีการพูดคุยกันที่ผ่านมาก็จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เป็นส่วนรวม ในส่วนของเจ้าหน้าที่โครงการคิดว่าในตอนบ่ายจะไปดูพื้นที่โรงเรียนพร้าวิทยาคม ซึ่งเมื่อวานได้มีโอกาสพบกับสว. ประมาณ 7-8 คน ได้มีการพูดคุยกันถึงเรื่องกฎหมายป่าชุมชนว่าจะเอายังไงกัน ดีเกี่ยวกับกฎหมายป่าชุมชนเพราะมีการกระตุ้นมาเป็นเวลา 10 กว่าปีแล้ว จะขอสรุปในภาคเช้า หนึ่ง ซึ่งมีปัญหาอยู่ 4 กรณี 1. คือกรณีพื้นที่หมู่ที่ 1 2. กรณีหนองน้ำ 3. กรณีสุสาน 4. กรณีปัญหาที่สนใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องป่าเรื่องน้ำ จะแบ่งกลุ่ม 3 กลุ่มเหมือนเดิมให้กลับไปพูดคุยกัน คนละ 1 หัวข้อ ให้กลับไปดูว่าแต่ละกรณีปัญหาสาเหตุมาจากที่ไหน ต้นข้าวจริงอยู่ที่ไหน แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อเราอย่างไรบ้างแล้วถ้าสนใจจะเจาะลึกถึงปัญหาให้นัดวันเวลากัน อีกที แล้วจะได้มาคุยกันอย่างจริงจังอีกที

นายเจริญ นริกิจ อบต.ทุ่งหลวง

สาเหตุของปัญหาคือมีสาเหตุมาจากเขตแนวของแผนผังเมืองประเด็นที่ 2 คือมีผลกระทบต่อเราอย่างไรบ้าง กระทั่งต่อเราในส่วนของประชากรถ้าเราได้พื้นที่ของหมู่ 1 ดิน มาเราก็มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นได้เงินภาษีเพิ่มขึ้น เพราะฉะนั้นเราจะต้องช่วยกันอย่างปราชัยบ้านหม้อคือหาข้อมูลให้ชัดเจน ในกรณีหมู่ที่ 1 ขอฝากกับ อบต. ขอให้ไปดูเอกสารการเสียภาษีของบิมน้ำมัน ปตท. ว่าเสียภาษีในเขตของตำบลเวียงหรือตำบลทุ่งหลวงถ้าอยู่ในเขตของตำบลเวียงเราก็ไม่มีหลักฐาน แต่ถ้าอยู่ในเขตหมู่ที่ 1 ทุ่งหลวงชัดเจนเหมือนเดิมเรามีหลักฐานที่ชัดเจน รวมถึงที่ดินที่นาตรงด้านทิศใต้ของบิมน้ำมัน ถ้าได้ก็ขอสำเนาเอกสารมาด้วย ทั้ง โฉนดและใบเสียภาษี ถ้าเสียภาษีที่หมู่ที่ 1 โฉนดต้องอยู่ที่หมู่ที่ 1 ต้องมาคุยย้อนหลัง

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 1 ธันวาคม 2545

ณ ศาลาร่วมใจ หมู่ที่ 5 ตำบลโหล่งซอด อ. พะว้า จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

กล่าวเปิดเวที : นายคณัยเทพ ตรรบาล กำนัน ตำบลโหล่งซอด

ขอกราบสวัสดี ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุ แม่บ้าน พี่น้องประชาชนหรือกรรมการหมู่บ้านที่มาร่วมประชุมในวันนี้ ซึ่งเป็นเรื่องของโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ซึ่งเราได้ร่วมทำกับทาง อ.เชียงดาว มีการจัดเวทีในส่วนของ อ.พะว้า เรื่องสิทธิชุมชนอาจจะเป็นเรื่องใหม่สำหรับพี่น้องประชาชนของ อ.พะว้า จุดประสงค์ของโครงการนี้คืออยากจะดึงความคิดของพี่น้องชาวบ้านทุกคน เพื่อจะทำโครงการที่มีปัญหา เพราะว่าปัจจุบันนี้ ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นจะมีปัญหาหลัก ๆ อยู่ 3 เรื่อง

1.เรื่องปัญหาทางการเมืองและการเมืองในขณะนี้ก็ยังอยู่ในเกณฑ์ที่วุ่นวาย ทางด้านรัฐมนตรีเอง จากที่เราเห็นทางหนังสือพิมพ์หรือทางโทรทัศน์ จากการเมืองก็มาถึงเรื่องของเศรษฐกิจของประเทศไทยเรา ซึ่งค่อนข้างจะตกต่ำ ในเรื่องของทางปกครองทางด้านคณะรัฐมนตรี มีนโยบายว่าจะมีการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น เราก็ได้ อบต. มา ซึ่งแต่ก่อนนี้ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อยู่ในฝ่ายปกครอง ซึ่งปัจจุบันนี้เราจะต้องประสานงานกับ อบต. เรื่องงบประมาณและการบริหาร อยู่ที่ อบต. สำหรับกำนันและผู้ใหญ่บ้านก็เป็นผู้ประสานหรือช่วยเหลือในด้านการปกครองและส่งเสริมการพัฒนาทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงินได้ช่วยการทะเลาะวิวาท เรื่องกฎหมายและอีกหลาย ๆ เรื่อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมีส่วนในการช่วยเหลือ และในส่วนในเรื่องพิจารณาความหรือไกล่เกลี่ยกรณีการทะเลาะวิวาทภายในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็จะมีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับทาง อบต. ก็จะเป็นเรื่องของการบริหาร และเรื่องของงบประมาณ ซึ่งแนวโน้มของงบประมาณต่อไปข้างหน้าภาครัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณมาให้เราในลักษณะประมาณ 1 ก่อน และมอบหน้าที่ให้ทาง อบต.เป็นผู้บริหาร แต่เท่าที่ผ่านมาพี่น้องประชาชนไม่มีการรวมกลุ่มหรือไม่ได้เรียนรู้เรื่องงบประมาณ แต่ปัจจุบันอันดับแรกที่เราได้จากภาครัฐคือ กองทุนหมู่บ้าน บ้านละ หนึ่งล้านบาท ซึ่งบางหมู่บ้านก็ล้มเหลว ใช้เงินไม่ถูกต้อง แต่บางหมู่บ้านก็มีความเข้าใจในเรื่องของการทำโครงการก็ประสบผลสำเร็จและถ้าหมู่บ้านไหนประสบความสำเร็จแล้วทางรัฐบาลก็จะจัดสรรงบประมาณให้อีก สำหรับหมู่บ้านที่ล้มเหลวในการทำโครงการนี้คงจะมีการยุติไว้ก่อน ในส่วนตัวก็มีความเป็นห่วงพี่น้องประชาชนของ ต.โหล่งซอด ซึ่งเป็นเมืองเกษตรกรรม ขึ้นชื่อว่าเป็นตำบลอันดับ 1 เรื่องของการเกษตร ไม่

ว่าจะเป็นมันเทศ หรือข้าวโพดซึ่งต่างคนอื่น ๆ อาจจะเป็นการทำกรเกษตรชนิดอื่น ๆ เช่น ทาง ค.สันทรายและค.ป่าไผ่ จะเป็นการทำกรนาปลูกข้าวหอมมะลิซึ่งมีชื่อเสียงไปถึงตลาดโลก และเมื่อวันที่ 27 ที่ผ่านมา ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ได้มาเปิดงานเกี่ยวกับข้าวและมีการแข่งขันกัน ซึ่งทาง ค.โหล่งซอดยังไม่มีโครงการนี้ สำหรับในอนาคตคงจะได้ประสานงานกับทาง อบต.ทำเรื่องการประกวดมันเทศ หรือว่าข้าวโพด สำหรับจุดประสงค์เรื่องโครงการสิทธิชุมชนที่เราจะมาพูดกันในวันนี้ และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของ พรบ.ป่าชุมชน หรือเรื่องของการทำโครงการและอาจรวมไปถึงการแก้ปัญหาภายในตำบล ซึ่งได้มองเห็นแล้วว่าค.โหล่งซอดก็ยังมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นอยู่ เรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ที่ดินทำกิน ที่สาธารณะ จะมีแนวโน้มทางแก้ไขปัญหาลักษณะใด ซึ่งทุกวันนี้เรายังปล่อยปะละเลย ส่วนในการควบคุม อบต.มีอำนาจหน้าที่ในการออกข้อบัญญัติของตำบล ก็สามารถออกข้อบัญญัติของตำบลได้ว่าภายใน ค.โหล่งซอด เราจะทำอย่างไรกัน ยกตัวอย่างเช่น การจอดรถหน้าตลาดและการขับซัดใครจะแข่งใครก็ได้ จะขับเร็วหรือช้าอย่างไรก็ได้ ซึ่งตรงนี้ก็ยังมีข้อบัญญัติของตำบลออกมาเหมือนกับข้อบัญญัติเรื่องยาเสพติด ถ้า อบต. ออกข้อบัญญัติภายใน ค.โหล่งซอดก็จะมีการพัฒนาที่ดีขึ้น ๆ ขึ้นไป ยกตัวอย่างเช่น ตลาดบ้านหลวงตอนเช้าจะมีรถติดมาก ไม่ว่าจะเป็นรถโต รถส่งน้ำแข็งหรือรถของพ่อค้าแม่ค้า เมื่อเรากดเตือนก็จะดีขึ้น แต่เมื่อเราติดธุระ หรือไม่ได้ไปควบคุมดูแล รถก็จะติดเหมือนเดิม ตรงนี้ถ้าเรามีข้อบัญญัติของตำบลคือมีป้ายห้ามจอดก็จะเหมือนกับในเมืองประการที่ 2 คือ การขับเร็วในบริเวณหมู่บ้านทำให้เกิดอุบัติเหตุ รถชนเกิดขึ้นได้ ซึ่งเราก็เป็นห่วงและมองเป็นปัญหา ซึ่งเราคิดว่าจะทำคลื่นถนนภายในหมู่บ้าน ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะไม่ใช่ถนนของเอกชน เป็นถนน รพช. และการแก้ปัญหาเท่าที่จะทำได้คือ การทำป้าย ลดความเร็ว ทางเข้าหมู่บ้านหรือเขตชุมชน นี่คือการแก้ปัญหาที่จะได้ไปหารือกับทาง อบต.ว่าจะให้ อบต.ทำป้ายติดในเขตชุมชนเพราะรู้สึกเป็นห่วงถ้าเหตุการณ์ไม่เกิดขึ้นก็ดี แต่ถ้ามันเกิดขึ้นแล้วเราก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ นี่เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องการจราจร ที่นำมาพูดในเรื่องของป่าไผ่หรือที่ดิน

ค.โหล่งซอด ณ ปัจจุบันมีพื้นที่ติดต่อกับเขตป่าประมาณ 7 - 8 หมู่บ้านจะเหลือหมู่บ้านนาเมืองที่ไม่มีเขตติดต่อกับป่าไผ่ เพราะฉะนั้นปัญหาในเรื่องของป่าไผ่จึงเกิดขึ้นมา ก็คงไม่อยากจะให้เหมือนกับข่าวที่ลงในหนังสือพิมพ์ คือพื้นที่ของ ค.โหล่งซอดมีลักษณะเป็นแอ่ง ไม่ใช่พื้นที่ราบทั้งหมดถ้าเกิดน้ำป่าจะทะลักมาจากคอก แล้วก็ไม่สามารถที่จะหนีหรือทำอะไรได้ทัน ซึ่งแต่ก่อนมาก็ไม่เคยมีเหตุการณ์น้ำท่วม ซึ่งมันเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเราก็ทำอะไรไม่ทัน และงบประมาณสำหรับการเกิดอุทกภัยที่ผ่านมาทางด้าน อบต. ก็มีไม่เพียงพอก็ต้องขอหยิบยืมงบประมาณจากส่วนอื่น ซึ่งตรงนี้เราอยากจะป้องกันก่อนไม่อย่าให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำ ๆ เรายกตัวอย่างจากหนังสือพิมพ์ ที่ในเมืองของ จ.สุโขทัย ถูกน้ำยมทะลักเข้าท่วม ประชาชนชนของไม่ทันทั้งๆ ที่อยู่ในเมืองน้ำก็ยังท่วม เพราะว่าพี่น้องประชาชนไม่ได้สนใจและไม่ได้ระมัดระวังตัวแต่ในส่วนของ ค.โหล่งซอดก็ยังดี เพราะว่าประสบการณ์เรื่องน้ำท่วมที่ผ่านมา จึงมีความเป็นห่วงในเรื่อง

ของการตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งไม่อยากให้เป็นแบบ จ.สุโขทัย เพราะพื้นที่ของเรามีอัตราเสี่ยง ถ้าป่าไม่ถูกทำลาย โคลนที่อยู่บนภูเขา ก็จะไหลถล่มลงมา ที่ จ.แม่ฮ่องสอนที่มีโคลนถล่มลงมา ก่อนหน้านี้ซึ่งจริง ๆ แล้วลำน้ำห้วยจะมีขนาดใหญ่แต่ก็เสียหายไปมาก เพราะว่าไปตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งอุทกธรณีวิทยาตรงนี้ก็เกิดความเป็นห่วงต่อพี่น้องประชาชน ไม่ว่าจะเป็น สายแม่น้ำขอด น้ำแม่สาย หรือน้ำแม่ปอน หรือแม่น้ำแต่ละสายของเราเป็นแม่น้ำที่หล่อเลี้ยงชาว ต.โหล่งขอดทุกหมู่บ้าน และพยายามอย่างยิ่งที่จะผลักดันให้มีการสร้างอ่างเก็บน้ำ เพราะว่าในหน้าแล้งของ อบต.โหล่งขอดมีปัญหาอยู่ 2 เรื่องคือ พอถึงฤดูฝนน้ำก็ท่วมไร่นาเสียหายพร้อมทั้งพืชที่เพาะปลูกเอาไว้และสัตว์เลี้ยงก็เสียหายพอถึงฤดูแล้งน้ำแห้งไม่มีน้ำอีก จะเป็นแบบนี้ตลอดปี ตั้งแต่ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นเวลา 2 ปี และได้พูดคุยคุยกับทางประธานบริหาร อบต. และได้วิเคราะห์ถึงปัญหาจริง ๆ ว่าเป็นเพราะอะไร ซึ่งแต่ก่อนมาไม่เคยเกิดน้ำแห้งแล้ง แต่ปัจจุบันพอเข้าฤดูแล้ง ก็เห็นที่อยู่กลางน้ำก็โผล่ขึ้นมา ซึ่งก็ตกใจเหมือนกัน เพราะว่าแต่ก่อนกับเดี๋ยวนี้ต่างกันมา ทั้งๆ ที่เดี๋ยวนี้น้ำฝายคอนกรีตอย่างดี ถ้าไม่พักน้ำก็ไม่สามารรถไหลตลอดไปได้ซึ่งแต่ก่อนเป็นฝายธรรมชาติที่เป็นไม้ดอกฝายหลักก็ยังมีน้ำเหลือใช้เป็นจำนวนมาก เดี๋ยวนี้น้ำฝายคอนกรีตแต่ไม่มีน้ำใช้พอเพียง เกิดน้ำแห้งแล้ง ชาวบ้านก็แย่งน้ำกันอีกหรือมีปัญหาให้หัวหน้าเหมืองฝายต้องมาเคลียร์มาตกลงกัน สาเหตุที่เกิดขึ้นทั้งหมดเพราะเราบุกรุกทำลายป่าไม่สามารถเก็บซิมวันน้ำไว้ได้ ต้นไม้ที่ถูกทำลายไปความชุ่มชื้นก็หมดไป จึงได้ไปดูที่ห้วยตาด เป็นต้นน้ำของแม่ตาล ห้วยตาดเป็นขุนน้ำมีลักษณะคล้ายๆ น้ำตก บริเวณน้ำมีต้นไม้ที่มีน้ำซึมออกมาและมีความชุ่มชื้นรมมากมีน้ำไหลออกมารวมกันเป็นลำห้วยเล็ก ๆ หลาย ๆ สายแล้วไหลลงมารวมกันเป็นน้ำ แม่ตาล ก็มีความคิดเห็นว่าถ้าหากต้นน้ำมีความชุ่มชื้นจริง ๆ คงไม่มีปัญหาอะไรน้ำก็คงพอใช้กัน ก็มีความหนักใจเหมือนกันถ้าหากมีอ่างแล้วไม่มีน้ำ อย่างก็จะกลายเป็นอ่างดินไป ซึ่งก่อนนี้เคยทำงานอยู่กรมชลประทานจังหวัดและได้สำรวจในเรื่องของฝาย และอ่างมา บางฝายไม่มีน้ำเลยแล้วนำงบประมาณไปสร้างฝายคอนกรีตไม่สำรวจที่ทำกินในหน้าแล้ว ไม่ทราบว่าคุณสมบัติขึ้นมากแค่ไหนแล้วฤดูแล้วจะเหลืออยู่แค่ไหน เคยไปสำรวจมาหลายที่เช่น อ.เชียงดาว อ.แม่อาย หรือ อ.ฝาง อ่างบางอ่างไม่มีน้ำเลยมีแต่ไม้ยวบขึ้นอยู่กลายอ่าง แล้วก็กันอ่างแตกก็เลยไม่มีน้ำเลยไม่ได้ประโยชน์อะไร เราก็มาวิเคราะห์ปัญหาดูว่าเป็นเพราะอะไรก่อนที่จะสร้างอ่างทำไมไม่คิดดูให้ดีเสียก่อนว่าเป็นอย่างไรสร้างอ่างแล้วไม่มีน้ำคือการนำงบประมาณไปทิ้งสูญเปล่า ก็คือทางส่วนของโยธา หรือชลประทานก็อยากได้ผลงานจึงพยายามผลักดันให้มีอ่างฝายขึ้นแต่สุดท้ายปัญหาจริง ๆ คือเราไม่มีน้ำเก็บพอไม่มีน้ำเก็บก็ลำบาก ตรงนี้ไม่ว่าจะเป็นน้ำแม่จัด อ.พร้าวของเราจะเป็นกรณีของลุ่มน้ำจัด ซึ่งจริง ๆ แล้วเราไม่ได้ผลประโยชน์อะไรมากมายจากเขื่อนแม่จัดคือเรารักษาน้ำให้ผู้อื่น จริง ๆ แล้วผู้ที่ได้ประโยชน์จากเขื่อนแม่จัดคือ อ.เมือง อ.หางดง อ.สันป่าคอง และก็ไหลลงไปเขื่อนแม่วง อ.ดอกสะเกิดเพื่อนำไปใช้ในนิคมอุตสาหกรรม จ.ลำพูน และที่ผ่านมามานานมาก็ได้ไปร่วมผลักดันกัน เพื่อไม่ให้มีการเก็บค่าใช้น้ำหรือการคืนทุนการใช้น้ำที่ทางรัฐบาลมีนโยบายให้มีการคืนทุนการใช้น้ำวิ่งเป็นไปได้อย่างเพราะที่ผ่านมาตั้งแต่สมัยก่อนที่

ผ่านมามีเคยมีการเก็บน้ำ เป็นน้ำจากธรรมชาติแล้วรัฐบาลจะมาเอาผลประโยชน์จากตรงนี้ก็เป็นปัญหาที่เป็นไปไม่ได้และเกิดการประชุมผลักดันต่อต้านกันเพื่อให้พี่น้องประชาชนรักษาป่าและมาผลักดันโครงการช่วยกันเก็บน้ำไว้ใช้ของชุมชนตนเอง หรือตำบลของตนเอง และของแต่ละอำเภอ ก็มีความเป็นห่วงในการเก็บเงินค่าต้นทุนการใช้น้ำอยู่มากและในส่วนของกลุ่มผู้แม่ น้ำวัดก็ได้ผลักดัน เวลาประชุมก็คล้าย ๆ ว่าเป็นมือบ ก็ไปพูดคุยต่อรองกับผู้ที่เกี่ยวข้องคือเราพยายามจะรักษาสีทิวของเราและเก็บผลประโยชน์ตรงนั้นซึ่งพี่น้องเกษตรกรบางท่านก็ไม่ได้มีความเข้าใจและคิดว่าถ้ามีน้ำก็ทำ ถ้าไม่มีน้ำก็ไม่ทำ ทุกวันนี้การทำไร่ ทำนาหากไม่มีน้ำพืชไร่ก็เสียหาย ผลผลิตก็ไม่ได้เต็มที่ แต่พอน้ำท่วมขึ้นมาพืชไร่ก็เสียหายอีก จะเป็นปัญหาอยู่อย่างนี้สำหรับ ค.โหล่งซอด 2 ปีที่ผ่านมาแทบไม่เจอปัญหา และมีตัวอย่างของหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จคือ หมู่บ้านล่องเหียว หมู่ 18 ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงราย มีประวัติหมู่บ้าน กิจกรรมภายในหมู่บ้านและโครงการเดินภายในหมู่บ้าน หมู่บ้านนี้จะเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่มีประชากรอยู่ประมาณ 1000 กว่าคน แต่สำหรับหมู่บ้านของเรากำลังจะมีโครงการก็คงจะค่อยเป็นค่อยไป เรียนรู้ไปเรื่อย ๆ เพราะ ค.โหล่งซอดตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอ ซึ่งที่จริง ค.โหล่งซอดของเราเสียสิทธิหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของที่ดิน เกษตรกรรม สาธารณะสุข หรือการศึกษาจริง ๆ แล้วอยากให้จุดหลักของ ค. โหล่งซอดมีความเข้มแข็งเรายืนหยัดด้วยตัวเองดีกว่า เพราะเราขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการหรือภาครัฐยาก อย่างเช่นน้ำท่วมปี พ.ศ. 2543 กว่าจะได้ค่าเสียหายต่าง ๆ ก็ปี พ.ศ. 2545 คือช้าและไม่ทันเหตุการณ์เพราะฉะนั้นถ้าเรามีความเชื่อมั่นในศักยภาพของเรา การพัฒนาจะไปได้เร็ว จุดหลักจริง ๆ อย่าให้มีการรวมกลุ่มกันและมีความเข้าใจในปัญหา เมื่อเราได้พบเจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชน เราจะได้รู้ปัญหาของเราว่ามีอะไรบ้าง และเราก็ได้เชิญผู้นำชุมชนและผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารของแต่ละหมู่บ้านมาวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันในส่วนตัวเป็นผู้ประสานงานของ ค.โหล่งซอด และได้ไปเรียนรู้กับพี่น้องที่ อ.เชียงดาว เพราะบางโครงการที่นั่นสมบูรณ์และสำเร็จไปแล้วไม่ว่าจะเป็นเรื่องของป่าชุมชนทาง อ.เชียงดาว ทำสำเร็จไปมาแล้วประมาณ 80 % แล้ว ป่าที่นั่นอุดมสมบูรณ์มีการตั้งกฎเกณฑ์ในตำบล ในหมู่บ้านใครตัดไม้อย่างไรสามารถชี้แจงกันได้ คราวที่แล้วที่ป่าไม้เขตรมาอบรมให้พี่น้องประชาชนทุกหมู่บ้านเข้าร่วมอบรมที่อ.ดอยสะเก็ดซึ่งเราก็ได้ไปเรียนรู้กันก่อน การที่เราจะทำโครงการให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาก็ต้องใช้เวลาศึกษา ถ้าเราจะมาหัดทำที่เดียวคงเป็นไปไม่ได้ เพราะว่าเราไม่เคยทำกันในลักษณะนี้มาก่อน แต่ที่ผ่านมามีปัญหาอยู่แล้วจึงต้องมาช่วยกันแก้ไข เพราะถ้าเราไม่ทำ ปัญหา ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ไม่ใช่จะมีเฉพาะเรื่องป่าอย่างเดียว อาจจะมีเรื่องของที่ดินเข้ามาอีก ซึ่งบางท่านอาจจะรู้ว่าที่ดินตรงนี้เป็นที่อุทยานแห่งชาติหรืออานเป็นที่ดินของเขตป่าสงวน ซึ่งกฎหมาย พรบ.ทุกฉบับได้มีมานานแล้ว เช่น พรบ.อุทยานแห่งชาติมีเมื่อปี พ.ศ.2487 แต่พี่น้องประชาชนก็ยังไปบุกรุกถางป่า ซึ่งก็เป็นที่น่าเห็นใจเพราะ ค.โหล่งซอดไม่มีที่ดินมสทกรรมและประชากรของเราเพิ่มมากขึ้น อย่างเช่นบ้านหลวงปัจจุบันนี้มีจำนวนหลังคาเรือนเกือบ 500 หลังคาเรือน แต่พื้นที่ทำกินยังมีพื้นที่เล็กน้อย

เดียว ก็ต้องมีการลักลอบทางป่าเพื่อที่ทำกินแต่ถ้าถูกจับขึ้นมาก็จะลำบากเพราะว่า พรบ. ได้ครอบคลุมอยู่แล้วสิ่งที่จะต้องแก้ไขและดำเนินการช่วยเหลือได้คืออยากให้พี่น้องชาวบ้านเสนอปัญหาขึ้นมา และจะมีการสรุปปัญหาและอาจจะมีการหาหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อมาช่วยในการแก้ไขปัญหาให้ ตรงนี้คือประเด็นหลักที่เรามาร่วมเวทีกันในวันนี้ จริง ๆ แล้วปัญหาเรื่องของความเป็นอยู่มีหลายหมวดที่ผ่านมาก็มีเรื่องคุณภาพชีวิต เรื่องยาบ้าและเรื่องอื่น ๆ เมื่อวันก่อนมีการยิงกันเสียชีวิตที่ อ.สันทรายได้ยาบ้า 500,000 เม็ด ซึ่งในชุมชนของเราได้มีการประชุมกันและมีการตั้งข้อบังคับอย่างกรณีของ ชาวเขาส่วนมากก็มีแค่ผู้ค้ารายย่อยและคงจะค่อย ๆ หมดไปเพราะทางตำรวจก็ได้เอาจริงในส่วนของผู้จำหน่ายที่ตำรวจ และมาถึงเรื่องของการพัฒนาจิตใจของคน รู้สึกว่าเดี๋ยวนี้คนเราจะมีจิตใจที่แข็งกระด้างและค่อนข้างจะป่าเถื่อนซึ่งก็มีความแตกต่างจากช่วงหนึ่งที่เราได้เคยเป็นสุข สาเหตุที่จิตใจของคนเราเปลี่ยนไปเพราะว่าเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนตกงาน ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องของนโยบายรัฐบาล เราจะไปโทษพี่น้องชาวบ้านก็ไม่ได้ เพราะว่านโยบายของรัฐบาลได้มีการเลือกออกมีตัวอย่างเช่น ลูกฆ่าพ่อ พ่อฆ่าลูก ที่พ่อฆ่าลูกก็เพราะว่าทนไม่ได้ที่มารังแกซึ่งลูกคิดยาบ้า ปัญหาสารพัดที่จะเข้ามา เพราะฉะนั้นจุดหลักที่จะให้พี่น้อง ค.โหล่งขอของเรทั้ง 9 หมู่บ้านเข้มแข็งคือ ผู้นำจะต้องเอาใจใส่ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกับ อบต.จะต้องช่วยกัน เพราะตำบลอื่นคงไม่มาช่วยเหลือเราแน่ ส่วนของอำเภอก็จะขออธิบายให้ฟังว่า ข้าราชการจะต้องมีหน้าที่บริการประชาชน และนายอำเภอซึ่งเป็นผู้นำของอำเภอมีอำนาจสูงสุดแต่จะมามีตำแหน่งเพียงแค่ปีสองปีก็ย้ายไปที่อื่นไม่ว่าจะเป็นทางด้านตำรวจหรือข้าราชการอื่น ๆ ก็จะมาประจำตำแหน่งอยู่ไม่นาน และอีกอย่างนโยบายของรัฐบาลเดี๋ยวนี้ก็คือให้ชุมชนช่วยเหลือชุมชน เพราะว่ารัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 - 25445 เน้นให้พี่น้องประชาชน ราษฎร ต้องช่วยเหลือตนเอง โดยให้ภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนบางเรื่องเช่น เอกสาร เรื่องการติดต่อประสานงาน โครงสร้างที่มีอยู่จริง ๆ จะต้องให้ผู้นำหรือผู้บริหารท้องถิ่น ประชาชนโดยหลัก แต่ถ้าผู้นำดีผู้บริหารดีแต่ชาวบ้านไม่ให้การสนับสนุน ก็ไปไม่รอด เพราะฉะนั้นเราต้องทำความเข้าใจกับผู้นำของเราให้ดี ผู้นำเป็นพระเอกขึ้นมาชาวบ้านก็ช่วยอะไรไม่ได้เพราะฉะนั้นหากมีการประชุมสัมมนา จัดเวทีต่าง ๆ อยากให้พี่น้องชาวบ้านเข้ามาร่วมเพื่อจะได้รู้ถึงปัญหาและพร้อมที่จะช่วยแก้ไขปัญหา จากที่เราเจอกันในวันนี้ พรุ่งนี้เราอาจจะนำไปพูดคุยให้อีกคนฟังได้ มีตัวอย่างของหมู่บ้านหนึ่งเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านประสบกับโรคความจน คือ ขึ้นหน้าหนังสือพิมพ์ว่ายารักษาโรคความจนเป็นชาวบ้านของตำบลเขาครามซึ่งผู้นำของชุมชนวิเคราะห์ว่าตำบลเขาคราม 6 หมู่บ้านมีจำนวนหลังคาเรือน 1,676 ครึ่งเรือน แต่ว่าวันนี้ตำบลเขาครามมีรายได้ปีละ 59 ล้านบาท แต่มีรายจ่ายปีละ 155 ล้านบาท คือ ข้อยมูลที่สำรวจมาได้ของตำบลเขาครามและถ้าบวกหนี้เงินต้นที่ยืมมาชาวบ้านจะต้องจ่าย 214 ล้านบาท คิดดูว่าจะคิดหนี้ไปอีกกี่ปีไม่รู้และจากการสำรวจจะมีการชี้แจงเรื่องรายรับรายจ่าย ผลสำรวจให้ชาวบ้านตะลึงเลยว่าเกิดปัญหาความจนเป็นหนี้สินรุงรัง เพราะปีหนึ่งตำบลเขาครามซึ่งมีประชากร 8,000 กว่าคนต้องควักเงินซื้อข้าวสาร 6 ล้านบาทต่อปี ซื้อไก่ 5 ล้าน

บาทต่อปี ซื่อไซ 2 ล้านบาทต่อปี อาหารสำเร็จรูป 4 ล้านบาทต่อปี ค่าใช้จ่ายในการส่งเสริม
บุตรเล่าเรียน 5 ล้านบาท ค่าปุ๋ยยาฆ่าแมลง 49 ล้านบาท หนี้จาก ธกส. และนอกระบบ
อีก 60 ล้านบาท ทั้งหมดคือจำนวนหนี้ของชาวบ้านที่สำรวจมาจริงๆ แล้วชาวบ้านตำบลเขา
ครามไม่มีที่นา ซื่อข้าวมาบริโภคปีละ 6 ล้านบาท ในส่วนของตำบลโหล่งขอตเราไม่ได้ทำข้อ
มูลตรงนี้ก็เลยไม่รู้ว่ตำบลโหล่งขอตจะมีหนี้สินเท่าไรพอเจอปัญหาแบบนี้แล้วก็ได้ระดมกันมา
ประชุมเพื่อระดมความรู้กันมาแก้ไขปัญหาว่ทำอย่างไรที่จะลดรายจ่ายที่มีอยู่ 214 ล้านบาท
ข้อแรกก็คือ งบนำเข้าเคยนำไซโกมากินปีละ 5 ล้านบาท แล้วแก้ปัญหาโดยการเลี้ยงไก่เพื่อ
ลดค่าใช้จ่ายแล้วนอกจากนั้นยังมีการเลี้ยง วัว ควาย เลี้ยงนกกระทา เลี้ยงปลาในกระชัง ใน
ส่วนของเหล่าเปียร์ที่เสียค่าใช้จ่ายไปปีละ 5 ล้านบาท ชาวบ้านหันมาคิดทำไวน์และเหล้าขาว
ไว้กินเอง นี่คือการแก้ไขปัญหามีปัญหาขึ้นมาก็พยายามที่จะแก้ปัญหา การกู้ยืมเงินนอก
ระบบซึ่งก็มีการสูญเสียในเรื่องอัตราดอกเบี้ยสูงมาก ในเรื่องของยาปฏิชีวนะมีการรวบรวมข้อ
มูลและผลิตยาสมุนไพรขึ้นมากเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องของยารักษาโรค ชาวบ้านไม่ได้ทำนา
และต้องไปซื้อข้าวจากที่อื่นมาเพื่อบริโภคเป็นเงินกว่า 6 ล้านบาทต่อปี แต่วิธีการแก้ไขปัญห
ข้อนี้ได้มีการจัดตั้งโรงสีข้าวขึ้น แล้วไปซื้อข้าวเปลือกมาสีเป็นข้าวสารก็ได้ข้าวสารราคาถูกและ
ยังได้ขายข้าวสารและรำข้าวอีกด้วยเพื่อเป็นอาหารสัตว์ สำหรับแลกเปลี่ยนมาทำปุ๋ยชีวภาพ
ทรัพยากรของตำบลเขาครามไม่มี แต่ก็มีความจำเป็นในการบริโภคคือต้องกินต้องใช้ไปซื้อของ
ถูกมาแปรรูปไว้กินไว้ใช้และส่งออกบ้างเป็นบางส่วนสำรวจเพื่อให้รู้จักตนเองว่ารู้จัก
ทรัพยากรธรรมชาติของตนเองดีหรือยัง ชาวบ้านตำบลเขาครามเลยพร้อมใจกันทำที่เดียวเลย
3 อย่าง คือ 1. ได้ลดต้นทุน ลดค่าใช้จ่าย 2. ได้สร้างรายได้เพิ่ม 3. มีเม็ดเงินออกม
ปัจจุบันนี้ชาวบ้านตำบลเขาครามมีความหวังแล้วเพราะว่างานอาชีพที่สร้างขึ้นมีหลักฐานที่มั่นคง
และได้มีการส่งบุตรหลานเรียนจบในระดับสูงซึ่งต่อมาก็จะได้มาทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของ
ตำบลเขาคราม ซึ่งปัญหาเราก็จะต้องค่อยๆเรียนรู้กันไป ตำบลเขาครามประสบผลสำเร็จเพราะ
อะไร เพราะมีการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง และในส่วนของตำบลโหล่งขอตก็ยังไม่มีความเข้าใจ
ในระบบว่าจะมีการแก้ไขปัญหายังไร และเรายังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน และเราก็อยากให้มีการ
จัดอบรมมาให้ข้อมูลและเรื่องของการแก้ไขปัญหของตำบลโหล่งขอตเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข
ปัญหาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาตำบลโหล่งขอต ตรงนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ที่
จะมาพูดคุยกันในวันนี้ และทางด้านเจ้าหน้าที่ประสานงานลุ่มน้ำแม่งัดเข้ามาให้ความรู้เรื่องการ
พัฒนา การแก้ไขปัญหารวมถึงการวิเคราะห์ปัญหาของตำบลโหล่งขอต ซึ่งก็พยายามจะผลั
ดันไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณต่างๆเพื่อพัฒนา สิ่งที่เราไม่เคยได้รู้เราก็ต้องรู้เพราะว่าปัจจุบัน
นี้เป็นโลกของโลกาภิวัตน์ เป็นโลกของคอมพิวเตอร์ ซึ่งนายกรัฐมนตรีของเราก็เป็น นายกษ
ยุค โอ ที่ ยุคคอมพิวเตอร์ ซึ่งก็ไม่น่าอีกหน่อยทุกหมู่บ้านทุกหลังคาเรือนอาจจะมีคอมพิวเตอร์
เราจะต้องตามกระแส ไมอย่างนั้นแล้วการพัฒนาก็จะล่าช้าเพราะว่าเป็นนโยบายและโครงสร้าง
ของรัฐบาล

อาจารย์บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จิด

ขอแนะนำตัวก่อน ชื่อบุญมา บัวแก้ว จะขอแนะนำโครงการให้ทราบก่อนว่าที่เรามาวันนี้เป็นโครงการอะไร ตามจดหมายข่าวที่แจกไปก็มีการแนะนำโครงการอยู่ด้วย หลายๆเวทีที่ผ่านมาก็มีหลายๆท่านได้เข้าร่วมด้วย ช่วงนี้ลงระดับเวทีตำบลที่มาประมาณ 3 - 4 เวที ส่วนมากจะเป็นเวทีระดับอำเภอ ลงมากจะเป็นการเชื่อมโยงกับอำเภอต่างๆที่อำเภอเชียงดาว โครงการที่เรามาร่วมกันวันนี้ คือ โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบน และน้ำแม่จิด ซึ่งแม่จิดคืออำเภอพร้าว แม่ปิงตอนบนคืออำเภอเชียงดาว แม่แตงตอนบนคืออำเภอเวียงแหง 3 อำเภอที่ร่วมโครงการนี้ โครงการนี้คือการวิจัย งานวิจัยส่วนมากนักวิชาการจากส่วนกลางจะมาเก็บข้อมูลแล้วกลับไป แต่การวิจัยครั้งนี้จะให้พี่น้องชาวบ้านมีส่วนร่วม มีการแลกเปลี่ยน มีการพูดคุยซักถาม เสนอความคิดเห็น และโครงการของเรา มีการเชื่อมโยงกับหลายๆอย่างไม่ว่าจะเป็นจารีตประเพณีแบบเก่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เราก็จะร้อยพันกันขึ้นมา เราจะช่วยกันไม่ว่าคนรุ่นใหม่รุ่นเก่า ในการจัดเวทีครั้งนี้ได้ฝากทางผู้ประสานงานตำบลไว้ว่าให้เชิญกลุ่มสตรี เยาวชน แม่บ้าน ผู้สูงอายุ และผู้ปกครองท้องที่เข้าร่วมด้วย เพราะจะได้เรียนรู้ไปด้วยกัน โครงการสิทธิชุมชนศึกษาตั้งอยู่บนฐานทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็น ดิน น้ำ หรือป่า จะมีเรื่องของ สิทธิ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และชุมชนท้องถิ่น ทั้ง 3 สิ่งนี้จะเกี่ยวคู่กัน ทรัพยากรคือ ดิน น้ำ ป่า ที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเกษตรก็ไม่พ้นสามสิ่งนี้ เพราะถ้าไม่มีป่าก็ไม่มีน้ำ ถ้าไม่มีน้ำดินก็ไม่ดี เราจะประกอบอาชีพอะไรก็ตามก็ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่เราใช้ร่วมกัน สิทธิมีอยู่ 2 อย่าง คือ สิทธิดั้งเดิมหรือสิทธิชุมชน สิทธิหน้าหูของเราที่เราได้ใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ที่เราไปหาเห็ดหาหน่อไม้ในป่า คือ สิทธิดั้งเดิมที่เรามีอยู่ แต่ก่อนนี้เข้าไปตัดไม้ตัดฟันก็ไม่มีใครจับแต่ปัจจุบันนี้ทางกรมป่าไม้ได้ดำเนินการจับแล้ว ส่วนอีกข้อหนึ่งคือสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย เช่น มาตราที่ 46 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าไปจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หลายๆอย่างหรือว่านโยบายของรัฐบาลที่เข้ามามีผลกระทบต่อเรา เช่น การประกาศเขตป่าอุทยานทับที่ของชาวบ้าน หลายๆคนทราบดี เช่น ป่าเมี่ยง แม่สาย ชาวบ้านได้อยู่กันมานานแล้ว แล้วก็ได้มีการประกาศเขตอุทยานทับที่ชาวบ้านก็ไม่สามารถขอเอกสารสิทธิได้ แต่เรื่องของไฟฟ้าที่จะเข้าหมู่บ้านก็ต้องใช้เวลานาน ชาวบ้านก็ลำบาก เรื่องของถนนหนทางก็ลำบาก พอวันนี้ทางท่านซึ่งเป็นผู้ประสานงานระดับตำบลเข้าร่วมด้วย ในอำเภอพร้าวมีท่านเข้าร่วมโครงการสิทธิชุมชนนี้ประมาณ 3 - 4 คน ถ้าไม่มีผู้ประสานงานไม่มี ไม่มีพี่น้องชาวบ้านให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ โครงการสิทธิก็ไม่สามารถดำเนินการได้ โครงการสิทธิ เราเรียนรู้ผ่านฐานทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ การเกษตร องค์กรชุมชน หลังจากที่เราได้จัดเวทีมาหลายตำบล ปรากฏว่าชุมชนให้ความสนใจทางด้านการเกษตร และองค์กรชุมชน น้อยส่วนมากเขาสนใจเรื่องป่าชุมชน เพราะชุมชนถือว่า ถ้ามีป่า น้ำก็อุดมสมบูรณ์ ดินที่ทำการเพาะ

ปลูกก็จะดี การทำป่าชุมชนสามารถเข้าไปทำในเขตป่าอนุรักษ์หรืออุทยานได้ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะแยกพื้นที่ป่ามาจากอุทยาน เพียงแต่ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษา ใช้ประโยชน์ร่วมกัน นี่ก็คือสิทธิชุมชนของชาวบ้าน ที่เคยใช้ประโยชน์จากป่ามาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย แต่จู่ๆ วันดี คืนดี ป่าไม้มาประกาศเขตป่าทับที่ทำกิน ทำให้ไร่นาของชาวบ้าน ชาวบ้านจะเข้าไปหาอาหาร ยาสมุนไพร หาฟืน หาหน่อไม้ หาเห็ด ก็ทำไม่ได้ เป็นการริดรอนสิทธิของชาวบ้าน

นายเจริญ ก้นทะอุดม : ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1

แผนที่คร่าวๆของตำบลโหล่งขอดจากถนนสายสันทราย - พร้าว มาดูกันทางพื้นที่ของ ป่าตำบลโหล่งขอดมีลำห้วยไคร้ไหลลงมาสู่แม่น้ำขอด จะมีลำน้ำแม่คำละและห้วยชาดของหมู่ 5 จะมีห้วยแดงเอนไหลลงมา ห้วยป่าห้าทั้งหมดไหลลงสู่แม่น้ำขอดเช่นเดียวกัน ห้วยส้มอยู่ที่ หมู่ 8 ห้วยมะปุย เขตหมู่ 1 มีห้วยฝ้าย ห้วยมันแกว ห้วยโป่งปอน และในส่วนของหมู่ 9 ก็จะมีห้วยแม่สายไหลลงสู่แม่น้ำขอด หมู่ 4 จะมีห้วยทะ ห้วยแม่บอน จะเจอวัดอยู่หลายวัด เช่น วัดป่าแดง วัดป่าห้า วัดนาเม็ง หมู่ 3 วัดพระธาตุม่วงเนิ้ง ในส่วนของฝ่ายจะมีฝ่ายทุ่งต้นลาน ฝ่ายห้วยแม่ปุย มีอยู่ 2 ลูก ฝ่ายม่วงเนิ้ง

นายทองอินทร์ ทิพย์มงคล กรรมการหมู่บ้าน

จากถนนสายเชียงใหม่ - พร้าว จะพูดถึงเรื่องของป่าก่อน ด้านทิศตะวันตกจะมีป่าห้วยปุย ป่าห้วยทองคำ ทางทิศตะวันออกจะมีป่าสันกลาง ป่าแม่สาย ป่าเมียง ป่าแม่สายนาเลา เรื่องของสถานที่หมู่บ้าน หมู่ 6 บ้านหลวง ป่าห้า นาเม็ง ป่าแดง ทุ่งแดง แม่สาย แม่บอน ป่าเมียง และช่างคำ ในส่วนของเรื่องฝ่าย มีฝ่ายโป่งนก ฝ่ายแม่บอน 3 แม่บอน 2 และฝ่ายแม่บอน 1 ฝ่ายม่วงเนิ้ง ฝ่ายทุ่งต้นลาน เรื่องพื้นที่ทำกินมีที่นาและไร่สวน ในแผนที่จะแสดงเขตพื้นที่รวมและคอยหลวง สำหรับคอยหลวงนั้นจะตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตำบลโหล่งขอด นางบัวผัน คำศรี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3

จากถนนสายเชียงใหม่ - พร้าว มาถึงตำบลโหล่งขอด จะเจอบิอมตำรวจ ชาวเมืองจะเป็นทางเข้าบ้านหลวงสามารถใช้เส้นทางนี้เข้าบ้านหลวงเข้าไปป่าห้าและทุ่งแดงได้ ที่บ้านหลวงจะมีฝ่ายชื่อ ฝ่ายทุ่งมะปุย ฝ่ายแม่ขอด และฝ่ายหลวง ต่อมาที่บ้านป่าห้าจะมีฝ่ายม่วงเนิ้ง และฝ่ายทุ่งต้นลาน ที่ป่าห้านี้จะมีถนนเข้าบ้านแม่สายป่าเมียง จากบ้านช่างคำเข้ามาที่บ้านนาเม็ง บ้านป่าแดง เข้าไปบ้านแม่บอน และแม่สายนาเลา ย้อนออกมาที่หมู่บ้านทุ่งแดงซึ่งก็มีปัญหาเรื่องป่าอยู่ซึ่งทางกำนันรู้ดี ส่วนของบ้านหลวงเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ป่ามากและมีความชุ่มชื้นก็อยากขอให้บ้านหลวงรักษาป่าไว้ให้ดีเพื่อเป็นป่าต้นน้ำของตำบลโหล่งขอดต่อไป

นายคำปัน ปันธิ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5

ดูแผนที่ของแต่ละกลุ่มก็จะมีลักษณะคล้ายๆกันหมด จากแผนที่จะมีลูกศรชี้บอกทิศอยู่ ไม่ว่าจะเป็นทิศใต้ ทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก จากแผนที่จะขอแนะนำแม่น้ำแม่ขอดก่อนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของตำบลโหล่งขอด ซึ่งน้ำแม่ขอดมีฝ่ายอยู่ 11 ลูก ฝ่ายผาบน

ฝ่ายผาลาด ฝ่ายโป่งผา ฝ่ายต้นไช ฝ่ายทุ่งห้าเพชร ฝ่ายทุ่งมะปุย ฝ่ายแม่ขอดนอก ฝ่ายแม่ขอดใน ฝ่ายบ้านหลวง ฝ่ายม่วงเนิ้ง และฝ่ายต้นลาน ซึ่งน้ำแม่ขอดเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่สำคัญที่สุดของตำบลโหล่งขอด แต่ละหมู่บ้าน เช่น บ้านแม่บอนมีจำนวนฝ่ายประมาณ 5 ฝ่าย บ้านทุ่งแดงประมาณ 4 ฝ่าย อยากจะเรียนให้กับทางเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัญหาของตำบลโหล่งขอด คือปัญหาในการดูแลรักษาป่าคือว่าแต่ละหมู่บ้านจะมีถนนเชื่อมโยงถึงกันหมดยกเว้นบ้านแม่สาหร่ายนาเลา เพราะบ้านแม่สาหร่ายนาเลาถ้าใครจะเข้าป่าต้องผ่านพื้นที่หมู่บ้านเสียก่อน ส่วนหมู่บ้านอื่นๆมีทางผ่านหลายทางเพราะฉะนั้นการดูแลรักษาจึงเป็นเรื่องยาก ในส่วนของต้นน้ำแม่ขอดนั้นได้อยู่ในพื้นที่เขตหมู่บ้านแม่สาหร่าย แต่ว่าชาวบ้านแม่สาหร่ายไม่ได้ใช้ประโยชน์เลยเพราะมีแม่น้ำอีกสายที่ได้ใช้ แต่คนที่เข้าไปทำลายป่าไม่ได้อยู่ในเขตของตำบลโหล่งขอดหรือจังหวัดเชียงใหม่ แต่เป็นคนในพื้นที่ในอำเภอเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย ซึ่งจากบ้านแม่สาหร่ายนาเลาไปอีก 20 กว่ากิโลเมตร ที่เป็นพื้นที่ที่เราจะต้องดูแลซึ่งเป็นการยาก เพราะฉะนั้นจุดนี้เป็นปัญหาที่สำคัญถ้าเราสามารถแก้ไขได้ในอนาคต ซึ่งน้ำแม่ขอดอาจไม่แห้ง

อาจารย์บุญมา

ดูจากแผนที่มีความคล้ายใกล้เคียงกัน ดูจากแผนที่แล้วรวบรวมแล้วตำบลโหล่งขอดมีจำนวนฝ่าย 20 กว่าลูก มีแม่น้ำที่สำคัญคือน้ำแม่ขอด น้ำแม่บอน และน้ำแม่ปุย ลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่ง มีภูเขาล้อมรอบและพื้นที่ของป่าอยู่บนภูเขาทั้งหมด นอกจากนั้นก็จะเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน จากที่เคยพูดคุยกับกำนันเรื่องที่มีคนมาลักลอบตัดไม้หอมที่ตำบลแม่ปิง ได้คุยให้ฟังเมื่อครั้งที่จัดเวทีที่ตำบลแม่ปิง มีคนของพื้นที่อำเภอเชียงดาวมาลักลอบตัดไม้หอมซึ่งมีขนาดใหญ่มาก พอทราบข่าวก็หายไปแล้วเพราะได้มีการขนย้ายไปหมดแล้ว ในตำบลโหล่งขอดสมมติว่าด้านที่ติดกับ จ.เชียงราย อีกต่อไปเราจะต้องดูแลรักษาโดยการทำเป็นป่าชุมชน แล้วจะมีการเข้าไปดูแลรักษา และมีการออกตรวจตราพื้นที่ป่าด้วยอาจจะร่วมกับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ร่วมกันพร้อมกับชาวบ้านด้วย ถ้าทำเป็นป่าชุมชนเราต้องร่วมกันทำแผนกับทำแนวกันไฟด้วย สำหรับหมู่บ้านที่ไม่มีป่าแล้วเข้าร่วมทำชุมชนด้วยก็ต้องส่งคนเข้าไปร่วมหากไม่ไปอาจจะสนับสนุนด้านปัจจัย อาจจะเป็นส่วนของค่ากับข้าว และคนที่ไม่มีอาจมีความจำเป็นต้องพกอาวุธบ้างเพื่อใช้ป้องกันตนเอง เราอาจจะให้หมู่บ้านที่อยู่ติดพื้นที่ป่าเป็นหมู่บ้านหลักในการดูแลรักษา เช่น บ้านแม่สาหร่าย แต่ถ้ามีการตรวจป่าก็ต้องไปร่วมกัน และถ้าเราจัดทำป่าชุมชนก็ต้องมีการตกลงร่วมกันก่อน ในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านต้องมีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นมาเน้นผู้ที่มีใจรักและสมัครใจมา สำหรับผู้ที่ไม่มีความใส่ใจหรือมีงานค่อนข้างมากไม่ควรที่จะแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการเพราะการดำเนินการจะขาดช่วงได้ ในการพูดคุยและตั้งคณะกรรมการเรื่องของป่าชุมชนน่าจะดำเนินการได้แล้ว เพราะไม่ต้องใช้งบประมาณใดๆเลย อาจจะทำในวันที่มีการประชุมภายในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถนำเรื่องนี้เข้าไปพูดคุยได้ว่า ขณะนี้เรามีความพร้อมหรือยังที่จะร่วมกันดูแลรักษาป่า ไม่ใช่ปล่อยให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ทำงานเพียงผู้เดียว เพราะป่าเราได้หายไปทุกวัน คนคนเดียวจะดูแลป่าไม้ทั้งหมดเป็นไปไม่ได้ ต้องอาศัย

พ่อแม่พี่น้องชาวบ้านทุกคนเข้าไปดูแลรักษา สรรวจแนวเขต ใครแอบลักลอบตัดไม้ไม่ต้องรอเจ้าหน้าที่ป่าไม้เพียงผู้เดียวชาวบ้านเราก็สามารถจับได้ แต่การเข้าไปทำแบบนั้นต้องมีการระวังตัวบ้าง เกิดเป็นอะไรขึ้นมาครอบครัวยิ่งลำบากเหมือนกัน แต่ถ้าเราไปกันหลาย ๆ คนโอกาสที่จะเป็นอันตรายมีน้อย ถ้าเราไปเพื่อส่วนรวมทุกคนก็ต้องช่วยกันและเราจะต้องรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การรวมตัวกันทั้งตำบลทำกันในรูปของตำบลยิ่งดี แต่การดูแลอาจจะแบ่ง ๆ กันไป เช่น หมู่บ้านนี้ดูแลป่าฟากนี้ ส่วนอีกหมู่บ้านก็ดูแลป่าอีกฟากหนึ่ง แต่เวลามีการตรวจป่าก็ต้องมีการส่งคนมาร่วมกันทุกหมู่บ้าน และในภาคบ่ายเราจะมาพูดคุยกันถึงเรื่องงบประมาณ หลาย ๆ คนอาจยังไม่เห็นแนวทาง แต่อย่าลืมว่าทาง อบต. ของเรามีงบประมาณอยู่ส่วนหนึ่ง คือ งบประมาณของพระราชเสาวนีย์ เรื่องการจัดการทรัพยากร ในการจัดเวทีที่ตำบลป่าไผ่มีประธานบริหาร อบต. คือ นายแหลม สมน้อย ได้เข้ามาร่วมด้วย ตำบลป่าไผ่มีงบประมาณอยู่แล้ว 20,000 บาท สามารถดำเนินการได้เลยเพราะมีงบแล้ว และปีต่อไปจะมีการเพิ่มงบประมาณให้อีกเพราะทางชาวบ้านตำบลป่าไผ่มีความสนใจเพราะพื้นที่ตำบลป่าไผ่มีเขตต้นน้ำอยู่ ทั้งต้นน้ำแม่จัดและต้นน้ำแม่โก้น น้ำแม่จัดที่อยู่ในเขตของอำเภอฟัวส่วนมากคนในอำเภอฟัวได้ใช้ประโยชน์น้อย ส่วนมากที่ใช้ประโยชน์คือคนในอำเภอแม่แตง และอำเภอสันทราย และอีกลำน้ำหนึ่งคือลำน้ำแม่แตงที่อำเภอเวียงแหง ผู้ที่ได้ใช้ประโยชน์คือคนในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอหางดง ในส่วนของอำเภอฟัวเรา เราจะต้องมีการดูแลกันแล้วควรที่จะตื่นตัวกันได้แล้ว จะรอให้ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียวไม่ได้ ต่อไปเราก็จะมีการดูแลกันเองมีการตั้งกฎ กติการ่วมกัน ที่อำเภอเชียงดาวก็มีกลุ่มของผู้ค้าไม้ทั้งหลายเป็นกรรมการป่าชุมชนร่วมกัน จากอาชีพค้าไม้ก็เปลี่ยนเป็นอาชีพอื่นรองรับแทน จริงอยู่ในการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ ๆ อาจมีความลำบากอยู่บ้าง ปกติการทำป่าชุมชนผู้ที่เข้าไปลักลอบทำการตัดไม้ต่าง ๆ จะเริ่มที่ไม่ค่อยมีรายได้ต้องมีอาชีพอื่น ๆ เข้ามาเสริม ในการทำป่าชุมชนจะมีหลาย ๆ อย่างตามมา ซึ่งตอนนี้เรายังอาจมองไม่เห็น แต่ถ้าเราทำกันไปจะมีระบบอยู่ต่อเนื่องไป และโครงการสิทธิที่เข้ามาร่วมก็มีงบประมาณไม่มากนัก จะมาหวังพึ่งทางโครงการอย่างเดียวไม่ได้ แต่สามารถเข้ามาจัดเวทีเสริมให้ได้ มีค่าอาหารให้ และอาจจะมีค่ายานพาหนะมาให้บ้าง การมาร่วมเวทีก็ไม่เสียเวลาได้ทั้งความรู้และประโยชน์กลับไป ในส่วนของการทำป่าชุมชนใช้ว่าปักปายอย่างเดียว ยังมีอีกหลายขั้นค่อนข้างเช่น กฎหมาย พรบ. ป่าชุมชนที่กำลังจะออกมาคือถ้าหากเราดำเนินการทำก่อนก็จะสามารถทำเป็นป่าชุมชนของเราได้ แต่ถ้าทำหลังคงไม่ได้ถ้ากฎหมายป่าไม้หรือกฎหมายที่ดินออกมา ต่อไปเราจะมีปัญหาและจะเกิดผลกระทบตามมา ก็อยากให้เราร่วมมือกันจัดตั้งกันเสียก่อน และทางด้านคุณนิคม พุทธา หัวหน้าโครงการวิจัยลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนได้พูดคุยกับทางคณะรัฐมนตรี ทางด้านนายกฯ ได้บอกว่าอยากได้อำเภอเชียงดาวเป็นศูนย์การศึกษาเรื่องการจัดการทรัพยากรซึ่งทางอำเภอฟัวและอำเภอเวียงแหงก็ได้มีส่วนร่วมด้วย ซึ่งหมายถึงว่าอีกหน่อยอาจมีงบประมาณบางส่วนแบ่งมาให้และขอฝากไว้อีกเรื่องหนึ่ง คือ จะมีการจัด workshop ด้วย ในส่วนของอำเภอเชียงดาวจะเชิญรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับ

ทรัพยากรมาร่วมด้วย และจะเชิญตัวแทนจากอำเภอพร้าวเข้าร่วมด้วยประมาณ 10 กว่าคน ตัวแทนจะต้องไปพูดด้วยในเรื่องของอำเภอพร้าว เช่น ปัญหาของอำเภอพร้าวมีอะไรบ้าง ซึ่งอาจจะแยกออกไปเป็นกลุ่ม เช่น ปัญหาที่ดิน ปัญหาป่าไม้ ปัญหาเรื่องน้ำ และปัญหาเรื่องการเกษตร เราจะรวบรวมและนำเสนอพูดคุยกันว่าปัญหาของเรามีอะไรบ้าง ในเรื่องของป่าชุมชนก็เช่นเดียวกันเราก็จะลงมือปฏิบัติกัน หลังจากร่วมเวทีเสร็จแล้วกลับไปขอให้ผู้นำเรื่องไปพูดคุยประชาสัมพันธ์ต่อด้วย เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อเราในรูปของตำบลและหมู่บ้าน การกระจายงานอาจทำให้ผลงานดีขึ้น เวลาไปประชุมก็ควรที่จะจดบันทึกด้วยเพราะคนเรามีความจำจำกัด ข้อมูลทั้งหมดที่พูดคุยกับชาวบ้านพร้อมทั้งแผนที่จะเก็บกลับไปเพื่อดูรายละเอียด อีกหน่อยพี่น้องจะได้เห็นงานวิจัยขึ้นนี้ว่าตำบลโหล่งขอดที่จัดเวทีไปมีอะไรบ้าง การเขียนแผนที่ที่มีประโยชน์ต่อพี่น้องชาวบ้านด้วย คือ ความรู้ของคนเราจะต่างกัน เพราะมีประสบการณ์ต่างกันก่อนหน้านี้ได้พูดคุยกับบางท่านอยากทราบว่าคนตำบลโหล่งขอดเดิมย้ายมาจากที่ไหนหรือที่เรียกกันว่าชาติพันธุ์ แต่ก่อนเรามาจากไหน อาจจะตามได้จากผู้เฒ่าผู้แก่ ถ้าเราทราบแล้วเราทำบันทึกไว้และต่อไปภายหลังกุลหลานตำบลโหล่งขอดก็จะได้ทราบกันต่อไปเป็นทอดๆ ซึ่งอาจจะรวมไปถึงประเพณีของเรามีอะไรบ้าง เพราะภูมิปัญญางานบางอย่างเราอาจจะลืมไป เพราะหลายอย่างได้เปลี่ยนไปตามกาลเวลา และไม่ควรลืมประเพณีเก่าที่สืบทอดกันมา ในส่วนของทรัพยากรการที่มีคนเพิ่มขึ้นมาก็ย่อมมีความต้องการใช้เพิ่มขึ้นแต่จะใช้อย่างไรให้ใช้ได้ยาวนาน และยังยืนเพื่อลูกเพื่อหลานวันข้างหน้าเราจำวิธีไหนกัน ซึ่งเราจะมาพูดคุยกันในช่วงบ่ายสมมติว่าเราจะกันในเรื่องของป่าชุมชนเมื่อเราได้คณะกรรมการได้ตัวแทนมาแล้ว เราจะมาร่วมกันทำแผน เช่น ตำบลโหล่งขอดจะทำป่าจะเองประมาณที่ไหนมาทำป่าจะ แบ่งเขตกันตรงไหน คำอาหารคำน้ำมันรถ เป็นต้น และต่อไปเราจะได้ทำกันบางส่วนทางโครงการสิทธิจะช่วยได้ไหม บางอย่างชาวบ้านทำเองได้ไหมเราจะทำกันในรูปนี้ และถ้าเราได้เป็นเจ้าของก็จะเกิดความรักและความหวงแหนขึ้นมาเองโดยอัตโนมัติเช่นเดียวกับป่าถ้าเราเป็นเจ้าของแล้วเราก็จะดูแลรักษาได้ดี ถ้าไม่ใช่ของเราเราก็คงไม่สนใจอะไรอะไรก็ตามที่เรามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของจะดีขึ้นเช่นเดียวกับโครงการสิทธิชุมชนศึกษาหรืองานวิจัยขึ้นนี้ ในการจัดเวทีต่างๆเกี่ยวข้องกับเราหมด ในส่วนของโครงการสิทธิชุมชนที่มีข้อมูลมาให้พี่น้องชาวบ้านดูไม่ใช่ว่ากันไปมั่วๆ เงินงบประมาณที่ใช้ในโครงการนี้มาจากสำนักนายกฯ อาจารย์เสนอ จันทร์วิช เป็นหัวหน้าโครงการใหญ่ระดับประเทศ และโครงการวิจัยนี้ทำกันอยู่ 3 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ซึ่งทางภาคใต้ทำเกี่ยวกับประมงพื้นบ้าน และทะเลสาบสงขลา ภาคอีสานทำในเรื่องแร่โปแตชซึ่งอยู่ลึกไม่เหมือนกับถ่านหิน ที่เวียงแหง ซึ่งแร่โปแตชอยู่ลึกลงไป ในพื้นดิน ตั้งแต่ 20 - 50 เมตรขึ้นไป เวลาขุดต้องใช้เครื่องเข้าไปขุดใต้ดิน และจะไม่มีคามผิดทางกฎหมาย ถ้าหาก ทางรัฐบาลให้สิทธิท่านคือนายทุน หากมีการขุดของสถานที่ ก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ที่มีการขุดแร่เมืองได้ก็ไม่สามารถไปร้องเรียนขอความช่วยเหลือได้ ซึ่งในการทำอะไรบางอย่าง เป็นการบริหารอนสิทธิของชาวบ้าน โดยที่กฎหมายต่างๆ ที่ออกมาส่วนมากคนที่มีความรู้เช่น คือ

เตอร์ หรือนักกฎหมาย ทั้งหลายจะเป็นผู้ออก แลไม่ได้มาตามชาวบ้าน ก่อน ซึ่งหลายๆท่านนั่งทำงานกันอยู่ในห้องแอร์แล้วนำแผนที่มาทางใช้ดินสอปากกาต่างๆ ชีตเส้นสังเกตดูแผนที่ไม่ว่าจะเป็นแผนที่ของกรมที่ดินก็ตามป่าไม้มาขึ้นแบ่งเขต ก็ได้บอกให้ใครทราบ เอา GPS มาจับแล้วขีดเส้นเรียบร้อยหมด ทั้งที่แท้จริงแล้วพื้นที่แปลงนั้นเราอยู่ท่ามาหากินกันมาเป็นเวลากว่า 100 ปีแล้ว บางพื้นที่อาจจะ 50 ปี 20 ปีก็มี แต่ถ้าเป็นที่ที่เราทำการแผ้วถางใหม่ จะไม่ได้ซึ่งนั้นก็คือการบุกรุกจริงๆ ต่อไปการรักษาป่าเราก็เช่นเดียวกับอย่างเช่นป่าชุมชน ที่ดินที่ชาวบ้านเป็นเจ้าของก็ไม่สมควร ที่จะนำมาทำเพราะจะทำให้เกิดการทะเลาะกัน ต่อไปเมื่อมันเป็นความจำเป็นของคนเราและหมู่บ้านเราที่เรามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของเราจะดูแลรักษาได้ดี

ชาวบ้านพูดฝากไว้กับทางกำนัน ค. โหล่งโหลด บ้านนาเมืองถ้าไม่มีฝนตกไม่มีน้ำใช้เลยขอฝากไว้กับทางกำนันเพราะอยู่ทางต้นน้ำช่วยดูแลให้หน่อย เพราะมีชาวภูเขาคัดไม้บริเวณต้นน้ำเหมือนกับกรณีของ ค. ป่าคุ้มจะมีลักษณะเดียวกับป่าไม้ที่ ค. ป่าคุ้ม ประมาณ 10,000 ไร่ ที่ถูกทำลายเป็นแหล่งต้นน้ำ ทั้งหมด คือชาวเขาที่เข้ามาอยู่ใหม่ ก็มากันไม่มากแต่พอนานเข้าก็ได้พาญาติพี่น้องจากที่อื่นเข้ามาอยู่ ซึ่งทางประธานเหมืองฝ่ายของกลุ่มผู้ใช้น้ำของ ค. ป่าคุ้ม รู้ดี เพราะว่าเคยได้เข้าไปสำรวจแล้วว่ามีการขยายพื้นที่ของชาวเขาทุกปี บุกรุกไปเรื่อยๆ จนถึงป่าต้นน้ำ และปัจจุบันนี้น้ำก็เริ่มแห้ง เช่นเดียวกันกับน้ำแม่ของคซึ่งก็จะเริ่มแห้งลงแต่ถ้าเราเข้าไปดูแลรักษาต้นน้ำก็จะดีขึ้น และเป็นธรรมชาติผู้ที่อยู่ต้นน้ำจะได้เปรียบผู้อื่นซึ่งต่อไปเราควรจะต้องแบ่งปันการใช้น้ำกันให้ถูกต้อง ช่วยเหลือดูแลกันในช่วงเดือนมีนาคม หรือเดือนเมษายน น้ำจะแห้งเพราะเราใช้น้ำกันมากเหมือนโครงการวิจัยที่แม่คำช้างมีรีสอร์ทเข้าไปตั้ง เขตของแม่คำช้างคือตั้งแต่คอยปุยลงมา ซึ่งธรรมชาติที่นั่นงดงามและบรรยากาศดี คนที่มีเงินก็อยากที่จะเข้าไปอยู่กัน เพราะมีป่าที่สวยงามน้ำใส แล้วรีสอร์ทที่เข้าไปตั้งอยู่สูบน้ำจากแม่น้ำไปใช้คนที่อยู่ปลายน้ำก็ไม่รู้ก็โทษชาวเขาที่บนคอยซึ่งทำสวนกล้วยสั ผอมีการพบปะพูดคุยตกลงกันชาวเขาก็บอกว่าตนทำเพียงไร่กว่าปี ใช้น้ำก็ไม่มาก ก็เลยตกลงกัน ตั้งคณะกรรมการขึ้นแล้วเดินตามน้ำตั้งแต่ปลายน้ำถึงต้นน้ำปรากฏว่าเจอรีสอร์ทใช้ท่อพีวีซีขนาดใหญ่ คู่น้ำไปใช้ในกิจการ ก็เลยทราบกันว่าปัญหาจริงๆ มาจากรีสอร์ทซึ่งตอนนี้ก็ตกลงกันได้แล้วว่าชาวบ้านต้องใช้น้ำในการเพาะปลูก ทางด้านรีสอร์ทต้องลดการใช้น้ำลงและได้งบประมาณบางส่วนมาจากรีสอร์ทก็นำมาบำรุงที่สาธารณะและอื่นๆซึ่งตอนปลายเราจะต้องพูดคุยกันต่อไปที่ได้ฝากความหวังไว้ในเรื่องของน้ำแม่ชอดซึ่งจะมีอยู่ 2 ประเด็น คือเรื่องไม้หอม ซึ่งมีนายทุนได้ลักลอบเข้าไปตัดหอม ซึ่งข้อมูลนี้ได้ทำการสืบมานานแล้วและที่จริงแล้วข้อมูลนี้มีมานานแล้วก็ได้โทษใครจริงๆ แล้วก็ไม่ได้พูดคุยมากในเรื่องของไม้หอมเพราะมีหลายส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกัน ซึ่งคนที่นายทุนเข้าไปที่บ้านสายป่าเมียง คือชาวบ้านนาเมืองและชาวบ้านแม่บอน ข้อมูลนี้ทางผู้นำใน ค. โหล่งชอดทราบกันหมดแล้วแต่ไม่อยากทำอะไรกับที่น้องชาวโหล่งชอดเราซึ่งข้อมูลที่มีบางครั้งคาดเคลื่อนหรือว่าเราทำอะไรไม่ได้เพราะว่ามีส่วนเล็ดลอดออกไป ซึ่งก็มีหลายส่วนที่เกี่ยวข้องในส่วนเรื่องของต้นน้ำแม่ชอด แต่ก่อนนี้เคยได้ขึ้นไปสำรวจต้นน้ำที่ห้วยปางกลางและทราบดีว่ามีนายทุนเข้าไปตัดไม้ และ

เรากำลังมีการตัดสินใจเข้าไป ที่ไหนมีความห่วงโถง ความเจริญมากก็ยังมีปัญหา ซึ่งเราก็ได้พยายามพูดคุยกันตลอดมาช้านานว่าจะมีการแก้ไขปัญหายังไร ทางฝั่งตะวันออกปัญหาก็ค่อยๆหมดไปส่วนที่เลยแม่น้ำจะไปซึ่งมีการลักลอบตัดไม้สัก ซึ่งก็ไม่ได้ทำเฉยไม่สนใจกันจริงๆ แล้วเคยได้เข้าไปนอนในป่าเพื่อชมดูการลักลอบตัดไม้หอมเป็นเวลา 3 คืน ไม่ได้อาบน้ำกัน ส่วนอาหารมีอะไรก็กินกันไปอย่างนั้นก็ลำบากมากเหลือเกิน และต้นน้ำแม่ของจริง ๆ คืออยู่ที่บ้านแม่สายป่าเมี่ยง ทางด้านทิศตะวันตกที่ติดต่อกับแม่แดงที่โรงไม้หินมีพี่น้องชาวบ้านทางซอแล อ. แม่แดงได้มาลักลอบตัดไม้ ซึ่งกว่าเสนอโครงการไปที่โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ที่ อ. เชียงดาว ก็ได้งบประมาณมานิดหน่อยก็นำมาดูแลเรื่องการจับป่า และตั้งคณะกรรมการขึ้นมาจัดสรรเป็นค่ายานพาหนะค่าอาหารเวลาได้มาร่วมงานการจัดการป่าด้วยกัน ซึ่งตรงนี้ก็ลำบากพอสมควร มีการไปนอนในป่ากันเวลากลางคืนเพื่อดูแลรักษาป่าของเรา อนาคตของ ต. ไหล่ของ ที่เรามาอยู่ร่วมกันในวันนี้เราจะเอาข้อมูลที่ได้มาจัดการในรูปแบบของตำบล จะตั้งทุกหมู่บ้านในตำบลเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการป่า และถ้ามีเหตุการณ์ เช่นมีการลักลอบตัดไม้ เราก็จะเข้าไปจัดการกันในส่วนของตัวเองบ้านหลวงเอง ก็มีปัญหาเช่นเดียวกันซึ่งขณะนี้ก็ได้มีการผลักดันในการสร้างอ่างแม่คำละซึ่งเป็นอ่างขนาดใหญ่ใช้งบประมาณ 100 กว่าล้านบาทเพื่อใช้เก็บน้ำให้ชาวบ้าน ต. ไหล่ของ ตลอด บริเวณหน้าฝาย มีแต่โคลนและทรายเต็มหน้าฝายทำให้เราเก็บน้ำได้น้อยลงซึ่งน้ำก็แห้งด้วยก็เป็นปัญหาที่เราจะต้องแก้ไขต่อไป ขณะนี้เหตุการณ์มันเกิดขึ้นมาในช่วงฤดูแล้งไม่มีน้ำแน่นอน ทางบ้านป่าห้วยเคยได้นำน้ำที่บ้านหลวงซึ่งก็บอกว่าไขน้ำไปได้เต็มที่เลย แต่ก็ไม่มีน้ำให้ไปเพราะน้ำไหลน้อยมาก เราจะต้องช่วยกันเร่งแก้ไขและจุดหลักของปัญหาเราต้องช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้อันถ้าเราไม่ช่วยกันดูแลอนาคตจะแห้งแล้งมากกว่านี้

จากที่ฟังกันมาในภาคเช้า รู้สึกว่าจะมีปัญหามากเหมือนกัน ซึ่งก็น่าสนใจ แต่บางอย่างก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ และในตอนบ่ายเราจะได้มีการหาแนวทางเรื่องของการจัดการทรัพยากร ก็มีอยู่ 2 หัวข้อ ข้อแรกคือเราจะทำกันอย่างไรหมายถึงเราจะทำอะไรกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ ดิน น้ำ ป่า เรื่องชลประทาน เช่นถ้าเราจะทำเรื่องป่าเราจะทำอะไรกันแล้วจะทำกันเมื่อไร หรือจะเริ่มดำเนินการกันเมื่อไหร่ หลังจากเสร็จแล้วเราจะมีการนำเสนอกัน มีใครไม่เข้าใจตรงไหนถามได้ ตอนนี้ไม่มีโครงการเดินสำรวจโดนดได้เริ่มกันเมื่อวันที่ 2 แล้ว คือวันนี้ซึ่งตอนนี้ไม่ทราบว่าจะทำกันอยู่ตรงไหน วันก่อนที่เข้าไปแม่บึงทราบว่าจะเริ่มดำเนินการกันในวันที่ 2 ไม่ทราบว่าจะเริ่มพื้นที่ไหนก่อน เราจะต้องเข้าไปติดต่อดูและต้องเข้าไปติดตามด้วย เพราะสำนักงานนี้ได้อยู่ที่กรมที่ดิน

ในเรื่องของที่ดินที่ผ่านมาทางกรมที่ดินได้บอกว่ามีงบประมาณจากส่วนกลางและจะมีเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางมาเพื่อจะมาสำรวจเพื่อที่จะออกโฉนดให้พี่น้องชาวบ้าน เรื่องที่ 1 คือเรื่องการจับจองตามที่หัวหน้าต่างๆ เรื่องที่ 2 คือ เรื่องของการออกโฉนดที่ดิน คือถ้าใครมี สค 1 นส 3 นส 3 ก อยากได้เป็นโฉนด ซึ่งก็ได้รวมรายชื่อส่งไปยังกรมที่ดิน และได้ตอบรับมาว่าตอนนี้ไม่มีงบประมาณอีกแล้วบอกกลับไปว่าต่อไปถ้าทางกรมที่ดินพูดอะไรแล้วก็จะทำกันอย่างเป็น

จริงเป็นจัง เพราะถ้าทำอย่างนี้ทำให้เสียเวลา ซึ่งเดี๋ยวนี้เราต้องชดเชยเรื่องไว้ก่อน ถ้ามีคำสั่งที่แน่นอนเราจะได้ออกไปอีกที ซึ่งเดี๋ยวนี้ทางกรมฯ อยากให้เสนอเป็นรายบุคคล ให้ยื่นคำร้องเอง ในกรณีของการจองหรือชาวบ้านที่มีใบจองใช้ว่าจะสามารถมีเอกสารสิทธิได้เลยทั้งนี้ทั้งนั้นต้องมี การสำรวจเสียก่อนว่าเป็นเขตของป่าสงวน หรือที่สาธารณะหรือไม่ถ้าเป็นที่ป่าสงวนหรือที่ สาธารณะก็ไม่สามารถออกเอกสารได้ และสำหรับผู้ที่มีใบจองเอกสารไว้แล้วถ้าหากทางกรมแจ้งมาก็ จะแจ้งให้ทราบโดยทั่วกันจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับทางกรมที่ดินเพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจทางด้านนี้ ถ้า หากมีการประกาศแล้ว 30 วัน ทางที่ดินจะนำหนังสือมาให้ เพื่อทำใบรับรอง ต่อไปเราจะแบ่ง กลุ่มกันเพื่อที่จะระบุว่าเราจะจัดการกับทรัพยากรอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขพร้อมทั้งจะลงมือ ปฏิบัติกันเมื่อใด

แนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มที่ 1 และปัญหาของกลุ่มที่ 1 คือ ปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน คือมีเอกสารสิทธิ พื้นที่ทำกินของชาวบ้านอยู่ในเขตป่าอุทยานก้อยากจะให้พื้นที่ทำกินออกจาก เขตป่า

ส่วนปัญหาที่ 2 ซึ่งมีการบุกรุกทำลายป่าซึ่งมีทั้งนายทุนและชาวบ้านซึ่งส่วนมากไม่ใช่ ชาวเขาแต่เป็นคนในพื้นที่ราบ ซึ่งก็อยากขอให้เราร่วมมือช่วยเหลือกันแก้ไข ในกรณีของน้ำที่ใช้ ในการเกษตร ซึ่งในเวลาฤดูฝนก็จะท่วม พอฤดูแล้งไม่มีน้ำใช้อย่างเก็บน้ำของเราก็มีบ้างแต่ก็ไม่ เพียงพอ ส่วนเรื่องของการส่งน้ำที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการ กรณีเรื่องป่าไม้ซึ่งแน่นอน ป่าไม้ถูกทำลายไม่มีพื้นที่ป่าชุมชนซึ่งเรากำลังจะเริ่มทำกัน ก็อยากให้ช่วยกันดูแลและจัด การสำหรับที่มีคนมาตัดไม้ ก็มาตัดเพียงอย่างเดียวไม่ได้ปลูกทดแทน อยากให้มีเขตป่าชุมชนใน ตำบลโหล่งขอต

นายเจริญ กันทะอุดม : ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1

จะขอชี้แจงตามที่ได้เขียนมาเรื่องดินขอให้ทางเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องยกเลิกเขตป่าจำแนก และเขตป่าสงวนและกันพื้นที่ป่าออกจากพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ข้อที่ 2 ขอให้ออกเอกสารสิทธิ ให้ชาวบ้าน และนี่ก็คือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เราได้ใช้ประโยชน์มาตั้งแต่รุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย

เรื่องน้ำ น้ำที่ใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบเข้ามา ช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาเช่นการสร้างฝายน้ำล้นให้ทุกหมู่บ้าน และทำคาบสำเหมืองซึ่งทำ ให้มีการซึมของน้ำในการทำฝายน้ำล้นเพื่อให้ฝายลูกอื่นที่อยู่ปลายน้ำก็เก็บบ้าง เพื่อใช้ ประโยชน์ส่วนรวมเรื่องป่าควรอย่างยิ่งที่จะอนุรักษ์ และดูแลรักษาช่วยกันจัดตั้งคณะกรรมการ รักษาป่าให้ทั่วถึง ควรจะเริ่มกันตั้งแต่เดือนเมกราคม - เดือนเมษายน พ.ศ. 2545 เป็นต้นไป

นางบัวผัน คำศรี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3

มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่ดิน คือ ไม่มีเอกสารสิทธิ แนวทางการแก้ไขก็อยากจะขอให้มีการออก เอกสารสิทธิให้กับชาวบ้าน ปัญหาที่ 2 มาจากนายทุน คือ ทางนายทุนมาขอออกโฉนดที่ดินได้ ง่าย แต่พอชาวบ้านเข้าไปขอทำบ้างรู้สึกว่ามีขั้นตอนการดำเนินงานที่ซับซ้อนและยากต้องใช้

เวลานานมาก ปัญหาเรื่องน้ำก็คือน้ำใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ อย่างที่ได้พูดกันมาแล้วมีการแย่งน้ำกัน แนวทางการแก้ไข คือ ควรที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำเพราะถ้าเรามีอ่างเก็บน้ำก็จะดีขึ้น ปากมีปัญหาร่องป่าที่ถูกทำลายการแก้ไขก็อยากให้มีการทำป่าชุมชน และให้เรามีการตั้งกฎระเบียบในการใช้ป่าร่วมกัน ก็มีตัวอย่างให้ดู เช่น เมื่อครั้งที่ไปอบรมที่อำเภอคลองสะแก ซึ่งได้ไปดูพื้นที่ป่าที่นั่นปรากฏว่าพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์มาก และชาวบ้านที่นั่นก็ร่วมกันดูแลรักษากันอย่างดี และในการดำเนินการคิดว่าเราจะเริ่มลงมือทำกันตั้งแต่เดือนเมษายนเป็นต้นไป

นายคำปัน ปันธิ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5

ปัญหานี้คือเรามาคิดกันเองและตอบกันเอง ในส่วนของปัญหาที่ดินที่เราต้องยอมรับคือที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ และเขตป่าอุทยานทับที่ทำกินของชาวบ้านก็อยากให้ทางเจ้าหน้าที่อุทยานกันพื้นที่ป่าออกจากพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ปัญหาเรื่องน้ำเมื่อถึงฤดูแล้งน้ำจะแห้งพอถึงฤดูฝนน้ำก็ท่วมสาเหตุก็มาจากป่าไม้ถูกทำลาย แนวทางการแก้ไขคืออยากให้ทางกรมชลประทานออกสำรวจพื้นที่อ่างเก็บน้ำ ขอให้ทางภาครัฐดำเนินการแก้ไขสำหรับการทำลายป่าก็มีวิธีการแก้ไข คือ การจัดตั้งป่าชุมชนและช่วยกันปลูกป่าซึ่งก็คงจะเหมือนกัน ในการดำเนินงานก็เริ่มกันมาตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน 2545 - 30 กันยายน 2546

อาจารย์บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่วัด

ดูจาก 4 กลุ่มที่ผ่านมาแล้วก็มีความแตกต่างกันไม่มากนัก และปัญหาที่เราเจออยู่คือปัญหาที่เราเจอกันทุกวันอยู่แล้ว ซึ่งที่เรานำมาพูดคุยกันเราก็ได้มีการรวมตัวกันอยู่แล้ว คำบาลโหล่งขอเดสในปัจจุบันนี้มีคณะกรรมการป่าหมดแล้ว และในการมาร่วมเวทีวันนี้สำหรับผู้มาร่วมก็อยากให้เป็นผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมฟังต่อ เช่น อบต. ที่ติดประชุมกันในวันนี้ คืออย่างเช่นผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองท้องที่และ อบต. ก็เป็นเหมือนแขนเหมือนขา ซึ่งจะต้องมีการประสานความร่วมมือกัน ไม่ใช่มีการแบ่งแยกแบ่งฝ่ายกันควรจะสามัคคีกันร่วมกันแก้ไขปัญห และดูจากแนวทางการแก้ไขที่ได้พูดกันไว้ซึ่งมีความสัมพันธ์กันไปหมด คือถ้าปามีน้ำก็มี ในเรื่องของน้ำท่วมปัญหาหลักก็คือไม่มีที่ดูดซับน้ำพอน้ำมาก็ไหลลงแม่น้ำทั้งหมด ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าไม่มีอะไรมายึดหน้าดินเลย เวลาที่ฝนตกลงมาก็ไหลมาเลยเราไม่รู้ว่ามีปัญหาเล็กๆ จริ่งๆ คือ ป่าของเราซึ่งไม่ค่อยมีแหล่งต้นน้ำต้องช่วยกันดูแล เพราะตอนนี้เรามีคณะกรรมการแล้วดูแลจะง่ายกว่าคำบาลอื่นๆ ด้วยซ้ำเพราะบางคำบาลยังไม่ได้ตั้งคณะกรรมการเลย และหมู่บ้านไหนที่ยังไม่ได้ตั้งคณะกรรมการและอยู่ไกลป่าไม่ได้เข้าร่วมก็ควรที่จะเข้าร่วมด้วย เวลาที่ส่งตัวแทนไปก็ควรที่จะกลับมาพูดคุยกันในหมู่บ้านถ้าพร้อมกันแล้วก็บอกผ่านมายังผู้ประสานงานตำบล ซึ่งเราจะมาจัดเวทีกันอีกรอบหนึ่ง ซึ่งเราจะเอาคนจากที่อื่นเข้ามาร่วมด้วยไม่ว่าจะเป็นจากอำเภอเชียงดาวบ้าง ซึ่งได้ทำป่าชุมชนและประสบความสำเร็จแล้วและจะนำผู้ที่มีความรู้และวิทยากรจากที่อื่นมาพูดคุย และโครงการนี้มีหน้าที่เพียงมาจัดกระบวนการในการจัดให้มีการพูดคุยกันและให้พี่น้องชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เราเดือดร้อนกันหากไม่มีการรวมตัวกันเข้า

ไปหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทางหน่วยงานก็ไม่สามารถทราบปัญหาได้ เรามีปัญหาเราต้องนำเสนอ ศึกษาว่ามีแนวทางแก้ไขปัญหายังไงบ้าง ซึ่งหลายคนก็หลายความคิด ประสบการณ์ของคนเราไม่เหมือนกัน การศึกษา การเรียนรู้ไม่เหมือนกัน และปัญหาหรือแนวทางแก้ไขที่เสนอมาต่อไปเราต้องลงมือแก้ไขกันแล้วเริ่มลงมือกันได้แล้ว และที่ได้ไปทำโครงการต่อเป็นเวลา 3 ปี คือ ปีแรกจะหมดประมาณเดือนมกราคม และจะเน้นหนักลงมือปฏิบัติในปีที่ 2 และจะมีการเน้นในการจัดเวทีย่อยจะเข้าไปในระดับหมู่บ้าน หากหมู่บ้านไหนต้องการให้เรามีส่วนร่วมและยังไม่เข้าใจเราก็จะไปจัดเวทีให้ซึ่งจะเริ่มลงมือปฏิบัติกันแล้ว ในการทำประชุมชนทางตำบลที่ได้ไปจัดเวทีมาก็บอกว่าจะมีความพร้อมที่จะเริ่มในเดือนธันวาคมนี้ แต่หลายๆที่ดูแล้วชาวบ้านยังไม่มีความพร้อม เมื่อเราพร้อมกันแล้วจะมีการทำแผน ทำโครงการเสนอว่าเราจะทำอะไรบ้าง จะเริ่มเมื่อไหร่ จะหางบประมาณจากไหนมาบ้าง

นายคณัยเทพ ดวงบาล

ในเรื่องของเอกสารสิทธิ์ซึ่งไม่ใช่นโยบายของรัฐบาล และทางท่านนายกฯ ก็ได้พูดแล้วว่าเอกสารสิทธิ์ คือ ทุกวันนี้มีนายทุนมาซื้อที่ดินไว้และไม่ได้ทำผลประโยชน์ ตรงนี้จะมีกฎหมายเกี่ยวกับทางที่ดินออกมาเรื่องเอกสารสิทธิ์ เราก็คงจะเห็นกันว่าชาวบ้านเราเองไปถางป่าและขายให้นายทุน ซึ่งมีทั้งในชุมชนเราและจากที่อื่น การบุกรุกเขตป่าสงวนหรือเขตอุทยานบ้างซึ่งก็คือปัญหาและปัญหาจะเกิดขึ้นตลอด ถ้าเราไม่มีการระบุปัญหาหรือว่าหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งก็เป็นเรื่องสำคัญพอเราถางป่าแล้ว ป่าไม้เมื่อถูกทำลายพohonน้ำแล้งมาก็ไม่มีน้ำพอฤดูฝนน้ำก็ท่วมปัญหาจะพ่วงกันตลอด

อาจารย์บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัด

ก็ขอขอบคุณที่มาร่วมเวทีกันในวันนี้ หลายๆท่านก็ได้ให้ความรู้และมีการแลกเปลี่ยนกันได้ดี เมื่อเป็นปัญหาแล้วเราไม่แก้ไขก็จะเป็นปัญหาต่อไปเรื่อยๆ แต่ถ้ารู้ว่าสาเหตุเป็นอย่างไรเราก็สามารถเริ่มดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ ไม่ควรที่จะปล่อยไว้เพราะมันเป็นปัญหาที่กระทบต่อเราระยะยาวถึงลูกถึงหลาน และเมื่อเป็นปัญหาของเราก็ต้องดำเนินการเองไม่ควรปล่อยให้ผู้อื่นจัดการ

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 3 ธันวาคม 2545

ณ ห้องประชุมอำเภอพร้าว ต. เวียง อ. พร้าว จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

อาจารย์มังกร ชัยชนะดารา

สวัสดิ์ทุกท่านที่เสียสละเวลามาในวันนี้รู้สึกว่าจะมีสตรีและเยาวชนเป็นหลักไม่แน่ใจว่า ปัญหาที่เราปรึกษาหารือร่วมกันจะออกมาแนวไหน เพราะปัญหาจะอยู่ที่คนคนที่มาจะเป็นสตรี และเยาวชนส่วนมากปัญหาคงจะเป็นปัญหาของสตรีและเยาวชนส่วนมากปัญหาคงจะเป็นปัญหาของสตรีและเยาวชนมากหน่อย ที่เราจัดเวทีวันนี้เป็นเวทีโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ตามเอกสารที่แจกไปคือจดหมายข่าวเครือข่ายลุ่มน้ำ ในฉบับแรกมีการพูดถึงโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือถ้าอ่านดูแล้วจะเข้าใจโครงการของเราชัดเจนขึ้น ที่เราตั้งชื่อโครงการสิทธิชุมชนศึกษาเพราะว่าต้องการจะให้ชุมชนหรือคนในท้องถิ่นได้เรียนรู้เรื่องสิทธิของเราโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสิทธิหน้าหมู่บ้านว่าชุมชนมีสิทธิอะไร มีปัญหาและจะร่วมกันแก้ไขอย่างไร โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือแสดงว่าจะมีอยู่ที่ภาคอื่นด้วย ในรายละเอียดในเอกสารก็จะเห็นว่า เขามีการศึกษาเรื่องนี้ทั้งภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเราคือ กรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จิด แสดงว่ามุ่งถึง 3 แม่น้ำเป็นหลัก ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนคือพื้นที่ของอำเภอเชียงดาว มีทั้งหมด 7 ตำบล แต่มุ่งเฉพาะ 6 ตำบลที่มีลำน้ำแม่ปิงไหลผ่านเป็นหลักก็ได้แก่ ตำบลแม่ทะ ตำบลเชียงดาว ตำบลปิงโค้ง ตำบลเมืองงาย ตำบลทุ่งช้าง พวง และตำบลเมืองนะ ซึ่งมีแม่น้ำปิงตอนบนเป็นสายหลักที่ชาวบ้านได้ใช้ร่วมกันและมีตำบลเมืองคอง ของอำเภอเชียงดาวอีกตำบลหนึ่งแต่ไม่ได้ใช้ลำน้ำแม่ปิงแต่ใช้ลำน้ำแม่แตงตอนบน และมีอีกส่วนหนึ่งที่บอกว่าลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนก็มีอยู่ 3 ตำบลด้วยกัน คือ ตำบลเมืองแหง ตำบลแสนไห ตำบลเบียงหลวง ถ้ามองในลักษณะของลุ่มน้ำก็คลุ่มไปถึงตำบลเมืองคองของอำเภอเชียงดาวเข้าไปด้วยก็จะรวมเป็น 4 ตำบล มาถึงลุ่มน้ำแม่จิดหมายถึง พื้นที่ของอำเภอพร้าว 11 ตำบลด้วยกัน ซึ่งใช้ลำน้ำแม่จิดเป็นสายหลักและมีลำน้ำสาขาอื่นๆออกไป ที่เรามองในแง่ของลุ่มน้ำเพราะคนที่อยู่ในลุ่มน้ำเดียวกันก็มักจะมีการติดต่อ ประเพณี ชีวิต ความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน เวลามีปัญหาต่างๆก็มักจะเป็นปัญหาลักษณะเดียวกัน ในโครงการนี้เราจะมุ่งเน้นในแง่ที่ว่าคนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีปัญหาอะไรบ้าง ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า เป็นหลัก แล้วเมื่อเรามีปัญหาเราจะร่วมกันแก้ไขปัญหายังไง ถามว่าปัญหาของเราให้คนอื่นแก้จะได้ไหม ส่วนใหญ่ก็สำเร็จ

บ้างไม่สำเร็จบ้าง เพราะตามหลักจริง ๆ ชุมชนเผชิญปัญหาแล้วเราเข้าใจปัญหา และเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหา โอกาสในการแก้ปัญหาที่จะสำเร็จง่ายกว่าการที่จะปล่อยให้คนอื่นเป็นผู้แก้ อย่างน้อยที่สุดในการแก้ปัญหาของเรา ดังนั้นโครงการสิทธิชุมชนศึกษาก็มุ่งเน้นในแง่ที่ว่าเราเองในฐานะของคนชุมชนท้องถิ่นหรือคนท้องถิ่นของเราแก้ปัญหาใหม่ ปัญหาของเราอยู่ที่ไหน เป็นอย่างไร และเราเองเต็มใจที่จะแก้ปัญหาหรือเปล่า ถ้าเราเต็มใจหรือพร้อมที่จะแก้ปัญหา โอกาสแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ เวลาจะแก้ไขปัญหาก็ต้องมาคิดว่า 1.เรามีปัญหาอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเราและปัญหานั้นมีใครบ้างที่ได้รับผลกระทบ และคนที่ได้รับผลกระทบอยากแก้ไขปัญหหรือไม่ ในหลักการใหญ่จะต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อศึกษาปัญหา ค้นหาวิธีที่จะแก้ไขปัญหานี้เป็นตัวหลัก และที่เรามาจัดเวทีในวันนี้ก็เพื่อจะดำเนินการไปตามขั้นตอนและเราจะมาคุยกันว่าเราจะดำเนินการเป็นขั้นตอนอย่างไรในการแก้ปัญหา ส่วนเจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชนศึกษาก็จะมาสสนับสนุนในการแก้ปัญหาของพี่น้องในตำบลเรียงว่าอยากจะแก้ปัญหาคืออะไร อย่างไร แล้วเราจะสนับสนุนอย่างไรได้บ้าง การสนับสนุนเบื้องต้นเนื่องจากเป็นโครงการวิจัยเราก็จะเน้นไปในเรื่องที่ว่าทำอะไรจึงจะทำให้คนที่มาร่วมกันแก้ปัญหาได้เข้าใจปัญหาที่แท้จริง มีข้อมูลเพียงพอที่จะตัดสินใจแก้ไขปัญหามันในหลายๆของโครงการสิทธิจะเข้าใจได้ง่ายดูจากหัวเรื่องก็จะมีเรื่องชุมชนท้องถิ่น เรื่องสิทธิ และมีเรื่องของการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า เราจะเห็นว่าคนในท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับเรื่องหลักก็คือ เรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องป่า ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในชุมชน เราจะทำอะไรถึงจะดูแลรักษาให้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นประโยชน์ของคนหมู่มากหรือที่ทางเหนือเขาเรียกกันว่าหน้าหมู่บ้านจะจัดการอย่างไร อะไรต่างๆเราจะต้องเข้าไปปกป้องหาทางให้สามารถใช้ประโยชน์ให้ได้ยาวนาน และชุมชนท้องถิ่นถ้ารู้ถึงสิทธิของตนเองได้เรียนรู้เรื่องสิทธิโอกาสที่จะเข้าถึงทรัพยากร การดูแลรักษาทรัพยากรต่างๆมันก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเพราะฉะนั้นในโครงการนี้เราจึงเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นได้เรียนรู้ถึงเรื่องสิทธิชุมชน กับอีกอันหนึ่งที่เราอยากจะเน้นมากคือสิทธิของชุมชน สิทธิที่จะดูแลรักษาทรัพยากรร่วมกันเพราะว่าต่อไปข้างหน้าทรัพยากรเหล่านี้ถ้าไม่ช่วยกันดูแลรักษาแล้วก็จะไม่สามารถอยู่อย่างยั่งยืนต่อไปได้ ถ้าไม่สามารถยั่งยืนต่อไปข้างหน้าได้ก็จะส่งผลกระทบต่อตัวเรากระทบต่อลูกหลานของเราในอนาคต กล่าวโดยสรุปคือ ชุมชนสามารถที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนได้โดยพึ่งตนเองเป็นหลักนี่คือแนวทางต่อไปข้างหน้า การพึ่งพาตนเองก็หมายถึงเราเองมีการรวมตัวรวมกลุ่มกันมีการเรียนรู้ปัญหาอย่างแท้จริง รู้ความต้องการของเราว่าเราต้องการอะไรให้เขาแก้ไขไปในทิศทางไหน และการพึ่งพาตนเอง การที่จะรู้ปัญหาของตนเองต้องมีการไปแสวงหาความรู้ แสวงหาข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันถึงจะทำให้เราแก้ปัญหาที่แท้จริงของเราได้ สิ่งเหล่านี้เราจะต้องเรียนรู้ร่วมกันในระยะยาว จุดประสงค์หลักๆก็คือ แบบนี้เวทีวันนี้เราเชิญคนของตำบลเรียงมาลองปรึกษาหารือ พูดคุยกันดูว่าเรารู้จักชุมชนของเรามากน้อยแค่ไหน ชุมชนในที่นี้ก็มองในแง่ของตำบลเรียงรวมทั้งหมด และมองในแง่ของหมู่บ้านที่เราอาศัยอยู่หรือเกี่ยวข้องว่าเรารู้จักแค่ไหน เพียงใด เบื้องต้นก็รู้จัก

ง่าย ๆ ไปก่อนว่าตำบลของเรามีขอบเขตแค่ไหนเพียงใด มีแม่น้ำสายหลักอะไรไหลผ่าน จากนั้นเราก็ลองนึกต่อไปว่าเรามีปัญหาเกิดขึ้นที่จุดไหนบ้าง ปัญหาเหล่านี้มีใครเกี่ยวข้องบ้าง มีใครที่มีความรู้ความสามารถ ในขณะนี้ปัญหาก็คืออยู่ที่แต่ละคนซึ่งอาจจะจะเป็นปัญหาส่วนบุคคลที่ต้องแก้ด้วยตนเองแต่สิ่งที่ต้องการคือปัญหาโดยรวมของคนในตำบลเวียง และเบื้องต้นก็อยากจะให้มองไปที่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรเป็นเรื่องหลักหรือปัญหาอื่นใดที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนตำบลเวียง และมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันแก้ไข เราจะพูดเฉพาะปัญหารวมๆ ของคนตำบลเวียงว่ามีอะไรบ้าง เนื่องจากตำบลเวียงไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องโดยตรงในเรื่องของดิน น้ำ ป่า เพราะเป็นเขตเมือง ถ้ามีปัญหาอื่นเช่น ปัญหาของกลุ่มแม่บ้าน ปัญหาของเยาวชน เราก็กล่าวถึงได้ แต่จะเป็นกิจกรรมในช่วงปลาย แล้วเราก็จะได้เชื่อมโยงไปถึงเรื่องหลักของเราที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า อะไรต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้น

ช่วงตัวแทนกลุ่มนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : น.ส.รัตนา

จากทิศเหนือมาจะเป็นบ้านแม่กอยจะมีแม่น้ำจากฝ่ายป่าไหนผ่านบ้านแม่กอยบ้านไจ้ แล้วจะไหลไปฝ่ายร้องหมด ผ่านมาจะมีทุ่งนา ในกลางเวียงจะมีลำน้ำผ่านหมู่ 2 หมู่ 3 น้ำจากคอยกุ่มแน่จะไหลลงผ่านหมู่ 5 ลงมาชื่อน้ำแม่สะลม

ตัวแทนจากกลุ่ม 2

ตำบลเวียงก็มีอยู่ 6 หมู่บ้าน มีลำน้ำสายแม่กอยไหลลงมาร้องหมดและฝ่ายต้นลานมีน้ำไหลเลาะลงมา อีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายจากน้ำแม่สรวมไหลลงไปสู่ลำน้ำแม่จิด สถานที่สำคัญก็มี ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจภูธรอำเภอพร้าว

ตัวแทนจากกลุ่ม 3

ก็คงจะเหมือนกลุ่มที่ 2 คือมีอยู่ 6 หมู่บ้านและจะมีฝ่ายแม่สรวม ในส่วนตัวกำลังเริ่มศึกษาก็ขอภัยด้วยหากผิดพลาดและขอจบเพียงแค่นี้

ตัวแทนจากกลุ่ม 4

แผนที่คร่าวๆ ก็จะมีพื้นที่นา มีน้ำแม่สรวม บ้านไจ้ก็จะมีฝ่ายจำสาเหมือนแม่กอยและมีแม่น้ำแยกมาจากลำน้ำแม่สรวมซึ่งเป็นลำเหมือนอาจารย์มังกร

ที่พึ่งมาสำน้ำแม่จัตไม่ได้ผ่านตำบลนี้แต่มีสำน้ำสาขาย่อยผ่าน 2 สาย ไม่มีป่าไม้ ทางทิศเหนือติดกับตำบลสันทราย ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับป่าไผ่ซึ่งมีป่าทั้ง 2 ตำบล ทิศตะวันออกติดกับตำบลป่าดุ่ม ทิศใต้ติดกับตำบลทุ่งหลวง ทิศตะวันตกติดกับตำบลบ้านโป่ง เราจะเห็นว่าไม่มีป่าตำบลเวียงจะเห็นว่าทรัพยากรหลักอาศัยสำน้ำย่อยไม่ใช่สำน้ำหลัก สำน้ำแม่สรวมยาวประมาณ 3 กิโลเมตร ผ่านอยู่ 3 หมู่บ้านของตำบลเวียง มีฝ่ายแม่สรวมอยู่ในเขตของตำบลเวียงเป็นฝ่ายคอนกรีตและพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์คือตำบลทุ่งหลวง ส่วนตำบลเวียงใช้น้ำจากลำเหมืองย่อยของตำบลป่าไผ่บางส่วนและใช้น้ำจากลำเหมืองของป่าดุ่มบางส่วน ตำบลเวียงจะมีปัญหาเพราะอยู่ปลายน้ำจึงขาดแคลนน้ำ สำน้ำแม่จัตไหลจากทางทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก ต้นน้ำอยู่ตำบลป่าไผ่และมีฝ่ายอยู่ 1 ฝ่ายเป็นฝ่ายคอนกรีตมีแก่งฝ่ายอยู่เขตแม่จัต และฝ่ายนี้อยู่ปลายน้ำและเป็นฝ่ายน้ำลึกและหมู่ 2 ก็จะใช้สำน้ำแม่สรวมอยู่อีกส่วนหนึ่ง

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่จัต

ฝ่ายแม่จัตส่วนมากจะได้ใช้ประโยชน์น้อย น้ำที่เราได้ใช้ส่วนมากมาจากบ้านป่าดุ่มและป่าไผ่บางส่วน ซึ่งจะมีสำเหมืองไหลผ่านมาหล่อเลี้ยงทุกหมู่บ้านในตำบลเวียงมีการทำนาแต่ไม่ทำสวนกัน

อ.มังกร ชัยชนะดารา

ปัญหาของตำบลเวียงจะมีเรื่องของน้ำขาดแคลนในช่วงฤดูแล้ง ทำนาได้เฉพาะฤดูฝน ปัญหาที่มีอยู่คิดว่าจะแก้ไขได้โดยการสร้างอ่างในเขตของตำบลป่าดุ่ม คืออ่างแม่สรวมซึ่งตอนนี้กำลังรออนุมัติประมาณปี 2546 ไม่แน่ว่าจะได้หรือไม่ เราพอจะเข้าใจพื้นที่มากขึ้นเชื่อว่าหลายท่านก็อาจจะไม่รับทราบปัญหามาก่อน แต่ตอนนี้เรารู้แล้วว่าปัญหาของตำบลเวียงมีปัญหาระยะขาดแคลนน้ำและทั่วทั้งพื้นที่ทำนาได้เฉพาะฤดูฝน คนส่วนใหญ่ของตำบลเวียงมีอาชีพทำนา อันดับ 2 มีอาชีพรับจ้าง อันดับ 3 มีอาชีพค้าขาย ข้าราชการอยู่เขตหมู่ 4 เป็นส่วนมาก เพราะฉะนั้นปัญหาของเราก็คงเป็นปัญหาทางด้านการเกษตรและที่หนักคือไม่มีน้ำที่จะใช้ในฤดูแล้ง อยากให้คุณวิเศษ ลองมาช่วยพูดคุยในปัญหาชกนิต อยากให้สรุปให้ฟัง

คุณวิเศษ สุจินทรหม

แต่มาเรียนรู้จากที่ฟังและดูจากแผนที่ของตำบลเวียงเป็นเขตเมือง ปัญหาของเมืองคงจะเป็นปัญหาทั่วไป คิดว่าปัญหาเรื่องดิน น้ำ ป่า ไม่ได้เป็นปัญหาของตำบลเวียงแต่ว่าเรื่องขยะอาจจะเป็นแนวโน้ม คิดว่าขณะนี้อาจจะมองไม่เห็นปัญหาชัดเจน แต่แนวโน้มต่อไปข้างหน้าอยากให้คิด อยากจะให้เราคิดเพื่อต่อไปข้างหน้าทั้งแม่บ้านและเยาวชนหรือว่าจะรอให้ปัญหาเกิดก่อนแล้วค่อยคิด อยากฝากให้พี่น้องตำบลเวียงให้คิดและตอนบ่ายเราจะมาคุยกันอีก

อ.มังกร ชัยชนะคารา

ยังไม่ได้แนะนำคนที่พูดไปเมื่อสักครู่นี้ คือ คุณวิเศษ สุจินต์พรหม เชี่ยวชาญในเรื่องของ ปาฐมชนโดยเฉพาะบทบาทของสตรีที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับปาฐมชน และมาช่วยในโครงการ การสิทธิชุมชนศึกษาเพราะมีความถนัดในเรื่องข้อมูล เพราะในการทำงานของเราจำเป็นต้องใช้ เรื่องข้อมูลและองค์ความรู้ ที่งานของเรามีอยู่ไม่เพียงพอที่จะให้ประโยชน์กับชาวบ้านได้เต็มที่ เลยดึงตัวเข้ามาช่วยในเรื่องนี้ สำหรับคุณวิเศษ จบปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และ เชี่ยวชาญในเรื่องแบบนี้ และมีจิตสาธารณะจิตที่มุ่งหวังจะช่วยเหลือเกื้อกูลคนฐานล่างเราจะได้ เข้าใจกัน และในช่วงปลายเราจะมาระดมปัญหาของตำบลเวียงยังมีปัญหาอื่นๆที่เรายังไม่ได้ตั้ง ออกมา

คุณวิเศษ สุจินต์พรหม

เรามีละครให้ดูเมื่อชมเสร็จแล้วก็จะถามว่าท่านผู้ชมคิดเห็นอย่างไรและละครเรื่องนี้เป็น ละครที่สะท้อนถึงการละเมิดสิทธิ ที่เราจะเห็นในชีวิตประจำวัน

มีคนนั่งอยู่คนหนึ่งแล้วมีอีกคนหนึ่งเดินสูบบุหรี่ผ่านไปเป็นฉากแรก และฉากที่ 2 มีคน นั่งอยู่คนหนึ่งแล้วมีอีกคนหนึ่งมานั่งสูบบุหรี่อยู่ข้างๆแล้วฟันคว้นบุหรี่ใส่อีกคนหนึ่ง จากที่เราดู ตัวอย่างคือการละเมิดสิทธิและเราจะเอาแนวทางที่มีอยู่มาแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะปัญหาเรื่อง ทรัพยากร เรื่องการทำมาหากิน

อ.มังกร

ที่มีการแสดงละครให้ดูเป็นหัวใจของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาที่อยากจะให้บุคคลได้ ตระหนักถึงสิทธิ ทั้งผู้ที่ละเมิดตระหนักว่าเราไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น ในขณะเดียวกันผู้ถูก ละเมิดสิทธิก็เพิกเฉยเท่ากับเป็นการจงใจทำให้เกิดการละเมิดก็จำเป็นจะต้องมีปฏิกิริยาโต้ตอบ ของผู้ถูกละเมิดเพื่อทำให้ผู้ละเมิดได้รู้สำนึกเพื่อปรับสมดุลให้คลี่คลายปัญหาลง ที่เห็นไปเป็น ปัญหาปลีกย่อยในชีวิตประจำวัน แต่ถ้าเป็นปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรหลักๆจะพบว่าปัญหาสลับ ซับซ้อนและบางที่เป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจที่จะแก้ปัญหา เช่น ปัญหาจากอุทยาน แห่งชาติมีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ถ้าเขาใช้กฎหมายอนุรักษ์จริงๆหินเพียงก้อนเดียว ถ้าเราไปเอามาก็ผิดกฎหมาย แต่ก่อนเราสามารถไปประโยชน์จากป่าได้ ปัญหานี้ตอบยากว่ามี การละเมิดสิทธิหรือไม่ก็อยากจะให้มีการเรียนรู้และตระหนักถึง และร่วมกันแก้ไขปัญหาก็หรือแม้ กระทั่งในบางครั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างมากอาจจะทำให้เกิดการขาดแคลน

ตำบลเวียงก็มีแต่เรื่องของลำน้ำ 2 สาย เป็นลำน้ำย่อยสายหนึ่งก็ไม่มีประโยชน์ในฤดู แด้งและรู้สึกว่าจะแก้ไขปัญหาก็ยาก และอีกสายหนึ่งคือลำน้ำแม่สะลมก็มีแนวโน้มว่าจะสร้าง อย่างเพื่อให้มีน้ำสมบูรณ์ในช่วงหน้าแล้ง แต่เป็นการแก้ปัญหาที่เป็นการโยนปัญหาให้รัฐบาลเข้า มาช่วยเหลือเป็นการถนัดใจ อยากเห็นชุมชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมากกว่านี้ และถ้าต่อไปข้าง

หน้ามีส่วนร่วมมากขึ้นก็จะดี อยากจะให้เราระดมปัญหาของตำบลเวียงว่ามีอะไร เราจะทำอะไรเพื่อแก้ปัญหาที่กระทบต่อวิถีชีวิตของเรา

อันดับแรกก็คือปัญหาเรื่องน้ำไม่พอเป็นปัญหาระหว่างต้นน้ำกับปลายน้ำ คือ น้ำแม่สะลม มีปัญหาที่น้ำไม่พอในฤดูแล้งแต่ต้นน้ำมีน้ำ ส่วนปลายน้ำไม่มีน้ำตำบลเวียงอยู่เขตปลายน้ำพอน้ำไม่มีแสดงว่าสิทธิในการใช้น้ำของเราถูกละเมิดเพราะคนต้นน้ำไม่แบ่งน้ำให้เราได้ใช้ คนปลายน้ำไม่ได้สิทธิใช้น้ำเป็นปัญหาของตำบลเวียง ปัญหาของตำบลเวียงไม่ได้มองแค่ขอบเขตของตำบลเวียงต้องมองไกลไปกว่านั้น เวลาแก้ปัญหาต้องไปโยงกับตำบลอื่นด้วย

อ.บุญมา

ปัญหาที่มีคือ ปัญหาที่เกิดจากตำบลอื่นที่ใช้น้ำร่วมกับตำบลป่าดุ่ม ป่าดุ่มเป็นแหล่งต้นน้ำซึ่งจะสร้างอ่างเก็บน้ำแม่สะลม คนภูเขาไม่ว่าสิทธิเขา ชูเชอ ถางป่าทำไร่กัน ชาวบ้านพื้นที่ราบเข้าไปสำรวจขอร้องขอเขาที่อยู่นบนดอยไม่ให้ถางป่า ตำบลป่าดุ่มก็เลยมีความคิดว่าจะจัดเวทีระหว่างเขาเขากับชาวบ้าน ตอนนี้กำลังทำแผนกันที่ อบต.

คุณวิเศษ

แสดงว่าปัญหาที่เกิดขึ้นบนดอยได้ส่งผลกระทบมาถึงในพื้นที่ราบที่อยู่ตำบลเวียง จะมองว่าไม่ใช่เรื่องของเราไม่ได้แล้ว เรื่องต่างๆที่เกิดในอำเภอพร้าวจะเกิดที่ไหนก็ตามมันต้องเกี่ยวกับเรา ผลสุดท้ายก็จะมากกระทบต่อคนตำบลเวียงไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ป่าไม้ก็คือเชื่อมธรรมชาติเชื่อมจะใหญ่ก็แก้ปัญหาไม่ได้ อำเภอพร้าวมีป่ามากๆฝนตกแค่ไหนป่าก็จะผ่นหนักให้เป็นเบาได้ แต่ถ้าที่ใดเป็นเขาหัวโล้นถ้าฝนตกลงมาดินก็ถล่มสุดท้ายก็เกิดความเสียหายเป็นผลจากธรรมชาติเสียอยู่แล้ว ดังนั้นคนอำเภอพร้าวทั้งอำเภอต้องหาทางร่วมกันทั้งคนปลายน้ำและคนต้นน้ำให้อยู่ด้วยกันได้โดยที่ให้ได้ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย และคนตำบลเวียงไปพึ่งพาคนจากตำบลอื่นที่มีป่า เพราะคนที่มีป่ารักษาป่าของตนเองไว้เรียกว่าป่าชุมชน เราจะเห็นว่าแม้แต่ป่าอุทยาน ป่าสงวน ป่าต้นน้ำ ป่าหน้าหมู่บ้านนี้ไม่ใช่หมายความว่าของรัฐ ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่งแต่เป็นของชุมชน และในส่วนที่อ.บุญมา บอกว่าจะมีการจัดเวทีเอาคนพื้นราบและคนเขาเขาที่อยู่ต้นน้ำมาร่วมเวทีและมาแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาแล้วค่อยลงร่วมกัน เวทีนี้เกี่ยวกับตำบลเวียงด้วย

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัด

บางส่วนที่ร่วมใช้น้ำทำการเกษตรก็จะเชิญไปร่วมเวทีด้วย ไปอธิบายให้เขาเข้าใจว่าเราต้องมาช่วยกันดูแลรักษาต้นน้ำ

คุณวิเศษ สุจินทร์ม

คิดว่าถ้าจะเอาปัญหาเรื่องน้ำ เรื่องป่า มาเป็นตัวตั้งและมาหาทางออกร่วมกันคงจะเป็นไปได้โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่มีอยู่แต่เดิม พูดยากันด้วยเหตุด้วยผลมาหาข้อตกลงร่วมกันก็จะมีทางออกที่ดี

อ.มังกร

ขั้นตอนของโครงการสิทธิชุมชน คือ จะฟื้นศักยภาพของคนในชุมชนให้หันกลับมาช่วยกันแก้ปัญหา เห็นปัญหากันอย่างแท้จริงพร้อมที่จะเสียสละเวลาเข้าไปร่วม วกลงไปถึงเรื่องน้ำแห้งในการทำการเกษตรฤดูแล้งไม่มีน้ำใช้เราจะแก้ไขปัญหได้อย่างไร เริ่มต้นเราเห็นแล้วว่าเราต้องรักษาแหล่งต้นน้ำให้อุดม สมบูรณ์ เราจะลองระดมปัญหาอื่นกันดูจากพื้นน้องร่วมเวทีเพื่อหาทางร่วมกันแก้ไขกัน

น.ส.วราพร มูลสุข

จะได้มาพูดถึงปัญหาของเยาวชนในตำบลเวียง คือ

1. ปัญหายาเสพติด
2. มีแหล่งมั่วสุม
3. มีสถานที่ออกกำลังกายน้อย
4. ไม่มีที่อ่านหนังสือหรือห้องสมุดเพียงพอที่มีก็แค่หนังสือพิมพ์อยากให้มีหนังสืออื่นๆด้วย และเราก็มีความสนใจที่จะศึกษากันเรื่องป่าไม้ด้วย

อ.มังกร ชัยชนะดารา

เราจะเรียนรู้โดยตรงอาจจะไปฟังว่าคนตำบลอื่นเขาจะดำเนินการอะไร อย่างไร เราจะมีส่วนเสริมอย่างไร เพราะว่ามันมีปัญหาหลายอย่าง ปัญหาบางอย่าง บางเรื่องก็ยังไม่เกิดในพื้นที่แต่มีแนวโน้มอาจจะเกิดขึ้นซึ่งเราจำเป็นต้องเรียนรู้ไว้ว่าถ้ามันเกิดกับบ้านเรามันจะเป็นอย่างไร ปัญหาของกลุ่มนี้ก็เป็นปัญหาที่น่าสนใจเพราะเป็นปัญหาของชุมชนในพื้นที่คุณสุจินดา

ปัญหาของกลุ่มแม่บ้าน คือ เราอยากให้มีโครงการฝึกอาชีพ และอีกปัญหาคือสินค้าที่ทำออกมาบางที่ไม่มีตลาดรองรับ ปัญหาน้ำ คือ การที่เราจะเข้าร่วมกับโครงการสิทธิชุมชนศึกษามีคนสนใจที่จะเข้าร่วมกับโครงการนี้ สำหรับวันนี้ผู้เข้าร่วมเวทีนี้ก็ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ที่มาให้ความรู้ในตัวแทนของกลุ่มแม่บ้านก็ขอขอบคุณ ณ ที่นี้ด้วย

อ.มังกร

อันนี้ คือ ปัญหาของเศรษฐกิจชุมชนเป็นปัญหาที่พบโดยทั่วไป ซึ่งมากจากพื้นฐานของแม่บ้านทางภาคเหนือที่มีความรับผิดชอบมุ่งจะหารายได้มาเกื้อหนุนต่อครอบครัว เราก็จะเห็นว่าเรื่อง

เศรษฐกิจเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสิทธิคนจะสมบูรณ์ไม่ได้ถ้าสิทธิพื้นฐานและการดำรงชีวิตไม่สามารถอยู่ได้ ซึ่งเราก็น่าสนใจในตรงนี้แต่ก็เป็นอันดับรอง เบื้องต้นเรานั่นกันเรื่องทรัพยากร แต่อย่างไรก็ตามเราไม่ทิ้งปัญหานี้ก็ถือว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่เราน่าสนใจและใส่ใจ กฎหมายบางตัวออกมาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของคนบางพวกไม่ได้ปกป้องผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ กฎหมายสามารถอำนวยความสะดวกในการถอดถอนได้และถ้ากลุ่มสตรีรวมพลังกันอย่างแท้จริง ตัวแทนต่างๆในหมู่บ้านก็ต้องขึ้นอยู่กับสตรีเมื่อเสนอโครงการไปเขาก็ต้องฟัง ต้องตอบสนองความต้องการเหล่านั้นแล้วถ้าสตรีรวมตัวกันในระดับตำบลเป็นเครือข่าย แม่บ้านตำบลได้ก็เท่ากับคุมขอบต.ได้ทั้ง อบต. ด้วยพลังของสตรีเป็นตัวอย่างของการรวมพลังและเป็นตัวอย่างของการพัฒนาในแนวทางขององค์กรชุมชน ถ้าหากองค์กรชุมชนนี้กำลังได้อย่างแท้จริงจะสามารถควบคุมทิศทางการพัฒนาได้ ก็ฝากไว้เป็นข้อคิดก็ขอจบเวทีเพียงเท่านี้ก็ขอขอบคุณทุกท่าน

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว

ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน
เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 4 ธันวาคม 2545

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลแม่แว่น ต. แม่แว่น อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจิต กล่าวแนะนำโครงการ

จะขอแนะนำโครงการก่อน โครงการของเราคือโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ ตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จิด แม่ปิงตอนบน คืออ.เชียงดาว แม่แตงตอนบน คืออ.เวียงแหง และแม่จิดคือ อ.พริ้ว ที่เราใช้น้ำแม่จิดคือเป็นแม่น้ำสายยาวที่สุดเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของอ.พริ้ว แต่หลายๆตำบลอาจจะไม่ได้ใช้ประโยชน์น้ำแม่จิดมีระยะทาง 50 กม. โครงการสิทธิชุมชนศึกษาเป็นงานวิจัยที่ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ชาวบ้านจะเป็นผู้ออกความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยที่นักวิชาหรือเจ้าหน้าที่ของโครงการจะไม่เข้ามาชี้นำชาวบ้าน งานวิจัยชิ้นนี้จะกลับมาให้พี่น้องอ่านไม่ได้เก็บไว้เหมือนที่นักศึกษาปริญญาโททำแล้วเก็บไว้ในห้องสมุด ไม่รู้ว่าผลการวิจัยเป็นอย่างไรบ้าง โครงการสิทธิชุมชนอยากมารื้อฟื้นให้ชาวบ้านได้คิดถึงสิทธิของตนเองสิทธิหน้าที่เรามีอยู่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องป่า เรื่องที่ดินสาธารณะที่เราใช้ประโยชน์ร่วมกัน สิทธิแบ่งออกเป็น 2 อย่างคือสิทธิตามกฎหมาย ธรรมนูญปี 2540 กรรมสิทธิที่ดินตัวเราคือสิทธิที่เรา มีกัน บางครั้งเราก็ลืมไป โครงการนี้ได้รับความเห็นชอบจากนายอำเภอแล้วเงินงบประมาณต่างๆที่มาทำโครงการนี้มาจากนายกะโดยผ่านสำนักงานการวิจัย งานนี้ท่านนายอำเภอได้เข้าร่วมรับฟัง เป็นที่ปรึกษาโครงการด้วย ทั้งนายอำเภอของเชียงดาว เวียงแหง และพริ้วงานวิจัยนี้มีระยะเวลาดำเนินการอยู่ 3 ปีและช่วงที่เราทำกันคือทดลอง 6 เดือนแรกและวันที่ 15-20 จะมีการทำแผนอีก 3 ปี งานนี้อยากได้คนในท้องถิ่นจริง รู้จักพื้นที่อย่างดีมาร่วมทำกันงานนี้หากไม่ได้ความร่วมมือจากพี่น้องชาวบ้านก็จะไม่สำเร็จ การที่ฐานตั้งอยู่บนฐานทรัพยากรเป็นสิ่งที่เราได้รับอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดิน น้ำ ป่า ระบบการเกษตรก็ต้องพึ่งพาป่าอยู่ดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องของน้ำถ้าแหล่งต้นน้ำไม่มีน้ำก็จะแห้ง การสร้างเขื่อนถ้าไม่มีน้ำก็ไม่มีความหมายอะไร ต่อไปเราจะได้คิดกันแล้วว่าอะไรที่มาส่งผลกระทบต่อเรามีสิทธิที่จะไม่เอาได้ ไม่ว่าจะเป็นโครงการของรัฐ อะไรที่สร้างความเดือดร้อนให้เราเราก็จะไม่เอากัน ถ้าเราจะเอาเราก็ต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปร่วมไม่ว่าจะเป็นเรื่องกฎหมาย เช่น พรบ. น้ำที่จะออกมา ที่ว่า ไม่ว่าจะเป็นน้ำได้ดิน บนดิน น้ำที่เป็นก้อนเมฆตกลงมาก็จะเป็น

ของรัฐทั้งหมด จากที่เราเคยใช้น้ำอย่างสะดวกสบายอีกหน่อยก็จะถูกจัดเก็บค่าน้ำ ตอนนี้อยู่ที่
 พุดโลละ 30 สตางค์จะมีบริษัทมาจัดการเรื่องน้ำเองกฎหมายตอนนี้กำลังอยู่ในขั้นตอนพิจารณา
 ชาวบ้าน 15 ลุ่มน้ำที่เคยเข้าร่วมเวที โรงแรมเชียงใหม่ลูกค้าเห็นข้อมูลทั้งหมดและเห็นกฎหมายน้ำ
 แล้ว และบอกว่าไม่เป็นธรรมต่อชาวบ้าน ก็เลยบอกว่ากฎหมายนี้ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการ
 ร่างได้หรือไม่ไม่ใช่ปล่อยให้นักวิชาการมาร่างกันเอง กฎหมายน้ำเกิดขึ้นจากเงื่อนไขเงินกู้ที่รัฐ
 บาลไปเงินมาจากต่างประเทศ การกู้เงินมาจากต่างประเทศมีเงื่อนไขเช่นเดียว กับที่เราไปกู้เงิน
 มาจากธนาคาร ว่าทำอย่างไรถึงจะมีเงินมาใช้ และตอนนี้รัฐบาลได้กู้เงินจากธนาคารพัฒนาอา
 เซียนหรือADB ซึ่งมีเงื่อนไขว่าให้ออกกฎหมายน้ำเก็บน้ำกับชาวบ้านที่ใช้น้ำ ซึ่งต่อไปก็จะ
 เหมือนระบบประปามีมิเตอร์การใช้น้ำอยู่หน้าบ้าน ซึ่งตอนนี้ทางภาคอีสานมีบริษัทจัดการเรื่อง
 น้ำแล้ว และภาคเหนือก็อาจจะตามมาไม่ช้า ทั้งหมดนี้เป็นเงื่อนไขที่หลายรัฐบาลทำไว้มาก่อน
 โดยที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตกมาสู่ชาวบ้าน อย่างพรบ.ป่าไม้ ค. โหล่งซอดและ ค.แม่ป๋องได้
 รับความเดือดร้อนกันเพราะว่าอยู่กันมานานหลายชั่วอายุคนแล้ว แต่ตอนหลังมาได้มีการ
 ประกาศเขตป่าอุทยานแห่งชาติทั้งบริเวณที่อาศัย และที่ทำกินของชาวบ้าน โดยที่ไม่ได้กันเขต
 หมู่บ้านออก ชาวบ้านขอไฟฟ้าก็ไม่ได้ ขอถนนก็ไม่ได้ ที่ผ่านมามีกฎหมายออกมาว่าที่ดินเป็น
 ของรัฐ ซึ่งตอนนี้เป็นสินค้าไปแล้วมีการซื้อขายกัน ป่าไม้ก็เป็นของรัฐเช่นกัน ต่อไปถ้าเป็น
 ของรัฐเราจะว่ายังงั้นลองไปคิดดู งานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้มุ่งส่งเสริมให้ชาวบ้านไปประท้วง ให้
 ชาวบ้านคิดเองสิ่งที่พูดให้ฟังไม่ต้องเชื่อทั้งหมดให้ไปศึกษาค้นคว้าเอาเอง และเชื่อว่าชาวบ้าน
 ทุกคนฉลาดแล้ว พี่น้องชาวบ้านเราพูดกว้างไกล ลูกหลานเรียนต่อสูงๆ การศึกษาช่วยให้เราได้
 กฎหมายต่าง ๆ ที่ออกมาเมื่อปี 2540 เป็นกฎหมายที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการร่าง และ
 กฎหมายนี้จะเป็นประโยชน์กับเรามาก อย่างเช่นมาตรา 46 ที่เราใช้กันทุกวัน ชุมชนท้องถิ่นมี
 อำนาจเข้าไปจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คือสามารถช่วยกันใช้ ช่วยกันดูแล ช่วยกันอนุรักษ์ ต่อ
 ไปเราจะหันหน้าเข้าหากันเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน ที่ค.ป่าไผ่ประธานบริหารบอกว่า มีการ
 ทำลายป่า แต่ไม่ใช่คนของ ค.ป่าไผ่ แต่เป็นคนจากจังหวัดเชียงรายเข้ามาทำและจับได้ 4 ราย
 ซึ่งมีคนจ้างมาอีกที แหล่งต้นน้ำส่วนมาก นายทุนจะอยากได้ เพราะธรรมชาติดี และอาจจะมีการ
 มาทำสวนซึ่งต้องใช้น้ำ เหมือนกับกลุ่มผู้ใช้น้ำจากแม่คำช้าง ที่คอยปุย ชาวบ้านพื้นราบก็โทษ
 ชาวเขาว่าใช้น้ำมากทำให้น้ำแห้ง จนมีการทะเลาะกัน แต่มีโครงการวิจัยเข้าไปก็มีการสำรวจการ
 ใช้น้ำกันโดยชาวบ้านและชาวเขาได้พากันเดินตั้งแต่ปลายน้ำขึ้นไปต้นน้ำ ปรากฏว่าเป็นรีสอร์ต
 ที่สูบน้ำเข้าไปใช้ในกิจการ น้ำส่วนใหญ่ถูกใช้ในรีสอร์ต ปัญหาทั้งหมดเมื่อเราสามารถสาวถึง
 ปัญหาได้ การแก้ไขก็จะมีขึ้น อันนี้เกี่ยวข้องกับสิทธิของเราอย่างนายทุนมาซื้อที่อาจจะเป็น 100
 ไร่ 1,000 ไร่ เพราะมีเงินอยู่แล้ว แต่การใช้ประโยชน์จะเบียดบังชาวบ้าน ยิ่งมีที่เพิ่มขึ้นมากเท่า
 ไรการใช้น้ำก็ต้องมากขึ้น ชาวบ้านเราส่วนมากจะปล่อยมให้คนอื่นเข้ามาจัดการ เช่น ป่าไม้มีคน
 มาทำลายก็ปล่อยให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แต่ลืมไปว่าเราได้รับผลกระทบโดยตรง

ป่าอุทยานแห่งชาติศรีลานนา ควบคุมพื้นที่หลายอำเภอไม่ว่าจะเป็นพร้าว เชียงดาว แม่แตง ซึ่งป่าของ อ.พร้าว อยู่ในเขตอุทยานทั้งหมด ที่ทราบมาเพราะไปเอาเอกสารที่ป่าไม้แม่พวก แต่ถูกยุบไปแล้ว ไปรวมกันอยู่ที่เขื่อนแม่งัด ได้ไปเอาแผนที่และข้อมูลทั้งหมดมา เพราะจะได้รู้ว่า อ.พร้าวมีป่าจำนวนกี่ไร่ และจะสามารถไปพูดกับชาวบ้านได้ หากชาวบ้านถามก็จะได้ออกถูก ข้อมูลบางอย่างไม่ได้อยู่ใน อ.พร้าว เหมือนกับประวัติหมู่บ้านของเรา เราเป็นคนรุ่นใหม่ เราจะไปทราบว่าคุณที่ตั่งถิ่นฐานดั้งเดิมสืบเชื้อสายมาจากไหน ซึ่งต่อไปก็จะได้มีการรวบรวม โครงการสิทธิหรือพื้นไม่ว่าจะเป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของเรา ไม่ควรที่จะให้หายไป เช่นการขอขมาแม่น้ำ การเลี้ยงผีฝ่าย ในส่วนของ ต.ป่าไผ่ก็ยังมี การเลี้ยงผีฝ่าย มีการดูแลรักษาป่าเหมือนสาธารณะอยู่ เหมือนเดิมทุกอย่าง แต่กลุ่มบางกลุ่มของ อ.พร้าวรวมตัวกันไม่แข็งขัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเหมืองฝ่าย และกลุ่มต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นมาภายหลัง คือ พยายามตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับกองทุนต่าง ๆ ที่มีปัญหาตามมา ไม่ว่าจะเป็น พอช. แต่เราลืมไปว่ากลุ่มของเราเข้มแข็งหรือไม่ ซึ่งก็จะมีปัญหาตามมาภายหลังพยายามรวมกลุ่มกันไว้เพราะอีกหน่วยแหล่งทุนต่าง ๆ จะไม่มาในรูปของบุคคล แต่จะมาในรูปของกลุ่มเหมือนกับกองทุนหมู่บ้าน โครงการสิทธิที่เรามาฟังกันวันนี้ก็จะมีกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง มีข้อคิดเห็นอะไรจะเสนอก็จะเสนอให้ เราไม่ได้ปิดกั้นความคิดไม่ได้ผิด หลาย ๆ คนก็มีประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง สามารถเอามาแลกเปลี่ยนกันได้ ถ้าไม่เข้าใจโครงการสิทธิตรงไหนสามารถถามได้ หลายตำบลที่ไปจัดมาไม่ว่าจะเป็น ป่าไผ่ น้ำแพร่ บ้านโป่ง หุ่นหลวง เวียง สันทราย ไหล่ซอด แม่ปิ้ง ป่าดุ่ม เขื่อนผาก สนใจเรื่องการทำป่าชุมชนกัน ก็แล้วแต่เราจะทำกันอย่างไร ในตอนบ่ายเราจะคุยกันอีกครั้งหนึ่ง โดยในช่วงเช้าถ้าไม่มีใครถาม เราจะมีการแบ่งกลุ่มแล้วทำแผนที่ของตำบล โดยระบุหมู่บ้าน ถนน อ่างเก็บน้ำ ฝ่าย ป่า ใช้น้ำสายไหนบ้าง หลาย ๆ ที่อยากได้อ่างเก็บน้ำ แต่ที่ อ.เชียงดาว ชาวบ้านไม่ต้องการ คือ ที่ฝ่ายวังไฮ ชาวบ้านได้ของประมาณไป 3 ล้านบาท แต่กรมชล ออกแบบให้ประมาณ 311.89 ล้านบาท การจะทำอะไรต่าง ๆ ถ้าชาวบ้านส่วนมากเห็นว่าดีผลได้มากกว่าผลเสียก็สมควรที่จะทำอย่างปัญหาของ ต.ป่าดุ่ม ในตอนนี้อยากได้อ่างเก็บน้ำติดขั้วอย่างเดียว คือ เรื่องป่าไม้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ป่าคือป่าอุทยานและป่าสงวน ตกลงไม่ได้แต่ถ้าผ่านทั้ง 2 ป่า แล้วงบประมาณมีแล้ว กรมชลประทานเตรียมไว้ให้แล้วในกรณีของแม่แวน ถ้าคิดว่าเป็นประโยชน์สำหรับเราก็ลองรวมตัวกัน สมเด็จพระเทพฯ จะมาแม่ละง่องเดือนมกราคม 2546 ถ้าอยากได้กันจริงก็ไปถวายฎีกาเอาเอง เสนอให้ได้เท่านี้แล้วไปปรึกษากันเอง แล้วควรจะต้องคิดถึงผลเสียด้วย ในสหรัฐอเมริกาตอนนี้ซึ่งเป็นต้นตำรับในการสร้างเขื่อน และขณะนี้ทางสหรัฐอเมริกาได้ทุนเขื่อนหลาย ๆ เขื่อนทั้งส่งเกตุจากฝ่ายคอนกรีตในบ้านเราจะเห็นว่าหน้าฝายจะมีทรายขึ้นมา เพราะลุดไปไม่ได้ แต่ถ้าได้ปรับหน้าฝายมากนั้ ที่ ต.ป่าดุ่ม ฝ่ายแม่สลวมที่เป็นฝายคอนกรีต ซึ่งชาวบ้านขอเป็นอย่างต้องใช้งบประมาณหลายล้านบาท เพื่อขุดทรายออกจากหน้าฝาย มีคนต่างประเทศมาดูฝายดั้งเดิมที่ อ.เชียงดาว ต้องการดูว่าภูมิปัญญาของคนสมัยก่อนทำอย่างไรกันมีทวดชาวออสเตรเลีย

มาดูงาน พร้อมคนจากต่างประเทศมาด้วย แล้วมาพักที่ลุ่มน้ำ มาดูการจัดการป่าชุมชน และฝ่าย
ดั้งเดิม สังเกตดูว่ากรมชลประทานปัจจุบันนี้ พอสำรวจพื้นที่เสร็จก็ออกแบบมาเองเลย โดยที่ชาว
บ้านไม่รู้ การที่เราจะทำอะไรลงไปต้องคิดถึงผลได้และผลเสีย เสียก่อน ขอให้ชาวบ้านเราได้มี
ส่วนร่วมด้วย เชื่อนแม่จันตอนนั้นก็ประสบปัญหาไม่ใช่น้ำเพิ่มมากขึ้นอย่างเดียว แต่หน้าเขื่อนมี
ตะกอนถมขึ้นมา ซึ่งหลาย ๆ ท่านยังไม่ทราบ ที่ทราบก็เพราะว่าไปดูมาแล้ว มีการส่งนักสำรวจ
ดำน้ำลงไปสำรวจพื้นล่าง ซึ่งมีมาตรฐานอยู่ ให้คิดติ ๆ ก่อนที่คิดอยากได้อะไรและเดือดร้อนกัน
จริงหรือไม่ อย่างอ่างแม่แวนเรามีความต้องการเพราะต้องใช้น้ำในหน้าแล้งก็จำเป็นที่จะต้อง
สร้าง ต้องมาคิดว่าหมู่บ้านไหนได้ใช้ประโยชน์บ้าง ตำบลไหนได้ใช้ประโยชน์ร่วมบ้าง ที่อ.เชียง
ดาว เวลามีนคนมาศึกษาดูงานที่จะให้ผู้ใหญ่บ้านนำไป ทางผู้ใหญ่บ้านก็จะได้เงินรายได้ เข้าไปใน
หมู่บ้านจะมีกล้องรับบริจาคอยู่ ก็จะได้รับบริจาค ชาวบ้านก็ได้ขายสินค้าในหมู่บ้านหลาย ๆ
อย่างจะเกื้อกูลกัน ธรรมชาติมีอยู่ในตัวแล้ว โครงการที่ อ.เชียงดาวจะมีงานวิจัยต่าง ๆ เข้ามา
คนของ อ.เชียงดาวตั้งป่าชุมชนมาหลายปีแล้ว และรู้ช่องทางหางบประมาณมาดูแลรักษาป่า คน
ที่มาเป็นกรรมการคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด แม้กระทั่งกลุ่มผู้ค้าไม้และผู้เสียไม้เก่า ได้
รวมตัวกันช่วยกันป้องกันป่า เวลาไฟป่าก็ช่วยดับ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของตนเอง เป็นป่า
ของส่วนรวมลองมาคิดดูทุกวันนี้ป่าไม้ไม่ไช่ของเรา เป็นป่าอุทยาน เป็นป่าอนุรักษ์ ไม่ไช่ของเรา
อะไรก็ตามถ้าเรามีส่วนร่วมเราจะห่วงแหน พอหลวงตีบ ทรัพยากรยัง ที่ได้เสียชีวิตไปเป็นผู้ใหญ่
บ้านเก่า เป็นคนที่พัฒนาตนเอง เรียนรู้เรื่องกฎหมาย ไปร่วมงานสัมมนาต่าง ๆ เป็นคนที่ใฝ่รู้
สามารถพูดเรื่องกฎหมายได้ดี สามารถไม่พูดให้รัฐบาลหรือรัฐมนตรีฟังมาแล้วมีความรู้ขั้นป.4
เป็นคนมีความสามารถหลาย ๆ คนลืมนึกไปว่าเราต้องเรียนรู้อยู่กับโลกปัจจุบัน ถ้าเราอยู่ไม่ได้ก็ตกยุค
ข่าวสารปัจจุบันเร็วมากถ้าเราทราบไม่ทันเราก็จะหมดโอกาสไป ก็เหมือนกับทรัพย์สินทางการ
เกษตรถ้าเราไม่รู้ทันเรื่องมาก เราสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้บางอย่างถ้าเรารู้และคาดการณ์ได้
บางบางอย่างเช่นกันถ้าเรารู้และคาดการณ์ได้เราจะทำได้ดี การตลาดก็จะมีปัญหา เชื่อว่าพี่
น้อง ต.แม่แวนมีความสามารถทำอะไรก็ได้ แต่เวลาขายผลผลิตจะนำไปขายที่ไหน เหมือนกับ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกพืชนั้น ๆ แต่ไม่ได้หาตลาดให้ โครงการ
สิทธิชุมชนอาจจะไม่สำเร็จในรุ่นเราก็ได้ แต่รุ่นลูกรุ่นหลานเราจะรู้แล้วว่าเรามีสิทธิอะไรบ้าง
เราทำอะไรได้บ้าง นโยบายของรัฐที่มาเกี่ยวข้องมีผลกระทบกับเราเราจะปฏิเสธได้หรือไม่ อีก
หน่อยก็จะเหมือนกับต่างประเทศ เราดูโทรทัศน์จะเห็นว่าต่างประเทศมีการประท้วงกัน ต่อไป
การเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่จะมากขึ้นเช่นเดียวกับคนแก่ในปัจจุบันเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มาก ใน
คนรุ่นกลางมีทั้งความรู้และประสบการณ์มากกัน เด็ก ๆ จะมีความรู้แต่ขาดประสบการณ์ถ้าทั้ง 3
รุ่นมารวมตัวกันเราก็จะเกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้น ตอนนี้เศรษฐกิจเข้ามากระทบกับเรา
หลาย ๆ อย่างต้องปากกันตีนถีบ หลายคนต้องเห็นแก่ตัวเห็นแก่ครอบครัวรีบทำมาหากิน เราจะมีการ
แบ่งกลุ่มทำแผนที่แล้วลองไปพูดกันดูว่าต่อไปจะทำอะไรกัน แม่แวนมีปัญหาอะไรบ้าง เราจะ

แก้ไขปัญหาร่วมกัน ตอนนีได้เข้าไปร่วมกับ พอช. และรู้ว่าแหล่งทุนไม่ได้มีที่ พอช. ที่เดียว วัน
ที่12จะมีการเชิญไปประชุมที่ อ.หางดง และจะได้พูดให้ฟังเรื่องแหล่งทุนของประเทศไทยมีที่
ไหนบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเราคือถ้าเราทราบเราก็สามารถไปขอได้ หากเรามีความจำเป็น
มีความต้องการกัน ที่เข้าไปร่วมกับ พอช. เพราะอยากทราบว่าเงินที่ไปเอามาเอามาทำอะไรได้
บ้าง เงินเสริมสร้างความเข้มแข็ง เอามาทำอะไรอย่างไร กลุ่มต่างๆที่มีอยู่ให้ทำงานมีกิจกรรม
จริงๆ

ช่วงตัวแทนกลุ่มนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : นายอินหวัน ไชยอนุรักษ์

เริ่มจากบ้านแม่พวก จะมีลำน้ำแม่พวกเป็นแม่น้ำสายสำคัญ จะมีฝ่ายเหล่าหลวง
ทอดน้ำเข้านาหมู่บ้านแม่พวก ฝ่ายต้นแพนและเหมืองแม่จิดมาทางสำนักงานป่าไม้เก่าซึ่งปัจจุบัน
นี้ยุบไปแล้วจะมีวัดร่มเกล้า และบ้านแม่พวกบางส่วนจะมีป่าชุมชนในบ้านร่มเกล้าประมาณ350
ไร่ หลังจาวัดร่มเกล้าขึ้นมานิดหน่อยจะเป็นตลาดกลางและสนามกีฬา อบต.อยู่เขตบ้านหนอง
บัวควงกับบ้านห้วยบงและห้วยปางปอ เป็นที่สาธารณะประจำตำบล ขึ้นมาที่ห้วยบงหลวงจะมี
อ่างเก็บน้ำอยู่2อย่างคืออ่างห้วยบงหลวงจะกว้างกว่าห้วยบงเล็กซึ่งอยู่นอกเขตของสหกรณ์นิคม
จะมีเขตป่า20%แต่ป่ายังบอกว่าเป็นเขตอุทยาน ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ได้ จากบ้านดง
สมบัติมาจะมีอ่างหนองวัวแดง จะมีขนาดกว้างประมาณ70ไร่ มาทางทิศตะวันออกจะเป็นอ่าง
กลางแพหรือที่ป่าช้าบ้านป่าแหมซึ่งควมอยู่กับบ้านเหล่าขึ้นมาทางบ้านห้วยบงน้อยจะไปพบ
บ้านล่องสายบนจะมีเขตนิคมสหกรณ์ ที่นาบางแปลงยังไม่มีเอกสารสิทธิ์เพราะเป็นเขตของ
นิคมสหกรณ์ วกกลับมาที่บ้านหนองบัวถ้าขึ้นไปทางทิศตะวันออกจะเป็นบ้านดงสมบัติ ถ้าขึ้น
มาทางทิศเหนือจะเป็นบ้านป่าแหมจะมีน้ำแม่แวนจะมีฝ่าย ทางทิศตะวันออกตลาดหนองบัว
ขึ้นมาอีกจะเป็นจะเป็นฝ่ายท่าโป่งอยู่ในเขตบ้านเหล่า ขึ้นมาอีกเป็นฝ่ายท่าวัดอยู่หน้าบ้านพ่อ
หนานสิงห์ ขึ้นมาอีกก็เป็นฝ่ายหลวง หรืออีกชื่อหนึ่งก็คือฝ่ายล่องยาวเป็นฝ่ายขนาดใหญ่ ซึ่งได้
สร้างความเสียหายให้กับหมู่ที่ 1 เป็นจำนวนมากมีนาที่มีเอกสารสิทธิ์ประมาณ 80 กว่าไร่ ถูก
ฝ่ายนี้กลืนไปหมดครึ่งมีประมาณ 2 กิโลเมตร เพราะมีการทำช่องระบายทรายเล็กเกินไปทั้งๆที่
ฝ่ายมีขนาดใหญ่แต่ทำช่องระบายทรายแค่ 80 เซนติเมตร โดยกว้าง 80 เซนต์ และลึก 160
เซนติเมตรเท่านั้น ทำให้น้ำท่วมเอ่อเสียหายไปประมาณ 80 กว่าไร่ ตามที่ผู้ใช้น้ำได้ไปเรียก
ร้องหลายแห่งแต่ก็ไม่ได้ผลใดๆ เลยก็ปล่อยให้คาราคาซังกันอยู่แบบนี้ ต่อมาก็ซ่อมแซมที่หลังมี
การทำทำนบกั้นหนึ่งข้างล่างซึ่งปัจจุบันมีความสูงมากวัดจากข้างล่างไปข้างบนไม่ต่ำกว่า 5
เมตร เพราะตอนแรกทำสูงเกินไปเลยทำให้บ้านล่องไม่ได้รับผลประโยชน์อะไรเลยได้รับเพียง
ความเสียหาย ขึ้นไปอีกจะเป็นฝ่ายล่องพรรษา ขึ้นมาอีกฝ่ายจะเป็นฝ่ายทุ่งเหล่าหรือทุ่งดง จะ

เป็นทางเข้าเขตนิคมสหกรณ์พร้าว ถ้ามาอีกฝ่ายไปทางบ้านไชยงามหรือบ้านล่องก็ได้เป็นทางไปบ้านขุนแจ ม.8 และบ้านสามสี ม.11 วกลับมาทางเดิมที่อบต.แม่แวนถ้าไปทางทิศตะวันตกคือ หมู่ที่ 5 คงจะคว้าวๆพอสังเขปคิดว่ากลุ่มอื่นคงจะเหมือนกัน

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นายบุญเป็ง จันดีชาว

ได้วาดแผนที่หมู่บ้านจากถนนสายพร้าว-เชียงใหม่ จะมีลำน้ำแม่จัด น้ำแม่พวก ลำน้ำปางปอ จะมีบ้านแม่พวก โรงเรียนแม่พวก นิคมสหกรณ์ น้ำห้วยบงมีอ่างห้วยบงหลวง อ่างห้วยบงน้อย อ่างหนองวัวแดง ต่อมาจะมีบ้านป่าแหม น้ำแม่แวน มีบ้านห้วยทรายขาวเป็นเขตอุทยาน มาอีกทางจะเป็นบ้านแม่แวนน้อยอยู่เขตภูเขา มาขุนแจหมู่ที่ 8 บ้านล่องหมู่ที่ 1 ฝ่ายแม่แวน บ้านแม่เหียะ หมู่ 3 โรงเรียนบ้านแม่เหียะ บ้านไทรงาม ม.9 ขึ้นมาที่ประตูผาเป็นเขตชุมชน จะมีบริเวณที่จะทำโครงการอ่างแม่แวน ขอบเขตนี้

นายสมาน สันติรักษา

จากถนนสายเชียงใหม่-พร้าว-เวียงป่าเป้า เข้ามาทางทิศใต้ ต.แม่แวนจะเจอบ้านแม่พวกก่อน จะมีวัดแม่พวก จะมีอ่างเก็บน้ำและนิคมสหกรณ์อยู่ มีลำน้ำแม่จัดซึ่งทางต.แม่แวนไม่ได้รับประโยชน์มีสะพานข้ามลำน้ำแม่จัด ไปสู่ที่ทำกินของชาวบ้าน ต่อมาก็เป็นบ้านหนองบัว จะมีถนนเข้าวัดแม่แวนจะไปเรื่อยๆจนถึงหมู่ที่ 4 วกลับมาทางถนนที่จะเข้าไปสู่บ้านล่อง ขึ้นมาจะเจอบ้านแม่เหียะบ้านล่อง ลำน้ำแม่แวนจะมีฝายอยู่หลายแห่ง ที่เป็นคอนกรีตมีอยู่ประมาณ 2-3 ฝาย คือ ฝายล่องพรรษา ฝายล่องยาว และฝายแม่แวน มีฝายไม้อยู่อีก 3 ฝายเฉพาะลำน้ำแม่แวน ออกไปทางหมู่ที่ 3 บ้านเหล่าจะมีอ่างหนองวัวแดง และอ่างหนองกลางแพะ จะมีที่ทำกินของชาวบ้าน และถนนสายนี้ก็จะออกไปเจอถนนใหญ่ที่บ้านหนองบัว และจะมีบ้านร่มเกล้าซึ่งก็มีที่ทำกินอยู่เหมือนกัน

ตัวแทนกลุ่มที่ 3 : นายสวัสดิ์ วรรณเพรหม ผู้ใหญ่บ้าน

จะพูดเรื่องแผนที่โดยสังเขปของตำบลแม่แวน ถนนสายพร้าว-เชียงใหม่เริ่มจากม.7 จะมีฝายแม่พวกขึ้นมาม.10 จะมีอ่างหนองบัว สนามกีฬาจะมีฝายน้ำแม่แวน 3 ฝาย ไม่ทราบว่ามีชื่ออะไรบ้าง เข้ามาที่อบต. ไปทางถนนสายพร้าว-เวียงป่าเป้าจะไปสู่ม.8 และ ม.11

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำแม่จัด

ลำน้ำสายหลักของตำบลแม่แวนใช้อยู่คือ น้ำแม่แวนมารวมกันที่ประตูผา น้ำแม่จัดไหลผ่านแต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์และท่วมพื้นที่นาเสียหาย ฝายของต.แม่แวนมีอ่างหนองวัวแดง อ่างหนองกลางแพะ เป็นอ่างที่กรบ.กลาง ขุดให้ ลำน้ำแม่พวกก็ได้ใช้ประโยชน์รวมไปถึงต.แม่บึง

ด้วย และฝายล่องยาวเป็นฝายที่ทางกรมชลประทานมาสร้างให้ ป่าอยู่บริเวณหมู่ที่ 1,9,10 บางส่วน ม.7และม.8 ,ม.11 สามสี อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติศรีล้านนา และที่อยากได้อ่างเก็บน้ำคือ เป็นอ่างเก็บน้ำจากน้ำแม่แวนและน้ำแม่แจ้ และลำน้ำห้วยบงซึ่งก็ได้ใช้ประโยชน์และมีฝายอยู่ 2 ฝาย เป็นฝายคอนกรีต และน้ำทุกสายจะไหลลงสู่ลำน้ำแม่จิด บ้านห้วยทรายขาว ห้วยทันใจอยู่ในเขตดูแลของหมู่ 11 บ้านสามสี ตอนนี้เราทราบแล้วว่าทรัพยากรอยู่ในบริเวณไหนบ้างและมีแม่น้ำสายไหนที่ได้ใช้ประโยชน์กัน มีป่าอยู่บริเวณไหน ซึ่งเป็นป่าอุทยาน และหมู่ที่ 8,11 ก็อยู่ในเขตอุทยาน ม.8 มีประชากร 806 คน และขอแนะนำคุณวิเศษ ๙ เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูลจากโครงการสิทธิชุมชน จบปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คุณวิเศษ สุจินพรหม

ที่จะมาเอาความรู้จากพี่น้องชาวบ้านเป็นหลัก สิ่งที่เป็นประโยชน์ชาวบ้านคือจะนำความรู้ที่ได้มาย้อนกลับไปได้คำถาม จากที่ดูแผนที่ก็มีข้อสงสัยอยู่หลายประการ จะเห็นจากลำน้ำแม่จิดมีสาขาอยู่หลายห้วยหลายลำน้ำ อยากจะรู้ว่าห้วยหรือลำน้ำแต่ละลำมีฝายอยู่ที่ลูก อันที่ 2 เรื่องป่าที่พี่น้องรักษาหรือป่าชุมชนมีอยู่ที่หมู่บ้านในตำบลแม่แวน แล้วบ้านไหนที่ใช้ประโยชน์จากป่าแต่ไม่ทราบว่าเป็นป่าอะไรอยากทราบว่าป่าชุมชนทั้งหมดมีจำนวนกี่ไร่ เพราะจะไปเชื่อมโยงกับกฎหมายป่าชุมชนที่จะออกมา หรือ พรบ.ป่าชุมชน เมื่อออกมา หมู่บ้านที่มีป่าชุมชนอาจจะต้องทำเรื่องขออนุญาตดูแลรักษาป่า ถ้าเราไม่มีป่าชุมชนก็จะได้เงินกองทุนในการดูแลรักษาป่า เพราะต่อไปการดูแลรักษาป่า ถ้าเราไม่มีป่าชุมชนก็จะได้เงินกองทุนในการดูแลรักษาป่า เพราะต่อไปการดูแลรักษาป่านอกจากจะมุ่งไปที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้แล้ว งบประมาณส่วนหนึ่งจะมาถึงหมู่บ้านโดยตรง ถ้าเราไม่มีการเตรียมตัวก็จะเสียสิทธิ์ อันที่ 3 คือ เรื่องของที่ดินทั้งที่ดินทำกิน และที่ดินที่มีปัญหา เช่น ที่ดินในเขตนิคมสหกรณ์ไม่มีเอกสารสิทธิ์ซึ่งมีปัญหาอยู่และอีกส่วนหนึ่งคิดทางอำเภอพร้าวยังไม่มีการขึ้นตัวคือที่ดินทำสวนส้ม คือยังไม่ปรากฏหลักฐานเข้ามาแต่คาดว่าจะมีและที่ดินที่ไร่ของชาวเขา ป่าชุมชนจะมีในเขต หมู่ที่ 10 จำนวน 350 ไร่ หมู่ที่ 4 ที่ดินวัดร้างมีป่าอยู่ประมาณ 10 ไร่ เป็นป่าไม้สักเป็นป่าอนุรักษ์ไว้ไม่ได้ใช้ประโยชน์ใดๆ และอยู่ในหมู่บ้าน หมู่ที่ 7 จำนวน 50 ไร่ หมู่ที่ 9 จำนวน 100 ไร่ หมู่ที่ 8 จำนวน 220 ไร่ หมู่ที่ 1 จำนวน 400 ไร่ หมู่ที่ 11 จำนวน 50 ไร่ นอกจากนั้นไม่มีป่า ระบบเหมืองฝายลำน้ำแม่พวกมี 3 ฝาย ปางปอ มี 1 ฝาย แม่แวนมี 3 ฝาย จุดมุ่งหมายของการทำแผนที่คือเราจะได้เห็นทรัพยากรของตำบลแม่แวน ดิน น้ำ ป่า เป็นทรัพยากรที่เรียกว่าของหน้าหมู่บ้านซึ่งมีอยู่หลายประเภท แต่ในที่นี้เราจะพูดถึงของหน้าหมู่บ้านที่เป็นทรัพยากรเป็นของส่วนรวมไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง แล้วสิ่งเหล่านี้มาเกี่ยวข้องกับสิทธิได้อย่างไร คือของเหล่านี้มีมานานแล้วก่อนที่จะมีรัฐบาลไทย ก่อนที่จะมีกฎหมาย และจะแสดงออกไปถึงเรื่องของประเด็นความเชื่อ เหมือนเช่นเดียวกับการเลี้ยงผีฝาย ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของเรา คำว่า

ทรัพยากรสัมพันธ์กับมนุษย์กับธรรมชาติ ธรรมชาติเราเรียกกันว่าผี เพราะเป็นอำนาจที่เรามองไม่เห็น เหมือนกับว่ามีช่วยดูแลรักษาปกป้องรักษาให้เราอยู่เย็นเป็นสุข มีความอุดมสมบูรณ์ ผีจึงเกี่ยวข้องกับชีวิตเราตั้งแต่เกิดจนตาย สิ่งทางวิชาการเรียกว่าสิทธิทางประเพณี ซึ่งมีปัญหาในประเทศไทยคือสิทธินี้เป็นสิทธิที่กฎหมายในสังคมไทยไม่ยอมรับ ยังไม่มีกฎหมายรองรับเลย จะมีกฎหมายฉบับแรกคือ พ.ร.บ. ป่าชุมชนจะเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ออกมารับรองสิทธิทางประเพณีของชาวบ้าน และขณะนี้กฎหมายฉบับนี้ยังค้างอยู่ในรัฐสภา กำลังต่อสู้กันในประเด็นจะมีป่าชุมชนอยู่ในเขตป่าอุทยานศรีล้านนาได้หรือไม่ ถ้าเราชนะส.ส.สนับสนุนให้มีป่าชุมชนอยู่ในอุทยานศรีล้านนาได้ก็แสดงว่าชาวบ้านจะได้ประโยชน์จาก พ.ร.บ.นี้ เพราะชาวบ้านจะได้มีส่วนร่วมในการรักษาป่าด้วย ลำพังจะให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ดูแลเองไปไม่รอด เพราะเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย ของหน้าหมู่บ้านทุกอย่างจะเป็นสิทธิทางประเพณีเป็นเรื่องอำนาจในการจัดการทรัพยากรของชาวบ้าน หมู่ที่ 8 ชุมแจ้อยู่ในเขตอุทยาน หมู่ที่ 11 ก็อยู่ในเขตอุทยานด้วย ถ้ามีการขยายเขตป่าอุทยานจะมีการละเมิดสิทธิที่เกิดปัญหาเพราะอุทยานมาที่หลังชาวบ้าน ไม่รู้ว่าอยู่อย่างไร ทำมาหากินกันอย่างไร มีป่าอย่างไร อยู่ก็เอาแผนที่มากางแล้วขีดเส้นซึ่งทับที่ทำกินของชาวบ้านทับที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เรียกว่าไปแก้ไขนโยบาย ไปเคลื่อนไหวเรื่อง พ.ร.บ.ป่าชุมชน ชุมแจและสามโก้ จะอยู่ไม่ได้ คือมีป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ไม่ได้ต้องย้ายบ้านออกมา เพราะไม่มีสิทธิเสียสิทธิไปแล้วเนื่องจากถูกละเมิดสิทธิ เรื่องอย่างเรื่องฝ่ายที่สี่ จ.ลำพูน มีปัญหา เพราะพัฒนาแม่น้ำดี ลงทุนหลายร้อยล้านในการสร้างประตูน้ำ แต่พอน้ำมาแม่น้ำดีเปลี่ยนสายไปพังบ้านเรือนของชาวบ้านเสียหาย ฝ่ายดีเกินไปแต่วิศวกรไม่มีความรู้เรื่อง ธรณีเรื่องสภาพแวดล้อมของแม่น้ำดี ปกติเวลาสร้างอ่างเก็บน้ำ ถ้าผู้สร้างคือ กรมชลประทาน ชลประทานจะเป็นเจ้าของ เราเป็นผู้ใช้น้ำถ้าอยากใช้น้ำต้องไปขอเขาเปิดประตูน้ำ เรียกว่าอำนาจในการดูแลน้ำอยู่ที่กรมชลประทาน ถ้ากรมชลประทานไม่ให้เราก็ไม่ได้แสดงว่าเราเสียสิทธิเสียอำนาจ ให้แก่กรมชลประทาน นั่นคือ เราอยากได้อ่างไปขอให้เขาสร้างแต่พอสร้างเสร็จ อำนาจในการจัดการนำไปอยู่ที่หน่วยงานราชการอันนี้เป็นปัญหา มีพื้นที่อีกหลายแห่งที่มีปัญหาเช่น เขื่อนแก่งเสือเต้น ที่มีปัญหา ก็อยากจะมาแลกเปลี่ยนให้คิดต่อไปอีกว่าถ้ามีโครงการต่างๆ เข้ามา ฝ่ายต่างๆ ที่อยู่ในลำห้วยจะได้รับผลกระทบหรือไม่ จะดีขึ้นหรือไม่ และสิทธิที่เป็นสิทธิตามประเพณีที่เป็นของหน้าหมู่บ้านหรือไม่ คิดว่าเรื่องการละเมิดสิทธิมีอยู่ตลอดหลังจากที่คิดไปหลายๆด้าน อย่างเรื่องน้ำ ทุกที่อยากให้มีน้ำตลอดปี เพราะคิดว่าถ้ามีน้ำตลอดปีชีวิตความเป็นอยู่จะดีขึ้น แต่ชาวบ้านที่จังหวัดสุพรรณบุรี บอกว่าเขามีน้เพิ่มก็มึนนี่เพิ่มขึ้น ยิ่งทำก็ยิ่งมึนนี่สิน ตอนนี่เปลี่ยนจากนาข้าวมาทำนาทอ้งกัน ทางรัฐบาลไม่มีปัญหาเลยหากมีการสร้างเขื่อน เพราะเขาก็ได้เปอร์เซ็นต์ทางผู้รับเหมาก็มีงานทำได้ประโยชน์ทั้งขึ้นทั้งล่อง ดังนั้นจึงสนับสนุนให้สร้างเขื่อนมากๆ อย่างกฟผ.ที่สร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น อยู่ได้จากค่าคอมมิชชั่น หรือ เปอร์เซนต์ ซึ่งสร้างปัญหาให้กับชาวบ้าน ซึ่งวิธีคิดที่เขาคิดกันเป็นวิธีคิดที่สร้างปัญหาตลอดมา แล้วเขื่อนปาลักชลสิทธิ์ เป็นเขื่อนที่มี

มูลค่าแพงที่สุด เพราะราคาเขื่อนไม่เท่าไร แต่ราคาค่าเวนคืน ค่าชดเชยสร้างอาชีพใหม่ ประมาณ 6,000 ล้านบาท จุดประสงค์ อติเรกสาร รู้ว่าจะมีการซื้อเพื่อไปทำเขื่อนก็ได้ซื้อที่สร้างรีสอร์ทตากไว้ได้ค่าชดเชยไป 600 ล้านบาท อยากให้มองลึกๆ ในการสร้างเขื่อนต่างๆ จะมีพวกที่ได้ประโยชน์แอบแฝงอยู่ เบื้องหลังความต้องการของชาวบ้านและอย่าหวังว่า เขื่อนจะแก้ปัญหาได้หมด กลับจะสร้างปัญหาใหม่ขึ้นมาอีก คิดว่าเรื่องทรัพยากรต่างๆ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของเรามาก อยากให้คิดหลายๆ ด้าน หลายๆ ทาง เรื่องที่ดินจะมีปัญหาเกี่ยวกับที่ในเขตของนิคมสหกรณ์

นายบุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จิด

จากที่ได้ฟังพูดกันมาในคอนเซ็ปต์ จะมีที่อยู่นอกเขตของนิคมสหกรณ์ ทางนิคมก็บอกว่าไม่ใช่เขตนิคมแต่ป่าไม้ก็บอกว่าไม่ใช่ที่ของตนเป็นของนิคม ซึ่งชาวบ้านเราเข้าไปทำกินกันเป็นเขตป่า 20 % ที่แม่บึงจะเจอปัญหาคือ โดยกันไปโดยกันมาว่าที่ดินเป็นของใครกันแน่ นิคมว่าเป็นของป่าไม้ ป่าไม้บอกว่า เป็นของนิคมสหกรณ์ ไปหาที่ดินก็บอกว่าอยู่ในเขตของนิคมสหกรณ์ จึงมีปัญหาอยู่ ตอนนี้ก็มีการรวมกลุ่มของป่าคู่เดือดขึ้นมา ก็เลยแนะนำให้ไปทำข้อมูลมาว่าคนไหนถือครองก็ไร และวาดแผนที่มา และจะได้นัดกับหน้านิคมสหกรณ์มาชี้แจงให้ชาวบ้าน และจะเชิญทางหัวหน้าป่าอุทยานมาด้วย จะมีการเชื่อมประสานกัน 3 - 4 ฝ่ายจะเชิญท่านนายอำเภอมาร่วมเป็นสักขีพยานด้วย เวลามีปัญหาชาวบ้านไม่รู้จะหาทางออกอย่างไร เคยไปร้องเรียนที่อำเภอโดยการรวมกลุ่ม ไปที่นิคมที่ถูกปฏิเสธว่าไม่ใช่เขตรับผิดชอบ ต่างฝ่ายก็ต่างไม่ยอมรับ และชาวบ้านก็อยากได้เอกสารสิทธิ์ ในกรณีของที่ดินอยู่ในเขตของนิคมสหกรณ์ มีเอกสารสิทธิ์ เช่น สค. 1 มีนส. 3 นส. 3 ก เราสามารถออกเอกสารสิทธิ์ได้แต่มีข้อแม้ว่า เจ้าหน้าที่นิคมสหกรณ์ต้องไปเซ็นรับรองแนวเขตให้ ถ้ามีการเดินสำรวจออกโฉนด เราจะเสียค่าใช้จ่ายคือ ค่าหลัก ค่าธรรมเนียมบางส่วน แต่ถ้าไปที่ดิน จะต้องเสียเป็นรายแปลง คณะทำงานที่เดินสำรวจออกโฉนดจะไม่ขึ้นกับสำนักงานที่ดินสาขาใดๆ ทั้งสิ้น จะขึ้นต่อกรมโดยตรง จะมีหัวหน้าเจ้าหน้าที่การเงิน ชุกรการ และช่างมาเองต่างหาก ได้ยินข่าวว่าจะมากันเดือนธันวาคม 2545 แต่ไปโหล่งขอดวันก่อนก็นั้นบอกว่าไปทำกันแล้ว เพราะไม่มีงบประมาณ ซึ่งจะใช้งบประมาณสนับสนุนแต่ถ้าเราออกโฉนดเอง เราจะต้องจ่ายเองต่างหาก บางส่วนจะเอาเปรียบชาวบ้าน ในส่วนกลุ่มของตำบลแม่แวนให้รวมตัวกันไว้ ว่ามีกี่คนใครบ้าง มีจำนวนพื้นที่กี่ไร่ บริเวณไหน ไปทำแผนที่มา อาจจะขอช่างของอบต.ทำแผนที่ให้ก็ได้ คิดว่าคงจะทำให้เวลามาจัดเวทีเชิญหัวหน้าที่ดินมา หัวหน้านิคมเราจะได้ตามเวลา ไม่เข้าใจตรงไหน เอาแผนที่มาทาบ แล้วจะได้รับการประโยชน์กัน เดี่ยวเราจะมีกิจกรรมกันต่อ อยากทราบพี่น้อง ตำบลแม่แวนอยากทำอะไรกันระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าดิน น้ำ ป่า เราสนใจอะไร

คุณวิเศษ สุจินพรหม

เรื่องที่ทางรัฐบาลจะออก พรบ.น้ำ กับพรบ.ชลประทานเรากำลังคุยกันอย่างกว้างขวาง อยากขอเพิ่มเติมว่า พรบ.น้ำ เป็นกฎหมายเพื่อกำหนดให้น้ำที่เราใช้อยู่เป็นของรัฐ ทุกวันนี้เป็นทรัพยากรที่เรานำมาใช้โดยไม่ได้อะไรตอบแทน แต่ตามกฎหมายฉบับนี้ออกมาเป็นน้ำทุกอย่างจะเป็นของรัฐ และจะมีการเก็บจะมีการใช้น้ำซึ่งจะไม่ได้นำภาษีนี้เข้าหมู่บ้าน แต่ละเข้ากองคลัง และจะทำกันในเขตเกษตรกรรมน้ำคือเขตที่มีอ่างมีเขื่อนจะมีการเอามาตรึงน้ำมาวางไว้เลย เหมือนกับการทางพิเศษที่ท่ามอเตอรเวย์ต้องมีการเสียค่าผ่านทาง เพราะการสร้างทางพิเศษรัฐบาลไม่ได้ลงทุนแต่เป็นบริษัทเอกชนลงทุนให้ และต้องเก็บจากค่าผ่านทางมาใช้คืนบริษัท การที่รัฐบาลไปขอกู้เงินจากธนาคารพัฒนาเอเชียก็มีเงื่อนไขให้รัฐบาลออกพร.บ.น้ำ เก็บภาษีน้ำ เพราะเช่นนี้ก็ไม่แน่ว่าประเทศไทยจะมีเงินใช้หนี้ สัญญาการใช้หนี้ต้องมีผลบังคับให้เราเป็นผู้เสียด้วย คำว่าน้ำเป็นของรัฐคือน้ำใต้ดิน น้ำบนดิน หรือน้ำในอากาศจะเป็นของรัฐทั้งหมด ปัญหาของตำบลแม่แวนเป็นปัญหาที่มองไม่เห็น แต่จะมีผลกระทบในอนาคตแน่นอน ถ้าเราไม่ใส่ใจรอให้มีกฎหมายออกมาบังคับใช้ แล้วมาต่อต้านคัดค้านกันก็จะเหนื่อยกันเปล่าๆ ถ้าเราคิดก่อนที่พร.บ.จะออกมาอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงได้

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จิด

คิดก่อนไปตั้งวงถามชาวบ้านตำบลป่าไผ่เกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรน้ำ การจัดการเหมืองฝาย ตลอดจนถึงการจะมีพร.บ.น้ำ โดยมีการจัดเก็บค่าดินทุนจากชาวบ้าน ก็จะร่วมกันต่อต้านพร.บ.น้ำนี้ ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย นโยบายของรัฐบาล ก่อนที่จะมีกฎหมายหรือนโยบายอะไร ก็ควรจะถามความต้องการของชุมชนก่อนจริงหรือไม่ สิ่งไหนที่เป็นประโยชน์กับชาวบ้านก็ควรจะดำเนินการได้

คุณวิเศษฯ เจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูล

ปัญหาแรกคือปัญหาอุทยานทับที่ของชาวบ้านขุนแจ เป็นส่วนหนึ่งของการละเมิดสิทธิที่เราเรียกว่าสิทธิหน้าหมู่บ้าน มีสิทธิมีประเพณีความเชื่อ ซึ่งต่อมามีสิ่งที่มีอยู่ก็ถูกละเมิด ประเด็นปัญหาคือมีการขยายเขตอุทยานทับที่ทำกินของชาวบ้าน ระหว่างที่ดินของนิคมสหกรณ์กับชาวบ้าน ส่วนปัญหาที่ 3 จะเป็นปัญหาเชิงนโยบาย หมายถึงว่าในอนาคตถ้าไม่มีการเคลื่อนไหวของพี่น้องประชาชนก็จะมีกฎหมายเช่น พร.บ.น้ำ พร.บ.ชลประทานออกมา ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาให้กับพี่น้องในอนาคตได้ เป็นปัญหาเชิงนโยบาย ซึ่งปัญหาเชิงนโยบายไปเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรน้ำจากเดิมเป็นของธรรมชาติไม่มีใครเป็นเจ้าของแต่จะมาเปลี่ยนเป็นน้ำเป็นของรัฐ พอเรามีเจ้าของถ้าเราจะใช้น้ำเราต้องเสียค่าน้ำให้รัฐ ปัญหานี้ก็จะมีย่อยๆ ปัญหาไม่ว่าจะเป็น พร.บ.ป่าไม้ พร.บ.น้ำ มีทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและจะเกิดขึ้นในอนาคต ปัญหาทั้งหมดสรุปแล้ว

คือการเข้าไปละเมิดสิทธิของชาวบ้าน ซึ่งเป็นสิทธิที่เรามีอยู่เดิมคือสิทธิหน้าหมู่บ้าน ถ้าเราอยู่เฉยๆ ไม่ศึกษาเราก็จะแก้ปัญหาไม่ได้

ที่ว่าพ.ร.บ.น้ำเป็นไปได้อย่างไร ขณะนี้มีร่างออกมาแล้ว สมมุติแม่น้ำไหลผ่านบ้านเรา แล้วเรา แล้วเราต้องการใช้โดยใช้เครื่องสูบน้ำไปใช้ ตาม พ.ร.บ.น้ำ ก็จะต้องถูกปรับด้วยจำนวนเงิน 200,000 บาท ต่อไปการสร้างเหมืองต่างๆบริษัทเอกชนก็จะเข้ามาดำเนินการเอง ลงทุนเอง เสร็จแล้วก็จะมีการจัดเก็บค่าตอบแทนในการลงทุนจากกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คุณวิเศษฯ เจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูล

ถ้าเรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญ เราอาจจะมีการจัดเวทีที่อ.พร้าว เกี่ยวกับเรื่องพ.ร.บ.น้ำ อีกทีแล้วจะเอาเอกสารพ.ร.บ.มาให้อุทธรณ์เป็นอย่างไร ที่ว่าน้ำเป็นของรัฐ ซึ่งจะมีการหลบประเด็นกันว่ามาวางท่อกันเฉยๆไม่ได้เก็บค่าน้ำจะไปกระทบกับชาวบ้านและชาวบ้านจะต่อต้าน ต้องเข้าใจว่าต้นทุนในการสร้างของชลประทาน ถ้าคิดเป็นน้ำลูกบาศก์เมตรละ 30 สตางค์ ถ้ากฎหมายผ่านก็จะนำมาตรการนี้มาใช้ บริษัทน้ำที่ได้รับสัมปทานน้ำน้ำที่ก่อให้เกิดลูกบาศก์เมตรละ 8 บาท ที่ผ่านมามีต้นทุนที่สร้างรัฐบาลไม่ได้คิด งบประมาณเป็นของรัฐไม่ได้คิดเก็บค่าน้ำจากชาวบ้านซึ่งต้นทุนก็มีอยู่ แต่ถ้ากฎหมายออกมา ก็ชัดเจนเลยทางรัฐก็จะเอาคืน ลงทุนไปแล้วก็จะเอาคืนจากชาวบ้าน เพราะชาวบ้านเป็นผู้ใช้น้ำ ถ้ากฎหมายฉบับนี้ออกมาการคิดที่จะคิดเก็บก็เหมือนระบบประปา คำนวณที่น้ำจะมีมาตรวัดน้ำไว้เลย มีการค้ำน้ำไม่ให้รั่วไหล น้ำจะเสียทางเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นตัวแทนกฎหมายและชาวบ้านที่รู้กฎหมายมาเปิดเวทีกัน แล้วก็ให้ชาวบ้านที่ฟังอยู่แสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านออกมาเลย ถ้าเสียงคัดค้าน เสียงที่ไม่เห็นด้วยดังพอ รัฐบาลก็ต้องฟังเพราะกฎหมายถ้าไม่ดีก็ออกไม่ได้ แต่ถ้าออกมาแล้วจะลบที่หลังเป็นการยากมาก

เราจะแบ่งกลุ่มตามประเด็นปัญหาก็มีเรื่องป่าไม้ เรื่องดิน เรื่องน้ำ และเขียนชื่อใส่กระดาษมาให้ด้วยจะได้รวบรวมไว้ และถ้ามีการจัดเวทีก็จะเชิญมาร่วมรับฟังด้วย ตำบลโหล่งขอด จะมีการทำป่าชุมชน เป็นอันดับแรก เพราะตำบลโหล่งขอด ได้มีการจัดตั้งป่าชุมชนแล้วในบางหมู่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้เขตจังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับชาวบ้านเดินสำรวจแนวเขต จัดทำพิภพ สำหรับตำบลแม่บึงมีอยู่ 2 ประเด็นปัญหา คือ 1.เรื่องที่ดินในเขตนิคมสหกรณ์ และเรื่องการจัดตั้งป่าชุมชน สำหรับตำบลแม่แวน คิดว่าประเด็นปัญหามีอะไรบ้าง แนวทางแก้ไข และเวทีโครงการสิทธิสามารถเข้าไปร่วมกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิได้อย่างไร ขอให้ท่านเขียนมาด้วย

ช่วงตัวแทนกลุ่มนำเสนอประเด็นปัญหา

ตัวแทนกลุ่มที่ 1.: นายบุญเป็ง จันทะชา

ข้อแรกในการออกเอกสารสิทธิเหมือนกับทางอ.บุญมาฯ บอกมา มีการเอาเปรียบชาวบ้าน ทั้งๆที่บางครั้งมีงบประมาณมาใช้ในการออกเอกสารสิทธิก็ยังมีกำไรมาเก็บเงินจากชาวบ้านอีก ซึ่งเป็นการเอาเปรียบชาวบ้าน บางทีมาขอค่าอาหาร บางครั้งมาวัดที่เพียง 2 แปลง ชาวบ้านทำอาหารเลี้ยงแต่ไม่รับประทาน กลับให้ชาวบ้านพาไปเลี้ยงร้านอาหารโดยนำลูกน้องมาด้วยหลายคนแล้วให้ชาวบ้านเป็นผู้จ่ายเงิน เอาเปรียบชาวบ้านที่จะต้องเสียเงินไปประมาณ 1,000-2,000 บาท กลับเสียไป 3-4 พันบาท ข้อ 2. ต้องการความชัดเจนในการออกเอกสารสิทธิระหว่างที่ดินและนิคมสหกรณ์ ทางที่ดินบอกว่านิคมสหกรณ์จะเป็นผู้ออก แต่ทางนิคมสหกรณ์ก็บอกว่าทางที่ดินจะเป็นผู้ออก และมีที่ดินของนิคมสหกรณ์ของหลายคนซึ่งมีเขตติดต่อกับคนอื่น ๆ ไม่มีสิทธิออกเอกสารสิทธิ แต่อีกคนหนึ่งสามารถมีเอกสารสิทธิได้ เพราะมีหน้าที่การงานมีอิทธิพล ซึ่งก็ถือว่าเอาเปรียบชาวบ้าน เพราะชาวบ้านไม่มีเงินมากก็ไม่มีสิทธิออกเอกสารสิทธิ ซึ่งไม่มีความเป็นธรรม ข้อ 3 เอกสารสิทธิในอุทยานแห่งชาติ ที่ทำกินของชาวบ้านในเขตอุทยานอยากให้มีเอกสารสิทธิเพราะชาวบ้านทำกินกันมานาน อยากให้ออกเอกสารสิทธิเพื่อแสดงสิทธิในที่ทำกิน เช่น สปก.

ข้อ 4 เมื่อไม่ออกเอกสารสิทธิ ทำไมถึงมีการเก็บภาษี คราวที่แล้วเราได้ไปทำเรื่องขอให้กรมที่ดินและได้ทราบมาว่าถ้าไม่มีการออกเอกสารสิทธิก็ไม่ต้องเสียภาษี ก็อยากให้เจ้าหน้าที่มาชี้แจงว่าเมื่อไม่ออกเอกสารสิทธิทำไมต้องเก็บภาษีด้วย ทุกวันนี้บางคนไม่มีเอกสารสิทธิใดๆ เลย แต่ต้องเสียภาษี ก็ขอทางอบค.หรือส่วนที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงความจริง

คุณวิเศษณ์ สุจินทรหม

ถ้าเราอยากได้เอกสารสิทธิหรืออยากให้มีการกันพื้นที่ทำกินออกจากเขตป่า แนวทางที่จะทำให้ชัดเจนคือ น่าจะมีข้อมูลสำรวจ หมายถึงว่าถ้าจะไปคุยกับหน่วยงานไปเสนอทางอบค.ไปตามลำดับ จะต้องต้องมีข้อมูลสำรวจง่าย ๆ คือ มีใครบ้าง อยู่หมู่บ้านไหน เมื่อที่ทำกินในเขตอุทยานจำนวนกี่ไร่ ทำกินมานานหรือยัง ทำกิน พ.ศ.ไหน ถ้าระบุพ.ศ.ได้ยิ่งดีจะได้รู้ว่าอุทยานมาก่อนหรือหลัง ถ้าเราทำกินหลังประกาศอุทยานเราก็ไม่มีสิทธิ แล้วมีการปลูกอะไรบ้าง ต้นไม้จะบอกอายุได้ ความชัดเจนก็เป็นประเด็นที่เคลื่อนไหวมานานแล้วเหมือนกัน เก็บภาษีก็เป็นอีกหนึ่งประเด็น เป็นประเด็นคล้ายๆกับว่าเรามีสิทธิ แต่ทำไมได้เป็นเจ้าของ อยากให้มีการตั้งกลุ่มติดตามเรื่องที่ดินเป็นกลุ่มของชาวบ้าน และให้สำรวจข้อมูลมาและเป็นคนในพื้นที่อำเภอพร้าว จะมีคณะกรรมการเป็นตัวแทนของชาวบ้านทั้งหมดและจะมาประสานงานติดตามในเรื่องที่เราต้องการ เช่น การขอเอกสารสิทธิให้ชัดเจนให้ถูกต้อง

ตัวแทนกลุ่มที่ 2 : นายไตรฤทธิส วงศ์สะถาน

แนวทางแก้ไขปัญหาว.ร.บ.ป่าไม้ ขอนี้เห็นด้วยที่จะให้ทางรัฐมาดูแล และเห็นด้วยกับป่าชุมชน และข้อ 2 อยากให้เจ้าหน้าที่มาเป็นหมู่คณะเลยมากเกณฑ์ผู้มีความรู้ของรัฐบาลมาชี้แจงตั้งเวทีพูดคุยกับชาวบ้านแล้วให้ใช้คำพูดที่ชาวบ้านเข้าใจ ถ้าพูดภาษาราชการเกินไปชาวบ้านก็จะไม่เข้าใจ เพราะชาวบ้านจบแค่ป.4 และให้เจ้าหน้าที่อธิบายให้กระจ่างว่าทำไมต้องเสียค่าน้ำด้วย น้ำในสมัยปู่ย่าตายายตีกาบรกรก็มีมาแล้ว หลายนคนคงเห็นด้วยว่าทำไมต้องมีการจัดเก็บค่าน้ำด้วย ก็มีอยู่ 2 ข้อที่อยากให้ทางส่วนที่เกี่ยวข้องมาแก้ไขมาชี้แจง

คุณวิเศษฯ เจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูล

ต้องทำความเข้าใจเรื่องสิทธิของชาวบ้านในเรื่องป่าชุมชนและป่าอุทยาน ป่าชุมชนจะอยู่ในเขตป่าอุทยานก็ได้ อยู่ในป่าต้นน้ำก็ได้ จะอยู่ที่ไหนก็ได้ถ้าเราตระหนักเห็นว่า ถ้าปล่อยไว้แล้วจะมีผลกระทบต่อชาวบ้าน เราจะต้องคุยกับเจ้าหน้าที่อุทยานว่าเราจะต้องมีการเดินสำรวจต่างๆ เพราะมีสิทธิของเราเพราะถ้าปล่อยให้เจ้าหน้าที่มันอาจจะหย่อนยานไป ต้องมีคณะกรรมการในเรื่อง พ.ร.บ.ป่าชุมชน ที่ผ่านมาเราไม่ได้ร่วมกันเสนอรายชื่อ 50,000 รายชื่อ แต่ที่ลำพูนมี เอาเรื่องพ.ร.บ.ป่าชุมชนที่เราจะเสนอ ส.ส.มาประชุมและชี้แจงเพื่อจะขอฉายเซ็นได้พอได้ 50,000 รายชื่อ ก็ได้เสนอที่นายวันนอร์ สมัยรัฐบาลชวนฯ จนปัจจุบันอยู่ในชั้นของผ่านสภาผู้แทนราษฎรและเข้าสู่วุฒิสภา และได้ตัดจากความเห็นของสภาผู้แทนราษฎรในมาตรา 1 คือมีเขตป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ไม่ได้ ทางกลุ่มชาวบ้านที่เป็นเครือข่ายได้คัดค้าน และกดดันวุฒิสภาจนกฎหมายนี้กลับมาสู่สภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง ตอนนี้อยู่ในชั้นการตั้งกรรมาธิการร่วม เพื่อจะทำให้พ.ร.บ.ป่าชุมชนนี้เป็นมติความเห็นชอบจากสภาทั้งหมด ทางฝ่ายชาวบ้านก็กำลังกดดันอยู่เสมอว่าให้คงไว้เกี่ยวกับการมีป่าชุมชนในป่าอนุรักษ์ได้ เป็นประเด็นส่งเสริมให้ทางชาวเขาร่วมรักษาป่าด้วย เพราะถ้าไม่เป็นแบบนี้ก็มีแค่พื้นที่ราบที่ได้ดูแลรักษา แต่บนดอยไม่ได้ดูแลรักษา ถ้ามีป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ไม่ได้จะมีปัญหา ส่วนเรื่องนี้ก็จะให้ทางอ.บุญมาฯ ผู้ประสานงานดูว่าจะเชิญใครมาบ้างในเวทีต่อไป คงจะเป็นการจัดเวทีเอาฝ่ายผู้รู้ร่างกฎหมายมาพูดเอาฝ่ายคัดค้านตั้งข้อสังเกตมาพูด เอานักวิชาการมาพูดที่ศึกษาเรื่องกฎหมายนำมาพูดและให้พวกเราที่ได้รับผลกระทบพิจารณาถ้าข้องใจก็ถามได้เลย เรียกว่าเวทีแบบประชาคม คิดว่าเราคงได้แนวทางในการดำเนินงานพอสมควร อีกประเด็นคือความไม่เข้าใจของคนพื้นราบกับคนบนดอย ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของคนบนดอยฝ่ายเดียว พวกเราด้วย และทางอ.บุญมา ต้องคิดว่าทำอย่างไรจะให้คน 2 กลุ่มนี้ได้มีโอกาสมาพูดคุยแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจกัน เขาต้องการอะไร เราต้องการอะไร หาข้อตกลงร่วมกันให้ได้ มีมาตรการชัดเจนและอาจจะมีการติดตามร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย ต้องใช้ประชาชนกับประชาชน ถ้าเอารัฐเข้ามาเกี่ยวข้องก็จะมีปัญหา ดังนั้นต้องอาศัยพวกเราที่อยู่ด้วยกันมาตลอด จากที่ไปจัดเวทีที่อำเภอเชียงดาว ชาวบ้านตำบลเวียงก็จะไปศึกษาปัญหาเรื่องน้ำ ก็จะมีการจัดเวทีโดยนำคนของตำบลเวียงไปเยี่ยมและไปเปิดเวทีกับพี่น้องต้นน้ำและนักเรียนก็อยากไปร่วมด้วย

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

ที่ตำบลป่าตุ่มจะดำเนินการคือไปพูดคุยกับพี่น้องบนดอยจะไปจัดเวทีที่สำนักงานป่าไม้ ซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางพอดี มีความสะดวกสบาย จะมีการเชิญชาวบ้านบนดอยมาร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านปางฟาน หรือเขตพื้นที่ต้นน้ำอื่นๆมาร่วมด้วย และเมื่อวานนี้จัดเวทีที่ตำบลเวียงก็มีนักเรียน ชั้น ม.2 ม.3 สนใจที่จะเรียนรู้ว่าผู้ใหญ่จะตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างไร ก็อยากเข้าร่วมด้วย และหลายๆฝ่ายก็จะไปร่วมด้วย เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าเหมืองฝาย กลุ่มผู้ใช้ น้ำ ตำบลทุ่งหลวง ตำบลเวียง ตำบลเขื่อนผาก สำหรับตำบลแม่แวนถ้าอยากจะทำให้มีการจัดเวทีแบบ ของป่าตุ่มก็เสนอมาได้ เพื่อที่จะเปิดเวทีทำความเข้าใจระหว่างคนบนดอยและคนพื้นราบ และ ความต้องการของทั้งสองฝ่าย

คุณวิเศษฯ เจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูล

วันนี้ก็ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาลมหนาว ทางอ.บุญมา ก็ได้ประสานงานกับชาวบ้านอีกที ให้ชัดเจนแล้วก็จะตั้งเป็นกิจกรรมขึ้นมา ถ้างบประมาณมีจะเพิ่มเติมขึ้นมา และเวลาคงเป็นหลังจากที่ได้สรุปความต้องการ ปัญหา และแนวทางแก้ไข

อ.บุญมา ฯ ผู้ประสานงานอ.พร้าว

วันนี้เราก็ได้ข้อสรุปแล้วว่าทางตำบลแม่แวนมีความต้องการจัดตั้งป่าชุมชน และการแก้ไขปัญหาระหว่างคนบนดอยกับคนพื้นราบในการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ร่วมกัน กลุ่มคนที่ เราได้แต่ละประเด็นปัญหาวันนี้ทางทีมงานจะเก็บรวบรวมไว้แล้วจะเรียนเชิญท่านเข้าร่วมเวทีใน ครั้งต่อไป

กำนันตำบลแม่แวน กล่าวปิดเวที

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว

ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน
เวทีสังเคราะห์ข้อมูลลุ่มน้ำแม่จัด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
วันที่ 11 ธันวาคม 2545
ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอพร้าว ชั้น 2

เริ่มเปิดเวทีเวลา 09.00 น.

อ.มังกร ชัยชนะดารา

กล่าวถึงคุณโอฬาร อ่องละ ได้เป็นผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แทนพ่อหลวงตีบ ศรีบุญยัง ซึ่งได้เสียชีวิตไป และได้มีคุณวิเศษ สุจินพรหม จบปริญญาโทจากมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มาทำหน้าที่ฝ่ายข้อมูลแทนคุณโอฬารฯ วันนี้เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลจากเวทีที่ผ่านมา ทั้ง 11 ตำบล

หัวข้อประชุมมีดังนี้

1. สังเคราะห์ข้อมูลเวทีตำบลโดยแผนที่โดยคุณบุญมา ผู้ประสานงานอำเภอพร้าว
2. ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาว่าต้องการอะไร ตรงกับการดำเนินกิจกรรมหรือไม่
3. กิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่างๆก็ยังไม่เรียบร้อยดี เป็นหน้าที่ของผู้ประสานงานจะ ดำเนินการจัดเก็บรวมทั้งแกนนำตำบลต่างๆให้ความช่วยเหลือจัดเก็บ

ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา

1. การจัดเก็บข้อมูลต้องจัดเก็บต่อไปให้สมบูรณ์
2. คน ต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
3. ได้ปัญหาที่ชัดเจน

กิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

แต่ละตำบลต้องการทำกิจกรรมใด เช่น การตั้งป่าชุมชน ตำบลใดที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้อง กันให้มาประชุมร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน

คุณบุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจัด

ตามที่ได้จัดเวทีทั้ง 11 ตำบล ขอสรุปประเด็นปัญหาต่างๆดังนี้

ตำบล	ประเด็น ปัญหา	ความต้องการ	การแก้ปัญหา	โครงการสิทธิที่จะเข้า มามีส่วนร่วม
สันทราย	การบุกรุก ทำลายป่า	-จัดตั้งป่าชุมชน -จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ	ชาวบ้านมีการรวมตัวจัด ตั้งป่าฯ	จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน กัน
ป่าโหนด	การบุกรุก ทำลายป่า	-จัดตั้งป่าชุมชน -จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ	-ชาวบ้านมีการรวมตัวจัด ตั้งป่าฯ	จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้
ป่าดุ่ม	การบุกรุก ทำลายป่า -ความขัดแย้ง ระหว่างคน ต้นน้ำและ ปลายน้ำ	-จัดตั้งป่าชุมชน -จัดเวทีทำความเข้าใจ ระหว่างคนต้นน้ำ และปลายน้ำ	-ชาวบ้านรวมตัวการจัด ตั้งป่าชุมชนในเขตพื้นที่ อุทยาน -ชาวบ้านได้มีการเข้าไป จับกุมกลุ่มชาวเขาที่ ทำลายป่า	-จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน -จัดเวทีให้ความรู้ความ เข้าใจระหว่างคนต้นน้ำ และปลายน้ำ
บ้านโป่ง	ต้องการ รักษาแหล่ง ต้นน้ำ	จัดตั้งป่าชุมชนในหมู่ บ้าน	-ชาวบ้านรวมตัวการจัด ตั้งป่าชุมชนในเขตพื้นที่ อุทยาน	-จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน รวมถึงการตั้งป่า ชุมชน
เวียง	ไม่มีแหล่งน้ำ	ตั้งป่าชุมชนร่วมกับ ตำบลป่าดุ่ม	-ชาวบ้านรวมตัวการจัด ตั้งป่าชุมชนในเขตพื้นที่ อุทยาน	-จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน รวมถึงการตั้งป่า ชุมชน
ทุ่งหลวง	ไม่มีแหล่งน้ำ น้ำไม่พอ เพียง	ไม่มีแหล่งน้ำ ปัญหาเรื่องที่ดิน สาธารณะถูกบุกรุก	-ชาวบ้านรวมตัวการจัด ตั้งป่าชุมชนในเขตพื้นที่ อุทยานร่วมกับต.ป่าดุ่ม -ชาวบ้านรวมตัวกันเพื่อ ขอให้แบ่งเขตการปก ครองให้ชัดเจน	-จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน รวมถึงการตั้งป่า ชุมชน -ต้องการเวทีที่เชิญเจ้า หน้าที่ที่ดินมาชี้แจงถึง ปัญหาที่เกิดขึ้น
น้ำแพร่	ต้องการ รักษา ทรัพยากรป่า ไม้	ป่าชุมชน	-ชาวบ้านต้องการรวมตัว กันจัดตั้งป่าชุมชนเป็น รายหมู่บ้าน	จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน รวมถึงการตั้งป่า ชุมชน

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่ฮ่องสอนและแม่จัน

F : เวทีรวมสังเคราะห์ข้อมูลลุ่มน้ำแม่จัน 11 ตำบล

15-2-2546

ตำบล	ประเด็น ปัญหา	ความต้องการ	การแก้ปัญหา	โครงการสิทธิที่จะเข้า มามีส่วนร่วม
เขื่อนผาก	ที่ดินไม่มี เอกสารสิทธิ์ -แหล่งน้ำไม่ เพียงพอ -ป่าต้นน้ำถูก ทำลาย	ป่าชุมชน -แก้ปัญหาที่ดิน ต้องการแหล่งน้ำ	-ชาวบ้านรวมตัวการจัด ตั้งป่าชุมชนในเขตพื้นที่ อุทยานร่วมกับ ต.ป่าดุ่ม น้ำแพร่ -จัดตั้งกลุ่มที่ดินที่มี ปัญหากับนิคมสหกรณ์ และที่ดินในเขตป่า -รวมกลุ่มแก้ไขปัญหา เรื่องน้ำไม่เพียงพอ	จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน รวมถึงการตั้งป่า ชุมชน -การแก้ไขปัญห าเรื่องที่ดิน-เรื่องแหล่งน้ำ
แม่แวน	ความขัดแย้ง ระหว่างคน ต้นน้ำและ ปลายน้ำ -ที่ดินในเขต นิคมไม่มี เอกสารสิทธิ์, ในเขตป่า	-ป่าชุมชน -แก้ปัญหาที่ดิน	ชาวบ้านรวมตัวการจัด ตั้งป่าชุมชน -จัดตั้งกลุ่มที่ดินที่มี ปัญหากับนิคมสหกรณ์ และที่ดินในเขตป่า	จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน รวมถึงการตั้งป่า ชุมชน -การแก้ไขปัญห าเรื่องที่ดิน- การแก้ไขปัญหาคความขัด แย้งระหว่างคนต้นน้ำและ ปลายน้ำ
แม่ปิง	-ที่ดินไม่มี เอกสารสิทธิ์ -ป่าไม้ถูก ทำลาย	จัดตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไข ปัญหาร่วมกัน -จัดป่าชุมชน	ชาวบ้านรวมตัวการจัด ตั้งป่าชุมชน -จัดตั้งกลุ่มที่ดินที่มี ปัญหากับนิคมสหกรณ์ และที่ดินในเขตป่า	จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน รวมถึงการตั้งป่า ชุมชน -การแก้ไขปัญห าเรื่องที่ดิน
โหล่งซอด	ป่าไม้ถูก ทำลาย ต้องการ อนุรักษ์พื้นที่ ป่า	-ป่าชุมชน -ที่ดินในเขตป่า	ชาวบ้านรวมตัวการจัด ตั้งป่าชุมชน -จัดตั้งกลุ่มที่ดิน	จัดเวทีให้ชาวบ้านมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน รวมถึงการตั้งป่า ชุมชน -การแก้ไขปัญห าเรื่องที่ดิน

หลังจากผ่านการจัดเวที เราได้กลุ่มคน ประเด็นปัญหา แผนที่ประเด็นปัญหา และความ
ชัดเจนในการจะจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

อาจารย์มังกรขกล่าวปิดเวที

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

